ЖАҢЫ

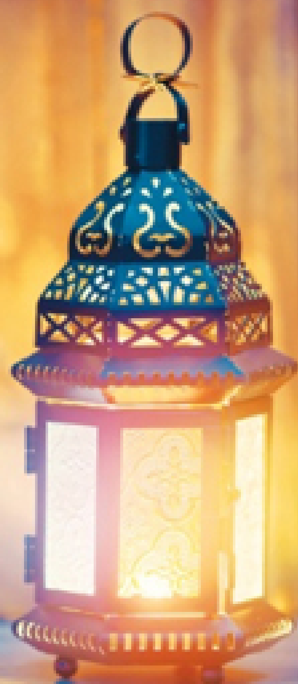

ХАЗРЕТИ МУХАММЕД АЛЕЙХИССАЛАМДЫН ӨМҮРҮ

"СЕНИ ААЛАМДАРГА ЫРАЙЫМ КЫЛЫП ЖИБЕРДИК"

Хазрети Мухаммед алейхиссаламдын өмүрү

«Алтын мурас» фонду

altynmuras.kg@gmail.com

Бишкек 2017

УДК 29
ББК 86.38
А 37

Проф. Др. Рамазан Айваллы
Хазрети Мухаммед алейхиссаламдын өмүрү. - Бишкек, 2014. - 597 бет.

ISBN 978-9967-27-388-7

Бул китеп сүйүктүү Пайгамбарыбыз Мухаммед алейхиссаламдын ыйык өмүр жолун баяндайт. Китепти көңүл коюп окугандардын жүрөктөрүндө Аллаху тааланын Элчисине карата таңдануу менен сыймык сезими орун алып, ааламдын Мырзасына деген сүйүүсү көбөйүп, анын адамзатка үлгү болгон жашоосунан таалим алаары айкын. Бул китеп улуу-кичүү бардык окурмандардын кызыгып окуй турчу тарыхтын алтын доорлорунан кабар берет. Ал бир гана мусулман окурмандарга эмес башка да дин, ишеним өкүлдөрү менен диндин тарыхын изилдегендерге да Мухаммед алейхиссаламдын өмүр жолун, пайгамбардык касиеттерин билүүдө баалуу маалымат булагы боло алат. Руханий дүйнөбүздүн өркүндөөсүнө чоң салымын кошо турчу бул китеп үйүңүздүн кубанычына айланмакчы.

Китепке ушул сөз жазылсын:

КЫРГЫЗСТАН МУСУЛМАНДАРЫНЫН ДИН БАШКАРМА

Бул китеп Кыргызстан мусулмандарынын дин баш

тарабынан тастыкталат . №096 «26» 10

КМДБ

Наиб муфтий Эргешов Ак

А 0403000000-14 УДК 29
ISBN 978-9967-27-388-7 ББК 86.38

Алгы сөз

Аллаху таалага хамд (мактоо) жана берген ниматтарына, жакшылыктарына чексиз шүгүрлөр болсун... Анын сүйүктүү Пайгамбары, адамдардын ар тараптан эң сулуусу, эң жакшысы, эң жогорусу болгон Мухаммед алейхиссаламга жана анын сулуу жүзүн көрүү, пайдалуу сөздөрүн угуу сыймыгына ээ болгон, ошентип, бардык адамдардын эң мыктылары болгон сахабаларынын баарына жана алардын жолунда болгондорго да дуба жана саламдар болсун...

Тарыхта «Жахилия доору» деп аталган бир доор бар. **Ал доордо Аравия жарым аралында адамдар буттарга сыйынып, ичкиликке жана кумар оюндарга берилип кеткен эле.** Күчү барлардын сөзү өтүп, аялдар бир буюм катары алынып-сатылчу жана кыз балдар тирүү бойдон жерге көмүлчү. Бир гана Аравия жарым аралында эмес бүткүл дүйнө караңгылыкка көмүлгөн болчу. Азия, Африка жана Европада дагы абал мындан айырмасыз эле. Албетте, буларды жактырбаган, көңүлү ыраазы болбогон акл-и салим ээси адамдар аз да болсо бар болчу жана алар Аллаху таалага дуба кылып, ушул караңгы доордун бүтүшү үчүн жалбарышчу.

Адамдарга мээримдүүлүк көрсөткөн Аллаху таала түрдүү кылымдарда жана түрдүү географиялык аймактарда жашап жаткан адамдарга көп пайгамбарларды жибергендиги сыяктуу, соңку наби жана расул болгон Хазрети Мухаммедди да ошол караңгылыкты нурдандыруу үчүн соңку пайгамбар катары милдеттендирди.

Аллаху таала мээрими менен бизди Ага үммөт кылуу аркылуу ниматтардын эң чоңун берди. Ага моюн сунуу, баш ийүү зарыл экенин ачык билдирди. Аллаху таалага ушул чоң ниматына канча көп мактоо айтып, шүгүр кылсак аз.

Ахли сүннөт аалымдары айтышат: "Ар бир Пайгамбар өз доорунда, өз мекенинде, өз элинин бардыгынан ар тараптан жогору болушат.

Мухаммед (алейхиссалам) болсо – ар доордо, ар мамлекетте, б.а., дүйнө жаратылган күндөн кыямат күнүнө чейин келген, келе турган бардык нерселердин ар тараптан эң жогорусу болуп саналат. Эч ким эч бир жагынан Андан жогору эмес..."

Аллаху таала бардык нерсени жаратуудан мурда Мухаммед алейхиссаламдын ыйык нурун жаратты. Курани керимде Пайгамбарыбыз алейхиссаламга карата: **"Сени ааламдарга ырайым кылып жибердик",** - деп айтылды. Хадиси кудсиде да: **"Сен болбогондо, сен болбогондо эч нерсени жаратпайт болчумун",** - деп билдирилген.

Ыймандын негизги шарты – "Хубби филлах жана бугди филлах", б.а., Аллаху тааланын досторун сүйүү, душмандарын сүйбөө. Бул болмоюнча эч бир ибадат кабыл болбойт, ээсинин бетине урулат. Ошондуктан, "Ааламдардын Мырзасын сүйүү фарз жана Анын ыйык махабатын жүрөгүбүзгө орнотуубуз жана көркөм ахлагы менен ахлактануубуз буйрук кылынган.

Бул махабаттын туруктуу болуусу үчүн кылымдардан бери сүйүктүү Пайгамбарыбыздын ыйык өмүрүн баяндаган китептер жазылган болуп, азыркыга чейин да жазылууда. Ага болгон сүйүүнүн жүрөктөрүбүздө толуп ташуусу үчүн Ахли сүннөт аалымдарынын китептеринен узакка чейин изилдөө жасап, Ааламдардын Султаны, Расулуллах алейхиссаламдын ыйык өмүр баянын жазууга аракет кылдык.

Аллаху таала баарыбыздын жүрөгүбүздү сүйүктүү Пайгамбарыбыздын махабаты менен толтуруп, бизди Ахли сүннөт аалымдары билдирген туура жолдон айырбасын! Амин.

Проф. Др. Рамазан Айваллы

МАЗМУНУ

ПАЙГАМБАРЫБЫЗДЫН НУРУ

Мухаммед алейхиссалам – Аллаху тааланын хабиби (сүйүктүү кулу), жаратылган бүткүл адамдар менен башка макулутардын бардык жагынан алып караганда эң жогорусу, эң сулуусу жана эң кадырлуусу. Аллаху таала мактаган, бүткүл адамзат менен жиндердин пайгамбары катары тандап жиберген соңку жана эң жогору пайгамбары болуп эсептелет. Ал ааламдарга ырайым катары жиберилген, бардык нерсе анын урматына жаратылган. “Кайра-кайра макталган”, “өтө көп макталган” деген маанини билдирүүчү **Мухаммед** алейхиссаламдын **Ахмед, Махмуд, Мустафа** сыяктуу ыйык ысымдары да бар. Атасынын аты Абдуллах. Өзү хижраттан 53 жыл мурда Рабиуль-аввал айынын он экисинде дүйшөмбү түнү, таңга жуук Мекке-и Мукаррамада дүйнөгө келди. Тарыхчылар бул күндүн милади жыл санагы боюнча 571-жылдын апрель айынын 20-сына дал келе тургандыгын айтышат.

Туулардан бир нече ай мурда атасы Абдуллах, алты жашында энеси Амина кайтыш болгон. Ошондон улам Пайгамбарыбызга **Дурр-и йетим** деген лакап берилген. Сегиз жашына чейин чоң атасы Абдулмутталибдин, ал кайтыш болгондон кийин агасы Абу Талиптин жанында болду. Жыйырма беш жашында Хатижатул Кубра энебизге үйлөндү. Андан туулган туңгуч уулунун аты Касым болчу. Араптарда адамдын атын туңгуч уулунун аты менен кошуп айтуу адат болчу. Ошондуктан, пайгамбарыбыз Абул Касым, б.а., Касымдын атасы деп аталды.

Кырк жашында ага бүткүл адамзатка жана жиндерге пайгамбар болгондугу Аллаху таала тарабынан билдирилди. Үч жылдан кийин бардык адамдарды ыйманга чакыра баштады. Элүү эки жашында Мираж окуясы болду. Милаттын 622-жылы 53 жашында Меккеден Мединага көчтү. 27 жолу согуш өткөрдү. 11 (м.632) жылы Рабиуль-аввал айынын 12-синде, дүйшөмбү күнү таңга жуук, 63 жашында Медина-и Мунавварада кайтыш болду.

Аллаху таала бардык пайгамбарларды ысымдары менен атаган болсо, Аны **хабибим** (сүйүктүүм) деп илтифат кылган. Аллаху таала бир аятта: **“Сени ааламдарга ырайым кылып жибердик”** (“Анбия” сүрөсү, 107) жана бир кудси хадисте: **“Сен болбогондо, сен болбогондо эч нерсени жаратмак эмесмин”,** - деген.

Ар бир пайгамбар өз заманында, өз мекенинде, өз коомунан бардык жактан жогору турат. Ал эми, Пайгамбарыбыз Мухаммед алейхиссалам болсо дүйнө жаратылган күндөн баштап кыяматка чейин бардык заманда, бардык жерде, келген-кеткен жана келе турган бардык жаратылгандардын эң кадырлуусу, эң жогорусу болуп саналат. Эч ким эч бир жактан Андан жогору боло албайт. Аллаху таала Аны ошондой жараткан.

Ыйык нурунун жаратылуусу

Аллаху таала бардык нерседен мурда, б.а., эч нерсени жарата электе сүйүктүү Пайгамбарыбыз Мухаммед алейхиссаламдын ыйык нурун жаратты. Тафсир жана хадис аалымдарынын көпчүлүгү: “Аллаху таала өз нурунан латиф жана чоң жавхар жаратып, андан бүткүл ааламды кезеги менен жаратты. Бул жавхар **“Нур-и Мухаммеди”** деп аталат. Бардык рух жана нерселердин башталгычы жана түбү – мына ушул жавхар”, - деп айтышкан. Сахабалардан Жабир бин Абдуллах бир күнү: “Эй, Расулуллах! Аллаху таала бардык нерседен мурда жараткан нерсе эмне?” - деп сураганда: **“Баарынан мурда сенин Пайгамбарыңдын б.а., менин нурумду өзүнүн нурунан жаратты. Ал кезде; лавх, калем, Бейиш, Тозок, периште, самават (асмандар), арз (жер бети), күн, ай, инсан жана жиндер жок болчу”,** - деп айтты.

Нур-и Мухаммеди Адам алейхиссаламдын көңүлү жана ыйык денеси жаратылганда анын эки кашынын ортосуна конду. Адам алейхиссалам өзүнө рух берилгенде маңдайында чолпон жылдызы сыяктуу жаркырап турган бир нурдун бар экенин байкады.

Адам алейхиссалам жаратылганда Аллаху таала ага; Абу Мухаммед, б.а., Мухаммеддин атасы деп айткандыгын илхам аркылуу түшүндү жана: **“Эй, Раббым! Мага эмнеге Абу Мухаммед ысымын бердиң?”** - деп сураганда Аллаху таала: **“Эй, Адем! Башыңды көтөр!”** - деди. Адам алейхиссалам башын көтөрүп караганда Арш-ы аалада сүйүктүү Пайгамбарыбыздын (саллаллаху алейхи васаллам) нурдан жазылган Ахмед ысымын көрдү. Ошондо: “Эй, Раббим! Бул ким?” - деп сурады. Аллаху таала: **“Бул - сенин тегиңен чыга турган бир пайгамбар. Анын ысымы көктөрдө Ахмед, жерде болсо Мухаммед. Эгер Ал болбогондо сени**

жаратмак эмесмин. Жерлерди жана көктөрдү да жаратпайт болчумун”, - деп жооп берди.

Нурунун таза маңдайлардан өтүүсү

Адам алейхиссалам жаратылганда маңдайына сүйүктүү Пайгамбарыбыз Мухаммед алейхиссаламдын ыйык нуру конду. Ал нур маңдайында жаркырай баштады. Курани каримде билдирилгендей Адам алейхиссаламдан баштап таза аталар менен таза энелерден өтүп, Пайгамбарыбыз алейхиссаламга чейин келди. Бул тууралуу Аллаху таала аятта мындай мааниде билдирген:

“Сен, б.а., сенин нуруң ар дайым сажда кылуучулардан өтүп, сага жетип келген.” (Шуара, 219)

Хадиси шарифте: **“Аллаху таала адамдарды жаратты. Мени адамдардын эң мыкты бөлүгүнөн жаратты. Анан, алардын эң мыктысын (Арабстанда) тандады. Мени алардан пайда кылды. Анан, үйлөрдөн, үй-бүлөлөрдөн эң мыктысын тандап, мени алардан пайда кылды. Андай болсо, менин рухум жана денем жаратылгандардын эң жакшысы. Менин силсилем, ата-бабаларым эң жакшы адамдар”,** - деп билдирилген.

Башка бир хадиси шарифте болсо: **“Аллаху таала бардык нерсени жоктон бар кылды. Бардык нерсенин ичинен адамдарды жакшы көрдү, кадырлуу кылды; адамдардын ичинен дагы тандагандарын Арабстанга жайгаштырды. Арабстандагы тандалгандардын арасынан да мени тандады. Мени ар доордогу адамдардын тандалгандарынын арасынан кылды. Андай болсо, Арабстанда мага моюн сунгандарды жакшы көргөндөр мен үчүн жакшы көрүшөт. Аларга кастык кылгандар мага кастык кылган болуп саналат”,** - деп билдирилди.

Жаратылган алгачкы адам болгон Адам алейхиссалам Мухаммед алейхиссаламдын зерресин алып жүргөндүктөн маңдайында Анын нуру жаркырап турчу. Бул зерре Хазрети Хаввага, андан Шит алейхиссаламга жана ушинтип таза эркектерден таза аялдарга жана таза аялдардан таза эркектерге өттү. Мухаммед алейхиссаламдын нуру да зерре менен бирге маңдайлардан маңдайларга

өттү. Периштелер качан Адам алейхиссаламдын жүзүнө карашса маңдайында Мухаммед алейхиссаламдын нурун көрүшчү жана Ага истигфар айтышчу.

Адам алейхиссалам кайтыш болоор алдында уулу Шит алейхиссаламга айтты: "Балам! Маңдайыңда жаркырап турган бул нур - акыркы Пайгамбар Мухаммед алейхиссаламдын нуру. Бул нурду момун жана намыстуу, таза аялдарга тапшыр жана уулуңа да муну осуят кыл!" Мухаммед алейхиссаламга жетип келгенге чейин бардык аталар уулдарына ошол осуятты айтышты. Бардыгы бул осуятты орундашып, эң таза жана эң асыл кыздарга үйлөнүштү. Нур, аял-эркек, таза маңдайлардан өтүп өз ээсине жетип келди. Расулуллах алейхиссаламдын ата-бабаларынын биринин эки уулу болсо же бир уруу экиге бөлүнсө пайгамбарыбыз Мухаммед алейхиссаламдын ыйык нуру эң абийирдүү, жана кайырлуу болгон тарапта болчу. Ар кылымда Анын чоң атасы болгон зат жүзүндөгү нурдан улам белгилүү болчу. Анын нуруна ээ болгон тандалган бир уруу болгондуктан, ар кылымда ошол уруудан болгон заттын жүзү өтө сулуу жана нурдуу болоор эле. Бул нур менен бир туугандарынын ичинен тандалчу жана ал ичинде болгон уруу башка урууларга караганда өтө жогору, өтө абийирдүү болчу.

Ал эми, пайгамбарыбыз Мухаммед алейхиссалам бир хадиси шарифинде мындай деп айтты: **"Менин аталарыман эч бири зина кылган эмес. Аллаху таала мени таза, мыкты аталардан, таза энелерден дүйнөгө алып келди. Аталарыман биринин эки уулу болсо мен алардын эң жакшысында, эң кайырлуусунда болчумун."**

Адам алейхиссаламдан бери атадан балага өтүп келген бул нур Тарухка, андан уулу Ибрахим алейхиссаламга, анан уулу Исмаил алейхиссаламга өткөн. Анын да маңдайында күн сыяктуу жаркырап турган нур балдарынан Аднанга, андан Меадга, андан да Низарга өткөн. Низар туулганда атасы Меад уулунун маңдайындагы нурду көрүп кубанып, чоң той кылып: "Мындай уул үчүн бул сыяктуу той аздык кылат" дегендиги үчүн уулунун аты Низар, б.а., "аз бир нерсе" деген маанисинде калган. Андан кийин ал нур кезеги менен өтүп, чыныгы ээси болгон сүйүктүү Пайгамбарыбыз Мухаммед алейхиссаламга жеткен.

Пайгамбарыбыздын ата теги

Пайгамбарыбыз хадиси шарифинде мындай дейт:

«Мен – Абдуллах, Абдулмутталиб, Хашим (Амр), Абду Менаф (Мугира), Кусай (Зейд), Килаб, Мүрре, Кааб, Лүвей, Галиб, Фихр, Малик, Надр, Кинане, Хузейма, Мудрика (Амир), Ильяс, Мудар, Низар, Меад, Аднан уулу Мухаммедмин. Араларында мен болгон жамаат качан экиге бөлүнсө, Аллаху таала мени сөзсүз алардын эң жакшысы болгон тарапта болтурган..."

Башка бир хадиси шарифте: **"Аллаху таала Ибрахим уулдарынан Исмаилди тандады. Исмаил уулдарынан Кинане уулдарын тандады. Кинане уулдарынан Курайшты тандады. Курайштан Хашим уулдарын тандады. Хашим уулдарынан Абдулмутталиб уулдарын тандады. Абдулмутталиб уулдарынан да мени тандады",** - деп айткан.

Чоң атасы Хазрети Абдулмутталиб

Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи ва саллам) Курайш уруусунун Хашим уулдарынан болот. Атасы - Абдуллах. Анын атасы болсо - Шейбе. Пайгамбарыбыздын чоң атасы болгон Шейбе Мединада туулган. Шейбе атасы Хашим кайтыш болгондо али кичине бала болчу. Бир күнү Мединада тай акелеринин үйүнүн алдында достору менен ок атууну үйрөнүшүп жаткан болчу. Аларды карап турган улуулар Шейбенин маңдайында жаркырап турган нурдан улам анын кадырлуу бир кишинин уулу экенин болжоп, таң калышты. Ок атуу кезеги Шейбеге келгенде жаасын тартып, бутага атты. Ок анык тийгенде ал толкунданып: "Мен Хашимдин уулумун. Албетте, ок бутасын табат!" - деди. Анын бул сөздөрүнөн Меккелик Хашимдин уулу экендигин түшүнүштү. Ал учурда Хашим көз жумган эле. Абду Менаф уулдарынан бири Меккеге кайтып барганда Хашимдин бир тууганы Мутталибге: "Мединадагы жээниң Шейбе өтө акылдуу бала. Маңдайында болсо бүт элди таң калтырган бир нур жаркырап турат. Мындай кадырлуу бир баланы жаныңыздан айырууңуз туура болобу?" - деди. Ошентип, Мутталиб дароо Мединага барды жана жээни Шейбени Меккеге

алып келди. Меккенин көчөлөрүндө: “Бул бала ким?” - деп сурагандарга: “Кулум”, - деп жооп берчү. Ошондон кийин Шейбенин аты Мутталибдин кулу деген маанини билдирген Абдулмутталиб болду.

Абдулмутталиб агасы Мутталиб кайтыш болгонго чейин анын жанында калды. Абдулмутталибдин ыйык денеси миск жыттанчу. Маңдайында Аллаху тааланын сүйүктүүсү Мухаммед алейхиссаламдын нуру жаркырап, тегерегине береке-жакшылык чачып турчу. Качан Меккеде жамгыр жаабай, кaатчылык болсо Меккеликтер Абдулмутталибдин колуна жармашып, өзүн Себир тоосуна алып барышып, дуба кылуусун суранып жалбарышчу. Ал болсо эч кимди таарынтпачу. Аллаху таалага жамгыр берүүсүн суранып, дуба кылчу. Аллаху таала да Абдулмутталибдин маңдайындагы жаркырап турган сүйүктүү Пайгамбарыбыздын нурунун берекеси үчүн дубасын кабыл кылып, мол жамгыр жиберчү. Мына ошентип, Абдулмутталибдин күндөн күнгө кадыры-баркы арта берди. Меккеликтер аны өздөрүнө башчы кылып тандашты. Ага каршы чыккан болчу эмес жана ага багынгандар ырахат, тынчтык табышчу. Ал доордун өкүмдарлары дагы Абдулмутталибдин кадыр-баркын, абийирин жана улуулугун тастыкташчу. Жалгыз гана Иран кисрасы ага көрө албастык кылып, ага ачык жана жашыруун душманчылык кылчу.

Абдулмутталиб Ханиф динин карманчу, б.а., мусулман эле. Бул дин аталарынан Ибрахим алейхиссаламдын дини болчу. Ошондуктан, эч качан бутка сыйынган эмес, жада калса, аларга жакын жолободу. Каабанын айланасында Аллаху таалага дуба кылып, ибадат кылчу.

Бир күнү түшүндө бир киши: “Эй, Абдулмутталиб! Тур, Таййибени каз!” - деп көздөн кайып болду. Эртеси күнү: “Тур, Беррени каз!” - деди. Үчүнчү күнү да ошол киши: “Тур, Меднунени каз!” - деп буйрук берди. Ошол түштү кайра-кайра көрүп жаткан болчу. Төртүнчү күнү болсо дагы ошол киши: “Эй, Абдулмутталиб! Тур, Замзам кудугун каз!” - дегенде, Абдулмутталиб: “Замзам эмне? Кудук кайда?” - деп сурады. Ал зат болсо: “Замзам ушундай бир суу, эч качан азайбайт жана түбүнө жетүүгө болбойт. Дүйнөнүн төрт тарабынан келген ажыларга жетет. Жабраил алейхиссаламдын канаты менен урган жерден чыккан. Аллаху тааланын Исмаил алейхиссалам үчүн жараткан суусу. Суусагандарды кандырат.

Ачкаларды тойгузат. Ооруларга шифаа болот. Жерин сага билдирейин. Курмандык чалганда калдыктарын бир жерге төгүшөт. Сен ошол жерде болгондо кызыл тумшуктуу карга келет. Тумшугу менен жерди казат. Карганын казган жеринде кумурсканын уюгун да көрөсүң. Мына ошол жер - Замзамдын орду", - деди.

Абдулмутталиб эртең менен жанына уулу Харисти алып, Каабага барды жана толкунданып күтө баштады. Бир учурда түшүндө билдирилгендей кызыл тумшуктуу карга келип, ошол жердеги бир чуңкурга конду жана тумшугу менен жерди чаба баштады. Астынан кумурсканын уюгу чыкты. Абдулмутталиб менен уулу Харис дароо ошол жерди каза башташты. Бир канча убакыт казгандан кийин кудуктун оозу көрүндү. Абдулмутталиб аны көргөндө: "Аллаху акбар, Аллаху акбар!" - деп текбир келтире баштады.

Башынан бери кудуктун казылуусуна көңүл салып байкап турган Курайштыктар ага кайрылышып: "Эй, Абдулмутталиб! Бул - ата-бабаларыбыздан болгон Исмаилдин кудугу. Ага биздин да акыбыз бар. Бизди бул ишке шерик кылууң керек!" - деп айтышты. Абдулмутталиб болсо дароо каршы чыкты жана: "Жок! Бул иш жалгыз мага гана ихсан кылынган милдет", - деп жооп берди. Ал эми Курайштыктар: "Сен жалгызсын. Жалгыз уулуңдан башка эч кимиң жок. Минтип бизге каршы чыгууң да мүмкүн эмес!" - деп айтышты. Ошол учурда ичи зыркырап, муңга батты. Себеби, өзүн эч кими жок деп айыптап жатышкан болчу. Колдорун бийик көтөрүп: "Эй, Раббым! Мага он бала ихсан кыла көр. Эгер бул дубамды кабыл кылсаң алардын бирин Каабада курмандыкка чалам!" - деп жалбарды.

Абдулмутталиб казуу ишин коркунучтуу абалга айланып жатканын, натыйжада айыгышкан күрөштөргө себеп болушу мүмкүн экенин ойлоп калды. Аягында казууну токтотуп, келишим жолун тутту. Маселенин бир калыс тарабынан чечилүүсүн каалады. Натыйжада Шамда отурган бир көзү ачыктын буга бир чара таба тургандыгына чечим чыгарышты. Курайштын мартабалуу кишилеринен турган бир топ менен жолго чыгышты. Жолдо суусуздуктан жана ысыктан айласы кеткен кербен кыймылдай албай калды. Керек болсо бир тамчы сууга жанын берүүгө даяр болуп калышты. Жалгыз калоолорунун ушул экенине карабастан куйкалаган чөлдүн ортосунда суу табуу мүмкүн эмес болчу.

Бардыгы үмүтүн үзүп турган кезде Абдулмутталиб аларга: “Келгиле, келгиле! Чогулгула! Силерге дагы, жаныбарларга да жете турган суу таптым!” - деп кыйкырды. Маңдайында Мухаммед алейхиссаламдын ыйык нурун алып жүргөн Абдулмутталиб суу издеп жүргөндө төөсүнүн буту чоң бир ташка тийип, таш ордунан жылганда түбүнөн суу чыккан болчу. Бардыгы чуркап келишти, сууга канып, кайра тирилгендей болушту.

Абдулмутталибдин бул улуулугун көрүп, уялып калган Курайштыктар: “Эй, Абдулмутталиб! Эми сага айта турчу сөзүбүз калбады. Замзам кудугун казууга эң ылайык адам сенсиң. Бул маселеде мындан кийин сени менен талашып-тартышпайбыз. Ортомчу калыска да баруууга кажет калбады, артка кайтабыз”, - деп, Меккеге карай жол тартышты. Абдулмутталиб маңдайында жаркырап турган нурдун урматына Замзам кудугун казып, суусун чыгаруу аброюна ээ болду.

Абдуллахты курмандыкка чалуу талабы

Абдулмутталибдин Замзам кудугун казгандан кийин атак-даңкы андан бетер көтөрүлдү. Арадан жылдар өттү. Аллаху таала анын көңүлүнүн тереңдиктеринен кылган дубасын кабыл кылып, Абдулмутталибге Харистен башка он уул жана алты кыз перзент ихсан кылды. Уулдарынын ысымдары: Кусем, Абу Лахаб, Хажл, Мукаввим, Дырар, Зубейр, Абу Талиб, Абдуллах, Хамза жана Аббас. Кыздары: Сафиййа, Атика, Умму Хаким Бейда, Берре, Умейме жана Эрва болчу. Абдулмутталиб балдарынын арасында эң көп Абдуллахты жакшы көрчү. Себеби, маңдайындагы нур анда жаркырай баштаган болчу.

Абдулмутталибге бир күнү түшүндө: “Эй, Абдулмутталиб! Убадаңды орунда!” - деп айтылды. Эртең менен Абдулмутталиб бир кочкорду курмандыкка чалды. Түндө түшүндө: “Андан да чоңун курмандыкка чал!” - деген буйрук берилди. Эртең менен бир уйду курмандыкка чалганына карабастан кайра түшүндө: “Андан да чоңун курмандыкка чал!” - деген буйруктан кийин: “Андан да чоңу эмне?” - деп сурады. Жооп катары: “Уулдарыңан бирин курмандыкка атаган элең. Убадаңды орунда!” - деп айтылды.

Эртеси күнү Абдулмутталиб балдарын чогултуп, бир нече жылдар мурда кылган дубасын айтып берди. Анан, уулдарына ичиңер-

ден бириңерди курмандыкка чалуум зарыл деп айтты. Балдарынын арасынан ага каршы чыккан болбоду. Тескерисинче алар: “Эй, ата! Убадаңызды орундаңыз! Каалаганыңызды жасаңыз!” - деп макул болушту. Абдулмутталиб кура тартып, курмандыкка чала турган уулун тактап алды. Кура баарынан көп сүйгөн уулу, маңдайында Аллаху тааланын хабиби Мухаммед алейхиссаламдын нуру жаркырап турган Абдуллахка чыкты. Абдулмутталиб өзүн жоготуп койду жана көзү жашка толду. Аллаху таалага берген сөзүн орундоосу керек эле. Бир колуна бычакты, бир колуна сүйгөн уулун кармап, Раббине берген убадасын орундоо үчүн Каабага барды. Көзү жаш менен толгон ата Абдуллахты курмандыкка чалууга даярдана баштады.

Ал арада Курайштын алдыңкылары таң калып, болуп жаткан окуяга көз салып турушту. Абдуллахтын таекеси: “Эй, Абдулмутталиб! Токто! Биз сенин бул уулуңду сойууңа эч макул эмеспиз. Эгер мындай иш кыла турган болсоң мындан кийин Курайштыктардин арасында бул нерсе адат болуп калат. Ар ким уулун курмандыкка атап союшат. Мындай нерсеге себепчи болбо! Сен Раббиңди башка жол менен ыраазы кыл!” - деди. Анан: “Бир кахинден сурап көр! Сага жол көрсөтсүн” – деп сунуш айтты.

Абдулмутталиб бул сунуштан кийин Хайберде турган Кутба (же Сежак) аттуу кахинге барды жана абалды түшүндүрүп берди. Кахин: “Силерде бир адамдын куну канча?” - деп сурады. “Он төө”, - деп жооп алгандан кийин: “Он төө жана уулуңдун арасында кура тарт. Кура уулуңа чыкса үстүнө он төө кошуп кайрадан кура ташта. Кура төөлөргө чыкканга чейин санын ушинтип көбөйтө бер”, - деп сунуш кылды.

Абдулмутталиб дароо Меккеге кайтты жана кахин айткандай кылды. Он төөдөн көбөйтүп, бир нече жолу кура тартты. Ар тарткан сайын Абдуллахка чыкты. Төөнүн саны жүзгө жеткенде гана кура төөлөргө чыкты. Этияттуу болсун деп, эки жолу таштап көрдү. Экөөндө тең төөлөргө чыкты. Абдулмутталиб: “Аллаху акбар! Аллаху акбар!” - деп, такбирлер менен төөлөрдү курмандыкка чалды. Эттерин өзү жана уулдарынан эч бири албады. Баарын жакырларга таратып берди.

Адем алейхиссаламдан бери мындан башка Исмаил алейхиссаламдын курман кылынуу окуясы бар. Пайгамбарыбыз алейхиссаламдын теги Исмаил алейхиссаламга таянгандыктан "Мен эки курмандыктын уулумун", - деп айткан.

Атасы Хазрети Абдуллах

Эки дүйнө мырзасы болгон Пайгамбарыбыз Мухаммед алейхиссаламдын нурун маңдайында алып жүргөн Абдуллах туулганда китеп ахли бири-бирине; "Акыр заман пайгамбарынын атасы Меккеде дүйнөгө келди", - деп кабар беришти.

Исраил уулдарынын жандарында жүндөн өрүлгөн бир чапан бар эле. Бул чапан Яхйа алейхиссаламдыкы болуп, шейит болгон кезде үстүндө эле жана ыйык каны бул чапанга жуккан болчу. Китептеринде да: "Качан гана бул кан жаңы болуп, тама баштаганда акыр заман пайгамбарынын атасы дүйнөгө келет", - деп жазылган болчу. Мына ошондуктан ахли китаб бул белгини көрүп, Абдуллахтын туулганын түшүнүштү. Бирок, көралбастык кылып канча жолу өлтүрүүгө аракет кылышкан болсо да Аллаху таала Абдуллахты маңдайындагы нурдун берекети менен коргоду.

Абдуллах балакат жашына жеткенде көркөм ахлагы, сулуулугу менен адамдардын арасында өрнөктүү киши болду. Алыстан жакындан бардыгы ага кыздарын берүү үчүн жарыша башташты. Канчалаган бийлөөчүлөр Абдулмутталибге келип, кыздарын уулуна алуусун сунуш кылышты жана бул үчүн ар нерсеге даяр экендиктерин билдиришти. Бирок, Абдулмутталиб ар бирине ылайыктуу тил менен жооп берип, артка кайтарчу.

Абдуллах он сегиз жашка толгондо сулуулугу элдердин арасында дастан болду. Маңдайындагы нур күн сыяктуу жаркырап, көргөн кыздардын кааласа да каалабаса да көңүлү ага бөлүнчү. Сулуулугу жана атагы Мысырга чейин жетип, эки жүзгө жакын кыз аны менен үйлөнүү үчүн Меккеге чейин келип, үйлөнүүнү сунуштаган болчу. Абдулмутталиб болсо уулуна заманынын эң асылзат, эң тарбиялуу, сулуу, Ибрахим алейхиссаламдан бери карманган Ханиф динине бекем момун бир кызды издеп жаткан эле.

Китептеринде билдирилген акыр заман Пайгамбарынын өз коомунан болбой тургандыгын түшүнгөн Исраил уулдары көралба-

стыктан улам Абдуллахты өлтүрүүгө ант беришти. Бул иш үчүн куралдуу жетимиш кишини Меккеге жиберишти. Бир мүмкүнчүлүк таап, ошол убакытты күтө башташты. Акыры Абдуллахтын тоо этектеп чыккан бир күнүндө эчким көрбөйт деп ойлошуп, кылычтарын чыгарып, ага чабуул жасашты. Ал күнү Аллахтын хикматы менен Абдуллахтын туугандарынан Вахб бин Абд-и Манаф да бир канча достору менен аңга чыгышкан болчу. Алар Абдуллахка кол салайын деп турган Исраил уулдарын көрүп калышты. Туугандык кайраты менен Абдуллахты куткаруу үчүн жардам берүүгө атташышты. Бирок, тиги тараптагылар көпчүлүк эле. Бул кагылышта жеңилип калуулары белгилүү болчу. Акыры насаат жолун тандоону ылайык көрүштү. Аларга карай жакындашканда бул дүйнөдө эч кимге окшобогон, кара аттарга минген, колдорунда кылычы менен өтө көп кишилерди кайыптан чагылган сыяктуу жетип келишкендигин, такбирлер менен Исраил уулдарына чабуул жасашканын жана баарына кылыч уруп, көздөн кайым болгонун көрүштү. Вахб бул окуяны көрүп туруп абдан таңыркады, Абдуллахтын кандайча корголгондугун жана Аллаху тааланын алдындагы баркын түшүндү. Үйгө келгенде окуяны аялына айтып берди. Экөө тең кызынын теңи болгон жигиттин Абдуллах экенин кабылдап, Аминаны ага берүүгө чечим чыгарышты.

Абдулмутталиб да Бани Зухра уруусунун чоңу Вахбдын кызы Аминаны сулуулугун, ар –намысын жана динине бекемдиги тууралуу уккан болчу. Бир жактан тууган да болчу. Бир канча атада биригишчү. Уулу Абдуллахка бул кызды алуу үчүн Вахбдын үйүнө барды. Абдулмутталиб Вахбдын кызын уулу Абдуллахка сураганда, Вахб; “Эй, тууган! Биз бул сунушту сизден мурда алдык”, - деди жана мурда күбө болгон окуяны айтып берди. Анан мына ушуну да кошумчалады: “Аминанын апасы бир түш көрүптүр. Айтып бергенине караганда үйүбүзгө бир нур кириптир, жарыгы асман менен жерди каптаган экен. Мен дагы бүгүн түшүмдө атабыз Ибрахим алейхиссаламды көрдүм. Мага: “Абдулмутталибдин уулу Абдуллах менен кызың Аминанын никесин мен кыйдым. Сен дагы аны кабыл кыл!” - деди. Бүгүн таңдан бери бул түшүмдөн таасирленип жүрөм. Качан келишет болду экен деп тынчсызданып турдум эле.” Бул сөздөрдү угуп турган Абдулмутталибдин тилинен “Аллаху акбар! Аллаху акбар!” - деген сөздөр чыккан эле. Акыры уулу Абдуллахты Вахбдын кызы Амина менен үйлөндүрдү. Амина менен Абдуллахтын үйлөнүүсү тууралуу башка риваяттар да бар.

Касиеттүү нурунун энесине өтүшү

Пайгамбарыбыздын (саллаллаху алейхи ва саллам) ыйык нуру энесине өткөн кезде айбанат-куштар бири-бирине: "Ааламдардын Мырзасынын дүйнөгө келүүсү жакындады. Ал жер бетинин эмини, мезгилдин күнү", - деп сүйүнүчтүү кабар беришти. Ал түнү Каабадагы бардык буттар бети менен жерге жыгылды. Ал кездерде ыйык Мекке шаарында жут болгон эле. Көп жылдап жамгыр жаабай, бактарда бир дагы жашыл жалбырак жок эле жана жер-жемиштердин изи да жок эле. Адамдар ушунчалык кыйналып, эмне кылаарын билбей калышкан болчу. Сүйүктүү Пайгамбарыбыздын ыйык нуру Хазрети Абдуллахтан Хазрети Аминага өткөндөн кийин ушунчалык мол жамгыр жаап, ушунчалык көп түшүм болгондуктан ошол жылды молчулук жылы деп аташты.

Амина энебиз боюнда болгон кезде күйөөсү Абдуллах соода үчүн Шамга кеткен болчу. Кайтып келе жатканда ооруп калды. Мединага келгенде таекелери Нажжар уулдарынын жанында он сегиз же жыйырма беш жаштагы кезинде көз жумду. Бул кабар Меккеде угулганда чоң шаар кайгыга батты. Сахабалардан Абдуллах ибн-и Аббас (радыйаллаху анх) мындай деп билдирген: "Пайгамбарыбыз алейхиссаламдын атасы Абдуллах уулу дүйнөгө келе электен мурда кайтыш болгондо периштелер: "Эй, Раббибиз, Расулуң жетим калды", - дешти. Аллаху таала: **"Анын коргоочу жана жардамчысы менмин",** - деп буюрду."

Пил окуясы

Пайгамбарыбыздын (саллаллаху алейхи ва саллам) дүйнөгө келүүсүнө эки айдай убакыт калган болчу. Бул тапта Пил окуясы орун алды. Адамдар ар тараптан топ-топ болуп Каабаны зыярат кылууларына тоскоол болууну каалаган Йемен башкаруучусу Абраха Византия императорунун да жардамы менен Санада чоң бир чиркөө салдырды. Адамдардын бул чиркөөнү зыярат кылууларын каалады. Арабдар болсо эскиден бери Каабаны зыярат кылгандыктан Абраха салдырган чиркөөгө эч маани беришкен жок. Акарат көзү менен карашты. Жада калса, араларынан бирөө чиркөөнү булгады.

Бул окуяга ачууланган Абраха Каабаны жыгууга чечим чыгарды жана ушул максат менен чоң кошуун даярдап, Каабага карай багыт алды. Абраханын кошууну Меккеге жакындаганда Курайштын мал-оокаттарын талап-тоной баштады. Абдулмутталибге таандык болгон эки жүз төөнү дагы тартып алышты. Абдулмутталиб Абрахага барып, төөлөрүн сурады. Абраха: “Мен силердин ыйык Каабаңарды жыгууга келген болсом, сен эмне үчүн аны коргоону каалабай, анын ордуна төөлөрүңдү сурап жатасың?” - деди. Абдулмутталиб: “Мен өз төөлөрүмдүн ээсимин. Каабанын, албетте, ээси бар. Аны Ал коргойт”, - деди. Абраха: “Мага каршы аны коргой турган эч ким жок!” - деди жана Абдулмутталибге төөлөрүн кайтарып берди. Анан жоокерлерине Каабага карай чабуулга буйрук берди. Абраханын кошуунунун алдыда жүргүзүлгөн жана ошентип жеңишке жеткизет деп ишенишкен “Мамуд” деп аталган бир пил бар эле. Абраха Каабага карай багыт алганда бул пил жерге чөктү жана баса албай калды. Ал эми Йеменге бурулганда чуркап кетип жаткан эле.

Ошентип, Меккеге жакындап чабуулга күчү жетпеген Абраханын кошуунунун үстүнө Аллаху таала Абабил, б.а., Тоо чабалекейи деп аталган куштардын бир тобун жиберди. Бул куштардын ар бири нокот чоңдугунда болгон үчтөн таш көтөрүшкөн болчу. Бирөө оозунда, экөө эки чеңгелинде болчу. Бул таштарды Абраханын кошуунунун үстүнө ташташты. Таштар жоокерлердин баштарынан кирип, таманынан тешип чыгып жатты. Таш тийген жоокерлер дароо өлүп жатышты. Аяттарда билдирилгендей аскер чабылган эгин жалбарагындай эле болду. Бул абалды көргөн Абраха далбас түшүп качкысы келди. Бирок, кача албады. Таштар негизи ага багытталган. Качкан сайын эттери бөлүк-бөлүк болуп жыртылып өлдү. Бул окуя Курани каримдеги Пил сүрөсүндө мындайча баяндалат:

“(Эй, Расулум! Кабаны бузгусу келген) пил ээлерине (пилдер менен куралданган Абраханын аскерине) Раббиңдин кандай мамиле кылгандыгын көрбөдүңбү? Алардын (Каба-и муаззаманы талкалоо деген) куулуктарын бошко чыгарбадыбы? Алардын үстүнө үйүр-үйүр куштарды жиберди. Ал куштардын ар бири алардын үстүлөрүнө баткактан жасалган жана отто бышырылган таш ыргытышты. Акыры Аллаху таала аларды күбө жеген эгиндин жал-

ырагындай жок кылып жиберди. (Карышкырлар тарабынан кемирилип, тууралган эгин жалбырагына айлантып жиберди.)”

Сүйүнчү кабарлар

Сүйүктүү Пайгамбарыбыз Мухаммед алейхиссаламдын келе тургандыгы Адам алейхиссаламдан баштап бардык пайгамбарларга жана алардын үммөттөрүнө билдирилген болуп, дүйнөгө келе турган убакыты жакындаган сайын боло турган окуялар тууралуу сүйүнчү кабарлар берилген.

Муса алейхиссаламга келген, кийин өзгөртүлгөн Тооратта мындай деп жазылган: “Ал химматы бийик, жардамы көп ыйык зат. Жакырлардын сүйүктүүсү, байлардын табыбы. Ал сулуулардын сулуусу, тазалардын тазасы. Сүйлөшкөндө жумшак, бөлүштүргөндө адилеттүү, ар мамиледе чынчыл. Капырларга каршы катуу жана катаал. Улууларды урматтайт, кичүүлөргө мээримдүүлүк кылат. Азга шүгүр кылат. Туткундарга ырайым кылат. Дайыма жылуу жүздүү. Күлгөндө жылмайып, каткырып күлбөйт. Үмми, б.а., окууну, жазууну билбесе дагы Ага бардык нерсе билдирилген. Ал - Аллаху тааланын расулу. Жаман мүнөздүү, ташбоор эмес. Базарларда кыйкырып сүйлөбөйт. Анын үммөтү жакшы мүнөздүү. Алар бийик жерлерде Аллаху тааланын ысымын эстешет. Азанчылары мунараларда калкты намазга чакырышат. Даарат алып, намаз окушат. Намазда саптарды түздөшөт, бир катарда турушат. Түндөрү алардын тасбих айткан үндөрү бал аарысынын үнү сыяктуу угулат. Меккеде туулат. Мединадан Шамга чейин ар жер Анын башкаруусунда болот. Ысымы - Мухаммед, Ага мутаваккил деген ысым бердим. Бузулган диндерди жоюп, акыйкат динди жаймайынча Аны дүйнөдөн чыгарбаймын. Ал адамдарды Хакка чакырат, Анын берекеси менен сокур көздөр ачылат, көрөт, укпаган кулактар уга баштайт. Көңүлдөрдөн гафилдик кетет...”

Давуд алейхиссаламга келген, бирок, кийин бузулган Забурда:

“Ал - өтө жоомарт адам. Эч качан ачууланбайт. Өтө жумшак. Көркөм мүнөздүү, таттуу сөздүү, нур жүздүү. Адамдардын табыбы. Көп ыйлап, аз күлөт. Аз уктап, көп ойлойт. Жаратылышы жагымдуу жана кооз. Сөздөрү көңүлдөрдү алат, рухтарды тартат... Эй, Хабибим! Химмат кылычын сыйырып, бардык кубатың менен

каармандык майданында капырлардан өч аласың. Көркөм тил менен менин хамд жана санамды бардык жерге жайасың. Бардык капырлардын баштары сенин кереметтүү колдоруңдун астында ийилет...", - деп жазылган.

Иса алейхиссаламга келген, бирок, кийин бузулган Инжил китебинде да:

"Ал көп жебейт, сараң эмес. Куулук кылбайт, эч кимди жамандабайт, эч качан шашпайт. Өзү үчүн өч албайт. Жалкоо эмес. Эч кимди ушактабайт...", - деп билдирилүүдө.

Дагы Инжилде мындай жазылган:

"Раб тарабынан чыгып келе турган Ал Мунхаменна, Раб тарабынан чыгып келе турган Ал Руху'л-кудс келген болгондо Ал мага шахадат кылмак. Силер дагы шахадат кыласыңар. Себеби, көптөн бери мени менен биргесиңер. Мен буларды силерге шекке кабылбагыла жана жаңылып калбагыла деп айтып жатам." Бул жерде аталган Мунхаменна сөзү суряни тилинде Мухаммед дегенди билдирет.

Жахилийа (наадандык) доору

Пайгамбарыбыздын дүйнөгө келүүсүнөн мурда бүткүл аалам руханий жактан зулумдук, өтө коркунучтуу караңгылык ичинде эле. Адамдар абдан бузулган болчу. Аллаху таала жиберген диндер унутулган болуп, илахий өкүмдөрдүн ордун адамдар өздөрү ойлоп тапкан пикирлер, ойлор алган болчу. Бардык макулуктар адамдардын жырткычтыгынан жана зулумдугунан улам аябай жүдөгөн болчу.

Жер бетиндеги бардык элдерде Аллаху таала унутулган болуп, бейпилдиктин, бакыттуулуктун жана сүйүнүчтүн булагы болгон Тавхид ишеними жоюлган болчу. Куфур бороону көңүлдөрдөн ыймaнды жулуп таштаган, көңүлдөрдө Аллаху таалага ишенүүнүн ордуна буттарга ишенүү пикири орношкон болчу.

Муса алейхиссалам алып келген дин унутулган, Тоорат бузулган эле. Исраил уулдары бири-бирине каршы эле. Иса алейхиссалам алып келген христиандык да толугу менен бузулган болуп, дин ме-

нен эч кандай байланышы калбаган болчу. Таслис, б.а., үч кудай пикири кабыл кылынган болчу. Инжилдин түп нускасы жоголуп, поптор аны өздөрү каалагандай бурмалап салышкан болчу. Эки китеп тең Аллахтын сөзү болуудан чыккан болчу.

Мысырда бузулган Тооратттын өкүмү, Византияда болсо бурмаланган христиандык бар эле. Иранда отко сыйынышчу, отко сыйынуучулардын оту миң жылдан бери өчүрүлбөй жаткан эле. Кытайда конфуцийчилик, Индияда буддизм сыяктуу ойлоп табылган диндер өкүм сүрүп жаткан эле.

Арабстандын элдери андан бетер адашкан болчу. Алар Аллаху таала ыйык кылган Каабага 360 бутту жайгаштырышкан болчу. Ыйык Кааба болсо Аршта periштелер тарабынан зыярат кылынуучу Байт-и Ма'мурдун чоңдугундагы үлгүсү эле. Ким Каабага урматсыздык кылган болсо Аллаху таала аны кыска убакытта жазаландырган.

Журхум уруусу да зина менен фухушта чектен ашкан болчу. Бул уруунун өтө жаман жоруктарын көргөн бийлөөчүлөрү аларга: "Эй, Журхумилер! Аллаху тааланын Харем-и шарифин жана Харемди (Каабаны) сыйлап, өзүңөргө келгиле. Силерден мурда келген Худ, Салих жана Шуйбдын (алейхимуссалам) үммөттөрүнөн ар биринин башына келген жагдайларды жана алардын кандай куруганын билесиңер. Бири-бириңерди жакшылыкка чакыргыла, жамандыктардан тыйгыла. Убактылуу күчүңөргө ишенип, алданып калбагыла. Меккеде Хак тааладан баш тартуудан жана зулумдан сактангыла. Себеби, зулум адамдардын куруусуна себеп болот. Аллаху таалага ант берип айтамын, бул аймакта жашаган адамдар зулумдук кылып, Хак тааладан баш тартканда Аллаху таала алардын тегин курутуп, ордуна башка элдерди алып келген эмеспи? Туура жолдон тайып, Хак тааладан баш тарткан Меккенин эли үчүн бул жерде туруктуу жашап калуу жок. Силерден мурда бул аймакта жашаган, силерге караганда узак өмүрлүү, силерден күчтүү, силерден көп жана бай болгон Тасм, Жадис жана Амаликалыктардын башына келгендерди билесиңер. Алардын Харем-и шарифти көзгө илбегендиктери, Хактан баш тартып, зулумга берилгендиги, бул ыйык жерден чыгарылууларына себеп болду. Аллаху таала алардын айрымдарына кичинекей кумурскаларды жиберип, айрымдарын жут аркылуу, айрымдарын кылыч менен чыгаргандыгын көр-

гөнсүңөр жана уккансыңар!" - деп, аларга насаат кылышты.

Бирок, алар насаатты уккан жок. Натыйжада Аллаху таала аларды да ушул азгырыктарынан улам жер менен бир кылды...

Мына ушундай бир заманда жер бетинин борбору болгон ыйык Меккеде куфур сел сыяктуу агып, Байтуллахтын ичи Лат, Узза, Менат сыяктуу жүздөгөн буттар менен толтурулган болчу. Зулумдук чектен ашып, ахлаксыздык аброй болуп эсептеле турган болду. Арабстан диний, руханий, коомдук жана саясий жактан караңгылыктын, жахилдиктин, кутургандык жана бузукулуктун ичинде эле. Жахилия доору деп аталган ал кезде адамдар жалпысынан көчмөн болуп жашашчу жана урууларга бөлүнгөн болчу. Токтоосуз бири-бири менен согушуп жүргөн араб уруулары каракчылык жана талап-тоноону өздөрү үчүн күндөлүк тиричилик куралы деп эсептешчү. Зулум менен каракчылык жайылган Арабстанда саясий, коомдук тартип дагы жок болчу. Айрыкча ичкилик, кумар, зина, уурулук, зулумдук, жалган жана ахлаксыздыкка байланыштуу эмне бар болсо туш тарапка жайылган эле. Күчтүүлөр алсыздарга каршы аёосуз түрдө зулумдук кылып, аялдар колдон колго мал-оокат сыяктуу аланып-сатылчу. Айрымдары кыздуу болууну жамандык, жүзүкаралык деп эсептешчү. Бул зулумдуктары ушунчалык чектен ашкан эле, чуңкур казып, кыздарын "Атаке, атаке!" деп кыйкырып, моюндарына жабышып жалынууларына, көз жаштарына карабастан, тирүүлөй көмүп салышчу. Бул кылган иштеринен улам көңүлдөрү кымындай болсо да сыздачу эмес. Жада калса, бул иштерин эрдик деп эсептешчү. Натыйжада ал замандын адамдарынын арасында мээрим, жакшылык жана адилеттүүлүк сыяктуу жакшы мүнөздөр жок болгон сыяктуу эле.

Бирок, ал доордо Араб элдеринин арасында көңүл буруууга тете бир жагдай бар эле. Ал - адабият жана чечендиктин аброю артып, өтө жогору даражага чыгуусу эле. Акындарга жана ырларга чоң маани берип, муну сыймыктанууга себеп кылышчу. Күчтүү бир акын өзү үчүн жана уруусу үчүн дагы чоң аброй деп эсептелчү. Белгилүү убакыттарда жармаңкелер уюштурулуп, ыр менен чечендикте жарыштар өткөрүлчү. Биринчиликти жеңип алгандардын ырлары жана чечен сөздөрү Каабанын дубалына илинип коюлчу. Жахилия доорунда Каабанын дубалына илинген эң белгилүү жети ыр **"ал-Муаллакату'с-Саб'а"** деп аталчу.

Ал замандарда Арабстанда элдер ишеним жагынан да бир канча топторго бөлүнгөн болчу. Бир бөлүгү такыр ишенимсиз болуп, дүйнө жашоосунан башка бир нерсени моюндашчу эмес. Бир бөлүгү болсо Аллаху таалага жана акырет күнүнө ишенгендиктери менен адамдардан бир Пайгамбардын келе тургандыгына ишенишчү эмес. Дагы бир бөлүгү болсо Аллаху талага ишенсе да акыретке ишенишчү эмес. Башка чоң бөлүгү да Аллаху таалага ширк кошуп, буттарга сыйынышчу. Мушриктердин ар биринин үйүндө бир бут турчу.

Анын сыртында Хазрети Ибрахим билдирген динди карманган жана **"Ханифтер"** деп аталган адамдар да болгон. Алар Аллаху таалага ишенишчү жана буттардан узак болчу. Сүйүктүү Пайгамбарыбыздын атасы Абдуллах, чоң атасы Абдулмутталиб, энеси жана айрым кишилер ушул динде болчу.

Ханифтерден башка бардык топтор бузуку жолдо болуп, чоң зулумдук менен караңгылыктын ичинде эле.

ПАЙГАМБАРЫБЫЗДЫН ДҮЙНӨГӨ КЕЛҮҮСҮ

Дүнүйөнү караңгылык басып, зулумдук каптап турган бул доордо адамдар бардык нерсенин жаратуучусу болгон Аллаху Таалага ыйман жана ибадат кылууну таштаган эле. Жаратылыш кубулуштарын жана өз колдору менен таштан, жыгачтан жасап алган буттарды «кудай» деп таанып, ошолорго сыйынышчу.

Аалам түнөрүп, көңүлдөр муңайып, жүздөр күлүүнү унутушкан эле. Аллаху таала башка макулуктардан жогору кылып жараткан адамдардын Тозоктон кутулууларына себеп боло турчу бир каарман зат керек эле. Анын дүнүйөгө келүүсүнө өтө аз мезгил калган эле. Аалам Адем алейхиссаламдан азыркы күнгө чейин таза маңдайлардан таза маңдайларга өтүп келген нурдун ээсин тосууга даярданып жаткан эле. Адамдарга жана жиндерге түбөлүк бактылуулуктун жолун көрсөтө турган теңдеши жок Инсан келе жаткан!.. Шапаат жана мээрим булагы, Раббисинин ахлагы менен ахлактанган улуу инсан келе жаткан!..

Макам-ы Махмуддун ээси, шапаатчылардын баш таажысы келе жаткан!.. Каинаттын устазы, барлыктардын өзү, адамдардын мырзасы келе жаткан!.. Махшар күнү жардамга келүүчү, пайгамбарлардын султаны келе жаткан!... Аллаху тааланын хабиби, сүйүктүүсү, урматы үчүн жаратылган ааламдарга рахмат болгон сүйүктүү Пайгамбарыбыз келе жаткан!... (Саллаллаху алейхи ва саллам)

Жети кабат жер, жети кабат асман, кыскасы, бардык аалам сүйүнүч ичинде Сеййидул-Мурсалиин, Хатамул-Энбия, Хабиб-и Худа болгон улуу мырзаны күтүп жаткан. Бардык макулуктар өз тилинде: "Кош келдиң, йа Расулаллах!" деш үчүн даярданган. Хижраттан 53 жыл мурда, пил окуясынан эки айдан кийин, Рабиул-аввал айынын он экинчи, Дүйшөмбү күнү таңга жуук Меккенин Хашимуулдары махалласында, Сафа дөбөсүнө жакын жерде бүткүл аалам чыдамсыздык менен күтүп жаткан Аллаху тааланын нуру Мухаммед Мустафа (саллаллаху алейхи васаллам) жарык дүйнөгө келди. Анын төрөлүүсү менен аалам жаңы жашоо тапты. Караңгылыктар дароо «Нур» менен жаркырады.

«Медарижун-нубувва» деген китепте минтип айтылат: «Эң улуу урматка ээ болгон бактылуу эне Хазрети Амина кош бойлуу кезин мындайча баяндайт: «Ал сарвар боюмда бар кезде эч кыйналбадым. Кош бойлуу экендигимди сезчү эмесмин. Алты айдан кийин гана бир күнү уйку-соонун ортосунда турганымда мага бирөө келип:

– Сенин боюңдагы бала ким, билесиңби? – деп сурады.

– Жок, билбеймин, – деп жооп берсем, ал:

– Андай болсо билип ал! Пайгамбарлардын акыркысы боюңа бүттү! – деген кабарды берди. Төрөт маалы жакын калган кезде баягы зат кайрадан келип мындай деди: «Эй, Амина! Бала төрөлгөндө атын Мухаммед деп кой! Башка бир риваятта: «Эй, Амина! Бала төрөлгөндө атын «Ахмед» деп кой», – делген.

Хазрети Амина энебиз төрөт убагын мындайча баяндайт: «Толгоо учурунда абдан сүрдүү үн уктум. Корко баштадым. Ошол учурда ак куш көрдүм. Ал мага жакын келип, канаты менен сылады. Ошондо менде коркуу сезими калган жок. Бирок, аябай суусап, кудум ысыкта күйүп жаткандай болуп жаттым. Жанымда сүттөй ак, бир кесе толо шербет туруптур. Аны «ичкин» деп мага

сунушту. Алып ичтим, балдан таттуу, муздак эле. Ичкенден кийин суусунум канган эле. Кийин чоң нур көрдүм, үйүм ушунчалык нурдангандыктан андан башка эч нерсени көралган жокмун.

Ошол учурда мени тегеректеп кызмат кылып жаткан көптөгөн аялдарды көрдүм. Бойлору узун, жүздөрү күн сыяктуу жаркылдап турду. Булар Абду Манаф уруусунун кыздарына окшоп жатты. Булардын күтпөгөн жерден дароо пайда болууларына таңыркап жаттым. Арасынан бири: «Мен Фараондун аялы Асиямын! Башка бири: «Мен болсо Мариям бинт-и Имранмын. Булар болсо Жаннат хурилери», - деди.

Ошол эле учурда көктөн жерге карай суналып турган узун ак жибек кездеме көрдүм. «Аны адамдардын көзүнөн жашыргыла», - дешти. Ошол маалда бир бөлүк куштар пайда болду. Ооздору зумруддан, канаттары жакуттан эле. Коркконумдан тердей баштадым. Жерге тама баштаган тер тамчыларынан миск жыт айланага тарай баштады. Ошол кезде көз алдыман парданы ачышты. Бүткүл жер жүзүн чыгыштан батышка чейин көрдүм. Айланамда periштелер курчашкан эле.

Мухаммед алейхиссалам төрөлөр замат ыйык башын саждага койду, шахадат сөөмөйүн көтөрдү. Асмандан аны калкалаган ак булут түштү. Бир үн уктум: «Аны батыштан чыгышка чейин бардык жерди кездиргиле! Бүткүл аалам аны заты менен да, ысым-сыпаты менен да көрүшсүн. Анын ысымы Махи болгондугун, б.а., Аллаху таала Аны менен ширктин бардык түрүн өчүрүп жок кыла тургандыгын билишсин», - деп жатты. Ал булут дагы көздөн кайым болду жана Мухаммедди (саллаллаху алейхи ва саллам) ак жүндүү кездеме ичинде оролуу абалда көрдүм. Ошол учурда жүздөрү күн сыяктуу нур чачкан үч киши келди. Биринин колунда күмүш кумган, экинчисинин колунда зумруддан илеген, бирөөнүн колунда болсо жибек бар эле. Кумгандан миск тамчылап жаткандай болду. Мубарек уулумду илегендин ичине салып, мубарек башы менен буттарын жууп, жибекке орошту. Кийин мубарек башына жыпар жыт сүрүштү, мубарек көздөрүнө сурма тартып көздөн кайым болушту».

Мухаммед алейхиссалам төрөлгөн кезде Хазрети Амина энебиздин жанында Абдуррахман бин Авфтын энеси Шифа Хатун, Осман бин Абул-Астын энеси Фатыма Хатун жана Пайгамбары-

быздын эжеси Сафия бар эле. Алар да өздөрү көргөн нурду жана башка окуяларды дагы айтып кетишкен.

Шифа Хатун мындай дейт:

«Мен ал түнү жардамдашайын деп Аминанын жанында жүргөм. Мухаммед алейхиссалам төрөлөр замат дуба жана нияз кылгандыгын уктум. Кайыптан: «Йархамука Раббука» деп айтылды. Кийин чыгыш менен батыш даана көрүнө тургандай нур пайда болду...»

Мындан башка бир канча окуяларга күбө болгон Шифа Хатун: «Качан Ага Пайгамбарлыгы билдирилгенде эч тайсалдабастан дароо ыйман келтиргендердин бири мен болдум», – деген.

Сафиййа Хатун дагы мындай деген:

«Мухаммед алейхиссалам төрөлгөн кезде ар тарапты бир нур каптады. Төрөлөр замат сажда кылды, мубарек башын көтөрүп ачык-айкын тил менен «Лаа илаха иллаллах, инни расулуллах», - деди. Аны жуунтайын дегенимде «Биз аны жуунган абалда жибердик» деген үн угулду. Киндиги кесилген, сүннөт кылынган абалда эле. Төрөлөр замат сажда кылды. Ошол маалда акырын добуш менен бир нерселерди сүйлөп жаткан эле, кулагымды мубарек оозуна жакындатканымда «Уммати», «Уммати! (Үммөтүм, үммөтүм)» деп жаткан экен». Сүйүктүү Пайгамбарыбыз төрөлгөн кезде чоң атасы Абдулмутталиб Каабанын жанында Аллаху таалага жалбарып дуба кылып жаткан эле. Ошол учурда ага неберелүү болгондугун сүйүнчүлөшөт. Мухаммед алейхиссалам төрөлгөн күнү бир нече окуяларды көргөн Абдулмутталиб кубанычы койнуна батпай: «Бул уулумдун мартабасы улук, кадыры жогору болот», - деди.

Абдулмутталиб Мухаммед алейхиссаламдын төрөлгөнүнө жети күн болгондо Меккеликтерге үч күн той берет. Ошону менен катар шаардын ар бир махалласына төө сойдуртуп адамдарга дагы, айбанаттарга дагы сунду. Той маалында «Атын ким койдуңар» дегендерге кубануу менен **«МУХАММЕД»** (саллаллаху алейхи ва саллам) деген ысымды койдум дейт. «Эмне үчүн ата- бабаларынын ысымдарынан койгон жоксуңар?» деп сурагандарга болсо: «Аллаху тааланын жана адамдардын аны мактап-даңазалоосун каалагандыгым үчүн», - деп жооп берди.

Башка бир риваятта «Мухаммед» деген ысымды Амина Хатун койгондугу айтылат.

Туулган түнү болгон окуялар

Расулуллах алейхиссалам дүйнөгө келүүсүнүн алдында жана туулганда Анын келе тургандыгын сүйүнчүлөгөн бир катар окуялар орун алган. Ошол кездин таанымал инсандары Пайгамбарыбыз дүйнөгө келүүдөн мурда таң калаарлык түштөрдү көрүшкөн. Түштөрүн түш жоругучтар менен ошол кездин атактуу аалымдарына жорутканда алар бул түштөрдү Мухаммед алейхиссаламдын келе тургандыгына жорушкан. Пайгамбарыбыздын чоң атасы Абдулмутталиб мындай деди: “Бир жолу уктап жатып түшүмөн чочуп ойгонуп кеттим. Дароо эле бир түш жоругучка барып, жорутайын деп ойлодум. Ага барганымда жүзүмдү карап: “Эй, Курайштын башчысы! Сага эмне болду? Жүзүңөн башка нерсе көрүнүп турат. Же бир нерсе болдубу?” - деп сурады. “Ооба, түш көрдүм, муну эч кимге айта элекмин”, - деп ага айтып бердим: “Бүгүн түшүмдө өтө чоң дарак көрдүм. Бир учу асманга жетип турат, бутактары чыгыш менен батышка жайылып турат. Ал дарактан чачыраган нурдан күн анын жанында жөнөкөй нерсе болуп калат. Бир көрүнүп, бир көрүнбөй калат. Адамдар ага бет бурган эле. Барган сайын нуру арта түштү. Курайыш уруусунун айрым адамдары ошол дарактын бутактарына жармашууда, айрымдары болсо даракты кесүүгө аракет кылып жатышкан эле. Бир жаш адам ал даракты кескиси келгендерге тоскоол болду. Ал адамдын жүзү өтө сулуу, бүт денесинен жагымдуу жыт тарап турчу. Андай адамды мен өмүрүмдө көргөн эмесмин. Мен дагы жанагы дарактын бир бутагынан кармагым келди, бирок, колум жетпеди”, - дедим. Түшүмдү айтып бүткөндөн кийин анын өңү бозоруп: “Ал сага буюрбайт”, - деди, мен: “Кимге буюрат?” - деп сураганымда: “Ошол дарактын бутагынан кармагандарга”, - деп жооп берди. Анан: “Сенин тегиңен бир пайгамбар келет, бардык жерге үстөмдүк орнотот, адамдар Анын динине кирет”, - деди. Анан жанымда турган уулум Абу Талипти карап: “Бул анын агасы болуп калаар”, - деп айтты. Абу Талип бул окуяны пайгамбарыбызга пайгамбардыгы билдирилгенде айтып берген болчу жана “Мына ошол дарак – Абул Касым Ал-Эмин Мухаммед алейхиссалам” деген.

Пайгамбарыбыз Мухаммед алейхиссалам дүйнөгө келген түнү бир жылдыз чыкты. Муну көргөн яхуди аалымдары Мухаммед алейхиссаламдын туулганын түшүнүштү. Сахаба Хассан бин Сабит (радыйаллаху анх) айтат: " Мен сегиз жашта болчумун. Бир күнү эртең менен бир яхуди: "Эй, яхудилер!" - деп кыйкырып, жүгүрүп жүрдү. Яхудилер: "Эмне болду, эмне кыйкырасың?" - деп анын жанына жыйналганда ал: "Кабарыңар болсун! Ахмеддин жылдызы ушул түнү чыкты. Ахмед ушул түнү дүйнөгө келди", - деп жооп берди".

Расулуллах туулган түндө Каабадагы буттардын бардыгы бети менен жерге жыгылды. Урватуб-нуз Зубейр риваят кылат: "Курайштан бир жамааттын бир буту бар болчу. Алар аны жылда бир жолу таваф кылып, төө союп, шарап ичишчү. Дагы ошондой бир күнү буттун жанына барган кезде анын жерде кулап жатканын көрүшөт. Аны тургузса, ал кайрадан кулайт. Бул жагдай үч жолу кайталанат. Анан анын бүт жерине тирек коюп, сүйөп коюшканда бир үн угулат: "Бир адам туулду, жер бетинде бардык нерсе кыймылга келди. Канча бут болсо бардыгы кулады. Падышалар коркунучтан титиреди". Бул окуя дал Мухаммед алейхиссаламдын туулган түнүнө туш келет.

Медаин шаарындагы Иран кисрасынын сарайынын он төрт мунарасы жыгылды. Ошол түнү күрүлдөгөн добуштан чочуп ойгонгон кисра менен эли көргөн коркунучтуу түштөрүн жорутканда мунун чоң бир нерсенин белгиси экенин түшүнүштү.

Ошондой эле, ал түнү мажусилердин (отко сыйынгандардын) миң жылдан бери жанып турган чоң оттору өчүп калды. Алар оттун өчкөн күнүн белгилеп коюшту. Ал кисранын сарайынын мунараларынын жыгылган күнүнө туура келет.

Ошол кезде ыйык деп саналган Саве көлүнүн суусу да ошол түнү бир заматта тартылып соолуп калган.

Шам жакта миң жылдан бери суусу акпай турган жана кургап калган Самава дарыясы ошол түнү толуп ага баштады.

Мухаммед алейхиссалам туулган түндөн баштап шайтан менен жиндер эми Курайш төлгөчүлөрүнө окуяларды кабарлай албай турган болушту, төлгөчүлүк токтоду.

Пайгамбарыбыз дүйнөгө келген түнү жана андан кийинки күн-

дөрдө ааламда ошол күнгө чейин болбогон окуялар орун алды. Алардын бардыгы соңку пайгамбар Мухаммед алейхиссаламдын туулгандыгынын белгилери болчу.

Мавлид түнү

Сүйүктүү Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи васаллам) төрөлгөн түн «мавлид түнү» деп аталат. «Мавлид» – туулган убакыт дегенди билдирет. Кадыр түнүнөн кийинки эң ыйык түн жана ал түнү сүйүктүү Пайгамбарыбыз туулгандыгы үчүн сүйүнгөндөр кечирилет. Ал түнү Пайгамбарыбыз туулган маалда болгон абал жана мужизаларды окуу, угуу, үйрөнүү өтө сооптуу. Бул тууралуу Пайгамбарыбыз өзү да баяндачу.

Асхабы кирам дагы бул түнү бир жерге жыйналышып ал түндү эстешип, окуп баян кылышчу. Дүйнөнүн ар тарабындагы мусулмандар бардык момун-мусулмандар ар жылы бул түндү «мавлид түнү» деп майрамдашууда. Ар тарапта мавлид касыйдалары окулуп, ааламдын султаны болгон Сүйүктүү Пайгамбарыбыз эскерилүүдө.

Ар пайгамбардын үммөтү өз пайгамбарларынын төрөлгөн күнүндө майрам кылышкан. Бул күн дагы мусулмандардын майрамы катары кубанычтуу күн болуп саналат.

Сүт энеге берилүүсү

Нур жүздүү уулун койнуна алган Амина энебиз күйөөсү Абдуллахтан ажыроонун ыздырабын унуткандай болду. Тогуз күн эмизгенден кийин Абу Лахабдын күңү болгон Сувайба Хатун бир канча күн эмизип, кызматында болду. Сувайба Хатун мурда да Хазрети Хамзаны, андан кийин Абу Саламаны эмизген болчу. Хафиз ибни Жазри айтат: «Абу Лахаб түштө көрүлүп, кандай абалда экендиги суралганда “кабыр азабын тартуудамын. Бирок, ар жылы Рабиул-аввал айынын он экинчи түндөрү азабым жеңилдөөдө. Эки манжамын арасынан чыккан серин сууну эмип азабымдан жеңилдеп калам. Бул түнү Расулуллах дүйнөгө келгенде Сувайба деген күңүм муну мага сүйүнчүлөп келген болчу. Мен ошондо кубанганыман аны азат кылып, ага сүт эне болуусун айттым. Ошондуктан, бул түндөрү азабым жеңилдөөдө», - деди.

Ошол учурларда Меккеликтерде адат катары төрөлгөн бөбөктөрдү сүт энеге беришчү. Абасы таза, суусу таттуу болгон жайлоолорго жиберилген наристелер бир топ убакытка чейин сүт энелери менен бирге калышчу. Буга Меккенин ысык абасы себеп болчу. Ар жылы ушул максат менен Меккеге көптөгөн аялдар келишчү, эмизип чоңойтуп берүү үчүн бирден бала алып кетишчү. Балдарды чоңойтуп кайра тапшырып берген кезде көрсөткөн кызматтары үчүн көптөгөн сыйлык-акыларды алышчу.

Пайгамбарыбыз туулган жылы да жайлоолордо жашаган Бани Са'д уруусунан бир топ аял сүт эне болуу ниети менен Меккеке келишти. Ар бири эмизгенге бирден бала алышты. Бани Са'д уруусу Меккеге жакын уруулардын арасында аброй, жоомарттык, марттык, кичи пейилдик жана араб тилин таза сүйлөө жаатында таанылган болчу. Курайш уруусунун абройлуу үй-бүлөлөрү балдарын көбүнчө ушул урууга берүүнү каалашчу. Ал жылы Бани Са'д уруусунун журтунда катуу кургакчылык жана жут болду. Ушул уруудан Халима айым ал жагдайды мындайча баяндайт:

"Мен ошол жылы кыр-этекти кыдырып, чөп жыйнап, тапканыма Аллаху таалага шүгүр кылчумун. Кээде үч күнгө чейин эч нерсе жечү эмесмин. Ошентип жүрүп, бир балалуу да болдум. Бир жактан ачкалык, экинчи жактан төрөөнүн кыйынчылыгы бар эле. Ачкалыктан улам жер менен асманды, күндүз менен түндү айырмалай албаган кездерим дагы болчу. Бир түнү чөлдө уктап калыптырмын. Түшүмдө бирөө мени сүттөн ак бир суунун ичине батырып: "Бул суудан ич!" – деди. Мен суудан канып ичтим. Анан дагы ич деп кайрадан кыйнады. Кайра-кайра ичтим, балдан таттуу эле. "Сүтүң мол болсун, эй, Халима! Мени тааныдыңбы?" –деп сурады. "Тааный албадым", – дедим. "Мен сенин кыйналып жүргөн кездериңде кылган хамд жана шүгүрүң боломун. Эй, Халима! Меккеге бар. Ал жерде сага бир "Нур" жолдош болуп, берекетке толосуң. Бул түшүңдү эч кимге айтпа!" – деди. Ойгонуп карасам, көкүрөктөрүм сүткө толуп, кыйынчылык жана ачкалык менден кеткенин көрдүм".

Каатчылыктан улам акчага бала эмизип, кыйынчылыктардан кутулуу үчүн башка жылдарга караганда көбүрөөк сүт эне Меккеге келген болчу. Баары бай үй-бүлөлөрдөн бала алууга тырышып жаткан эле. Эрте келген аялдар бирден бала алышкан болчу. Би-

рок, Пайгамбарыбызды жетим болгондуктан эмизүү акысына аз акча алып калабыз деп, Аны алуудан тартынып жатышкан эле. Ал аялдардын ичинде намысы, тазалыгы, жумшак мүнөзү, уяттуулугу жана көркөм ахлагы менен таанылган Халима Хатун да бар эле. Минип келген жаныбар алсыз болгондуктан Меккеге кечигип келишти. Бирок, бул кечигүү аларга күткөнүнөн да чоң бакытка себеп болду. Күйөөсү менен Меккени кыдырып, бай үй-бүлөлөрдүн балдарынын бөлүштүрүлүп бүткөнүн көрүштү. Бирок, үйгө куру кол кайткысы келбеди. Жалгыз тилектери журттарына бир бала менен болсо дагы кайтуу болчу.

Акырында, сый-урматтуу, жылуу жүздүү бир затка жолугушту. Бул киши Меккенин башчысы Абдулмутталиб эле. Каалоолорун билгенден кийин небересин алууларын, ушул аркылуу чоң дөөлөт жана бакытка ээ боло тургандыктарын айтты. Абдулмутталибдин сүйкүмдүүлүгү жана жакындыгы аларды өзүнө тартты. Сунушун дароо кабыл алышты. Анан улуу карыя Халима Хатунду Хазрети Аминанын үйүнө ээрчитип барды. Халима Хатун айтат:

“Бөбөктүн баш жагына барганымда бешикте жашыл жибектен жасалган бир кездеменин ичинде магдырап уктап жаткан эле. Айланасы миск жыттанып турган эле. Таң калып, Ага ушунчалык ысындым, ойготууга көңүлүм кыйбады. Колумду көкүрөгүнө койгондо ойгонду жана мени карап жылмайды. Мен болсо бул жылмайуудан өзүмдү жоготтум. Анан энеси ушундай керемет жана ыйык баласын мага бербей коёт деген ой менен бетин жаап, дароо кучагыма көтөрүп алдым. Оң көкүрөгүмү бердим, эме баштады. Сол көкүрөгүмдү берсем эмген жок. Абдулмутталиб мени карап: “Сага сүйүнчү болсун! Аялдардын ичинде сен сыяктуу ниматка жеткен болгон жок”, – деди.

Амина Хатун дагы мага сүйүктүү баласын бергенден кийин: “Эй, Халима! Үч күн мурда: “Сенин балаңа сүт бере турган аял Бани Са’д уруусунун Абу Зуайб тукумунан болот” деген бир үн уктум”, – деди. Муну уккандан кийин ага: “Мен Бани Са’д уруусунан болом жана атамдын аты Абу Зуайб”, – дедим. “Халима Хатун дагы да мындай деген:

“Амина Хатун мага дагы көптөгөн окуяларды айтып берди жана насаат кылды. Мен болсо Меккеге келүүдөн мурда көргөн түшүмдү жана келе жатканымда оңуман, солуман: “Сага сүйүнчүлөр болсун, эй, Халима! Ал көздөрдү нурданткан жана ааламдарды жарыкка

бөлөгөн нурду эмизүү сага насип болот", – деген үндөр угулганын айтып бердим".

Халима Хатун айтат:

"Мухаммед алейхиссаламды алып, Хазрети Аминанын үйүнөн чыктым. Күйөөмдүн жанына келдим. Ал дагы кучагымдагы наристенин жүзүн карап таң калды жана: "Эй, Халима! Бүгүнкүгө чейин мындай нурдуу жүздү көргөн эмесмин", – деди. Аны алар-албас келген берекеттерди көрүп: "Эй, Халима! Билип койгун, сен өтө Ыйык жана кадыр-баркы жогору бир баланы алыптырсың", – деди. Мен дагы: "Аллахка ант берип айтамын! Мен дайым ошентип каалоочумун, тилегиме жеттим", – деп айттым".

Халима Хатун күйөөсү менен бирге Мухаммед алейхиссаламды алып, Меккеден жолго чыккандан баштап Анын берекетин көрө башташты. Сүйрөлүп араң жүргөн эшектери эми желдей жортуп баратты. Өздөрү менен бирге келген кербендер алардан мурдараак жолго чыгып, өтө алыстап кеткенине карабастан, аларга жетип, жада калса, алардан өтүп кетишти. Бани Са'д журтуна барганда кийин аларды мурун болуп көрбөгөндөй молчулук менен береке каптады. Аз сүт берген малдарынын желиндери сүткө толду. Муну көргөн кошуналары таң калып, бул берекеттин сыры эмизүүгө алып келген наристеде экенин байкашты.

Бир мезгилде алардын журтунда өтө катуу кургакчылык болду. Суусуздуктан катуу кыйналган эл жамгыр дубасына чыкты. Мухаммед алейхиссаламды дагы өздөрү менен бирге алып чыгышып, дуба кылышты. Анын урматына мол жамгыр жана берекетке ээ болушту.

Пайгамбарыбыз алейхиссалам сүт энеси Халима Хатундун оң көкүрөгүн эмип, сол көкүрөгүн эмчү эмес. Аны болсо сүт бир тууганына калтырчу. Эки айлык болгондо жөргөлөй баштады. Үч айлык болгондо буттарына туруп, төрт айлыкта дубалга жөлөнүп жүрчү. Беш айлык болгондо басты, алты айлыгында ылдам баса баштады. Жети айлык болгондо ар тарапка бара ала турган болду. Сегиз айында түшүнүлө турчудай, тогуз айлык болгондо так сүйлөй баштады. Он айында ок ата баштады. Халима айым мындай деген болчу: "Биринчи сүйлөй баштаганда "Ла илаха иллаллаху валлаху акбар. Валхамдулиллахи раббил алемин" деди. Ал күндөн кийин Аллаху тааланын атын айтпай эч нерсеге колун узаткан жок.

Сол колу менен бир нерсе жечү эмес. Басып баштаганда балдар ойноп жаткан жерден узак турчу жана аларга: “Биз бул үчүн жаратылган эмеспиз”, – дечү. Күндө Аны күндүн жарыгы сыяктуу бир нур каптап, анан кайра ачылчу. Ай менен сүйлөшчү, ага ишарат кылганда ордунан козголчу.

Халима Хатун дагы айтат:

“Мухаммед алейхиссалам эки жашка толгондо Аны эмчектен чыгардым. Анан энесине тапшыруу үчүн күйөөм менен Меккени карай жол алдык. Бирок, Анын ушундай көп берекеттерине жеткен элек. Андан айрылуу, ыйык жүзүн көрө албоо бизге абдан кыйын болду. Анын таң калыштуу абалдары тууралуу энесине айтып бердим. Амина айым: “Менин уулумдун чоң атагы бар”, – деди. Мен: “Аллахка ант болсун, мындан да ыйык эч кимди көргөн эмесмин!” – дедим. Анан Амина Хатунга түрдүү шылтоолорду айтып, дагы бираз биз менен бирге болуусун өтүндүм. Бизди таарынткысы келбей, биз менен бирге болуусуна уруксат берди. Аны менен кайра урообузга кайттык. Аны себеби менен үйүбүз берекетке толду. Мал-мүлкүбүз, шаан-шөкөтүбүз артты. Эсепсиз ниматтарга ээ болдук”.

Көкүрөгүнүн жарылуусу

Халима Хатун айтат:

“Сарвар-и аалам “саллаллаху алейхи ва саллам” бир күнү: **“Күндүз эмне себептен бир туугандарым көрүнбөйт?”** – деп сурады. “Кой багууга кетишти. Үйгө түндө гана келишет”, – деп жооп бердим. Ал: “Мени дагы алар менен бирге жибериңиз. Мен дагы кой багайын”, – деди. Ар кандай шылтоолорду айттым. Акыры көңүлү ыраазы болсун деп: “Макул”, – дедим. Эртеси күнү ыйык чачтарын тарадым. Кийимдерин кийгизип, сүт бир туугандары менен бирге жибердим. Бир нече күн барып келип жүрдү. Бир күнү сүт бир тууганы Шайма жайлоодон келгенде: “Көзүмдүн нуру уулум Мухаммед кайда?” – деп сурадым. “Чөлдө жүрөт”, – деп жооп берди. “Ысыкта кантип чыдап жүрөт?” – деп сурасам: “Эй, апакем! Ага эч кандай зыян келбейт. Анткени, ыйык башынын үстүндө дайым бир булут Аны менен бирге жүрөт. Ошентип, күндүн ысыгынан коргонууда”, – деп жооп берди. “Эмнени айтып

жатасың? Ушул айткандарың чынбы?" – деп сурасам ал ант берди. Ошондо гана көңүлүм тынчтанды. Бир күнү чак түштө сүт бир тууганы Абдуллах мага келип: "Апакем! Тез чуркаңыз!... Курайштык бир тууганым менен бирге кой кайтарып жүргөнбүз. Капыстан жашыл кийимчен үч киши келди. Бир тууганымды тоонун башына алып кетишти. Чалкасынан жаткызып, курсагын бычак менен жарышты. Кабар берейин деп келгенимде алар ал жерде болчу. Бир тууганымдын соо калдыбы же жокпу билбейм", – деди. Ошол маалда кан мээме чыкты. Чуркаган бойдон ошол жерге бардык. Аны көрдүк. Дароо ыйык жүзү-башын өөп: "Эй, көзүмдүн нуру! Эй, ааламдарга ырайым болгон уулум! Бул эмне деген шумдук? Сага эмне болду? Сени ким капалантты? – деп сурадым. Ал болсо: "Үйдөн чыккандан кийин жашыл кийимчен эки кишини көрдүм. Биринин колунда күмүштөн бир кумган, биринин колунда болсо зумруттан бир илеген бар эле. Илеген кардан аппак бир нерсеге толгон эле. Мени тоо башына алып барышты. Бири чалкаман жаткызды. Мен карап турсам көкүрөгүмдү курсагыма чейин жарды, бирок, менин эч бир оору сезбедим. Колу менен ичимде эмне бар болсо чыгарышты. Ошол ак нерсе менен жууп ордуна коюшту. Бири башкасына: "Тур, мен дагы милдетимди аткарайын!" – деди жана колу мене жүрөгүмдү чыгарды. Эки бөлүк эт эле жана ичинен кара бир нерсени алып салды. Жана: "Сенин денеңде шайтандын насиби ушул болчу. Чыгарып таштадык. Эй, Аллаху таланын сүйүктүүсү! Сени васвасадан жана шайтандын куулугунан коопсуз кылдык", – дешти. Анан жүрөгүмдү өздөрүндөгү жумшак бир нерсе менен толтурушту. Нурдан бир мөөр менен мөөрлөштү. Алиге чейин ошол мөөрдүн салкынын бүт денемде сеземин. Алардын бири колун жарылган жериме койгондо, жарам сакайды. Кийин мени үммөтүмөн он киши менен тартышты, мен оор бастым. Миң киши менен тартышты, дагы мен оор бастым. Ушундан кийин алардын бири экинчисине: "Аны тартууну ташта. Аллахка ант болсун, Аны үммөтүнүн бардыгы менен тартсак да оор басат", – деди. Ошондо баары колуман жүзүмөн өөп мени ушул жерде калтырып кетишти", – деди. Жарылган жер ыйык көкүрөгүндө билинип турган эле.

Сүйүктүү Пайгамбарыбыздын башынан өткөн жана Курани каримдин "Инширах" сүрөсүнүн биринчи аят-и каримасында билдирилген бул окуя **"Шакк-ы садр"**, б.а., көкүрөгүнүн жарылышы

деп аталат.

Мухаммед алейхиссаламга пайгамбардыгы билдирилгенден кийин сахабалардан айрымдары: “Эй, Расулуллах! Бизге өзүңүз тууралуу айтып бересизби?” – деп сурашканда: **“Мен бабам Ибрахимдин дубасымын. Бир тууганым Исанын сүйүнчүсүмүн! Апамдын болсо көргөн түшүмүн. Ал мага кош бойлуу болгондо Шам сарайларын жаркыраткан бир нурдун өзүнөн чыкканын көргөн эле... Мен Са’д бин Бакр уулдарынын жанында эмизилип, чоңойтулдум”,** – деп жооп берди.

Халима Хатун төрт жашка толгондон кийин Аны Меккеге алып барып энесине тапшырды. Чоң атасы Абдулмутталиб Халима Хатунга көптөгөн сыйлык берип ихсан кылды. Халима Хатун Аны Меккеге калтырып кеткенде Андан бөлөк калуунун кайгысын: “Жаным жана көңүлүм да Аны менен бирге калгандай болду”, – деген сөздөр менен айткан эле.

Энесинин кайтыш болуусу

Сүйүктүү Пайгамбарыбыз “саллаллаху алейхи ва саллам” алты жашына чейин энесинин жанында чоңойду. Алты жашында энеси жана Умму Айман деген күң менен бирге туугандарын жана атасы Абдуллахтын мазарын зыярат кылууга Мединага барышты. Ал жерде бир ай калышты. Пайгамбарыбыз Мединада Нажжар уулдарына караштуу хавузда сууда сүзгөндү үйрөндү. Ал тапта бир яхуди биларманы Андагы пайгамбардык белгилерин көрдү. Жанына келип атын сурады. “Ахмед” – деп айтканда ал биларман: “Бул бала акыр заман пайгамбары болот!” – деп кыйкырды. Айрыкча ал жердеги яхуди аалымдарынын айрымдары дагы Андагы пайгамбардык белгилерин көрүшкөн жана пайгамбар боло турганын өз-ара сүйлөшүп билишкен болчу. Алардын бул сөздөрүн угуп калган Умму Айман жагдайды Хазрети Амина энебизге кабар бергенде сүйүктүү энеси бир зыян келбесин деген кабатыр менен Аны алып Меккени карай бет алды. Абва деген жерге келгенде Хазрети Амина энебиз ооруп калды. Оорусу барган сайын күчөп, улам-улам өзүн жоготуп жатты. Жанында турган сүйүктүү уулу Мухаммед алейхиссаламды карап: “Эй, атылган өлүм окунан Аллаху тааланын жакшылыгы менен, жүз төө куну менен аман калган заттын

уулу! Аллаху таала сени мубарек кылсын. Эгер көргөн түшүм туура чыкса сен жалалы жана жакшылыгы мол Аллаху таала тарабынан адамзатка халал менен харамды билдирүү үчүн жиберилгенсиң. Аллаху таала кылымдардан бери улуттар менен бирге уланып келген буттардан жана бутпарастыктан коргойт”, – деди жана мына бул бейттерди айтты:

Жаңы эскирет, жашаган өлөт,

Түгөнөт көп болгон, барбы жаш бойдон калган?

Мен дагы өлөмүн, бир гана айырмам ушул:

Сени мен төрөдүм, мартабам ушул.

Артыман калтырдым кайырлуу перзент,

Көзүмдү жумдум, ичим рахат.

Менин наамым калат дайым тилдерде,

Сенин сүйүүң жашайт дайым көңүлдөрдө.

Анан көз жумду. Ошол жерге көмүлдү. Амина энебиз көз жумганда жыйырма жашта болчу.

Умму Айман ааламдардын мырзасын жанына алып, бир нече күн созулган жолчулуктан кийин Меккеге алып барып, чоң атасы Абдулмутталибдин жанына таштады.

Чоң атасынын жанында

Пайгамбарыбыздын “саллаллаху алейхи ва саллам” эне-атасы Ибрахим алейхиссаламдын дининде эле, б.а., момун болушкан. Ислам аалымдары алардын Ибрахим алейхиссаламдын дининде болушканын жана Мухаммед алейхиссаламга пайгамбардыгы билдирилгенден кийин да Анын үммөтүнөн болуулары үчүн тирилтирилип, калима-и шахадатты угуп тилдери менен айтышканын, ошентип, бул үммөттөн болгондуктарын билдиришкен.

Мухаммед алейхиссалам сегиз жашына чейин чоң атасынын жанында чоңойду. Чоң атасы Абдулмутталиб Меккеде абройлуу жана түрлүү иштерди башкарган бир зат болуп, айбатуу, сабырдуу, ахлактуу, дурус, март жана жоомарт эле. Кедейлерди тойгузуп,

жада калса, ачка жана суусуз калган жан-жаныбарларга да тамак берчү. Аллаху таалага жана акыретке ишенчү. Жамандыктардан сактанып, жахилия доорунун ар түрлүү жаман адаттарынан узак турчу. Меккеде зулумдуктарга, адилетсиздиктерге тоскоол болуп, келген мусапырларды конокточу. Рамазан айында Хира тоосуна чыгып ибадат кылуу адаты болчу. Балдарды жакшы көргөн жана өтө мээримдүү болгон Абдулмутталиб сүйүктүү небересин кучагына алып, күнү-түнү жанынан чыгарчу эмес. Ага өзгөчө сүйүү жана мээрим көрсөтчү. Каабанын көлөкөсүндө өзүнө гана таандык орунга Аны менен бирге отурчу. Ага тоскоол болгусу келгендерге: “Тим койгула, Анын мартабасы бийик!” – дечү. Пайгамбарыбыз алейхиссаламды баккан аял Умму Айманга Ага жакшы кароосун кайра-кайра дайындап: “Уулумду жакшы кара! Ахл-и китаб менин уулум тууралуу бул үммөттүн пайгамбары болот деп айтышууда”, – дечү. Умму Айман мындай деген: “Анын балалык кезинде курсагым ачты, суусадым деп айтканын эч качан уккан эмесмин. Таңда бир жутум замзам иччү. Ага тамак берейин деген кездерде: “Кереги жок, токмун”, – дечү”.

Абдулмутталиб уктап жатканда жана бөлмөсүндө жалгыз отурганда Андан башка эч кимге жанына кирүүгө уруксат берчү эмес. Аны мээрим менен бооруна кысып, сөздөрүнөн жана кыймыл-аракеттеринен өтө ырыхаттанчу. Дасторкондо аны жанына алып, тизесине отургузуп, тамактын эң жакшысын, эң даамдуусун Ага берчү жана Ал келбестен дасторконго отурчу эмес. Ал тууралуу өтө көп түштөрдү көрдү, бир топ окуяларга күбөө болду. Бир жолу Меккеде кургакчылык жана жут болду. Абдулмутталиб көргөн түшү менен Мухаммед алейхиссаламды колунан кармап Абу Кубейс тоосуна чыгып “Аллахым, бул баланын акысы үчүн бизди берекелүү жамгыр менен сүйүндүрө көр!” деп дуба кылды. Дубасы кабыл болуп мол жамгыр жаады. Ошол кездеги акындар бул окуяны ырлар менен баян кылышкан.

Нажрандык поп

Күндөрдүн биринде Абдулмутталиб Каабанын жанында отурганда жанына Нажрандык поп келип сүйлөй баштады. Поп: «Биз Исмаил уулдарынан эң акыркы келе турган пайгамбардын өз-

гөчөлүктөрүнүн китептерде жазылуу экендигин окудук. Мекке – анын туулган жери. "Өзгөчөлүктөрү мындай-мындай" деп бир-бирден санап баштады. Бул маалда Сүйүктүү Пайгамбарыбыз жандарына келет. Нажрандык рахиб аны дыкаттык менен карай баштады. Кийин жакындап көздөрүн, далысын, буттарын карап толкундануу менен:

- Ал зат мына ушул! Бул бала сенин тукумуңанбы? – деп сурады.

- Уулум.

- Китептерде окугандыгыбызга караганда анын атасынын тирүү болбоосу керек, - деди.

- Бул бала менин неберем болот. Атасы ал төрөлө электе, энесинин боюнда бар кезде көз жумган, – дегенде поп:

- Мына, эми туура айттың – дегенде Абдулмутталиб уулдарына:

- Бир тууганыңардын уулу тууралуу айтылгандарды уккула да, ага жакшы көз салып коргогула, - деди.

Чоң атасынын кайтыш болуусу

Чоң атасы Абдулмутталиб көз жумуусуна жакын уулдарын жыйнап: "Эми дүнүйөдөн акыретке көчүү мезгилим келди. Бир гана оюм бул жетим тууралуу болууда. Атаганат, өмүрүм узун болгондо бул кызматты сүйүү менен уланта алсам кана. Бирок, колдон эмне келмек эле. Азыр болсо буга өмүр жетпейт, көңүлүм бул кайгы-касырет отуна күйүүдө. Бул жалгызымды ичиңерден бирөөңөргө аманат кылууну каалайм. Кимиңер анын акысын сактап ылайыгы менен кызматында кемчилик кылбастан карай алаар экенсиңер?" - деди.

Абу Лахаб чөгөлөп "Эй, араптын кожоюну, эгер бул аманатты тапшыруу үчүн акылыңыздан өткөргөн бирөө бар болсо сөз жок, болбосо бул кызматты мен аткарайын", - деди. Абдулмутталиб ага: "Сенин дүнүйөң көп болгону менен сен таш боор, мээримиң аз. Жетимдин көңүлү жаралуу жана ичке болот. Дароо ирээнжийт. Башка балдарынан кээ бирлери дагы ошол эле сунуштарын кайталашты. Абдулмутталиб ар биринин өзгөчөлүктөрүн айтып, кабыл кылбады. Кезек Абу Талибге келгенде "Мен муну баарынан

көп каалап турам, бирок, улууларыбыз турганда алдыга өтүү туура эмес. Дүнүйөм аз, бирок, менин чынчылдыгым бир туугандарыман артык", - деди. Абдулмутталиб: "Туура айтасың, бул кызматка ылайык болгон сенсиң. Мен ар ишимде аны менен акылдашып, ал каалагандай кыймылдаймын. Ошого жараша ишимден туура натыйжа алып келе жатам. Бул маселени эми неберемдин өзү менен кеңешейин. Кимиңердин карамагыңарда болууну тандаса мен дагы ошону кабыл кылган боломун", - деди. Кийин Сүйүктүү Пайгамбарыбызга кайрылып: "Эй, көзүмдүн нуру! Сага болгон касырет менен акыретке бет алдым. Бул агаларыңдан кайсы бирин тандайсың?" – деп сурады. Пайгамбарыбыз ошондо туруп: Абу Талибдин мойнун кучактап, тизесине отурду. Абдулмутталиб ошондо ушунчалык санаасы тынч алып: "Аллаху таалага хамд болсун. Мен да ушундай болушун каалаган элем. Абу Талибди карап: "Эй, Абу Талиб, бул таза наристе эне-ата мээримин көргөн жок. Ошого жараша өтө сак болуп карооң керек! Сени башка балдарыма караганда адамдык сапаттарыңды жакшы билем жана жакшы көрөм. Бул улуу, ары кымбат аманатты сага тапшырдым. Анткени, анын атасы экөөңөр тең бир энеден болосуңар. Аны өз жаныңдай коргой көр. Бул керээзимди, осуятымды кабыл кылдыңбы?" – деп сурады. Ал дагы "кабыл кылдым" дегенде Абдулмутталиб жандай көргөн небересин кучактап, ыйык маңдайынан, көзүнөн, жүзүнөн өөп-жыттады да балдарына кайрылып: "Баарыңар күбө болгула, мен мындан да жагымдуу жытты жыттабадым, мындай сулуу жүздү эч бир жерден көргөн жокмун!

Абу Талибдин камкорлугунда

Чоң атасы Абдулмутталиб дүйнөдөн кайткандан кийин ааламдардын мырзасы Мухаммед алейхиссалам агасы Абу Талибдин жанында сегиз жаштан тарта жашай баштады жана анын кол астында чоңойду. Ал кезде Абу Талиб өзүнүн инсандык бийик касиеттеринен улам атасы Абдулмутталиб сыяктуу Меккелик курайш уруусунун билерманы, өзү абройлуу, сөзү өтүмдүү зат эле. Ал дагы Пайгамбарыбызды өтө чоң сүйүү-мээримин көрсөттү. Өз балдарынан артык жакшы көрүп, аны жанына албастан уктабас, бир жерге барбас эле жана "Сен ушунчалык кайырлуу, ушунчалык мубарексиң" дей турган. Дасторконго отурганда ал колун узатпастан

мурда андан озунуп тамакка кол созчу эмес. Биринчи болуп анын баштоосун каалачу. Кээде Пайгамбарбызга арнап атайы өзүнчө дасторкон даярдатаар эле. Эртең менен ойгонгондо жүзүнүн ай сыяктуу жаркырагандыгын, чачтарынын таралгандыгын көрүшчү. Абу Талибдин дүнүйө малы көп эмес эле, үй-бүлөсү дагы көп эле. Сүйүктүү Пайгамбарыбызды карамагына алгандан тарта молчулук жана берекетке ээ болду. Меккеде болгон кургакчылыктан улам эл кыйын абалга туш келгенде Абу Талиб аны Каабанын жанына алып барып дуба кылды. Анын берекеси менен мол жамгыр жаады. Кургактыктан жана жутчулуктан кутулушту.

Динбашы Бахиранын айткандары

Сүйүктүү Пайгамбарыбыз 12 жаштарында бир күнү Абу Талибди соода-сатык максатында узак сапарга камданып калганын көрөт. Бирок, агасынын бул сапарга өзүн бирге алып баруусун түшүнгөндө Абу Талибге: «Мени бул шаарда кимге таштап кетип жатасың? Же атам болбосо, же мага күйөр бирөө болбосо!...» - деди. Анын бул сөздөрү Абу Талибге катуу таасир калтырды, сапарга аны да алып кетүүгө белсенет. Узун сапардан келген соода кербени Бусрада христиандарга тийиштүү монастырдын жанында конуш алат. Бул монастырда **Бахира** атуу бир поп турчу. Мурда яхуди аалымдарынан болуп, кийин христиан болгон бул билимдүү поптун жанында колдон колго өтүп сакталып келген бир китеп бар болчу. Суроо сурагандарга ошого карап жооп берчү. Курайштын кербени мурдагы жылдарда бул жерден канча ирет келип-өткөн болсо дагы эч байланышы болгон эмес эле. Ар таңда монастырдын чатырына чыгып, кербендердин келген тарабына карап, тынчсыз абалда бир нерселерди издеп күтөөр эле. Бул жолу бир абал басып, толкундануу менен ордунан атып турган эле. Анткени, Курайш кербени алыстан көрүнгөндө үстүндө бир булуттун алар менен бирге калкылдап келе жатканын байкаган эле. Бул булут Сүйүктүү Пайгамбарыбызды көлөкөлөп турган эле. Кербен конор замат Бахира Пайгамбарыбыз отурган бактын талдары Анын үстүнө карай ийилгендигин көрүп ого бетер толкууга баткан эле. Дароо дасторкондорду жайдырып, киши жиберип Курайш кербениндe болгондордун бардыгын тамакка чакырды. Кербенде бирге келгендер Сүйүктүү Пайгамбарыбызды мал-жандарынын жанына

таштап, поптун жанына барышат. Бахира кирип келгендерге дыкат салып карап: “Эй, Курайш калкы, араңарда тамакка кошулуп келбеген барбы?” – деп сураганда “Ооба, бир киши бар” дешти. Себеби, Курайштыктар жанына келсе дагы баягы булут алиге чейин эски ордунда калган эле. Муну көргөндө кербенде бирөөнүн калгандыгын түшүнгөн эле. Поп Бахира анын дагы келүүсүн айтты. Келер замат ага дыкат салып карай баштады. Абу Талибге: “Бул тестиер сенин урпагыңбы?” – деди.

- Ооба, уулум болот.

- Китептерде бул баланын атасынын тирүү эместиги жазылуу эле. Бул сенин балаң эмес.

- Туура айтасың, бала менин бир тууганымдын уулу болот.

- Атасына эмне болгон?

- Атасы уулу төрөлөргө жакын кайтыш болгон.

- Туура айтып жатасың. А энеси эмне болгон?

- Ал да көз жумган.

- Туура айттың, - деген Бахира берилген жооп менен Пайгамбарыбызга карап буттардын атына ант ичти. Сүйүктүү Пайгамбарыбыз Бахирага: “Буттардын ысымы менен ант ичпе, дүнүйөдө мага алардан чоң душман жок, мен аларды жек көрөмүн”, - деди. Бахира бул жолу Аллаху тааланын атына ант ичип:

- Сен уктайсыңбы?

- Көздөрүм уктайт, бирок, көңүлүм уктабайт.

Бахира мындан башка көптөгөн суроолорду сурап, жоопторун алды. Алган жооптору мурда окуган китептерине төп келип отурган эле. Анан Сүйүктүү Пайгамбарыбыздын ыйык көздөрүн карап Абу Талибге: “Бул кызылтыңдык ыйык көздөрүндө дайым болуп турабы?” – деп сурады. Ал: “Ооба, кеткенин көрбөдүк”, - деди. Бахира бул белгинин дагы төп келип турганын көргөндө көңүлүнүн йакин пайда кылуусу үчүн пайгамбарлык мөөрүн көрүүнү каалады. Сүйүктүү Пайгамбарыбыз адебинен далысын ачууну каалашпады. Абу Талиб: “Эй, көзүмдүн нуру, бул өтүнүчүн да орунда”, - дегенде ыйык далысын ачты. Бахира «пайгамбарлык мөөрдү» үңүлө карап,

толкундоо менен өөп эки көзүнөн жаш селдей акты. «Мен Сенин Аллаху Тааланын Расулу экендигиңе Шахадат кыламын" - деди да, көтөрүңкү үн менен мындай дейт: «Мынакей, ааламдардын мырзасы... Мына ааламдардын Раббинин Расулу... Мына Аллаху тааланын ааламдарга рахмат катары жиберген улуу Пайгамбар..", деди. Ал жерде турган Курайштыктар таң калышып, Мухаммеддин бул поптун алдындагы кандай гана бийик экен", - дешти. Бахира Абу Талибге кайрылып: "Бул Пайгамбарлардын акыркысы жана эң кадырлуусу. Мунун дини бүткүл жер бетине жайылып, эски диндерди сүрүп чыгарат. Бул баланы Шамга алып барба. Анткени, Исраил уулдары ага душман. Анын ыйык денесине зыян келтирүүлөрүнөн коркомун. Бул тууралуу өтө көп «ахд жана мисак» болгон деди. Абу Талибдин «ахд жана мисак» тууралуу суроосуна болсо мындай жооп айтат:

Аллаху таала бардык пайгамбарлардан жана акыркы болуп Иса алейхиссаламдан үммөттөрүнө акыр заман пайгамбарынын келе тургандыгын билдирүүлөрү тууралуу сөз алган, - деди.

Абу Талиб Бахиранын бул сөздөрүнөн кийин Шамга баруудан баш тартты. Мал-оокатын ушул жерде сатып кайра Меккеге кайтты. Бахирадан уккан нерселер өмүр бою Абу Талибдин кулактарында жаңырды. Пайгамбарыбызды андан бетер сүйдү. Аны өлгөнгө чейин коргоду. Ар бир ишинде жардамчы болду.

Ар кыймыл аракетинде фазилат жана сулуулук ээси жана өзгөчө инсан болгон Сүйүктүү Пайгамбарыбыз чоңоюп, 17 жашка кирген эле. Бул убакта Йеменге соода үчүн барган агасы Зубейр соодасынын берекелүү болуусу үчүн Аны дагы өзү менен бирге алып кетти. Бул жолкусунда да канчалаган кадимкиден башкача кызыктарга күбө болду. Меккеге кайтышкан кезде анын бул абалдары баяндалды жана Курайш уруусу арасында мунун атак-даңкы өтө бийик болот деп айта баштады...

ЖАШТЫГЫ ЖАНА ҮЙЛӨНҮҮСҮ

Бардык тарабынан адамдардын эң жогорусу болгон Мухаммед алейхиссалам жаштык жылдарында Мекке элинин арасында курдаштарына караганда чоң кадыр-баркка ээ болгон. Жакшы мүнөзү, адамдарга мурда болуп көрбөгөндөй жакшы мамиледе

болуусу, оор басырыктуулугу, жумшактыгы жана башка жогору касиеттери менен адамдардын көңүлүнөн орун алган болчу. Адамдар ушул касиеттеринен улам Ага таң калышкан болчу. Мекке эли ушул көргөн таң калаарлык даражадагы чынчылдык жана ишеничтүүлүктөн улам Ага Аль-Амин, б.а., өзүнө ар дайым ишенүүгө болгон киши деген лакапты берген эле. Ушинтип, жаштык жылдарында ушул ысым менен таанымал болду.

Пайгамбарыбыздын жаштык жылдарында араптар өтө жахилдик (караңгылык) доордо жашап турушкан. Бутка сыйынуу, аракечтик, кумар, зина, пайыз жана бир топ жаман иштер кеңири тараган болчу. Мухаммед алейхиссалам алардын бул бузук абалын абдан жек көрүп, ар жамандыктан дайыма алыс турчу. Бүткүл Мекке эли Анын бул жагдайын билчү жана таң калчу. Буттарды ушунчалык жек көрүүдөн эч качан аларга жакын жолочу эмес. Буттар үчүн союлган курмандыктардын этинен эч качан жеген эмес. Бала кезинде жана жаштык жылдарында өзүнө таандык койлорду Жияд тоосу жана айланасына жайып, оокатын ушул жол менен камсыз кылчу. Мына ушинтип, абдан бузулган коомдон узак турчу. Бир күнү сахабаларга: **“Кой бакпаган эч бир пайгамбар жок”, -** деп айткан болчу. “Йа, Расулаллах! Сиз дагы кой баккан белеңиз?” - деп сурашканда: **“Ооба, мен дагы бакканмын”, -** деп жооп берди.

Сүйүктүү Пайгамбарыбыз жыйырма жашка чыгып калган кездерде Меккеде тынчтык абдан бузулган эле. Зулумдук жайылып, мал-оокат, жан жана намыс коопсуздугу калбаган болчу. Мекkенин жергиликтүү калкы соода жана Каабаны зыярат кылууга келген чет өлкөлүктөргө адилетсиздик жана зулумдук кылчу. Зулумдукка дуушар болгон кишилер акыларын кайтарып алуу үчүн кайрыла турган жер таппай жатышкан эле. Ал учурда соода максатында Меккеге келген Йемендик бир соодагердин буюмдары Ас бин Ваил деген бир Меккелик адам тарабынан зордук менен тартып алынган болчу. Бул окуядан улам Йемендик киши Абу Кубейс тоосуна чыгып, ызы-чуу салып, акысын кайтарып алуу үчүн уруулардан жардам сурады. Акыры зулумдук өтө жайылып, чектен ашкандыгына байланыштуу Хашим жана Зухра уулдары башка уруулардын чоңдору Абдуллах бин Жудандын үйүндө чогулушту. Жергиликтүү болсун, чет өлкөлүк болсун эч кимге зулумдук жана адилетсиздик кылынбашына, зулумдукка тоскоол болууга жана

адилетсиздикке дуушар болгондордун акыларын алууга чечим чыгарышты. Ушул максат менен бир **адилет коомун** курушту. Сүйүктүү Пайгамбарыбыздын жаш кезинде катышкан жана курулушунда да өтө чоң таасирин тийгизген бул коом **«Хылфул Фудул»** деп аталды. Андан мурда Фадл деген эки киши жана Фудайл деген киши тарабынан дагы ушул сыяктуу бир коом түзүлгөн болчу. Алардын мурда курган коомуна атап бул ысым берилген эле. Бул коом зулумдуктун алдын алып, Меккеде бузулган тынчтыкты кайрадан орнотту. Таасири көпкө чейин уланды. Расулуллах алейхиссалам өзүнө пайгамбардык билдирилгенден кийин сахабаларга түшүндүрүп жатып: **“Абдуллах бин Жудандын үйүндө кылынган ант берүү антташууда мен дагы болгонмун. Мага ал ант берүү мааракеси кызыл төөлөргө** (байлыкка) **ээ болуудан дагы сүйкүмдүү. Азыр дагы мындай бир жыйналышка чакырылсам макул болом”, -** дечү.

Кербен

Меккеликтер мурдатан эле соода менен алектенип, тиричилигин ушул жол менен камсыз кылчу. Пайгамбарыбыз саллаллаху алейхи васалламдын агасы Абу Талиб да соода менен алектенчү. Сүйүктүү Пайгамбарыбыз жыйырма беш жашка келгенде Меккеде тиричилик кылуу абдан оор эле. Ушул себептен Меккеликтер Шамга баруу үчүн чоң кербен даярдай баштады. Ошол күндөрү Абу Талиб Пайгамбарыбызга келип: “Эй, кадырлуу жээним! Жакырчылык абдан артты. Каатчылык менен өткөрүп жаткан ушул акыркы жылдар колубузда эч нерсе калтырган жок. Мына, Курайш кербени даярдалыптыр, Шамга карай жол алайын деп турат. Хадича Хатун дагы кербен менен мал жиберет. Сөзсүз ушул ишти аткара ала турган ишеничтүү адамдарды издеп жатса керек. Албетте, сен сыяктуу ишеничтүү, таза жана опаалуу бир кишиге муктаж. Барып бир сүйлөшүп көрсөк, сени өкүл катары жиберүүсүн камсыз кылсак абдан жакшы болот. Сөзсүз башкалардын арасында сени тандайт. Негизи мен сени Шамга барууңду каалаган жокмун. Себеби, ал жердеги яхудилер сага бир зыянын тийгизип коёбу деп коркуп турам. Бирок, башка чара да таппай жатамын”, - деди. Пайгамбарыбыз алейхиссалам ага: **“Сиз кандай кааласаңыз ушундай кылыңыз”, -** деп жооп берди.

Хазрети Хадича сулуулугу, байлыгы, акылдуулугу, намыскөйлүгү, уяттуулугу жана адептүүлүгү менен Арабыстанда чоң атакка ээ аял болчу. Ошондуктан, ар тараптан жактырып, колун сурап келген кишилер көп эле. Бирок, көргөн бир түшүнө байланыштуу эч кимге макулдугун бербеген болчу. Түшүндө көктөн ай түшүп койнуна кирген, айдын нуру колтугунан чыгып, бүткүл ааламга жарык чачкан болчу. Эртең менен бул түшүн туугандарынан Варака бин Навфалга айтып берди. Варака: "Акыр заман пайгамбары дүйнөгө келиптир. Сен менен үйлөнөт жана сенин заманыңда Ага вахий түшөт. Дининин нуру ааламды толтурат. Эң алгач ыйман келтирген адам сен болосуң. Ал Пайгамбар Курайштан жана Бани Хашимден болот", - деди. Хазрети Хадича бул жоопко аябай кубанды жана ал Пайгамбардын келишин күтө баштады.

Хазрети Хадича соода менен алектенип, макулдашкан кишилер менен орток иш кылчу. Абу Талиб Хазрети Хадича энебизге жагдайды айтып берди. Анан Хазрети Хадича Расулуллах алейхиссаламды көрүп, сүйлөшүп алуу үчүн үйүнө чакырды. Пайгамбарыбыз келгенде чоң урмат-сый көрсөттү. Пайгамбарыбыздын сылыктыгын, жөнөкөйлүгүн, нурдуу дидарын көрүп таң калды. Расулуллах алейхиссаламга кайрылып: "Чынчыл, ишеничтүү, өзүнө бекем жана жакшы мүнөздүү экениңизди билемин. Бул иш үчүн эч кимге бербеген кызмат акысынан көп эсесин беремин..." Андан соң кызматта керек боло турган кийимдерди берип, көңүл тынчтыгы менен узатып койду.

Хазрети Хадича энебиз илимдүү бир христиан болгон агасынын уулу Варака бин Навфалдан пайгамбардык белгилерин үйрөнүп, билип алган болчу. Пайгамбарыбыз алейхиссаламдын бул зыяратында да пайгамбардык сыпаттарын көргөн болчу. Ошондуктан, Майсара деген кулуна: "Кербен Меккеден айрылган кезде төөнүн ноктосун ага кармат, анткени, Меккеликтер бир ушак таратпасын. Шаардан алыстап көздөн узап кеткенге чейин бул кымбат кийимдерди Ага кийгиз", - деди. Анан төөлөрүнүн эң сулуусун падышаларга даярдагандай кылып жабдыктады. Майсарага: "Аны ушул төөгө чоң урмат менен мингизип, ноктону колуңа ал, өзүңдү ал Хазреттин кызматкери деп бил. Анын уруксатысыз эч нерсе кылба жана Аны коргоо үчүн жаныңды аяба. Барган жерлериңерде көпкө калып кетпей, тезирээк кайтып келгиле. Антпесе, Хашим уулдары-

нын жанында уят болуп калабыз. Эгер ушул айткандарымды так аткарсаң сени азат кылып, өзүңө канча кааласаң ошончо байлык беремин", - деди.

Кербен даярдалды, Меккеликтер жакындары менен коштошуу үчүн топ-топ болуп жыйнала баштады. Сүйүктүү Пайгамбарыбыздын тууганы, агалары жана Хашим уулдарынын чоңдору дагы ошол жерге жыйналды. Пайгамбарыбыздын таежеси, Аллаху тааланын Расулун (саллаллаху алейхи васаллам) жумушчу кийими менен төөнүн ноктосун колуна кармаган абалда көргөндө өзүн кармай албай, тизелеп отуруп калды. Ыйлап-сыздады, көздөрүнөн жаш агызып: "Эй, Абдулмутталиб! Эй, Замзам кудугун казган улуу зат! Эй, Абдуллах! Мазарыңан туруп, башыңды бул тарапка буруп бул кишинин абалын карачы!" - деп кайгыларын айтып ыйлады. Абу Талиб дагы ошол сезим жана кайгынын ичинде эле. Расулуллахтын Хакты көргөн ыйык көздөрүнөн берметтей жаштар төгүлө баштады жана: "Мени эч качан унутпагыла. Бөтөн өлкөлөрдө кайгы жана кыйынчылык тартканымды эскергиле", - деп айтты. Бул сөздөрдү уккандардын баары ыйлады. Көктөгү периштелер дагы бул абалга орток болду жана: "Эй, Раббибиз! Бул Өзүңө хабиб (сүйүктүү) кылып, эң чоң мартабаны берген Мухаммед алейхиссалам го. Бул абалдын сыры эмнеде?" - дешти. Аллаху таала аларга: **"Ооба, Ал менин хабибим. Бирок, силер махабаттын сырын биле албайсыңар. Сүйүктүү менен сүйгөндүн арасындагы сырларга жете албайсыңар. Бул мартабаны эч ким биле албайт. Бул сырдуу иштен эч ким эч нерсени түшүнө албайт",** - деди.

Акырында кербен жолго чыгып, Меккеден көрүнбөй калганда Майсара алган буйругуна ылайык кымбат кийимдерди сүйүктүү Пайгамбарыбызга кийгизди. Түрдүү-түрдүү кездемелер менен кооздолгон төөгө мингизди. Ноктосун да өзү колуна алды.

Бул жолчулукта кербендегилер ааламдарга ырайым катары жиберилген сүйүктүү Пайгамбарыбыздын үстүндө Аны көлөкөлөп бараткан бир булутту жана куш сүрөтүндө эки периштенин сапардын аягына чейин Аны менен бирге жүргөнүн көрүштү. Жолдо алдан тайып, баса албай кербендин артында калып кеткен эки төөнү буттарын колдору менен сылаганда төөлөрдүн ылдам басып кеткендиктери сыяктуу бир топ кереметтерди көрүшкөндөн кийин

Аны абдан жактырышып, даражасынын өтө бийик боло турганын түшүнүштү. Бусра деген жерге келишкенде дагы ошол жердеги монастрдын жанында токтошкон эле. Көргөн бир канча белгилерден улам Анын акыркы пайгамбар боло турганын көрүп айткан рахиб Бахира өлүп, анын ордуна Настура деген башкасы келген эле. Чиркөөгө жакын жерге келип токтогон Курайш кербенин карап турган рахиб Настура жакын жердеги бир кургап калган бактын астына бир кишини барып отурганда ошол замат бак жашылданып кеткенине күбө болду. Майсарадан: "Ал бактын астында отурган зат ким?" - деп сурады. Майсара: "Ал киши - Курайш уруусунун Харем элинен бир зат болот", - деди. Рахиб: "Азыркыга чейин бул бактын астына пайгамбарлардан башка эч ким отурган эмес", - деди. Анан: "Анын көздөрүндө бир аз кызгылтың барбы?" - деп сурады. Майсара: "Ооба бар жана көздөрүнөн эч качан жок болбойт", - деди. Настура: "Иса алейхиссаламга Инжилди түшүргөн Аллаху тааланын акысы үчүн бул зат пайгамбар болот. Кана, мен дагы Анын пайгамбардыгы билдириле турган заманга жеткенимде", - деди...

Мухаммед алейхиссалам Бусра базарында Хадича Хатундун товарларын сатып турганда Аны менен соодалашкан бир яхуди ишенбегендиги үчүн "Лат жана Узза деп аталган буттарга ант бер, анан ишенейин" дегенде, Мухаммед алейхиссалам: **"Мен ал буттардын атына эч качан ант бербеймин! Алардын жанынан өтүп баратканда да бетимди башка тарапка бурамын"**, - деди. Андагы башка белгилерди да көргөн яхуди: "Сөз сенин сөзүң. Аллахка ант болсун бул зат пайгамбар боло турган киши", - деди жана: "Аалымдарыбыз китептерде мунун сыпаттарын табышкан", - деп таң калганын жашырбады.

Майсара Расулуллахта көргөн жана Ал тууралуу уккандарынын баарын жакшы эстеп калды жана Ага таң калуусу барган сайын көбөйө берди. Майсаранын жүрөгүндө Ааламдардын мырзасына карата чоң махабат пайда болгон эле. Эми Ага чын жүрөктөн жана чоң урмат менен кызмат кыла баштады. Эң кичинекей бир ишаратын чоң сүйүү менен орундап жаткан эле.

Алып кетилген товарлар сатылып, Пайгамбарыбыздын берекеси менен ар дайымкыдан да көп киреше табылган болчу. Кербен артка кайтууга даярдана баштады. Мерруззахран деген жерге келишкенде Майсара сүйүктүү Пайгамбарыбызга Меккеге сүйүнүчтүү

кабар жөнөтүүнү сунуштады. Пайгамбарыбыз да макул болуп, кербенден айрылып, Меккени карай төөсүн ылдам айдай баштады.

Нафиса бинти Мунийййа Хатун айтты: "Кербендин келе турган убагы жакындап калган эле. Хадича Хатун ар күнү кызматкерлери менен үйүнүн чатырына чыгып, кербенди күтө баштады. Ошондой бир күндө Хадичанын жанында элем. Кокустан алыстан төө минген бир киши көрүндү. Үстүндө бир булут жана куш сүрөтүндө эки periште Аны көлөкөлөп турган болчу. Пайгамбарыбыздын ыйык маңдайындагы нур ай сыңары жаркырап турчу. Хадича Хатун келе жаткан кишинин ким экенин түшүнгөндө көңүлү тынчтанды. Бирок, билбегенсип: "Бул ысык күндө келген киши ким болушу мүмкүн?" - деп сурады. Кызматкерлер: "Бул келген киши Мухаммедге (алейхиссалам) окшоп турат", - дешти жана көргөндөрүнөн улам аябай таң калышты. Бираздан кийин Расулуллах (саллаллаху алейхи васаллам) Хадича энебиздин үйүнө келди жана жагдайды айтып берди. Айткан сүйүнүчтүү кабары менен аны аябай кубантты.

Бир канча убакыттан кийин кербен Меккеге кирип келди. Майсара Хазрети Хадича энебизге сапарда Пайгамбарыбызга бир булуттун көлөкө кылып турганын, рахиб Настуранын айткандарын, алсыз төөлөрдүн кандай ылдам басып кеткенин жана ушул сыяктуу өзү күбө болгон канча-канча таң калыштуу окуяларды бирөөнү да калтырбай айтып берди. Сүйүктүү Пайгамбарыбызды тили чарчаганча мактады. Хазрети Хадича буларды билчү. Бирок, бул айтылгандар анын ишенимин андан да арттырды. Майсарага: "Ушул көргөндөрүңдү эч кимге айтпа!" - деп эскертти.

Хадича энебиз ушул уккандарын тез кабар берүү үчүн Варака бин Навфалга барды. Айтылгандарды өтө таң калуу менен угуп турган Варака: "Эй, Хадича, бул айткандарың чын болсо Мухаммед алейхиссалам бул үммөттүн пайгамбары болот", - деди.

Пайгамбарыбыз алейхиссалам он эки жашында агасы Абу Талиб менен соода үчүн Бусрага чейин, он жети жашында агасы Зубейр менен Йеменге, жыйырма жашында Шамга жана жыйырма беш жашында да Хазрети Хадичанын товарларын сатуу максатында дагы Шамга баруу менен төрт жолу саякатка чыкты. Бул саякаттарынан башка эч бир жерге саякатка чыккан эмес.

Үйлөнүүсү

Хазрети Хадича энебиз Варака бин Навфал берген сүйүнчүлүү кабарынан кийин жана сүйүктүү Пайгамбарыбыздын көркөм сыпаттарын көргөндө Анын жубайы болуп, кызматын кылуу аброюна ээ болууну каалады. Нафиса бинти Мунийййа бул жагдайды сезип, ортомчу болду. Бул ниет менен Расулуллах алейхиссаламга келип: "Эй, Мухаммед! Үйлөнүүңүзгө тоскоол болуп турган нерсе эмне?" - деп сурады. Пайгамбарыбыз: **"Үйлөнүү үчүн колумда жетиштүү өлчөмдө акчам жок",** - деп жооп берди. Нафиса Хатун: "Эй, Мухаммед! Намыстуу-уяттуу жана абройлуу, бай жана сулуу бир аялга үйлөнүүнү кааласаң кызматыңа даярмын", - деди. Сүйүктүү Пайгамбарыбыз: **"Ал аял ким?"** - деп сураганда: "Хадича бинти Хувейлид", - деп жооп берди. Пайгамбарыбыз: **"Бул ишке ким себепкер болот?"** - дегенде: "Бул ишти мен орундаймын", - деп чыгып кетти. Хазрети Хадичага сүйүнчү кабарды жеткизди. Хазрети Хадича тууганы Амр бин Асад менен Варака бин Навфалды чакырып, жагдайды түшүндүрдү. Айрыкча Расулуллах алейхиссаламга кабар жиберип, белгилүү бир саатта келүүсү үчүн чакыртты. Абу Талиб жана ага-инилери да даярдыгын көрүп, Пайгамбарыбыз менен бирге барышты. Хазрети Хадича энебиз үйүн кооздоп тосуп алды. Бул күндүн шүгүрчүлүгү катары бардык кооздук буюмдарын кызматчыларына белек кылды. Кийин эркиндикке чыгарды. Расулуллах алейхиссалам Хадича энебиздин үйүнө агалары менен келишти. Абу Талиб: "Жаратканыбызга хамд болсун! Бизди Ибрахим алейхиссаламдын урпагынан жана Исмаил алейхиссаламдын урпагынан кылды. Адамдардын кыбыласы жана ааламдар таваф кылган ал ыйык Үйүн, ар жамандыктан коргогон харем-и шарифти бизге сыйлык кылды. Тууганым Абдуллахтын уулу Мухаммед Курайштан ким менен салыштырыла турган болсо жогору болчу зат. Чындыгында, дүнүйөсү аз, бирок, мал-мүлккө этибар бербейт. Анткени, байлык көлөкө сыяктуу. Колдон колго өтүп жок болот. Жээнимдин чоң кадыр-баркы бардыгыңыздарга маалым. Азыр Хадича бинти Хувайлидди халалдыкка талап кылат. Малыман канча махр берилүүсүн каалайсыңар? Ант беремин, Мухаммеддин мартабасы жогору болсо керек. Варака бин Навфал бул сүйлөшүүлөрдү тастыктады. Хадича энебиздин абасы Амр бин Асад: «Баарыңыздар күбө болуңуздар! Хадича бинти Хувейлидди

Мухаммед алейхиссаламга жубайлыкка бердим", - деди. Ошентип, нике келишими аяктады. Бир риваятка караганда Хадича энебизге 400 мыскал алтын, башка риваятка караганда 500 дирхам, дагы бир риваятка караганда 20 төө махр берилген. Абу Талиб той тамагы катары бир төө союп ал күнгө чейин болуп көрбөгөн сый-сыяпат берди. Ошентип, Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи васаллам) үй-бүлөлүү болду. Хадича энебиз болсо болгон байлык-мүлкүн Пайгамбарыбызга белек кылып: «Менин бүт мүлкүм бийик даражаңызга тийиштүү! Мен дагы сага муктажмын жана кызматыңыздын алдындамын», - деди. Ошо күндөн өмүрүнүн акырына чейин Хазрети Хадича энебиз Расулуллахка (саллаллаху алейхи васаллам) дайыма кызмат кылып жардамчысы болду. Хазрети Мухаммеддин (алейхиссалам) үй-бүлөлүгү Хазрети Хадича энебиздин көз жумуусуна чейин жыйырма беш жыл уланды. Мунун он беш жылы бисеттен мурда, он жылы бисеттен (пайгамбарлыгынын билдирилүүсүнөн) кийин болду. Пайгамбарыбыз алейхиссалам алгачкы жубайы Хазрети Хадича тирүү кезде башка бирөө менен эч үйлөнгөн эмес. Экөө эркек, төртү кыз болуп, алты балалуу болушту. Булар: Касым, Зейнеп, Рукаййе, Үммү Гүлсүм, Фатима жана Абдуллах (Тайййиб же Тахир). Пайгамбарлыгы маалында үйлөнгөн Хазрети Мариядан Ибрахим атуу бир уулдуу болгон. Калган жубайларынан балалуу болбоду. Зейнеп кыздарынын эң улуусу, кенже кызы Фатима атасынын сүйүктүүсү эле. Фатима хижраттан 13 жыл мурда төрөлдү. Уулдарынын баары наристе кезинде көз жумуп, Хазрети Фатимадан башка кыздарынын баары андан мурда кайтыш болушкан. Фатима энебиз Пайгамбарыбыздан алты айдан кийин кайтыш болду. Хазрети Али менен үйлөнгөн эле. Сүйүктүү Пайгамбарыбыз Мухаммед алейхиссаламдын урпагы Хазрети Фатиманын балдары менен уланды. Пайгамбарыбыз Хадича энебиз менен үйлөнгөндөн кийин соода менен алектенди. Тапкандары менен конок күтүп, жетимдерге жана кедейлерге жардам беришчү.

Зейд бин Хариса

Зейд бин Хариса бала кезде апасы Суда менен бирге туугандарын зыярат кылууга барышкан эле. Бул учурда башка бир уруунун кысымына дуушар болушту. Зейдди туткунга

алышты. Меккеге сук-и указ деп аталган базарга алып келип сатуууга коюшту. Хазрети Хадичанын жээни Хаким бин Хизам Зейдди 400 дирхамга сатып алды. Хаким бин Хизам Зейд бин Харисаны эжеси Хазрети Хадичага, ал болсо Пайгамбарыбызга хадия кылды. Пайгамбарыбыз Хазрети Хадича менен үйлөнгөн эле. Пайгамбарыбыз аны дароо боштондукка чыгарып өзүнүн жанында калтырды. Себеби, азаттыкка жеткен Зейд бин Харисанын бара турчу жери болбогондуктан Расулуллахтан дагы аны жакшы карай турчу эч кими жок болчу. Ал дагы кубануу менен Расулуллахтын жанында калды. Зейд бин Хариса пайгамбарлыгы билдирилүүдөн мурда да адилеттик, ынсаптуулук, мээримдүүлүк, адамкерчилик, жарык жүздүүлүк, керем, жоомарттык, сөзгө бекемдик, аманатка бекемдик, жардамчылдык, ишеничтүүлүк, зулумдукка учурагандарды, кедейлерди коргоо, балдарга сүйүү жана мээрим көрсөтүү, чынчылдык, жумшактык, жөнөкөйлүк, оор басырыктуулук, адамдар менен жакшы мамиледе болуу, эр жүрөктүк, сүрдүүлүк сыяктуу көрүнөр-көрүнбөс, билинер-билинбес ар түрдүү көркөм ахлакты толуктоо үчүн жаратылган, ар тараптан келген жана келе турчу бардык жаратылгандардан жогору болгон, бардык адамдардын ишенимин таап эль-эмин лакабын алган Пайгамбарыбыздан көргөн жакшы мамиледен улам атасынан жана энесинен артык сүйүп, жанынан эч алыс калгысы келчү эмес. Ата-энеси болсо Зейд тууралуу эч кабарсыз калышкан эле. Атасы Хариса бала деген азап менен дубан-дубан кыдырып, уулун издеп жүргөн эле. Йеменден түрдүү өлкөлөргө барган туугандарына жана тааныштарына бекем тапшырып, уулу Зейдден бир кабар болсо да алып келүүлөрүн өтүнүп, ырлар менен арманын айтып көз жашын төкчү. Акыры Исламият келүүдөн мурда Бени Келб уруусунан Каабага зыяратка келгендерден кээ бирлери Хазрети Зейдди көрүп таанып, Хазрети Зейд аларга үй-бүлөмдүн мен үчүн азап тарта тургандыгын билем, мына бул саптарды аларга айтып баргыла деп:

Жүрөгүм жануудa, узакмын мен журтуман

Коңшумун Каабага узак болсом да эне-атаман

Кайгыңар көңүлүңөрдү күйгүзбөсүн

Мен үчүн ыздырап үнүңөр Аршка чейин чыкпасын

Хамд болсун Мевлага, ушундай бир уядамын

Көргөн жакшылыгыман дайым дубадамын – деген маанидеги ыр саптарын айтат. Хариса бул кабарды алып сүйүнүп, дароо тууганы Кааб менен бирге жанына көп акча алып, Меккеге келди. Меккеге барар замат Пайгамбарыбыздын үйүн сурап билип барып мындай деди: "Эй, Курайш коомунун кожоюну, эй, Абдулмутталибдин небереси, эй, Бени Хашим тукумунун уулу, Сиз Харем-и шарифтин коңшусусуз. Конокторго сый берип, туткундарга жакшылык кылып, аларды туткундуктан куткарасыңар. Кулуңуз болгон уулумун кутулуусу үчүн канча акча сурасаң аны берели. Уулумду бошот, бул тилегимди кайтарба", - деп өтүндү. Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи ва саллам) Зейдди чакырып, өзүнө айталы, аны эркин кылалы, эгер сиз менен кетүүнү тандаса сиз эч акча бербестен аны алып кете аласыз. Эгер мени тандап, жанымда калгысы келсе Аллахка ант беремин, мени тандаганды эч кимге бербейм, жанымда калат", - деп буюрду. Хариса менен бир тууганы Пайгамбарыбызды бул жообуна абдан ыраазы болушту. "Сен бизге өтө адилеттүү жана ынсаптуу мамиле кылдың", - дешти. Ошентип, Пайгамбарыбыз Зейдди жанына чакырып сурады:

- Буларды тааныйсыңбы?

- Ооба, бул атам, тиги агам.

- Эй, Зейд, сен мени тааныдың, сага болгон мээримимди, мамилемди көрдүң, булар сени алууга келишиптир. Эми сен же мени тандап жанымда кал, же аларды тандап бирге кет, - деди. Атасы менен агасы "Зейд бизди тандайт, алып жолго чыгабыз" деген үмүт менен күтүп турушкан эле. Зейд: "Мен эч кимди Сиздин ордуңузга тандабайм, Сиз менин агамдын, атамдын ордундасыз. Сиздин жаныңызда калгым келет", - деди. Атасы менен агасы таң калып туруп калышты. Атасы ачууланып, Зейдге: "Демек сен кулдукту эркиндиктин, энеңдин, атаңдын, агаңдын ордуна тандап жатасыңбы?" – деди. Зейд болсо атасына: "Ата, мен бул адамдан ушундай жакшылык менен мээрим көрдүм, аны эч кимге алмашпайм", - деп жооп берди. Пайгамбарыбыз Зейдди өтө сүйчү. Өзүнө болгон ишенимин, бекемдигин көргөндө аны Кааба-и муаззамага хижрге алып барып, ал жердегилерге: "Күбө болгула, Зейд менин уулум, ал менин варисим, мен ага варисмин", деди. Харис менен Кааб бул абалды көргөндө ачуулары тарады. Сүйүнүч менен меке-

нине кайтышты. Асхабы кирам мындан кийин Зейдди “Зейд бин Мухаммед” (Мухаммеддин уулу) деп атай баштаашт. Кийин Аллаху тааланын Ахзаб сүрөсүнүн 5-чи жана 40-чы аяттарындагы: **“Балдарыңарды аталарынын аты менен чакыргыла. Ушул Аллах алдында дагы да туура.”**

“Мухаммед (алейхиссалам) **силерден эч бир эркектин (Зейд сыяктуу) атасы эмес” деген буйруктары менен бала асыроо токтотулганда Хазрети Зейд атасынын аты менен, б.а., Харисанын уулу (Зейд бин Хариса)** деп атала баштады.

Доо-жаңжалдарды чечүүдө калыстыгы

Хазрети Мухаммед (саллаллаху алейхи васаллам) отуз бешке келгенде Ыйык Каабада калыстык кылат. Ошол жылы жамгыр менен селден Кааба дубалдары абдан зыян тарткан эле. Айрыкча, кокустуктан тутанган өрт да Каабага бир топ зыян алып келген эле. Ошол себептен имаратты кайрадан ондоп чыгуу зарыл болот. Курайш уруусу демилге көтөрүп Каабаны Ибрахим пайгамбар түптөгөн пайдубалга дейре жыгып, жаңылап курууну колго алышат. Ашарга келген уруулар да дубалдарды өз ара бөлүшүп көтөрүшөт. Негизинен бул иштин абдан берекелүү, ары намыс иши экенин билген уруулар «Хажарул асвад» ташын өз жайына коюга келгенде уруулар ортосунда келишпестик чыгып, талаш кызыйт. Ташты ордуна жайгаштырууну ар бир уруу өз колу менен койгусу келип тирешип туруп алышат. Абдуддар уулдары өздөрүнөн башка уруу бул ташты ордуна коё турган болсо кан төгүлөөрүн айтып, өз ара антташып, ачык сес көрсөтүүгө өтүшөт. Бул тиреш төрт-беш күнгө чейин созулат. Бул учурда Абдулмутталибдин улгайган тайкеси Хузайфа бин Мугира аксакалдык пикирин айтат. «Эй, Курайш эли! Канча күндөн бери бул маселени чече албай жатабыз, биргелешип мындайча чечилүүсүнө макул бололу, мынабу эшиктен эң алгач ким кире турган болсо ошол адамды калыс тутуп, ошонун өкүм берүүсү менен иш кылалы”, - деп Каабага карай ачылган Бени Шейбе эшигин көрсөттү. Ал жерде тургандар бул сунушту кабыл кылышты. Айланада заматта жымжырттык өкүм сүрүп, баарынын көзү Бани Шайба эшигине тигилет. Бул учурда ар кимиси ар кандай ойго жетеленип, эми мындай зобололуу ишке калыс

боло турган ким бар биздин элде, буга жарай турган көрөгөч бирөө жарым келер бекен дегендей ойго батышат. Акырында көпчүлүк күткөн инсан, өздөрү ыйгарган "Эль-Эмин" (Ишенимдүү, чынчыл, акыйкатчыл) деген Мухаммед алейхиссаламдын кирип келатканын көрүшөт. «Ишеничтүү адамыбыз келатат. Анын бере турчу өкүмүнө ыраазыбыз», - дешти. Жагдай Хазрети Мухаммедге (алейхиссалам) маалым болгон соң ал төрт чарчы кездеме сурады. Кездеме алынып келинген соң аны жерге жая салып Хажарул асвадды кездеменин үстүнө коёт. Ар уруудан бирден өкүлү кездеменин төрт бурчунан көтөрсүн", - деп буюрду. Ташты коюла турчу жерге чейин көтөртүп барды. Кийин өзү ташты кучактап ордуна койду. Мына ушундайча тутанып кете турчу чоң чырдын алдын алган уруулар бул ишинен ыраазы болушту. Дубалдарын токтогон жерден улантып бүтүрүштү.

ПАЙГАМБАРЛЫГЫ ЖАНА ДИНГЕ ЧАКЫРУУСУ

Ааламдын мырзасы (саллаллаху алейхи васаллам) отуз жетиге толгондо кайыптан «Йа, Мухаммед!» деп өзүн чакырган үндөрдү укчу. Отуз сегиз жашка келгенде бир нече нурларды көрүп баштады. Жагдайын бир гана Хазрети Хадича энебизге айтып берер эле. Мухаммед алейхиссаламга Пайгамбарлыгынын билдирилүүсү жакындаган кезде ошол убактын атактуу сөзмөрлөрүнөн Кусс бин Саиде Указ базарында төө үстүндө калың журтка карата окуган хутбада Анын келе тургандыгын сүйүнчүлөгөн эле. Сүйүктүү Пайгамбарыбыз дагы бул хутбаны угуп тургандардын арасында эле. Кусс бин Саиде бул атактуу хутбасынын бир бөлүгүндө мындай деген: "Эй, адамдар, келгиле уккула, күткүлө, мындан сабак алгыла! Тирүү өлөт, өлгөн фена табат, болор нерсе болот. Кулак салып жакшылап уккула. Көктө кабар бар, жерде ибрет боло турчу нерселер бар. Аллахтын алдында бир дин жана келе турчу Аллахтын бир пайгамбары бар. Келүүсү өтө жакын. Көлөкөсү башыңардын үстүнө түштү. Ага баш ийген жана ага ыйман келтиргендер кандай гана мубарек. Ага каршы чыгып, тоскоолдук кылган бетпакка кандай гана жазык, кандай гана кейиш!» Бул мезгилде Арабыстанда адамдар илахий өкүмдөрдөн алыстап, бай-кедей, күчтүү-алсыз, кожоюн-кул сыяктуу жиктерге бөлүнүшкөн эле. Мурдагылар кий-

инкилерди эзип, аларды адам ордуна коюшчу эмес. Алсыздардын мал-мүлкү колдорунан кыйнап тартылып алынып, буга кедерги боло турчу бирөө табылбай жаткан эле. Аллаху таалага ыйман келтирүү берген уят-сыйыт, коркуудан куру калып, фазилаттан таптакыр алысташкан эле. Ар түрдүү ахлаксыздык уят-намысты тебелөө сыяктуу одоно иштер ээн-эркин кылынып, кумар, ичкилик, оюн-зоок ааламдарды эч көзгө алчу эмес. Токтобогон адам өлтүрүү, зина менен каракчылык тегеректи басып карапайым калктын азап тарткан үнү жана ачуу кыйкырыгы Аршка угулуп жаткан эле. Ахлаксыздык чектен чыгып, түркөйлөр наадандыктын караңгы деңизинде чөмүлүп жаткан эле. Аялзаты арзан буюм катары алынып-сатылып, кыз наристелер тирүүлөй жерге көмүлүп жаткан эле. Баарынан жаманы – ырайымсыз таш боор, мээримсиз бул адамдар өз колу менен жасаган пайда-зыяны жок буттарга табынууну өтө чоң аброй деп билишчү эле. Адем алейхиссаламдан бери адамзат тарыхында мындай жырткычтык, мындай бузукулук, мындай ахлаксыз жашоо, капырчылык жана напсикорлук көрүлгөн эмес эле. Адамдар кудум жырткыч сымал абалга жеткен эле. Элдер, уруулар ортосундагы келишпестик мындай турсун, бир тууган бир тууганга душман болгон заман эле. Мындай алаамат караңгылыктан, түркөйлүктөн жалпы адамзатты куткара турган бактылуулук күнүнүн чыгуусу керек болчу. Аны менен капырлыктын ордун ыйман, заалымдыктын ордун адилеттүүлүк, түркөйлүктүн ордун илим ээлеп, эл түбөлүк бакыттын босогосуна кадам коёр эле.

Акыры сүйүктүү Пайгамбарыбызга (саллаллаху алейхи васаллам) алгач түшүнө садык (акыйкат) түштөр көрсөтүлө баштады. Хадиси шарифте вахий адегенде садык түштөр аркылуу келе баштагандыгы билдирилген. Түштө көргөндөрү дал ошондой болууда эле. Бул абал алты ай уланды. Вахий келүүсү жакындаган кезде “Йа, Мухаммед” деген үндөр көбөйө баштады. Мындан кийин жалгыздыкты жактырып, адамдардан алыстап, Хира тоосундагы үңкүргө барып, тафаккурга чөмүлө баштады. Кээде Меккеге келип Каабаны таваф кылып үйүнө барар эле. Үйдө бираз убакыт болуп, жанына бираз азык алып кайрадан Хира тоосундагы үңкүргө барып, тафаккур жана ибадат менен алек болор эле. Кээде бир нече күндөп ошол жерде калган маалдары болчу эле. Ал кезде дагы Хазрети Хадича тамак-аш жиберип же өзү алып келер эле.

Оку

Сүйүктүү Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи васаллам) кырк жаштагы кезинде Рамазан айында Хирада үңкүргө кирип тафаккурга чөмүлгөн эле. Рамазандын он жетинчи Дүйшөмбү түнү түн жарымынан кийин атынан чакырган бир үн укту. Башын көтөрүп айлананы караганда экинчи жолу ошол эле үндү укту. Айлананы дароо бир нур каптаганын көрдү. Аркасынан Жабраил алейхиссалам келип «Оку!» деди. Пайгамбарыбыз: **«Мен окуганды билбейм!» -** деди. Периште кармап чыдамы кеткенге чейин кысып "Оку!" – деди. **«Мен окуганды билбейм!» -** деп жооп берди. Дагы кысып «Оку!» - деди. **«Мен окуганды билбейм!»** деген жоопту алган Жабраил алейхиссалам үчүнчү жолу кысып койо берди.

"(Эй, Мухаммед!) **Жараткан Аллахтын аты менен оку! Ал инсанды коюу кандан жараткан. Оку! Аллах бийик керем ээси. Ал калем менен үйрөтөт, билбегендеринди үйрөтөт"** деген маанидеги Алак сүрөсүнүн алгачкы аяти каримасын алып келди. Мухаммед алейхиссалам дагы аны менен бирге окуду. Биринчи вахий ушул таризде келди жана бардык ааламга нур чачкан Ислам Күнү ушундайча атты. Расулуллах (саллаллаху алейхи ва саллам) абдан чоң толкундануу менен Хира тоосундагы үңкүрдөн чыгып төмөн карай түшүп баштады. Тоонун ортосуна келген кезде бир үн укту. Жабраил алейхиссалам: "Йа, Мухаммед, Сен Аллаху тааланын Расулусуң, мен болсо Жабраилмин" деп согончогун жерге урду. Урган жеринен суу чыкты жана андан даарат алып баштады. Пайгамбарыбыз кунт коюп аны карап турду. Жабраил алейхиссалам дааратын бүтүргөндө Пайгамбарыбызга кандай көргөн болсо ошондойчо даарат алуусун айтты. Сүйүктүү Пайгамбарыбыз дааратын бүтүргөндөн кийин Жабраил алейхиссалам имам болуп эки рекет намаз окушту. Намаз бүткөндө Пайгамбарды карап: «Йа, Мухаммед, Раббиңдин сага саламы бар. "Сен Менин жин жана адамзатка дайындаган Расулумсуң, андай болсо аларды тавхидге даават кыл", - деп буюргандыгын айтып, Расулуллахтын жанынан айрылып көккө көтөрүлдү. Сүйүктүү Пайгамбарыбыз ушундайча Жабраил алейхиссалам менен көрүшүп, ары сүйлөшкөн болду. Пайгамбарыбыз үйүнө жеткенче жолдогу таштар менен бактардын "Ассаламу алейке

йа Расулулах” деп тургандыгын ишитти. Үйүнө барып “менин үстүмдү жапкыла, менин үстүмдү жапкыла” деп үрөйү басылганча оронуп демалып жатты. Анан көргөндөрүн Хадича энебизге айтып берди. “Жабраил алейхиссалам көзүмөн кайып болду, бирок, анын айбаты менен коркунучу али менден кеткен жок. Элдин мени жинди деп, тил тийгизип макзактоолорунан корктум”, - деди. Ушул абалды жана ушул күндү көптөн күткөн Хазрети Хадича: “Аллаху таала сактасын, Хак таала сизге жакшылык берет жана кайырдан башка эч нерсе тилебейт. Кудай үчүн ушул үммөттүн Пайгамбары боло тургандыгыңызга ишенемин. Анткени, сиз конокту жакшы көрөсүз, чындыкты айтасыз. Ишенимдерди актагансыз. Ар качан алсыздарга көмөк болуп, жетимдерди коргойсуз. Мүнөзүңүз жакшы. Бул касиеттердин ээсине коркунуч болбойт”, - деди.

Ушинтип бул жагдай тууралуу суроо үчүн Варака бин Навфалга барды. Варака Расулуллахтын айткандарын тыңдагандан кийин: “Сүйүнчү, эй, Мухаммед алейхиссалам. Аллаху таалага ант кыламын, Сен Хазрети Иса кабар берген акыркы пайгамбарсың. Сага көрүнгөн периште Сенден мурун Муса алейхиссаламга келген Жабраил алейхиссалам. Аттиң, жаш болгонумда коомуң Сени Меккеден кысып чыгарган кезеңге чейин жетсем, Сага көмөк берсем кана. Кыска убакыт ичинде Сага вааз кылуу жана жихад кылуу буйругу келет” деп Пайгамбарыбыздын колун өптү. Көп убакыт өтпөй Варака бин Навфал кайтыш болду.

Исламга чакыруу буйругунун келүүсү

Пайгамбарыбызга пайгамбарлыгы келген алгачкы вахий ушундайча келген эле. Вахий ушундан кийин токтоп үч жылга чейин келбеди. Ушул арада Исрафил алейхиссалам деген периште келип көп нерселерди үйрөттү. Булар вахий эмес эле. Ушул кездерде кээ бирде Пайгамбарыбызды кайгы басар эле. Пайгамбарыбыз кайгырган кезде Жабраил алейхиссалам көрүнүп “Эй, Хабибаллах” Сен Аллаху тааланын Пайгамбарысың деп көңүлүн жибитер эле. Пайгамбарыбыз мындай дейт: **“Вахий токтогон кез эле. Хира тоосунан түшүп келе жатканда кокустан көктөн бир добуш уктум. Көктү карадым. Жабраил алейхиссаламды көрдүм. Ал жер менен көктүн арасындагы бир орунда отурганда мен**

корктум. Үйгө барып “мени бир нерсе менен жапкыла” дедим. Хак таала вахий жиберди. “Эй, оронгон пайгамбар. Тур дагы (Коомуңду Аллаху тааланын азабы менен) **коркут.** (Ыйман келтирбесе азапка учурай тургандыктарын кабарла). **Раббиңди такбир кыл. Кийимиңди таза карма”** (деген маанидеги) **Муддасир сүрөсүнүн алгачкы аяттарын жиберди. Мындан кийин аяттар үзүлбөдү”.**

Пайгамбарыбыз адамдарды Исламга чакырып, Аллаху тааланын буйруктары менен тыюу салган нерселерин түшүндүрө баштады. Жабраил алейхиссалам вахий алып келгенде кээде адам кейпине кирип сахабалардан Дыхйа Келбинин түрүндө келчү. Кээде Пайгамбарыбыздын жүрөгүнө билдирчү. Пайгамбарыбыз аны көрчү эмес. Кээде түшүндө, кээде кокунучтуу доол менен келчү. Вахийдин эң оору ушул болчу. Бул маалдарда суук күндөрдө да Пайгамбарыбыздын маңдайынан тер шорголоп акчу. Төөнүн үстүндө болсо вахийдин оорлугунан төө жерге жата калчу. Жанындагы сахабалар дагы вахийдин оор болуп кеткенин сезишер эле. Жабраил алейхиссалам бир нече ирет өзүнүн кейпинде келди. Аллаху таала периштесиз жана пардасыз, б.а., эч кандай аралык куралсыз дагы Пайгамбарыбызга вахий айткан. Бул Мираж окуясында орун алды. Алгачкы вахийдин келүүсү менен Пайгамбарлык кызматын баштаган Мухаммед Мустафа (саллаллаху алейхи ва саллам) Исламды таблиг кылууну 23 жыл улантты. Анын 13 жылы Меккеде, 10 жылы Мединада өттү.

Курани карим 22 жыл, 2 ай, 22 күн мезгил арасында түшүп бүткөн.

Мухаммед алейхиссалам Умми эле. Б.а., китеп окубаган, жаза албаган, эч кимден сабак албаган. Меккеде туулуп, белгилүү адамдардын арасында өскөн. Ошондой болуп туруп Ал Тоорат менен Инжилде грек жана римдиктер маалында жазылган китептердеги маалыматтарды берген. Исламды таратуу үчүн Хижраттын алтынчы жылы Кичи Азия, Иран жана Хабашстан өкүмдарларына жана башка да арап падышаларына каттарды жиберди. Ага алтымыштан ашуун чет элдик элчилер келишкен. Бул абал Курани каримде: **“Сен бул Курани карим келүүдөн мурда бир дагы китеп окуган жоксуң. Жазуу жазбадың. Окуп-жаза ала турган болгонуңда башкалардан үйрөндүң дешмек”,** - деп кабарлаган.

(Анкебут сүрөсү 48). Хадиси шарифте: **“Мен үммү пайгамбар Мухаммедмин, менден кийин пайгамбар келбейт”,** - деген. О.э., Курани каримде мындай делинген: **“Ал** (Мухаммед алейхиссалам) **өзүнөн эч нерсе айтпайт. Анын сөздөрү Ага вахий менен билдирилет, үйрөтүлөт”.** (Нажм сүрөсү 3-4)

Алгачкы мусулмандар

Пайгамбарыбызга алгачкы вахий келгенден кийин алгач ыйман келтирген Хазрети Хадича энебиз болду. Эч кандай ишенимсиздик көрсөтпөстөн Исламды дароо кабылдап, алгачкы мусулман болуу урматына ээ болду. Расулуллах Хазрети Хадичага Жабраил алейхиссалам үйрөткөндөй кылып даарат алууну үйрөттү. Кийин Пайгамбарыбыз имам болуп эки рекет намаз окуду. Хазрети Хадича Пайгамбарыбыздын ар сөзүн, ар буйругуна толугу менен баш ийди. Ушундайча Аллаху тааланын даргахында үлкөн даражаларга көтөрүлдү. Пайгамбарыбыз кайгырса, каршы чыккандарга капаланса аны жибитип, кайгысына орток боло турган. Ал мындай дечү: “Йа, Расулаллах, эч капа болбоңуз, кайгырбаңыз, акыры динибиз кубанттанып, мушриктер куруйт. Коомуңуз сизге багынат.” Хадича энебиздин ушундайча колдоо көрсөтүүсүнүн сыйы иретинде бир күнү Жабраил алейхиссалам келип: “Йа, Расулуллах, Хадичага Аллаху таала салам айтып жатат”, - дейт. Пайгамбарыбыз: **“Эй, Хадича, мына Жабраил алейхиссалам сага Аллаху тааланын саламын алып келди”,** - дейт. Пайгамбарыбыз бир жолу: **“Аллаху таала Хадичага Жаннаттан берметтен бир үй бергени тууралуу сүйүнчүлөөмдү буюрду. Ал жерде оору, муң жана баш оорусу жок”,** - деген.

Хазрети Хадичадан кийин эркектер арасында алгач мусулман болгон киши Расулулахтын жакын жолдошторунун бири Хазрети Абу Бакр эле. Хазрети Абу Бакр жыйырма жыл мурда бир түш көргөн эле: “Асмандан толгон ай түшүп, Каабага келген экен. Бөлүнүп, ар бөлүгү Меккедеги ар үйдүн төбөсүнө түшүп, кийин бул айдын бөлүктөрү кайрадан жыйналып, биригип көккө көтөрүлүптүр. Ал эми Абу Бакрдын үйүнө түшкөн бөлүмү көккө көтөрүлбөй калат. Муну көргөн Абу Бакр дароо үйдүн эшигин жаап бул айдын кетүүсүнө кедерги кылат. Абу Бакр радыйаллаху анх ойгонуп таң

эрте дароо бир яхуди аалымына барып, ага түшүн айтып берет. Ал аалым: «Бул чаташкан түштөрдүн бири, ошондуктан, аны жорууга болбойт», - дейт. Бирок, бул түш Абу Бакрдын радыйаллаху анх оюнан кетпей, яхудинин жообуна канааттанбайт. Дагы бир жолу соода кылууга барганда жолу динбашы Бахиранын өлкөсүнө түшкөн болот. Көргөн түшүн Бахирадан жоруп берүүнү суранганда Бахира: «Сен кайдансың», - деп сураганда Хазрети Абу Бакр: «Курайштанмын», - дегенде Бахира: «Ошол жерден бир пайгамбар чыгат жана туура жолунун нуру Меккенин бардык жерине таралат. Сен анын вазири, кайтыш болгондон кийин халифасы болосуң», - деди. Абу Бакр (радыйаллаху анх) бул жоопко катуу таңыркады. Бул түшү тууралуу ал Расулуллхатын пайгамбарлыгы билдирилгенге чейин эч кимге айтпады. Мухаммед алейхиссалам пайгамбарлыгын жарыялаган кезде Хазрети Абу Бакр (райыяллаху анх) дароо пайгамбарыбызга жүгүрүп барып: «Пайгамбарлардын өздөрүнүн пайгамбар экендигине далил болот, сенин далилиң эмне?» - деп сурады. Расулуллах: **«Бул пайгамбарлыгыма далил – сенин көргөн түшүң, ал түштү сен яхуди аалымына жорутууну кааладың. Ал аалым «Чаташкан түш жорулбайт» деди. Анан динбашы Бахира дурус жоруп берди»** деп Хазрети Абу Бакрды карап: **«Эй, Абу Бакр, сени Аллахка жана Расулуна чакырамын»,** - деди. Ошол кезде Абу Бакр: «Күбөлүк кыламын, сен Аллаху тааланын Расулусуң, сенин Пайгамбарлыгың акыйкат жана ааламды жаркыраткан нур» деп мусулман болду.

Дагы бир риваят боюнча Хазрети Абу Бакр Расулуллахка пайгамбарлыгы билдирилүүдөн мурда соода максатында Йеменге барган. Ошол сапарында Йемендеги Азд тайпасынан көп китеп окуган бир карыя кишиге жолугат. Бул карыя Хазрети Абу Бакрга карап: «Сен Мекке калкынан болот чыгарсың?» - деди. Хазрети Абу Бакр: «Ооба, ошондой», - деп экөө аңгемени мындайча улантат.

Сен Курайштансыңбы?

Ооба.

Бени Тамимденсиңби?

Дагы бир белги калды.

Ал эмне?

Ичиңди ач, көрөйүн...

Максатыңыз эмне, айтыңыз.

Китептерден окудум, Меккеден бир пайгамбар чыгат. Ага эки адам көмөктөшөт. Бири жаш, экинчиси кары адам. Жашы канчалаган кыйынчылыктарды жеңилдетет. Көптөгөн балээ-жалааларды кетирет. Ал эми кары адам болсо ак куба, ичке билдүү болуп, курсагында бир кара меңи бар болот. Мен ошол адамды сен деп ойлоймун. Ичиңди ач көрөйүн.

Ошондон кийин Хазрети Абу Бакр ичин ачат. Киндигинин үстүндөгү кара меңди көргөндө "Валлахи, ошол адам сенисиң" деп Абу Бакрга көп насыяттарды айтат. Хазрети Абу Бакр жумушун бүтүргөндөн кийин коштошуу үчүн жанагы адамга барат. Пайгамбарыбыз тууралуу ыр окууну суранат. Ал киши он эки саптан турган ыр окуду. Хазрети Абу Бакр аларды жаттап алат.

Хазрети Абу Бакр сапардан Меккеге кайтканда Укба ибн Муайд, Шейбе, Абу Жахл, Абул Бухтари сыяктуу Курайштын алдыңкы катардагы адамдары анын үйүнө барышат. Абу Бакр аларга бир жагдай болдубу деп сурайт. Алар: "Мындан өткөн маскаралык болбос, Абу Талибдин жетими пайгамбармын деп жар салууда. Силер жана ата-бабаларыңар ката динденсиңер дейт. Эгер сен болбогонуңда аны бул кезге чейин тирүү калтырбайт болчубуз. Сен анын жакын досусуң, бул ишти сен өзүң чеч", - дейт. Хазрети Абу Бакр аларды жиберип Расулуллахтын Хазрети Хадичанын үйүндө экендигин сураштырып билди. Барып эшигин какты. Пайгамбарыбыз аны тосуп алганда: "Йа, Мухаммед, Сен тууралуу айтылып жүргөндөр эмне?" – деп сурады. Пайгамбарыбыз: **"Мен Хак тааланын пайгамбарымын, сага жана бүткүл адамзат баласына жиберилдим. Ыйман келтир, ошондо Аллаху тааланын ыраазылыгын аласың жана жаныңды Тозоктон коргойсуң",** - деди. Хазрети Абу Бакр: "Буга далилиң барбы?" – деп сурады. Расулуллах: **"Тиги Йеменде көргөн кары адамың тууралуу окуя менин далилим",** - деди. Хазрети Абу Бакр: "Мен Йеменде көптөгөн кары жана жаш адамдарды көрдүм", - деди. Пайгамбарыбыз: **"Ал кары сага он эки саптан турган ырды аманат кылып мага жиберди",** - деп ошол ырларды айтты. Хазрети Абу Бакр: "Муну сага ким айтты", - деп сураганда: **"Менден мурунку пайгамбарларга келген периште айтты",** - деди. Ушуну уккан-

дан кийин Хазрети Абу Бакр: “Колуңду берчи”, - деп Пайгамбарыбыздын колунан кармап: “Ашхаду ан лаа илаха иллаллах, ва ашхаду анна мухаммеден абдуху ва расулуху” деп мусулман болду. Өмүрүндө алгачкы жолу сезилип турган кубаныч сезими менен үйүнө мусулман болуп кайтты. Бир хадиси шарифте: **“Кимге ыйман тууралуу айтсам бетин тыржыйтып ишенимсиздик менен карашчу, бирок, Хазрети Абу Бакр Сыддык (радыйаллаху анх) ыйманды кабыл кылууда эч ишенимсиздик кылбастан кабылдады”,** - делген.

Пайгамбарыбыз бир күнү Хазрети Хадича экөө намаз окуп турганда аларды Хазрети Али көрдү. Ал кезде ал 10-12 жаштарда болчу. Намаздан кийин бул эмне деп сурады. Пайгамбарыбыз: **“Бул Аллаху тааланын дини, сени дагы ушул динге чакырамын, Аллаху таала бир, шериги жок, сени бир болгон, теңдеши жок Аллахка ыйман келтирүүгө чакырамын”,** - деди. Хазрети Али: “Алгач атам менен акылдашайын” дегенде Расулуллах ага: **“Исламга кирбесең бул сырды эч кимге айтпа”,** - деди. Хазрети Али эртеси таң эрте пайгамбарыбызга барып: **“Йа, Расулаллах, мага Исламды үйрөтүңүз”, -** деп мусулман болду. Хазрети Али – мусулман болгондордун үчүнчүсү. Зейд бин Хариса дагы (радыйаллаху анх) алгач ыйман келтиргендердин бири. Хазрети Хадича, Хазрети Абу Бакр жана Хазрети Алиден (радыйаллаху анхум) кийин төртүнчү азат болгон кулдардын ичинде алгачкы болуп мусулман болду. Аны менен бирге аялы Үммү Айман дагы мусулман болду.

Хазрети Абу Бакр мусулман болгондон кийин дароо жакшы көргөн жолдошторуна барды. Аларды дагы мусулмандыкка чакырды. Сахабалардан Осман бин Авфан, Талха бин Убайдуллах, Зубайр бин Аввам, Абдуррахман бин Авф, Саад бин Абу Ваккас сыяктуу улуу заттар Хазрети Хадичадан кийин мусулман болгондор эле. Бул сегиз киши Сабикуни Ислам, б.а., алгачкы мусулмандар деп аталды.

Хазрети Осман кандайча мусулман болгондугун мындайча баяндайт: “Менин бир кахин таежем бар болчу. Бир күнү ага бардым. Мага: “Сага бир аял насип болот. Бирок, сен андан мурда эч кандай аял көрбөйсүң, ал да сенден мурда башка эркек көрбөйт. Ал сулуу, такыбаа аял жана улуу пайгамбардын кызы болсо керек”,

- дейт. Мен таежемдин бул сөзүнө таң калдым. "Таеже мындай нерсе тууралуу калаада айтылып жаткан жок, бул тууралуу ачып айтып бер", - дедим. Ошондо таежем: "Мухаммед бин Абдуллахка пайгамбарлык келди. Жакында ал калкты динге чакырат, кыска убакыттын ичинде аалам анын дини менен нурданат жана ага каршы келгендердин башы чабылат", - дейт.

Таежемдин бул сөздөрү мага катуу таасир калтырды. Алаңдай баштадым. Хазрети Абу Бакр экөөбүздүн арабызда жакын достук катнаш бар болчу. Бири-бирибизден ажырачу эмеспиз. Ушул маселени талкуулоо үчүн эки күндөн кийин Хазрети Абу Бакрга бардым. Таежемдин айткандарын айтканымда ал мага: "Йа, Осман, сен акылдуу адамсың. Эч көрбөй турган, укпай турган, эч нерсеге пайдасы да, зыяны да жок таштар кандайча теңир боло алат?" – деди. Мен: "Туура айтасың, таежемдин сөзү туура", - дедим."

Хазрети Абу Бакр Хазрети Османга (радыйаллаху анх) Исламды түшүндүргөндөн кийин аны Пайгамбарыбыздын алдына ээрчитип барды. Расулуллах Хазрети Османга мындай деди: **"Йа, Осман, Хак таала Жаннатка конокко чакырат, сен бул чакырууну кабыл кыл. Мен бардык адамдарга хидаят жолун көрсөтүүчү катары жиберилдим".** Хазрети Осман Расулуллахтын таң ажайып абалдары менен жылуу жүз жана таттуу сөздөрүнө таасирленип чексиз кубаныч менен: "Ашхаду ан лаа илаха иллаллах ва ашхаду анна Мухаммадан абдуху ва расулуху" деп мусулман болду. Расулуллах пайгамбарлыктын алгачкы үч жылында адамдарды Исламга жашыруун түрдө чакырды. Адамдар аста-аста бирден-бирден мусулман болуп жаткан эле. Бул учурда мусулмандардын саны отузга араң жеткен эле. Алар да ибадаттарын үйлөрүндө жашырынып орундашчу, Курани каримдин түшкөн аяттарын жашырып окуп, жатташчу.

Жакын тууганарын динге чакыруу

Пайгамбарыбыз **"Муддессир"** сүрөсүнүн түшүүсү менен адамдарды Ислам динине даават (чакыра) баштаган эле. Бул чакыруу ишин жыйырма түрдө жүргүздү. Бираз убакыттан кийин **"Жакын тууганарыңды Аллаху тааланын азабы менен коркутуп, аларды хак динге чакыр"** ("Шуара" сүрөсү - 214)

деген маанидеги аят түштү. Ошондуктан, Мухаммед алейхиссалам туугандарын динге чакыруу максаты менен Хазрети Али аркылуу кабар салып, бардыгын Абу Талибдин үйүнө чакырды. Алдыларына бир адамга жете тургандай тамак жана сүт койду. Алгач өзү “бисмиллах” деп баштап, келген туугандарына сунду. Келгендердин саны кырк адам болчу. Бирок, коюлган тамак баарына тең жетип, азайган жок. Келгендер бул мужизага таң калышты. Тамактан кийин Пайгамбарыбыз туугандарын Исламга чакыруу үчүн сөзүн баштайын деп турганда агасы Абу Лахаб душмандык кылып: “Биз сыйкырдын мындай түрүн көрбөгөн элек. Эй, Курайш тайпасы, мынабул тууганыбыз баарыбыздын оозубузду ачырып сыйкыр көрсөтүп жатат. Эй, бир туугандарымдын уулу! Мен өмүрүмдө сен сыяктуу жамандык баштаган бир дагы адам көргөн эмесмин”, - деп Пайгамбарыбызга жаман сөздөрдү айта баштады. Расулуллах Абу Лахабга карата: **“Мага Курайш менен бардык арап тайпалары жасай албай турчу жамандыгын сен жасадың”,** - деди. Жыйналгандардын эч бириси Исламды кабылдабастан үй-үйлөрүнө тарап кетишти. Ушул окуядан кыска убакыт өткөндөн кийин Расулуллах кайрадан туугандарын Хазрети Али аркылуу конокко чакыртты. Мурункудай эле алдыларына тамак коюлду. Пайгамбарыбыз тамактан кийин ордунан туруп: **“Ар түрдүү хамд мактоо бир гана Аллаху таалага таандык. Ар түрдүү көмөктү дагы бир гана Аллахтан сураймын. Ага ишенип, Ага таянамын. Аллаху тааладан башка илах жок экендигине күмөнсүз ишенемин жана тастыктаймын. Аллах бир. Анын шериги менен теңдеши жок”,** - деди дагы сөзүн мындайча улантты: **“Силерге кымындай дагы жалган аралашпаган чындыкты айтып турамын. Силерди өзүнөн башка кудай илах болбогон жалгыз Аллаху таалага ыйман келтирүүгө чакырамын. Мен анын силерге жана бүткүл адамзатка жиберген пайгамбарымын. Валлахи** (Аллахка ант беремин)**, баарыңар мезгили келгенде уйкуга жаткандай өлөсүңөр жана бир күнү уйкудан ойгонгондой болуп тирилесиңер. Жасаган ар ишиңер үчүн ошол күнү эсеп бересиңер. Жакшылыктарыңар үчүн сыйланасыңар, жамандыктарыңар үчүн жазаланасыңар. Сыйлыгыңар – Жаннатта түбөлүк калуу, ал эми жазаларыңар – Жаханнамда түбөлүк күйүү болмокчу. Адамдар арасында акырет азабы менен эң алгачкы болуп коркуткан адамдарым**

- силерсиңер". Абу Талиб бул сөздөрдү тыңдагандан кийин: "Эй, кымбаттуу иним! Мен үчүн сага көмөктөшүүдөн артык милдет жок. Насыяттарыңды жактырып, кабылдадык, сөздөрүңдү чын жүрөк менен моюндадык. Азыр бул жерде жыйналгандар – атаң Абдулмутталибдин урпактары. Мен дагы алардан биримин. Сен каалаган нерсеге биринчи болуп мен жүгүрөмүн. Сени коргоодон качпай тургандыгыма убада беремин. Сен өзүңө буйрук кылынган милдеттерди аткара бер. Бирок, эски динимди таштоо маселесинде напсим мени тыңдачудай эмес", - деди. Абу Лахабдан башка ошол жердеги туугандарынын бардыгы жылуу сөздөрдү айтышты. Бирок, Абу Лахаб: "Эй, Абдулмутталиб уулдары! Ага башкалар тоскоол боло электе силер тоскоол болгула. Эгер бүгүн анын айткандарын кабылдай турган болсоңор кордук менен зордукка тап болосуңар. Аны коргоого аракет кыла турган болсоңор баарыңар өлтүрүлөсүңөр...", - деп күрсүлдөдү. Абу Лахабга Пайгамбарыбыздын эжеси: "Эй, иним! Бир тууганыбыздын уулун жана анын динин жардамсыз калтыруу сага жарашабы? Аллахка ант беремин, заманыбыздын даанышмандары Абдулмутталибдин тегинен бир пайгамбардын чыга тургандыгын айтышууда. Ошол пайгамбар – мына ушул", - деди. Абу Лахаб бул сөздөргө дагы маани бербей Пайгамбарыбызды жамандоону улантты. Ошондо Абу Талиб Абу Лахабга ачууланып: "Эй, коркок! Ант беремин, биз көзүбүз тирүү болсо өмүрүбүздүн акырына чейин аны колдоп, коргойбуз", - деди. Мухаммед алейхиссаламды карап: "Эй, бир боорумдун уулу! Адамдарды Раббиңе ыйман келтирүүгө чакырууну качан баштай тургандыгыңды айт, куралданып сени менен бирге чыгалы", - деди. Кийин Пайгамбарыбыз кайрадан сөз алып: **"Эй, Абдулмутталиб уулдары! Аллахтын аты менен ант беремин, араптардын ичинде өз коомумдун дүнүйөсү менен акырети менин алып келгенимден** (бул динден) **дагы артыгын жана пайдалуусун алып келген адам болгон эмес. Мен силерди тилге жеңил, мизанда** (таразада) **оор баса турган эки сөздү айтууга чакырамын. Ал – Аллахтан башка илах жок экенине жана менин Анын кулу жана Расулу экендигиме күбөлүк кылууларыңар. Аллаху таала силерди ушуга чакыруумду буйрук кылды. Андай болсо кайсы бириңер менин бул чакыруумду кабылдап, мага ушул жолдо көмөкчү болосуңар?"** - деди. Эч ким үн чыгарбай баштарын салып отуруп калышты. Пайгамбарыбыз бул сөзүн үч жолу

кайталады. Ар бир айтканында Хазрети Али ордунан турду. Үчүнчү жолкусунда: "Йа, Расулаллах! Жыйналгандардын ичинде эң кичүүсү мен болсом да сизге өмүр бою жардамчы болууга даярмын", - деди. Пайгамбарыбыз Хазрети Алинин колунан кармады. Калгандары таңыркаган абалда таркап кетишти.

Аллаху тааланын хабиби (сүйүктүүсү) (саллаллаху алейхи ва саллам) туугандарынын бул кылыктарына абдан капа болду. Бирок, алардын Тозоктон кутулуулары, түбөлүк бакытка ээ болуулары үчүн ыйманга чакырууну токтотподу.

Пайгамбарлыгынын төртүнчү жылында "(Эй, Хабибим - Сүйүктүүм) **Сага буюрулгандарды** (буйрук менен тыюу салынгандарды) **баяндап жеткир, акыйкат менен жалгандын арасын ажырат. Мушриктерден бетиңди бур!"** деген **"Хижр"** сүрөсүнүн 94-чү аяты түшкөндө Пайгамбарыбыз Меккеликтерди Исламга ачык түрдө даават кыла баштады. Бир күнү Сафа чокусуна чыгып: **"Эй, Курайш калкы! Бул жерге жыйналып, сөздөрүмдү уккула!"** – деди. Тайпалар жыйналгандан кийин: **"Эй, коомум! Менден бир жолу болсо да жалган сөз уккан белеңер?"** – деди. Алардын бардыгы бир ооздон: "Жок, уккан эмеспиз", - деди. **"Аллаху таала мага пайгамбарлык берди жана мени силерге пайгамбар кылып жиберди",** - деди. Кийин: "(Эй, Сүйүктүүм) **Аларга айт: Эй, адамдар! Мен силердин баарыңарга жиберилген Аллаху тааланын элчисимин. Ал Аллаху таала жер менен көктүн ээси, бийлөөчүсү. Андан башка ибадатка ылайыктуу эч ким жок. Бардык жандууну өлтүрө турчу дагы, тирилте турчу дагы Ал..."** деген маанидеги **"Араф"** сүрөсүнүн 158-чи аяти каримасын окуду. Муну тыңдап тургандардан байкеси Абу Лахаб ачууланып: "Мына бул бир тууганымдын уулу жинди болгон! Эй, калайык, биздин буттарыбызга сыйынбаган, динибизден чыккан адамдын сөзүн эмнеге угуп турасыңар?!" – деп кыйкырды. Бул кыйкырыкты укккандар Пайгамбарыбыздын чынчыл, жакшы мүнөздүү экендигин билип туруп ыйман келтирбей тарап кетишти жана бардыгы Аллах элчисинин душманына айланды.

Дагы бир күнү Аллаху тааланын "Сага буюрулган нерсени түшүндүр" деген буйругун орундоо максаты менен кайра Сафа чокусуна чыкты. Үн салып: "Йа, сабахах! Бул жерге келгиле! Жыйналгыла! Силерге маанилүү кабарым бар!"- деп жар салды.

Адамдар жыйналды. Бардыгы таңыркап күтүп турушту. Келбегендер дагы киши жиберип, эмне үчүн жыйналып жатканын билгилери келди. Келгендердин бир тобу: "Эй, Мухаммедул эмин! Бизди бул жерге эмнеге жыйнадың? Эмне айтайын дедиң эле?" – дешти. Ал: **"Эй, Курайш тайпалары! Менин силердин жагдайыңар жоону көрүп, үйүнө кабар берүүгө шашылган жана жоонун өзүнөн мурда бала-чакасына жетип, зыян берүүсүнөн коркуп "Йа, сабахах (жоо курчады! Таң атты. Дароо согушууга даярдангыла) деп кыйкырган адамдын жагдайына окшойт. Эй, Курайш коому! Мен силерге мына бул тоонун ары жагында жоонун аскери бар, силерге чабуул жасаганы турушат" десем мага ишенесиңерби?"** – деди.

Кийин Курайш тайпаларынан ар бирин **"Эй, Хашим уулдары! Эй, Абдуманаф уулдары!"** – деп жеке-жеке атап: **"Мен силердин Башыңарга албетте келе турган оор азаптын кабарчысымын. Аллаху таала мага эң жакын туугандарымды акырет азабы менен коркутуумду буюрду. Силерди: "Лаа илаха иллаллаху вахдаху ла шарикалах** (Аллах жалгыз, Андан башка илах жок)" **деп ыйман келтирүүгө чакырамын. Мен Анын кулу жана пайгамбарымын. Эгер ушул айткандарыма ыйман келтирсеңер Жаннатка барасыңар. Силер "Лаа илаха иллаллах" демейинче менин силерге дүнүйөдө да, акыретте дагы эч кандай пайдам болбойт",** - деди. Угуп тургандардын ичинен кайра эле Абу Лахаб: "Бизди эмне ушул үчүн жыйнадыңбы?" – деп, жерден таш алып Пайгамбарыбызга ыргытты. Башкалар ал бетпакты ээрчибесе дагы өз араларында кобуранышып, эч бири ыйман келтирбей тарап кетишти.

Күндү оң колума койсоң да...

Пайгамбарыбыз алейхиссалам ушул дааваттарынан кийин кайсы жерде жалгыз же жыйналган кишилерди көрсө аларга Исламды түшүндүрдү. Чыныгы бакыттын жана кутулуунун напсини ээрчүүдөн, зулумдуктан, адилетсиздиктен жана бардык жаман иштерден оолак болууда, Аллаху таалага ыйман келтирүүдө экендигин түшүндүрдү. Напсилеринин колунда оюнчук болгондор, кумарларынын кулу болгондор, кедейлер менен алсыздарды кордогондор

жана бузукулукту кесипке айланткандар Расулуллахтын айткандарына каршы чыгышты. Ага жана ыйман келтиргендерге душман болушту.

Алгачкы мушриктер Расулуллахты мазакташчу. Пайгамбарыбыздын аларга маани бербегендигин көрүп ачыктан ачык зордук-зомбулук жолуна өтүштү. Мусулмандарды эзип, Исламдын нурун өчүргүлөрү келди. Алардын баштарында Абу Жахл, Утба, Шейбе, Абу Лахаб, Укба бин Абу Муайт, Ас бин Ваил, Асвад бин Мутталиб, Асвад бин Абди Яагвас, Велид бин Мугира... сыяктуулар бар болчу.

Бир күнү Утба, Шейбе жана Абу Жахл үчөө Абу Талибге келип: “Сен биздин улуубузсуң. Биз сени ар качан сыйлап, урматтайбыз. Иниңдин уулу жаңы бир дин курду. Буттарыбызга тил тийгизип, бизди капыр деп айыптат жатат. Аны менен сүйлөш, бул кылыктарын токтотсун. Эгер мындан баш тартпай турган болсок эмне кыла турганыбызды өзүбүз билебиз..”, - дешти. Абу Талиб аларды тынчтандырып чыгарып жиберди. Бирок, бул тууралуу көңүлүн оорутпайын деп Пайгамбарыбызга сөз кылган жок. Арадан бир нече күндөн кийин Абу Талибге жанагы мушриктер кайра келишип: “Сага буга чейин да келип,болуп жаткан абалды түшүндүргөн элек. Айткан сөздөрүбүзгө кулак аспадың. Ал алиге чейин буттарыбызды жамандоону токтоткон жок. Бүттү, эми чыдамыбыз түгөндү. Экөөң менен тең кашык каныбыз калганча күрөшөбүз. Меккеден же ал, же биз кетебиз”, - дешти. Абалды жөндөгөнгө канчалык аракет кылбасын мушриктердин сөзгө келчү түрү жок эле. Абу Талип Пайгамбарыбызды таарынткысы келбегени менен катар уруусунун өзүнө душман болуусун да каалабады. Ошондуктан, Пайгамбарыбызга барып: “Эй, Мухаммед, Уруубуз сага каршы биригип, мага сен тууралуу даттанып келишти. Тууган арасында касташуу жакшы нерсе эмес. Алар сенин аларды капыр деп айтпооңду жана адашкандыктарын айтып жамандабооңду талап кылууда”, - деди.

Аллахтын хахиби: **“Эй, агам! Бир нерсени жакшы билип алыңыз: Алар менин оң колума Күндү, сол колума Айды алып келип беришсе да** (эмне кылышса да) **мен бул динден жана ага чакыруудан баш тартпаймын. Же Аллаху таала бул динди ар тарапка жайып, менин милдетим аяктайт, же бул жолдо**

жанымды беремин! – деп, ордунан турду. Мубарек көздөрү жашылданып кеткен эле. Пайгамбарыбыздын капалануусун көргөн Абу Талиб айтканына өкүнүп, аны кучактап: «Эй, инимдин уулу! Милдетиңди улант, каалаганыңды кыла бер. Мен тирүү болсом ар качан сени коргоп, колдой берем», - деди.

Абу Талиптин Пайгамбарыбызды өз камкордугуна алгандыгын уккан мушриктердин башчыларынан он киши биригип, өздөрү менен бирге Умара бин Валидди ээрчитишип Абу Талипке барышат. Ага: "Эй, Абу Талип! Мына бул Умара жаштардын эң жакшысы, эң күчтүүсү, мүнөзү эң жакшысы экенин билесиң. Ошону менен катар акындыгы да бар. Бул жигитти сага берели, өз жумуштарыңа пайдалан. Ал эми Умаранын ордуна бизге Мухаммедди бер, биз аны өлтүрөлү. Сага бир кишинин ордуна бир киши беребиз, мындан артык эмне керек?" - дешти. Абу Талип алардын бул сөздөрүнө катуу ачууланып: "Силер оболу мага өз уулдарыңарды бергиле, мен аларды өлтүрөйүн. Кийин инимдин уулун беремин", - деди. Мушриктер абалдын чиеленишкенин түшүнүшүп: "Биздин уулдарыбыз сенин иниңе окшоп буттарыбызга тил тийгизип жаткан жок го", - дешти. Абу Талиб: "Ант беремин, инимдин уулу силердин уулдарыңардын баарынан артык жана үстөм. Демек, мага өз уулуңарды берип бактырып, менин жан боорумду алып өлтүргүңөр бар ээ! Ургаачы төө да өз ботосун коргойт. Бул ишиңер акылга сыя турчу иш эмес. Силердики жетет! Кимде ким жан боорум Мухаммедге (алейхиссалам) душмандык кылса, ал менин да душманыма айланат. Муну ушундай деп билгиле да, колуңардан келгенин кылып көргүлө!" - деди. Абу Талиптин бул сөздөрүн уккан мушриктер ачуу ызаага буулугуп, орундарынан туруп кетип калышты. Абу Талиб дароо Хашим уулдары менен Абдулмутталиб уулдарын жыйнады. Аларга абалды түшүндүрүп, бардыгын тууганы болгон Мухаммед саллаллаху алейхи васалламга жардам берүүгө көндүрдү. Расулуллахка кол көтөргөндүн колдору сындырыла турган болду. Хашим уулдары менен Абдулмутталиб уулдары ушул маселе боюнча мушриктерге каршы биригишти. Бул келишимге бир гана Абу Лахаб кошулбады. Абу Талиб аларга: "Эй, жигиттер! Эртең баарыңар кылычыңарды жаныңарга алып, менин аркаман келесиңер", - деди. Эртеси Абу Талиб Пайгамбарыбыздын үйүнө барды. Бардыгы бирге жыйналып, касиеттүү Кааба орун алган Харам Шариф аянтына карай басышты. Хашим уулдарынын

жигиттери алардын артынан басышты. Алар Каабага барышып, мушриктердин алдынан чыгышты. Абу Талиб мушриктерге: "Эй, Курайш уруусу! Инимдин уулун өлтүрүүгө бел байлаганыңарды уктум. Мына бул артымдагы жаштардын колдоруна кылыч алып, сабырсыздык менен буйругумду күтүп турушкандыктарын билесиңерби? Ант кыламын, Мухаммедди өлтүрө турган болсоңор эч бириңерди тирүү калтырбаймын!" - деди дагы, Пайгамбарыбызды мактаган ырларды айта баштады. Абу Жахл баш болгон мушриктер ал жерден тарап кетишти.

Кордук, душмандык жана зулумдук

Курайштын алдыңкы катардагы мушриктери пайгамбарыбызды жалгыз кезиктирип калган жерлеринде түрткүлөп, сөгүп, жада калса, урууга да аракет кылышчу. Ал эми сахабаларды баса калып алып кетип, кыйнап, кордоп, жабыр тарттырууларын таштабашчу эмес. Бир күнү Курайштын абыройлуу мушриктери Каабанын жанына жыйналып отуруп, Пайгамбарыбыз тууралуу кеп козгошту. "Ага чыдагандай башка эч нерсеге чыдаган эмес элек. Бизди жинди деп эсептеп, теңирлерибизге тил тийгизип, жамандап, динибизди кемсинтип жатат. Коомубузду бири-биринен бөлсө дагы сабыр сабырыбызды сактап, ага эч нерсе дебедик..." Ошол кезде Пайгамбарыбыз Каабаны зыярат кылуугат келди. хажари асвадды өөп, Каабаны айланып, таваф кыла баштады. Алардын жанынан өтүп бара жатканда мушриктер Пайгамбарыбызга тил тийгизишип, жаман сөздөрдү айта башташты. Расулуллах мушриктердин бул кылыктарына катуу капа болду. Бирок, эч нерсе дебестен таваф кылуусун уланта берди. Үчүнчү жолу жандарынан өтүп баратканда токтоп: **«Эй, Курайштыктар! Мени тыңдагыла, Жаным колунда турган Аллаху таалага ант кыламын, мага силердин бирөөңөр калбай куруй турганыңар билдирилди»,** - дегенде отурган мушриктер эмне кылаарын билбей калышты. Бир ооз да сөз айта алышкан жок. Абу Жахл гана Пайгамбарыбыздын жанына барып: "Эй, Абул Касым! Сен бизге чоочун адам эмессиң. Биздин жаман мамилебизге караба, ибадатыңды орундай бер. Сен биз менен бир боло тургандай жахил эмессиң го", - деп жалынып, Расулуллахтын көңүлүн алууга аракет кылды. Ушундай кийин Пайгамбарыбыз ал жерден кетип калды.

Эртеси мушриктер дагы ошол жерге жыйналышты. Өз араларында Пайгамбарыбызды жамандап, ар нерселерди айта башташты. Ошол кезде ал жерге Пайгамбарыбыз келди. Ызаланып турган мушриктер Аллахтын сүйүктүүсүн көрөр замат ортого алып кысым кыла башташты. Араларындагы эң бетпагы Укба бин Муайт Пайгамбарыбыздын мубарек жагасынан кармап, тумчукканча мойнунан муунтту. Ошол замат ал жерге келген Хазрети Абу Бакр: «Менин кудайым Аллах деген адамды өлтүрөсүңөрбү? Ал силерге ааламдардын Раббисинен аят алып келди...», - деп кыйкырып, Расулуллахты коргоо үчүн араларына кирди. Мушриктер Пайгамбарыбызды таштап, Хазрети Абу Бакрга жабылып кетишти. Аны башка ургулап, тепкиге ала башташты. Утба бин Рабиа деген бетпак Хазрети Абу Бакрдын мубарек бетин бут кийими менен уруп кан чыгарды. Аны адам таанығыс абалга жеткиришти. Тейм уулдары келип арачалабаганда өлгөнчө ур-токмокко алышмак. Күчтөн тайып, туралгыс абалга жеткен Хазрети Абу Бакрды уруулаштары кездемеге салып үйүнө алып барышты. Хазрети Абу Бакрды үйүнө калтырышып, дароо Каабага кайтып барышып, мушриктерге: «Эгер Абу Бакр өлчү болсо ант берели, биз да Утбаны өлтүрөбүз» - деп үйлөрүнө кайтып кетишти.

Абу Бакр “радыйаллаху анх” көпкө чейин эсине келе албай жатты. Атасы менен уруусу Тейм уулдары аны дарылап, айыгып кетүүсү үчүн көп күч жумшашты. Ал кечке жакын гана өзүнө келди. Көздөрүн ача салып: “Расулуллах эмне кылып жатат? Анын абалы кандай? Мушриктер ага тий узатып, сөгүшкөн эле” - деген-ге гана күчү жетти. Жанындагылар Хазрети Абу Бакрдын энеси Үммү-Хайрга: “Сурап көрчү, бир нерсе жеп-ичкиси келет бекен?” - дешти. Абу Бакрдын “радыйаллаху анх” эч табити жок эле, эч нерсе ичип-жегиси келбеди. Үйдө кишилер азайгандан кийин энеси Хазрети Абу Бакрдан: “Эмне ичесиң? Эмне жейсиң?” - деп сурады. Ал көздөрүн ачып: “Расулуллахтын абалы кандай? Эмне кылып жатат?” - деди. Энеси: “Валлахи, досуң тууралуу эч нерсе билбеймин” - деди. Хазрети Абу Бакр: “Хаттабдын кызы Үммү Жамилге барып, Расулуллахтын абалын ошондон сурап көрүңүзчү” - деди. Үммү Жамил “радыйаллаху анха” Хазрети Омардын карындашы эле, ал мусулмандыкты кабыл кылган эле. Үммү-Хайр ордунан туруп, Үммү Жамилдин үйүн карай кетти. Үммү Жамилге: “Балам Абу Бакр сенден Мухаммед алейхиссаламдын ал-аба-

лын сурап жатат. Анын абалы кандай болду экен?” - деди. Үммү Жамил: “Менин Мухаммед алейхиссаламдан да, Абу Бакрдан да эч кандай кабарым жок, кааласаңыз экөөбүз бирге барып билели” - деди. Ошентип экөө Хазрети Абу Бакрдын жанына барышты. Үммү Жамил Абу Бакр Сыддыктын «радыйаллаху анх» ушундай оор абалда жатканын көрүп: «Сизге ушуну кылган уруу чыныгы кутурган! Аллаху тааладан тилегеним ушул кылгандарынын жазасын тартышсын», - деди. Хазрети Абу Бакр Үммү Жамилден: «Расулуллах эмне кылып жатат? Абалы кандай?» - деп сурады. Үммү Жамил ага: «Бул жерде энеңиз бар, айтканымды угуп коет», - дегенде хазрети Абу Бакр: «Андан сага эч кандай зыян келбейт, сырыңды башкаларга жайбайт», - деди. Үммү Жамил: «Расулуллах тирүү, абалы жакшы», - деди. Хазрети Абу Бакр: «Ал азыр кайда?» - деп сурады. Үммү Жамил: «Эркамдын үйүндө», - деп жооп берди. Хазрети Абу Бакр: «Валлахи, Расулуллахты барып көрмөйүнчө эч нерсе жеп-ичпеймин», - деди. Энеси: «Сен бираз күтө тур, адамдар уйкуга кетип, айлана карайсын», - деди. Баары уйкуга жатып, сыртта жымжырт болгондон кийин хазрети Абу Бакр энеси менен Үммү Жамилге сүйөнүп, жай басып отуруп Расулуллахтын жанына барды. Аны кучактап өптү. Жанындагы мусулман боордоштору менен да кучакташып көрүштү. Хазрети Абу Бакрдын радыйаллаху анх бул абалы Пайгамбарыбызды катуу кайгыга салды. Хазрети Абу Бакр: «Йа, Расулаллах! Ата-энем сизге курман болсун! Ал бузуку адамга менин жүзүмдү менин жүзүмдү ушундай киши тааныгыс абалга келтиргени үчүн гана капа болдум. Бул жанымдагы мени дүнүйөгө алып келген энем - Селма. Ага дуба кылууңузду суранам. Аллаху таала сиздин урматыңызга аны тозок отунан сайтайт деп үмүттөнөм», - деп өтүнүчүн билдирди. Расулуллах Селма айымдын ханымдын мусулман болуусу үчүн Аллаху таалага дуба кылды. Пайгамбарыбыздын дубасы кабыл болгон эле. Ушундайча Үммүл Хайр да туура жолго жетип, мусулман болду жана алгачкы мусулмандардын катарында болуу мартабасына жетти.

Пайгамбарыбыздын үйү Абу Лахаб менен Укба бин Муайт деген эки ашынган муштриктин үйлөрүнүн арасында болчу. Алар мүмкүнчүлүк табар замат Пайгамбарыбызды каралоого аракет кылышчу. Жада калса, түнү малынын кыгын Расулуллахтын эшигинин алдына алып келип ташташчу. Авасы Абу Лахаб

муну менен гана чектелбей кошунасы Адыйдын үйүнөн ага таш ыргытып душмандык кылчу. Аялы Үммү Жамил да андан кем калчу эмес, тикендүү чырпыктарды Пайгамбарыбыз басчу жолго алып келип таштачу. Абу Лахаб бир күнү алып келген кыктарын Расулуллахтын эшигинин алдына төгүп жатканын хазрети Хамза көрүп калып, жүгүрүп барат да аны кармап алып, алып келген айбан кыгын өзүнүн башына төгүп жиберет.

Абу Лахаб менен аялынын мындай жосунсуз аракеттеринен кийин алар тууралуу **«Абу Лахабдын колдору курусун, ансыз да куруду...»** деп башталган Таббат сүрөсү түштү.

Абу Лахабдын аялы Үммү Жамил өздөрү тууралуу сүрө түшкөнүн угуп, Расулуллахты издей баштады. Каабада отурганын сураштырып билип, колуна чоң таш алып ошол жерге барды. Хазрети Абу Бакр ал кезде Пайгамбарыбыз менен сүйлөшүп отурган эле. Үммү Жамилдин таш алып келе жатканын көргөн хазрети Абу Бакр: «Йа, Расулаллах! Үммү Жамил келе жатат. Ал өтө тажаал аял, сизге бир зыян келтиреби деп коркуп турам. Бир кыянаттыкка дуушар болуп калбооңуз үчүн көдөн далдоо жерге өтсөңүз», - деди. Расулуллах: **«Ал мени көрө албайт»,** - деди. Үммү Жамил хазрети Абу Бакрды төбөсүнөн карап: «Эй, Абу Бакр! Тез айт, досуң кайда? Мени жана күйөөмдү жамандап азилдеген экен. Ал акын болсо мен да, күйөөм да акынбыз. Мен да аны азилдеймин. Биз ага каршыбыз, пайгамбарлыгын кабыл кылбайбыз жана динин жактырбайбыз. Ант кыламын, эгер аны көрчү болсом башын мына бул таш менен согомун...», - деп жагымсыз сөздөрдү айтты. Хазрети Абу Бакр: «Ал акын эмес, ал сени азилдеген жок», - дегенден кийин Үммү Жамил кетип калды. Хазрети Абу Бакр Пайгамбарыбызды карап: «Йа, Расулаллах! Ал сизди көргөн жокпу?» - деп сурады. **«Мени көргөн жок, Аллаху таала анын көзүн мени көрбөй тургандай кылып пардалады»,** - деди.

Пайгамбарыбыздын мубарек кыздарынан хазрети Үммү Гүлсүм Абу Лахабдын уулдарынан Утайба менен, хазрети Рукаййа Утба менен аташтырылып, али үйлөнө элек болушчу. «Таббат» сүрөсү түшкөндөн кийин тозоктук Абу Лахаб, аялы жана Курайштын көсөмдөрү Утба менен Утайбага: «Анын кыздарын алып, жүгүн жеңилдеттиңер. Эми кыздары менен ажырашып, аны

кыйын абалга түшүргүлө. Силерге Курайштан тандап каалаган кызыңарды алып берели», - деп сунуш кылышты. Алар: «Макул, анын кыздарына үйлөнбөйбүз», - деп келишишти. Утайба андан да аша түшүп, Пайгамбарыбызга барып: «Эй, Мухаммед! Мен сени жана диниңди моюндабаймын. Кызыңды да албаймын. Эми бири-бирибизди жек көрө турган болобуз! Бири-бирибиз менен катышпайбыз...», - деп жаман сөздөрдү айтты. Ошентип, Пайгамбарыбызга карай атылырып, жакасына жабышып, ыплас сөздөрдү сүйлөдү. Көйнөгүн жыртты. Расулуллах: **«Йа, Раббим! Муну жырткычтарыңдын бирине туш кыла көр», -** деп жаман дуба кылды. Утайба болгон окуяны атасына барып айтканда Абу Лахаб: «Мухаммеддин балама кылган дубасынан коркомун», - деди.

Бир нече күндөн кийин Абу Лахаб баласы Утайбаны соода үчүн Шамга жөнөттү. Ичинде Утайба болгон кербен Зарка деген жерде конуш алат. Кербен токтогон жерде бир арстан тегеренип жүргөн болот. Утайба аны көрө салып: «Ант кыламын, Мухаммеддин (алейхиссалам) каргышы орундалды. Бул арстан мага кол салат. Мухаммед өзү Меккеде болсо да менин өлүмүмө себепчи ошол болот», - деди. Арстан бираздан кийин көздөн кайып болду. Жатар мал келип, жанындагылар Утайбаны бийигирээк бир жерге жаткырышат. Түнү арстан дагы келип, кербендегилерди бир бирден жыттап Утбанын жанына барды. Анын үстүнө мине калып, кардын жарып, башына жабышып, көрсө адам чоочуй тургудай кылып жайлап таштады. Утайба жан тапшырып жатып: «Мен силерге Мухаммед адамдардын эң чынчылы дебедим беле?» - деп кыйкырып жатты. Баласын арстан жарып таштаганын уккан Абу Лахаб да: «Мен силерге Мухаммеддин каргышынан коркомун дебедим беле?» - деп ыйлады.

Пайгамбарыбыз «саллаллаху алейхи ва саллам» адамзат баласын түбөлүк бакытка чакырып, Аллаху тааланын бар экенин, бир экинине чакырып, тозокто күйбөөлөрү үчүн аракет кылып жаткан эле. Ал эми мушриктер болсо «Ата-бабаларыбыздын дини ушу» деп бутка сыйынууну улантып жатышты. Пайгамбарыбыз аларды адамча жашоого, абыройлуу, кадырлуу болууга, кайдырсыздыктан кутулуп жогору даражаларга чыгууга чакырды. Алар болсо көөшүрүп моюн беришпей, Расулуллахка кыянаттыктарын

уланта беришти. Абу Лахаб кыянат кылуучулардын башында турду. Расулуллахты дайым аңдып, адамдарды аны угуудан баш тарттырууга, алардын жүрөктөрүнө күмөн салууга аракет кылды. Эл жыйналган жерлерде, жарманкелерде Пайгамбарыбыз: «Эй, адамдар! Ла илаха иллаллах десеңер кутуласыңар», - дегенде Абу Лахаб артынан келип: «Эй, адамдар! Бул сүйлөп турган - менин инимдин баласы. Анын сөзүнө ишенбегиле! Андан оолак болгула!» - дечү.

Мухаммед алейхиссалам бир күнү Каабада намаз окуп отурган эле. Курайштын алдыңкы катардагылары - Абу Жахл, Шейба бин Ребиа, Утба бин Ребиа жана Укба бин Абу Муайт баш болгон бир топ мушрик Пайгамбарыбызга жакын бир жерге барып отурушту. Ошол жерде бир күн мурун союлган төөнүн ичеги-карды менен калдыктары жаткан эле. Кара ниеттүү Абу Жахл: «Ким мына бул төөнүн ичеги-карнын алып, Мухаммед саждага барган кезде үстүнө таштайт?» - деп жийиркеничтүү сунушун айтты. Ошол жердегилердин ичинде эң заалымы, эң мээримсизи, эң бетпагы болгон Укба бин Абу Муайт: «Мен кыламын», - деп ордунан турду. Ичеги-карынды ичиндегилери менен кошо Пайгамбарыбыз саждага барган кезде мубарек далысына таштап жиберди. Муну көрүп отурган мушриктер каркылдап күлө башташты. Пайгамбарыбыз саждасын созуп, мубарек башын көтөрбөдү. Ошол кезде сахабаардан Абдуллах бин Масуд (радыйаллаху анх) муну көрүп калды. Ал бул тууралуу мындай деди: «Расулуллахтын бул абалын көргөндө ачууман каным төбөмө чыкты. Бирок, менин мушриктерден коргой турчу уруум жок эле. Эч кимим жок эле, алсыз элем. Ал кезде мушриктерге каршы жада калса, сүйлөй турчу да күчүм жок эле. Пайгамбарыбыздын абалына күйүү менен карап турдум. Аттиң, ошол кезде менин мушриктерден коргоно турчу күчүм (адамдарым) болгондо Расулуллахтын мубарек далысына ташталган нерселерди алып таштаар элем. Мен ошентип карап турганда Расулуллахтын кызы Фатимага кабар жетти. Ал кезде Фатима (радыйаллаху анха) кичине эле. Жүгүрүп келди да, атасынын үстүндөгүлөрдү алып таштады. Муну кылгандарга каргыш айтты, оор сөздөрдү айтты. Пайгамбарыбыз эч нерсе болбогондой намазын окуп бүтүргөндөн кийин үч жолу: **«Аллахым! Курайштын мына бул тобун Сага тапшырамын. Аллахым! Абу Жахл Амр бин Хишамды Сага тапшырамын. Аллахым! Укба бин Ребианы Сага тапшырамын. Аллахым!**

Шейба бин Ребианы Сага тапшырамын. Аллахым! Укба бин Муайтты Сага тапшырамын. Аллахым! Валид бин Утбаны Сага тапшырамын. Аллахым! Умаййа бин Халефти Сага тапшырамын. Аллахым! Умара бин Валидди Сага тапшырамын!» - деди. Бул баддубаны уккан мушриктер күлкүлөрүн токтотуп, корко башташты. Анткени, Байтуллахта кылынган дубанын кабыл боло тургандыгына бардыгы ишенишчү. Пайгамбарыбыз Абу Жахлге: **«Валлахи, же сен мындан баш тартасың, же Аллаху таала башыңа бир балээ жиберет»,** - деди. Аллаху таалага ант кыламын, Расулуллах аттарын атап айткан бул адамдардын бардыгынын Бадир согушунда өлтүрүлгөнүн, ысыкта сасыган өлүктөрүнүн Бадир чуңкуруна ташталганын көрдүм.»

Бир күнү Абу Жахл Байтуллахта Курайш мушриктерине: «Эй, Курайш уруусу! Мухаммеддин динибизди айыптап, буттарыбыз менен аларга сыйынган ата-бабаларыбызга тил тийгизүүсүн, бизге акмак деп кароону токтотпой жүргөнүн көрүп жүрөсүңөр. АЛдыңарда туруп ант берип айтамын, эртең өзүм зорго көтөргөн оор бир ташты алып барып, ал намаз окуп жатканда башына таштап жиберемин. Ошондон кийин мени Абдулмутталиб уулдарынан кааласаңар коргогула, каалабасаңар коргобогула, өзүңөр билесиңер. Аны өлтүргөндөн кийин туугандары мага каалаганын кылышсын...», - деди. Аны угуп турган мушриктер: «Ант кылабыз, биз сени коргойбуз жана эч кимге бербейбиз. Сен аны өлтүрсөң болду...», - деп кызытышты. Эртеси таң эрте Абу Жахл колуна чоң таш көтөрүп, Каабага келди. Мушриктердин жанына отуруп, Расулуллахты күтө баштады. Сүйүктүү Пайгамбарыбыз саллаллаху алейхи ва саллам демейдегиче Байтуллахка келип, намазын окуй баштады. Абу Жахл ордунан туруп, алып келген чоң ташын колуна алып, Расулуллахка карай басты. Мушриктердин баары эмне болр экен деп кызыга карап отурушту. Абу Жахл Расулуллахтын жанына жакындап келгенде кокустан туруп титирей баштады. Колундагы ташы жерге түшүп кетти. Үрөйү учкан бойдон артка карай чегинди. Мушриктер таңдануу менен Абу Жахлдин жанына барып: «Эй, Амр бин Хишам! Сага эмне болду?» - деп сураштты. Абу Жахл: «Аны өлтүрөйүн деп колумду көтөрө бергенимде алдыман бир кутурган төө чыга калды. Ант кыламын, өмүрүмдө андай чоң шыйрактуу, өткүр тиштүү алп төөнү көргөн да, уккан да эмесмин. Эгер дагы бираз жакындаганымда ал мени өлтүрмөк», - деди.

Дагы бир күнү Абу Жахл мушриктерди жыйнап: «Абдуллахтын жетими ушул жерде намаз окуп, бетин жерге сүртпөйбү?» - деп сурады. Алар «Ооба» деп жооп беришти. Ушул жоопту күтүп турган Абу Жахл: «Эгер анын ошондой кылганын көрсөм башын бутум менен былчыйта басамын», - деди. Бир жолу Пайгамбарыбыз Каабада намаз окуп турган эле. Абу Жахл да жолдоштору менен бирге отурган болчу. Ордунан туруп, Расулуллахка карай басты. Ага жакындап калган кезде кокустан колу менен бетин сыйпалап кача баштады. Мушриктер анын жанына барышып: «Эмне болду?» - деп сурашканда Абу Жахл: «Арабызда бир от кудугу пайда болду. Бир кишилердин мага карай умтулуп келе жатканын көрүп артка качтым», - деп жооп берди.

Валид бин Мугира, Абу Жахл, Амр бин Хишам, Асвад бинти Мутталиб, Умаййа бин Халеф, Асвад бин Абдуягвас, Ас бин Ваил, Харис бин Кайс сыяктуу мушриктердин алдыңкы катарлары Пайгамбарыбызды көргөн кезде: «Мына бул бечара да өзүн пайгамбармын деп жүрөт. Жабраил да киши жок калгансып ошого келет экен», - деп, шылдың кылышар эле. Ошондой күндөрдүн биринде Расулуллахтын дагы көңүлү ооруган эле. Ошондо Жабраил (алейхиссалам) көрүнүп, бир нече аяттарды алып келди: **«Ант болсун,** (эй, Расулум)! **Сенден мурун жиберилген пайгамбарлар да мазакталды. Пайгамбарларды мазактагандарга бул кылыктарына жаза катары аларды балээ менен азап туш тараптан курчап алды.»** (Энам сүрөсү, 10-аят). **“Чындыгында, биз сени мазактагандар үчүн жетиштүүбүз. Алар Аллаху таала менен бирге башкаларды да теңир деп эсептешти. Алар жакында** (баштарына түшө турчу азаптарды) **билишмекчи. Алардын сөздөрүнө** (шерик кошууларына, Курани каримге тил тийгизүүлөрүнө жана сага айткан шылдың сөздөрүнө) **өпкөң тарайып, жаныңдын кысыла тургандыгын аныкында билип турабыз.”** (Хижр сүрөсү, 95-аяттар).

Пайгамбарыбыз бир күнү Каабаны таваф кылып жатканда Жабраил алейхиссалам келип: «Мен алардын (макзактагандардын) жазасын берүүгө буйрук алдым», - деди. Ошол маалды Валид бин Мугира алардын жанынан өттү. Жабраил алейхиссалам: “Мынабу өтүп бараткан кандай адам?” - деп сурады. **«Ал Аллаху тааланын эң жаман кулдарынын бири»,** - деди Пайгамбар (алейхиссалам).

Жабраил алейхиссалам Валиддин бутун көрсөтүп: «Жазаңды бердим», - деди. Көп өтпөй Ас бин Ваил өттү. Жабраил алейхиссалам Расулуллахтан ал тууралуу да сурап, дал ошондой жооп алган соң анын ичин көрсөтүп: “Бул да балээсин тапты”, - деди. Асвад бин Мутталиб өткөндө манжасы менен көзүнө, Абдуягвасты көргөндө анын башына ишаарат кылды. Харис бин Кайс өткөндө курсагын көрсөттү да: «Йа, Мухаммед алейхиссалам, Аллаху таала алардын жамандыктарынан сени куткарды. Жакында булардын бардыгы бир апаатка учурашат», - деди. Алардын ичинде Ас бин Ваилдин бутуна тикен кирип, кандай дарыласа да айыктыра албады. Акыры буту төөнүн мойнундай болуп шишип «Мухаммеддин Аллахы мени өлтүрдү!» деп кыйкырып жатып жанын тапшырды. Асвад бин Мутталибдин көздөрү сокур болуп калды. Жабраил алейхиссалам аны даракты сүздүрүп өлтүрдү Бад-и Самумга барган Абдуягвастын бети-башы жана көкүрөгү капкара болуп кетти. Үйүнө келгенде эч ким аны таанybай кууп чыгышты. Ачууланып башын эшикке уруп жатып өлдү. Харис бин Кайст туздуу балык жеген эле. Ысыгы көтөрүлүп, канча суу ичсе дагы суусуну канган жок. Акыры суу иче берип курсагы жарылып өлдү. Валид бин Мугиранын балтырына темирдин сыныгы кирип, жарасы айыкпай көп кан жоготту. «Мухаммеддин Аллахы мени өлтүрдү!» деп кыйкырып жатып жан тапшырды. Ушундайча бардыгы кылган иштеринин жазаларын алган болушту.

Пайгамбарыбыз саллаллаху алейхи ва саллам бир күнү Хакем бин Абул Аска жолугат. Жанынан өтүп кеткенден кийин Хакем Пайгамбарыбыздын артынан оозу-мурдун кыйшайтып, ар түрдүү кылыктарды кылып шылдыңайт. Расулуллах анын кылгандарын пайгамбарлык нуру менен көрүп, ошондой болуп калуусу үчүн дуба кылганда Хакем бир силкинип, өмүрүнүн акырына чейин оозу-мурду кыйшайып, денеси ойноктогон бойдон калды.

Сахабалар көргөн азаптар

Мушриктер Пайгамбарыбызга эле эмес анын кадырлуу сахабаларына да жамандык, зордук-зомбулук көрсөтүшчү. Өзгөчө, кедей, эч кими жок сахабаларга ойлоруна келгенди тартынбай кылып, акылга сыйбаган азаптарды көрсөтүшчү. Ошондой азап

тарткандардын бири Билал Хабеши радыйаллаху анх болчу. Умаййа бин Халеф деген бир мушриктин кулу болуп жүргөн хазрети Билал Абу Бакр Сыддык радыйаллаху анх аркылуу мусулмандыкты кабылдаган эле. Умаййа он эки кулунун ичинен Билалды катуу жакшы көргөндүктөн аны буткананын күзөчтүсү кылып койгон болчу. Хазрети Билал мусулман болгондон кийин бутканадагы бардык буттарды сажда кылдырып жаткылып койду. Бул кабар Умаййага жеткенде анын жаалы чыгып жинденди. Хазрети Билалды алдына чакырып: "Сен мусулман болупсуң. Мухаммеддин Раббисине сажда кылат экенсиң, ошондойбу?" - деп сурады. Хазрети Билал: "Ооба, улук жана үстөм болгон Аллаху таалага сажда кыламын", - деди. Умаййа хазрети Билалдын бул жообуна чыдай албай аны кыйнай баштады. Чак түштө күн дал төбөгө келген кезде аны чечинтип, күндүн ысыгында жата берип ысып калган таштарды анын денесине коюп күйгүзө турган болду. Оттой ысык таштарды аркасына, курсагына койгондон кийин "Ислам диниңен кайт!... "Лат" менен "Узза" буттарына ыйман келтир", - дечү. Хазрети Билал радыйаллаху анх болсо: "Аллах - бир. Аллах - бир", - деп чыдамкайлык көрсөтчү. Умаййа бин Халеф анын бул сабырдуу калыбын көргөндө андан бетер жинденип, аны тикендердин үстүнөн сүйрөп, денесин жаралап, азапка салчу. Хазрети Билал денесинен шорголоогон канга да карабай: "Аллахым! Сенден келген бардык нерсеге ыраазымын. Аллахым! Сенден келген бардык нерсеге ыраазымын!" - деп ыйманда тайманбастык көрсөтчү.

Хазрети Билал бул абалын өзү мындай деп баяндаган: "Ал заалым Умаййа мени күндүн аптап ысыгында байлап коюп, күнү-түнү дебестен токтобой кыйначу. Ошондой күндөрдүн бири эле. Күн жанып турат. Адатынча дагы кыйноосун баштады. Исламдан кайтаруу үчүн: "Буттарыбызга сыйын! Мухаммеддин Аллахына каршы чык!" - дегенде мен: "Аллах бир! Аллах бир!" - дечүмүн. Өчүн алуу үчүн ошол күнү көкүрөгүмдү өтө чоң таш менен бастырып койду. Мен дал ошол кезде эсимен танып калдым. Эсимди жыйганда үстүмдөгү таштын кулап, күндүн булут арасына кирип кеткенин көрдүм. Аллаху таалага шүгүр кылып, өз өзүмө: "Эй, Билал! Хак тааладан келген бардык нерсе жакшы, жагымдуу", - дедим."

Умаййа бин Халеф дагы бир күнү Билал Хабешиге радыйаллаху анх кордук көрсөтөйүн деп сыртка чыгарган эле. Кийимдерин

чечип, бир гана ич кийими менен калтырып, ысык кумдун үстүнө жаткырып, үстүнө таштарды койду. Мушриктер жыйналып, аны кыйнап: “Диниңен чыкпасаң сени өлтүрөбүз”, - деп жатышкан эле. Билал ушунчалык айоосуз кыйноолорго чыдап “Аллах бир! Аллах бир!” деп айтуудан жаңылбады. Ошол кезде Пайгамбарыбыз саллаллаху алейхи ва саллам ошол туштан өтүп бара жаткан болот. Хазрети Билалдын бул абалын көрүп катуу кайгырып: **“Аллаху тааланын ысымын айтуу сени куткарат”,** - деди.

Расулуллах үйүнө баргандан кийин жанына хазрети Абу Бакр келди. Пайгамбарыбыз хазрети Билалдын чеккен азабын хазрети Абу Бакрга айтып: **“Катуу кайгырдым”,** -деди. Хазрети Абу Бакр ордунан туруп дароо ошол жерге барды. Мушриктерге: “Билалды минтип кыйноо менен эмне табасыңар? Аны мага саткыла”, - деди. Мушриктер хазрети Абу Бакрга: “Ат башындай алтын берсең да сатпайбыз. Бирок, сен кулуң Амирди бизге берүүгө макул болсоң ошого алмашабыз”, - дешти. Амир хазрети Абу Бакрдын соода иштерин орундаган, көп табыш алып келген кулу болчу. Өзүндө жеке мүлкүнөн башка он миң алтыны бар болчу. Хазрети Абу Бакрга жардам берип, анын бардык жумуштарын жүргүзчү. Бирок, ал капыр болчу жана ыймансыздыктан кайтчу эмес. Хазрети Абу Бакр: “Амирди бардык мүлкү менен, акчасы менен силерге бердим”, - деди. Умаййа бин Халеф менен жанындагы мушриктер кубанып: “Абу Бакрды алдадык”, - дешти. Хазрети Абу Бакр Билал Хабешинин үстүндөгү таштарды алып, ордунан тургузду. Билал Хабеши радыйаллаху анх көргөн бул кыйноолордон кийин алдан тайган эле. Колунан кармап, түптүз Пайгамбарыбыздын алдына алып барды. “Йа, Расулаллах! Билалды бүгүн Аллах ыраазылыгы үчүн азат кылдым”, - деди. Сүйүктүү Пайгамбарыбыз катуу кубанды. Хазрети Абу Бакрга көп дуба кылды. Ошол кезде Жабраил алейхиссалам Абу Бакрдын радыйаллаху анх тозоктон алыста экендигин сүйүнчүлөгөн Лейл сүрөсүнүн 17-чи жана 18-чи аяттарын алып келди. Аяти карималардын мааниси: “(Хазрети Абу Бакр сыяктуу) **чоң такыбаа ээси болуп,** (ширк менен күнөөдөн сактанып) **малын Аллаху тааланын даргейинде пак болуу үчүн кайырлуу жолдо жумшаган адам андан (тозоктон) алыстатылды.”**

Темирден көйнөк

Хаббаб бин Эрат да дининен кайтуусу үчүн азап тарттырылгандардын бири. Хазрети Хаббабдын эч кимиси жок эле жана ал Үммү Энмар деген мушрик аялдын кулу болчу. Аны коргой турчу бир да тууганы болбогондуктан мушриктер жыйналып, аны чечинтип, үстүн тикен менен тыткылашчу. Кээде жылаңач денесине темирден кийим кийгизип, күндүн аптабында таштап салышчу. Күнгө ысытылган же өздөрү отто ысытылган таштар менен жылаңач денесин басып: «Диниңен каткының! Лат менен Уззага сыйын!», - дешчү. Хаббаб болсо ыйманына бекем болуп: «Ла илаха иллаллах Мухаммадун расулуллах», - деп аларга каршылыгын билдирчү. Бир күнү мушриктер жыйналышып, бир жерге от жагышат. Хазрети Хаббабды байлап алып ошол жерге алып келишет. Чечинтип, оттун үстүнө жаткырышат. АЛар Хаббабды радыйаллаху анх же дининен кайтарышмак болушат же отко куйкалап өлтүрүшмөк болушат. Оттун ортосуна чалкасынан жаткырылган хазрети Хаббаб: «Аллахым! Абалымды көрүп-билип турасың. Жүрөгүмдөгү ыйманымды бекем кыла көр, мол сабыр ихсан кыла көр!» - деп дуба кылып жаткан эле. Мушриктердин бирөө келип буту менен хазрети Хаббабдын радыйаллаху анх көкүрөгүн басат. Бирок, алар ыйман келтиргендерди Аллаху тааланын коргой турганын билишчү эмес. Бир канча жылдардан кийин бул тууралуу Хаббабдан сурашканда: «Алар мени тирүүлөй өрттөө үчүн от жагышты, кийин мени сүйрөп алып келип отко таштады. Ал отту менин этим гана өчүрдү», - деди.

Хазрети Хаббабга сыртта ушундай азап көрсөтүлүп жатканда кожоюну Үммү Энмар да аны дининен чыгаруу үчүн темирди ысытып, башын кызара ысыган темир менен күйгүзчү. Хабба радыйаллаху анх дини үчүн ушундай кордуктардын бардыгына чыдап, дининен кайтпай турганын билдирген болчу.

Бир күнү хазрети Хаббаб Пайгамбарыбызга келип: «Йа, Расулаллах! Мушриктер мени көргөн жерлеринде отко таштап, денемди күйгүзүп кыйнай беришет. Үйдө кожоюнум да башымды ысык темир менен күйгүзөт. Дуба кылууңузду суранам», - деди. Ошентип башы менен аркасындагы күйүктүн издерин көрсөттү. Расулуллах анын бул абалына абдан жаны ачыды. Пайгамбарыбыз

бул абалга катуу кайгырып, азап чегүүсүнө чыдай албай: **«Йа, Раббим! Хаббабга жардам бер!»** - деп дуба кылды. Хак таала Расулунун бул дубасын кабыл кылып, Үммү Энмарды азаптуу баш оорусуна чалдыктырды. Үммү Энмар башы ооруп, таң аткыча онтоп чыга турган болду. Бирөөлөр ага бул оорусуна чара катары башын отто кызыган темир менен күйгүзүүсүн айтышты. Акыры Хаббабды чакырып, ооруп турган башына ысыган темирди басууну буйрук кылды... Хазрети Хаббаб радыйаллаху анх анын башын ысыган темир менен күйгүзчү...

Исламдын алгачкы күндөрүндө мушриктер Хаббаб бин Эраттын радыйаллаху анх абалына анча көңүл бөлүшкөн эмес эле. Бирок, күн өткөн сайын ыймандуулардын саны көбөйүп бара жатты. Ошондуктан, мушриктер бул ишке чындап киришүүгө мажбур болушту. Натыйжада хазрети Хаббабга кысымдарын катуулатышты. Аны мурдагыдан да көп уруп, денесин жаралап, кордоп, зордук-зомбулук көрсөтө турган болушту.

Ушулардын бардыгына карабастан хазрети Хаббаб ыйманынан кымындай да козголгон жок. Бирок, ага көрсөтүлгөн азаптар менен кордуктар адам чыдагыс деңгээлге жеткен эле. Башынан өткөргөн азаптарын Пайгамбарыбызга айтып: «Йа, Расулаллах! Чеккен азаптарыбыздан кутулуубуз үчүн дуба кыласызбы», - деди. Ошондо Пайгамбарыбыз: **«Силерден мурунку үммөттөрдүн ичинде ушундай бекем адамдар бар эле, алардын темир тарак менен терилерин, эттерин сыйрышчу, бирок, ушундай кордуктар да аларды диндеринен кайтара алчу эмес. Араа менен төбөсүнөн төмөн карай экиге бөлүшчү, бул кордуктар да аларды дининен кайтара алчу эмес. Аллаху таала албетте бул ишти** (Исламды) **толуктайт. Бардык диндерден үстөм кылат. Ошондой кезеңдер болот, жаныбарына минип Санадан Хадрамутка жалгыз кетип бараткан адам Аллаху тааладан башка эч кимден коркпойт, койлору тууралуу карышкырдын жеп кетүүсүнөн башка эч нерседен коркпойт. Бирок, силер шашылуудасыңар»,** - деп аркасын сылап дуба кылды. Расулуллахтын рухтарга азык жана шыпаа болгон бул сөздөрү Хаббабдын күйүтүн басаңдаткан эле.

Хазрети Хаббабдын өзгөчө ашынган мушрик Ас бин Ваилден бир канча аласасы бар эле. Ошону суроого барды. Ас бин Ваил Хаббабга: «Мухаммедге ишенбеймин деп айтпасаң аласаңды

кайрып бербеймин», - дегенде хазрети Хаббаб: «Валлахи, мен өлгөндөн кийин кабырыман турганда да тирүүлүгүмдөгү сыяктуу Пайгамбарыбызды четке кага албаймын», - деди. Анын бул сөзүн Ас бин Ваил шылдың кылып: «Эмне, өлгөндөн кийин да тирилет бекенбиз? Эгер ал чын болсо анда мага мал-мүлк менен бала-чакам кайра берилет эмеспи? Анда карызымды сага мына ошондо кайтарып беремин», - деди.

Ас бин Ваилдин бул сөздөрүнө байланыштуу Аллаху таала Курани каримде «Мариям» сүрөсүнүн 77-79-чу аяттарында мындай деди: **«**(Эй, Хабибим!) **Эми мына бул аяттарыбызды четке каккан жана «Албетте мага** (кыямат күнү) **мал менен бала берилет» деген адамды** (ас бин Ваилди) **көрдүңбү? Ага кайыптан бир кабар келиптирби де Рахмандын хузурунда бир убада алыппы? Жок, андай эмес! Биз анын айтканын жазабыз.** (Кыямат күнү ошого карай азапка тартабыз) **жана азабын үстү-үстүнө көбөйтөбүз».**

Эстен тангыча кыйноолор

Мушриктер мусулмандарга аял-эркек, жаш-кары дебестен зулумдук кылышкан. Алгачкы мусулмандардын бири жана эч кими жок Зиннира ханым радыйаллаху анха да бир күң эле. Анын мусулман болгонун билген мушриктер ага да азап көрсөтүүдөн тартынышпады. Зиннира ханымды “Лат” менен “Узза” буттарына сыйынтуу үчүн кыйнап, тумчуккуча муунтуп, эсинен таңгыча кыйнашчу. Ошого карабастан ал дининен чыкпады, алардын айткандарын укпады. Өзгөчө, аны Абу Жахл катуу кыйначу. Ушундай кийин Зинниранын радыйаллаху анх көздөрү көрбөй калды. Бир жолу Абу Жахл ага: “Көрдүңбү, Лат менен Узза сенин көзүңдү көр кылды”, - дегенде Зиннира ханым ыймандуулугун көрсөтүп: “Эй, Абу Жахл! Валлахи, бул сен айткандай эмес. Лат менен Узза деп жаткан буттарың эч кандай ишке жарабайт, өздөрүнө сыйынгандарды да сыйынбагандарды да билбейт. Менин Раббимдин көзүмдүн нурун берүүгө жана мени мурунку абалыма келтирүүгө албетте кудурети жетет”, - деди. Абу Жахл хазрети Зинниранын бекем ыйманына таң калды. Аллаху таала Зинниранын радыйаллаху анха дубасын кабыл кылып, көзү мурункудан да жакшы көрө

турган болду. Абу Жахл менен Курайш мушриктери бул окуяны көрүп туруп өжөрлөнүп ыйман келтиришкен жок. Жооп катары: "Бул дагы Пайгамбарыңардын сыйкырларынын бири. Мухаммеддин артынан ээрчиген акмактарга таң калбайсыңбы? Эгер алардын жолу акыйкат жана кайырлуу болсо биринчи болуп ага биз баш иймекпиз. Демек, тууранЫ бизден мурда бир күң тапкан экен да?" - дешти алар. Ушул окуяга карата Аллаху таала Ахкаф сүрөсүнүн 11-чи аятын түшүрдү. Маанисинде мындай делет: **"Ал капырлар ыйман келтиргендер тууралуу** (Исламда) **бир жакшылык бар болсо бул маселеде алар** (кедейлер, байкуштар) **биздин алдыбызга чыгып, бизден мурда ага жете алышмак эмес", - дешти. Бирок, алар аны менен** (Курани каримди четке кагуу үчүн) **"Бул Курани карим** (Мухаммед чыгарган) **эски замандардан калган жалган нерсе", - дешет".**

Дар-ул Аркам

Мушриктердин мусулмандарга кылган зулумдук жана душмандыктарына Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи васаллам) катуу капаланчу. Исламдын таралуусу жана үйрөтүлүүсү үчүн ишенимдүү бир жер керек эле. Пайгамбарыбыз мындай касиеттүү ишке хазрети Эркамдын үйүн тандады. Бул үй Сафа чокусунун чыгышында, тар бир көчөдө жана бийигирээк бир жерде болчу. Бул жерден Кааба даана көрүнүп турчу. Үйдүн кирип-чыга турчу жери өткөн-кеткендерди карап туруугада ыңгайлуу болчу. Ошону менен катар хазрети Эркам Меккенин алдыңкы катардагы жана абыройлуу адамдарынын бири болчу. Расулуллах ушул үйдө сахабаларына Исламды үйрөтчү. Жаңыдан мусулман болгондор ушул жерге келип Исламды кабылдап, Расулуллахтын көңүлдөргө даба болгон мубарек сөздөрүн угуу менен сыймыктанышчу. Алар Пайгамбарыбызды башына куш конуп, аны учуруп албайын деген кишидей тынч, үнсүз, берилип угушчу. Мубарек сөздөрүп бир-бирден, айканын айткандай кылып жаттап алышчу эле. Пайгамбарыбыз салаллаху алейхи ва саллам таң эртеден кечке чейинки убактысын хазрети Эркамдын үйүндө сахабаларын жетилтүүгө жумшачу. Бул жер мусулмандардын алгачкы ордосу, б.а., алгачкы «Дар-ул-Ислам» эле. Алгачкы мусулмандар ушул жерге жыйналышып, мушриктердин ар түрдүү жамандыктарынан коргонушкан эле.

Аммар бин Ясер радыйаллаху анхума баяндайт: «Дар-ул-Эркамга барып, Расулуллахты көрүп, мусулман болууну кааладым. Эшиктин алдында хазрети Сухейбди радыйаллаху анх кезиктирдим. «Бул жерде эмне кылып жүрөсүң?» - деп сураганымды ал да менден ушул суроону сурады: Мен: «Хазрети Мухаммеддин алдына барып, сөздөрүн угуп, мусулман болгум келет», - дедим. Ал: «Мен да ошол үчүн келген элем», - деди. Пайгамбарыбызга экөөбүз бирге кирдик. Ал бизге Исламды түшүндүрдү. Биз кубануу менен мусулман боддук.

Аммар радыйаллаху анх мусулман экендигин ачык айтуудан тартынбаган мужахиддердин бири болчу. Дининен кайтпоо үчүн эң оор кастандыктарга чыдачу. Мушриктер аны жалгыз кезиктирип калса "Рамда" деген жерге же Меккенин таштуу жерлерине алып барып, кыйнап кийимдерин чечип, темирден кийим киргизип, ысык күн астында калтырып коюшчу. Кээде аркасын отко күйгүзүп, оор азаптарды тарттырышчу. Ушинтип ар кыйнаган сайын ага: "Исламдан чык!.. Исламдан чык!... Лат менен Уззага сыйын да кутул..", - дешчү. Хазрети Аммар ушундай адам чыдагыс азаптарга сабыр кылып. "Раббим - Аллах, Пайгамбарым - Мухаммед алейхиссалам", - деп аларга каршылык билдирчү. Мушриктер ого бетер ачууланып, көкүрөгүнө ысык таштарды коюп, кээде кудукка салып, суда думчуктурууга аракет кылышчу. Аммар бин Ясер радыйаллаху анх Пайгамбарыбызга бир келгенинде: "Йа, Расулаллах! Мушриктердин бизге көрсөтүп жүргөн азаптары чектен чыгып баратат", - деди. Пайгамбарыбыз саллаллаху алейхи ва саллам хазрети Аммардын бул абалына жаны ачып: **"Сабыр кылыңыз, эй, Якзандын атасы!"** - дейт да: **"Йа, Раббим! Аммардын үй-бүлөсүнөн эч кимге тозок азабын тарткызба"** - деп дуба кылат.

Алгачкы шейит

Хазрети Аммардын атасы Ясер, энеси Сумаййа, бир тууганы Абдуллах болуп бүтүндөй үй-бүлө Исламды кабыл алышкан эле. Мушриктер хазрети Аммардын энесине, атасы жана тууганына өзүнө көрсөткөндөн да көп азап көрсөтүшчү. Кыйнап жатканда аларга куфур сөздөрдү айткызгылары келчү, бирок, алар: "Терибизди сыйырсаңар да, этибизди бөлүк-бөлүк кылып кессеңер да

силерди укпайбыз", - деп жооп берип: "Ла илаха иллаллах Мухаммеден Расулуллах", - дешчү. Ошондой күндөрдүн биринде Батха деген жерде Ясердин үй-бүлөсүнө мушриктер тарабынан кордук көрсөтүлүп жатканда Расулуллах алейхиссалам ошол жерден өтүп бара жаткан болот. Сахабалардын бул абалын көрүп катуу кайгырды. Хазрети Ясер: "Йа, Расулаллах! Убактыбыз ушундай азаптар менен гана өтөбү?" - деп сураганда Пайгамбарыбыз: **"Сабыр кылгыла, эй, Ясер үй-бүлөсү! Кубангыла эй Аммардын үй-бүлөсү! Күмөнсүз, силердин белек ала турчу жайыңар Жаннат",** - деди.

Дагы да бир күнү Мекке мушриктери Аммарды от менен кыйнап жаткан эле. Пайгамбарыбыз ошол жерге барып: **"Эй, от! Ибрахимге** (алейхиссалам) **кандай болсоң Аммарга да ошондой салкын жана жагымдуу бол!"** - деп буюрду. Кийин Аммардын аркасын ачып көргөндө күйүктүн изи бар эле. Бул из Расулуллахтын дубасынан мурда калган эле.

Ясердин үй-бүлөсүнө жабыр тарттырып жаткан күндөрдүн биринде мушриктер ашынып, бул үй-бүлөнүн башчысы хазрети Ясер менен Абдуллах деген бир уулун саадак менен атып кыйнаймын деп шейит кылды. Абу Жахл маркум Ясердин аялы хазрети Сумаййанын мубарек буттарын жип менен абийлатты. Байлаган эки бутундагы жиптерди эки төөгө байлатты да төөлөрдү эки жакка чаап хазрети Сумаййаны экиге бөлүп шейит кылды. Мээримсиз, таш боор, заалым Абу Жахл менен жанындагы мушриктердин Ясердин үй-бүлөсүн айоосуз кордук менен шейит кылгандыктарын уккан Расулуллах менен сахабалар катуу кайгырышты. Бул окуя сахабалардын бири-бирине андан да жакын болууларына жана бекемдөөлөрүнө себеп болду.

Сахабалар (радыйаллаху анхум) намаз окуй турчу кезде эч ким жок жерге барышып, ибадаттарын жашыруун орундашчу. Ошондой күндөрдүн биринде Саад бин Абу Ваккас, Саид бин Зейд, Абдуллах бин Масуд, Аммар бин Ясер, Хаббаб бин Эрат (радыйаллаху анхум) Мекке тоолорунун арасында "Эбу Дуб" деген жерде намаз окуп жатышкан эле. Аларды андып келген Ахнас бин Шерик менен башка да мушриктер алардын жандарына келип, ибадаттырын шылдың кыла башташат. Буга чыдай албаган хазрети Саад бин Абу Ваккас менен жолдоштору мушриктерге карай умтулушту.

Хазрети Саад колуна тийген бир төөнүн сөөгү менен капырлардын биринин башын жара чабат. Муну көргөн мушриктер коркуп качып жөнөшөт. Ушундайча, мусулмандар алгачкы жолу капыр канын төгүшкөн эле.

Абу Зарр-ил-Гыфаринин (радыйаллаху анх) **мусулман болуусу**

Адамдар бир-бирден туура жолго түшүп, Исламдын нуру Меккенин сыртында да таралып, ааламга нурун чача баштаган эле.

Ал эми мушриктер болсо Исламдын таралуусуна тоскоол болуу жолдорун издештирип жатышты. Бул кабар Бани Гифар тайпасына да жетти. Абу Зарр-ил-Гифари бул кабарды угар замат тууганы Унайсты Меккеге жөнөтүп, абалды тактап билип келүүнү тапшырды. Унайс Меккеге барып, Пайгамбарыбыздын сукбатына катышты. Таңданып, кайра кайтып келди. Тууганы Абу Зарр хазреттери: «Кандай кабар алып келдиң?» - деп сураганда: «Валлахи, бир гана жакшылык менен кайырды буйрук кылган жана жамандыктардан тыйган улуу адамды көрдүм», - деди. Абу-Зарр-ил-Гифари: «Жарайт, адамдар ал тууралуу эмне дешти?» - дегенде, ошол доордун таанымал акыны болгон тууганы Унайс: «Аны акын, сыйкырчы, көзачык дешти. Бирок, анын сөздөрү көзачыктын, сыйкырчынын сөзүнө окшобойт. Ошондой эле, анын айткандарын акындардын ар-түрдүү ырларына салыштырдым. Аларга да окшобойт. Теңдеши жок бул сөздөр эч кимдин сөзү менен салыштырууга болбойт. Валлахи, ал адам акыйкатты айтат, чындыкты айтат. Ага ишенбегендер жалганчылар жана адашкандар», - деп жооп берди.

Абу Зарр-ил-Гифари тууганынын бул айткандарынан кийин Меккеге барууга жана Пайгамбарыбызды көрүп, мусулман болууга чечим чыгарды. Бираз жол азык алып, Меккеге карай сапарга чыкты. Меккеге барганда эмне үчүн келгендигин эч кимге айтпады. Анткени, мушриктер Пайгамбарыбызга жана жаңыдан мусулман болуп жаткандарга душмандык жасап, кыйноолорун күн өткөн сайын көбөйтүп жатышкан эле. Айрыкча, мусулман болгон, эч кими жок адамдарга катуу азаптарды көрсөтүшчү. Абу Зарр Меккеде эч кимди таанычу эмес. Ошондуктан, эч кимден эч нерсе сураган жок. Каабанын жанында күнү бою Расулуллахты көрүүгө мүмкүнчүлүк издеп, анын кайда экенин билүүгө аракет кылды.

Кечке жуук бир көчөнүн бурчуна барып отурду. Хазрети Али үйүнө кайтып бара жатып бир бурчта отурган Абу Заррга көзү түштү. Барар жери жок чоочун элден келген киши болсо керек деп аны үйүнө алып барды. Ким экенин сурабаганы үчүн Абу Зарр да эч нерсе деп ооз ачкан жок. Таң эрте кайрадан Каабага барды. Кечке чейин жүрүп ойлогонуна жете албай, кече күнү отурган жерине кайра барып отурду. Хазрети Али (радыйаллаху анх) ошол күнү кеч дагы да ошол жерден өтүп бара жатып "Бул байкуш али барарга жер таппаган экен го" деп, кайра үйүнө ээрчитип кетти. Таң эрте кайра Байтуллахка барып, ошол бурчка барып отурду. Хазрети Али дагы үйүнө чакырды. Бул жолу кайдан, эмне үчүн келгендигин сурады. Абу Зарр: "Эгер мага жашырбай чындыкты айтууга убада берсең айтамын", - деди. Хазрети Али: "Айт, эч кимге айтпаймын", - деди. Абу Зарр-ил-Гифари: "Ушул жерден бир пайгамбар чыкты деп уктум. Ошону менен жолугууга, Ага жетүүгө келдим", - деди. Хазрети Али (радыйаллаху анх): "Сен тууранЫ таптың, акылдуулук кылдың. Азыр мен да ошол кишиге бара жатам. Менин артыман ээрчи, мен кирген үйгө сен да кир. Эгер жолдо сага бирөөнүн зыян тийгизе турганын сезсем бут кийимимди тууралап сага белги беремин. Ошол кезде мени күтпөй менин жаныман өтүп кет", - деди. Абу Зарр-ил-Гифари (радыйаллаху анх) хазрети Алинин артынан ээрчип жүрүп отурду. Акыры ал Пайгамбарыбызды көрүү сыймыгына ээ болду. "Ассаламу алейкум", - деп салам берди. Бул салам Исламдагы алгачкы салам жана да Абу Зарр-ил-Гифари алгачкы саалм берген адам болуп саналат. Пайгамбарыбыз анын саламына: "Аллаху тааланын ырайымы жаасын", - деп жооп берди. Пайгамбарыбыз: "Сен кимсиң?" - деп сураганда: "Мен Гифар уруусунанмын", - деди. "Качантан бери бул жердесиң?" - деп сурады. "Үч күн, үч түндөн бери ушул жердемин", - деп жооп берди Гифари. "Сага ким тамак берди?" - дегенде: "Замзамдан башка иче турчу, жей турчу эч нерсе таппадым. Замзамды ичкенден кийин курсагым ачкан жок, суусаган жокмун", - деди. Пайгамбарыбыз: "Замзам суусу касиеттүү. Ачканы тойгузат", - деди. Ошондон кийин Абу Зарр-ил-Гифари Пайгамбарыбызга: "Мага Исламды үйрөтүңүз", - деди. Пайгамбарыбыз ага шахадат келимесин окуду, ал да аны кайталап, алгачкы мусулмандардын катарына кошулду.

Абу Зарр-ил-Гифари мусулмандыкты кабылдагандан кийин Пайгамбарыбызга: "Йа, Расулаллах! Сизди хак пайгамбар кылып

жиберген Аллаху таалага ант кыламын, мен ыйман келтиргенимди мушриктердин арасында ачык түрдө айтамын", - деди. Каабанын жанына барып; "Эй, Курайш коому! Ашхаду ан лаа илаха иллаллах ва ашхаду анна Мухаммеден абдуху ва Расулуху - Аллахтан башка илах жок. Мухаммед алейхиссалам Анын кулу жана расулу экенине күбөлүк кыламын", - деп кыйкырды. Муну уккан мушриктер ага карай атырылышты. Таш менен, таяк менен, сөөк менен уруп, денесин канжалатышты. Муну көргөн хазрети Аббас: "Коё бергиле бул адамды, өлтүрөсүңөр. Ал силердин соода кербениңер өтчү жолдогу уруунун кишиси. Эми ал жерден кантип өтөсүңөр?" - деди. Ошентип, Абу Заррды мушриктердин колунан куткарып алды. Абу Зарр радыйаллаху анх мусулман болгонуна кубанып, сүйүнүчүнөн бир орунда тура албады. Эртеси дагы Каабага барып, болгон үнү менен шахадат келимесин айтты. Мушриктер аны бул жолу да ур токмокко алышты. Ал жерге кулады. Дагы хазрети Аббас келип куткарып алды.

Абу Зарр-ил-Гифари хазреттерине Пайгамбарыбыз алейхиссалам өз элине кайтып, адамдарды Исламга чакырууну тапшырды. Пайгамбарыбыздын ушул тапшырмасы менен ал өз элине барып, Аллаху тааланын бир экендигин, Мухаммед алейхиссаламдын Анын расулу экенин түшүндүрдү. Айткандарынын акыйкат экендигин, алар сыйынган буттардын бош, эч мааниси жок нерселер экендигин айтты. Өзүн угуп турган топтун ичинен көбү каршылык билдире башташты. Ушул кезде тайпанын башчысы Хаффаф кыйкыргандарды тыйып: "Токтогула, угуп көрөлү, дагы эмнелерди айтаар экен?" - деди. Абу Зарр минтип улантты: "Мен мусулман болуудан мурда бир күнү Нухем бутунун жанына барып, алдына сүт койдум. Бир ит келип сүттү ичип, буттун үстүнө заарасын чачып булгаганын көрдүм. Буттун буга каршылык көрсөтө албай тургандыгына көзүм жетти. Жада калса, ит кемсинткен бутка сыйынуу силерге кандайча жагат? бул акмактык эмеспи? Мына силер сыйынган нерсеңер?" Баары тең үн катпай угуп турушту. Арасынан бирөө: "Анда сен айткан пайгамбарың эмнени билдирди? Анын чындыкты айтканын кантип билдиң?" - дегенде Абу Зарр үнүн бийик чыгарып: "Ал Аллаху тааланын бир экенин, Андан башка илах жок экенин, Анын бардык нерсенин ээси, жаратуучусу экенин билдирүүдө... Адамдарды ага ыйман келтирүүгө (ишенүүгө) чакырууда... Жакшылыкка, жакшы мүнөзгө, өз ара жардамдашууга

чакырууда... Кыз перзенттерди тирүүлөй көмүүнүн, кылган башка да жамандыктарыңардын, зулумдуктарыңардын жаман нерселер экенин жана мындай нерселерден тыйылууну айтууда", - деди да Исламды узак түшүндүрдү. Тайпасынын жасап жүргөн жаман жоруктарын да айтып өттү. Кийин алардын зыянын, жамандыгын түшүндүрдү. Аны угуп тургандардын арасынан тайпа башчысы Хаффаф менен өз тууганы Унайс баштаган көптөгөн адамдар мусулман болушту.

Каабада ачык түрдө Курани каримдин окулуусу

Сахабалар радыйаллаху анхум бир күнү далдоо жерге жыйналып: «Валлахи, Расулуллахтан башка мынабу Курайштык мушриктерге Курани каримди ачыктан-ачык окуп, угуза ала турчу адам чыкпады. Аларга ачык түрдө Курани каримди окуп, угуза ала турчу киши барбы?» - деп өз ара сүйлөшүп отурушту. Ошол жерде Абдуллах бин Масуд хазреттери да бар эле. Ал: «Мен угузамын!» - деди. Сахабалардын көбү: «Эй, Абдуллах. Сага мушриктер зыян тийгизишеби деп коркобуз. Биз керек маалда өзүн мушриктерден коргой ала турчу тайпасы менен уруусу бар адамды каалайбыз», - дешкенде: «Силер мага уруксат берсеңиздер, барып көрөйүн. Хак таала мени коргойт», - деп тайманбастыгын көрсөттү. Эртеси Абдуллах бин Масуд хазреттери шашке маал Каабанын маңдайындагы «Макам-ы Ибрахимге» барды. Мушриктер ошол жерде жыйналып турушкан эле. Абдуллах бин Масуд (радыйаллаху анх) «Бисмиллах» айтып, «Рахман» сүрөсүн окуй баштады. Муну көргөн мушриктер: «Умуу Абддын уулу эмнелерди айтып жатат? Мунун айткандары Мухаммеддин айткандарына окшош го», - дешип кыжырланган немелер ибн Масудду басып жыгылышат. Ташбоорлор айоосуз сабашат. Сахаба ур-токмокко карабай касиеттүү Курандын аяттарын токтобой окуй берет. Көзү-башы көгөрүп сахабаларга кайтып барат. Ибн Масуддун канга боёлгон кийимин, көгөрүп, жарылган бети-башын көргөн сахабалар анын абалына абдан кейишет. Бирок, Ибн Масудда эч кандай кайгыруу же өкүнүүнүн изи жок. «Аллаху тааланын душмандарын мен азыркыдай алсыз көргөн эмесмин. Алардын токмогу мен үчүн түккө арзыбайт. «Уруксат этсеңер, эртең дагы барып ошончо угузам аларга» - дейт. «Жок, сага ушу да жетиштүү. Сен ошол көпкөн капырларга алар жактырбаган нерсесин угуздуң», - деди.

Туфайл бин Амрдын (радыйаллаху анх) мусулман болуусу

Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи васаллам) Меккеде күнү-түнү адамдарды ачык түрдө Ислам динине чакырып, насаат айтып жүргөн эле. Меккелик мушриктер болсо Пайгамбарыбыздын бул аракеттерин текке кетирүү үчүн күч жумшашчу. Анын айткандарын кабылдап, ыйман келтиргендерге түрдүү жалаа жаап, азап, кордуктарды көрсөтүшчү. Пайгамбарыбыз менен кездешкен, сүйлөшкөн адамды көрүшсө дароо ал адамдын жанына барышып, Расулуллахты укпоосу жана айткандарына ишенбөөсү үчүн ар түрдүү жалгандарды айтышып, куулук амалдарды колдонушчу. Сырттан Меккеге келгендерди Пайгамбарыбыз менен жолуктурбоо үчүн колдорунан келгендин бардыгын жасашчу.

Мусулмандар абдан кыйналып, капырлардан азап тартып жаткан мезгилде Туфайл бин Амр ад-Давси Меккеге келген болот. Аны көргөн мушриктердин көсөмдөрү жанына барып: «Эй, Туфайл! Сен биздин жерибизге келдиң. Арабызда пайда болгон Абдулмутталибдин жетиминин таң каларлык жоруктары бар. Айткан сөздөрү сыйкыр сыяктуу. Уулду атасынан, тууганды туугандан, күйөөнү аялынан ажыратат. Айкан пикирлери менен адамдардын ортосунда душмандык туудуруп жатат. Анын сөзүн уккан бала атасын карабайт, ошого барып моюн сунат. Эч ким бири-бирин укпай мусулман болуп жатышат. Биздин башыбызга келген бул бөлүнүү каргашасы сенин жара элиңдин дагы башына түшөбү деп коркобуз. Сага берчү акыл кеңешибиз болсун, аны менен эч сүйлөшпө. Анын сөзүн укпа дагы, ага да эч нерсе айтпа. Айткандарына кулак салба. Өтө сак бол. Бул жерде көпкө калбай, дароо өз элиңе кайт», - дешти. Мындан кийинкисин Туфайл бин Амр (радыйаллаху анх) мындайча айтып берген: «Ант кыламын, бул сөздү ушунчалык кайра-кайра айта бергендиктеринен Расулуллах менен сүйлөшпөөгө сөзүн укпоого бел буудум. Жада калса, Каабага барган кезде сөзүн угуп албайын деп кулагыма кебез тыгып алдым. Хазрети Пайгамбарыбыздын (саллаллаху алейхи васаллам) сөзүн угуп калбоо үчүн эки кулагыма кебез тыгып алдым. Эртеси таң эрте Каабага бардым. Расулуллахтын ошол жерде намаз окуп отурганын көрдүм. Ага жакын барып турдум. Хак тааланын хикматы менен окуган кээ бир сөздөрү кулагыма урунду. Уккан сөздөрүм

кандай гана керемет сөздөр эле. Өзүмө өзүм: «Мен жакшы менен жаманды ажырата албаган адам эмесмин. Ары акынмын. Мунун сөздөрүн укпагыдай эмне болуптур? Сөздөрүн туура деп тапкан болсом кабылдайм, жакпаса кабыл кылбаймын» - дедим да, бир жерге жашырынып, Пайгамбарыбыз намазын бүтүрүп, үйүнө кеткенче күтүп турдум. Кийин Пайгамбардын артынан басып жүрүп отурдум. Ал үйгө киргенде мен да артынан кирип: «Йа, Мухаммед алейхиссалам! Мен бул өлкөгө келгенде сенин коомуң мага ушундай-ушундай деди. Сенден оолак жүрүүмдү суранышты. Коркуп, сенин сөзүңдү укпоо үчүн кулагыма кебез тыгып алдым. Бирок, Аллаху таала сенин сөздөрүңдүн биразын мага угузду. Алар өтө жакшы сөздөр экен. Эми сен мага эмне айтасың? Кабылдоого даярмын» - дедим. Пайгамбарыбыз мага Исламды түшүндүрүп, Курани каримди бираз окуду. Ант кыламын, өмүрүмдө андан артык сөз уккан эмесмин. Дароо келиме айтып, мусулман болдум.

Ошол кезде: «Йа, Расулаллах! Мен өз тайпамдын сөзү өткөн, бедели бар кишисимин. Эч ким менин сөздөрүмдү жерге таштабайт. Барып аларды да Ислам динине чакырайын. Дуба кылыңыз, Аллаху таала мен үчүн керемет жасасын. Ушундайча ошол керемет тайпамды Исдамга чакырганда мага оңойлук, жардам алып келсин». Бул өтүнүчүмө Расулуллах: **«Эй, Аллахым! Ал үчүн бир керемет жарат»** - деп дуба кылды.

Ошондон кийин өз жериме кайттым. Караңгы түндө тайпам турчу жердеги суунун башына караган чокуга чыкканымда маңдайымда бир чырак сыяктуу нур пайда болуп жарык бере баштады. Ошол кезде дуба кылып: «Эй, Аллахым! Бул нурду маңдайымдан башка жерге көчүр. Давс тайпасынын түркөйлөрү көрүп, «дининен чыккандыктан Кудай анын маңдайына жаза катары ушуну койду» деп ойлошпосун» - дедим. Ал нур дароо колумдагы камчынын учуна келип, чырак сыяктуу илинип турду. Тайпамдын мекенине карай ылдый түшүп бараткканымда мени карап тургандар камчыма ишаарат кылып жатканын көрдүм. Ошентип, үйгө бардым. Барарым менен жаныма басып келген атам мени көрдү. Мени жакшы көргөндүктөн мойнуман кучактады. Атам абдан карып калган эле. Ага: «Ата! Мурунку калыбыңда кала турган болсоң мен сенден эмесмин, сен да менден эмессиң» - дедим. Бул сөзүмө таң калган атам: «Мунун себеби эмне?» - деп сурады. Ага: «Мен эми

Мухаммед алейхиссаламдын динине кирип, мусулман болдум», - дедим. Атам мага: «Балам, мен да сенин кирген диниңе кирдим. Сенин диниң менин да диним болсун», - деп дароо келиме айтып, мусулмандыкты кабылдады. Андан кийин ага Ислам дининен билгендеримди үйрөттүм. Кийин ал жуунуп, таза кийим кийди. Бир кезде жаныма аялым келди. Ага да ошол сөздөрдү айттым. Ал да кабылдап, мусулман болду.

Таң айткандан кийин Давс тайпасынын арасына барып, Исламды түшүндүрдүм. Аларды да динге чакырдым. Бирок, алар динди кабылдоодо кыйналышты. Жада калса, көп убакытка чейин каршылык билдиришти. Күнөө болгон жаман иштеринен баш тартышпады. Ар түрдүү жоруктарды жасашып, мени мазакташты. Сүткордук менен кумар оюндарына берилгендиктеринен сөздөрүмдү угушпады. Исламга моюн сунуудан качышты. Аллах менен Расулуна каршы чыгышты.

Бир нече убакыт өтүп Меккеге барып, коомум тууралуу Пайгамбарыбызга даттанып: «Йа, Расулаллах! Давс тайпасы Аллаху таалага каршы чыкты. Исламга кирүүгө чакырганымды кабыл кылышпады. Алар үчүн дуба кылыңыз», - дедим. Бардык адамдарга мээримдүү болгон Пайгамбарыбыз колун жайып: **«Йа, Раббим! Давс калкына туура жолду көрсөтө көр. Аларды Ислам динине киргизе көр»,** - деп дуба кылды. Мага: **«Коомуңа кайт. Аларды жылуу жүз менен, татуу сөз менен Исламга чакырууну улант. Алар менен жылуу мамиле кыл»,** - деди. Дароо элиме кайтып барып, Давс калкын Исламга чакыруудан чарчабадым».

Жарманкелерде динге чакыруу

Жыл сайын Арабстандын ар кайсы аймактарынан адамдар белгилүү бир күндөрдө Каабаны зыярат кылуу үчүн Меккеге келишчү. Бул күндөрү Мекеде бир катар жарманкелер уюштурулчу. Пайгамбарыбыз келгендерди күтүп алып, аларга Исламды түшүндүрүп, Аллаху тааланын бир, Өзүнүн хак пайгамбар экендигин жана кутулуу жолунун Исламда экендигин айтып түшүндүрчү. Күндөрдүн биринде Валид бин Мугира мушриктерди жыйнап: “Эй, Курайш коому! Дагы да Каабаны зыярат кылуу мез-

гили келди. Мухаммеддин үнү ааламга жайылды. Арап тайпалары жанына барып, анын таттуу сөздөрүнө моюн сунуп динине кирип жатышат. Буга бир чайра ойлонуштуруу керек. Баарыбыз биригип ололу бир оозго келишип алалы, ал тууралуу ар кимибиз ар кайсы нерсени айтып, бирибиздин сөзүбүз бирибиздикине төп келбей жалганыбыз чыгып калып жүрбөсүн", - дешти. Курайштыктар: "Эй, Абдишамстын атасы! Ичибиздеги көрөгөчү сенсиң. Сен эмнени айталы десең ошону айталы", - дешти. Валид: "Жок, силер айткыла. Мен угайын", - дегенде алар: "Аны көзачык деп айталы", - дешти. Валид буга каршы чыгып: "Жок, ант кыламын, ал көзачык эмес. Биз көптөгөн көзачыктарды көрдүк, алар чынды да, калпты да эч тартынбастан айта беришет. Мухаммеддин окуган (айткан) нерселери көзачыктардын ойдон чыгарган нерселерине окшобойт. Ошондой эле. биз ушул күнгө чейин Мухаммедден эч кандай жалган сөз уккан эмеспиз. Эгер биз аны көзачык дей турган болсок бизге эч ким ишенбейт", - деди. Кийин Курайштыктар: "Жинди, акылынан адашкан дейли", - дешти. Валид дагы да каршы болуп: "Жок, ант кыламын, ал жинди да эмес, акылынан да адашкан эмес. Биз акылынан адашкан, жинди адамды да, алардын белгилерин да билебиз. Мухаммеддин жиндилер сыяктуу титиреп, оорусу кармабайт. Аны жинди, акылынан адашкан дей турган болсок баары бизди жалганга чыгарышат, калпыбыз ачылып калат", - деди. Кийин Курайштыктар: "Акын дейли...", - дешти. Валид дагы да каршы чыгып: "Жок, ал акын да эмес. Биз ырдын бардык түрүн жакшы билебиз. Анын окуган нерселери ырга да окшобойт", - деди. "Анда сыйкырчы дейли", - дешти Курайш коому. Валид: "Ал сыйкырчы эмес. Биз сыйкырчылар менен алардын сыйкырларынын далайын көрдүк. Аларды биз билебиз. Мухаммеддин сөздөрүндө сыйкырдын белгиси жок. Анын сөздөрү бүткүл ааламды басып ээлеп алды. Белгисиз бирөө да эмес. Элди андан айырып, сүйлөшүүлөрүнө кедерги боло албайбыз. Кийин чечендик, маанилүү сөз сүйлөөдө замандаштарынан жогору. Биз ал тууралуу эмне айтсак да эл биздин сөздөрүбүздүн жалган экендигин билип коёт", - деди. Курайштыктар айта турчу эч нерсе таба алышпаган соң: "Арабыздагы жашы эң улуу жана көптү көргөн кишибиз сенсиң, сен эмне десең биз ошого макул болобуз", - дешти. Валид бин Мугира көпкө ойлонгондон кийин: "Биз баары бир аны сыйкырчы деп айта берели, акылга төп келчүсү ошол. Анткени, анын сөздөрү адамды уруусу-

нан жана туугандарынан ажыратат, тууган менен туугандын, дос менен достун арасын суутат”, - деп айланасындагыларды буга көндүрдү. Курайштыктар дароо таркап, Меккеге жыйналган адамдарга: “Мухаммед - сыйкырчы...”, - деп эл арасына сөз таратышты. Каабаны зыярат кылып келе баштаган тайпалардын алдынан чыгышып, аларды Пайгамбарыбыз менен кездешүүдөн сактандыра башташты.

Мушриктердин ушундай аракеттери тескери таасир берип, Исламдын келени тууралуу кабар бүткүл арап элдерине жарыя кылынып, адамдардын ой-санааларында буттарга деген шек менне ишенимсиздик пайда болду.

Аллаху таала Валид бин Мугирага оор азаптарды бере тургандыгын билдирген аяттарды түшүрдү. Муддассир сүрөсүнүн 11-чи аятынан баштап: «(Эй, Расулум!) **Ал жалгыз башына жаратылган адамдын** (байлыктан куру калып туулган Валид бин Мугира сыяктуу капырдын) **ишин** (жазасын) **мага тапшыр.** (Андан өч алууга өзүм жетем. Ал ыймансызды Мен жараттым) **жана ага көп мал бердим.** (Эч нерсеси жок ал ачкөздү көп ниматтарга жеткиздим. Бакчаларды, мал-мүлктөрдү ихсан кылдым). **Жанында** (өзү менен бирге Меккеде өмүр сүргөн) **оозун карап турган уулдарды бердим.** (Баары бирге молчулукта өмүр сүрүштү.) **Өмүрүн созуп, атагын өз коомунун арасында таанымал кылдым.** (Меккеде бийликке жетти. Мекке менен Таиф арасында түрдүү-түрдүү бакчаларга кол жеткизди. Ошонун аркасында «Райханат-ул-араб» деген атакка ээ болду. Ал өзүн коомуна тандалган адам катары таанытты. Бардык ушул ниматтарга шүгүрчүлүк кылуу керек эмес беле? Ушуларды берген Аллаху тааланы тастыктап, Ага ишенү керек эмес беле?) **Ошондо да** (ал ачкөз, нанкөр адам) **бергенибизди** (малы менен бала-чакасын) **дагы да көбөйтүүбүздү каалайт,** (колундагы ниматтардын кадырын билип, шүгүрчүлүк кылууну ойлоп да койбойт. Бул эмне деген дүнүйөгө берилгендик, бул эмне деген ачкөздүк?) **Жок!** (Ал ачкөз, тойбостун бул тилеги кабыл кылынбайт. Анын малы менен бала-чакасын көбөйтүлбөйт.) **Анткени, ал биздин аяттарыбызга** (Курани каримге) **каршылык көрсөттү, жокко чыгарды.** (Расулумдун чынчыл экендигин, пайгамбар экендигин көңүлдөн билип турса да өжөрлүгүнүн кесепетинен ага каршы чыгууга, ишенбөөгө

бел байлады. Бул кандай гана оңбогон адашуучулук!) **Ал мункир ыймансызды «сауд» азабына дуушар кыламын...** (Ушул аятта келген сауд азабына байланыштуу хадиси шарифте мындай делинген: «Сауд» - Тозоктогу бир тоо. Ага капыр жетимиш жылда гана чыга алат. Кийин ал жерден кулайт. Бул ушундайча улана берет.») **Кийин ал мункир адам** (Расулуллахтан уккан Курани каримге кандай тил тийгизсем деп) **ойлойт.** (Өзүнчө бир) **өлчөм койду** (айта турчу сөз дайындады.) **Ага лаанат болсун,** (Курани карим тууралуу) **кандайча өз акылы менен таразага салып, өкүм чыгарды. Ага кайра-кайра лаанаттар болсун, кандайча өлчөм койду. Кийин** (коомуңдун жүзүнө же Курани карим тууралуу айта турчу сөз таппай) **кашын керип, бетин тырыштырды. Кийин** (Аллаху таалага жана Расулуна ыйман келтирүүдөн) **баш тартып, текеберленди. «Бул** (Мухаммеддин айтканы) **тек сыйкырчылардан үйрөнүп көрсөткөн бир сыйкыр гана. Чынында, бул Кудайдын эмес, адамдын сөзү», - деди.** (Болбосо ал адам Курани каримдин укмуштай керемет сөз экенин, адам менен жиндердин сөзүнө окшобой тургандыгын оболу өз коомунун арасында моюндаган эле. Кийин ал мункир адам коомунун көңүлүн табуу үчүн сөзүн өзгөртүп, Курани каримге ылайык келбей турчу жалаа сөздөрдү айтты. Ушундайча, өзүн илахи азапка дуушар кылды. Аллаху таала:) **Мен аны Секарга, Жаханнамга таштаймын. Секардын, Жаханнамдын эмне экендиги тууралуу сага эмнени билдирди. Жана ал Жаханнам денесинен эч нерсе калтырбайт** (курутат), **ары мурунку калыбына келтирип,** (ошол азапты) **улантат».**

Мушриктердин Курани каримди угуулары

Мушриктердин беделдүү адамдары ар түркүн айла-амал менен, зулумдуктары менен адамдардын ыйман келтирүүлөрүнө кедерги болушчу. Мекке калкына Мухаммед алейхиссалам окуган аяттарды угууларына кедерги болушчу. Ал эми өздөрү болсо түндөсү жашыруун түрдө Мухаммед алейхиссалам турчу үйдүн жанына барып, бир бурчка жашырынып, Пайгамбарыбыз окуган аяттарды угушчу. Таң атып, айлана жарык боло баштаганда ар кайсысы жашырынып отурган жерлеринен бири-бирин көрүп коюп: «Мусулман болбойбуз дейсиңер, а өзүңөр болсо жашырынып Куран угууга

келесиңер», - деп айыпташчу. Кийин «Эмкиде мындай кылбайлы, кайталанбасын» деп убадалашчу. Бирок, эртеси кеч карайган кезде кайра эле чыдай албай бири-бирине байкатпастан барып тыңдашчу. Таң атканда жашырынып отурган орундарынан бири-бирин көрүп «бизге эмне болду өзү» дегендей таңданышчу. Ар бири эми мындай ишти кайталабоого ант беришип, таркашчу, бирок, баары бир мындан баш тарта алышчу эмес. Ошондой болгонуна карабастан напсилерин ээрчип, текеберленип, башка мушриктердин айыптоолорунан коркуп, дагы башка бош убайымдарга берилип ыйман келтиришпеди. Башкалардын да ыйманга келүүлөрүнө тоскоол болушту. Бул аз келгенсип көчөлөрдө «Мухаммед сыйкырчы» деп жар салышчу.

Бир күнү кеч мушриктер Каабанын жанында жыйналышып: «Мухаммедди чакырып, бул маселе тууралуу кеңешип алалы. Кийин эл бизди күнөөлөп жүрбөсүн», - деп, Расулуллахка саллаллаху алейхи ва саллам кабар айттырышты. Пайгамбарыбыз Каабага барып, мушриктердин маңдайына отурду. Мушриктер: «Эй, Мухаммед! Сени бул жерге чакыруубуздун себеби сени менен бир чечимге келишип алуу болду. Ант кылабыз, Араптарда сен сыяктуу өз коомунун башына ушунчалык кыйынчылык түшүргөн адам болгон эмес. Сен биздин динибизди жокко чыгардың. Теңирлерибизге тил тийгиздиң. Кой десек да койгон жоксуң. Ынтымагыбызды бузуп, бирибизди бирибизге каршы кылдың. Башыбызга салбаган жамандыгың калбады. Эгер сен бул иш-аракеттериңдин бардыгын байлык үчүн кылып жүргөн болсоң биз сага каалаганыңан артык мал-мүлк жыйнап берели. Атак, даңк үчүн кылып жүргөн болсоң сени өзүбүзгө башчы кылып шайлайлы. Падыша болгуң келсе падыша экениңди жарыялап, сага баш ийели. Эгер жаман бир нерсенин таасиринде жүргөн болсоң сени ал балээден куткаралы.Жиндерден бир оору тийген болсо болгон малыбызды төгүп эмдетели!...», - дешти.

Ааламдардын мырзасы аларды сабыр менен тыңдагандан кийин мына мындай ибраттуу бир жоопту берди: **«Эй, Курайш эли! Бул айтканыңардын эч бири оюмда да жок. Силерге алып келген бул дин аркылуу мен силерден мал-мүлк, мансап же бийликке умтулууну көздөгөн жокмун. Мен бул нерселер үчүн келген жокмун. Тескерисинче, Аллаху таала мени силерге пайгамбар**

кылып жиберди жана мага бир Китеп түшүрдү. Силерди (кабыл кылганыңарды) **Жаннат менен сүйүнчүлөөчү жана** (кабыл кылбаганыңарды) **Жаханнам менен коркутуучу болуумду буйрук кылды. Мен силерге Раббимдин ушул буйругун үгүттөп, насыят кылып жеткиздим. Эгер алып келген нерсемди кабыл кылсаңар ал силерге дүнүйөдө дагы, акыретте дагы насип менен азык болот. Эгер кабыл кылбай, жокко чыгара турган болсоңор Аллаху таала силер менен арабызды бир өкүм бергенге чейин менин милдетим Хак тааланын буйругун орундоо үчүн бардык кыйынчылыкка чыдоо...»**

Абу Жахл, Умай бин Халаф жана башка мушриктер: «Эй, Мухаммед! Биздин элдин жашоо шарты өтө оор экенин өзүң жакшы билесиң. Сен чындап эле Пайгамбар болсоң, Раббиңен бизди кысып, курчап турган мынабул тоолорду жок кылуусун тилечи! Журтубузду кеңейтип, Шам менен Ирактын дайраларындай кең дарыяны биздин жердин ортосунан агызып койсун! Ошондой эле, Кусай бин Килаб сыяктуу улуу ата-бабаларыбыздын кээ бирлерин тирилтсин! Кусай бин Килаб чынчыл, улуу инсан болчу. Сенин айткандарыңдын чын-төгүнүн ошондон сурайлы. Эгер ал сенин айткандарыңды тастыктаса жана сен биздин айткандарыбызды орундай турган болсоң биз да сени тастыктайбыз. Ушундайча Раббиңдин алдындагы сенин мартабаңды да билген болобуз. Эгер биздин бул каалоолорубузду орундай албасаң анда Раббиңден сага далил боло ала турчу нерселерди сура. Айткандарыңдын чын экенин тастыктай турчу, сени бизден коргой турчу бир periште жөнөтүүсүн сура. Ошондой эле Раббиң сага бакчаларды, үйлөрдү, казыналарды берип, күн көрүү кыйынчылыгынан куткарсын. Анткени, сен да биз сыяктуу күн көрүү камы менен жүрөсүң...», - дешти.

Расулуллах алейхиссалам аларга: **«Мен силерге булар үчүн жиберилген эмесмин. Аллаху таала мени эмне менен жиберсе мен бир гана Хак таала тарабынан силерге ошону алып келдим. Силерге ошону айттым. Мен** (мал-мүлк берсин деп) **Раббимен тилек тилей турчу адам эмесмин... Аллаху таала мени** (алып келгендеримди кабылдагандарды Жаннат менен) **сүйүнчүлөөчү жана** (кабылдабай жокко чыгаргандарды Жаханнам менен) **коркутуучу кылып жиберди. Эгер алып келген нерсемди кабыл кылсаңар ал силерге дүнүйөдө жана акыретте**

насиби менен азык болот. Эгер кабылдабай жокко чыгарсаңар Аллаху таала силер менен арабызда бир өкүм бергенге чейин менин милдетим Хак тааланын буйругун орундоо үчүн бардык кыйынчылыкка чыдоо...», - деди. Анда мушриктер бул жолу: «Эгер Раббиңдин каалаган нерсесин кыла ала тургандыгы чын болсо мынабул асманды бөлүп үстүбүзгө жаадыруусун сурачы, көрөлү.... Сен ушуну кылмайынча биз сага ишенбейбиз», - дешти. Пайгамбарыбыз: **«Бул иш Аллаху таалага таандык. Ал силерге муну кылгысы келсе арийне кылат»,** - деди. Мындан кийин мушриктен андан бетер чектен ашып: «Эй, Мухаммед! Сенин Раббиң бизди сени менен отурганыбызды, сенден эмне сурай тургандыгыбызды, сенден талап кыла турчу нерселерибизди билбедиби, эмне үчүн сага алдын ала кабар берип, акыл үйрөтпөдү? Сенин бизге үгүт кылган нерселериңди биз кабылдабаган кезде бизге эмне кыла тургандыгын эмнеге билдирбеди?... Сөздөрүңдүн чын экендигине периштелерди күбөкөр катары бизге жибермейинче биз сага ишенбейбиз... Эми сенин алдыңда эч кандай жоопкерчилигибиз жок... Ант кылабыз, эми биз сени бекер эле жибере салбайбыз. Же биз сенин көзүңдү тазалайбыз, же сен биздин...», - дешти. Алардын мамилеге келип, ыймандуулукка бет буруунун ордуна караманча баш тартып, бут тиреп тургандыктарын көргөн Пайгамбарыбыз ал жерден басып кетти.

Меккелик мушриктердин Пайгамбарыбыздан караманча баш тартууларына Аллаху таала Жабраил алейхиссалам аркылуу вахий жиберип, аяти карималар менен жооп берди. Алардын тарта турчу оор азаптарын билдирди. Энам сүрөсүнүн 4-чү аятынан 11-чи аятына чейинки жеринде мындай делинди: **«Раббилеринин аяттарынан аларга качан бир аят келсе** (Курани каримдин аяттарынан бир аят, далилдеринен бир далил же мужизаларынан бир мужиза келсе) **баарына мункир болуп баш тартты. Мына ошолор Хак** (Курани карим) **өздөрүнө келген кезде жокко чыгарышты. Бирок, жакында аларга эмнени мазактагандыктарынын кабары** (жазасы) **келет.** (Мекке калкы) **өздөрүнөн мурда канчалаган несилдерди жойгондугубузду көрбөдүбү? Билбедиби? Аларга силерге бербеген бардык мүмкүнчүлүктөрдү берген элек. Көктөн үстүлөрүнө мол жамшыр жиберген элек.** (Бакчаларынын жана сарайларынын) **астынан өзөндөрдү агыздык. Кийин алардын** (ушул ниматтарга шүгүрчүлүк кылбагандары үчүн)

жана күнөөлөрү үчүн көздөрүн жойдук. Алардын ордуна башка-башка урпактарды жараттык.

Эгер биз сага жазылуу даяр бир китеп түшүргөнүбүздө, алар дагы өз колдору менен кармап көрүшкөн болгондо баары бир ал капырлар тетирленип: «Бу барып турган сыйкырдан башка эч нерсе эмес» дешмек. Ошондой эле алар: «Ага (Мухаммед алейхиссаламга биз да көрө ала турган) **бир периште жиберилсе** (ал периште бизге анын пайгамбар экендигин айтса) **эмне болр эле», - деди. Эгер биз бир периште жибергенибизде** (алар дагы эле ыйманга келбесе) **арийне иш бүткөн болор эле** (баарынын курутулууга кетүүлөрүнө өкүм берилген болор эле.) **Ошентип аларга бир саат убакыт дагы берилбес эле. Эгер аны** (пайгамбарды) **периште кылып жибергенибизде арийне аны аларга ар адам** (кейипинде) **көрсөтүп, өздөрү түшкөн күмөнгө дагы түшүрөр элек. Ант болсун, сенден мурунку пайгамбарлар дагы мазак кылынды, мазак кылгандарынын жазасы болгон балээ менен азап аларды (мазак кылгандарды) курчап алды.** (Аларга) **айт: «Жер бетин аралагыла, кийин карагыла. Пайгамбарларды жалганга чыгаргандардын соңу эмне болуптур?»**

Фуркан сүрөсүнүн 7-чи жана 10-чу аяттарында: **«Капырлар: «Бул кандай Пайгамбар? Биз сыяктуу ичип-жейт, көчөлөрдө басат. Пайгамбар болсо ага периште келмек. Көмөкчүлөрү болуп, алар бизге да кабар берип, Жаханнам менен коркутушар эле. Же Раббиси акча жибермек, бакчалары, эгин-тегини болмок, каалаганын жемек», - деди. Ал заалымдар бири-бирине мындай деди: «Эгер силер буга баш ийсеңер сыйкырланган адамды ээрчиген болосуңар. (Эй, Хабибим!) Назар сал, сен тууралуу кандай жаман мисалдарды берип, туура жолдон тайды, адашты. Эми алар адашуучуулктарынан чыгып туура жолду таба албайт. Аллаху тааланын кудурети кандай күчтүү, Ал кааласа сага** (бул дүнүйөдө) **булардан да артык кылып астынан өзөндөр ага турчу бакчаларды берип, сен үчүн сарайларды салдырат»,** - делинди.

21-чи аяти каримасында: **«Бизге жетүүнү үмүт кылбагандар: «Бизге периштелер түшүрүлсө** (Мухаммеддин айткандарынын туура экендигин ырасташса) **же Раббибизди көрсөк болбойт беле» деди. Ант болсун, алар напсилерин жогору коюп, азгындоодо**

шектен чыкты....», - деп буюрулду.

Саба сүрөсүнүн 9-чу аяти каримасында: **«Эгер биз кааласак аларды** (ачык аяттарыбызды көрүп жалганга чыгаргандары үчүн Карун сыяктуу) **жерге батырмакпыз же көктөн чокуларына от жаадырмакпыз»,** - деп буюрулду.

Исра сүрөсүнүн 97-чи аяти каримасында: **«Биз аларды Кыямат күнү сокурлар, тилсиздер, дүлөйлөр кылып, эт-бети менен тирилтебиз! Алардын бара турчу жери – Жаханнам, анын оту басаңдаганда биз анын отун алоолонтобуз»,** - деп буюрулду.

Мушриктер өздөрү тууралуу келген аяттарды угуп, душмандыктарын андан бетер көбөйтүштү. Өзгөчө Убай бин Халаф менен анын бир тууганы Умаййа Расулуллах алейхиссаламды катуу капа кылышчу. Бетпак Убай чириген сөөктү кармап, Пайгамбарыбызга келип: «Эй, Мухаммед! Сенин Кудайың мобул сөөктү чиригенден кийин сенин Аллахың тирилтет экен, ошондойбу? Демек, сен чиригенден кийин муну Раббиң тирилтет деп ойлойсуң го», - деди да сөөктү ушалады. Кийин упаланган сөөктү Пайгамбарыбызга карай үйлөп: «Йа, Мухаммед! Мына муну чиригенден кийин ким тирилте алат?» - деди. Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи ва саллам): **«Ооба! Аллаху таала сени да, аны да өлтүрөт... Кийин сени тирилтип, Жаханнамга таштайт»,** - деди. Ушул окуяга байланыштуу Хак таала мына бул аяти карималарды түшүрдү: **«Ал,** (мункир) **адам өзүн бир уруктан жаратканыбызды көрбөдүбү, билбедиби? Ушундай болуп туруп анык каршылашуучу болду. Өз жаратылышын унутуп бизге: «Чириген бул сөөктү ким тирилтет?» деп мисал келтирди.** (Эй, Расулум!) **Айт: «Аларды** (алар жок кезде) **алгач ирет жараткан** (Аллаху таала) **тирилтет жана Ал** (Аллаху таала) бардык жаратылгандарды өздөрүнөн жакшы билет. Ал силерге жапжашыл бактан от чыгарды, силер андан от жагасыңар. Көк менен жерди жараткандын ошолор сыяктууларды жаратууга күчү жетпейби? Албетте, ага күчү жетет. Ал бардык нерсени жаратуучу, бардык нерсени билүүчү...» (Ясин сүрөсү, 77-81)

Халид бин Саиддин (радыйаллаху анх) **ыйманы**

Ислам динине чакыруунун алгачкы жылдарында Халид бин Саид (радыйаллаху анх) бир түш көргөн эле. Түшүндө «жаханнамдын бир четиниде турганда атасы аны түртүп кулаткысы келет. Дал ошол кезде Пайгамбарыбыз анын белинен кармап, тозокко түшүп кетүүдөн куткарганын» көрдү. Ал кубанып, ойгонду да, өзөзүнө: «Валлахи, бул түш чын», - деди. Сыртка чыкканда жолугуп калган Хазрети Абу Бакрга көргөн түшүн айтып берди. Абу Бакр (радыйаллаху анх) ага: «Түшүң - акыйкат. Бул адам - Аллаху тааланын пайгамбары. Дароо бар да ага багын. Сен ага баш ийип, алып келген динине кирип, аны менен бирге болосуң. Ал да сени түшүндө көргөнүңдөй жаханнамга түшүүдөн куткарат. Ал эми атаң жаханнамда калат», - деди. Хазрети Ахлид бин Саид көргөн түшүнөн катуу таасирленген эле. Убакыт жоготпостон дароо «Ажйад» деген жерге пайгамбарыбызга барды. «Йа, Мухаммед! Сен адамдарды эмнеге чакырып жүрөсүң», - деп сурады. Пайгамбарыбыз: **«Мен адамзатты шериги менен окшошу жок жалгыз Аллахка жана Мухаммеддин** (алейхиссалам) **Анын кулу жана пайгамбары экенине ишенүүгө жана укпаган, көрбөгөн, эч кандай пайда менен зыян келтире албаган, өзүнө сыйынгандарды да, сыйынбагандарды да билбеген таштарга сыйынуудан баш тартууга чакырамын»,** - деди. Ушундай кийин Халид бин Саид (радыйаллаху анх) дароо: «Мен да Аллаху тааладан башка сыйына турчу илах жок экенине күбөлүк кыламын жана сен Аллаху тааланын пайгамбарысың», - деп мусулман болду. Анын мусулман болуусу Пайгамбарыбызды катуу кубантты. Андан кийин анын аялы Умаййа да мусулман болуу абыроюна жетти.

Хазрети Халид бин Саид туугандарынын да мусулман болууларын каалап, ага аракет кылчу. Туугандарынан Омар бин Саид да мусулман болгон эле. Исламга катуу душман болгон атасы Абу Ухайха Халид менен Омардын мусулман болгонун жана Мекkенин бир жеринде намаз окугандыктарын угуп, мусулман болбогон уулдарын жиберип, ал экөөнү жанына чакырды. Кийин алардан кирген диндеринен чыгууларын талап кылды. Аларды айыптап, жемелеп, ура баштады. Кийин Халидге: «Сен Мухаммедге багындыңбы? Бирок, сен анын өз коомуна каршы аракет кылып жүргөнүн жана алып келген нерсеси менен буттарыбызды жана ата-бабала-

рыбызды мазактаганын көрүп жүргөн жоксуңбу?» - деди. Халид бин Саид: «Аллахка ант кыламын, Мухаммед алейхиссалам хакты айтып жатат. Ага баш ийдим. Өлсөм да динимен кайтпаймын», - дегенде атасы андан бетер ачууланды. Колундагы таягы сынгыча ургандан кийин: «Эй, каргыш тийгир бала! Каалаган жагыңа бар. Ант кыламын, эми мен сени бакпаймын», - деди. Хазрети Халид: «Сен менин нафакамды үзсөң да Аллаху таала албетте менин ырыскымды берет», - деди. Атасы башка уулдарына: «Эгер силерден бириңер аны менен сүйлөшө турган болсо ага кылбаганымды кыламын», - деп коркутту. Хазрети Халидди (радыйаллаху анх) үйдүн жер төлөсүнө камап, үч күн бою Меккенин ысык күнүндө ач, суусуз калтырды. Халид бин Саид бир амалын таап, атасынын үйүнөн качып кетти. Атасы катуу ооруга чалдыкты. Абу Ухайха ооруп төшөктө жатса да Исламга болгон душмандыгынан: «Оорудан сакайып, бутума туруп алсам Меккедеги бардык адамдар буттарыбызга сыйына турган болушат. Эч ким алардан башка нерсеге ибадат кылбай турган болот», - деп жатты. Хазрети Халид атасынын хак динге деген душмандыгынын жоюлуусу жана мусулман туугандарына бир зыян тийгизбөөсү үчүн колун жайып: «Эй, ааламдарды жараткан Аллахым! Атамды ушул оорудан тургузба», - деп дуба кылды. Хак таала анын дубасын кабыл кылып, Абу Ухайха оорусунан айыкпай ошол бойдон өлүп кетти.

Мусаб бин Умайрдын (радыйаллаху анх) **мусулман болуусу**

Мусаб Курайштын тектүү жана бай үй-бүлөсүнөн чыккан адам эле. Хазрети Пайгамбарыбыздын сөздөрүн уккандан кийин анын жүрөгүндө чоң сүйүү пайда болду. Ага тезирээк жетүү деген арман менен күйүп-жанды. Акыры Дарул Аркамга барып, мусулман болду. Муну уккан ата-энеси ага жабыр тартыра башташты. Дининен кайтаруу үчүн үйүндөгү жертөлөгө камап, канчалаган күндөр бою ачка калтырышты. Арабстандын аптап ысыгында оор жана чыдай алгыс кыйноолорго салышты. Бардык кыйынчылыктарга дини үчүн чыдамкайлык көрсөткөн Мусаб бин Умайр Исламдан баш тартпады.

Хахрети Мусаб мусулман болуудан мурда үй-бүлөсү бай болгондуктан шаттык менен молчулукта жашаган эле. Эл ага суктануу менен кызыгып карашчу. Мусулмандыкты кабылдагандан кийин үй-бүлөсү андан бардык нерсесин алып коюп, аны ар түрдүү азаптарга дуушар кылышты. Бардык кыйынчылыктарга жалгыз дини үчүн чыдамкайлык көрсөткөн Мусаб бин Умайр (радыйаллаху анх) бир күнү Расулуллахтын жанына барды. Анын бул келүүсүн Хазрети Али мындайча айтып берген: «Расулуллах менен бирге отурган элек. Ушул кезде Мусаб бин Умайр келди. Үстүндө жамаачы кийими бар болчу, кебетеси өтө аянычтуу эле. Анын бул абалын көргөн Расулуллахтын (саллаллаху алейхи ва саллам) көздөрү жашка толду. Мусабдын тарткан азабы менен кедейчиликке бой бербей, dininен кайтпагандыгы тууралуу Пайгамбарыбыз: **«Жүрөгүн Аллаху таала нурландырган мынабу адамды карагылачы! Эне-атасынын аны эң жакшы даамдар менен, суусундуктар менен бакканын көрдүм. Аллаху таала менен Расулуна деген сүйүү аны ушул абалга жеткирди!»** - деди.

ХАБАШСТАНГА (Эфиопияга) **КӨЧҮҮ**

Расулуллахтын (саллаллаху алейхи ва саллам) пайгамбарлыгынын бешинчи жылында мушриктердин кылган кастандык аракеттерине карабастан мусулмандардын саны көбөйүп жаткан эле. Бирок, мушриктер кастандык аракеттерин көбөйтүп, колдорунан келген кыянаттыктын бардыгын жасап жүрүштү. Пайгамбарыбыз сахабаларынын айоосуз кастандыктарга дуушар болуп жатышкандыктарына, буттарынын жип менен байланып, төөлөргө тартылып, денелеринин бөлүнүп жаткандыгына катуу кайгырды. Мындай кастык аракеттер бара-бара көбөйүп, Расулуллахтын мээримге толгон жүрөгү буларга чыдай албай жатты. Бир күнү сахабаларды (радыйаллаху анхум) жыйнап: **«Эй, сахабаларым! Эми жер бетине тарагыла. Аллаху таала силерди жакында дагы да бир жерге жыйнайт»,** - деди. Сахабалар: «Йа, Расулаллах! Кайда барабыз?» - деп сурашты. Пайгамбарыбыз колу менен нускап: **«Мына, бул тарапка! Хабаш жерине баргыла! Анткени, ал жерде жанындагыларга эч кандай зулумдук жасабаган бир бийлөөчү бар. Ары ал жерде тууралык бар. Аллаху таала**

тарткан кыйынчылыктарыңардан кутулуунун жолун ачканга чейин силер ошол жерде болгула», - деп буюрду. Ааламдардын улуусу Мухаммед Мустафа (саллаллаху алейхи васаллам) ошентип сахабаларынын зордук-зомбулуктан кутултууга жана Мекке мушриктери менен болгон күрөштү жалгыз улантууга чечимин кабыл алат. Төрөлгөндө: «Үммөтүм! Үммөтүм» деген мээримдүү Пайгамбарыбыз азыр да сахабаларын куткаруу үчүн өз жанын бергенге даяр экендигин көрсөтөт. Анын уруксатынын негизинде бир топ сахаба киндик кан тамган мекенин таштап, чоочун өлкөгө көчүшкөн эле. Бирок, Расулуллахтан айрылып бара жатышкандыктары үчүн дагы катуу муңга батып жатышкан эле.

Дин жолундагы алгачкы көчтө Хазрети Осман жана жубайы Хазрети Рукиййа, жубайы Сахла бинти Сухайл менен Абу Хузайфа, Зубайр бин Аввам, Мусаб бин Умайр, Абдуррахман бин Авф, Абу Салама бин Абдуласад бүлөсү менен, Умму Салама, Хатиб бин Амр, Амир бин Рабиа жана жубайы Сухайл кызы Умму Гүлсүм, Сухайл бин Байда, Абдуллах бин Масуд (радыйаллаху таала анхум ажмаин) сапар тартышат. Расулаллах (саллаллаху алейхи васаллам) бул көчтө Хазрети Осман тууралуу: **«Күмөнсүз, Осман – Лут пайгамбардан кийин аялы менен бирге хижрат кылган** (көчкөн) **алгачкы адам»,** - деген. Сахабалардын бир бөлүгү төө-аттары менен, бир бөлүгү жөө, жашыруун түрдө Меккеден чыгып кетишти. Соодагерлерге акысын берип, кемелер менен Кызыл Деңизди өтүп Хабашстандын жээктерине жетишти. Мушриктер муну билип алардын артына түшүп, бирок, бул аракеттери текке кетип, үмүттөрү үзүлүп айтка кайтып келишти.

Хабашстан өкүмдары Нажаши (Негус) мусулмандарды жылуу кабыл кылды. Өз жерине конуштандырды. Сахабалар Хабашстан тууралуу: «Биз бул жерде жакшы кошуна жана баш паана көрдүк. Динибизге эч ким тийишкен жок, бизди эч ким таарынтпады. Жагымсыз бир да сөз уккан жокпуз. Тынчтыкта Аллаху таалага ибадат кылдык», - дешти. Мушриктер көчүп кеткен сахабалардын Хабашстанда башпаана кылышкандыгынан үрөйлөрү учуп, коркуп калышты.

Хазрети Хамзанын (радыйаллаху анх) мусулман болуусу

Ислам дини барган сайын адамдардан адамдарга жайылып, ар тарапка тарала баштаган эле. Бул абал Курайш мушриктеринин ызасын келтирип, бирок, алар канча аракет кылышканы менен Исламдын жайылуусуна тоскоол боло албай жатышкан эле. **«Далаил-ун-нубувва»** менен **«Меариж-ун-нубувва»** аттуу китептерде мындай делинген: «Мушриктерде Валид деген кишинин сыйынган бир буту бар эле. Алар **Сафа** чокусуна жыйналып, ушул бутка ибадат кылышчу. Бир күнү Пайгамбарыбыз алардын жанына барып, аларды ыйманга чакырды. Капыр болгон бир жин ошол буттун ичине кирип, Пайгамбарыбызга ылайык болбогон сөздөрдү айтты. Расулуллах алейхиссалам катуу кайгырды. Дагы бир күнү көрүнбөгөн бирөө Пайгамбарыбыз менен саламдашып: «Йа, Расулаллах! Капыр жин сизге ылайык болбогон сөздөрдү айтыптыр. Мен ал жинди таап өлтүрдүм. Эртең Сафа чокусуна барсаңыз?! Сиз аларды дагы Исламга чакырсаңыз, мен ал буттун ичине кирип, мактоо сөздөрдү айтат элем», - деди. Пайгамбарыбыз Абдуллах деген бул жиндин сунушун кабыл кылды.

Сүйүктүү Пайгамбарыбыз эртеси Сафа чокусуна барып, мушриктерди дагы да ыйманга чакырды. Абу Жахл да ошол жерде болчу. Мусулман жин мушриктердин колундагы буттун ичине кирип, Пайгамбарыбыз менен Ислам тууралуу жакшы сөздөр менен ырларды айтты. Муну уккан мушриктер колдорундагы бутту сындырып, Пайгамбарыбызга жабылышты. Мубарек чачтарын тытмалашты. Мубарек жүзү канга боёлду. Расулуллах алардын бул көрсөткөн азаптарына чыдамдуулук кылып: **«Эй, Курайштыктар, мени уруп жатасыңар. Бирок, мен силердин Пайгамбарыңармын»,** - деди. Ошондон кийин ал жерден келип үйүнө келди. Бул окуяны бир кызматчы кыз баштан аяк көргөн эле.

Ушул убакта Хазрети Хамза тоодо аң уулап жүргөн эле. Бир кийикти атайын деп турганда кийик тилге келип: «Эй, Хамза! Мени атканча тууганыңдын баласын өлтүрөйүн деп жаткандарды атсаң жакшы болмок», - деди. Бул сөздөргө таң калган Хазрети Хамза тез үйүнө карай бет алды. Адатынча аңчылыктан кайтканда тавааф кылуу үчүн масжиди Харамга (Каабага) кайрылып, андан

кийин үйүнө барчу. Ошол күнү таваф кылып жатканда кызматчы кыз анын жанына барды. Абу Жахлдин Мухаммед алейхиссаламга кылган кыянаттарын айтты. Хазрети Хамза Пайгамбарыбызга кастандык кылынгандыгын угуп, катуу ачууланды. Курал-жарагын алып, мушриктер отурган жерге барды. «Тууганымдын баласына жаман сөздөрдү айткан, аны таарынткан сенсиңби? Мен да анын дининдемин, анда кантесиң? Колуңан келсе ага кылгандарыңды мага кыл, көрөлү» деп далысындагы саадак менен Абу Жахлдин башын уруп жарды. Ошол жердеги капырлар Хазрети Хамзага жабалактап умтула бергенде Абу Жахл: «Тийбегиле, Хамзанын айткандары туура. Инисине жаман сөздөрдү айттым», - деди. Хамза ал жерден кеткенден кийин Абу Жахл жанындагыларга: «Ага тийчү болбогула. Бизге ачууланып мусулман болуп кетет. Ошентип Мухаммед күчтөнүп кетет», - деди. Ал хазрети Хамзанын мусулман болбоосу үчүн башынын жарылгандыгына да ыраазы эле. Хазрети Хамзанын күчү менен абыроюн билчү эле. Хамза (радыйаллаху анх) Пайгамбарыбызга барып: «Йа, Мухаммед! Абу Жахлден өчүңдү алдым. Аны канга боёдум. Таарынба, кубан», - деди. Сүйүктүү Пайгамбарыбыз: **«Мен мындай нерселерге кубанбаймын»,** - деди. Хазрети Хамза: «Сени кубантуу, кападан арылтуу үчүн эмне кааласаң ошону кылайын», - дегенде Пайгамбарыбыз: **«Мен бир гана сенин ыйманга келип, баалуу денеңди Тозок отунан куткарганыңа гана кубанамын»,** - деди. Хазрети Хамза дароо мусулман болду. Ал тууралуу аяти карима түштү. Хазрети Абдуллах бин Аббастын айтуусу боюнча Курани каримде «Энам» сүрөсүнүн 122-чи аятында тирилтилгени жана нурландырылгандыгы тууралуу айтылган адам - хазрети Хамза, ал эми ошол аятта караңгылыкка адашкандыгы тууралуу айтылган адам - Абу Жахл.

Хазрети Хамза мушриктерге барып мусулман болгондугун жана Аллаху тааланын сүйүктүү кулу Мухаммед алейхиссаламды өз жанындай коргой тургандыгын айтып ырларды куду. Окуган ырында: «Жүрөгүмдү Исламга жана акыйкатка багыттаганы үчүн Аллаху таалага хамд болсун. Бул дин кулдарынын бардык кылган иштерин билген, бардык адамдар менен жакшы мамиле кылган, бардык нерсеге кудурети жеткен ааламдардын Раббиси Аллаху таала тарабынан жиберилген. Курани карим окулган кезде жүрөгү ойгоо, акылы толук адамдардын көздөрүнө жаш келет. Курани

карим асемдүү тил менен берилген аяттар түрүндө Мухаммед алейхиссаламга жиберилген. Мухаммед Мустафа (саллаллаху алейхи ва саллам) ичибиздеги сөзү өтүмдүү, кадырлуу, касиеттүү адам. Эй, мушриктер! Акылыңардан адашып, ал тууралуу оор, тамтырак сөздөрдү айтпагыла. Эгер мындай ойго келе турган болсоңор бизди, б.а., мусулмандарды басып өтпөстөн эч ким ага тийише албайт», - деди.

Хазрети Хамзанын мусулман болгонуна Пайгамбарыбыз өтө кубанды. Мусулмандар өз катарларына анын кошулуусу менен кубаттана түшүштү.

Хазрети Хамзанын (радыйаллаху анх) мусулмандыкты кабылдоосу менен абал өзгөрдү. Анткени, Меккеликтер хазрети Хамзанын баатыр, жоомарт, эр жүрөк, балбан жана каарман экендигин билишчү. Ошондуктан, Курайш мушриктери мусулмандарга себепсиз жаман жоруктарын кылбай турган, себепсиз жаман мамиле кылбай турушкан болду. Алар өзгөчө хазрети Хамзанын кылычынан тартынышты.

Хазрети Омардын (радыйаллаху анх) **мусулман болуусу**

Ислам дини күн сайын таралып, Курани каримдин нуру рухтарга жарык чачып, нурлантып жаткан эле. Аллаху тааланын ихсаны менен караңгылык ичиндеги адамдар ыйманга келип, туура жолго түшүп жатышты. Сахаба болуу кадырына ээ болгон бул мубарек адамдар (радыйаллаху анхум) биригип, бири-бирин колдоп-кубаттап, Пайгамбарыбыздын айланасында жыйналып жатышты. Расулуллахтын кичинекей өтүнүчүн чоң буйрук катары кабыл алып, аны орундоо үчүн жарышка түшүшчү, жада калса, ошол жолдо жандарын да курман кылууга даяр эле. Ал эми мушрктерди тынчы кетип, үрөйлөрү андан бетер арта түштү. Анткени, ошол доордун эр жүрөк баатырларынын бири болгон хазрети Хамза да мусулман болуп, Пайгамбардын жанынан орун алган эле. Бул күтүлбөгөн окуя мушриктерди алда канча алаңдатты. Ушул себептен Хаттаб уулу Омар (али мусулман боло электе) бир күнү “Мухаммедди көргөн жеримде өлтүрөмүн” деген ой менен үйүнөн чыкты. Сүйүктүү Пайгамбарыбызды масжиди Харамда (Каабада)

намаз окуп турган жеринен көрдү. Намазын бүтүрсүн деп угуп турду. Расулуллах Ал-Хакка сүрөсүн окуп отурган эле: **«Боло тургандыгы анык кыямат!.. Ал хак болгон кыямат деген эмне? Ал келе тургандыгы белгилүү кыяматты сага кандай нерсе билдирди? Самуд жана Ад** (коомдору)**, үрөйүнөн** (коркунучунан) **жүрөктөр дирилдей турган кыяматты жокко чыгарды. Самуд коому азгындыктарынан улам** (Жабраил алейхиссаламдын каардуу добушу менен) **жок кылынды.**

Ал эми Ад коому, алар да сызгырган, күүлдөгөн, куюндаган катуу добул менен жок кылынды. Аларга бул добулду Аллаху таала жети түн, сегиз күн үзгүлтүксүз жиберди. (Алар ошондой бир абалга тап болушту, эгер сен ошол жерде болгонуңда) **алардын тамырынан жулунуп жерге төшөлгөн ичи бош курма бактары сыяктуу кандай өлүп, кыйраганын көррөр элең! Азыр алардын артында калган бир адамды болсо да көрө аласыңбы?**

Фараон да, андан мурункулар дагы жер астын-үстүн болгон мекендердин калкы да (Лут коому)**, бардыгы ошол катаны** (ширк менен каршы келүүчүлүктү) **кайталады... Ушундайча, Раббилеринин пайгамбарына** (Лут алейхиссаламга жана башка пайгамбарларга) **каршы чыкты. Ошондуктан, аларга мурунку үммөттөргө келген азаптан да оор азап түштү... Чынында биз,** (Нух топонунда) **бардык жерди суу баскан кезде силерге ибрат болсун жана аны уккандар да эсинде сактасын деп,** (барлыгыңарга себеп болгон аталарыңарды) **кемеде алып калдык.**

Сурду бир жолу үйлөгөн кезде жер бети менен тоолор орундарынан козголуп, силкинет. Ошол күнү кыямат болот, көк күчүнөн айрылып, жарылып, ыдырайт жана периштелер көктүн айланасында болот. (Раббилеринин буйругун күтөт) **Ал күнү Раббинин аршын сегиз периште көтөрөт. Ал күнү Аллаху таалага эсеп берүүгө келесиңер. Силердин** (дүнүйөдө жашырдым деп ойлогон) **бардык сырларыңар** (Аллаху таалага) **жашыруун болбойт.**

Мына ошол убакытта китеби оң колуна берилген адам (кубанып) **айтат: «Алгыла, китебимди окугула! Анткени, мен эсепке тартыла тургандыгымды билдим.» Мына ал** (адам) **ыраазылык билдирилген өмүрдө. Жогору Бейиште...** (же-

миштери) **тез жыйнала турган жакындыкта.** (Аларга айтылат:) **«Өткөн күндөрдө** (дүнүйөдө) **кылган салих амалдарыңар үчүн жегиле, ичкиле, аш болсун».**

Китеби сол колуна берилген адам болсо: «Аах! Аттиң, ошол (өлүмүм өмүрүмдүн) **соңу болгондо кана** (тирилбегенимде кана)! **Мал-мүлкүм мага пайда бербеди.** (Бардык) **бийлигим** (күч-кубатым, далилим, барым, жогум) **менден ажырап жок болуп кетти!...», - деп айтат.** (Аллаху таала Тозокто милдет жүктөлгөн периштелерге буюрат:) **«Кармагыла, аны да** (колдорун мойнуна) **байлагыла!.. Кийин аны алоологон отко таштагыла. Андан кийин аны жетимиш аршын узундугундагы чынжыр ичинде ошол жерге** (кайрадан) **таштагыла!... Анткени, ал Улуу Аллаху таалага ишенчү эмес эле. Колунда жокторго тамак** (берүү мындай турсун, башкалардын дагы) **бергендигин каалачу эмес. Ошондуктан, бүгүн бул жерге ага** (жаны ачый турчу) **эч кандай жакыны** (жана досу) **жок. Гыслинден** (тозоктуктардын кан аралашкан ириңдеринен) **башка жей турган азыгы да жок. Аны** (билип туруп) **каталык жасагандардан** (капырлардан) **башка эч ким жебейт...»**

Хазрети Омар Пайгамбарыбыздын окугандарын таңдана тыңдап турду. Өмүрүндө мынчалык асемдүү сөздөрдү уккан эмес эле. Бул абалды кийин өзү мындайча эскерген: «Мен угуп жаткан бул сөздөрдүн көркөмдүгүнө, чебер уйкаштыгына, маанисинин тереңдигине арбалып калдым. Ичимден «Курайш уруусу айткандай эле, Мухаммед чоң акын экен!» - деп ойлоп койдум. Пайгамбарыбыз дагы мынабу аяттарды окуду ошол кезде: **«Көргөндөрүңөр менен жана көрбөгөндөрүңөр менен ант кыламын, күмөнсүз ал** (Курани карим) **Аллаху тааланын хузурунда өтө кадырлуу бир Расулдун** (Раббисинен) **алып келген каламы** (сөзү). **Ал акындын сөзү эмес. Силер кандай ишенбеген адамсыңар!...».**

Хазрети Омар: «Дагы да өз өзүмө: «Бул көзачык болсо керек. Анткени, менин оюмду билип койду...», дедим. Расулуллах сүрөсүн окуп турган эле: **«Ал көзачыктын да сөзү эмес. Силер кандай тайыз ойлонгон адамсыңар!... Ал** (Курани карим) **ааламдардын Раббисинен** (Мухаммед алейхиссаламга Жабраил алейхиссалам аркылуу) **түшүрүлгөн. Эгер** (пайгамбарыбыз биз айтпаган) **кээ бир сөздөрдү бизге каршы өзүнөн чыгарган болсо албетте**

анын оң колун (күч-кубатын) **алып, кийин эч күмөнсүз анын жүрөк тамырын сууруп** (өмүр сүргүзбөйт) **элек! Анда силерден эч бириңер буга тоскоол боло албайт элеңер! Күмөнсүз ал** (Курани карим) **такыбаалар үчүн накта насыят. Ичиңерде аны** (тастыктаганыңар бар болгондой эле) **жалгандагандардын бар экенин биз албетте билебиз. Акыйкат, ал** (Курани карим акыретте аны колдогондорго бериле турчу ниматтарды көрө турган) **капырлар үчүн** (кутула албай турган) **касырет. Акыйка, ал** (Курани карим) **хаккул йакин.** (Өзүнө баш ийиа, буйруктары менен тыйымдарына моюн сунуп аракет кылган адамды хаккул йакин даражасына жеткирет.) **Андай болсо, Ал улуу Раббинин ысымын тасбих кыл!»** Хазрети Омар: «Расулуллах сүрөнүн бардыгын окуп болгондон кийин жүрөгүмдүн Исламга ийилгендигин байкадым», - деди.

Хазрети Хамза мусулман болгондон үч күндөн кийин Абу Жахл мушриктерди жыйнап: «Эй, Курайш! Мухаммед буттарыбызга тил тийгизди. Биздин ата- бабаларыбыздын Тозокто азап тартып жатканын айтып, ал жерге бизди да барасыңар деп коркутуп жатат. Анын көзүн тазалоодон башка чара калган жок! Баарыңар жакшылап уккула! Ким Мухаммедди өлтүрө турган болсо ага жүз кызыл төө жана көп алтын беремин!..", - деди. Бир кезде Хаттаб уулу Омардын жүрөгүнөн Исламга деген ынтаа жоголуп, ордунан атып туруп: «Бул ишти Хаттаб уулунан башка ким кыла алат!» - деди. Жанындагылар: «Ал анда, Хаттабдын уулу! Көрөлү сени...», - деп колдоо көрсөтүштү. Ал кылычын асынып жолго түштү. Бара жатып Нуайм бин Абдуллахты кезиктирди. Нуайм бин Абдуллах андан: «Мындай жаалдануу менен кайда баратасың?» - деп сурады. Хазрети Омар: «Эл арасына иритки салган, тууганды тууганга душман кылган Мухаммедди өлтүрүүгө бара жатамын», - деди. Нуайм: «Ай, Омар, бул өтө кыйын иш.Сахабалары ага эч нерсе болбосун деп жанынан чыгышпайт. Аларга жакындоо өтө кыйын. Аны өлтүргөн күнүңдө да Абдулмутталиб уулдарынан кутула албассың», - деди. Хазрети Омар Нуаймдын бул сөздөрүнө катуу ачууланып: «Же сен дагы ошолордон болуп жүрбө? Андай болсо адегенде сенин ишинди бүтүрөйүн», - деп кылычына умтулду. «Йа, Омар! Мени жайыма кой! Андан көрө карындашың Фатима менен күйөөсү Саид бин Зейдге бар, алар дагы мусулман болушту...», - деди. Хазрети Омар бул сөзгө ишенбеди. «Ишенбесең барып сура! Ошондо билерсиң чындыкты», - деди Нуайм.

Хазрети Омар бул ишти орундай турган болгондо диний бөлүнүүчүлүк жоюлмак, бирок, араптардын адаты болгон кан куумай чыгып, Курайш экиге бөлүнүп, токтогус кыргындар башталмак. Ошондойчо, жалгыз Омар бин Хаттаб гана эмес, бүткүл Хаттаб уулдары өлтүрүлмөк. Бирок, Омар бин Хаттаб өтө күчтүү, кызуу кандуу жана ызалуу болгондуктан бул тууралуу ойлободу. Карындашы тууралуу ойлоп, дароо алардын үйүнө барды. Ал кезде Таха сүрөсү жаңыдан түшүп, Саид менен Фатима (радыйаллаху анхума) аны жаздырып, Хазрети Хаббаб бин Эрат деген сахабаны үйлөрүнө алып келип окутуп отурушкан эле. Хазрети Омар эшиктен алардын добушун укту. Эшикти катуу какты. Анын кылыч асынган, ачуулуу түрүн көргөн үйдөгүлөр жазууну алып, Хазрети Хаббабды жашырышты. Кийин барып эшикти ачты. Хазрети Омар ичке кирип: «Эмнени окуп отурган элеңер?» - деп сурады. Алар: «Эч нерсе», - деп жооп беришти. Ал андан бетер ачууланып: «Укканым туура болсо силер дагы анын сыйкырына алданыпсыңар», - деп, Хазрети Саидди жакасынан алып жерге урду. Карындашы күйөөсүн куткарам деп умтула бергенде анын да бетине катуу чаап калды. Бетинен кан акканын көргөндө Хазрети Омардын карындашына боору ооруп кетти. Фатиманын бети канга боёлгон эле. Бирок, ыймандын кубаты аны аракетке түртүп, Аллаху таалага сыйынып, Хазрети Омарга: «Эй, Омар! Неге Аллаху тааладан уялбайсың? Аяттар менен, мужизалар менен жиберген Пайгамбарына неге ишенбейсиң? Мына мен күйөөм экөөбүз мусулман болуу мартабасына жеттик. Башыбызды кесип алсаң да бул жолдон кайтпайбыз», - деп келиме айтты. Хазрети Омар карындашынын ушунчалык ыйманын көрүп, дароо басылып жерге отуруп калды. Басаң үн менен: "Азыр окуп отурган китебиңерди чыгаргылачы», - деди. Фатима: «Сен тазаланмайынча аны сага бербеймин», - деди. Хазрети Омар гусул даарат алды. Андан кийин Фатима (радыйаллаху анха) Курани каримдин беттерин алып келди. Хазрети Омардын кырааты өтө кубаттуу эле. «Таха» сүрөсүн окуй баштады. Курани каримдин чечендик чеберлиги, мааниси анын жүрөгүн элжиретти. **«Көктөрдө жана жер бетинде жана алардын арасындагы жана** (жети кабат) **топурактын астындагы нерселердин бардыгы Аныкы»** (Таха сүрөсү, 6) деген аятты окуган кезде терең ойго батты. «Йа, Фатима! Ушул учу-кыйыры жок болмуштардын бардыгы силер

сыйынган Аллахтыкыбы?» - деп сурады. Карындашы: «Ооба, ошондой! Күмөнүң барбы?» - деди. Хазрети Омар: «Бизде алтындан, күмүштөн, колодон, таштан оюлган миң беш жүз чакты айкел теңирлерибиз, буттарыбыз бар. Бирок, алардын эч кайсынысынын жер бетинде эч бир мүлкү жок биздин кудайларыбыздын кыпындай нерсеси жок», - деп таңыркоосун жашыра албады. Дагы да: **«Аллаху тааладан башка кулчулук жасала турчу акыйкат илах, мабуд жок. Эң асем ысымдар Ага таандык»** деген аятты окуду. (Таха, 8) «Чыны менен өтө туура айтылган», - деди. Хаббаб бул сөздү уккандан кийин чыдап отура албай жашырынган жеринен чыгып, такбир айтып: «Сүйүнчү, эй, Омар! Расулуллах Аллаху таалага дуба кылып: **«Йа, Раббим! Бул динди Абу Жахл же Омар менен күчтөндүр», -** деген эле. Мына, бул бакыт сага буюрду», - деди. Ушул аяти карима менен ушул дуба Хазрети Омардын жүрөгүндөгү душмандыкты жоюп, тазалап кетти. Ал дароо: «Расулуллах кайда?» - деп сурады. Жүрөгү Расулуллахка берилген эле. Ал күнү Расулуллах (саллаллаху алейхи ва саллам) Хазрети Аркамдын үйүндө сахабаларга насыят айтып отурган эле. Сахабалр жыйналып, Анын нурлуу жүзүн көрүп, жылуу, таасирлүү сөздөрүн угуп, лаззат алып, рухтарын жай алдырышчу.

Хазрети Омар (радыйаллаху анх) Аркамдын үйүнө келди. Ал өзү айбаттуу, күчтүү болуп, кылычы менен баргандыктан сахабалар Расулуллахты курчап турушту. Хазрети Хамза: «Омардан тартына турчу эмнеси бар, жакшылык менен келсе кош келиптир. Болбосо кылычын колуна алуудан мурда башын учурамын» деген кезде: «Расулуллах»: **«Жол бергиле, ичке кирсин», -** деди.

Жабраил алейхиссалам алдын ала Хазрети Омардын ыйман келтирүү үчүн келе жаткандыган кабарлап койгон эле. Расулуллах алейхиссалам хазрети Омардын күлүмсүрөп тосуп алды. **«Жибергиле, ага жол бергиле», -** деди. Хазрети Омар Расулуллахтын алдына тизелеп отура калды. Расулуллах анын колунан кармап: **«Ыйманга кел, йа, Омар», -** деди. Омар чын көңүлүнөн ыйман келтирди. Сахабалар кубангандыктарынан такбир айтып, үндөрү асманга тарады.

Хазрети Омар (радыйаллаху анх) ошол элестүү учурду мусулман болгондон кийин мындайча эскерген: «Мен Исламды кабыл алган учурларда мусулмандар ибадаттарын мушриктерден жашырынып

кылышчу. Ансыз да түркүн кордук көргөн сахабалардын өзүнүн мусулмандык парзын жашырынып жүрүп араң аткарып жүргөнүн ойлоп капа болдум. Пайгамбардан: «Йа, Расулаллах. Биз акыйкат жолдо эмеспизби?» - деп сурадым. Пайгамбарыбыз: **«Ооба. Жаным кудурет колунда болгон Аллахка ант кыламын, өлсөңөр да, тирүү болсоңор да хак жолдосуңар»,** - деди. Пайгамбарыбыздын бул жообуна: «Йа, Расулуллах, эгер биз хак жолдо болсок, мушриктер ката жолдо болсо эмне үчүн динибизди жашырабыз? Валлахи биз Ислам динин куфурлукка каршы үгүттөп, насыяттоого баарынан да ылайыкпыз. Аллаху тааланын дини Меккеде бардык динден эч күмөнсүз үстөм болот. Коомубуз бизге жакшы мамиле жасаса кандай жакшы, а эгер чектен чыга турган болсо алар менен күрөшөбүз», - дедим. Расулуллах: **«Биздин саныбыз өтө аз»,** - деди. «Йа, Расулуллах! Сизди хак Пайгамбар кылып жиберген Аллаху таалага ант кыламын, эч тартынбастан жана коркпостон бирөөнү дагы калтырбай бардык мушрик коомуна жеткиземин. Эми элге чыгалы», - дедим. Расулуллах менин сөзүмдү макулдагандан кийин сыртка чыгып эки сап болуп Харам мечитине карай бет алдык. Саптын бирининин башында Хамза, экинчисинде мен бар элем. Бекем кадамыбыз менен Харам мечитине кирип келдик. Курайш мушриктери бир мага, бир Хамзага карап, томсоргон абалда кылт этпей тиктеп турушту. Биздин мусулман болушубуз акыйкатта мушриктер үчүн оор болду. Алар ушунчалык оор кайгы-муңга түшүшкөн эле, балким өмүрлөрүндө мындай абалда болуп көргөн эмес болушса керек.»

Хазрети Омардын мындайча келүүсүн карап Абу Жахл: «Йа, Омар! Бул кандай абал?» - деди. Хазрети Омар эч шашпастан: «Ашхаду ан лаа илаха иллаллах, ва ашхаду анна Мухаммадан абдуху ва Расулуху», - деди. Абу Жахл эмне дээрин билбей тили тутулуп, селейип туруп калды. Хазрети Омар мушрик коомду карап: «Эй, Курайш!.. Мени тааныгандар кандай адам экенимди билишет. Таанымбагандар бар болсо анда билип алсын, мен Хаттаб уулу Омармын... Аялын жесир, балдарын жетим калтыргысы келген адам бери чыксын! Козголгонуңарды кылыч менен чаап түшүрөмүн...» дегенде Курайштык мушриктер жандарын сактоо үчүн ал жерден дароо туш тарапка тарап кетишти. Расулуллах менен сахабалар сап түздөп, бийик үн менен такбир айтышты. Меккенин асманы сахабалардын «Аллаху акбар!.. Аллаху акбар!..»

деген үндөрүнө тунуп турду. Ушундайча биринчи жолу Харам мечитинде ачык түрдө намаз окулду.

Хазрети Омар мусулман болгондон кийин Энфал сүрөсүнүн 64-аяты түштү. Ал аятта: **«Эй, Пайгамбарым! Сага көмөкчү болууга Аллаху таала менен сенин жолуңда жүргөн момундар жетет», -** деп буюрулду. Ошол кезге чейин эки анжы болуп жүргөн көп адамдар да Хазрети Омардын мусулман болгондугун көрүп, Исламды тандап, сахаба болуу сыймыганы жетишти. Ушул окуядан кийин мусулмандардын саны күн сайын ылдамдык менен өсө берди.

Хабашстанга экинчи көч

Хабашстандагы мусулмандар «Меккеде мушриктер менен мусулмандар келишим жасашыптыр» деген жалган кабар алышкандан кийин аларга: «Биздин хижратыбыз (көчүүбүз), жерибиз менен элибизди таштап кетүүбүз мушриктердин кастандык кылууларынын айынан болгон эле. Эми алардын душмандыктары достукка айланган экен. Андай болсо барып, Расулуллахка кызмат кылалы» деген ойго келишти. Ошентип, Хабашстан бийлөөчүсүнөн уруксат алып, Меккеге келишти. Алган кабарларынын жалган экендиктерин билишти. Кийин Пайгамбарыбызга барышып, Хабашстандын суусунун, абасынын жана жемиштеринин тоюмдуу, күч бере тургандыгын, төрт ибадаткана бар экендигин, күндө ал жерде төөлөр, койлор союлгандыгын, кедей-кембагалдар чакырылып, аларга жакшы мамиле көрсөтүлгөндүгүн, бийлөөчүлөр келип ал-ахвалын сурап тургандыгын жана кыйынчылыктарынын жоюлгандыгын узак убакка чейин отуруп аңгемелешип, Хабашстандын көңүлдөрүнө толгондугун билдиришти.

Сахабалар (алейхимуррыдван) Меккеге баргандан кийин мушриктер кайрадан кастандык аракеттери менен зулумдуктарын башташты. Күн өткөн сайын кысымдарын арттырып, ойлоруна эмне келсе тартынбай кыла турган болушту. Бир күнү хазрети Осман: «Йа, Расулаллах, Хабашстан жакшы бир соода жайы. Бир айлык соода көп пайда алып келет. Аллаху таала көчө турчу жерди билдиргенге чейин мусулмандар үчүн андан ашчу жер жок. Эч

болбоду дегенде момундар Курайштыктар көрсөтчү кысымдан кутулушат. Нажашинин бизге кылган жакшылыктары көп», - дешти. Пайгамбарыбыз: **«Кайрадан Хабашстанга кайткыла, Аллаху тааланын ысымы менен корголосуңар»,** - деди. Хазрети Осман: «Йа, Расулаллах, эгер сиз ал жерге барсаңыз балким алар да мусулман болуп калышар. Ахли китаб болгондуктан Исламга оңой киришет жана жардамдарын аяшпайт», - дегенде, Пайгамбарыбыз: **«Мага тынчтык менен ырахаттык буюрулган жок. Көчүү маселеси боюнча Аллаху тааланын буйругун күтүүдөмүн. Эмне буюрулса ошону менен амал кыламын»,** - деди.

Бир риваят боюнча жүз бир адамдан турган топ Хабашстанга карай жолго чыгышты. Бул топтун башчысы катары Жафар бин Аби Талиб шайланып, аман-эсен Нажашинин элине жетип барышты. Хабашстанда көргөндөрүн Пайгамбарыбыздын аялы Умму Салама мындайча баяндап берген: «Хабашстанга барганда ал жерде өтө жакшы коңшуга туш келдик. Бул коңшу Нажаши падыша эле. Ал биздин бардык тилегибизди орундады. Динибиздин буйруктарын каалаганыбызча орундай алдык. Аллаху таалага эркин ибадат кылдык, эч кандай азап көргөн жокпуз. Эч кандай жаман сөз уккан жокпуз».

Меккелик мушриктер бул тууралуу угуп, Хабашстан падышасына эки элчи жиберүүгө чечим чыгарышты. Нажашиге баалу белектерди камдашты. Нажаши жакшы көргөн Меккенин ийленген терилеринен көп даярдашты. Анын дин жана мамлекет кызматкерлерине да арнап белек жасалды. Бул ишке Абдуллах бин Аби Рабиа менен Амр бин Ас дайындалды.

Бул эки элчиге Нажаши менен кандай сүйлөшүү керек экендиги үйрөтүлдү. Аларга: «Өкүмдар менен сүйлөшүүдөн мурда анын дин башчылары менен кол башчыларына белектерди бергиле. Кийин Нажашинин белегин бергиле. Андан кийин ошол жердеги мусулмандарды силерге кайтарып берүүнү сурангыла. Нажашинин мусулмандар менен кездешип, сүйлөшүүсүнө мүмкүндүк бербегиле», - делинди. Элчилер Хабашстанга келишти. Мамлекет адамдары менен кезигишип, белектерди бергенден кийин аларга: «Биздин арабыздан бир катар адамдар чыкты. Алар силер дагы, биз дагы билбеген жаңы бир дин чыгарышты. Ошол келген адамдарды өз элибизге алып кеткибиз келет. Өкүмдарыңар менен алар

тууралуу сүйлөшкөндө келген бул адамдар менен сүйлөштүрбөстөн бизге тапшырып берүүсү үчүн аракет кылыңыздар. Ал адамдар менен эң көп алек боло алчу адамдар - алардын өздөрүнүн ата-энелери менен кошуналары. Алар буларды өтө жакшы билишет», - дешти. Динбашчылар бул сунушту кабыл кылышты. Кийин Меккелик элчилер Нажашинин белектерин сунушту. Нажаши падыша белектерди алып, аларды чакырып сүйлөштү. Элчилер Нажашиге мындай дешти: «Мартабалуу падыша! Биздин арабыздан бир канча киши сиздин элиңизге келип башпаанек алышкан экен. Бул келгендер ал жерде өз диндерин таштап, ошону менен катар силердин динге дагы киришкен эмес. Өздөрү ойлоп тапкан бир диндери бар. Алардын ойлоп тапкан бул динин силер дагы билбейсиздер, биз дагы билбейбиз. Бизди сизге ошол элдин алдыңкы катардагы адамдары жөнөтүштү. Алар - ушул сиздерге башпааналап келген адамдардын аталары менен туугандары. Алар келген адамдардын кайтарылуусун суранып жатышат. Анткени, ал адамдар булардын абалдарын өтө жакшы билишет. Алардын өз диндерин жактырбагандыктарын жакшы билишет.» Абдуллах бин Аби Рабиа менен Амр бин Астын эң катуу каалап туран нерселери - Нажашинин ушул сөздү угуп, алардын айткандарына ылайык иш кылуусу эле. Элчилер сөздөрүн аяктагандан кийин Нажашинин дин башчылары алардын сөздөрүн улантышып: «Булар абдан туура айтып жатышат. Булардын эли алар менен жакшыраак алектене алышат. Ошондуктан, сиз бул адамдарды бериңиз, бул келген элчилер аларды өз элдерине алып кетишсин», - дешти.

Өкүмдар Нажаши бул сөздөргө катуу ачууланып: «Ант этемин, жообум – «жок!». Мен бул адамдарды булардын колуна бербеймин! Менден башпаанек сураган, өлкөмдө баш калкалаган адамдарга кыянаттык кыла албайм. Ошондуктан, келген мухажирлерди сарайыма чакырып, алардын мына бул адамдардын айткан сөздөрүнө эмне дей тургандыктарын сурап, жоопторун угамын. Эгер мухажирлер ушулардын айтканындай болушса аларды ушул келген адамдарга берип, өз элине кайтарамын. Эгер андай болбосо аларды коргоп, элимде турган убакыт бою аларга жакшылык кыламын», - деди. Нажаши мурун самави китептерди изилдеген эле. Мухаммед алейхиссаламдын келе турчу убактысынын жакындаганын, коомунун жалганчы деп ага ишенбей тургандыгын жана аны Меккеден чыгарып сала тургандыктарын билчү эле.

Нажаши (Негус) Меккелик элчилерден: «Алардын ишенген адамдары ким?» - деп сурады. Алар: «Мухаммед», - деп жооп беришти. Нажаши бул атты угар замат ал кишинин пайгамбар экендигин түшүндү, бирок, муну башкаларга билгизген жок. Келгендерден кайрадан: «Анын дини эмне? Жолу кандай, элди эмнеге чакырып жатат?» - деп сурады. Амр: «Анын жолу жок», - деп жооп берди. Нажаши: «Жолун, оюн, динин сурап билбей туруп мага башпааналап келген адамдарды кантип силерге тапшырамын? Мажилис өткөрөлү. Аларды да чакырталы. Мусулмандар алгач өз араларында акылдашып: «Хабаш өкүмдарына көңүлүнө төп келе турчу эмне айтсак болот?» - деп кеңешишти. Хазрети Жафар: «Биздин бул маселеде билгендерибиздин баары тең Пайгамбарыбыздын бизге буйрук кылган нерселери гана. Барыбызды айтабыз. Натыйжасы кандай болсо да ыраазыбыз», - деди. Баары буга макул болуп, мусулмандардын атынан бир гана хазрети Жафардын сүйлөй тургандыгына макулдашып, Нажашинин алдына барышты. Өкүмдар Нажаши да өз аалымдарын жыйнаган эле. Чоң кеңеш ачылды. Кийин мухажирлерди чакырышты. Мусулмандар келгенде салам беришти, бирок, сажда кылышкан жок. Нажаши алардан: «Эмне үчүн сажда кылбадыңар?» - деп сураганда: «Биз Аллаху тааладан башка эч кимге сажда кылбайбыз. Пайгамбарыбыз бизге Аллаху тааладан башка эч кимге сажда кылбоону буюруп: **«Сажда бир гана Аллаху таалага таандык»,** - деген», - деп жооп беришти.

Нажаши мухажирлерден: «Эй, алдыма келип турган коом! Мага, элиме эмне үчүн, эмне максатта келгендигиңерди айткылачы. Соодагер эмессиңер. Эч нерсе сурабайсыңар дагы. Силердин жакында пайда болгон пайгамбарыңар ким? Эмне үчүн силердин саламыңар өз элиңерден келген башка адамдардын саламдарына окшобойт?» - деп суракка алды. Жафар (радыйаллаху анх): «Мартабалуу бийлөөчү! Мен оболу үч нерсе айтамын. Эгер туура айтсам мага макул болуңуз, жалган айтсам жалган деңиз. Эң алга мына бул адамдардын (Курайштык элчилердин) бирөө гана сөз сүйлөсүн, калгандарынын тынч туруударын буйрук кылыңыз!» - деди. Амр бин Ас: «Мен сүйлөйүн», - деди. Нажаши: «Эй, Жафар, алгач сен сүйлө», - деди. Хазрети Жафар: «Менин үч сөзүм бар. Бул адамдан сураңыз. Биз кармалып, ээлерине кайтарылып бериле турчу кулбузбу?» - деди. Нажаши: «Эй, Амр! Булар кулдарбы?» -

деп сурады. Амр: «Жок, алар кул эмес, эркин адамдар», - деп жооп берди. Хазрети Жафар: «Же болбосо, биз жазыксыз бирөөнүн канын төгүп, качып жүргөн адамдарбызбы кармап аларга тапшырыла турчу?» - деди. Нажаши Амрдан: «Булар бирөөнү жазыксыз өлтүрүштү беле?» - деп сурады. Амр: «Алар бир тамчы да кан төгүшкөн жок падышам», - деп жооп берди. Хазрети Жафар Нажашиден: «Биз өзгөнүн оокатын орунсуз тартып алып, бирөөнө карыз болуп калган белек?» - деп сурады. Нажаши: «Эй, Амр! Эгер булардын карыздары канча алтын болсо да мен төлөйүн, айткыла», - деди. Амр: «Жок, булардын бир кырат (акча өлчөмү) да карызы жок», - деди. Нажаши Амрдан: «Анда силерге булардан эмне керек?» - деп сураганда Амр: «Алар менен биз бир динде жана бир жолдо элек. Булар динибиз менен жолубузду таштап, Мухаммед менен анын динин ээрчип кетишти», - деди. Нажаши Жафардан: «Силер диниңерди таштап, эмнеге башка динди кабыл кылдыңар? Коомуңардын дининен чыксаңар, менин да динимди кабыл кылбасаңар анда силердин диниңер кандай? Ушул тууралуу айткылачы», - деди. - деди.

Хазрети Жафар: «Эй, бийлөөчү! Биз жахил караңгы эл элек. Буттарга сыйынчубуз. Арам өлгөн малдын этин жеп, ар түрдүү жаман иштерди кылчубуз. Туугандарыбыз менен байланышыбызды үзүп, коңшуларыбыз менен жакшы мамиледе болчу эмес элек. Күчтүүлөрүбүз алсыздарыбызга зулумдук кылып, мээримдүүлүк деген эмне экендигин билчү эмеспиз. Аллаху таала бизге өз арабыздан тууралыгы менен, адалдыгы менен, тазалыгы менен, уяттуулугу менен, тектүүлүгү менен таанылган пайгамбар жибергенге чейин ушундай жаман абалда элек. Ал Пайгамбар бизди Аллаху тааланын бар жана бир экендигине ишенүүгө, Ага ибадат кылууга, ата-бабаларыбыздын заманынан бери сыйынып келе жаткан таштар менен буттарды таштоого чакырды. Чынчыл болууну, аманатка кыянат кылбоону, туугандык акыларды сактоону, кошуналар менен жакшы карым-катнашта болууну, күнөөлөрдөн жана кан төгүүдөн алыс турууну буюрду. Ар түрдүү жаман иш-аракеттерден, жалган айтуудан, жетимдердин мал-мүлкүнө кол салуудан, намысы таза аялдарга жалаа жабуудан кайтарды. Бизге Аллаху таалага шерик кошпой кулчулук кылууну буйрук кылды. Биз буларды кабылдап, Аллаху тааладан алып келгендеринин бардыгына ишендик жана айткандарын орундадык.

Аллаху таалага кулчулук кылдык. Анын бизге харам кылганын харам, халал (адал) эткенин адал деп билип ошондой амал кылдык. Ошол себептен улам коомубуз бизге душман болуп, зулумдук жасады. Бизди динибизден кайтарып, Аллаху таалага кулчулук кылуудан баш тарткызып, бир гана буттарга сыйынуубуз үчүн түрдүү кыйноолорго салып, азап тарттырышты. Бизге зулумдук жасап, катуу кысымга алышты. Бизди динибизден ажыратмакчы болушту. Ушундай зордук зомбулуктардан кийин биз динибизди ыйманыбызды сактап калуу үчүн эли-жерибизди таштап, сиздин элиңизге баш пааналадык. Сиздин адилетиңизге жүгүрүп келдик. Сиздин камкорлугуңузга, сиздин жаныңызда зулумдукка, адилетсиздикке дуушар болбой тургандыгыбызга үмүт кылып келдик», - деди.

Хазрети Жафар сөзүн андан ары мындайча улады: «Ал эми салам берүү маселесине келе турган болсок биз сизге Расулуллахтын саламы менен салам бердик. Биз бири-бирибизге дагы ошентип салам беребиз. Жаннаттагылардын дагы ушундайча саламдаша тургандыктарын Пайгамбарыбыз алейхиссалам кабар берди. Ошондуктан, сизге ушинтип салам бердик. Пайгамбарыбыз адамдарга сажда кылбоону буюргандыктан Аллаху тааладан башка бирөөнө сажда кылуудан Аллахка сыйынабыз.» Нажаши: «Сен Аллахтын жиберген буйруктарын аз болсо да жатка билесиңби?» - деп сурады. Хазрети Жафар (радыйаллаху анх): «Ооба», - дегенде Нажаши: «Аны мага окучу», - деди. Хазрети Жафар «Мариям» сүрөсүнүн алгачкы аяттарын окуй баштады. («Анкебут» жана «Рум» сүрөлөрүн окугандыгы тууралуу дагы айтылган.) Нажаши аяттарды угуп ыйлап жиберди. Көздөрүнөн аккан жаштан саалы да сууга малынганда болду. Ошол жерде турган христиан поптору дагы өздөрүн кармап тура алышпады. Кыраат үнү тынганда Нажаши менен дин башчылар: «Эй, Жафар! Бул асем сөздөрдөн дагы окучу», - деди. Хазрети Жафар «Кахф» сүрөсүн башынан баштап окуду. **«Капырларды эң оор азап менен** (Жаханнам менен) **коркутуу, салих амалдарды кылган момундарды ичинде түбөлүк кала турган асем сый менен** (Жаннат менен) **сүйүнчүлөө, «Аллах балалуу болду» дегендерди коркутуу үчүн сөзүндө бир ката, маанисинде бир кайчылык болбогон туптуура китепти** (Курани каримди) **кулуна** (Мухаммед алейхиссаламга) **түшүргөн Аллаху таалага хамд болсун! Алардын** (Аллаху таала балалуу болду

дегендердин) **да, аталарынын да** (ал сөзгө) **катыштуу эч кандай илимдери жок. Ооздорунан чыккан бул сөз чоң куфурлук** (ширк) **болду. Алар бир гана жалган айтышат.**

(Эй, Расулум!) **Ушул Курани каримге ишенбесе убайым менен кайгыдан алардын артынан өзүңдү дагы курутасыңбы. Биз жер бетиндегилерди** (кендерди, айбандар менен өсүмдүктөрдү) **жер бетиндегилердин кайгысынын аракети туура** (кайсынысы дүнүйөлүк каалоолорун таштаган экен), **сынап көрөлү деп коздодук...»** Ушул жерде Нажаши өзүн кармай албай: «Аллахка ант кылам, булардын бардыгы бир чырактан тараган нурдай. Муса менен Иса да алейхимуссалам дал ушу менен келген эле», - деди. Курайштын элчилерин карап: «Баргыла, мен силерге аларды эч качан бербеймин дагы, алар тууралуу жаман ойлобоймун дагы», - деди. Абдуллах бин Аби Рабиа менен Амр бин Ас Нажашинин алдынан чыгып кетти.

Амр Абдуллахка: «Ант кыламын, алардын бир айыбын таап, Нажашинин алдында ачып беремин, аларды түбү менен жок кыламын», - деди. Досу Амрга: «Алар бизге каршылык жасаса да жакшыдыр-жамандыр туугандыгыбыз бар, андай кылба!» - деди. Амр: «Алардын Иса алейхиссаламды бир кул деп билгендиктерин Нажашиге айтамын», - деди. Эртеси Нажашиге барып: «Эй, падышам! Булар Марям уулу Иса тууралуу оор сөздөрдү айтып келишет! Аларга адам жиберип, Иса алейхиссалам тууралуу эмне дей тургандыктарын суратыңыз», - деди. Нажаши хазрети Иса алейхиссалам тууралуу пикирлерин суроо үчүн мусулмандарга киши жиберди. Мусулмандар сарайга кайра алып келинди. Ичке кирүүдөн мурда бири-бири менен: «Иса алейхиссалам тууралуу сураса эмне дейбиз?» - деп кеңешишти. Хазрети Жафар: «Хазрети Иса тууралуу Аллаху таала эмне буюрган болсо жана Расулуллах бизге эмне жеткирген болсо андан башкасын айтпайбыз», - деди.

Нажашинин алдына барышканда Нажаши алардан: «Силер Мариям уулу Иса алейхиссалам тууралуу эмне дейсиңер?» - деп сурады. Хазрети Жафар (радыйаллаху анх): «Биз Иса алейхиссалам тууралуу Пайгамбарыбыздын бизге Аллаху тааладан жеткиргенин айтабыз. Анын Аллаху тааланын кулу жана расулу экенин, дүнүйө менен эркек адамдардан баш тартып, бир гана Хак таалага көңүл менен берилген абыройлуу кыз хазрети Мариямга

Аллаху тааланын жибергенин билебиз. Аллаху таала Хазрети Адамды топурактан жараткандыгы сыяктуу Иса алейхиссаламды дагы атасыз жараткан деп айтабыз», - деп жооп бергенинде, Нажаши жерге колун созуп бир чөптү колуна алып: «Ант беремин, Марияи уулу Иса силер айткан немеден артык эч ким эмес. Арада мына бул чөптөй дагы айырмачылык жок», - деди. Нажаши муну айткан кезде жанындагы кызматкерлери менен колбашчылары өз араларында шыбыраша башташты. Нажаша аларга: «Силер эмне десеңер дей бергиле. Ант кылам, мен булар тууралуу бир гана жакшы ойдомун», - деди. Кийин мусулман мухажирлерге бурулуп: «Силерди жана силердин башчыларыңарды куттуктаймын! Мен анын Аллахтын элчиси экендигине ишендим. Биз Аны Инжилден көргөн элек. Ал тууралуу Мариям уулу Иса дагы айткан. Аллах аты менен ант кыламын, эгер Ал ушул жерде болгондо барып анын оокатын ташып, буттарын жууп, Ага кызмат кылмакмын. Баргыла! Элимдин эч кимдин колу тийбеген айматарында зулумдук менен адилетсиздиктен алыста тынчтыкта өмүр сүргүлө. Силерге жамандык кылгандарды жок кыламын. Мага тоодой алтын берсе да силердин эч кайсыңарды таарынтпаймын», - деди. Нажаши ушундан кийин Курайш элчилеринин алып келген белектерин: «Менин бул нерселерге муктаждыгым жок. Башкалар тоноп алган мына бул мамлекетимди Аллаху таала мага кайтарып бергенде жана калкты мага багындырганда менден акча алган жок», - деп артка кайтарып берди. Курайш элчилери Нажашинин элинен эч нерсе кыла албастан бош кол кайтып кетишти. Багы бар падыша Исламды тандап, сахабаларды кубанткан эле.

Курчоодогу кайгылуу жылдар

Мушриктер Исламдын адамдардын көңүлдөрүнөн орун алуусуна, таралуусуна тоскоол болуу үчүн болгон күчтөрүн жумшап жатышкан эле. Алсыздарды кордоо, кыйноо, бөлөк аймактардан келгендерге эскертүү берүү өңдүү аракеттер улана берет. Мушриктер канчалык жандалбас урса дагы алардын аракети мусулмандардын ого бетер чыдамкай болушуна, бир муштумдай бирдиктүү, ынтымактуу болушуна, ошондой эле башка аймактарда да Ислам кабарынын жайылышына себеп болду. Эч кайсынысы дининен кайтпай, Расулуллахтын жолунда

жандарын курман кылуудан дагы кайтышпады. Муну уккан Меккенин сыртындагы тайпалардын кызыгуучулугу артып, Исламдын нуру алыс жерлерге чейин таралып жаткан эле. Мушриктер Хабашстанга жиберилген элчилери максаттарына жете албай бош кайткандыктарын, жада калса, Нажаши Асхаманын мусулмандыкты кабылдап, мусулмандарды коргоп, алар менен жакшы мамиледе болгонун угуп, ызалангандыктарынан каны баштарына чыкты. Ушул ачуу ызалардын кегин артыгы менен кайтаруу үчүн жана Исламды түп тамыры менен жоюш үчүн алар мындай чечим кабылдашты: «Мухаммед алейхиссаламды ким каерде көрсө өлтүрсүн!..» Капырлар ушул келишимине кайра-кайра ант кылышып, убадалашышты.

Мушриктердин бул келишимин уккан Абу Талиб катуу капаланды. Бир тууганынан калган жалгызынын өмүрү кыл учунда турганы аны санаага салат. Уруулаштарын жыйнап, жагдайды түшүндүрүп, ааламга мээримдүүлүктүн жүзү катары жиберилген Хазрети Мухаммед Мустафаны (саллаллаху алейхи васаллам) Курайштык мушриктерден коргоого буйрук кылат. Хашим уулдары туугандык сезим менен ушул буйрукту орундоого бир ооздон келишишти. Ушул маселеге байланыштуу Расулуллах менен ага ишене турган бардык сахабаларды Меккенин түндүгүндөгү Каабадан үч чакырымдай узактыкта жайгашкан Шиъб-и Абу Талибге, б.а., Абу Талиб дубанына чакырды. Расулуллах (саллаллаху алейхи ва саллам) сахабаларды жыйнап, Шиъбде күтө баштады. Хашим уулдарынын ичинен Абу Лахаб гана туугандарынын чечимине каршы чыгат. Уруулаштарына өчөшүп, мушриктердин катарына кошулуп Расулуллахты колго түшүрүп шейит кылуунун жолдорун издей башташты.

Мушриктер Расулуллах менен анын сахабаларынын Абу Талиб дубанында жыйналышкандыгын көрүп, кайрадан өз ара жыйын курушту. Кийин мындай чечим кабылдашты:

«Мухаммед алейхиссалам өлтүрүлүү үчүн курайштыктарга тапшырылмайынча: Хашим уулдарынан кыз алынбайт!... Аларга кыз берилбейт!... Аларга эч нерсе сатылбайт!...Алардан эч нерсе сатып алынбайт!... Алар менен эч ким сүйлөшпөйт, кездешпейт!... Алардын үйлөрүнө, дубандарына эч ким барбайт!... Алардын ынтымакка келүү сунуштары кабыл кылынбайт!... Аларга эч качан,

эч бир абалда мээримдүүлүк кылынбайт!...» Мансур бин Икрима деген мушрик тарабынан биз кагазга жазылган бул чечимге мөөр басылды. Бардык адамдар көрүп, окушсун деп Каабанын дубалына илинип коюлду.

Бул кабарды сүйүктүү Пайгамбарыбыз укканда катуу капаланып, дуба кылды. Дубасы дароо кабыл болуп, бетпак Мансурдун колдору заматта жансыз болуп калды. Мушриктер шашкалакташып, бири-бирине: «Карагыла, Хашим уулдарына кылган зулумдугубуздан Мансурдун колдору жансызданып, соолуп калды», - дешти. Бул окуядан ибрат алуунун ордуна алар андан бетер кутурушту. Шиъибге барчу жолго күзөтчүлөрдү коюшту. Ал жерге азык-түлүк менен кийимдин жиберилүүсүнө тоскоол болушту. Меккеге келген ссатуучулардын Шиъибге кирбөөлөрүн, товарларын ал жерге алып барбоолорун, кажет болсо кымбат баага болсо да өздөрүнүн сатып ала тургандыктарын айтышты. Ушундайча Шиъибдегилерди ачкалыктан өлтүрө тургандыктарын же Хашим уулдарынын өкүнүп, Расулуллахты өздөрүнө тапшыра тургандыктарын болжошту. Бул абал жыл сайын Каабаны зыярат кылуу мезгилине чейин ушундайча уланчу. Салт боюнча бул мезгилде кан төгүлчү эмес. Ошол себептен Хашим уулдары Меккеге барып, соода кылып, бир жылдык зарыл нерселерди даярдап алууга аракет кылышчу. Алардын бири соодагердин жанына бир нерсе алууга келсе мушриктердин башчыларынан Абу Жахл менен Абу Лахаб сыяктуулар дароо соодагерлерге: «Эй, соодагерлер! Мухаммеддин сахабаларына бааңарды көтөргүлө. Баасынын кымбаттыгынан алар эч нерсе сатып ала алышпасын. Товарыбыз өтпөй калып калат дей турган болсоңор калган товарыңарды биз алууга даярбыз», - дешчү. Алар бааларын кымбаттатышып, мусулмандар болсо эч нерсе ала алышпай кайра кайтышчу...

Бул жолдо Пайгамбарыбыз, хазрети Хадича энебиз жана Абу Бакр Сыддык (радыйаллаху анх) бардык мал-мүлкүн жумшашты, балдардын ачкалыктан чыркыраган үндөрүн чыгарбоого аракет кылышты. Колдо бар нерселер түгөнгөндөн кийин чөптөрдү, бактын жалбырактарын жеп ачкалыктын жүзүн кайтарууга аракет кылышты. Ачкалыктан ыйлаган балдарды сооротуу үчүн терилерди суулап, отко бышырып жегизишти. Пайгамбарыбыз баштаган сахабалар ачкалыктан мубарек карындарына таш байлап жүрүштү.

Балдарын ачкалыктан куткаруу үчүн баарын салып жүргөн энелерден тери менен сөөк гана калган эле. Мушриктерден жаны ачыган бирөө жашыруун түрдө жей турчу бир нерсе алып келсе калган мушриктер аны уруп, таякташту. Ушундайча сырт менен карым-катнаш үзүлүп, мусулмандар кыйын абалда калышкан эле.

Мушриктер ушул айоосуз зулумдугу аркылуу Хашим уулдарынын кепке келип, Абу Талибдин Пайгамбарыбызды колуна салып бере тургандыктарын күтүп турушту. Абу Талиб болсо тескерисинче өз дубанындагы мусулмандар менен Пайгамбарыбызды коргоп, ага зыян тийип калбоосу үчүн бардык чараны көрдү. Абу Талиб күтүлбөгөн абалдын болуп кетүүсүнөн сактандырып, Расулуллах жата турчу жерге кезеги менен күзөтчүлөрдү койчу же өз үйүнө жаткызчу. Пайгамбарыбыз эч тартынбастан Аллаху тааланын буйругун орундоо үчүн, Исламды таратуу үчүн бир саатты да бекер кетирбей адамдарды динге чакырып, алардын Жаханнамдан кутулуларына себеп болууга тырышып, ушул жолдо сабырдуулук менен насыяттарын уланта берди. Аны сыйкырчы дешип, айткандарына ишенбеген Курайштык мушриктерге ачкалыктын даамын таттыруу үчүн бир күнү Расулуллах: **«Эй, Аллахым! Аларга Юсуфтун** (алейхиссалам) **заманындагы жети жылдык жут сыяктуу жети жуттук азап берип мага жардам бере көр!»** - деп дуба кылды. Ушундан кийинки күндөрдө асмандан бир да тамчы жамгыр жаабай койду. Топурак кургап кетти. Жерде бир дагы көгөргөн нерсе табылбас болду. Курайштык мушриктер эмне болгонун билбей калды. Ачтан өлгөн малдын өлүмтүктөрүн, сасыган иттин терилерин жеп өлбөөнөн жолун караштыра баштады. Алардын да балдарынын ачкалыктан чыркыраган үндөрү чыга баштады. Көбү ачкалыктан кырылды. Асманга караса ачкалыктан улам асманды түтүн каптагандай болуп көрчү. Өздөрү да кыйналгандан кийин акылдарына кирип, кылган зулумдуктарынын кандай экендигин түшүнгөндөй болушту. Араларында Абу Суфйанды Расулуллахка жиберишти. Абу Суфйан барып: «Эй, Мухаммед! Сен өзүңдүн ааламдарга мээримдүүлүк катары жиберилгендигиңди айтасың, бизге Аллахка ишенүүнү, туугандык катнашты үзбөөнү буйрук кыласың. Ошентсе дагы коомуң ачкалык менен кургакчылыктан кырылууда. Бул балээден арылуу үчүн Раббиңе бир дуба кыл! Аллах сенин кылган дубаңды кабыл кылат. Эгер ушинтип дуба кыла турган болсоң баарыбыз ыйман келтиребиз...», - деп ант суу ичти.

Ушундайча кылган зулумдуктары менен душмандыктарын бир жерге жыйнаштырып коюп, ачарчылык баштарына түшкөнү үчүн өздөрү Расулуллахка жалына башташкан эле. Пайгамбарыбыз алардын кылгандарын беттерине салбай, «ыйман келтиребиз» деген сөздөрүн угуп, колун жайып Хак таалага дуба кылды. Аллаху таала сүйүктүү кулунун дубасын кабыл кылып, Меккеге жамгыр жиберди, топурак суута канып, өсүмдүктөр көгөрө баштады. Мушриктер ачкалык менен кургакчылыктан кутулгандан кийин берген сөздөрүн унутуп, куфурлуктарынан кайтышпады...

Аллаху таала аларга жооп иретинде түшүргөн аяти карималарында: **«Бирок, алар** (Курани карим менен кайра тирилүү маселесинде) **күмөндөнүп,** (сени) **мазак кылды. Андай жагдайда** (Эй, Хабибим) **көктүн аппачык түтүн алып келе турчу күнүн көзөмөлдө. Ал түтүн бардык адамдарды басат; «Бул өтө жаман азап! Эй, Раббибиз! Бизди бул азаптан куткара көр, ыйман келтире», - дейт. Аларга ибарат алуу кайда? Аларга акыйкатты түшүндүрө турчу бир пайгамбар келсе да тетири бурулду. Ага «үйрөтүлгөн, жинди» деди. Биз бул азапты** (түтүн же ачкалыкты) **бираз** (же бираз убакыт) **алабыз. Бирок, силер дагы да куфурлуктарыңарга кайтасыңар. Катуу азапты** (аларга) **жибере турган күнү** (Бадир күнү) **арийне, биз** (алардан) **кек алабыз.**

Жалал сыпатым менен ант кыламын, биз алардан (Курайш коомунан) **мурун Фараон коомунан** (көп мал-мүлк) **берүү аркылуу сынаганбыз. Аларга бизден кадырлуу бир пайгамбар келди** (Муса алейхиссалам). **Ал аларга мындай деди: «Аллахтын кулдарын** (Исраил урпактарын) **мага бергиле.** (Аларды мени менен жибергиле. Аларды бошоткула, азаптабагыла). **Чынында мен Аллаху таала тарабынан силерге вахий менен жиберилген ишенимдүү пайгамбармын. Аллаху таалага куфурлук сөздөрдү айтпагыла. Анткени, мен силерге ишимдин туура экендигин көрсөтө турган далилдер менен, айкын мужизалар менен келдим. Билип койгула, мен мага таш ыргытууларыңардан, өлтүрүүлөрүңөрдөн, менин жана силердин Раббиңер болгон Аллаху таалага сыйынамын, Ал мени коргойт. Эгер мени колдоп ыйман келтирбей турган болсоңор анда мени өз абалыма таштагыла** (Жакшылыкта-

рыңардан кечтим, эч болбогондо зыяныңарды тийгизбегиле. Алар ыйман келтирбегендери, пайгамбарды жалганга чыгаргандыктары жетпегенсип ага бир канча кордук менен зомбулук көрсөтө баштагандарында) **Муса** (алейхиссалам) **Аллахка дуба кылып: «Йа, Раббим! Булар куфурлуктан кайтпай турган бир коом», - деди. Аллаху таала Муса** (алейхиссаламга) **вахий жиберип: «Кулдарым менен** (Исраил урпактары менен) **түндө** (Мысырдан) **чыгып кет! Фараон менен жардамчылары силердин чыгып кеткендигиңерди уккандан кийин артыңардан түшөт** (алар милдеттүү түрдө силерди аңдышат.) **Коомуң менен деңизден өткөндөн кийин аны ошол абалда калтыр** (Аса таякты жерге кайра уруп ачылган суу жолун жаппа, ачыл абалда калтыр). **Анткени, Фараон менен аскерлери ошол жолго түшүп, сууга чөгөт».** (Духан сүрөсү 9-24)

Мушриктер «Ыйман келтиребиз» деген сөздөрүнө турбай, кайрадан зулумдук аракеттерин уланта баштаышты. Аллаху таала бир күнү Пайгамбарбызга вахий аркылуу Каабада илинип турган баракка бир жыгач куртун жибергенин, ал курттун Аллаху тааланын ысымынан башка бардык жазууларды жеп койгонун билдирди. Пайгамбарыбыз Абу Талибге: **«Эй, агам! Менин Раббим болгон Аллаху таала Курайштыктардын барагына жыгач куртун жиберди. Аллаху тааланын ысымынан башка бардык нерсени жойду», -** деди. Абу Талиб: «Муну сага Раббиң билдирдиби?» - деп сураганда Пайгамбарыбыз: **«Ооба», -** деп жооп берди. Ошондо Абу Талиб: «Мен сенин бир гана чындыкты айта тургандыгыңа күбөлүк кыламын», - деди. Дароо кийинип Каабага барды. Мушриктердин чоңдору ошол жерде отурушкан эле. Абу Талибдин келгенин көрүп: “Мухаммедди бизге берүүгө келе жаткан чыгар...”, - дешти. Абу Талиб алардын жанына барып: “Курайш коому! Эч качан жалган сүйлөбөгөн тууганымдын уулу жазган барактарындагы Аллаху тааланын ысымынан башка бардык жазууну жыгач курту жеп койгонун айтты. Эми болсо бизди жамандап жазган барагыңарды алып келгиле, көрөлү... Эгер бул сөз чын болсо ант кыламын, баарыбыз өлөр өлгүчө аны коргоп өтөбүз. Силер дагы мына бул зулумдуктарыңарды, зордук-зомбулуктарыңарды койгула...», - деди. Мушриктер бул күтүлбөгөн кабарга эс-мас болуп, Каабадагы асылган барактарды алып келишти. Абу Талиб: «Окугула», - деген кезде баракты ачып окумакча болгон адам «Бисмике Аллахумма»

деген сөздөн башка бардык жазуулардын өчүп калгандыгын көрүштү. Мушриктер эмне айтаарын, эмне кылаарын билишпей, өтө шашкалактап калышты. Баарынын көңүлү жибип үч жылдан бери бир дубанга камап азап тарттырган мусулмандарды курчоодон бошотушканы менен баары бир ичтериндеги душмандыктарын коюшкан жок. Исламдын таралуусуна кедерги болуу үчүн ойлоруна келген бардык айла-амалдарды колдонушту. Алардын ушундай аракеттерине карабастан Ислам тез жайылып, Пайгамбарыбыз караңгылыктын зулумдугунан адамдарды бир бирден куткарып, аларды чыныгы бакытка жеткирип жатты. Ушундай бакытка ээ болгондор шүгүрчүлүк кылып, мушриктер көрсөткөн азаптары менен зулумдуктарынын каршысында эч майышпастан турушту. Мухаммед алейхиссаламдын мужизалары менен мусулмандардын диндери үчүн көрсөтүп жаткан сабырдуулук менен чыдамдуулуктарын көргөн канчалаган адамдардын көңүлдөрү Ислам нуруна жетип, караңгылыктан кутула беришти.

Айдын экиге бөлүнүүсү

Пайгамбарыбыздын мужизаларынын бири - айдын экиге бөлүнүүсү. Абу жахл менен Валид баштаган мушриктердин тобу Расулуллахка: «Эгер сен чыны менен пайгамбар болсоң айды экиге бөлүп, бир жартысын Куайкиан тоосунун, экинчи жартысын Абу Кубайс тоосунун үстүнөн көрсөтчү...», - дешти. Расулуллах алейхиссалам: **«Эгер айтканыңарды кылсам ыйман келтиресиңерби?» -** деп сурады. “Ооба, албетте, ыйман келтиребиз”, - дешти. Расулуллах айдын экиге бөлүнүүсү үчүн Аллаху таалага дуба кылды. Жабраил алейхиссалам сүйүктүү Пайгамбарыбыздын жанына келип: «Эй, Мухаммед! Ушул түнү Меккеликтерди мужизаны көрүүгө чакыр», - деди. Пайгамбарыбыз айдын он төртүнө, тагыраагы, ай толгон түнү ибрат алгысы келгендердин айдын экиге бөлүнө тургандыгын көрүүлөрүн сурады. Ошол түнү сүйүктүү Пайгамбарыбыз мубарек манжасы менен айды көрсөткөн кезде ай экиге бөлүндү. Бир жартысы Абу Кубайс, экинчи жартысы Куайкиан тоосунун үстүнөн көрүндү. Кийин кайрадан бирикти. Расулуллах сахабаларына: **«Эй, Абу Салама бин Абдуласад, Аркам бин Абил Аркам! Күбө болгула!»** - деди. Жанындагы башка сахабаларга да: **«Күбө болгула!» -** деди.

Мушриктер өз көздөрү менен дагы бир айкын мужизаны көрүштү. Бирок, сөздөрүндө турбай, ыйман келтирбегендиктери менен тим калбай башкаларды ыйман келтирүүлөрүнө да кедерги болуу үчүн: «Бул болгону Мухаммеддин сыйкыры... Бирок, бардык адамдарды бирдей сыфкырлай алуусу мүмкүн эмес го... Башка аймактардан келген адамдардан да сурап көрөлү. Алар да ушул окуяга күбө болушту бекен? Эгер алар да күбө болушкан болсо Мухаммеддин пайгамбармын деген сөзү чын. Болбосо, бул болгону бир сыйкыр гана», - дешти. Келген адамдардан сурашты, жада калса, башка аймактарга да адамдарды жөнөтүп сураттырышты. Сурагандардын бардыгынан «Ооба, ошол түнү айдын экиге бөлүнгөнүн көрдүк» деген бирдей жооп алышты. Мушриктер буга да өжөрлүк кылышып моюн сунушкан жок. Алардын башында Абу Жахл бар эле. Адамдардын ыймандуулукка жүздөрүн бурбоолору үчүн: «Абу Талибдин жетиминин сыйкыры асманга да таасир кылды», - деп жүрөктөргө күмөн салды. Анын бул сөздөрүнө Аллаху таала аяттарды түшүрдү: **«Саат** (кыямат) **жакындады жана ай жарылды** (экиге бөлүндү). **Алар** (Курайш капырлары Мухаммед алейхиссаламдын пайгамбарлыгына далил боло турган) **бир мужиза көрө турган болсо** (аны тафаккур кылуудан жана ыйман келтирүүдөн) **тетири бурулду жана «үзгүлтүксүз»** (биринен соң бири келе турган кубаттуу) **сыйкыр» дейт. Жана алар** (пайгамбар менен мужизаны**) жокко чыгарды, өз напсилерине** (напсилеринин каалоолоруна жана тилектерине) **моюн сунуп кетти. Бирок,** (Жаннат ээлерине жакшылыктан, Жаханнам ээлерине жамандыктан тагдыр кылынган) **бардык нерсе ишке ашат** (Жаннат ээси Жаннатка, Жаханнам ээси Жаханнамга кирет). **Ант болсун, аларга** (Мекке мушриктерине Курани каримде өмүрдөн өткөн үммөттөр менен акырет абалдары тууралуу өздөрүн куфурлук менен адашуудан катуу түрдө) **баш тарткыза турган канчалаган маңыздуу кабарлар келди, кемелдикке жеткен толук хикмат сөздөр.** (Эгер аны колдобосо) **эскертүүчү** (Жаханнам азабы менен коркуткан) **расулдар** (аларга) **эч пайда тийгизе албайт. Андай болсо,** (Эй, Хабибим! Аларга Пайгамбарлыгыңды таблиг кылып жана Хакка чакыргандан кийин) **сен дагы алардан терс бурул. Ал чакыруучунун** (Исрафил же Жабраилдин капырларды напсилердин) **каршы чыккан нерсесине** (эсепке) **чакырган күнү** (оору катуулугунан) **көздөрү көр абалда** (коркуныч

менен үрөйдөн кайда баруударын билбей) **таралган чегирткелер сыяктуу кабырларынан чыгышат. Капырлар** (баштарын ийип) **ошол чакыруучуга карай жүгүргөндөй болуп, «Бүгүн биз үчүн кандай оор, кыйын күн»** деп айтат. («Камар» сүрөсү, 1-8)

Раббим силерге туура жолду насип кылсын!

Мушриктердин мусулмандарга кылган үч жылдык курчоолору аяктагандан кийин Нажрандан бир топ адам Расулуллахка келишти. Бул келген жыйырма чакты адам Хабашстанга көчкөн сахабалардан Ислам тууралуу угуп, Исламды үйрөнүп, Расулуллахты көрүү бакытына жетүү үчүн Меккеге келишкен эле. Каабанын жанында Пайгамбарыбыз менен көрүшүштү. Көптөгөн суроолорду сурашып, күтүлгөндөн да жакшы жана канааттандырарлык жоопторду алышты. Курайштык мушриктер да алардын айланасынан көз салып жүрүшкөн эле. Ааламдарга мээримдүүлүк иретинде жиберилген Пайгамбарыбыз аларга Курани каримдин көп аяттарлын окуп берди. Алар буга катуу таасирленишип, көз жаштарына ээ боло алышкан жок. Алар Пайгамбарыбыздын Исламга чакырыгына чын көңүлдөн ыраазы болушуп, чоң кубаныч менен келиме келтиришип, мусулман болуу мартабасына ээ болушту. Элдерине кайтууга уруксат сураганда Абу Жахл алардын жандарына барып: «Силердей акылсыз адамдарды көргөн эмеспиз!... Анын жанында аз гана отуруп өз дининерди таштадыңар, анын айткандарын тастыктадыңар!..» - деп оозуна келген балит сөздөрдү жаадырды. Жаңыдан сахаба болгон бул адамдар: «Аллаху тааланын сизге да туура жолду насип кылуусун тилейбиз. Бизге кылган бул башы жоктук менен наадандыкты биз сизге кылбайбыз. Чынында биз сиздин эч кандай акыңызды жеген жокпуз. Бирок, мына муну жакшылап билип алыңыз: бир канча наадандын сөзүн угуп колубузга тийген бул чоң ниматтан айрылууну каалабайбыз, бул хак динден чыкпайбыз!» - деп жооп беришти.

Аллаху таала ушул окуяга байланыштуу жиберген аяттарында мындай деген: **«Мындан** (Курани каримден) **мурун өздөрүнө китеп берилген канчалаган адамдар бар, алар буга** (Курани каримге) **ишенет. Аларга** (Курани карим) **окулган кезде: «Буга ишендик. Күмөнсүз, бул Раббибизден** (келген) **бир акыйкат.**

Чынында биз мындан мурда да Исламды кабылдаган адамдар элек», - деди. Мына, ушуларга сабыр менен (чыдамдуулук) **көрсөткөндөрү себебинен сыйлары эки эсе болуп берилет. Алар жамандыкты жакшылык менен куушат. Өздөрүнө берген ырыскыларыбызды** (жакшылыкка) **сарпташат. Алар жаман сөз уккан кезде ага терс бурулат да: «Биздин амалдарыбыз бизге, силердин амалдарыңар силерге тийиштүү. Силерге саламат болсун, биз жахилдерди издебейбиз** (достугун да каалабайбыз)», **- дейт.»** («Касас» сүрөсү, 52-56)

Кайгылуу жыл

Пайгамбарыбыздын (саллаллаху алейхи васаллам) туң уулу Касым он жети айлык кезинде чарчап калган. Бул кайгылуу окуядан бир нече жылдан кийин экинчи уулу Абдуллах (радыйаллаху анх) да кайтыш болду. Расулуллах алейхиссалам мубарек көздөрүнөн жаш жылтырап турган абалда тоону карап: **«Эй, тоо! Менин башыма түшкөн иш сенин башыңа келгенде чыдай албай кыйрамаксың!»** - деп кайгысын билдирди. Хазрети Хадича энебиздин: «Йа, Расулаллах! Алар азыр кайда?» - деп сураганда Пайгамбарыбыз: **«Алар Жаннатта»,** - деп жооп берди. Ааламдардын султаны, Сүйүктүү Пайгамбарыбыздын эки уулунун да кайтыш болгонуна мушриктер катуу кубанышты. Абу Жахл сыяктуу капырлар муну оңтойлуу кез деп эсептеп: «Эми Мухаммед тексиз, анын урпагы кесилди. Тегин улай турчу уул баласы калбады. Өзү өлгөндөн кийин аты да, даңкы да өчөт», - деп жар салды. Ушул жагдайга карай Аллаху таала «Кавсар» сүрөсүн түшүрүп, Расулунун көңүлүн жубатты: **«Акыйкатында, биз сага Кавсарды бердик** (Кавсар көлүн, көптөгөн жакшылыктарды жараттык). **Андай болсо, Раббиң үчүн намаз оку. Курмандык чал. Туурасы сага** (теги кесилди) **деп тил тийгизген адамдын өзү кайырсыз жана тексиз»** (Сага тексиз деген адамдын өзү тексиз, намыссыз жана анын аты өчөт. Сага келе турган болсоң Хабибим, сенин таза урпагың, атагың менен абыроюң кыямат күнүнө чейин уланат. Акыретте дагы сага ойго келбей турчу керемет даңктар берилет)».

Расулуллахтын (саллаллаху алейхи васаллам) уулдары кайтыш болгондон кийин Абу Талиб ооруп калып, күн сайын ооруусу катуулай берди. Муну уккан Курайштык мушриктер: «Абу Талиб тирүү кезинде Мухаммеддин камкорлугу үчүн көп күч жумшаган эле. Эми кайта турчу маалы келип калды. Кыркы убактында да болсо барып ал-абалын сурайлы. Анткени, теңдеши жок арап баатыры – Хамза, балбандыгы менен жүрөктүүлүгү жер жарган Омар мусулман болду. Күн өткөн сайын арап тайпаларынан адамдар келип, топтошкон абалда ага багынып жатышат. Ушундайча, мусулмандар күндөн күнгө көбөйүүдө жана үндөрү асманды жарууда. Ушуга байланыштуу же биз аларга баш ийип багынуубуз керек же согушууга даяр болуубуз керек. Абу Талибге барып абалды түшүндүрөлү, ортобуздагы маселени чечип берсин. Анын динине тийишпейли, ал дагы биздин динибизге тийишпесин...» деген ой менен Абу Талибге барышты. Укба, Шейбе, Абу Жахл, Умаййа бин Халаф өңдүү таанымал мушриктер Абу Талибдин жанына барып отуруп мындай дешти: «Сенин башчылыгыңа ишенип, үстөмдүгүңду кабылдайбыз. Ошондуктан, сага эч бир каршылык аракет кылган жокпуз. Сен өлгөндөн кийин Мухаммед биз менен доолашып, арабыздагы кастык улана берет деп коркобуз. Бизди жараштыр, бири-бирибиздин динибизге тийишпейли», - дешти. Абу Талиб Пайгамбарыбызды чакырып: «Курайштын бардык көсөмдөрү сенден алардын динине аралашпооңду суранып жатышат. Муну кабыл кылсаң сенин буйругуң менен жүрүшөт, сага көмөктөшөт», - деди. Пайгамбарыбыз: **«Эй, агам! Мен аларды бир гана сөздү айтууга гана чакырамын, ал сөз менен бүткүл араптар ошолорго багынышат. Арап болбогондор жизйа** (салык) **төлөйт»,** - деди да Курайштын көсөмдөрүн карап: **«Ооба, силер мага бир сөздү айтсаңар бардык араптардын башчылары болосуңар. Арап болбогондор да силерге баш ийишет!»** - деди. Абу Жахл: «Албетте, айтабыз, жада калса, он жолу айталы. Ал кандай сөз?» - деди. Расулуллах алейхиссалам: **«Ла илаха иллаллах десеңер жана Аллаху тааладан башка сыйынып жүргөн буттарыңарды таштасаңар»,** - деген кезде мушриктер дароо: «Сен бизден мындан башка нерсе сура», - деп жооп кайтарышты. Пайгамбарыбыз: **«Силер Күндү алып келип колума берсеңер да мен силерден мындан башка эч нерсе каалабаймын», -** деди. Мушриктер: «Йа, Мухаммед! Өтө кызык сунуш кылып отурасың.

Биз сенин көңүлүңө карап турабыз, сен биздин көңүлүбүзгө карап да жаткан жоксуң», - дешти дагы орундарынан туруп кетип калышты. Алар кеткенден кийин Абу Талиб Пайгамбарыбызга: «Сенин Курайштардан каалаган нерсең өтө орундуу. Туура айттың», - деди. Агасынын бул сөзү Расулуллахты үмүттөндүрдү. Расулуллах Абу Талибдин ыйман келтире тургандыгын түшүнүп: **«Ага! Бир жолу «Ла илаха иллаллах» де! Мен сага кыямат күнү шафаат кылайын», -** деди. Абу Талиб: «Элдин өлүмдөн коркуп мусулман болду деп айыптоолорунан коркомун. Антпесе, сени таарынтмак эмесмин», - деп напсине оор тийгенин айтты. Абу Талибдин күн сайын оорусу катуулап, кайтыш болду.

Хазрети Хадича энебиздин кайтыш болуусу

Расулуллахтын кыйынчылыкта ортоктошу, жыйырма төрт жыл өмүрлүк досу болгон мубарек Хазрети Хадича энебиз да дарт жана кайгылар менен өткөн үч жылдык курчоодон кийин, хижраттан үч жыл мурда Рамазан айынын башында, 65 жашта дүйнөдөн кайтты. Пайгамбарыбыз Хазрети Хадичаны өз мубарек колдору менен жерге берди. Андан айрылганына катуу кайгырды. Ошол жылы хазрети Хадичанын жана агасы Абу Талибдин кайтыш болуусу Пайгамбарыбызга оор сокку болду. Ошондуктан, бул жыл «сенетул хузн», б.а., кайгылуу жыл деп аталды.

Хазрети Хадича энебиздин өлүмү Пайгамбарыбызды катуу кайгырткан эле. Анткени, эң биринчи ыйманга келген жана Пайгамбарыбызды колдогон хазрети Хадича эле. Айрыкча Пайгамбарыбыздын эң чоң көмөкчүсү жана кайгысына ортогу эле. Бардык адамдар Ага душман болгон кезде ал көңүлүн Пайгамбарыбызга ачып, мээримдүүлүккө толтурган эле. Болгон мал-мүлкүн, байлыгын Ислам жолуна жумшап, Сүйүктүү Пайгамбарыбызга кызмат кылуу үчүн болгон аракетин жумшаган эле. Расулуллахты эч качан таарынтпаган, жада калса, көңүлүн да калтырып көргөн эмес. Пайгамбарыбыз бул тууралуу анда-санда айтып, мубарек аялдарынын бийик даражаларын эскерчү. Бир күнү. Хазрети Хадича Пайгамбарыбыз сыртта жүргөн кезинде Аны издөө үчүн сыртка чыкты. Жабраил алейхиссалам адам кейпинде Хазрети Хадичага көрүндү. Андан Пайгамбарыбызды

көргөн-көрбөгөнүн сурагысы келди, бирок, душмандарынын бир болуп жүрбөсүн деп кайра артка кайтты. Сүйүктүү Пайгамбарыбызды көргөн кезде болгон окуяны айтып берди. Ааламдардын Султаны болгон Пайгамбарыбыз: **«Сен көрүп, мени сурагың келген адамдын ким экендигин билесиңби? Ал – Жабраил (алейхиссалам) болчу. Сага саламын айтуумду суранды. Жаннатта сен үчүн маржандардан жасалган бир имарат даярдалганын да айтуумду каалады. Албетте, ал жерде мындай кайгы, кыйындык менен мээнет болбойт», -** деди

Колу кыймылдабай калды

Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи ва саллам) адамдардын эң тандалгандары болгон сахабаларына теңдешсиз хикматтуу насыяттарын айтып, алардын жүрөктөрүн нурландырчу. Келген аяттарды түшүндүрүп, эч нерсени түшүнүксүз калтырчу эмес. Ушул арада мушриктердин да жыйналган жерлерине барып, алардын ыйман келтирүүлөрү үчүн талыкпастан даават кылчу. Буга Абу Жахл менен Валид бин Мугира катуу ачууланып: «Мындай кете берсе Мухаммед бардык адамдарды өз динине тартып, бутка сыйына турчу эч кимди калтырбас», - дечү. Алар бир күнү бул ишти бүтүрүүнүн жалгыз чарасы – Расулуллахты өлтүрүү деген чечимге келди. Абу Жахл Валид бин Мугираны жана Махзум уулдарынан бир нече жигитти ээрчитип Байтуллахка барды. Ошол маалда Сүйүктүү Пайгамбарыбыз намаз окуп отурган эле. Абу Жахл колуна таш алып, алдыга карай умтулду. Расулуллахты урайын деп ташты көтөргөн кезде колдору ошол кейипте абада кыймылдабай катып калды. Ал эч нерсе кыла албай шашкалактады. Ошол абалда келген жерине кайра кайтты. Ошол ташты Махзун уулдарынын бири алып: «Көрөсүңөр, аны мен өлтүрөмүн...», - деп Пайгамбарыбызга карай басат. Жакындаган кезде көздөрү дароо сокур болуп, тегерегин көрө албай турган болду. Муну көргөн Махзун уулдары Пайгамбарыбызга карай биригип бет алышты. Расулуллахка жакындаган кездеринде Аны көрө албай турган болушту. Анын бир гана мубарек үнүн угушту. Үн чыгып жаткан жерге карай басканда үн аркаларынан, аркаларына бурулганда мурунку чыккан жактан чыга баштады. Ушул абал бир нече ирет кайталанды. Акыры бушайманга түшүп эч нерсе кыла албаган мушриктер ал жерден ке-

тип калышты. Бул окуяга байланыштуу Аллаху таала аяти карима түшүрүп: **«Алардын алдыларына коргон койдук. Көздөрүн пардаладык. Эми көрө албайт»,** - деп буюрду. (Ясин сүрөсү, 9)

Таифтиктерди ыйманга чакыруу

Мушриктер сүйүктүү Пайгамбарыбыздан көптөгөн мужизаларды көрүшсө да каршыгуулуктарын улантып, ыйман келтирбегендиктери менен тим калбастан мусулмандыкты кабыл кылган балдарына, туугандары менен досторуна кыйынчылык тарттырышып, зулумдук кылуудан баш тартышчу эмес. Алардын бара-бара көбөйө берген бул зордук-зомбулуктарына Расулуллах катуу капаланды. Меккеге жакын жайгашкан Таиф калаасына барып, жергиликтүү элди Исламга чакырууну ойлоду. Жанына Зейд бин Харисаны ээрчитип Таифке барды. Таифтин алдыңкылары болгон Амрдын уулдары Абди Йалил, Хабиб жана Масуд менен кездешти. Аларга Исламды түшүндүрүп, Аллаху таалага ыйман келтирүүлөрүн айтты. Алар ыйман келтирбегендиктери менен тим калбай жаман сөздөрдү айтышып: «Аллаху таала пайгамбар жиберүү үчүн сенден башка эч кимди таппаптырбы? Бул жерден чыгып кет, кайда барсаң анда бар! Бул жерге өз коомуң айткандарыңды кабыл кылбагандан кийин келип турасың го. Ант кылабыз, биз да сага жакындабайбыз. Сенин эч кандай каалооңду кабыл кылбайбыз», - деп Расулуллахка тил тийгизишти.

Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи ва саллам) алардын жанынан капалануу менен кетти. Сакиф тайпасын он күн же бир ай бою Исламга чакырды. Бирок, эч кайсынысы ыйман келтирбей аны мазакташып, жабыр тарттырышты. Расулуллах жүргөн жолго жаш балдар менен жаштарды тизип коюп, Ага таш жаадырышты. Таифтик жаштардын ыргыткан таштарына Хазрети Зейд денесин тосуп, Пайгамбарыбызга зыян келтирбөөгө аракет кылды. Зейд хазреттери Расулуллахты тегеренип, учкан таштардын Ага тийип кетпөөсү үчүн болгон күчүн жумшап жатты. Расулуллахтын мубарек денесине тийбесин деп өз денесине тийген таштарга маани бербеди. Жанын Расулуллахтын жолунда курман кылуу үчүн ушундай мүмкүндүктөрдү издеп жүргөн жок беле? Мына, ааламдардын мырзасына таш ыргытып, зордук-зомбулук көрсөтүп,

өз элдеринен чыгарып салууга тырышып жатышты.

Хазрети Зейд Пайгамбарыбызды коргоо үчүн оң жагына бир чыгып, сол жагына бир чыгып жүргөндө таштар өзүнүн башына, денесине, буттарына арты-артынан тийип жатты. Ушул таштардан Хазрети Зейддин бардык жери канга боёлгон эле. Сүйүктүү Пайгамбарын коргоо үчүн жанталашып жүрүп таш ыргытып турган заалымдарга жан добушу менен: «Токтоткула!... Урбагыла!... Ал – ааламдардын мырзасы. Ал - Аллаху тааланын Элчиси! Менин денемди жанчкыла, бирок, Пайгамбарыма зыян тийбесин!...», - деп кыйкырып жатты. Зейд бин Харисадан өтүп Пайгамбарыбызга тийген таштар Анын да мубарек буттарын канга бойоду.

Пайгамбарыбыз капалуу, чарчаңкы жана жаралуу абалда Утба жана Шейбе деген бир туугандардын багына жакындады. Ал жерде бардык мусулман жанын аябай турчу Аллаху тааланын Сүйүктүү Элчиси мубарек буттарынан аккан канды сүртүп, даарат алып, бактын алдында эки рекет намаз окуду. Кийин мубарек колун жайып, Аллаху таалага жалбарды.

Муну бактын ээлери көрүп турушкан эле. Алар Пайгамбарыбыздын башына келген кыйын жагдайга күбө болгон эле. Мээримдүүлүк сезимдери ойгонуп Аддас аттуу кулу аркылуу Ага жүзүм берип жиберишет. Пайгамбарыбыз жүзүмдү жеген кезде «бисмиллах» айтып жеди. Жүзүмдү алып келген кул христиан эле. «Бисмиллах» деген сөздү укканда ал таң калды. «Канча жылдан бери ушул аймактамын. Эч кимден мындай сөз уккан эмесмин. Бул кандай сөз?» - деп сурады.

Расулуллах ал кулдан: **«Сен кайдан болосуң?»,** - деп сурады. Аддас: «Ниневаданмын», - деп жооп берди. Расулуллах: **«Юнус алейхиссаламдын элинен экенсиң да»,** - деди. Аддас: «Сиз Юнусту кайдан билесиз? Аны бул жерде эч ким билбейт», - деди. Расулуллах: **«Ал – менин боордошум. Ал да мен сыяктуу пайгамбар болгон»,** - деди.

Аддас: «Мындай жүзү жарык, жумшак сүйлөгөн адам эч качан жалган айтпайт. Сенин Аллаху тааланын Элчиси экениңе мен толук ишендим!» – деп, мусулман болгон соң: «Йа, Расулаллах! Мен көп жылдан бери мынабул заалымдардын колунда кул болуп кызматын кылып келе жатамын. Булар ар кимдин акысын жейт, укугун

тебелейт. Элди алдайт, эч кимге жакшылык кылышпайт. Байлык жыйноо жана кумарын кандыруу үчүн ыплас иштин баарына барышат. Мен аларды абдан жек көрөмүн. Сени менен чогуу кетип, сенин шаарыңда сага кызмат кылгым келет. Мыкаачылардын, заалымдардын урган ташына, шилтеген кылычына каршы сенин калканың болоюн. Мени ала кет!» – деп өтүнөт.

Расулаллах алейхиссалам күлүмсүрөп: **“Азырынча кожоюндарыңдын жанында кал. Аз убакыттан кийин атымды бардык жерде уга турган болосуң. Мага ошол кезде кел”, -** деди. Ал жерде бираз демалган соң Меккеге карай жол тартышты. Меккеге эки күндүк жол калганда бир булуттун өздөрүнө көлөкө салып келе жатканын көрдү. Дыкат салып караганда бул булуттун Жабраил алейхиссалам экендигин байкады. Бул окуяны Пайгамбарыбыз Айша Сыддык энебизге (радыйаллаху анха) айтып берген.

«Сахих-и Бухариде» жана Ахмед бин Ханбалдын «Муснад» атуу китебинде мындай делинген: Бир күнү Хазрети Айша энебиз: «Йа, Расулаллах! Сиздин башыңыздан Ухуд күнүнөн да оор күн өттү беле?» - деп сурады. Пайгамбарыбыз: **«Валлахи сенин коомуңан ушундай катуу жапа чектим, Ухуд согушундагы капырлардан андай жапа чеккен эмесмин. Ибн Абди Йалил бин Кулалга өзүмдү тааныткanымда** (б.а., пайгамбарлыгымды билдирип, аны динге чакырганымда) **ал кабылдабады. Алардын жанынан чыгуудагы ыздырабым ушунчалык болгондуктан тээ Карн-ы Сеалиб деген жерге жеткенге чейин өзүмө келе албадым. Ошол жерде башымды жогору көтөрдүм. Бир булуттун мага көлөкөсүн түшүрүп турганын көрдүм. Булуттун ичинде Жабраил** (алейхиссалам) **турду. Ал мага мындай деп добуш салды: «Йа, Мухаммед! Хак таала коомуңдун сен тууралуу айткан сөздөрүн жана сени коргогулары келбей тургандыктарын укту. Сага тоолордун буйрукчусу болгон мынабул периштени жиберди, эмне кааласаң ушул периштеге буйрук кыласың.» Ал периште мага үн салып салам бергенден кийин: «Йа, Мухаммед! Хак таала Жабраилдин айтканындай тоолордун периштеси болгон мени сага жиберди, каалаганыңды айт! Буйругуңду орундаймын. Эгер мына бул эки тоонун** (Куанйкиан менен Абу Кубайс тоосу) **меккеликтерди жанчып бири-бирине жабышуусун** (жана мушриктерди толук

басып калуусун) **кааласаң буйрук кыл, жабыштырайын» деди. Мен макул болбой:** «(Жок, Мен ааламдарга мээримдүүлүк катары жиберилдим.) **Аллаху тааланын ушул мушриктердин тегинен тек Хак таалага ибадат кыла турган, Аллаху таалага эч нерсени шерик кылып кошпой турган бир урпак чыгаруусун тилеймин», - дедим».**

Пайгамбарыбыз Таифтен Меккеге кайтып келе жатып Нахле деген жерде бираз демалды. Бираздан кийин намаз окууга турду. Нусайбин жиндеринин бир тобу ошол жерден өтүп бара жатып, Пайгамбарыбыз окуп турган Курани карим аяттарын угуп, токтоп тыңдады. Ошондон кийин алар Расулуллах менен жолугуп мусулман болду. Пайгамбарыбыз аларга: **«Коомуңарга барганыңарда менин ыйманга чакырганымды аларга да айткыла. Аларды да ыйманга чакыргыла»,** - деди. Ал жиндердин коомуна барып муну айтканда муну уккан жиндердин бардыгы ыйман келтирди. Бул жагдай Курани каримдин «Жин» сүрөсүндө жана «Бухари» жана «Муслим» аттуу атактуу хадис китептеринде көрсөтүлгөн. Ушул окуядан кийин Расулуллах Меккеге карай бет алды.

«Лаа илаха иллаллах» деп кутулгула...

Кадырлуу Пайгамбарыбыз Мутим бин Адинин камкордугу менен Меккеге келди. Аларды хак жолго чакыруусун улантты. Буга байланыштуу мушриктер мурункудан бетер кутуруп, зордук-зомбулук менен зулумдуктарын көбөйтүштү. Хак таала Расулуллахка Каабаны зыярат кылуу мезгилинде зыяратка келген Арап тайпалары менен кездешип, аларды Исламга чакыруусун буюрду. Сүйүктүү Пайгамбарыбыз ушул буйрук боюнча Мекке айланасында курулган Зулмежаз, Указ жана Меженне жарманкелерине барып, тайпаларга Аллаху тааланын бир экендигин айтып, Ага ибадат кылууга чакырып, өзүнүн пайгамбар экендигин кабылдоосун таблиг кылчу эле. Айткандарын кабыл кыла турган болсо Аллаху таала аларга Жаннатты бере тургандыгын билдирчү. Пайгамбарыбыздын жалбарып кылган бул дааваттарына тилекке каршы эч ким кулак асчу эмес. Жада калса, кээ бирөөлөрү орой мамиле кылып, жаман кылыктарды көрсөтүшчү, кээ бирлери болсо бети-мурдун

тыржыйтып жаман сөздөрдү айтышчу. Курайш мушриктери да аны көзөмөлдөп, келген тайпаларды азгырышчу.

Имам Ахмед, Байхаки, Табарани жана Ибн Исхактын билдиргендери боюнча Рабиа бин Аббад мындай риваят кылган: «Жаш элем. Атам менен бирге Мина тоосуна бардык. Расулуллах Арап тайпаларынын конгон жерлерине барып: **«Эй, баланча уулдары! Табынып жүргөн мына бул буттарыңарды таштап, Аллаху таалага эч кандай шерик кошпостон ибадат кылууңарды, мага ишенип, мени тастыктоолоруңарды, Хак таала тарабынан жиберилген милдетимди билдирип, орундаганга чейин мени коргооңорду силерге буюрган Аллаху тааланын элчисимин!...»,** - деп айтчу. Чалдыр көздүү, чачы өрүлгөн бир адам: «Эй, баланча уулдары! Бул силерге буттарыбыз Лат менен Уззага табынуууга тыюу салып, өзү чыгарган динге чакырып жатат!... Сак болгула!... Аны тыңдабагыла, ага баш ийбегиле!..» - дечү. Мен атамдан: «Бул адамды көзөмөлдөп турган ким?» - деп сурадым. Атам: «Агасы Абу Лахаб» - деп жооп берди.

Таберани, Тарик бин Абдуллахтан мындай риваят кылган: «Расулуллах алейхиссаламды Зулмежаз жарманкесинен көргөн болчумун. Адамдар уксун деп кыйкырып: **«Эй, адамдар! Лаа илаха иллаллах** (Аллахтан башка кудай жок) **дегиле да кутулгула», -** дечү. Ага карап турган бир колуна таш алып анын бутуна ыргытып: «Эй, жамаат! Ишенбегиле!.. Андан сактангыла!... Анткени, ал – жалганчы!...» - дейт. Тийген таштар бутун канатса да Расулуллах тайбай, чарчабай дааватын улантчу. Айланадагылар: «Бул жаш жигит ким?» - деп сурады. Бири: «Абдулмутталиб уулдарынын ичинен чыккан жигит», - деп жооп берди. «Таш ыргыткан ким?» дегенде «Агасы Абу Лахаб», - деди.

Имам Бухаринин «Тарихул-кебир» жана Табаранинин «Мужемул кебир» аттуу китептеринде мындай делинет: «Мудрик бин Муниб атасынан, ал дагы атасынан накыл кылып мындай деген: «Атам менен Мина тоосуна кондук. Ал жерде бир топ адамды кездештирдик. Бир адам аларга: «Эй, адамдар! «Лаа илаха иллаллах» деп айтып кутулгула», - деди. Жанындагы адамдардын биразы анын көркөм жүзүнө түкүрүштү, биразы башына топурак чачты, биразы жаман сөздөрдү айтышты. Бул абал түшкө чейин уланды. Ушул кезде бир кыз бала колундагы суу толо идиш менен ошол жерге

келди, алиги адамдын абалын көрүп ыйлай баштады. Ал адам суу ичкенден кийин кызды карап: **«Эй, кызым! Атаң тузакка түшүп өлтүрүлөт, кордукка учурайт деп коркпо!»** - деди. «Бул адам менен кыз ким?» - деп сурадык. «Бул Абдулмутталиб уулдарынан Мухаммед (алейхиссалам), жанындагы кызы Зейнеп (радыйаллаху анха)», - дешти.

Саид бин Яхия бин Саид ал-Амавий **«Мегази»** аттуу китебинен атасынан, ал Абу Наимден, Абдуррахман Амириден, ал бир нече адамдан риваят кылат. Алар мындай дейт: «Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи ва саллам) бир күнү Указ жарманкесине барды. Амир уулдарынын тайпасына барып аларга: **«Эй, Амир уулдары! Силерге силерди баш паана кылган адамдарга кандай колдоо көрсөтүлөт?»** - деп сурады. Алар: «Бизге эч ким тийише албайт, байкатпай отубузга да жылына албайт!...» - деди. Пайгамбарыбыз: **«Мен Аллаху таалаын элчисимин. Алдыңарга келген кезимде Раббимдин мага тапшырган пайгамбарлык милдетин адамдарга жеткиргенге чейин мени коргойсуңарбы?»** - деди. Расулуллах: **«Мени терске чыгаргандардын башында ошолор болду», -** деди. Амир уулдарынын тайпасы: «Эй, Мухаммед! Биз сени кайтарбайбыз дагы, айткандарыңа ыйман да келтирбейбиз. Бирок, сен пайгамбарлык милдетиңди адамдарга жеткиргениңче биз сени коргойбуз», - деди. Муну уккан Пайгамбарыбыз алардын жанына отурду. Ушул кезде Амир уулдарынын бири Бейхара бин Фарис жарманкедеги соодасын бүтүрүп, ошол жерге келди. Жанындагыларга Расулуллахты көрсөтүп: «Бул ким?» - деп сурады. Алар: «Мухаммед бин Абдуллах», - деди. Бейхара: «Силердин анда кандай ишиңер бар? Ал эмне үчүн жаныңарда отурат?», - деди. «Бизге башпаана кылып келди, Аллахтын элчиси экенин айтты жана пайгамбарлык милдетин адамдарга таблиг кылганга чейин өзүн биздин коргообузду суранды», - деди. Ошондо Бейхара Расулуллахка бурулуп: «Сени коргоо деген сөз – бүткүл араптардын огуна көкүрөгөбүздү тосуу деген сөз», - деди да, коомуна: «Элине дал силердей жаман нерсе алып кайткан коом жок. Демек, силер бардык араптар менен согушуп, алардын окторуна өз денеңерди тосот экенсиңер да?! Эгер өз коому андан бир жакшылык көргөндө өздөрү коргошмок. Силер өз коомун жалганга чыгарып, кууп чыккан адамды коргоп отурасыңар. Ага жардам бермекчисиңер!... Өтө катуу адашып турасыңар!..» - деди. Кийин Пайгамбарыбызды

карап: «Тез бул жерден кетип, коомуңа кайт!... Ант кыламын, коомумдун арасында болбогонуңда ушул жерден мойнуңду сууруп алмакмын!..» - деп бетпактык кылды. Ушул сөздөрдөн кийин Расулуллах катуу капа менен төөсүнө минди. Жанагы бетпак Бейхара Пайгамбарыбызды төөсүнөн кулатты. Муну көргөн сахабалардан (радыйаллаху анхум) Дабаа бинти Амир деген кыйкырып: «Аллаху тааланын хабибине (сүйүктүү кулуна) мындай ишти кантип кылып жатасыңар? Мен үчүн Расулуллахты мына булардын колунан куткарып ала турчу адам жокпу?» - деп туугандарын карады. Туугандарынан үч адам бактысыз Бейхарага умтулду. Бейхаранын коомунан эки адам ага көмөктөшкүсү келди, бирок, алиги үчөө аларды да жулмалап сабап таштаршты. Бул жагдайды көрүп турган Пайгамбарыбыз өзү үчүн урушуп жаткан үч адам үчүн: **«Йа, Раббим! Бул адамдарга береке ихсан кыла көр!»** - деди. Бейхара менен анын жардамчылары үчүн: **«Йа, Раббим! Буларды мээримиңен алыстата көр!»** - деп дуба кылды. Жакшылык тилеген адамдары мусулмандыкты кабылдады, Бейхара менен жардамчылары капыр болуп жан тапшырды. Амир уулдары тайпасынын өкүлдөрү элдерине кайтканда элиндеги самавий китепти окуган бир карт адамга Меккеде башынан өткөргөн окуяларын айтып берди. Ал карт адам Пайгамбарыбыздын атын уккан кезде: «Эй, Амир уулдары! Силер эмне кылдыңар?! Исмаил уулдарынын эч кайсынысы ушуга чейин пайгамбармын деп жалган айткан эмес. Албетте, ал адам чындык менен акыйкатты айтты. Эми бул кылган каталарыңарды өмүр бою оңдой албайсыңар», - деп аларды айыптады.

МИРАЖ

Сүйүктүү Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи васаллам) кезиктирген тайпалардын бардыгына Исламды түшүндүрүп жүрдү. Аллаху тааланын буйруктарын жайуу жолунда адамдардан өзүнө камкор жана көмөкчү болууларын сурады. Бирок, тайпалар мусулмандыкты да кабылдабай, ага да колдоо көрсөтүшкөн жок. Жада калса, аны мазактап, ага оор сөздөрдү айтышып, тил тийгизишчү. Пайгамбарыбыз катуу чарчаңкы, ач, суусуз, кайгы-капалуу абалда эле. Күндүзгү убакыттар ушундай өтүп, бул абал түн ортосуна чейин уланчу. Меккелик мушриктер келген адамдардын мусулман болууларына жол бербей жатышканы аз

келгенсип Пайгамбарыбызга да канткенде болсо да бир зыян тийгизүүдөн тажашкан жок. Мындан кийин Пайгамбарыбыздын кала турчу жери дагы калбаган эле. Туш-тараптын баары душман эле. Ошол түнү агасы Абу Талибдин кызы Умми Ханинин Абу Талиб дубанындагы үйүнө барды. Умми хани ал кезде ыйман келтирбеген эле. Пайгамбарыбыз келип, эшигин какты. Ичтен: «Ким бул?» деп суралганда Расулуллах: **«Агаңдын уулу Мухаммедмин. Кабылдасаң конок болуп келдим», -** деди.

Умми Хани: «Сиздей туура сөздүү, адилеттүү, кадырлуу конокко жаныбыз курман болсун. Келе турганыңызды айтканыңызда бир нерселерди даярдап турар элем. Азыр дасторконго коё тургудай эч нерсе жок», - деди. Пайгамбарыбыз: **«Жей турчу эч нерсе керек эмес. Ниетим тамак эмес. Раббиме ибадат кылып, жалбарууга орун болсо мага жетиштүү», -** деди.

Умму Хани Расулуллахты (саллаллаху алейхи васаллам) ички бош бөлмөгө киргизип, бир төшөк, чылапчын жана кумган берди. Келген конокту урматтоо, аны душмандан коргоо араптар үчүн эң абыройлуу милдет болуп саналчу. Бир үйдүн коногуна зыян келсе ошол үйдүн ээси үчүн өтө чоң уят, маскаралык болуп эсептелчү. Умми Хани: «Мунун Меккеде душмандары көп. Жада калса, өлтүргүсү келгендер да бар. Уятка калбоо үчүн аны таң атканга чейин күзөтөйүн» деп ойлоду. Атасынын кылычын алып, үйдү тегеренип баса баштады.

Расулуллах ошол күнү абдан капалуу эле. Даарат алып, Раббисине жалбарынып, кечирим сурап, кулдарынын ыйманга келип, бакытка жетүүлөрү үчүн дуба кыла баштады. Катуу чарчаңкы, ач жана жабыркаган эле. Төшөккө жатып уктап кетти.

Ошол кезде Аллаху таала Жабраил алейхиссаламга: **«Сүйүктүү Пайгамбарымды катуу капаланттым. Мубарек денесине, назик жүрөгүнө оору түшүрдүм. Ошондо дагы ал мага жалбарууда. Менден башка эч нерсени ойлогон жок. Бар дагы аны алып кел. Жаннатымды, Жаханнамымды көрсөт. Ага жана аны жакшы көрө тургандарга даярдалган ниматтарымды көрсүн. Ага ишенбегендерге, сөздөрү менен, аракеттери менен, жазуулары менен аны таарынткандарга даярдаган азаптарымды көрсүн. Аны мен жубатам. Анын назик жүрөгүнүн жарасын мен эмдеймин», -** деп буюрду.

Жабраил алейхиссалам келип Расулуллахтын чаалыгуудан улам мемиреп уктап жатканын көрөт. Ойготоюн дейт, кыя албайт. Акырында адамга айланат да, анын мубарек таманынан өбөт. Периштенин каны, жүрөгү болбогондуктан, муздак эриндери Пайгамбарды ойготуп жиберет. Ал Жабраил алейхиссаламды дароо таанып: **«Эй, Жабраил бир тууганым! Беймезгил маалда эмнеге келдиң! Же ката бир иш кылдымбы? Раббимди ачуулантттымбы? Мага жаман кабар алып келдиңби?»** - деп, Раббисин таарынтып алдым го деген санаа менен катуу коркту.

Жабраил алейхиссалам: «Эй, бүтүндөй жаратылгандардын эң үстөмү! Эй, Жараткандын сүйүктүүсү, эй, пайгамбарлардын мырзасы, жакшылыктардын булагы болгон кадырлуу, улуу пайгамбар! Раббиңиз сизге салам айтты жана сизди өзүнө чакырууда. Туруңуз, баралы!» - деди.

Пайгамбарыбыз даарат алды. Жабраил алейхиссалам Расулуллахтын башына нурдан селде кийгизди, үстүнө нурдан кийим кийгизди. мубарек белине жакуттан белдик такты. Мубарек колуна төрт жүз маржан менен коозделгон асыл таштан жасалган аса таяк берди. Ар бир маржан Чолпон жылдызындай жаркырап турган эле. Мубарек бутуна асыл таштан бут кийим кийгизди. Кийин кол кармашып Каабага келди. Бул жерде Жабраил алейхиссалам Сүйүктүү Пайгамбарыбыздын мубарек көкүрөгүн жарып, жүрөгүн алды. Аны замзам суусу менен жууп, хикмат менен ыйман толо идиш алып келип, жүрөгүнө куюп, көкүрөгүн жапты.

Кийин Жабраил алейхиссалам Жаннаттан алып келген Бурак деген ак жаныбарды көрсөтүп: «Йа, Расулаллах, мына буга миниңиз! Бардык периштелер жолуңузду күтүп турушат», - деди. Ушул кезде Расулуллахты муң басып, ойго батты. Ошондо Аллаху таала Жабраил алейхиссаламга: **«Эй, Жабраил! Хабибимдин эмнеге капалуу экенин сура!» -** деди. Жабраил алейхиссалам Пайгамбарыбыздан сураганда Ал: **«Мен ушунчалык изаат менен урмат көрдүм. Кыямат күнү алсыз болгон үммөтүмдүн жагдайы эмне боло турганы эсиме түштү. Элүү миң жыл Арасат майданында мынчалык күнөөлөрүн кантип көтөрүп турат жана отуз миң жылдык жол болгон Сыраттан кантип өтөт?» -** деди. Ошол кезде Аллахтан: «Эй, Хабибим! Көңүлүң бөлүнбөсүн. Сенин үммөтүң үчүн элүү миң жылдык убакытты бир

заматтык убакыт кыламын. Кайгырба!» - деген кабар келди.

Пайгамбарыбыз Буракка минди. Бурак жаныбар бир шилтемде көз көрүп турган мейкиндиктин акыркы чегинен да тээ узактарга сызып жөнөйт. Жолдо Жабраил алейхиссалам Расулуллахка кээ бир жерлерде түшүп намаз окуп алуусун айтты. Пайгамбарыбыз үч жолу түшүп намаз окуду. Жабраил алейхиссалам Расулуллахтан түшүп намаз окуган жерлерин билген билбегенин сурады. Жообун өзү айтып, биринчи түшүп намаз окуган жердин Медина экенин жана ушул жерге хижрат кыла тургандыгынан кабардар кылды. Калган жерлердин дагы Хазрети Муса Аллаху таала менен багытсыз жана билинбеген бир абалда сүйлөшкөн жери Тур-и Сина тоосу экендигин, акыркысы Иса алейхиссалам дүнүйөгө келген Бейт-и Лахм экенин айтты. Кийин Кудустагы Акса мечитине келди.

Акса Мечитине келгенде Жабраил алейхиссалам бир ташты манжасы менен тешип Буракты байлады. Өткөн пайгамбарлардын кээ биринин рухтары адам кейпине кирип, жыйналышкан эле. Жамаат менен намаз окуу үчүн Адам, Нух жана Ибрахим (алейхимуссалам) пайгамбарларга имам болуу сунуш кылынды. Алар кечирим сурап бул сунушту кабыл кылышпады. Жабраил алейхиссалам: «Сиз барда эч ким имам боло албайт», - деп Пайгамбарыбызды алдыга тартты.

Пайгамбарыбыз башка пайгамбарларга имам болуп, эки рекет намаз окушту. Мындан кийинки окуяны мыйндай жеткирди: **«Мага Жабраил** (алейхиссалам**) бир кесе бейиш суусундугун жана бир идиш менен сүт алып келди. Сүттү алдым. Жабраил** (алейхиссалам**) мага: «Жаратылышты тандаңыз»,** (эки дүнүйө бакытын тандаңыз) - деди. Кийин дагы эки идиш сунду, бири суу, экинчиси бал болчу, экөөнү тең ичтим. Жабраил: **«Бал үммөтүңүздүн кыяматка чейин улана тургандыгына, ал эми суу үммөтүңүздүн күнөөлөрүнөн тазаруусуна белги», - деди. Кийин экөөбүз бирге көккө көтөрүлдүк. Жабраил** (алейхиссалам) **эшикти какты.**

Сен кимсиң? – деди (эшиктин ары жагынан).

Мен Жабраилмин (алейхиссалам).

Жаныңдагы ким?

Ал – Мухаммед (алейхиссалам).

Ага (көккө чыгуу үчүн вахий менен Мираж чакыруусу) **жиберилдиби?**

Ооба, жиберилди.

Салам бердик келген адамга. Бул келген адам кандай жакшы жолоочу! – деди. Дароо эшик ачылып, Адам (алейхиссалам) **менен кездештим. Мени менен саламдашып, дуба кылды...**

Бул жерде көп периштени көрдүм. Баары кыямда хушу жана худу менен (ыклас менен): **«Суббухун куддусун раббул малаикати вар рух» зикирин айтып турушту. Жабраилден: «Бул периштелердин ибадаты ушулбу?» - деп сурадым. «Ооба, алар жаратылгандан баштап кыяматка чейин кыямда болушат. Хак тааладан тилеңиз, ушул ибадатты үммөтүңүзгө насип кылсын», - деди. Хак тааладан тиледим, дубамды кабыл кылды. Намаздагы кыям - ошол кыям.**

(Ал жакта) **бир жамаатты көрдүм. Периштелер алардын баштарын аябай эзишет,** (баштары) **кайрадан калыбына келет. Дагы урат, дагы да мурунку калыбына келет. «Булар кимдер?» - дедим. Жума менен жамаатты таштап койгондор. Руку менен саждаларды толук орундабагандар», - деди.**

Бир жамаатты көрдүм. Алар ач жана жылаңач эле. Тозок периштелери аларды Тозокто оттоого алып барат. «Булар кимдер?» - дедим. «Кедейлерге мээримдүүлүк көрсөтпөгөндөр жана зекет бербегендер», - деди.

Бир жамаатты көрдүм. Алдыларына жакшы даамдар коюлган. Бир жактарында өлүмтүк турат. Алар жакшы даамдарды карабай, ошол өлүмтүктү жеп жатышты. «Булар кимдер?» - деп сурадым. «Булар халал нерсени таштап, харамга умтулган эркектер менен аялдар. Халал мүлктөрү бар кезде харам жеген адамдар», - деди.

Аркасындагы жүктүн көптүгүнөн кыймылдоого чамалары калбаган бир (топ) адамды көрдүм. Ошондо да калкты карап, үстүнө дагы да жүк салууларын сурап жатты. «Булар кимдер?» - дедим. «Булар – аманатка кыянат кылгандар. Адамдардын акысын жеп, анын үстүнөн дагы да зулумдук жасагандар», - деди.

Өз эттерин кесип жеп отурган бир топ адамды көрдүк. «Булар кимдер», - дедим. Жабраил (алейхиссалам)**: «Булар гыйбат эткендер жана сөз ташыгандар», - деди.**

Беттери кара, көздөрү көк, үстүңкү эриндери маңдайларына жеткен, астыңкы эриндери буттарына чейин салбыраган, оздорунан кан менен ириң аккан бир топ адамды көрдүм. Аларга оттон жасалган идиштер менен Жаханнамда аккан уулуу кан менен ириң ичирилүүдө, ал эми алар эшек сыякуу кыйкырууда эле. «Булар кимдер?» - дедим. «Булар арак ичкендер», - деди.

Дагы бир топ адамды көрдүк, алардын тилдери баштарына тартылган, түрлөрү өзгөртүлүп доңуз кейпине киргизилген түрдө азап тартууда эле. Жабраил (алейхиссалам) **«Булар – жалган күбөкөр болгондор», - деди.**

Дагы бир коомду кезиктирдик. Карындары шишип, төмөн карай салбыраган, өңдөрү көгөргөн, кол-аяктары байланган, ордуларынан туралбайт. Жабраилден (алейхиссалам) **буларды сурадым. «Булар пайыз жегендер», - деди.**

Бир топ аялды кезиктирдик. Беттери карайган, көздөрү көк. Оттон кийим кийгизилген. Периштелер аларды оттон жасалган чокмор менен урат. Алар ит менен доңуз сыяктуу кыйкырышат. «Булар кимдер?» - дедим. Жабраил (алейхиссалам): **«Булар - зинакорлук жасагандар жана күйөөлөрүн таарынткан аялдар», - деди.**

Бир жамаат көрдүм. Өтө көп адамдан турат экен. Жаханнам өрөөндөрүндө камалган. От аларды күйгүзүүдө, алар кайрадан тирилип, кайратат күйгүзүүдө. «Булар кимдер?» - дедим. Жабраил (алейхиссалам): **«Булар зинакорлук кылгандар жана күйөөлөрүн таарынткан аялдар», - деди.**

Дагы бир жамаатты кезиктирдим. Эгин эгет, ал бир заматта өнүп, машак байлайт. «Булар кимдер?» - дедим. Жабраил (алейхиссалам): **«Аллаху таала үчүн ибадат кылгандар», - деди.**

Бир дарыяга бардым. Бул дарыянын керемет абалын айтып жеткизүү мүмкүн эмес. Сүттөн ак, толкундары тоодой эле. «Бул кандай дарыя?» - деп сурадым. «Бул дарыянын аты –

Өмүр деңизи. Хак таала өлгөндөрдү тирилте турган кезде ушул дарыядан жамгыр жаадырат. Чириген, ыдырап кеткен денелер тирилип, чөптүн өскөнү сыяктуу мазардан турушат», - деди...

Кийин экинчи кабат көккө чыктык. Жабраил (алейхиссалам) **дагы да эшикти какты.**

Сен кимсиң? – деген үн чыкты.

Мен Жабраилмин (алейхиссалам)

Жаныңдагы ким?

Ал – Мухаммед алейхиссалам

Ага (вахий менен Мираж чакыруусу) **жиберилдиби?**

Ооба, жиберилди – деди.

Салам бердик келген адамга. Бул келген адам кандай жакшы жолоочу – деп айтылды да дароо эшик ачылды. Таеже балдары болгон Иса менен Яхия бин Зекериянын (алейхимуссалам) алдыларынан чыктым. Алар мени менен саламдашты жана дуба кылды. ..

Бир топ периштелерди кезиктирдим. Сап болуп турушкан эле. Бардыгы рукуда эле. Өздөрүнө таандык зикирлери бар эле. Алар башты жогору көтөрбөстөн дайым рукууда турушкан. Жабраил (алейхиссалам): **«Бул периштелердин ибадаты ушундай. Хак тааладан бул ибадатты сиз да сураңыз, үммөтүңүзгө насип болсун», - деди. Дуба кылдым. Кабыл болуп, Раббим намаздагы рукуну ихсан кылды.**

Кийин үчүнчү кабат көккө көтөрүлдүк. Баштагыдай окшош суроо-жооптон кийин Юсуфту (алейхиссалам) **көрдүм. Ага сулуулуктун жартысы берилиптир. Мени менен саламдашты жана дуба кылды...**

Көптөгөн периштелерди көрдүм. Сап болуп, баары сажда кылышууда эле. Жаратылгандан бери саждада болуп, өздөрүнө таандык таспихтерди айтышат экен. Жабраил (алейхиссалам): «Бул периштелердин ибадаты ушундай. Аллаху тааладан бул амалды үммөтүңүзгө насип кылуусун сураңыз», - деди.

Хак тааладан тиледим. Кабыл болуп, намазда силерге насип кылды.

Төртүнчү кабат көккө көтөрүлдүк. Таза күмүштөн жасалган, нурдуу эшиги бар эле. Нурдан кулпу салынган. Кулпуга «Лаа илаха иллаллах Мухаммадун расулуллах» деп жазылган. Мурунку кабаттарда суралган суроктар менен жооптордон кийин эшиктер ачылып, алдымда Идристи (алейхиссалам) көрдүм. Мени менен саламдашып, дуба кылды. Аллаху таала ал тууралуу: «Биз аны жогору орунга көтөрдүк», - деген. (Мариям сүрөсү, 57)

Бир периште көрдүм. Өзү бир такта отурат, капалуу эле. Айлансында өтө көп периштелер бар эле, алардын санын бир гана Хак таала билет. Оң жагында нурдуу периштелерди көрдүм. Жашыл кийинген, жыпар жыттуу эле. Алар өтө көрктүү эле. Сол жагында ооздорунан от чачкан периштелерди көрдүм. Алдыларында оттон жасалган найзалар менен камчылары бар. Көздөрүн кароого эч ким батына албайт. Тактын үстүндө отурган периштенин башынан аягына чейин көздөрү бар. Дайым алдындагы дептерин карап отурат. Андан эч көзүн алып койбойт. Алдында бир тал бар эле. Ар жалбырагында бир адамдын аты жазылган. Алдында чылапчын сыяктуу бир нерсе бар эле. Кээде оң колу менен андан бир нерсе алып, оң жагындагы нур периштелерине берет, кээде сол колу менен бир нерселерди алып сол жагындагы зулмат (караңгылык) периштелерине берет. (Бул) периштеге караганымда жүрөгүмө коркунуч уялады. Жабраилден: «Бул периште ким?» - деп сурадым. «Ал – Азраил, аны карап турууга эч кимдин жүрөгү даай албайт», - деди да анын жанына барып: «Эй, Азраил! Мына бул акыр заман пайгамбары жана Аллаху тааланын сүйүктүү кулу», - деди. Азраил (алейхиссалам) башын көтөрүп күлүмсүрөдү. Ордунан туруп мага таазим кылды: «Салам бердик. Хак таала сенден мартабалуу (кадырлуу) эч кимди жараткан жок. Үммөтүң дагы башка бардык үммөттөрдөн үстөм. Сенин үммөтүңө алардын эне-аталарынан да катуу жаным ачыйт», - деди. «Сенден бир өтүнүчүм бар. Үммөтүм өтө алсыз. Алар менен жумшак мамиледе бол. Рухтарын оңой, ары кыйнабай ал!» - дедим. «Сени эң акыркы пайгамбар

кылып жиберген жана өзүнүн сүйүктүү кулу кылган Аллах үчүн айтайын, Аллаху таала күнү-түн жетимиш жолу: «Мухаммеддин үммөтүнүн рухтарын жумшак жана оңой кылып ал жана амалдарына айоочулук мене кара», - деп буюрду. Ошондуктан, мен сенин үммөтүңө өз эне-аталарынан да көп шапаат кыламын», - деди.

Кийин бешинчи кабат көккө көтөрүлдүк. Ал жерде Харун менен (алейхиссалам) **кездештик. Мени менен саламдашып, кайырдуу дуба кылды.**

Бешинчи кабаттын периштелеринин ибадаттарын көрдүм. Бардыгы өйдө турган абалда бутунун бармактарын карап турушту, башка жерди эч карашпайт. Үн менен таспих айтып турду. Жабраилден (алейхиссалам): **«Бул периштелердин ибадаты ушундай кылынабы?» - деп сурадым. «Ооба, Аллаху тааладан тилеңиз, ушундай ибадатты сиздин да үммөтүңүзгө насип кылсын», - деди. Дуба кылдым. Хак таала ихсан кылды.**

Кийин алтынчы кабат көккө көтөрүлдүк. Ал жерде Муса (алейхиссалам) менен кездештик. Мени менен саламдашып, кайырлуу дуба кылды. Кийин жетинчи кабат көккө көтөрүлдүк, дал ошондой суроо-жооптордон кийин Ибрахимдин (алейхиссалам) **Бейти Мамурга аркасын сүйөп отургандыгын көрдүм. Ал Бейти Мамурга күн сайын жетимиш миң периште кирет** (кезектери экинчи жолу кайра кайталанып келбейт). **Ибрахимге** (алейхиссалам) **салам бердим. Саламымды кабыл алып: «Сага да салам, эй, салих пайгамбар, эй, салих уул!» - деди.** (Кийин) **Йа, Мухаммед! Жаннаттын жери өтө керемет, жумшак жана топурагы таза. Үммөтүңө айт, ал жерге көп бак тиксин», - деди. «Жаннатка кантип бак тигилет?» - деп сураганымда: «Ла хавла ва ла куввата илла биллах»** (бир риваят боюнча) **«Субханаллахи валхамдулиллахи ва ла илаха иллаллаху валлаху акбар» таспихин окуу аркылуу», - деди. Жабраил (алейхисслам) кийин мени Сидратул-мунтахага алып барды. Анын жалбырактары пилдин кулактары сыяктуу, жемиштери мунаралар сыяктуу эле. Ал Аллаху тааланын кез келген бир буйругуна кезиксе өзгөрүп, көрктөнгөндүгү ошончолук, Аллаху тааланын жараткан мукулуктарынын эч кайсынысы анын коздугун айтып жеткизе албайт.**

Жабраил (алейхиссалам) **Сидратул-мунтаханын аркы жагына өткөрүп, мени менен коштошту. Мен: «Эй, Жабраил! Мени жалгыз таштап кетесиңби?» - дедим. Жабраил** (алейхиссалам) **сескенип, Хак тааланын айбатынан коркуп, дирилдеп: «Йа, Мухаммед! Эгер** (дагы) **бир кадам аттай турган болсом Аллаху тааланын кудурети менен куруймун. Бүткүл денем күйөт, жок болот», - деди.**

Расулуллах ушул жерге чейин Жабраил алейхиссалам менен бирге келген эле. Жабраил алейхиссалам ушул жерде өзүнүн жаратылган калыбын, канаттарын ачып, ар канатынан маржандар, жакуттар чачып турганын пайгамбарыбызга көрсөттү. Кийин шооласы күндөн да жарык «Рафраф» деп аталган Бейиштин жашыл килеми келди. Анын тынымсыз Аллаху тааланы зикир кылганынан турган ааламы зикир жаңырыгы менен толчу эле.

Пайгамбарыбызга салам берди. Расулуллах Рафрафтын үстүнө отуруп, бир заматта бийиктерге көтөрүлүп, «Хижаб» деп аталган жетимиш миң пардадан өттү. Ар Хижабдын арасы өтө узак эле. Ар пардада кызматчы periштелер бар эле. Рафраф Пайгамбарыбызды ошол пардалардан ар биринен өткөздү. Ушундайча, күрсү, арш жана рух ааламдарынан ашып өттү.

Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи ва саллам) ар пардадан өткөн кезде **«Коркпо! Йа, Мухаммед! Жакында, жакында»** деген буйруктарды укту. Жакындагына ошончолук **Кабе-кавсейн** макамына жетти. Белгисиз, түшүнө албай турган, түшүндүрө албай турган абалда Аллаху тааланын каалаган бийиктиктерине жетти. Мекенсиз, убакытсыз, багытсыз, сыпатсыз түрдө Аллаху тааланы көрдү. Көзсүз, кулаксыз, куралсыз, мекенсиз Рабби менен сүйлөштү. Эч бир макулук биле албай турган, түшүнө албай турган ниматтарга кол жеткизди.

Имам Раббани хазреттери «Мектубат» аттуу китебинде мындай дейт: «Расулуллах алейхиссалату вассалам Мираж түнү Раббини дүнүйөдө көргөн жок. Акыретте көрдү. Анткени, Расулуллах ал түнү убакыт менен мекен ченевинен чыкты. Эзели жана эбеди (башы менен соңу жок) бир мезгилге түштү. Башталыш менен соңду бир чекит сыяктуу көрдү. Ал түнү Жаннатка бара тургандардын миңдеген жылдардан кийин Жаннатка бара жатканын жана Жаннаттагы маалдарын көрдү. Эми ушул даражада көрүү дүнүйөдө көрүү эмес. Акыреттик сыпатта көрдү.»

Пайгамбарыбызга **«Раббиңди макта!»** деп буюрулганда Ал дароо **«Аттахиййату лиллахи вассалавату ваттаййибат»** (б.а., бардык тил менен боло турчу мактоолор, дене менен жасала турчу кызматтар менен ибадттар, мал-мүлк менен жасала турчу жакшылыктар менен ихсандар Аллаху таала үчүн болсун) деди. Алгач Аллаху таала хабибине көзсүз, кулаксыз, мекенсиз түрдө: **«Ассаламу алейке аййуханнабиййу ва рахматуллахи ва баракатух»** (Эй, Расулум! Саламым, берекем менен рахметим сага болсун) деп салам берди. Пайгамбарыбыз: **«Ассаламу алейна ва ала ибадиллахиссалихин»** (Йа, Раббим! Бизге жана салих кулдарыңа да салам болсун) деп жооп берди. Муну уккан периштелер баары бир ооздон: **«Ашхаду ан ла илахе иллаллах ва ашхаду анна Мухаммадан абдуху ва Расулух»** (Аллахтан башка илах жок экенине көзүм менен көргөндөй билемин жана ишенемин, Мухаммед алейхиссалам Анын кулу жана Расулу) деди.

Пайгамбарыбыз: **«Ассаламу алейна...»** дегенде Аллаху таала: **«Эй, сүйүктүү кулум! Бул жерде экөөбүздөн башка эч ким жок. Эмне үчүн «алейна»** (бизге) **дедиң?»** - деп сурады. Пайгамбарыбыз: **«Йа, Илахи! Үммөтүмдүн денелери чынында мени менен бирге эмес. Бирок, рухтары мени менен бирге. Оюм менен жүрөгүм ошолордо. Мага салам бердиң, мени бардык жамандыктардан сактандырдың. Акыр замандын кыйындыгына чалдыккан ошол кедей, дарттуу үммөтүмдү ушундай үлкөн сый менен жакшылыктардан кандайча куру калтырамын? Мындай ниматтан аларды кандайча насипсиз кыламын», -** деп жооп берди.

Аллаху таала: **«Эй, хабибим! Бул түнү менин коногумсуң. Менден эмне каалайсың?» -** деди. Расулуллах (саллаллаху алейхи ва саллам): **«Үммөтүмдү тилеймин»** (Йа, Раббим)», - деди.

Риваят боюнча ушундайча Хак таала бул суроону жети жүз жолу кайталады. Расулуллах баарына: **«Үммөтүмдү тилеймин»** деп жооп берди. Аллаху таала: **«Ар дайым үммөтүңдү сурайсың», -** дегенде Расулуллах: **«Йа, Раббим! Тилеген менмин, бере турчу Сенсиң. Бүткүл үммөтүмдү мага тапшыра көр», -** деп тиледи. Хак таала: **«Эгер үммөтүңдүн бардыгын ушул түнү сен үчүн кечирип жиберсем менин ырайымдуулугум менен сенин кадырың, улуулугуң билинбей калат. Бир бөлүгүн бүгүн сага**

багыштадым. Эки бөлүгүн кийинкиге калтырдым. Кыямат күнү сен тилейсиң, мен беремин. Менин ырайымдуулугумгүм менен сенин кадырың билинген болсун», - деп буюрду.

Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи ва саллам) бир хадиси шарифинде мындай дейт: **«Ошол түнү** (Мираж түнү) **Аллаху тааладан бүткүл үммөтүмдүн эсебин мага тапшыруусун сурадым. Хак таала мындай деп буюрду: «Йа, Мухаммед! Мындагы максатың – үммөтүңдүн каталыктарын эч ким билбесин дейсиң. Менин максатым – сен шапааттуу пайгамбарсың, башкаларга билинбегени сыяктуу сага да айыптары менен жаман иштери билинбесин. Йа, Мухаммед! Сен алардын жол көрсөтүүчүсүсүң. Мен алардын Раббисимин. Сен аламды эми көрдүң. Мен оболдон түбөлүккө** (эввелден эзелге) **чейин аларды көрдүм жана көрөмүн. Йа, Мухаммед! Эгер сенин үммөтүң менен сүйлөшүүнү каалабаганымда кыямат күнү аларды эсепке тартпас элем. Чоң-кичи эч бир күнөөлөрүн сурабас элем.»**

Аллаху таала айтты: «Йа, Мухаммед! Мубарек көзүңдү ач, бутуңдун астын кара.» Карадым, бир ууч топурак көрдүм. Аллаху таала мындай деп айтты: «Бардык болмуш – сенин бутуңдун астындагы топурак. Ошол топуракты досуңдун алдына алып келдиңби? Достун этегине жабышкан чаңды кечирүүдөн, мага сенин үммөтүңдү кечирүү оңойураак.»

Пайгамбарыбыз бир хадиси шарифинде мындай дейт: **«Хак тааладан бир нече собол сурадым. Жообун уктум. Ошол соболдорду сураганыма өкүндүм.** (Ал суроолордун кээ бирлери мына булар:) **«Йа, Раббим! Жабраилге алты жүз миң канат бердиң. Мага ушундай бере турчу жакшылыгың эмне?» Аллаху таала мындай деп буюрду: «Сенин бир кылың мага Жабраилдин алты жүз миң канатынан да жагымдуу. Сенин бир кылыңдын урматына мен миңдеген күнөөлөрдү кыямат күнү азаптан бошотомун. Жабраил канатын ачса чыгыш менен батыштын арасын толтурат. Сен шапаат кылсаң чыгыш менен батыштын арасы күнөөкөрлөргө толо болсо да бардыгын сага багыштаймын.» Мен айттым: «Атам Адамга** (алейхиссалам) **периштелерди сажда кылдырдың. Ушул сыяктуу мага сыйың эмне?» Хак таала айтты: «Периштелердин Адамга сажда**

кылуулары сенин нуруңдун анын маңдайында болуусуна байланыштуу эле. Йа, Мухаммед! Сага андан артык нерсе бердим. Ысымыңды ысымыма жакын кылдым жана Арши аланын үстүнө жаздым. Ал кезде Адам жаратыла элек эле, аты менен заты да жок эле. Сенин ысымыңды көктөрдүн эшигине, пардалардын үстүнө, Жаннаттардын эшигине, сарайлар менен бактарга, Жаннаттын бардык жерине жаздым. Жаннатта бетине «Ла илаха иллаллах Мухаммадун расулуллах» деп жазылбаган эч нерсе жок. Бул мартаба Адамга берилген мартабадан жогору».

«Йа, Раббим! Нухка (алейхиссалам) **кеме бердиң. Ошол сыяктуу мага эмне бердиң?» Аллаху таала мындай деди: «Сага Буракты бердим, бир түндө жерден Аршка көтөрдүм. Жаннат менен Жаханнамды көрдүң. Үммөтүңө мечиттерди бердим, кыямат күнү кемелерге минген сыяктуу үммөтүң ошол мечиттерге минип Сыраттан көз ачып-жумганча өтүп, Тозоктон кутулат.»**

Йа, Раббим! Исраил уулдарына Жаннаттан кудурет халвасы менен бөдөнө этине окшогон куштун этин түшүрдүң.» Аллаху таала мындай деди: «Сага жана үммөтүңө дүнүйө менен акыреттин ниматын ихсан кылдым. Исраил уулдарынын түрлөрүн адамдан аюу, маймыл жана доңуз кейпине айландырдым. Сенин үммөтүңдүн эч бирине андай кылбадым. Ошолордун кылгандарын кылса дагы аларды мындай кылбадым. Йа, Мухаммед! Сага бир сүрө бердим, андай сүрө Тоорат менен Инжилде жок. Ал – Фатиха сүрөсү. Кимде-ким ал сүрөнү окуса денеси Тозокко харам болот. Ал адамдын эне-атасынын азабын жеңилдетемин. Йа, Мухаммед! Мен сенден артык (урматтуу, абыройлуу, үстөм) **эч кимди жаратпадым. Сага жана үммөтүңө түндө жана күндүз элүү убакыт намазды фарз кылдым.**

Йа, Мухаммед! Кимде-ким менин бир экенимди кабылдаса жана мага шерик кошпосо Жаннат ошол адамдыкы. Мындай үммөтүңө Жаханнамды харам кылдым. Сенин үммөтүң үчүн рахматым (мээримим) **ачуумду ашып түштү.**

Йа, Мухаммед! Менин алдымда бардык адамдан кадырлуусуң, абыройлуусуң. Кыямат күнү сага ошончолук

сыйларды кыламын, бүткүл аалам таң калат. Эй, Хабибим! Сен Жаннатка кирмейинче башка пайгамбарлар менен үммөттөрүнө кирүүгө тыюу салынат. Сенин үммөтүң үчүн эмне даярдаганымды көргүң келеби?» «Көргүм келет, йа, Раббим!» - дедим. Исрафилге карап: «Эй, Исрафил! Ишенимдүү кулум жана элчим болгон Жабраилге айт, Хабибим болгон сүйүктүү кулумду Жаннатка алып барып, Хабибим менен үммөтүнө эмне даярдаганымды көрсөтсүн. Көңүлү жайлансын», - деп буюрду.

Ааламдардын мырзасы болгон сүйүктүү Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи васаллам) Исрафил алейхиссалам менен бирге Жабраил алейхиссаламдын жанына келди. Жабраил алейхиссалам аны Жаннатка алып барды. Периштелер колдоруна Жаннат кийими менен нур толо табактарды кармап күтүп турушкан эле. Жабраил алейхиссалам: «Йа, Расулаллах! Бул периштелер Адам алейхиссаламдан сексен миң жыл мурда жаратылган. Бул периштелер табактагы нурду сага жана үммөтүңө чачуу үчүн чыдамсыздык менен күтүп келишет. Кыямат күнү Аллахтын буйругу менен үммөтүңдү ээрчитип келгениңде табактагы гаухарды үстүңөргө чачышат», - деди. Аларды Жаннатта кызмат кылган Рыдван деге периште күтүп алат. Расулуллахка сүйүнчүлөрдү айтып: «Хак таала эки бөлүгүн сиздин үммөтүңүзгө, бирөөсүн башка үммөттөргө берүү үчүн Бейишти үчкө бөлдү», - деди жана Бейиштин бардык жагын аралатты.

Пайгамбарыз мындай деди: **«Бейиштин ортосунда бир өзөн көрдүм. Арштын жогору жагынан өткөн бул өзөндөн суу, сүт, хамр** (Жаннат шарабы) **жана бал бири-бири менен аралашпай агат. Ал өзөндүн жээги хризолиттен жасалган. Ичиндеги таштар асыл, баткагы жыпар жыттуу, чөптөрү гүлдөрдөн эле. Айланасына күмүш идиштер коюлган, саны көктөгү жылдыздардан да көп эле. Тегерегинде куштар жүрдү, моюндары төөнүн мойнундай эле. Ким ошол куштардын этин жеп, ошол өзөндүн суусун ичсе Хак тааланын ыраазылыгын алат. Жабраилден: «Бул кандай өзөн?» - деп сураганымда: «Кавсар. Хак таала аны сизге берди. Сегиз Жаннатта болгон бакчаларга суу ушул Кавсардан агат», - деди. Ал өзөндүн жээгинен чатырларды көрдүм. Бардыгы маржандар менен**

жакуттардан жасалган эле. Жабраилден сураганымда: «Сиздин аялдарыңыздын орду», - деди. Ал чатырларда хурилерди (Жаннат кыздарын) **көрдүм. Жүздөрү күндөй жаркыраган, бардыгы кошулуп басаң добуш менен өлөң айтып отурду. Алар: «Биз кубанычтуубуз. Бизге эч кандай кайгы келбейт. Биз жасанып алганбыз, эч качан көрксүз болбойбуз. Биз жаштарбыз, эч качан картайбайбыз. Биз көркөм мүнөздүүбүз, эч ачууланбайбыз. Биз ар дайым ушундайбыз, эч качан өлбөйбүз», - дешет. Бакыт сарайлары менен талдарына чейин жетип, алардын добуштары бардык жерге таралат. Асемдиги ушунчалык, ал үн эгер дүнүйөгө келсе дүнүйөдө эч кандай өлүм менен кыйынчылык болмок эмес. Жабраил: «Булардын жүздөрүн көргүңүз келеби?» - деп сурады. «Ооба», - дедим. Бир чатырдын эшигин ачты. Карадым. Ошондой сулуу келбеттерди көрдүм, алардын сулуулугун өмүр бою айтып өтсөм да бүтүрө албаймын. Жүздөрү сүттөн ак, беттери жакуттан кызыл жана күндөн да нурдуу эле. Терилери жибектен жумшак, айдай жаркыраган, жыпар жыттуу эле. Чачтары кара, биразыныкы өрүлгөн, кээ бириники жыйналган, кээ бириники бошотулган, отурса чачтары төгүлөт, турса буттарына чейин жетет. Ар биринин алдында бир кызматчы бар эле. Жабраил: «Булар сиздин үммөтүңүз үчүн»,** - деди.

Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи ва саллам): **«Сегиз Жаннаттын бакчасын жана ар түрдүү ниматтарын көрдүм. Жаханнам менен анын кабаттарын да көрсөм деп ойлодум. Жабраил** (алейхисслам) **колуман кармап, Тозоктун эң чоң периштеси Маликке алып барды. «Эй, Малик! Мухаммед (алейхиссалам) душмандардын Жаханнамдагы ордун көргүсү келет (Ага Жаханнамды көрсөт)», - деди. Малик Жаханнамдын кабаттарын ачты. Жети кабаттын бардыгын көрдүм. Жетинчи кабат «Хавиа» деп аталат. Анын азабы башка кабаттардан канчалаган эсе оор болот. Маликтен: «Бул кабатта кайсы тайпа азап тартат», - деп сурадым. Малик: «Фараон, Карун жана сенин үммөтүңдүн мунафыктары азап тартат», - деди. Алтынчы кабат «Лази» деп аталат. Ал жерде мушриктер** (эч дини болбогондор) **азап тартат. Бешинчи кабат «Хутама» деп аталат. Ал жерде отко, уйга сыйынгандар, буддисттер азап тартат. Төртүнчү кабат «Жахим» деп аталат. Ал жерде күнгө,**

жылдыздарга табынгандар азап тартат. Үчүнчү кабат «Сакар» деп аталат. Ал жерде христиандар азап тартат. Экинчи кабат «Саир» деп аталат, анда яхудилер азапка тартылат. Биринчи кабат «Жаханнам» деп аталат, анын азабы башкалардан жеңил. (Ошого карабастан) **ал жерде оттон жасалган жетимиш миң дарыя бар. Дарыялардын чоңдугу ошончолук, жер менен көктү ошол дарыяга таштап, бир периштеге табуу буйрук кылынса миң жыл издесе дагы таба алмак эмес. Зебанилер** (Жаханнамда кызмат аткарган периштелер) **өтө чоң болушат. Эгер алардын бири жер менен көктү оозунун бир ууртуна салса да билинмек эмес. Ал дарыялар толкундап, коркунучтуу добуштарды чыгармак. Эгер ал добуштан дүнүйөгө кичине гана добуш жеткенде бардык макулуктар жок болмок. «Бул кабат кайсы тайпа үчүн?» - деп сурадым. Малик жооп бербеди. Кайта сурадым. Ал үнсүз калды...**

Жабраил Маликке: «Сенден жооп күтүп турат», - деди. Ал: «Мени кечириңиз», - деп өтүндү. Мен: «Эмне болсо да айт, эгер бүгүн билүүбүз мүмкүн болсо балким алдын алып үлгүрөрбүз», - дедим. Малик: «Йа, Расулаллах! Сиздин үммөтүңүздүн күнөөкөрлөрүнө арналган, аларга мындай коркунучтуу жерден өздөрүн коргосун деп насыят кылыңыз. Денелерин ушундай азапка тарта турган нерселерден алыс кылсын. Ал күнү мен күнөөкөрлөргө мээримдүүлүк кылбаймын. Ак сакалдуу карыларына да, жаштарына дагы шапаат кылбаймын», - деди.»

Расулуллах ыйлай баштады. Мубарек башынан селдесин чечип, шапаат сурап, Аллаху таалага жалбара баштады. Үммөтүнүн алсыздыгын жана алардын мындай азапка чыдай албай тургандыгын айтып ушунчалык көп ыйлады, Жабраил алейхиссалам менен башка периштелер дагы кошулуп ыйлай башташты. Ошол кезде Аллаху тааладан добуш келди: **«Эй, Хабибим! Сенин урматың менен кадырың менин даргахымда өтө жогору, дубаң кабыл болду. Көңүлүң ырахат болсун. Сени максатыңа жеткиздим. Сага көптөгөн күнөөкөрлөрдү шапаатым менен сен «жетет» дегенге чейин кечире турган макам** (даража) **беремин. Эй, Хабибим! Кимде-ким бул буйругумду орундаса азап менен жазадан кутулат, ырайымдуулугума ээ болот. Жаннатта мени**

көрүү урматына ээ болот. Сага жана үммөтүңө күндүз жана түндө элүү убакыт намаз фарз кылдым.»

Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи ва саллам) сөзүн улантып мындай деди: **«Ал макамдан** (кийин) **Аршка жеттим. Самаваттан** (асмандардан) **өтүп, Муса** (алейхиссаламдын) **макамына бардым. Мага: «Хак таала сага жана үммөтүңө эмнени фарз кылды», - деди. Мен: «Күндө күнү-түнү элүү убакыт намазды фарз кылды», - дедим. «Раббиңе кайтып барып, бираз жеңилдетүүсүн сура. Анткени, үммөтүң муну көтөрө албайт. Мен Исраил уулдарын сынап көрдүм», - деди. Ушундан кийин Раббиме кайрылып: «Йа, Раббим! Үммөтүмө** (бул буйрукту) **бираз жеңилдете көр», - дедим. Ушундан кийин элүү убакыттан жалгыз беш убакытын кыскартты. Ал: «Раббиңе кайтып барып, бираз жеңилдетүүсүн сура. Анткени, үммөтүң муну да орундай албайт», - деди. Ушундайча Муса** (алейхиссалам) **менен Аллаху таала арасында бир нече ирет барып келдим. Акырында Аллаху таала: «Бул намазды беш убакытка түшүрдүм. Ар намаз үчүн он сооп жазылат. Орундса бир ишке он сооп жазылат. Бирок, бир күнөө ишти ойлоп, кылбаса эч нерсе жазылбайт. Кылса бир күнөө болуп жазылат», - деп буюрду. Кийин Муса** (алейхиссаламга) **барып жагдайды айттым. Муса алейхиссалам дагы да: «Барып дагы жеңилдетүүсүн сура», - деди. Мен ага: «Раббимден көп нерсе сурагандыктан эми уяламын», - дедим.»**

Аллаху таала ушундайча Расулуллахтын тарткан кыйынчылыктары менен жараланган жүрөгүн жубатты. Эч бир макулугуна бербеген, эч кимдин түшүнө кирбеген, биле албай турган ниматтарды ага ихсан кылды.

Пайгамбарыбыз бир заматта Кудуска, ал жерден Мекке-и Мукаррамага Үммү Ханинин үйүнө келди. Жаткан жери али суубаган, чылапчындагы даарат алган суу али термелип турган эле. Сыртта жүргөн Үммү Хани уктап калган эле, ошондуктан эч нерсе сезбеди. Пайгамбарыбыз Кудустан Меккеге келе жатканда Курайш кербенин көрдү. Кербендеги бир төө үркүп, кулаган болот. Таң атканда Каабага барып, Миражын айта баштады.

Капырлар «Мухаммед акылынан адашыптыр» деп мазакташты. Мусулман болууну ойлоп жүргөндөр да эки ойлуу болуп калышты.

Мушриктердин кээ бири кубанып, Абу Бакрдын үйүнө барды. Анткени, анын акылдуу, тажрыйбалуу соодагер экендигин жакшы билчү. Эшикти ачып сыртка чыккан Хазрети Абу Бакрдан: «Эй, Абу Бакр! Сен Кудуска барып келүүгө канча убакыт кетет?» - деп сурады. Хазрети Абу Бакр: «Жакшы билемин, бир айдан көп убакыт кетет», - деп жооп берди.

Бул сөзгө кубанган капырлар: «Акылдуу, тажрыйбалуу адамдын сөзү ушундай болот», - деди. Күлүп, мазак кылып: «Сенин мырзаң Кудуска бир түндө барып келдим дейт, акылынан абдан алжыды», - деди. Эми Хазрети Абу Бакр да өздөрүн колдойт деген ой менен ага сүйүү урмат көрсөтүштү.

Хазрети Абу Бакр Расулуллахтын мубарек ысымын уккан кезде: «Эгер ал айтса чын! Бир заматта барып келгендигине мен да ишендим», - деп ичке кирип кетти. Капырлар: «Эй, Мухаммед, эмне деген сыйкырчы элең, Абу Бакрды дагы сыйкырлап таштаптыр», - деп артка кайтышты.

Хазрети Абу Бакр дароо Расулуллахтын жанына барды. Көпчүлүктүн арасынан бийик үн менен: «Йа, Расулаллах! Миражыңыз куттуу болсун! Бизге сиз сыяктуу улуу пайгамбарга кызматчы кылуу менен абырой берген жана мубарек жүзүңүздү көрүү менен көңүлдөрдү алган, рухтарды тарткан мубарек сөздөрүңүздү угуу менен ниматтандырганы үчүн Аллаху таалага чексиз шүгүр кыламын. Йа, Расулаллах! Сиздин сөздөрүңүздүн баары чын! Ишендим. Жаным сизге курман болсун!» - деди. Хазрети Абу Бакрдын сөзү капырларды таң калтырды. Айтаарга сөз табалбай таркап кетишти. Хазрети Абу Бакрдын бул сөздөрү күмөндөнүп жүргөн, ыйманы алсыз көп адамдын жүрөгүнө кубат берди. Расулуллах ошол күнү Хазрети Абу Бакрды «Сыддык» деп атады. Ушул атты алуу менен анын даражасы дагы да көтөрүлдү.

Бул жагдайга катуу ачууланган капырлар момундардын кубаттуу ыйманына, Пайгамбарыбыздын бардык сөзүнө дароо ишенгендиктерине, анын айланасында колдоп-коргоп жүргөндүктөрүнө чыдай алышпады. Алар Пайгамбарыбызды уялтып, жеңебиз деген ой менен башташты:

«Йа, Мухаммед! Кудуска бардым дейсиң. Айтчы кана, мечиттин канча эшиги, канча терезеси бар?» деген сыяктуу суроолорду беришти. Расулуллах алардын ар суроосуна бир-бирден жооп

берди. Пайгамбарыбыз жооп берип жатканда Хазрети Абу Бакр «Дал ошондой, йа, Расулаллах» деп ырастап жатты. Бирок, Расулуллах алейхиссалам өзүнүн адептүүлүгүнөн, уяттуулугунан алдындагы адамдын бетине дагы карачу эмес. Ал мындай деди: **«Акса мечитинде айланама караган жок элем. Алардын сураган нерселерин көргөн эмес элем. Ошол маалда Жабраил** (алейхиссалам) **Акса мечитин көз алдыма алып келди.** (телеберүү сыяктуу) **Терезелерин көрүп, санап, суроолоруна жооп берип жаттым.» Пайгамбарыбыз жолдо төөлүү жолоочуларды көргөнүн айтып: «Иншаллах, шаршемби күнү келет», -** деди. Шаршенби күнү күн батарда кербен Меккеге жетти. Кербендегилерден сураганда алар добул сокпондой болгонун, бир төөнүн жыгылганын айтты. Бул жагдай мусулмандардын ыймандарын кубаттандырды. Капырлардын душмандыктары арта түштү.

Хижраттан бир жыл мурда, Ражаб айынын 27-си Жума күнүнүн түнү болгон бул мужиза «Мираж» деп аталат. Расулуллах Миражга рух жана денеси менен ойгоо абалда чыкты. Мираж түнү ага көртөгөн илахий акыйкаттар көрсөтүлдү жана беш убак намаз ушул түнү фарз кылынды. Мындай башка Бакара сүрөсүнүн соңку эки аяты ихсан кылынды. Мираж Курани каримде «Исра» жана «Нажм» сүрөсүндө жана кээ бир хадиси шарифтерде билдирилген.

Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи ва саллам) Мираждан кийин сахабаларына Жаннат тууралуу айтып отуруп, мындай деди: **«Йа, Абу Бакр! Сенин кооз сарайыңды көрдүм. Кызыл алтындан жасалган эле. Сен үчүн даярдалган ниматтарга күбө болдум.»** Абу Бакр (радыйаллаху анх): «Ошол сарай менен анын ээси сизге курман болсун, Йа, Расулаллах», - деди. Пайгамбарыбыз Хазрети Омарга бурулуп: **«Йа, Омар! Сенин кооз сарайыңды көрдүм. Жакуттан жасалган эле. Анда көп хурилер** (Жаннат кыздары) **бар эле. Бирок, ичине кирбедим. Сенин кызганычыңды ойлодум»,** - деди. Хазрети Омар абдан ыйлады. Көз жашы менен: «Ата-энем, жаным сизге курман болсун, Йа, Расулаллах, сизден кызганууга болобу?» - деди. Кийин Хазрети Османга мындай деди: **«Йа, Осман! Сени бардык көктөн көрдүм. Жаннатта кооз сарайыңды көрүп, сени ойлодум.»** Хазрети Алиге мындай деди: **«Йа, Али! Сенин бейнеңди төртүнчү кабат көктөн көрдүм. Жабраилден сураганымда ал: «Йа, Расулаллах! Периштелер**

Хазрети Алини көрүүгө ынтызар болду. Хак таала анын сүрөтүндө бир периште жаратты. Ал периште төртүнчү көктө турат, өзгө периштелер ага келип берекеттенишет», - деди. Кийин сенин сарайыңды көрдүм. Бир талдын жемишин искедим. Андан бир хури чыкты, бетин парда менен жапты. «Сен кимсиң жана кимдикисиң?» - дедим. «Агаңдын уулу Али үчүн жаратылдым, Йа, Расулаллах», -деди.»

Мираж түнүнүн эртеси Жабраил алейхиссалам келип Расулуллахка беш убак намазды убакыттары менен өзү имам болуп окутту. Хадиси шарифте мындай делинген: **«Жабраил** (алейхиссалам) **Кааба эшигинин жанында эки күн мага имам болду. Экөөбүз** (фажр) **таң атканда багымдат намазын, күн төбөдөн оогондо бешим намазын, бардык нерсенин көлөкөсү өз бою менен бирдей болгондо асырды, күн батарда** (күндүн үстүнкү бөлүгү көзгө көрүнбөй калганда) **шамды жана караңгы түшкөндө куптанды окудук. Экинчи күнү багымдат намазын сырт жарык болгондо, бешимди бардык нерсенин көлөкөсү өз боюнан эки эсе узарганда, асырды мунун артынан, шамды орозо бузулганда** (ооз ачар маалда), **куптанды түндүн үчтөн бири болгондо окудук. Кийин: «Йа, Мухаммед! Сенин жана өткөн пайгамбарлардын намаз убакыттары – ушу. Үммөтүң беш убакыт намаздын ар бирин ушул окуган эки убакыттын арасында окусун», - деди.»**

Намаз убакыттары ушундайча билдирилгенден кийин Хабашстанга да кабар жиберилип, беш убак намаз окуулары жана намаз фарз кылынган кезден баштап ушуга чейинки окулбаган намаздарды да каза кылып окуулары билдирилди.

ХИЖРАТ

Пайгамбарыбыз жыл сайын Каабага зыярат кылууга келген тайпаларды динге чакырып, алардын Тозок отунан кутулуп, түбөлүк бакытка жетүүлөрү үчүн күч жумшап, ар түркүн зулумдук менен азаптарга карабастан пайгамбарлык милдетин арткарууну улантып жүрдү. Тайпалардын, кербендердин конгон жерлерине барып, келгендерге: **«Аллаху тааланын пайгамбарлык милдетин орундап болгонго чейин мага баш-паана болуп,**

душмандарыман коргоп тура ала турчу жана көмөк бере ала турчу ким бар? (Ушундайча) **ага Жаннат берилсин»,** - дечү, бирок, коргой алчу да, жардам берчү да эч ким табылчу эмес.

Пайгамбарлыгынын он биринчи жылы эле. Жарманкеде Каабаны зыярат кылууга келген Медина элинин бир тобун кезиктирди. Алардан **«Силер кимсиңер»** деп сураганда алар өздөрүнүн мединалык Хазраж тайпасынан экендиктерин айтышты. Расулуллахтын чоң атасы Абдулмутталибдин энеси Селма ханым да Хазраж тайпасынын Нажран уулдарынан чыккан эле. Пайгамбарыбыз Хазраждык бул алты адам менен бираз отуруп, аларга «Ибрахим» сүрөсүнүн 32-52-чи аяттарын окуп берип, Исламды түшүндүрдү. Аларды ушул динге кирүүгө чакырды. Тайпаларынын көсөмдөрүнөн жана Мединада турган яхудилерден жакында бир пайгамбардын келе тургандыгын уккан бул адамдар Расулуллах аларды динге чакырган кезде бири-бирин караштьы. Кийин: «Яхудилер айткан пайгамбар ушу», - деп өз араларында сүйлөшүштү.

Мединада Авс жана Хазраж уруулары тээ илгертен бери яхудилерге душман болушкан, мүмкүндүк туулар замат бири-бирине кол салышчу. Яхудилерден мурда Пайгамбарды ээрчисек, үстөмдүк кылып аларды Мединадан сүрүп чыгабыз деген үмүттөрү бар экени да чындык. Ошол себептен Расулуллахтын алдында тизе бүгүп мусулман болушат. «Йа, Расулаллах, элибиз яхудилер менен тирешип турган учурда биз бул жакка келе бердик. Бул берекелүү бурулуштан кийин Аллаху таала аларды да артыңыздан ээрчитип ыйманга келтирер деген үмүттөбүз. Бараарыбыз менен өз урyубузга сенин кабарыңды айтып, Исламга чакырабыз. Өзүбүзгө буйрулган жакшылыкты аларга да жеткиргенге аракет кылабыз. Эгер Аллаху таала аларды ушул динге бириктирсе сизден артык, кадырлуу жана абыройлуу адам болбос», - дешти.

Бул алты адам чыныгы ишенген, Аллаху тааланын Пайгамбарыбызга айткандарын чын жүрөктөрү менен кабылдап, тастыкташкан эле. Элине кайтууга Расулуллахтан уруксат алып, жолго чыгып кетишти. Жаңыдан мусулман болгон бул алты киши: Укба бин Амир, Асад бин Зурара, Авф бин Харис, Рафи бин Малик, Кутба бин Амир, Жабир бин Абдуллах (радыйаллаху анхум) эле.

Биринчи Акаба анты жана Мединадан чыккан күн

Мусулман болгон алты киши Мединага, өз коомдорунун жанына баргандан кийин Ислам менен пайгамбар тууралуу айтып, какты Ислам динине кирүүгө чакыра башташты. Бул ишке алар ушунчалык күч жумшап киришкендиктен Мединада Пайгамбарыбыз менен Ислам тууралуу айтылбаган бир дагы үй калбады. Ушундайча, Ислам Хазраж тайпасынын арасында таралгандай эле Авс тайпасынан да кээ бир адамдар мусулмандыкты кабыл кылышты.

Акабадагы ушул жолугушуудан кийин келерки жылы Асад бин Зурара менен анын Исламды кабылдаган он эки досу Ажылык маалында Меккеге барышты. Ал жылы мушриктер өткөн жылдардагыдан бетер мусулмандарга кысым жасап, жапа чектирип жатышкан эле. Пайгамбардын ар бир кадамын акмалап, аны менен сүйлөшкөн, саламдашкан адамдарды шектүү адам катары эсептешип, мусулман болгонуна адаттагыдай күч колдонушту. Муну уккан Мединалыктар Пайгамбарыбыз менен түндө Акабада кездешүүгө чечим чыгарышат. Алар түнү кезигишет. Пайгамбарыбызга баш ийгендиктерин билдиришип, бардык буйруктарын орундай тургандыктары тууралуу биат (ант) кылышты. Бул анттašуу менен Аллаху таалага шерик кошпоого, зинакорлуктан, уурулуктан, жалаа жабуудан сактанууга, айыпталуудан коркуп жана ырыскы жетпейт деп балдарын өлтүрбөй тургандыктарына милдеттеништи. Экөө Авс тайпасынын, калгандары Хазраж тайпасынын адамдары болгон ушул он эки адамдын башчысы Асад бин Зурара (радыйаллаху анх) эле. Пайгамбарыбыз ушул он эки адамды өз тайпаларына элчи кылды. Алар тайпаларына Исламды түшүндүрүп, алардын атынан Расулуллахка кепил боло турган болушат. Асад бин Зурара (радыйаллаху анх) баарынын атынан өкүл болуп шайланды. Алгачкы Акаба келишимине катышкандар: Малик бин Нажжар уулдарынан Асад бин Зурара, Авф бин Харис, Муаз бин Харис, Зурайк бин Амир уулдарынан Рафи бин Малик, Зекван бин Абдикайс, Ганм бин Авф уулдарынан Убаде бин Самит, Гусайна уулдарынан Йезид бин Салебе, Ажлан бин Зейд уулдарынан Аббас бин Убаде, Харам бин Кааб уулдарынан Укбе бин Амир, Савад бин Ганм уулдарынан Кутбе бин Амир, Абдулэшхел бин Жушем уулдарынан Абул Хайсам Малик бин Таййихан жана Амр бин Авф уулдарынан Увайм бин Саида эле.

Ушул келишимден кийин Мединага кайткан Хазрети Асад менен анын жолдоштору тайпаларына күнү-түнү Исламды түшүндүрүп, аларды хак динге чакырды. Ушул дааваттарынын натыйжасында Ислам Мединада ушунчалык ылдам тарала баштагандыктан мурда бири-бирине кас душман болгон Авс жана Хазраж тайпалары биригип, Исламды терең түшүнүү үчүн Расулуллахтан бир (үйрөтүүчү) мугалим сураштты. Расулуллах (саллаллаху алейхи ва саллам) Курани карим менен Исламды үйрөтүү үчүн Меккедеги сахабаларынан Хазрети Мусаб бин Умейрди Мединага жиберди. Хазрети Мусаб (радыйаллаху анх) Хазрети Асад бин Зураранын үйүндө турду. Аны менен бирге үй-үй кыдырып, бардык адамды Исламга чакырды. Расулуллахка деген сүйүүнү жана Аны бардык душмандардан коргоого болгон күчтөрүн жумшоого сөз берүүлөрүн сурады. Аларды Расулуллахка ант берүү ишине дайындады.

Асад бин Зураранын тайпасынын башчысы Саад бин Муаз эле, ал экөө тууган болчу. Ал кезде араптардын арасында тууганга каршы келбөө адат болгондуктанали ыйман келтирбеген Саад бин Муаз Асад бин Зураранын үйүнө барып, бул ишке тоскоол болууга тырышкан жок. Бир тайпанын башчысы катары бул ишти тикелей өзү чечүүгө киришкиси келбеди. Ошондуктан, тайпасынын алдыңкы катарларынын бири болгон Усейд бин Худайрга: «Меккеден келген адамдарды көрүп кел, ага эмне кылсаң кыл. Асад менин бөлөм болбогондо бул ишти сага тапшырбас элем», - деди. Артынан Усейд бин Худайр найзасын алып, Мусаб бин Умейр жатчу үйгө барды. Ал жерге барып үн чыгарып: «Бизге эмне үчүн келдиң? Адамдарды алдап жүрөсүң. Өлгүң келбесе бул жерден тез арада кайт», - деди. Анын бул ачуулуу түрүн көргөн Мусаб бин Умейр (радыйаллаху анх) ага: «Бираз отур, сөзүбүздү тыңда. Максатыбызды түшүн, жактырсаң кабылдарсың. Жакпаса тоскоол кыларсың...», - деп жылуу сөздөрдү айтты. Усейддин ачуусу басылып: «Туура айтасың» деди дагы найзасын коюп отурду. Ал Хазрети Мусабдын жылуу сөздөрү менен адамдын жүрөгүнө таасир кыла турчу жагымдуу үн менен окуган Курани каримдин аяттарын тыңдады. «Бул кандай керемет нерсе!» дегенин өзү да сезбей калды. Кийин: «Бул динге кирүү үчүн эмне кылуу керек?» - деп сурады. Ага эмне кылуу керек экендиги түшүндүрүлдү. Усейд бин Худайр (радыйаллаху анх) шахадат келимесин айтып,

мусулман болду. Кубанып, бир орунда тура албаган Усейд: «Мен барып силерге бирөөнү жиберейин. Эгер ал мусулман болсо Мединада анын тайпасынан ыйман келтирбеген эч ким калбайт...», - деп дароо ордунан туруп кетти. Усейд түз Саад бин Муазга барат. Элчисинин түрүн көргөн Саад иштин чоо жайын такып сурайт: - Эмне, тапшырманы орундай алдыңбы? Ыймандын даамын таткан Усейд Саад бин Муаздын да мусулман болушун, албетте, каалаган. Аны Мусабдын алдына алып барыш үчүн амалкөйлүк кылып: "Сен айткан адамга бардым. Сүйлөшүп, эч кандай жаман ою жок экенин билдим. Бирок, Хариса уулдары бөлөң Асаддын мындай адамды үйүнө тургузуп жатканына күмөндөнүп, аны өлтүрүүгө бел байлагандыктарын уктук», - деди. Бул сөз Саад бин Муазга катуу тийди. Анткени, бул эки уруу арасында кагылыш болуп, анда Хариса уруусу жеңилип Хайбарга барып жашырынууга мажбур болгон. Бир жылдан кийин гана ортомчулар аркасында эки тарап келишип, журтуна кайта алышкан. Буга карабастан алардын кайрадан кыла турчу бул иштери Саад бин Музды өтө ачууландырды. Бирок, чындыгында мындай эч нерсе болгон жок эле. Усейд бин Худайр ушундай айла-амалды колдонуп туруп Саад бин Муаздын таежесине жана уулу Асад бин Зурарага, андан кийин Мусаб бин Умейрге зыян берүүсүнө тоскоол болмокчу болгон.

Саад бин Муаз Усейд бин Худайрдын (радыйаллаху анх) ушул сөздөрүөн кийин ордунан учуп туруп, Хазрети Асад бин Зурарага барды. Ал жерге барган кезинде Асад менен Мусаб бин Умейрдин (радыйаллаху анхум) тынчтыкта сухбатташып отурганын көрдү. Жандарына барып: «Эй, Асад! Эгер ортобузда тууганчылыгыбыз болбогондо менден уруксатсыз мындай иштерди өз алдыңча кыла алмак эмессиң!» - деди. Бул сөздөргө Хазрети Мусаб бин Умайр жооп берип: "Эй, Саад! Бираз токтон, отуруп, сөзгө кулак бер. Сөзүбүз жакса алаарсың, жакпаса биз сага таңуулабайбыз. Туруп кете бересиң", - деди. Саад бин Муаз мындай жумшак, жылуу сөздөрдөн кийин эпкини басылып, отуруп уга баштады.

Мусаб бин Умейр хазреттери Саад бин Муазга алгач Исламды түшүндүрдү. Исламдын негиздерин айтты. Кийин жылуу, асемдүү үнү менен Курани карим окуду. Окуган сайын Саад бин Муаздын абалы өзгөрө берди. Курани каримдин теңдешсиз сөз чеберчилигинен жүрөгү элжиреп, чоң таасир ичинде калды. Өзүн кармана

албай: «Силер бул динге кирүү үчүн эмне кылдыңар?» - деп сурады. Мусаб бин Умейр (радыйаллаху анх) дароо шахадат келимесин үйрөттү. Саад бин Муаз: «Ашхаду ан ла илаха иллаллах ва ашхаду анна Мухаммадан абдуху ва Расулух», - деп мусулман болду. Ал мусулман болуу аркылуу алган бакыты менен кубанычынан бир орунда тура албады. Дароо үйүнө барып, үйрөнгөнү боюнча гусул алды. Кийин тайпасына жыйналууга буйрук берди. Усейд бин Худайрды ээрчитип, калкынын жыйналган жерине барды. Абдулэшхел уулдарына карап: «Эй, Абдулэшхел уулдары! Силер мени ким деп билесиңер?» - деп сурады. Алар бир ооздон: «Сен биздин башчыбызсың, улуубузсуң, биз сага багынабыз», - деп жооп берди. Саад бин Муаз ушул сөздөн кийин: «Андай болсо баарыңа айтам. Мен мусулман болуу кадырына ээ болдум. Силердин дагы Аллаху таалага жана анын элчисине ыйман келтирүүлөрүңөрдү каалаймын. Эгер ыйман келтирбесеңер силердин эч кайсыңар менен сүйлөшпөймүн дагы, көрүшпөймүн дагы...», -деди.

Абдулэшхел уулдары башчылары Саад бин Муаздын мусулман болгонун жана өздөрүн Исламга чакырганын угар замат баары мусулмандыкты кабылдашты. Ошол күнү алар кечке чейин Мединанын асманын шахадат келимеси менен, такбир менен жаңыртты. Ушул окуядан бираз убакыттан соң бүткүл Медина калкы авс жана хазраж тайпалары Исламды кабылдашты. Ар бир үйгө Исламдын нуру төгүлдү. Саад бин Муаз менен Усейд бин Худайр (радыйаллаху анхум) тайпаларынын бардык буттарын талкалашты. Бул кабар Сүйүктүү Пайгамбарыбызга (саллаллаху алейхи ва саллам) жеткенде ал катуу кубанды. Меккелик мусулмандар кубанычта эле. Ушул себептен ал жыл (м.621) «сенетус-сурур» (кубанычтуу жыл) деп аталды.

Экинчи Акаба анты

Расулуллах алейхиссаламдын пайгамбарлык милдетин арткарганына 13 жыл болгон эле. Меккелик мушриктердин мусулмандарга жасаган зулумдугу чектен чыгып, чыдагыс абалга келген эле. Мединада болсо Асад бин Зурара менен Мусаб бин Умейрдин (радыйаллаху анхума) кызматтарынын аркасында авс жана хазраж тайпалары мусулмандарга кучак жайып, аларды боорлору-

на басып бардык жардамын көрсөтө тургандай сүйүү менен ынтаада эле. Пайгамбарыбыздын дагы тезирээк Мединага көчүүсүн сурап, ал үчүн мал-жандарын курман кыла тургандыктарына сөз беришүүдө эле. Ажылык мезгили келген эле. Мусаб бин Умейр менен бирге Мединалык 73 эркек жана 2 аял мусулмандар Меккеге келишти. Ажылыктан кийин бардыгы дагы да Акабада Пайгамбарыбыз менен кездешишти. Асад бин Зурара менен анын 12 өкүлү тайпаларынын атынан Пайгамбарыбыздын Мединага көчүүсүн сунуштады. Расулуллах аларга Курани карим менен бираз аяттарды окугандан кийин өз жандарын, өз бала-чакаларын кандай коргосо аны да ошодой коргой тургандыктары тууралуу алардан убада талап кылды.

Али мусулман боло элек агасы Аббас дагы ошол жерде болчу. Ал топко карап: «Эй, мединалыктар! Бул – бир тууганымдын уулу. Адамдардын ичиндеги эң жакшы көргөнүм да ошол. Эгер аны тастыктап, Аллахтан алып келгендерине ишенип, өзүңөр менен бирге алып кеткиңер келсе мени канааттардыра тургудай сөз берүүңөр керек. Мухаммед алейхиссалам биздин адамыбыз. Биз аны ага ишенбеген адамдардар коргодук. Ал биздин арабызда адамгерчилик жана абырою менен колдоо көрүп келди. Ал ушулардын баарына карабастан силерге кошулуп кетүүгө чечим чыгарды. Эгер бардык арап тайпалары биригип силерге чабуул жасаганда аларга каршы тура ала тургудай күчкө ээ болсоңор гана бул ишке киришкиле. Бул тууралуу өз араңарда жакшылап келишип алгыла, кийин бири-бириңерден бөлүнүп кетип жүрбөгүлө. Берген сөздөрүңөргө туруп, аны душмандарыңардан койргой аласыңарбы? Коргой алсаңар жакшы. Жок, Меккеден чыккандан кийин аны жалгыз калтыра турган болсоңор анда азыртан баш тарткыла, ал өз элине абырою менен корголгон абалда өмүр сүрсүн», - деди.

Хазрети Аббастын бул сөзүнө мединалык мусулмандар таарынышты. Анын сөздөрү мединалыктарга Расулуллахты (саллаллаху алейхи ва саллам) элине алып барып, мушриктерден коргой албай тургандай, кыйналган кезде аны таштап кете тургандай болуп тийди. Мединалык сахаба Асад бин Зурара Пайгамбарыбызды карап: «Йа, Расулаллах! Уруксат берсеңиз бир ооз сөзүм бар», - деди. Пайгамбарыбыз уруксат бергенден кийин хазрети Асад (радыйаллаху анх): «Ата-энем сизге курман болсун, йа, Расулаллах! Ар даа-

ваттын жумшак жана катуу адиси бар. Азыр сиз бизди адамдардын кабылдоолору кыйын болгон нерсеге чакырып жатасыз. Анткени, адамдардын мурунтан сыйынып келе жаткан буттарын таштап, Исламды кабылдоолору өтө кыйын нерсе. Ушуга карабастан биз Исламды чын көңүлүбүз менен кабылдадык. Жана да мушрик туугандарыбыз менен байланышты үзүүнү буюрдуңуз, чын ниет менен аны да кабылдадык. Муну кабылдоонун да кыйын экенин билесиз. Жада калса, агаларыңыз сиз менен байланышты токтотқондо биз кучак жайып, сизди коргоо сыяктуу мартабалуу милдетти өз мойнубузга милдет деп билдик. Баарыбыз берген сөзүбүзгө келиштик. Оозубуз менен эмнени айткан болсок жүрөгүбүз менен дагы ошол нерсени ырастоодобуз. Өз бала-чакабызды кандай коргосок сизди дагы кашык каныбыз калганча коргоого ант беребиз. Эгер бул антыбызды бузсак Аллаху таалага берген сөзүбүздө турбай шакилер (тозоктуктар) тобуна кирген бололу. Йа, Расулаллах! Биз ушул сөзүбүзгө бекембиз, сөзүбүздө турабыз. Аллаху таала ишибизди оңдосун», - деди. Ошондон кийин «Йа, Расулаллах! Бизден өзүңүз үчүн эмне каалай тургандыгыңызды айтып, шарт коё аласыз», - деп улантты. Пайгамбарыбыз аларды Исламга үндөдү. Курани карим окуду. **«Силерге Раббим үчүн коёр шартым Аллаху таалага ибадат кылууңар жана эч нерсени ага шерик кылып кошпооңор, өзүм жана сахабаларым үчүн коё турчу шартым бизди коргооңор, мага жана сахабаларыма көмөкчү болууңар, өзүңөр коргонгон нерседен бизди да коргооңор», -** деди.

Бара бин Марур: «Сизди хак дин жана китеп менен пайгамбар кылып жиберген Аллаху таалага ант кыламын, бала-чакабызды коргогондой сизди дагы коргойбуз. Биз менен шартташыңыз, йа, Расулаллах!» - деди.

Мединалык мусулмандардан Аббас бин Убада (радыйаллаху анх) Пайгамбарыбыз менен кылынган келишимди чыңдоо үчүн жолдошторуна: "Эй, Хазраждыктар! Мухаммед алейхиссаламды эмне үчүн кабылдагандыгыңарды билесиңерби?» - деди. Алар: «Ооба», - деп жооп беришти. «Силер аны тынч кезде да, согуш кезинде да кабылдап, ага баш ийесиңер. Эгер мал-мүлкүңөргө бир зыян келип, тууганыңар кырылса, Пайгамбарыбызды таштай турган болсоңор азыртадан айткыла. Эгер мындай кыла турган

болсоңор дүнүйөдө жана акыретте куруйсуңар. Эгер малыңар кетип, тууганыңар өлтүрүлсө да ага баш ийе турган болсоңор дүнүйөңөр менен акыретиңер үчүн кайырлуу» дегенде жолдоштору: «Биз Пайгамбарыбыздан малыбызга зыян келсе да, тууганыбыз өлтүрүлсө дагы баш тартпайбыз. Андан эч качан айрылбайбыз. Өлүм бар, бирок, сөздөн тайуу жок», - дешти. Ошону менен бирге алардын арасынан: "Йа, Расулаллах! Ушул убадабызды аягына чыгара турган болсок, бизге эмне берилет?» - деп сурагандарга Хазрети Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи васаллам): **«Аллаху тааланын ыраазылыгы менен Бейиш бар» -** деди. Алардын бардыгы тайпасынын өкүлү иретинде убада беришти. Алгач Хазрети Асад бин Зурара: «Аллаху тааланын жана Расулунун чакыруусун кабылдадык, тыңдадык жана моюн сундук» деп ыраазылыктарын, баш ийгендиктерин билдирди. Ушундайча Расулуллах үчүн мал-жандарын курман кыла тургандыктарын билдиришти. Аялдар менен ант бир гана сөз менен кылынган эле.

Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи васаллам) **Аллаху таалага эч нерсени шерик кылып кошпоо, уурулук, жалаа жана зинакорлук кылбоо, балдарын өлтүрбөө, жалган айтпоо, жакшы иштерге каршы чыкпоо** маселелеринде алардын убадаларын алды.

Мединалыктар Пайгамбарыбызга ант берген убакта Акаба чокусунан «Эй, Медина тургундары! Пайгамбар менен мединалык мусулмандар силер менен согушуу үчүн келишишти» деген добуш келди. Пайгамбарыбыз: **«Бул Акабанын шайтаны», -** деп: **«Эй, Аллаху тааланын душманы! Сени жеңермин», -** деди. Ант берген мединалыктарга: «Силер коно турчу жериңерге баргыла», - деди. Аббас бин Убада: «Йа, Расулаллах! Ант кыламын, каалаcаңыз эртең Минадагы капырларга чабуул жасап, аларды кырып салабыз», - деди. Пайгамбарыбыз ыраазылык билдирди, бирок: **«Бизге мындай аракет жасоого али буйрук келген жок. Азыр орундарыңарга кайткыла», -** деди.

Имам Насаинин Абдуллах ибн Аббастан алган риваяты боюнча Ансардын ичинен Акаба антында болгондор Расулуллахтын жанына келүү аркылуу Мухажирлердин катарынан санала турган болушту.

Хижрат

Акыркы Акаба анты аркылуу Медина мусулмандардын тынчтыкта өмүр сүргөн жерине айланган эле. Акаба келишими тууралуу уккан меккелик мушриктердин кеги күч алып, кооп туудура башташты. Мусулмандар үчүн Меккеде туруу мүмкүн эмес жагдайга жеткенинен Пайгамбарыбызга (алейхиссалам) жагдайларын айтышып, көчүүгө уруксат сураштты. Бир күнү Пайгамбарыбыз кубанычтуу маанай менен сахабаларга (радыйаллаху анхум) барып: **«Силер көчүп бара турчу жер мага билдирилди. Ал – Йасриб** (Медина). **Ошол жакка көчкүлө. Ошол жерде мусулман бир туугандарыңар менен бириккиле. Аллаху таала силерди аларга бир тууган, ал эми Йасрибди силер үчүн коопсуз мекен кылды»,** - деди. Расулуллахтын уруксаты менен мусулмандар Мединага топтошуп көчө башташты. Пайгамбарыбыз көчкөндөргө өтө сак болууну кайта-кайта эскертип жатты. Мусулмандар мушриктердин назарын өздөрүнө оодарбаш үчүн чакан топ болуп жолго чыгып, мүмкүн болгончо жашыруун аракет кылып жатышты. Медина алгачкылардан болуп көчкөн Абу Салама мушриктерден көп азап тарткан эле. Бул ишти байкап калган мушриктер жолго чыккан мусулмандарды жолдорунан адаштырууга, аялдарды күйөөлөрүнөн бөлүүгө, күчү жеткендерин камоого тырышып, түрдүү кастыктарын кылышты. Аларды диндеринен чыгаруу үчүн колдорунан келген жамандыктын баарын жасап чыгышты. Бирок, ич согуштун чыгып кетүүсүнөн коркуп, аларды өлтүрүүгө батына алышкан жок. Ал эми мусулмандар болсо ушуга карабастан бардык мүмкүндүктү пайдаланып, Мединага карай жолго чыгышты.

Хазрети Омар дагы бир күнү кылычын асынды. Октору менен найзасын алып, бардык адамдардын көзүнчө Каабаны жети жолу таваф кылды. Ошол жердеги мушриктерге кыйкырып мындай деди: «Мен динимди коргоо үчүн Аллаху тааланын ыраазылыгын көздөп көчүп баратам. Аялын жесир, балдарын жетим калтыргысы келген, энесин ыйлаткысы келген адам бар болсо алдыма чыксын.»

Ушундайча Хазрети Омар менен бирге жыйырма чакты мусулман күндүз эч тартынбастан Мединага карай жолго чыгышты. Андан коркуп аларга эч ким тийише албады. Ушундан кийин көчтөр уланып, сахабалар топтошуп Мединага карай агыла башташты.

Ушул кезде Хазрети Абу Бакр да көчүү үчүн уруксат сурады. Расулуллах (саллаллаху алейхи ва саллам): **«Сабыр кыл. Аллаху таала мага да уруксат берет деп үмүттөнөмүн. Бирге көчөбүз»,** - деди. Хазрети Абу Бакр: «Ата-энем сага курман болсун. Мындай мүмкүндүк барбы?» - деп сураганда Пайгамбарыбыз: «Ооба, бар», - деди. Хазрети Абу Бакр (радыйаллаху анх) сегиз жүз дирхам берип, эки төө сатып алып, ошол күндү күтүп жүрдү. Меккеде бир гана Пайгамбарыбыз, Хазрети Абу Бакр, Хазрети Али, кедейлер, оорулуулар, карылар менен мушриктер камоого алган момундар гана калышкан эле.

Аркы жактан мединалыктар (ансарлар) көчүп келген меккеликтерди (мухажирлерди) жакшылап күтүп алып, конок кылды. Араларында күчтүү биримдик, тууганчылык орноду.

Мухаммед (саллаллаху алейхи васаллам) көчүп кетсе, кайрадан мусулмандардын башына барса, биз үчүн кооптуу күч жаралат деген ой мушриктердин тынчын алат. Бири-бирине кабар берип Дар-ун Надвага жыйын куруп, эмне кыла тургандыктарын акылдашышты. Шайтан «Шейхи Нажди» кейпинде, б.а., Нажддык карыянын кейпине кирип, мушриктердин жыйындарына барган эле. Алардын сөздөрүн, сунуштарын тыңдады. Жыйында ар түрдүү сунуштар айтылды. Бирок, эч кайсынысы колдоо таппады. Мушриктер эм не кылышты, эмне айтаарын билбей отурушканда шайтан сөзгө аралашып: «Айтып отурган нерселериңердин эч кайсысы жарабайт. Анткени, анын жылуу жүзү менен жылуу сөзү бардык чараны бузат. Башка чара ойлонуштургула», - деп өзүнүн пикирин айтты. Курайш башчысы болгон Абу Жахл: «Ар тайпадан бирден-бирден баатыр жигит тандап алалы. Алар куралданып, Мухаммедге бир убакта кол салып, анын канын төксүн. Ушундайча анын өлүмү белгилүү бир тайпанын да, бир адамдын да мойнунда болбойт. Ким өлтүргөнүн биле албагандыктан анын коому эч кайсыбызга кылыч такай албай, бир гана кан үчүн кун төлөтүүдөн башка эч нерсе кыла алышпайт. Биз аларга кунун төлөп, бул кыйынчылыктан оңой гана кутулабыз», - деди. Бул пикир шайтанга да жагып, муну катуу колдоду.

Мушриктер ушул ишке даярданып жатканда Аллаху таала Расулуна көчүү буйругун берди. Жабраил алейхиссалам келип, мушриктердин камдап койгон кастыктарын кабарлап, ошол түнү

төшөгүнө жатпоону эскертти. Пайгамбарыбыз Хазрети Алиге өзүнүн төшөгүнө жатууну, калтырган аманаттарын ээлерине жеткирип берүүсүн айтып: **«Бүгүн түнү менин төшөгүмө жат, менин чапанымды жамын. Коркпо, сага эч кандай зыян келбейт», -** деди. Хазрети Али Пайгамбарыбыздын айтканындай жатат. Ал Пайгамбарыбыз үчүн өз жанын курман кылууга даяр эле.

Ошол түнү мушриктерРасулуллахтын үйүнүн тегерегин курчап алышат. Пайгамбарыбыз үйүнөн чыгып, «Ясин» сүрөсүнүн башындагы он аятты окуду да бир ууч топурак алып, капырлардын башына чачты. Башына ушул топурак тийген мушриктердин бардыгынын кийин Бадрда ит сыяктуу өлгөндүгү тууралуу риваят кылынган. Пайгамбарыбыз аман-соо алардын араларынан өтүп, Хазрети Абу Бакрдын үйүнө барды. Мушриктердин эч кайсысы аны көрбөгөн эле.

Бираз убакыттан соң мушриктерге бир адам барып, «Бул жерде эмнени күтүп турасыңар?» деп сураганда алар: «Мухаммеддин үйүнөн чыгуусун күтүп турабыз»,- деп жооп беришти. Ал адам: «Ант кылам, Мухаммед араңардан өтүп кетти. Башыңарга топурак чачты», - деди. Мушриктер баштарын кармап көрүп, чынында эле топурак бар экенин көрүштү. Дароо эшикти ачып ичке киргенде Хазрети Алини Расулуллахтын төшөгүнөн көрүп, Пайгамбарыбыздын кайда экендигин сурашты. Хазрети Али: «Билбеймин, мага аны кайтартып койдуңар беле?» - деди. Алар Хазрети Алини жулкулдатышты. Каабанын жанында бираз камоодо кармап, кийин бошотуп жиберишти. Капырлар сыртка чыгып туш тараптан Пайгамбарыбызды издей башташты.

Алгач Хазрети Абу Бакрдын үйүнө барып, анын кызы Эсмадан (радыйаллаху анха) сурашты. Жооп бербеген соң аны уруп-согушту. Меккеде издебеген жерлери, кирбеген үйлөрү калбаган капырлар аны таба алышпай ызаланышты. Башчылары болгон Абу жахл Мекке менен анын айланасына кабарчыларды жиберип, Пайгамбарыбыз менен Абу Бакрды таап келгендерге же кайда экендигин айткндарга 100 төө бере тургандыгын жарыялады. Анын бул сөзүн уккан кээ бир дүнүйөкор адамдар куралданып, аттарына минип издөө үчүн жолго чыгышты.

Пайгамбарыбыз Хазрети Абу Бакрдын үйүнө барып: **«Хижрат кылуума** (көчүүмө) **уруксат берилди»,** - деген кезде Хазрети

Абу Бакр Сыддык (радыйаллаху анх) толкунданып: «Бутуңуздун чаңын бетиме сүртөйүн, йа, Расулаллах! Мен дагы сиз менен биргеби?» - деп сурады. Пайгамбарыбыздын: **«Ооба»** деген жоопту уккан Хазрети Сыддык кубанычынан ыйлап жеберди. «Ата-энем сизге курман болсун. Төөлөр дайын. Кайсынысын кааласаңыз ошону миниңиз», - деди. Пайгамбарыбыз: **«Өзүмдүкү болмоюнча минбеймин, акчасына гана сатып алмакчымын»,** - деди. Мындай так буйрукка баш ийүүгө мажбур болгон Хазрети Сыддык төөнүн баасын айтты. Хазрети Абу Бакр Абдуллах бин Урайкит деген жол көрсөтүүчүлүгү менен таанылган адамды чакырып жалдап, төөлөрдү үч күндөн кийин Севр тоосундагы үңкүргө алып келүүсүн сурады. «Сафар» 27-не бейшемби күнү Пайгамбарыбыз менен Абу Бакр (радыйаллаху анх) бираз жол азык алып жолго чыгышты. Севр үңкүрүнө бараткан жолдо Хазрети Абу Бакр бирде Пайгамбардын артында, бирде анын алдына өтүп далдаалап баратты. Муну байкаган Пайгамбарыбыз жөнүн сураганда Хазрети Абу Бакр (радыйаллаху анх): «Йа, Расулаллах! Эгер бир зыян келсе мага келсин деп жатам!» - деди. Пайгамбар алейхиссалам: **«Йа, Абу Бакр! Менин башыма келе турчу кыйынчылыктын мага эмес өзүңө келүүсүн каалайсыңбы?»** - деп сураганда, Абу Бакр: «Ооба, Сизди хак дин менен пайгамбар кылып жиберген Аллаху таалага ант кылайын, келе турчу кыйынчылыктар сизге эмес мага келүүсүн каалаймын», - деди.

Пайгамбарыбыздын бут кийими тар болгондуктан жолдо жыртылып, буттары жараланды, баса тургудай чамасы калбады. Араң дегенде тоого чыгып, үңкүрдүн оозуна жетип барды. Эми кирмекчи болгондо Хазрети Абу Бакр: «Аллах үчүн, ичке кирбеңиз. Мен кирейин, ал жакта зыяндуу нерсе бар болсо мага тийсин»,- деп ичке кирди. Ичти шыпырып тазалады. Оң жана сол жагында ири-майда тешиктер бар эле. Чапанын жыртып, тешиктерди бүтөдү, бирок, бирөөсүн жабууга чүпөрөк жетпей калды. Хазрети Сыддык ал тешикти согончогу менен жаап, ааламдардын султаны болгон Пайгамбарыбызды ичкери карай чакырды. Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи ва саллам) ичке кирип, башын Абу Бакрдын тизесине коюп уктады. Ошол кезде Хазрети Абу Бакрдын таманын жылан чагып алды. Пайгамбарыбыз ойгонуп кетпесин деп козголбой отура берди. Бирок, көзүнүн жашы Пайгамбарыбыздын ыйык жүзүнө тамган кезде: «Эмне боду, Абу Бакр?» - деп сурады.

Хазрети Абу Бакр: «Бутум менен жапкан тешиктен бир жылан бутумду чагып алды», - деди. Пайгамбарыбыз Абу Бакрдын жарасына түкүрүгүн сүрткөн кезде оорусу басылып, жазылып кетти.

Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи ва саллам) менен Абу Бакр Сыддык (радыйаллаху анх) ичте болгон кезде мушриктер издерине түшүп, үңкүрдүн алдына чейин келишти. Үңкүрдүн оозуна жөргөмүчтүн желе тартканын жана эки көгүчкөндүн уя салгандыгын көрүп, Күрз бин Алкама: «Ушул жерден из үзүлдү», - деди. Капырлар: «Эгер алар бул жерге киришкенде жөргөмүчтүн желеси жыртылышы керек эле», - дешти.

Кээ бирлери: «Ушул жерге чейин келиппиз, үңкүргө бир адам кирип көрүп чыксын», - дегенде Умаййа бин Халеф: «Силерде акыл барбы? Ант кылам, бул жөргөмүч бул желе торду Мухаммед туулуудан мурда өргөн», - деди. Мушриктер эшиктин оозунда тартышып турганда Хазрети Абу Бакр ичте отуруп: «Йа, Расулаллах! Өзүм үчүн коркпоймун, сизге бир нерсе болобу деп коркомун. Мени өлтүрүшсө болгону жөнөкөй бир адаммын, эч нерсе өзгөрбөйт. Сизге бир зыян келе турган болсо бүткүл үммөт куруйт, дин кулайт», - деди. Пайгамбарыбыз: **«Йа, Абу Бакр! Коркпо. Күмөнсүз, Аллаху таала биз менен бирге»,** - деди. Абу Бакр Сыддык (радыйаллаху анх): «Йа, Расулаллах! Сиз үчүн жаным курман болсун. Алардын бири эңкейип карасачы», - дегенде Пайгамбарыбыз: **«Йа, Абу Бакр! Мында ошондой эки адам бар, алардын үчүнчүсү Аллаху таала. Убайым тартпа, Хак таала биз менен бирге»,** - деди. Мушриктер сыртта өзара сүйлөшүп, ичке кайтып кетишти.

Аллаху таала бул тууралуу Курани каримде мындай дейт: **«Эгер силер ага** (сүйүктүү кулума) **көмөктөшпөсөңөр** (ошол убакытты эсиңерге түшүргүлө) **капырлар аны** (Меккеден) **эки адамдын экинчиси катары** (Хазрети Абу Бакр менен бирге) чыгарганында (Севр тоосунун чокусундагы) **үңкүрдө отурганда Аллаху таала ага** (Расулуллахка) **көмөктөштү. Ошол кезде жолдошуна** (Абу Бакр Сыддыкка): **«Муңайба, Аллаху тааланын көмөгү биз менен» деген болчу. Аллаху таала ага тынчтыгын жиберип, аны силер көрбөй турган** (руханий) **аскерлер менен күчтөндүрдү, капырлардын** (куфурлук) **сөзүн төмөндөттү. Аллаху тааланын** (тавхид) **сөзү улуу сөз. Аллаху таала анык жеңиш ээси. Жалгыз гана бийлик менен хикмат ээси.»** («Тообо» сүрөсү, 40)

Пайгамбарыбыз менен Хазрети Абу Бакр ушул үңкүрдө үч күн болду. Абу Бакр Сыддыктын уулу Абдуллах киши менен оңой тил табышып кете турган адам болчу. Күндүзү мушриктердин арасында жүрүп, алардын Расулуллах тууралуу айткандарын, кандай тузак куруп жатышканын кечкисин аларга кабарлап турду.

Хазрети Абу Бакр Амр бин Фухайраны азат кылган эле. Фухайра азат болсо да эски кожоюнунан кетпей, анын коюн багып тиричилигин өткөрө турган. Кечинде атайылап койлорунун жүрүшүн жайлатып, жанындагы чабандардын карааны үзүлүп кетери менен үңкүргө жетиштүү сүт саап келип турду. Койлорду Абдуллах келип-кеткен жолдорго айдап, из жашырып чоң кызмат кылды.

Мушриктер үч күн бою издеп таба албай үмүтүн үзүшкөн соң Меккеде жайынча турмуш улана баштады. Мындан Абдуллах аркылуу кабардар болгон соң даярдалган төөлөрдү алдыртып жолго чыгышты. Пайгамбарыбыз Кусва деген төөгө минди. Бир риваятка караганда Абу Бакрды төөсүнө учкаштырып алды. Экинчи төөгө Амир бин Фухайра менен жол башчы Абдуллах бин Урайкит минишкен.

Ааламдын мырзасы (саллаллаху алейхи васаллам) Аллаху таала Өзү мактаган, шаарлардын эң шарапаттуусу саналган куттуу Меккени чарасыз таштап кетип бара жаткан эле. Узап баратып төөнүн башын Мекке тарапка буруп кайгылуу абалда: **«Валлахи! Сен Аллаху таала жараткан жерлердин эң жакшысысың, Раббимдин алдында эң каалаганысың. Сен мени чыгарбаганыңда мен сенден кетпес элем. Мага сенден артык жер жок. Коомум мени сенден чыгарбаганда сенден кетпес, сенден башка жерге байырлабас элем»,** - деди. Дал ошол маалда Жабраил алейхиссалам түшүп: «Йа, Расулаллах! Мекениңди сагындыңбы?» - деди. Пайгамбарыбыз: **«Ооба, сагындым»,** - деди. Жабраил алейхиссалам Меккеге кайта тургандыгын сүйүнчүлөгөн «Касас» сүрөсүнүн 85-чи аятын окуп, көңүлүн жибитти.

Улуу сапар тынч улана берди. Мушриктер канча күчтөрүн салып издешкени менен бул куттуу жолоочулардын изине түшө алышпады. Хак таала сүйүктүү кулун алардын жамандыктарынан коргоп турган эле. Расулуллах Кудейд деген жерге барган кезде Үммү Мабед деген жоомарттыгы менен таанылган, акылдуу, абыройлуу аялдын чатырына туш келет. Акчасына тамак, курма менен

эт алгысы келди. Үммү Мабед: «Эгер бар болгондо бекер берер элем. Жутка байланыштуу колубузду эч нерсе калбады», - деди. **«Сүт барбы»,-** деп сурагандарында: «Жок, койлор кысыр», - деп жооп берди. Пайгамбарыбыз чатырдын жанында турган арык койду көрсөтүп: **«Йа, Үммү Мабед, мына бул кой эмнеге бул жерде байланып турат?»** - деп сурады. «Өтө арык жана оору болгондуктан акырдан алып койду», - деди. «Сүтү барбы? Ушул койду сааганга уруксат бересизби?» - дегенде: «Сиз үчүн жаным курман, эч нерсемди аябаймын, сүтү жок, бирок, сааңыз, сиз үчүн тоскоол жок», - деди. Расулуллах койдун жанына барып, Аллаху тааланын ысымын айтты. Береке келсин деп дуба кылгандан кийин колу менен койдун желинин кармады. Ошол кезде желинине сүт толуп ага баштады. Дароо идиш алып келип толтуруп алды. Алгач Үммү Мабедге берди. Ал ичкенден кийин Хазрети Абу Бакрга жана башкаларга берип, тойгуча ичкизди. Эң артынан өзү ичип, колун дагы желинге тийгизип, чатырдагы эң чоң идишти сүткө толтуруп, Үммү Мабедге берди. Алар ал жерден кеткенден кийин Үммү Мабедин күйөөсү келип сүттү көрөт. Кубанып: «Бул сүт кайдан келди?» - деп сураганда Үммү Мабед: «Бир касиеттүү адам келип, үйүбүзгө береке киргизди», - деди. «Аны сүрөттөп бере аласыңбы?» - деп сурады күйөөсү. Үммү Мабед: «Көргөн адамым өтө келбеттүү, жылуу жүздүү жан эле. Көзүндө кызгылт бар, добушу жумшак болчу. Кирпиктери узун, көзүнүн агы аппак, карасы капкара, чачы кара, сакалы кою болчу. Үнсүз турганда салмактуу, сүйлөгөндө күлүмсүрөп турат. Сүйлөгөндө сөздөрү оозунан маржандай төгүлөт. Алыстан айбаттуу болуп көрүнөт, жакындан көрсөң өтө тартымдуу адам. Жанындагылар анын буйругун аткарууга болгон жанын аябайт», - дегенде күйөөсү: «Бул Курайштыктардын издеп жүргөн адамы. Эгер мен ага жолукканда аны менен бирге кетмекмин», - деди. Риваят боюнча ошол кой он сегиз жыл жашаган. Пайгамбарыбыздын берекеси менен бул кишилер ошол кой менен күн көрүштү. Үммү Мабеддин күйөөсү Пайгамбарыбыздын артынан ээрчип, Рим деген жерде ага жетип, мусулман болду. Үммү Мабед да мусулмандыкты кабылдады.

Ислам динин кабыл кылмайынча...

Мушриктер Мединага карай жолго чыккан Мухаммед алейхиссаламды жана хазрети Абу Бакрды токтоосуз издешти. Эгер табышпаса өздөрүнө чоң коркунуч туулат эле. Анткени, мусулмандар Ислам мамлекетин куруп, өздөрүн келип курута тургандыктарына көздөрү жетти. Ошол себептен мушриктер бардык нерселерин ортого салышты. Пайгамбарыбыз менен Абу Бакрды (радыйаллаху анх) өлтүргөн же кармап келген адамга жүз төө менен кошо сансыз мал, акча берүүгө убада беришти. Бул кабар Сурака бин Маликтин тайпасы Мужлиж уулдарына да жетти. Сурака бин Малик из кууганга мыкты болчу. Ошондуктан, бул ишке өтө маани берип карады.

Мудлиж уулдарынан бир шейшемби күнү Сурака бин Малик жашаган жердеги Кудейдге жыйналышты. Жыйналышка Сурака бин Малик да катышат. Дал ошол маалда курайш адамдарынан бири Сурaага келип: «Эй, Сурака! Мен бираз мурда үч кишилик бир топтун тиги жаканы көздөй баратканын көрдүм. Ошолор балким Мухаммеддин Асхабы болуулары керек», - деди. Сурака жагдайды түшүндү. Бирок, сый үчүн көп мал берилгендиктен аларды жалгыз өзү гана алгысы келди. Ошол себептен, башка адамдын угуусун каалабады. «Жок, сен көргөн ал адамдар баланчалар. Бираз мурда өтүшкөн болчу. Аларды биз дагы көрдүк», - деп, эч нерсе болбогондой отура берди.

Сурака бин Малик дагы бираз отуруп, көзгө илинбестен үйүнө барды. Кызматчысына атын, курал-жарагын алып, өрөөндүн аркасында өзүн күтүп турууну тапшырды. Өзү найзасын алып, жаркырап көзгө илинбөөсү үчүн учун төмөк каратып, атын чаап акыры алардын изин табат. Жакындаган кездеринде бири-бирин анык көрүштү. Жада калса, Сурака Пайгамбарыбыздын окуган Куран каримин дагы укту. Бирок, Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи ва саллам) артын карачу эмес. Хазрети Абу Бакр артын караган кезде Сураканы көрүп шашкалактап калды. Пайгамбарыбыз ага үңкүрдөгү сыяктуу: **«Убайым болбо, Аллаху таала биз менен бирге»,** - деди.

Бухаринин риваяты боюнча ушул кезде Абу Бакр бир атчан адамдын өздөрүнө жетип калганын Пайгамбарыбызга айтканда Пай-

гамбарыбыз: **«Йа, Раббим! Аны кулат», -** деп дуба кылды. Башка бир риваят боюнча Сурака жандарына келгенде Хазрети Абу Бакр ыйлай баштайт. Пайгамбарыбыз себебин сураганда: «Өзүм үчүн ыйлабаймын. Сизге зыян келеби деп ыйлаймын», - деди.

Сурака Пайгамбарыбызга жакындады: «Йа, Мухаммед! Сени бүгүн менден ким коргойт?» - деди. Пайгамбарыбыз: **«Мени Жаббар жана Каххар болгон Аллаху таала коргойт», -** деди. Ошол кезде Сураканын атынын алдыңкы эки буту тизесине чейин жерге кирип кетет. Андан чыгарып дагы да умтулган кезде дагы эле ошондой кайталанат. Канча тырышканы менен атын чыгара албады. Ал эч нерсе кыла албастан акыры мээримдүү Пайгамбарыбызга жалына баштайт. Кемел, көркөм мүнөздүү Пайгамбарыбыз анын бул тилегин кабыл кылат. Сурака: «Йа, Мухаммед! Корголо тургандыгыңды түшүндүм. Дуба кылып мени куткар. Мындан кийин сага зыян келтирбеймин. Сенин артыңан түшкөндөргө да сени айтпаймын», - деди. Пайгамбарыбыз: **«Йа, Раббим! Эгер ал сөзүндө тура турган болсо атын куткар», -** деп дуба кылганда Аллаху таала бул дубаны кабыл кылды.

Сурака бин Маликтин аты ушул дубадан кийин гана кумдан чыгарылды. Аттын буту кирген жерден асманга карай түтүн сыяктуу бир нерсе көтөрүлүп жатты. Сурака таң калып, ушул окуялардан кийин Мухаммед алейхиссаламдын ар дайым көрүнбөй турган бир кудурет аркылуу корголо тургандыгын түшүндү. Ал көп нерсеге күбө болду. «Йа, Мухаммед! Мен Сурака бин Маликмин. Мага эч кандай күмөнүңүз болбосун. Сизге сөз беремин. Мындан кийин сиздерге жакпай турчу эч нерсе кылбаймын. Коомуңуз сизди жана жолдошторуңузду кармап берген адамга көп сый беребиз деп жатат», - деп курайштыктардын көздөгөн максаттарын айтып берди. Жада калса, ал жол азык жана төө бергиси келет, бирок, Пайгамбарыбыз кабылдабай: **«Эй, Сурака! Сен Ислам динин кабылдамайынча мен сенин төөңдү да, уйуңду да кабылдабаймын. Сен бизди көргөнүңдү айтпа, ошол жетет», -** деди. Ибн Сааддын накыл кылуусу боюнча: «Сурака Пайгамбарыбыздын эмне каалагандыгын сураганда: **«Элиңе бар, бизге эч кимдин жетип келүүсүнө жол бербе», -** деген.»

Аллаху таала каалаган бардык нерсе болот. Ага чын көңүлдөн ишенип, Анын ыраазылыгы жолунда жүргөндө таң ажайып окуя-

лар жүзөгө ашчу. Пайгамбарыбызды өлтүрүп, көп табышка ээ болгусу келген Сурака эми тартиптүү, тил алчаак баланын кейпине кирген эле. Бардык нерсеге кудурети жетчү Аллаху таала Пайгамбарыбызга зыян келтирбөө үчүн Сураканын жүрөгүн жумшартты. Албетте, Аллаху таала Сүйүктүү Кулун жалгыз калтырмак эмес. Анткени, ал адамдарга жакшылык кылуу үчүн, алардын дүнүйөдө жана акыретте түбөлүк бакытка жетүүлөрү үчүн жиберген Сүйүктүү Пайгамбары эле.

Сурака ушундай кийин келген изи менен кайра артка кайтты. Башынан өткөн окуяларды эч кимге айтпады.

Сүйүнчү, сүйүнчү! Ааламдын султаны келе жатат!..

Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи васаллам), Хазрети Абу Бакр, Амир бин Фухайра (радыйаллаху анхум) жана жол башчы Абдуллах бин Урайкит болуп хижраттын 1-жылы Рабиул-аввал 8-не Куба айылына жетишет. Бул күнү мусулмандардын хижри шамси жылынын башы болду. Күлсүм бин Хидм (радыйаллаху анх) деген бир мусулмандын үйүндө турду. Ушул жерде алгачкы мечитти салды. Кубада биринчи жолу Жума намазын окуп, биринчи жолу хутба окуду. Куба мечити аяти каримада: **«Такыбаалыкка негизделип салынган мечит»,** - деп макталды. («Тообо» сүрөсү, 108).

Ушул кезде Меккеде калган Хазрети Али (радыйаллаху анх) Пайгамбарыбыздын Каабадагы отура турчу жерине отурду. «Расулуллахта кимдин кандай аманаты болсо келип алсын», - деп кабар таркатты. Баары келип, аманаттарын алышты. Ушундайча, аманаттар өз ээлерине кайтарылып берилди.

Меккеде калган сахабалар Хазрети Алинин кол астында баш калкалашты. Расулуллахтын үйү-бүлөсү Меккеде болгон мезгил бою Хазрети Али да ошол жерде болду. Бираз убакыттан кийин Расулуллах өзүнүн очогун Медина Мунавварага алып келинүүсүн буюрду.

Аллахтын арстаны Хазрети Али Курайш капырлары жыйналган жерге барды. «Иншаллаху таала эртең Мединага кетемин. Айта

турчу нерсеңер барбы? Айта турчу нерсеңерди мен ушул жерде турган кезде айткыла», - деди. Бардыгы баштарын ийип, эч нерсе айтышпады. Таң эрте Хазрети Али Расулуллахтын оокат-буюмдарын жыйнап, Пайгамбарыбыздын үй-бүлөсү жана туугандары менен бирге жолго чыкты. Расулуллах менен Кубада кездешкен кезде буттары канап, шишип кеткен эле. Күндүз жашынып, түнү жөө жүрүү аркылуу өткөн сапарында Пайгамбарыбыз бул абалды угуп, ага өзү барат. Хазрети Алини көргөн кезде ага абдан боор ооруп, колу менен анын буттарын сүртүп, дуба кылды. Ушул абалга байланыштуу: **«Адамдардын ичинде ошондой адамдар бар, алар Аллаху тааланын ыраазылыгы үчүн напсилерин курман кылат»** («Бакара» сүрөсү, 207-чи) аятынын түшкөндүгү айтылды.

Мединага мурунураак көчкөн сахабалар менен мединалык мусулмандар Пайгамбарыбыздын Меккеден келе жатканын угушуп, аны чыдамсыздык менен күтүшкөн. Мединанын сырткы жактарына көзөмөлчөлөрдү коюп, Пайгамбарыбызды күтүп алууга даярданышты. Бир күнү «Келе жатат! Келе жатат!» деген үн чыкты. Үндү уккандар чөлгө көз жүгүртө башташты. Ооба, ооба, алар да ысык чөлдө, күндүн ысык аптабына карабастан айбаттуу түрдө өздөрүнө карай келе жаткан адамдарды көрүшөт. Кубанып бири-бирине: «Сүйүнчү, сүйүнчү! Расулуллах келе жатат! Пайгамбарыбыз келе жатат! Кубангыла, эй, мединалыктар. Майрамдагыла, Хабибуллах келе жатат! Баш таажыбыз келе жатат!» - деп кыйкыра башташты. Бул кабар бир заматта Мединанын көчөлөрүн жаңыртты. Жаш-кары баары ушул кубанычтуу күндү күтүп жүрүшкөн эле. Мединалыктардын бардыгы эң жакшы кийимдерин кийишип, Ааламдардын Султанын күтүп алууга чыгышты. Такбир үндөрү асманды жаңыртып, кубанычтан адамдардын көздөрүнөн жаш шорголоогон эле. Медина өз тарыхындагы эң сулуу күндү башынан өткөргөн эле. Бир жакта «эмин» (ишенимдүү, чынчыл) деген лакабы менен таанылган Аллаху тааланын сүйүктүү кулун өлтүрө турган адамга сыйлык койгондор, ал эми экинчи жакта аны жана анын жолдошторун коргоо, боорлоруна басуу жана ошол жолго жандарын курман кылгысы келгендер.

Мединалыктар Пайгамбарыбыздын нурдуу дидарын тезирээк көрүүгө ашыгышты. Медина калаасы Медина болгондон бери мындай кубанычты, мындай касиеттүү убакты башынан өткөрбөгөн эле. Бул ал күнгө чейин болуп көрбөгөн бир майрам эле.

Теңдешсиз бул майрамда балдар менен аялдар минтип ырдап жатышты:

«Тале’ал-бедру алейна,

Мин санийат-ил-ведаъ.

Вежеб-эш-шукру алейна,

Ма де’аллаху даи.

Эййух-эл-мебъусу фина,

Жите бил-эмр-ил мутаъ!...»

«Кош келдиңиз, йа, Расулаллах!», «Биздин үйгө жүрүңүз, йа, Расулаллах» деген сөздөр айлананы жаңыртты. Шаарды бийлеген айрым төбөлдөр Кусванын буйласын талашып, ар кимиси өз үйүн карай жетелейт.

Мединанын кээ бир алдыңкы катардагы адамдары Кусванын тизгинин кармап, «Йа, Расулаллах! Бизге келиңиз, биздин үйгө жүрүңүз», - деп чакырышты. Аларга: **«Төөмдүн тизгинин бош койгула, төөм кимдин үйүнүн алдына барып чөксө, ошол үйгө конок боломун»,** - деди. Бардык адамдар алаңдап, толкунданып карап турушту. Кусва каерге чөгөөр экен?! Кусва Мединанын ичине карай кирип, ар үйдүн эшигинин алдынан өткөн кезде үй ээлери: «Йа, Расулаллах! Бизге келиңиз, бизге келиңиз!» - деп жалбарышты. Пайгамбарыбыз аларга күлүмсүрөп: **«Төөнүн жолун ачкыла! Каерге чөгө тургандыгы ага буюрулган»,** - деди. Кусва Пайгамбарыбыздын азыркы мечитинин эшиги орун алган жерге барып чөктү. Пайгамбарыбыз төөдөн түшпөдү. Жаныбар кайрадан туруп баса баштады. Дагы эле ошол жерге барып чөгүп, кайра турган жок. Пайгамбарыбыз Кусвадан түшүп: **«Иншаллах, ордубуз ушул жер. Бул жер кимдики?»** - деп сураганда: «Йа, Расулаллах! Амрдын уулдары Сухейл менен Сехлдики», - деген жооп алды. Бул балдар жетим эле. Пайгамбарыбыз: **«Туугандарыбыздан кайсынысынын үйү бул жерге жакын?» -** деп сурады. Анткени, Пайгамбарыбыздын атасы Абдулмутталибдин энеси Нажжар уулдарынан чыккан эле. Халид бин Зейд Абу Аййуб аль Ансари кубанып, «Йа, Расулаллах! Менин үйүм жакыныраак. Мынабул менин үйүм, мынабул эшиги», - деп көрсөттү. Кийин Кусванын жүгүн түшүрүп, Пайгамбарыбызды үйүнө конок кылды.

Мединалык мусулмандар менен мухажирлер Пайгамбарыбыздын келгенине катуу кубанышты.

МЕДИНА-И МУНАВВАРА ДООРУ

Пайгамбарыбызга пайгамбарлыгы билдирилгенден кийин 13 жылдан кийин 12-Рабиуль-аввалда, милади 622 жылы Мединага көчүүсү менен 10 жылга созула турчу Медина доору башталды.

Халид бин Зейд Абу Аййуб аль-Ансаринин үйүнө конгон Пайгамбарыбыз астындагы кабатта турууну тандап, ошол жерде отурукташат. Ушундайча Ааламдын Султанын конок кылуу урматы ушул сахабага буюрду.

Хазрети Халид мындай дейт: «Расулуллах үйүмө келген кезде астыңкы кабатта турууну тандады. Биз үстүңкү кабатта туруп, бул жагдайдан катуу ыңгайсызданчубуз. Бир күнү: «Бардык нерсем жолуңузга курман, йа, Расулаллах! Сиздин төмөнкү кабатта туруп, өзүмдүн жогоруда тургандыгыма эч көңүлүм тынчтанар эмес. Бул мага оор тиет. Сиз үстүңкү кабатта туруңуз, мен астыңкы кабатта турайын», - дедим. Ал мага: **«Йа, Абу Аййуб! Үйдүн астыңкы кабатында туруу биз үчүн ыңгайлуураак», -** деди. Келген адамдар менен оңой кездешип, сүйлөшүү үчүн астыңкы кабатты тандаган эле. Бир күнү суу куюлган кумганыбыз сынып, төгүлгөн суунун Пайгамбарыбыздын үстүнө тамып, аны тынчсыздантуудан коркуп аялым экөөбүз жамынган жалгыз жуурканыбызды суунун үстүнө таштадык.» Абу Аййуб Ансари үстүңкү кабатта тургандыгына абдан кысылчу. Акыры өзү астыңкы кабатка түшүп, Пайгамбарыбызды жогору чыгарды. Абу Аййуб мындай дейт: «Пайгамбарыбызга ар качан кеч тамак даярдап жиберчүбүз. Калган тамак келген кезде аялым экөөбүз анын тийген жерин издеп ошол жерден жегенге аракет кылчубуз. Бир күнү түндө пияз менен сарымсак кошулган тамакты Пайгамбарыбыз артка кайтарды. Анын жебегенин көрүп ага жүгүрүп бардым. «Йа, Расулаллах! Кечки тамакты кайтарган экенсиз. Анда мубарек колуңуздун изин көрө албадым. Биз аялым Үммү Аййуб экөөбүз сиз жеген жерден жеп, ошондон берекеттенчүбүз», - дедим. Пайгамбарыбыз: **«Бул жашылчада бир жыт сездим. Аны жебедим. Мен периште менен сүйлөшөмүн», -** деди. «Ал тамак харамбы?» - деп сурадым. **«Жок! Бирок, мен**

анын жытын жактырбадым», - дегенинде: «Сиз жактырбаган нерсени мен да жактырбаймын», - дедим. Пайгамбарыбыз: **«Жок, аны жегиле», -** деди. Ошентип, биз ал тамакты жедик, бирок, андан кийин ал жашылчадан Пайгамбарыбызга тамак бышырбадык.

Дагы бир жолу Расулуллах менен Абу Бакрга (радыйаллаху анх) жете тургудай даам даярдап, алдыларына алып бардым. Расулуллах: **«Йа, Абаа Аййуб, Ансардын улууларынан отуз кишини чакыр!» -** деди. Мен тамактын аз экендигин жана Пайгамбарыбыз бул тамакты көп деп ойлоп калдыбы деп ойлоп турганымда: **«Йа, Абаа Аййуб, Ансардын улууларынан отуз кишини чакыр!»** - деди. Миң санаа менен жүрүп адамдарды чакырдым, алар келишти. ошол тамакты жешти, бардыгы тоюшту. Мунун мужиза экендигин түшүнүп келген кишилердин ыймандары кубаттанып, дагы да баш ийүү антын беришти. Кийин алар кайтып кетишти. Кийин: **«Алтымыш киши чакыр!» -** деди. Мен мужиза катары тамактын азайбагандыгын көргөндүктөн дагы алтымыш кишини чакырып келдим. Алар да келишип, тамакка тоюп, Пайгамбарыбыздын мужизасына күбө болуп үйлөрүнө кайтышты. Андан кийин: **«Ансардан токсон киши чакыр», -** деди. Чакырдым, келишти. Пайгамбарыбыздын айтуусу менен он-ондон отуруп, бардыгы тамактан жеп тоюшту. Пайгамбарыбыздын мужизасын көрүп, үйлөрүнө кайтышты. Ушундайча, 180 адам тамак жеди. Ал эми тамак эч азайбай, эч козголбогондой абалда турду.

Ансар менен мухажирлердин бир тууган болуулары

Пайгамбарыбыз Медина-и Мунавварада тыгыз байланыштын орноосу үчүн көчүп келген мухажирлер менен аларды үйлөрүнө конок кылгандарды бири-бирине тууган кылды. Хазрети Али эң акырында калган кезде унутулдум деп ойлоп, «Йа, Расулаллах! Мени унутуп кеттиңизби?» - дейт. Ааламдардын мырзасы Пайгамбарыбыз: **«Сен дүнүйөдө жана акыретте менин тууганымсың», -** деди. Бул бир боорлоштук материалдык жана руханий көмөк берүү негизине таянчу. Ушундайча мухажирлер элдеринен, мекенинен, туугандарынан ажыроонун кайгысынан бираз болсо да арылышчу. Ансыз да мединалык мусулмандар (радыйаллаху анхум) Алла-

ху тааланын динин кармануу таратуу үчүн мекенин таштап келген мухажир бир боорлоруна кучактарын ачып, үйлөрүнөн орун берип, аларга бардык жактан жардам берип жатышкан эле. Бул боордоштук аркылуу меккелик жана мединалык мусулмандар бири-бирине андан бетер жакындай түшүштү. Пайгамбарыбыз ар бир мухажирди мүнөзүнө шай келе турган бир ансар менен боордош кылды. Бул боордоштугунун деңгээли аталарынан калган мал-мүлктү бөлүшө тургандай жагдайда эле.

Ар бир мединалык мулсулман жерин, бакчасын, үйүн, малын, эмнеси бар болсо баарын экиге бөлүп, жартысын мухажир боордошуна кубана-кубана берди. Мухажир Абдуррахман бин Авф минтип эскерген: «Биз Мединага көчүп барганыбызда Пайгамбар (алейхиссалам) мени Саад бин Рабиа менен бир тууган кылды. Диндешим, боордошум Саад (радыйаллаху анх): “Боордошум Абдуррахман. Мединанын байларынын бири менмин. Мал-мүлкүмдү экиге бөлдүм, бирөө сеники!” - деди. Мен ага: «Аллаху таала мал-мүлкүңө береке берсин. Менин мал-мүлккө муктаждыгым жок. Мени базарыңарга алып бар, ошол жетет», - дедим.

Мындай бийик даражадагы боордоштук бир гана Ислам боордоштугу аркылуу гана калыпташуусу мүмкүн эле. Адам алейхиссаламдан ошол күнгө чейин адамзат тарыхында элдердин, коомдордун көптөгөн көчтөрү орун алган. Бирок, көчүп келгендер менен жергиликтүү калк арасында мынчалык адал ниетттүү достук орногон мындай улуу көч болбогон эле. Аллаху таала: **«Момундар бири-бирине боордош», -** деди. («Хужурат» сүрөсү, 10-аят). Ушундайча чыныгы сүйүү менен адалдыктын материалдык пайда менен эмес ыйман жана ишеним аркылуу калыпташа тургандыгына ишарат кылынды. Сахабалардагы бул абал Пайгамбарыбыздын сухбаты менен колго тийип жатты. Пайгамбарыбыздын жүрөгүнөн чыккан парасаттуу сөздөр, фейз-берекелер сахабалардын жүрөгүнө жетип, ушунун натыйжасында боордоштук сезимдери ойгонуп, чын көңүлдөрү менен бири-бирин жакшы көрүп башташкан.

Ансар менен мухажирлер ушул Ислам борборунда бири-бири менен өтө жакын аралашып, бир бүтүн болуп кайнашып, Ислам дининин кубаттануусу үчүн бардык кыйынчылыктарга чыдоого жана ушул жолдо шахадат шербетине жетүүгө убада беришти. Ушундайча Пайгамбардын жанына жыйналып, Ислам дининин

негиздерине баш ийишип, жаңы турмуш орнотуп, жаңыдан өмүр сүрүү салтын калыпташтырышты. Эми ислам дини хижрат окуясы аркылуу мамлекет болуу жолуна алгачкы кадамын басты. Медина-и Мунаввара болсо Ислам дининин бешиги менен борборуна айланды.

Мединадан сахабалардан башка христиандар, яхудилер жана бутка сыйынган мушриктер дагы бар болчу. Яхудилер Бени Кайнука, Бени Курейза жана Бени Надр деген үч тайпадан турчу. Алар Исламга, айрыкча Пайгамбарыбызга кас душман болушту.

Ушул учурда меккелик мушриктер Пайгамбарыбыздын Мединада сахабаларды бири-бири менен боордош кылып, тууган кылып жатканын өздөрү үчүн чоң кооп болот деп эсептешти. Кыска убакыт ичинде бул ишке тоскоол коюлбай турган болсо мусулмандар күчтөнүп, Меккеге чабуул жасоолору мүмкүн, калтырып келген жерлерин, үйлөрүн, мекенин алардан алып койуулары мүмкүн эле. Ушундай ой менен меккелик мушриктерден мединалык мусулмандарга коркуткан маанидеги каттар келе баштады. Бул каттардын биринде: «Күмөнсүз, арабызда душмандык бар, бизди эч бир арап тайпасы силер сыяктуу таарынткан жок. Анткени, бизден чыккан адамды бизге кайрып берүүнүн ордуна ага көмөктөшүп, кучак жайып, коргодуңар. Бул силердин эң чоң кемчилигиңер. Эгер анын аракеттери көңүлдөгүдөй болсо ага эң көп сүйүнө турчу биз болобуз. Тескерисинче болсо аны кайтаруу дагы биздин милдетибиз», - делинген эле.

Кааб бин Малик болсо ал катка Хазрети Пайгамбарыбызды мактап баштаган өтө кереметтүү кат жазды.

Меккелик мушриктер Мединалык мушриктерге да дал ошондой мазмундагы каттарды жазышкан эле. Аларга да: «Эгер биздин кишибизди калааңардан чыгарып жибербесеңер же өлтүрбөсөңөр силерге чабуул жасап, өзүңөрдү да өлтүрүп, аялдарыңарды туткунга алабыз», - деп коркутушту.

Ушундан кийин Мединалык мушриктер Абдуллах бин Убей деген мунафыктын жанына жыйналып, мүмкүндүк болор замат Пайгамбарыбызга зыян берүүгө чечим чыгарышты.

Мусулмандар муну угуп, Пайгамбарыбызды коргоо үчүн бардык чараны колдонуп, дайыма анын айланасында жүрүп, араларынан

чыгарышкан жок. Түнү көчөгө чыкпай турган, үйлөрүндө уктабай турган абалга келишет. Убей бин Кааб айтат: «Расулуллах менен сахабалар (радыйаллаху анхум) Мединага көчүп келгенде мусулмандар мушрик арап тайпаларынын душманына айланды. Сахабалар курал-жарак асынып, таң атканга чейин Пайгамбарыбызды жана мусулман үй-бүлөлөрдү кезектешип күзөтүшчү.» Сахабалар бир ооздон биригип, коркунучтуу абалдарда болгон күчтөрү менен мусулман бир боорлоруна көмөк көрсөтүүгө умтулушчу. Алардын башында Пайгамбарыбыз бардык жакшы мүнөздөрү менен кошо эр жүрөктүктө дагы сахабалардын башында турду. Түндүн кайсы маалында болсо да бир добуш укса эч бара электен мурда аты менен ал жерге куштай учуп жетип, сахабаларына корко турчу эч нерсе жок экенин айтып, аларды тынчтандырчу.

Пайгамбар мечити «Масжид-ун Наби»

Расулуллах (саллаллаху алейхи васаллам) Мединага көчкөн кезде биринчи болуп орундалчу иш катары сахабаларын жетилдире турган, жамаат менен намаз окуй турган мечиттин салынуусун каалады. Ушул кезде Жабраил (алейхиссалам) келип: «Йа, Расулаллах! Аллаху таала сага таштан жана кыштан мечит салууну буюрду», - деди. Пайгамбарыбыз дароо төөсү Кусванын Мединага келген кездеги чөккөн жерин ээлеринен сатып алмак болду. Ээлери: «Йа, Расулаллах! Биз анын акысын бир гана Аллаху тааладан күтөбүз», - деди. Бирок, Пайгамбарыбыз муну кабылдабай анын акысын ашыгы менен төлөдү. Бир жактан жерди тегиздөө жумушу кылынып жатканда экинчи жакта кыштар куюлуп, таштар алынып келинди. Бардык даярдыктар аяктагандан кийин мусулмандар мечиттин пайдубалын төгүүгө жыйналышты. Пайдубалдын алгачкы ташын Пайгамбарыбыз Мухаммед (саллаллаху алейхи ва саллам) өз колу менен койду. Кийин кезек менен: **«Абу Бакр ташын мен койгон таштын жанына койсун. Омар ташын Абу Бакр койгон таштын жанына койсун. Андан кийин Осман, кийин Али койсун»,** - деди. Буйругу орундалгандан кийин ошол жердеги сахабаларга: **«Силер да таш койгула»,** - деди. Алар да таш коюп башташты.

Мечит салуу ишине Пайгамбарыбыздан баштап бардык сахабалар белсене аралашышты. Пайгамбарыбыз таш менен кыш көтөрүп, ташыды. Пайдубалын таш менен бир жарым метрге чейин көтөрүп, үстүнө кыш калашты. Курулуш маалында Расулуллахутын кыш көтөрүп бара жатканын көргөн бир сахаба : «Йа, Расулаллах! Мага бериңиз, кышты мен көтөрөйүн», - деди. Пайгамбарыбыз ага өтө назиктик менен өзүнүн да мындай сооптуу иштен куру калбоого аракет кылып жатканын айтып, кышты бербеди. Алиги сахабага дагы таш ташуусун сунуштады.

Масжид-ун-Набинин салынуусунда эң көп жумуш кылгандардын бири Пайгамбарыбыз эле. Эң чоң таштарды көтөрүп, усталарга алып барып берчү. Таш-кирпичтерди ташып жүрүп бул иштин маанилүүлүгүн, бериле турчу ниматтар тууралуу айтып, сахабаларына күч берчү.

Пайгамбарыбыздын ушундай кайратын көргөн мусулмандар жан-дилин салып иштешти. Жада калса, Аммар бин Ясер (радыйаллаху анх) башкалар бир кирпичтен ташыса ал болсо бирин Пайгамбарыбыз, экинчиси өзүм үчүн деп эки кирпичтен ташыды. Муну көргөн Пайгамбарыбыз Хазрети Аммардын жанына барып: **«Эй, Сумеййенин уулу! Башкалардын бир, сенин эки сыйлыгың бар»,** - деди.

Мечиттин дубалы кыска убакытта тургузулуп, үстү жабылды. Ошону менен катар мечитке жанаша Пайгамбарыбыз үчүн кирпичтен эки бөлмө салынды. Алардын үстү да курма багы жана бутактары менен жабылды. (Убакыт өтүшү менен дагы бөлмөлөр салынып, бөлмөлөрдүн саны тогузга жетти.) Мечиттин курулушу бүткөндөн кийин Пайгамбарыбыз Хазрети Халид бин Зейддин үйүнөн өзү үчүн салынган үйүнө көчтү.

Курма багынын муңу

Расулуллах (саллаллаху алейхи васаллам) Жума күндөрү **«Ханнана»** деген курма багына жөлөнүп хутба окучу. Кийин сахабалар үч тепкичтүү минбар курушат. Ошол жумада Расулуллах хутба окуу үчүн жаңы минбарга чыгат. Ал учурда курма дүмүрүнөн муңканган ыйдын үнү угулат. Бардык сахабалар бул добушту угушат. Добуш токтобостон чыга берет. Кийин Расулуллах минбардан

түшүп жанына барып колу менен сылаганда гана басылды. Кургак курма багынын Пайгамбарыбызды ушунчалык жакшы көргөндүгүн көргөн сахабалардын көздөрүнөн жаш аккан эле.

Бул окуя тууралуу Хазрети Энес бин Малик (радыйаллаху анх): «Анын ыйы мечитти да титиретти» - деген. Ибн-и Абу Вада (радыйаллаху анх): «Курма багы ордунда кыймылдап жатты. Хазрети Пайгамбарыбыз басып барып колун коёр замат үнү басылды» - деген. Пайгамбарыбыз: **«Аллаху таалага ант кыламын, эгер аны сылабаганымда мага деген сагынычтан кыяматка чейин ошондой ыйлап турмак», -** деген. Андан соң Пайгамбардын буйругу менен курма багы адам сыяктуу жерге көмүлдү. Башка бир риваятта мындай делинген: **«Кааласаң сени мурунку бакчаңа берейин. Кайрадан өркүндөп ачып калыбыңа кел. Кааласаң сени Бейишке отургузайын, Аллаху тааланын достору жемишиңен жесин», -** деди. Пайгамбарыбыз анын мындай дегенин ишитти: «Мени Бейишке отургуз, жемишимди Аллаху тааланын достору жесин жана эскирип чирибей турган жерде болоюн». Бактын мындай сүйлөгөнүн Пайгамбарыбыздын жанындагылар дагы угушту. Пайгамбарыбыз ага: «Каалооңду орундаймын», - деп жооп берди. Кийин сахабаларына карап: **«Фани** (жалган) **өмүрдүн ордуна баки** (түбөлүк) **өмүрдү тандады», -** деди.

Хазрети Айшага үйлөнүүсү

Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи ва саллам) менен хазрети Абу Бакр көчкөн кездеринде балдарын Меккеге калтырып кетишкен эле. Хазрети Хадича энебиз кайтыш болгондон кийин бир жылдан соң хазрети Айша менен Меккеде нишан кылынды. Имам Бухаринин риваят кылган хадиси шарифинде Хазрети Айша мындай деген: **«Эй, Айша! Сен мага түшүмдө эки жолу көрсөтүлдүң. Мен жашыл жибек кездемеден сенин сүрөтүңдү көрдүм. Мага: «Бул сенин болочок жарың», - делинди», -** деди. Ушундан кийин Пайгамбарыбыз менен Хазрети Айша нишан кылынды. Бирок, той ал кезде кылынган жок, муну Хазрети Айша мындайча баяндаган:

«Пайгамбарыбыз Мединага көчкөн кезде бизди жана кыздарын Меккеге калтырып кеткен эле. Мединага баргандан кийин азат кулу Зейд бин Хариса менен Абу Рафини эки төө менен керек буюмдарды сатып алуу үчүн 500 дирхам акча менен бизге жиберди.

Атам Абдуллах бин Урайкитти эки-үч төө менен ошолордун арасына кошуп, энемди, мени жана сиңдим Эсманы төөлөргө мингизип алып кетүүсүн тууганым Абдуллахка кат жазып буюрду. Мен, энем Үммү Руман жана Расулуллахтын кызы Хазрети Зейнеп баарыбыз жолго чыктык. Кудайд деген жерге барган кезибизде Зейд 500 дирхамга дагы үч төө сатып алды. Бизге Талха бин Убайдуллах да кошулду. Минадан Бейд деген жерге жеткенибизде менин төөм качып жөнөдү. Мен чүмбөттүн ичинде элем. Энем кыйкырып шашкалактап калды. Аллаху таала төөбүздү токтотуп, бизди куткарды. Акыры Мединага жеттик. Мен атамдын үй-бүлөсү менен бирге түштүм.»

Пайгамбарыбыздын үй-бүлөсү бөлмөлөрүнүн алдында түштү. Хазрети Айша атасы Абу Бакрдын (радыйаллаху анх) үйүндө бираз убакыт турду. Хазрети Абу Бакр бир күнү Пайгамбарыбызга: «Йа, Расулаллах! Үйлөнбөөңүздүн себеби эмне?» - деп сурады. Расулуллах алейхиссалам: **«Махр»,** - деди. Хазрети Абу Бакр Расулуллахка махрлык акча жиберди.

Ушундайча Хазрети Айша экөөнүн тою болду. Ал кезде Пайгамбарыбыз элүү беш жашта болчу. Хазрети Айша энебиз өтө акылдуу жана зээндүү болчу, болгон окуяларды ошол замат ыр кылып жамактап айта алчу. Үйрөнүп, жаттаган нерсесин эч убакта унутчу эмес. Өтө акылдуу, зээндүү, билимдүү, адептүү, таза, салиха болчу. Эске сактоосу өтө кубаттуу болгондуктан Асхабы кирам көп нерселерди андан сурап үйрөнүшчү. Аяти карима менен макталган.

Азан-ы Мухаммеди
(Мухаммед алейхиссаламдын азаны)

Масжид-ун-Наби салынып бүткөндөн кийин намаз убакыттарында убакыттын киргенин билдирчү жана мусулмандарды мечитке чакыра турчу бир усул жок болчу. Бир гана **«Ассалату жамиа»** деп айтылчу.

Пайгамбарыбыз бир күнү сахабалары менен кеңешип, намаз убакыттарында момундарды мечитке кандай чакырууга боло тургандыгы тууралуу акылдашты. Бири намаз убакыттарын билдирүү үчүн «христиандар сыяктуу коңгуроо кагалы» десе, экинчиси «яхудилер сыяктуу керней тарталы», - деди. Дагы бири «намаз

убактында от жагып жогору көтөрөлү» деген пикирлерин айтышат. Пайгамбарыбыз алардын эч кайсынысын кабылдабады.

Ошол күндөрдө Абдуллах бин Зейд бин Салаба менен Хазрети Омар экөө тең азан айтып намазга чакырууну түшүндө көрүшөт. Хазрети Абдуллах Пайгамбарыбызга (алейхиссалам) түшүн мындай деп айтып берди: «Жашыл шаал менен алжапкыч тагынган, колуна коңгуроо кармаган бир адамды көрдүм. Ага: «Колуңдагы коңгуроону сатасыңбы?» - деп сурадым. Ал мага: «Эмне кыласың?» - деди. «Намаз убакыттарын билдирүү үчүн коңгуроо кагамын», - дегенимде ал адам: «Мен сага андан жакшысын айтайын», - деп, кыбылага карап бийик үн менен «Аллаху акбар, Аллаху акбар» деп баштады. Бүтүргөндөн кийин: «Намаз окуй турчу кезинде» деп азанды кайталап көрсөттү да аяк жагында «Кад кааматис-салату» дегенди кошуп айтты.»

Буга Пайгамбарыбыз: **«Түш – акыйкат. Ошол сөздөрдү Билалга үйрөт, окусун», -** деди. Бул «азан» деп аталды.

Хазрети Билал (радыйаллаху анх) мечиттин жанындагы бийик тамга чыгып, биринчи жолу азан окуду.

Хазрети Омар азандын үнүн угуп, жүгүрүп Пайгамбарыбызга келди. Хазрети Билалдын айткан сөздөрүн түшүндө көргөнүн айтты. Ошол түнү бир нече сахаба дагы ушундай түш көрүшкөн эле. Мына, ушул кезде «Жума» сүрөсүнүн 9-чу аяты түшүп, вахий менен азан айтылуу билдирилди.

Билал Хабаши бир күнү багымдат намазынын убагында Пайгамбарыбыздын эшигинин алдында **«Ас-салату хайрун минаннавм»** деп эки жолу айтты. Пайгамбарыбызга бул жагып: **«Билал, бул кандай керемет сөз! Таң намазынын азанын окуганда муну да кошуп айт», -** деди. Ушундайча багымдат намазынын азанында ушул сөз кошулуп окула турган болду.

Пайгамбарыбыз кайтыш болгонго чейин азанчы болгон Хазрети Билалдын (радыйаллаху анх) үнү абдан асемдүү жана таасирдүү эле. Ал азан окуп баштаганда бардык адамдар таасирленип, керемет күүгө бөлөнүшчү. Ал азан окуган кезде адамдардын көздөрүнөн жаш акчу. Сахабалардын (радыйаллаху анхум) бири-бирин намаз убакыттарында мечитке азан аркылуу чакыруулары мединалык мушриктер менен яхудилерди ызаландырды. Азан

окулуп жаткан кезде алар мазактап оюн катары көрүшчү. Алардын бул кылгандарына каршы Аллаху таала Курани каримде: **«Алар намазга азан менен чакырган кезде аны оюн көрүшүп, мазак кылышчу. Бул алардын акылы кем коом болуусунан», -** деп буюрду. («Маида» сүрөсү, 58)

Сахабаларым көктөгү жылдыздардай

Хазрети Мухаммед (саллаллаху алейхи васаллам) сахабаларды жетилтүү үчүн Масжиб-ун-Набиде кереметтүү сухбаттарды өткөрүп, Аллаху тааланын өзүнө берген фейз-берекелерди аларга жеткирди. Пайгамбарыбыздын сукбатына катышуу урматына ээ болгондор алгачкы сукбатта эле жүрөктөрүндө чоң өзгөрүүнү сезип, бийик илимий марифаттарга (илимдерге) кол жеткизишкен. Ушул сукбаттар аркылуу сахабалар Пайгамбарыбыздан баштап бардык сахаба жолдошторун жакшы көргөн абалга жетишчү. Аллаху таала аларды аяттар менен мактаган. Алар Расулуллахтын алдында ушунчалык адептүү болушкандыктан башына куш конуп учуп кетпесин деген адам сыяктуу кыймылсыз, бардык ынтааларын коюп, дыкат тыңдап отурушчу. Ушундайча, сахабалар (радыйаллаху анхум) пайгамбарлардан жана улуу периштелерден кийинки эң жогору жаратылыш деңгээлине жетишкен.

Аллаху таала Курани каримде: **«Силер үммөттөрдүн эң жакшысы, эң кайырлуусу болдуңар. Жакшылыкка чакырып, жамандыктан тыясыңар...», - дейт.** («Али Имран» сүрөсү, 110)

«Алгач мусулман болгондордон, мухажирлер менен ансарлардын мурда келгендеринен жана алардын жолунда жүргөндөрдөн Аллаху таала ыраазы жана алар да Аллаху тааладан ыраазы. Аллаху таала аларга Бейиштерди даярдады. Бул Бейиштердин астынан өзөндөр агат. Алар Бейиште түбөлүк калышат.» («Тообо» сүрөсү, 100)

«Мухаммед (алейхиссалам) **– Аллаху тааланын пайгамбары жана аны менен бирге болгондордун** (сахабалардын) **бардыгы капырларга каршы күрөштө өтө айоосуз. Бирок, өз араларында өтө мээримдүү, ары жумшак жандар. Аларды ар дайым руку менен саждада көрөсүңөр. Алар Аллаху таалададан бардык адамдарга дүнүйө менен акыретте бир гана жакшылык**

сурашат. Алар Рыдванды, б.а., Аллаху тааланын аларды жактырганын да каалашат. Көп сажда кылгандыктары жүздөрүнөн билинип турат. Алардын үстөмдүктөрү, абыройлору Тоорат жана Инжилде дагы ушундай хабар берилген. Инжилде айтылганындай алар эгинге окшойт, ипичке көчөттүн жерден өсүп чыгып калыңдап бою өскөнү сыяктуу алар да алсыз жана азчылык болгондуктарына карабай кыска убакытта туш-тарапка тарашты. Чар тарапты ыйман нуруна бөлөштү. Элден жаш көчөттүн абалын көрүп, кандайча бул аз убакытта ушунчалык өсүп-өндү деп таңыркашкандыгы сыяктуу, алардын да атактары ааламга таралып, көргөндөр таңыркашты, ал эми капырлар ызага буулугушту.» («Фатх» сүрөсү, 29)

Пайгамбарыбыз бир хадиси шарифинде сахабалардын (алейхимуррыдван) улуулугун көрсөтүү үчүн: **«Сахабаларымдын эч кайсынысына тил тийгизбегиле! Алардын атына жарашпай турган сөз айтпагыла! Аллаху таалага ант кыламын, силерден кимиңер Ухуд тоосундай алтынды садага кылып берсе дагы сахабаларымдын берген бир ууч арпасындай сооп ала албайт» жана «Сахабаларым көктөгү жылдыздар сыяктуу. Кайсынысына баш ийсеңер кутуласыңар», -** деген.

Асхаб-ы суффа

Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи васаллам) Масжид-ун-Набинин түндүк дубалына курманын бутагынан көлөкөлүк асма жасатты. «Бул жерде Меккеден көчүп келген, мал-мүлкү жок бойдок сахабалар турат», - деп буюрду. Саны он менен төрт жүз арасында өзгөрүп турчу бул сахабалар Пайгамбарыбыздын жанынан чыгышчу эмес, сукбаттарынын бардыгына катышышчу. Күнү-түнү Курани карим окуп, илим үйрөнүп, хадиси шарифтерди жаттачу. Күндөрдүн көбүн орозо кармоо менен өткөрүп, ар дайым ибадат кылышчу.

Ушул жерде жетилгендер жаңыдан мусулмандыкты кабылдаган тайпаларга жиберилишчү, алар барып Курани карим менен Исламды үйрөтүшчү. Өтө парасаттуу, көптөгөн баалуулуктарга ээ болгон бул мубарек сахабалар илимдин дарясы болушкан. Пайгамбары-

быз аларды өтө жакшы көрүп, аларга сухбат кылып бирге тамактанышчу. Бул жерде тургандар Асхаб-ы суффа деп аталды.

Пайгамбарыбыз бир күнү Асхаб-ы суффаны карап, алардын өтө кедей экендигин ойлоду. Алар буга карабастан чын ыкластары менен, ибадат менен алектенишчү. Пайгамбарыбыз аларга мээримдүүлүк кылып: **«Эй, Суффа сахабалары! Силерге сүйүнчү! Эгер үммөтүмөн силер сыяктуу ушундай оор шарттарга ыраазы болгон адам калган болсо, билгиле, ал албетте менин жолдошторумдун бири болот», -** деди.

Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи ва саллам) эң алды менен ушул сахабалардын муктаждыктарын камсыз кылып, ошондон кийин өз үй-бүлөсүнүн муктаждыктарына көз салчу. Абу Хурайра (радыйаллаху анх) мындай дейт: «Өзүнөн башка илах болбогон Аллаху таалага ант кыламын, мен кээде ачкалыктан ичимди жерге басып, кээде ичиме таш байлап жүрчүмүн. Ушундай жагдайдын биринде Пайгамбарыбыз мечитке бара турчу жолдун боюнда отурган элем. Ошол кезде Пайгамбарыбыз жаныма келип: **«Йа, Абу Хурайра! Мени менен бирге бас», -** деди. Аны ээрчий бастым. Анын үйүнө бардык, үйүндө бир чыны сүт бар экен. **«Ахли суффага барып, аларды чакырып кел», -** деди. Жолдо бара жатып «Бардык суффага бир чыны сүт кандай жетет болду экен?» деп ойлодум. Аларды чакырып, баарыбыз Пайгамбарыбыздын үйүнө бардык. Уруксат сурап үйүнө кирип отургандан кийин Ал: **«Абу Хурайра! Сүттү аларга бер», -** деди. Мен чыныдагы сүттү алып кезек менен жолдошторума бердим. Алар тойгуча ичип мага кайтарып беришти. Ар бири ичип болгондон кийин караганда сүт ошол бойдон турган экен. Бардыгы ичип болду. Кийин Расулуллах чыныны алып, мага карап күлүмсүрөп: **«Йа, Абу Хурайра! Сүт ичпеген экөөбүз эле калдык. Сен отуруп ич!» -** деди. Отуруп ичтим. Ал: **«Дагы ич», -** деди. Ичтим. Пайгамбарыбыз бир нече жолу ичүүнү буюруп, акырында мен: «Йа, Расулаллах! Тойдум, эми иче албаймын, Аллаху таалага ант кылайын, жакшы тойдум», - дедим. **«Андай болсо мага бер», -** деп Аллаху тааланын ысымын айтып, сүттү ичти.»

Мечитте Пайгамбарыбыздын бардык сухбатына катышып, билим алган ушул сахабаларды мединалык сахабалар жакшы

көрүшүп, сыйлашчу. Бир күнү кеч ачкалыктан алсыраган Суффанын бир сахабасы Пайгамбарыбызга барып абалын айтат. Пайгамбарыбыз үйдөгүлөрдөн: **«Жей турчу бир нерсе барбы?» -** деп сурады. «Азыр суудан башка эч нерсе жок» деген жооп алгандан кийин ошол жердеги сахабаларына: **«Ким бул ач адамды конок кылат?» -** деди. Сахабалардын ичинен мединалык бири: «Мен коноктоюн», - дейт. Коногун ээрчитип үйүнө алып барып, аялына: «Пайгамбарыбыздын коногуна бере турчу бир нерсенди даярда», - деди. Аялы: «Азыр балдар жей турчу тамактан башка нерсе жок», - дейт. «Алгач балдарды уктатып, кийин ошол тамакты алып кел» деген сахаба бир адамга гана жете турчу тамакты алып коноктун бөлмөсүнө кирет. Дасторконду жайып тамакты сунат. Тамакты жей баштаган кезде ордунан туруп, чыракты түздөгөндөй болду да өчүрүп койду. Кийин келип дасторконго отуруп, тамак жеп отургансып көрүнүп, жебестен коноктун тойуусун күттү. Конок тойгондон кийин дасторконду жыйнап алды. Ошол түндү балдары менен ач таң атырды. Таң эрте Пайгамбарыбызга барган кезде Расулуллах алейхиссалам: **«Аллаху таала бүгүн түндөгү кылган ишиңе ыраазы болду», -** деди. Ушуга байланыштуу Аллаху таала «Хашр» сүрөсүнүн 9-чу аятын түшүрдү: **«Алар** (ансар) **өздөрү кедей, муктаж болсо да** (мухажирлерди) **өз жандарынан артык көрүшөт».**

Жибрил окуясы

Расулуллах (саллаллаху алейхи васаллам) сахабаларына динибиздин өкүмдөрүн түшүндүрүп, үйрөттү. Ыймандын, Исламдын шарттары, намаз, орозо, ажылык, зекетке байланыштуу бардык өкүмдөрдүн, аяти карималардын тафсирлери, халал жана харамдар, ант, назир, каффараттар, соода-сатыкка байланыштуу илимдер, жеп-ичүү, кийинүү, сүйлөшүү, саламдашуу адеби, коңшулук, туугандык жана достук катнаштар, үйлөнүү, нафака, мурас, дубалар, жазалар, келишим шарттар жана шериктештиктер, ден-соолук, душман менен согушуу, согуш укугу сыяктуу бардык маселелерди бардык адам түшүнө ала тургандай кылып түшүндүрүп, маңыздуу маселелерди үч жолу кайталачу. Аялдарга тийиштүү маселелерди аялдары аркылуу үйрөтчү.

Мусулмандардын имамы, улуу сахаба, чынчылдыгы менен таанылган Омар бин Хаттаб (радыйаллаху анх) мындай дейт:

«Бир күнү бир нече сахаба Пайгамбарыбыздын жанында элек. Ошол күн, ошол убак өтө кадырлуу убак болчу. Ошол күнү Расулуллахтын сухбатына катышып, жанында болуу, рухтарга азык болгон, жандарга лаззат берген дидарын көрүү насип болгон эле. (Бул күндүн кадырын, маанисин жеткизүү үчүн «ошол күн, ошол убак өтө кадырлуу убак эле» деп айтууда. Жабраил алейхиссаламды адам түрүндө көрүү, анын үнүн угуу, кулдарга зарыл болгон маалыматын анык түрдө Расулуллахтын оозунан угуу насип болгон күндөн артык күн болушу мүмкүнбү?)

Ошол кезде жүзү айдай бир киши жаныбызга келди. Кийими аппак, чачтары капкара эле. Үстүндө чаң, топурак, тер сыяктуу жол жүрүп келгендиктин белгиси жок эле. Расулуллахтын сахабалары болгон биздин эч кайсыбыз аны таанучу эмеспиз. Б.а., көргөн-билген адамыбыз эмес эле. Ал Расулуллахтын жанына отурду. Тизелерин анын тизесине тийгизип отурду. (Бул келген адам Жабраил алейхиссалам болчу. Ал адам кейпине кирген эле. Жабраил алейхиссаламдын ушундайча отурганы маанилүү нерсени билдирип турган эле. Б.а., динди үйрөнүү үчүн уялуунун туура эместигин жана устазга текебердиктин жарашпай тургандыгын көрсөттү. Бардык адамдын динде үйрөнгүсү келген нерсесин мугалимден эркин, кысылбастан суроо керек экендигин Жабраил алейхиссалам сахабаларга ушундайча көрсөттү. Анткени, динди үйрөнүүдө уялуу жана Аллаху тааланын акысын өтөөдө, үйрөнүү менен үйрөтүүдө уялууга болбойт.

Ошол киши колун Пайгамбарыбыздын тизесинин үстүнө коюп: «Йа, Расулаллах! Мага Исламды, мусулмандыкты үйрөт», - деди.

Пайгамбарыбыз: **«Исламдын биринчи шарты – калимаи шахадат айтуу», -** деди. (Калимаи шахадат айтуу – «Ашхаду ан ла илаха иллаллах ва ашхаду анна Мухаммадан абдуху ва Расулуху» деп айтуу. Б.а., акылы толук, балакатка жеткен жана сүйлөй алган адамдын «Жер менен көктө Андан башка ибадат кылууга сыйынууга ылайыктуу эч нерсе жана эч ким жок. Нагыз сыйына турчу кудурет – бир гана Аллаху таала. Ал важиб-ул-вужуд. Ал бардык нерседе үстөм. Анда эч кандай кемчилик жок. Анын ысымы - Аллах» деш жана ушуга чын көңүлдөн ишенүү. Жана да «Ал жаркыраган жүздүү, кара каштуу, кара көздүү, маңдайы жазы, көркөм

мүнөздүү, жылуу сөздүү, Хашим уулдарынан чыккан Абдуллахтын уулу Мухаммед деген адам Аллаху тааланын кулу жана расулу, б.а., пайгамбары» деп айтуу.)

«Убакыт киргенде намаз окуу. Мал-мүлктүн зекетин берүү. Рамазан айында күнүгө орозо кармоо. Чамасы жеткен адамдын өмүрүндө бир жолу ажылыкка баруусу». Алиги адам Расулуллахтан ушул жоопту уккандан кийин: «Туура айтасың, йа, Расулаллах», - деди. Биз, тыңдап отургандар «Өзү сурап, өзү тастыктап отурат» деп таңыркадык.

Ал киши: «Йа, Расулаллах! Ыймандын эмне экендигин түшүндүр», - деди.

(Бул хадиси шарифте ыймандын сөздүк маанисин ойлобоо керек. Анткени, сөздүк маанисинин макулдоо, ишенүү экендигин араптын эң сабатсыздары да билет. Ал эми сахабалар эч билбейт деп айтуу эч орунсуз. Жабраил алейхиссалам бул сурагы менен сахабаларга ыймандын маанисин үйрөткүсү келген эле. Бул жерде Исламда кайсы нерселер ыйман делине тургандыгы суралган.) Расулуллах (саллаллаху алейхи ва саллам) ыймандын белгилүү алты нерсеге ишенүү керек экендигин мындайча түшүндүрдү:

«Алгач Аллаху таалага, периштелерине, китептерине, расулдарына, акырет күнүнө, жакшылык менен жамандыктардын Аллаху тааладан келе тургандыгына ишенүү». Ал киши дагы да «Туура айтасың» деп тастыктады. Кийин дагы: «Ихсандын эмне экендигин түшүндүр», - деди. Пайгамбарыбыз: **«Аллаху таалага аны көрүп тургандай ибадат кылуу. Анткени, сен аны көрбөсөң да Ал сени сөзсүз түрдө көрүп турат»,** - деди. Ал адам: «Йа, Расулаллах! Мага кыяматтан кабар бер», - деди. Расулуллах алейхиссалам: **«Бул маселеде суроо суралган адам сураган адамдан артык билбейт»,** - деди. Ал адам: «Андай болсо анын белигилерин айт», - деди. «**Күңдөрдүн өз кожоюндарын дүнүйөгө алып келүү, жылаң аяк, жылаңач, кедей чабандардын** (байып) **бийик имарат салууда жарышка түшүүсүн көрүүң»,** - деди. Кийин ал адам кетип калды. Расулуллах мага карап: **«Эй, Омар! Суроо суралган адамдын ким экендигин билесиңби?»** - деди. «Аллаху таала менен расулу баарынан жакшы билет», - дедим. Расулуллах: **«Ал Жабраил periште болот. Силерге дининерди үйрөтүү үчүн келди.»**

Пайгамбарыбыз сахабаларына алардын диндеги даражаларына, түшүнө ала тургандай деңгээлдерине карай түшүндүрчү. Сахабалардын эң улууларынын бири болгон Хазрети Омар бир күнү бир жерден өтүп бара жатып Пайгамбарыбыздын Абу Бакр Сыддыкка (радыйаллаху анх) бир нерсе түшүндүрүп жатканын көрдү. Алардын жанына барып угат. Муну башкалар да көрөт, бирок, барып угууга батына алышпады. Эртеси Хазрети Омарды (радыйаллаху анх) көргөн кезде: «Йа, Омар! Расулуллах кече силерге бир нерсе түшүндүрүп жаткан эле. Айтчы, биз да билели», - дешет. Анткени, Пайгамбарыбыз ар дайым: **«Менден уккандарыңарды дин бир туугандарыңарга да түшүндүргүлө. Бири-бириңерге кабарлагыла», -** дечү. Хазрети Омар: «Кече Хазрети Абу Бакр Курани каримден түшүнбөгөн бир аятынын маанисин сураптыр, Расулуллах ошону түшүндүрүп жаткан экен. Мен бир саат уктум. Бирок, эч нерсе түшүнө албадым, - деди. Анткени, Пайгамбарыбыз Хазрети Абу Бакрдын жогору даражасына карата түшүндүргөн эле. Хазрети Омар дагы өтө жогору даражада болчу, Пайгамбарыбыз: **«Мен акыркы Пайгамбармын. Менден кийин Пайгамбар келбейт. Эгер менден кийин Пайгамбар келе турган болсо Омар** (радыйаллаху анх) пайгамбар болмок», - деген. Ошондой даражада болуп туруп, эне тили болгон арап тилин өтө жакшы билип туруп Курани каримдин Абу Бакрга (радыйаллаху анх) түшүндүрүлгөн тафсирин түшүнө албады. Абу Бакрдын даражасы андан да жогору эле. Хазрети Абу Бакр, жада калса, Жабраил алейхиссалам да Курани каримдин маанисин, сырларын Пайгамбарыбыздан сурачу. Расулуллах алейхиссалам Курани каримдин толук тафсирин сахабаларына үйрөттү.

Пайгамбарыбыз ушундайча сахабаларына динди үйрөткөнү сыяктуу арыз-доо иштерди да көзөмөлдөп, күбөлөрдү угуп, эң татаал түшүнүшпөстүктөрдү чеччү.

Салман Фарисинин (радыйаллаху анху) **мусулман болуусу**

Күн өткөн сайын Исламдын нуру тарап, Пайгамбарыбыздын касиеттүү ысымы ишитилген жерде жүрөктөрдөн орун ала баштады. Анын келүүсүн саргая күткөн илим жолундагы адамдар изденүү

менен, толкундануу менен Мединага барып, ыйман келтирип жатышты. Ошолордун бири Салман Фариси болгон. Ал мусулмандыкты кандайча кабылдаганы тууралуу мындайча баяндайт:

«Мен Фарстын (Иран) Исфахан калаасынын Жей деген айылынан чыктым. Атам айылдагы эң бай адам эле, жерибиз менен малыбыз көп эле. Үйдүн жалгыз баласы болчумун. Ошондуктан, мени кыздай асырашты. Үйдөн чыгарбады. Өздөрү мажуси (отко сыйынуучу) болгондуктан мага мажусиликти үйрөтүштү. Үйдө ар дайым бир от күйүп турчу, биз ага сыйынып, сажда кылчубуз. Атам бир күнү мени сыртка чыгарып: «Балам, мен өлгөндөн кийин мына бул малдардын ээси сен болосуң, ошондуктан, барып малдарың менен, жерлериң менен тааныш», - деди. Мен: «Жарайт», - дедим. Бир күнү эгинди көргөнү бара жатканда жолдо бир чиркөөгө көзүм түштү. Христиандардын үнүн угуп, аларга жакын барганда алардын ичкериде ибадат кылып жатышканын көрдүм. Мен мурда мындай нерсе көрбөгөндүктөн таңданып турдум. Анткени, биздин ибадатыбыз от жагып, ошого сыйынуудан гана турчу. Ал эми алар болсо көрүнбөй турчу бир Аллахка ибадат кылып жатышкан эле. Өз-өзүмө: «Булардын дини туура, биздики ката», - дедим. Кечке чейин ошолорду карадым. Эгинге бара электе эле караңгы түшө баштады. Алардан: «Бул диндин негизи кайда?» - деп сурадым. Алар: «Шамда (Дамаск)», - дешти. «Мен шамга барсам мени кабылдашабы?» - деп сурадым. «Ооба, кабылдашат», - деп жооп берди. «Араңарда жакын арада Шамга бара турчу адам барбы?» - деп сураганда бираз убакыттан соң бир кербендин бара тургандыгын айтышты. Мен сүйлөшкөн адамдар аз болчу, алар Шамдан Исфаханга келишкен эле.

Мен алар менен сүйлөшүп, үйгө кеч кайттым. Менин келгенимди көргөн атам мени издеп, артыман киши жибериптир. Алар издеп таба алышпаптыр. Алар убайымдап отурушкан кезде мен үйгө келдим. Атам: «Ушул убакытка чейин кайда болдуң? Сени издеген жерибиз калбады», - деди. Мен: «Ата! Мен бүгүн эгинге барууга чыккамын. Жолдо бир христиан чиркөөнү көрүп, ичине кирдим. Алар өздөрү көрбөгөн, бардык нерсеге күчү жеткен Аллахка ишенишет экен. Алардын ибадаттарына таң калдым. Кечке чейин ошолорду карап отурдум. Алардын дининин акыйкат дин экендигин түшүндүм», - дедим. Муну уккан атам: «Балам, сен адашып тура-

сың. Ата-бабаларыңдын дини алардыкынан туура. Алардын диниката, алданба, аларга ишенбе», - деди. Мен: «Жок, Алардын дини биздикинен туура, кайырлуу», - дедим. Атам катуу ачууланып, менин буту-колумду байлап, үйгө камап койду. Ушинтип жатып Шамга бара турчу кербенден кабар күттүм. Акыры христиан дин адамдарынын кербен даярдап жатканын уктум. Жиптеримди чечип качып, чиркөөгө бардым. Бул жерде тура албай тургандыгымды айтып, кербенге кошулуп, Шамга карай жолго чыктым. Шамдагы христиан дининин эң чоң аалымы тууралуу сурадым. Мага бир адамды айтты, ошого барып абалымды айтып бердим. Анын жанында калгым келгендигин, ага кызмат кыла тургандыгымды айтып, христиандыкты үйрөтүүсүн, Аллаху таала тууралуу түшүндүрүп берүүсүн сурандым. Ал өтүнүчүмдү кабылдады. Ошентип, анын жанында болуп чиркөөгө кызмат кыла баштадым. Ал мага христиандыкты үйрөттү. Бирок, кийин анын начар адам экендигин түшүндүм. Анткени, христиандардын кедейлерге берүү үчүн жыйналган садакаларын, алтын, күмүштөрүн ал муктаж болгондорго берчү эмес. Бираз убакыттын кийин ал кайтыш болду. Христиандар аны жерге берүү үчүн жыйналышты. Аларга: «Ага ушунчалык урмат көрсөтөсүңөр, ал мындай урматка ылайык адам эмес», - дедим. «Муну кайдан чыгардың?» - деп, алар мага ишенишпеди. Мен аларга жыйнаган алтындары турган жерди көрсөттүм. Алар: «Бул жерге көмүүгө тура турчу адам эмес» деп аны бир жерге алып барып таштап, үстүн таш менен жабышты. Ордуна бишка бир адам отурду. Бул адам чыныгы билимдүү, такыбаалуу адам болчу. Дүнүйөлүк иштерге эч маани берчү эмес. Акыретке берилген, бир гана акырет үчүн кызмат кылып, күнү-түнү ибадат кылчу. Ал мага өтө жакты, көп убакыт бою анын жанында болдум. Ага кызматты кубануу менен аткарчумун. Бирге ибадат кылчубуз. Бир күнү ага: «Эй, мырзам! Көп убакыттан бери сиздин жаныңыздамын. Сизди абдан жакшы көрөм. Анткени, Аллаху тааланын буйруктарына баш ийип, тыйуу салган нерселеринен сактанасыз. Кайтыш болор кезиңизде кандай осуят айтасыз, эмне кылайын?» - деп сурадым. Ал: «Балам, Шамда адамдарды тарбиялай турчу эч ким калбады. Кимге барсаң да сени бузат. Бирок, Мусулда бир адам бар, ошону тап», - деди. Ал кайтыш болгондон кийин Мусулга бардым, айткан адамын сураштырып таап, башыман өткөндөрдү баяндап бердим. Мени шакирттикке кабыл кылды. Ал да ибадатка берилген, такы-

баалуу адам болчу. Ага да көп убакыт кызмат кылдым. Бир күнү ал ооруп калды. Көз жумар алдында ага да ошондой суроолорду сурадым. Ал мага Нусайбиндеги бир такыбаа адам тууралуу айтты. Дароо Нусайбинге барып, айткан адамын таап, жанында болууну каалагандыгымды айттым. Ал мени кабылдап, бираз убакыт ага да кызмат кылдым. Ал ооруп калган кезде мени башка бирөөнө жөнөтүүсүн өтүндүм. Бул жолу Амурия деген грек калаасында турчу бир адамды айтты. Айткан адамын таап, узак жылдар бою ага да кызмат кылдым. Анын да дүнүйөдөн өтөр маалы таяп калат. Мени бирөөгө тапшыруусун сураганымда: «Бул доордо христиандар арасында сен издегендей аалам киши калды бекен, билбейм. Бирок, акыр заман Пайгамбары келе турчу заман жакындады. Ал араптардын арасынан чыгат. Мекенинен көчүп, жери таштак курмасы көп бир шаарга барып жайгашат. Белекти кабылдайт, бирок, садаганы кабылдабайт. Эки далысынын арасында пайгамбарлык мөөрү бар» деп анын белгилерин айтты. Бул адам кайтыш болгондон кийин анын айтуусу боюнча арап жерине барууга белсендим.

Амурийада иштеп, бир нече өгүз жана бир нече кой жыйнаган элем. Бени Калб тайпасынан бир кербендин арап жерине карай сапарга чыга тургандыгынан кабар алдым. Аларга: «Мына бул уй-койлорду берейин, мени арап жерине чейин ээрчите кеткиле», - дедим, алар сунушумду кабылдап, мени жандарына кошуп алышты. Вади-ул-Кура деген жерге барган кезде мага кыянаттык кылып, мени кул деп бир яхудиге сатып жиберишти. Яхудинин турган жерине барып, ал жерде көп курма бактарынын өсүп турганын көрдүм. Акыр заман пайгамбары хижрат кыла турчу жер ушул жер болсо керек деп ойлодум. Бирок, ал жерге кантсем да эч көнө албадым. Ушул яхудиге бираз убакыт кызмат кылдым, ал мени агасынын уулуна сатты. Жаңы кожоюнун мени Мединага алып барды. Мединага барган кезде бул куттуу жерди мурда да көргөндөй сезип, ал жерге көнүп кеттим. Эми Мединада туруп, мени сатып алган яхудинин бакчасында иштей баштадым. Бир жагынан негизги максатыма жетүүгө ашыктым.

Бир күнү бир курма багына минип алып курма терип жаткан элем. Төмөндө болсо кожоюнум бир кишилер менен сүйлөшүп турган. Бир маалда алиги адам: «Авс менен Хазраж тайпалары курусун. Меккеден бир адам Кубага келип, өзүн пайгамбармын деп

жүрөт. Бул тайпалар ага ишенип, ошонун динине киришүүдө...» деген сөздөрүн угуп калдым. Мен бул сөздөрдү уккан кезде эсимен танып кала жаздадым. Дароо жерге түшүп, «Эмне дейсиң?» - деп сурадым. Кожоюнум мага: «Сага эмне керек? Аны эмне кыласың? Сен жумушуңду кыл», - деп мени уруп жиберди. Ошол күнү кеч бираз курма алып, Кубага бардым. Расулуллахтын (саллаллаху алейхи ва саллам) жанына барып: «Сиз жакшы адамсыз, жаныңызда кедейлер дагы бар чыгар. Бул курмаларды сизге садака катары алып келдим», - дедим. Расулуллах жанындагы сахабаларга: **«Келгиле, курма жегиле», -** деди. Алар жешти. Бирок, өзү жеген жок. Мен: «Мына белгинин бири ушу. Садаканы кабыл кылбады», - деп ойлоп, Пайгамбарыбыз Мединага келгенден кийин дагы да бираз курма алып барып: «Бул белек», - деп бердим. Бул жолу ал жанындагы сахабалар менен бирге курманы жеди. «Бул экинчи белги» деп ойлодум. Мен жыйырма беш чакты курма алып барган болчумун. Бирок, желинген курманын данектери миңге жакын болду. Пайгамбарыбыздын мужизасы менен курма көбөйгөн эле. Өз-өзүмө: «Дагы бир Пайгамбарлык белгисин көрдүм»,- дедим. Пайгамбарыбызды көрөйүн деп дагы бир жолу барганымда жаназаны жерге коюп жатканынын үстүнөн чыктым. Аркасы ачылып кетсе көрөйүнчү, мөөр бар бекен деп жанына жакындаганымда ал менин ниетимди түшүнгөндөй көйнөгүн көтөрдү. Эки далы арасындагы пайгамбарлык мөөрүн көрүп, дароо аны өөп ыйладым. Ошол жерде калимаи шахадат айтып, мусулман болдум. Кийин Пайгамбарыбызга башыман өткөн окуяларды айтып бердим. Ал таңданып, муну сахабаларга да айтып берүүмдү сурады. Сахабалар жыйнадып, мен аларга башыман өткөн окуяларды төкпөйчачпай айтып бердим.»

Салман Фариси (радыйаллаху анх) ыйман келтирген кезде арап тилин билбегендиктен котормочу сурады. Келген яхуди анын Пайгамбарыбызды мактап айткан сөздөрүн тетири которду. Ошол кезде Жабраил алейхиссалам келип Хазрети Салмандын сөздөрүн Пайгамбарыбызга туура абалда жеткирди. Алиги котормочу яхуди муну көрүп, калимаи шахадат айтып, мусулмандыкты кабылдады.

Салман Фариси (радыйаллаху анх) мусулман болгондон кийин бираз убакытка чейин кулдук кызматын аткарып жүрдү. Пайгамбарыбыз: **«Өзүңдү кулдуктан куткар, йа, Салман», -** деген

сөзүнөн кийин кожоюнуна барып азат кылуусун суранды. Муну араң кабылдаган яхуди үч жүз курма көчөтүн отургузуп, аларды жемиш бере турчу абалга жеткирүү жана кырк рукйа (ошол доордун өлчөм бирдиги) алтын берүү шартын койду.

Салман Фариси (радыйаллаху анх) бул тууралуу Пайгамбарыбызга айтты. Ал сахабаларына: **«Бир тууганыңарга көмөктөшкүлө»,** - деди. Ал үчүн үч жүз курма көчөтүн жыйнады. Пайгамбарыбыз: **«Ушулардын чуңкурун казып, даяр болгондо мага айт», -** деди. Чуңкурлар даяр болгон кезде Пайгамбарыбыз көчөттөрдү өз колу менен экти. Бирөөнү Хазрети Омар экти. Хазрети Омар отургузган көчөттөрдөн башка көчөттүн баары Аллаху тааланын кудурети менен ошол жылы жемиш берди. Пайгамбарыбыз ал көчөттү жулуп алып, кайрадан отургузганда ал көчөт дагы жемиш берди.

Хазрети Салман Фариси айтат: «Бир күнү бир бейтааныш адам мени издеп таап келип, колума жумуртканы чоңдугундай бир баш алтынды карматып кетти. Алтынды алып, Пайгамбарыбызга барып, болгон окуяны айтып бердим.

Расулуллах алтынды кайра мага берип: **«Ушул алтынды алып, карызыңды төлө», -** деди. Мен: «Йа, Расулаллах! Бул алтын яхудинин сураган алтынынын салмагына жетпейт», - дегенимде Пайгамбарыбыз алтынды алып, тилине тийгизди. **«Ал муну. Аллаху таала ушу менен сенин карызыңды жок кылат», -** деди. Алтынды өлчөп көрсөм яхуди сураган салмакта экен. Аны яхудиге алып барып бердим. Ушундайча кулдуктан кутулдум.»

Салман Фариси (радыйаллаху анх) ушундан кийин Асхабы суффа катарына кошулду.

Периштелер угуу үчүн келишчү

Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи ва саллам) Курани каримди жатка асемдүү жана өтө таасирлүү окугандыктан жада калса капырлар да буга таң калышчу. Пайгамбардын (алейхиссалам) Курани карим окуусуна таасирленип Исламды кабыл алган көп адамдар болгон. Хазрети Бера бин Азиб айтат: «Расулуллах (саллаллаху алейхи васаллам) куптан намазынан кийин «Тин» сүрөсүн окуду. Анын ушунчалык асемдүү окуганын угуп өмүрүмдө добушу андан да жагымдуу адамды көргөн эмесмин».

Момундардын арасында да үнү асемдүү, Курани карим окуганда өзү да ыйлап, башкаларды да ыйлаткан адамдар көп эле. Ошолордун бири Усейд бин Худайр (радыйаллаху анх) болчу. Бир күнү түнү атын жанына байлап коюп, «Бакара» сүрөсүн окуй баштады. Окуп отурганда аты кокустан үркүп жиберди. Токтотсо кайра тынчыйт. Кайрадан окуй баштаганда ат кайра үрктү. Токтотсо кайра тынчыды. Кайрадан окуй баштаганда аты кайра үрктү. Усейд бин Худайрдын (радыйаллаху анх) баласы атка жакын жерде жаткандыктан ат басып кетүүсүнөн коркуп окууну токтотту. Асманга караганда ак булуттун көлөкөсүнө окшогон түтүн ичинен чырак сыяктуу жаркыраган нерселерди көрдү. Окууну токтоткон кезде ошол жаркыраган нерселердин асманга карай бийиктеп көтөрүлгөнүн көрдү. Таң аткандан кийин Пайгамбарыбызга барып болгон окуя тууралуу айтып берди. Пайгамбарыбыз: **«Аладын эмне экенин билесиңби?»** - деп сураганда хазрети Усейд: «Ата-энем сизге курман болсун, йа, Расулаллах, билбеймин», - деди. Пайгамбарыбыз: **«Алар периштелер болчу. Сенин үнүңө жакындашкан эле. Эгер окууну уланта бергениңде таңга чейин алар сени угуп, адамдар да аларды көрүшөр эле. Алар элден жашырынышмак эмес»,** - деди.

Курани каримди берилип окугандардын бири хазрети Абу Бакр эле. Намаз окуй баштаганда өзүн кармана алчу эмес, көздөрүнөн жаш куюлчу. Көргөндүн баары анын бул абалына таң калышчу. Бир күнү мушриктер жыйналып: «Бул адам Пайгамбардын алып келгендерин болгон жанын берип окуп, көз жашка толот. Балдарыбыз менен аялдарыбыз анын бул абалынан таасирленишип мусулман болуп кетеби деп коркобуз», - дешет.

Пайгамбарыбыздын дидарын көрүп, ага чын ыклас менен берилгендердин, сөздөрүн жана Куранын угуп, таңданып, мусулман болгондордун бири Абдуллах бин Салам болчу.

Тоорат менен Инжилди жакшы билген Абдуллах бин Салам (радыйаллаху анх) ыйман келтирүүдөн мурда яхуди аалым болчу. Мусулман болгону тууралуу өзү мындайча баяндаган: «Тооратттын ички маани-мазмунун атамдан окуп үйрөнгөн элем. Атам акыр заман Пайгамбарынын белгилерин, сыпаттарын жана аткара турган иштерин айтып берди. «Эгер Пайгамбар Харундун урпагынан чыга турган болсо гана ага баш ийем, болбосо багынбаймын», -

деп, Пайгамбар Мединага көчүп келе электе көз жумду.

Меккеде бир Пайгамбар чыгыптыр деген кабарды укканымда, атамдан үйрөнгөн анын сыпаттарын салыштырып, ичимден толкунданып күтүп жүрдүм. Акырында Расулуллах Меккеден чыгып Куба айылына келгени жана аны Амр бин Авф уулдарынын үйүндө конок кылып жатканы тууралуу кабар алдым. Ушуга дейре атамдан укканымды эч кимге айтпай сыр кылып жашырып жүрдүм.

Бир күнү бакчамда курма терип жүргөнүмдө Надир уулдарынын бири: «Бүгүн арабдардын адамы келди», - деп кыйкырды. Кубанганыман оозуман «Аллаху акбар» деген такбир калимасы оозуман чыгып кетти. Ошол маалда эжем Халида бинти Харис бактын түбүндө отурган эле. Өтө карыган аял эле. «Аллах колуңду бош кылсын жана сени үмүтүңө жеткирбесин. Валлахи, сен Муса бин Имрандын келе тургандыгын укканыңда мындан артык кубанбас элең», - деп мени урушкандай болду. Ага: «Эже! Ал Муса бин Имрандын боордошу болот! Ал сыяктуу Пайгамбар. Ошонун жолунда жана ошол сыякту таухид ишеними менен жиберилген», - дедим. Ал мага: «Эй, бир тууганымдын баласы. Бизге кыяматка жакын келе тургандыгы билдирилген пайгамбар ошобу?» – деп сурады. «Ооба, дал өзү», - дедим. Ал: «Анда туура айтасың», - деди.

Расулуллах Мединага хижрат кылган кезде аны көрүү үчүн эл менен бирге мен дагы бардым. Анын дидарын, нурдуу келбетин көрө салып: «Анын жүзү жалганчынын жүзү эмес», - дедим. Расулуллах чогулган элге Исламды түшүндүрүп, насыяттарын айтты. Ошол жерде Расулуллахтан уккан алгачкы хадиси шарифим мына бул: **«Араңарда саламды жайылткыла, ач адамдарды тойгузгула, туугандарыңар менен аралашкыла, эл уктап жаткан да намаз окугула. Ушундайча Бейишке киресиңер».**

Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи ва саллам) мени пайгамбарлык нуру аркылуу таанып: **«Сен Медина аалымы Ибни Саламсыңбы?»** - деп сурады. Мен: «Ооба», - дегенде Пайгамбарыбыз: **«Жаныма кел»,** - деп минтип сурады: **«Эй, Абдуллах! Аллаху таала үчүн чындыкты айт. Таураттан менин сыпаттарымды окуп үйрөндүңбү?»** Мен: «Аллаху тааланын сыпаттары эмнелер экенин айтыңызчы?» - дедим. Пайгамбарыбыз бираз күтүп турду, ошондо Жабраил алейхиссалам «Ихлас» сүрөсүн түшүрдү. Расулуллах окуган ушул сүрөнү окуган кезде Пайгамбарыбызга: «Йа,

Расулаллах! Туура айтасыз. Ант кыламын, Аллаху тааладан башка илах жок. Сиз анын кулу жана расулусуз», - деп калимаи шахадат айтып, мусулман болдум.»

Кийин: «Йа, Расулаллах! Яхудилер уялбай жалган сүйлөшчү, негизсиз жалааларды жапкан заалым калк. Эгер сиз мен тууралуу алардан сурап билбестен мурда алар менин мусулман болгондугумду билсе мага көптөгөн жалааларды жаба тургандыктары акыйкат. Сиз алгач алардан мен тууралуу сураңызчы, эмне дешер экен?» - деп, үйдүн бир бурчуна жашырындым. Менин артыман бөлмөгө бир топ яхуди кирди. Пайгамбарыбыз яхудилерден: **«Уруулашыңар Абдуллах бин Салам кандай адам?»** - деп сурады. Яхудилер: «Ал биздин таанымал, эң абыройлуу аалымыбыз, өзү болсо эң күчтүү даанышманыбыздын уулу болот», - дешти. Кийин Пайгамбарыбыз яхудилерге: **«Эгер ал мусулман болсо ага эмне кыласыңар?»** - деп сурады. Яхудидер: «Аллах аны андай нерседен сактасын», - деп жооп беришти.

Ошол кезде жашырынган жеримен чыгып: «Эй, яхуди коому! Аллаху тааладан корккула. Өзүңөргө келген мына бул ниматты кабылдагыла. Силер да билесиңер, колуңардагы Тооратта ысымы менен сыпаттары жазылган Аллаху тааланын расулу мына ушу. Мухаммед алейхиссалам анын кулу жана расулу», - дедим. Ушундан кийин яхудилер: «Бул биздин эң жаман адамыбыз жана эң жаман адамыбыздын баласы», - дешип ар түрдүү жалааларды жаба башташты. Мен: «Менин корккон нерсем дагы ушул эле. Йа, Расулаллах! Мен алардын заалым, жалганчы, жалаачы калк экенин сизге айтпадымбы? Мына, баары далилденди», - дедим. Пайгамбарыбыз яхудилерге: **«Биринчи айтканыңар бизге жетет, экинчиси керек эмес», -** деди. Мен үйүмө кайттым. Үй-бүлөм менен тууган-дарымды Исламга чакырдым. Эжем менен бирге бардыгы мусулман болушту.

Менин ыйман келтирүүм яхудилерди катуу ачууландырды. Ошондуктан, мени кыйнай башташты. Жада калса, яхудилер: «Араптардан пайгамбар чыкпайт, сенин кишиң жөн гана көсөм, бийлөөчү», - деп мени Исламдан баш тарткызууга аракет кылышты, бирок, ниеттерине жете алышпады.

Ошону менен катар Салаба бин Сайа, Усейд бин Сайа, Асад бин Убейд (радыйаллаху анхум) жана кээ бир яхудилер чын көңүлдөрү

менен мусулмандыкты кабылдашты. Кээ бир яхуди аалымдары калк арасына: «Мухаммедге биздин жаман адамдарыбыз гана ишеништи, эгер алар жакшы болушканда диндерин таштап кетишмек эмес», - деген сөздөрдү таратышты.

Ушунун артынан Аллаху таала аларга жооп катары аят түшүрүп мындай деди: **«Алардын** (христиан жана яхудилердин) **бардыгы бирдей эмес. Ахли китабдын** (христиан жана яхудилердин) **ичинде ибадат кылган бир жамаат бар, алар түнкү убакыттарда саждага барып, Аллаху тааланын аяттарын окушат».** («Али Имран» сүрөсү, 113)

Хижраттын биринчи жылы орун алган кээ бир окуялар

Хижраттын биринчи жылында ансардан болгон Асад бин Зурара, Бера бин Марур, Күлсүм бин Хидм, мухажирлерден Осман бин Мазун (радыйаллаху анхум) кайтыш болду. Капырлар менен согушууга уруксат берилди. Мединанын абасы менен суусуна чыдай албаган Хазрети Абу Бакр менен Хазрети Билал Хабаши (радыйаллаху анхум) безгек оорусуна чалдыгат. Мына ушул окуялардан улам Расулуллах (саллаллаху алейхи васаллам): **«Йа, Раббим! Меккени сүйдүргөнүң сыяктуу бизге Мединаны дагы сүйдүрө көр, бул жерде бизге береке менен мол ырыскы бер»,** - деп дуба кылды. Хак таала дубасын кабыл кылып, мухажирлер үчүн Мединаны жайлуу мекен кылды.

Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи ва саллам) өзү да катышкан Абва, Ваддан согуштары ушул жылы болду. Экинчи жылдын башында Буват, Сафаван, Зулушайра согуштары уланды.

Алгачкы жазуу келишими

Меккелик мушриктер дагы карап турушпады, Пайгамбарыбызга Меккеде кыла албагандарын Мединада кылууга аракет кылышты. Мединалык мушриктерди эскертип, шарт койгон каттарды жазышып, Мединадагы яхуди тайпаларына да коркуткан маанидеги каттарды жызышып, кабар салып жиберишти. Алардын бул аракеттери яхудилердин Расулулахка жакындоолоруна себеп болду.

Бул арада яхудилер Пайгамбарыбызга барып: «Сиз менен тынчтык келишим түзүү үчүн келдик. Бир келишим кылалы, бири-бирибизге зыян келтирбейли», - деди. Пайгамбарыбыз алар менен 55 баптан турган келишим түздү. Анда кабылданган келишимдердин биразы мына булар:

1. Бул келишим Мухаммед (алейхиссалам) тарабынан меккелик жана мединалык мусулмандар менен, аларга моюн сунгандар жана кийин кошулгандар жана алар менен бирге согушкандар арасында жазылган күбөлүк болуп саналат.
2. Күмөнсүз, булар башка адамдардан бөлөк бир жамаат.
3. Ар бир тайпа туткундарын бошотуп алуу төлөмдөрүн (мусулмандар арасындагы адилет боюнча) ортоктошо төлөшөт.
4. Мусулмандар өз араларында баш-аламандык чыгарган адамдарга өз балдары болсо дагы каршы турат.
5. Яхудилердин ичинен мусулмандарга багынгандар зулумдукка учурабайт, аларга жардам берилет.
6. Яхудилер мусулмандар менен биригип, бир коом түзөт, ар ким өз дининин милдетин орундайт.
7. Яхудилердин эч кайсынысы Мухаммед алейхиссаламдын уруксатысыз аскерий жортуулга чыга албайт.
8. Эч ким келишим кылган адамына жамандык кылбайт, зулумдукка дуушар болгон адамга көмөк берет.
9. Медина жери ушул келишимди түзгөн адамдар үчүн тийишүүгө болбой турчу аймак болуп табылат.
10. Меккелик чабуул жасай турган адамдарга каршы яхудилер-менен мусулмандар өз араларында жардамга келишет.

Яхудилер ушул келишим аркылуу (көрүнүштө) мусулмандар менен достук катнаш куруп, аларга кек сактабоолору жана душмандык аракеттерди кылбоолору керек болчу.

Эй, сүйүктүү кулум! Капаланба!..

Пайгамбарыбыздын хижраттан мурда Мединадагы Хазраж тайпасынын башчысы Абдуллах бин Убей Мединанын башчысы болуп шайлануусу керек эле. Акаба анттары, андан кийинки хижрат окуясы жана Авс менен Хазраж тайпаларынын көбүнүн мусулмандыкты кабылдоолорунан соң Абдуллах бин Убей башчы боло албай калды. Ошол себептен Абдуллах бин Убек Пайгамбарыбызга, мухажир сахабаларга, мединалык сахабаларга тишин кайрап жүрдү. Бирок, душмандыгын ачыктан билдирбеди. Өзү сыяктуу бир нече адам менен бирге мунафыктардын тобун курду. Алар мусулмандардын жанында Ислам динине киргендиктерин айтышканы менен аркаларынан аларды мазакташчу. Жашыруун жүрүп, араздаштыруу аракеттерин чыгара башташты. Бул эки жүздүүлөр Пайгамбарыбыздын сөздөрүн бурмалап, элге тескери мааниде жеткирип, өзгөртүп айтууга чейин барышты.

Душмандык ниеттерин ичтерине каткан яхудилер Пайгамбарыбыз менен бир келишим шартын түзүштү. Пайгамбарыбызга жыйналып келишип, өздөрүнө кыйын болгон маселелерди сурашты. Алган жоопторунан кийин анын чыныгы Пайгамбар экендигин түшүнүштү. Бирок, өжөрлүктөрүн койбой кызганычтарынан улам ыйман келтиришпеди. Пайгамбарыбыз: **«Мага яхуди аалымдарынан он адам ыйман келтире турган болсо яхудилердин бардыгы ыйман келтиришмек»,** - деди. Расулуллахтын ушундай капасына Аллаху таала мына бул аяти каримасында жубатуу айтты: **«Эй, мартабалуу Расул! Жүрөктөрүнөн ишенбестен ооздору менен ишендик дегендер (мунафыктар) менен яхудилердин капырлары сени капалантпасын. Алар ар дайым жалган угуучулар жана сенин алдыңа келбеген башка коомго** (Хайбер яхудилерине Курейза уулдары) **тыңчылык жасоочулар. Сөздөр** (Аллаху таала тарабынан) **ордуна коюлгандан кийин аны өзгөртөт. «Эгер силерге мына бул фатва берилсе аны кабылдагыла, берилбесе сактагыла», - дейт. Аллаху таала кимдин бүлүккө учуроосун кааласа, сен Аллаху тааланын каалоосун болтурбоого тоскоол боло албайсың. Алар ошондой адамдар, Аллаху таала (алардын) жүрөктөрүн тазалоону каалабаган. Алар үчүн дүнүйөдө төмөндүк менен бейбактык, ал эми акыретте өтө оор азаптар бар».** («Маида» сүрөсү, 41)

Кылынган келишимге байланыштуу кээ бир сахабалар кошуналары болгон яхудилер менен достошушкан эле. Аллаху таала аларга бул маселеде тыйуу салып: **«Эй, ыйман келтиргендер! Дин бир тууганыңардан башкалар менен** (капыр жана мунафыктар менен) **дос болбогула. Алар силерге жамандык кылуудан тыйылбайт жана силердин кыйын абалга дуушар болууларыңарды каалайт. Алар силерге болгон өчтүктөрү менен душмандыктарын өз ооздору менен айтууда. Ал эми жүрөктөрүндөгү душмандык андан да көп. Алардын душмандыктарына байланыштуу аяттарды жеткирдик, эгер түшүнүп, ойлоно турган болсоңор...»** («Али Имран» сүрөсү, 118)

Меккелик мушриктер мединалык мушриктерди, мунафыктарды, яхудилерди жана Мединанын айланасындагы тайпаларды коркута берди. Алар тезирээк Исламдын нурун өчүрүп, Пайгамбарыбызды өлтүрүүнү каалашты.

Мунафыктар менен мушриктердин ушундай аракеттерине каршы Пайгамбарыбыз бир гана тынчтык жолду тандады. Кээ бир сахабалар душманга каршы чыгуунун маалы келгендигин айтып: «Йа, Раббим! Биз үчүн сенин жолуңда бул мушриктерден согушуудан артык нерсе жок. Бул Курайш мушриктери сүйүктүү кулуңдун пайгамбарлыгын жокко чыгарып, аны Меккеден кетүүгө мажбур кылышты. Аллахым! Эми алар менен согушууга уруксат берерсиң», - деп дуба кылышты.

Ал эми Пайгамбарыбыз болсо бул маселеде Аллаху тааланын буйргун күтүп, анын буйругуна карай аракет жасаган эле. Убакыт сааты жеткен эле. Жабраил алейхиссалам алып келген вахий менен мындай буюрулду: **«Силерге каршы согуш ачкандарга силер дагы Аллах жолунда согушкула. Бирок, чектен чыгып кетпегиле.** (Силер менен согушпагандарга тийишпегиле, аларга жабыр тарттырбагыла) **Сөзсүз, Аллаху таала чектен чыккандарды жактырбайт. Аларды** (капырларды) **каерде көрсөңөр өлтүргүлө. Алар силерди** (Меккеден) **чыгарышканы сыяктуу силер да аларды чыгаргыла. Алардын ширк кошуу бүлүктөрү адам өлтүрүүдөн да жаман. Алар Харам мечитинде силер менен согушмайынча силер да ал жерде алар менен согушпагыла. Бирок, алар силерди ал жерде өлтүрсө силер да аларды ошол жерде өлтүргүлө. Капырлардын жазасы ушул.**

Эгер алар Аллаху тааланы инкар кылуудан жана согушуудан баш тартса (силер да токтоткула. Анткени,) **Аллаху таала өтө мээримдүү, аша ырайымдуу».** («Бакара» сүрөсү, 190-192) Кийин жиберилген бир аятта: **«Ширк деген бүлүк жоюлганча жана дин да бир гана Аллаху тааланын дини болгонго чейин ал мушриктер менен согушкула.** (Ширктен) **баш тартса** (аларга зулумдук жок.) **Мындан ары душмандык** (жаза) **бир гана заалымдарга», - делинди.** («Бакара» сүрөсү, 193)

Алгачкы аскерлер

Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи васаллам) Мединанын коопсуздугун сактоо, душмандардын жагдайларын көзөмөлдөө үчүн алгачкы чакан аскер тобун курады. Алардын саны төрт жүз менен беш жүздүн арасында өзгөрчү. Пайгамбарыбыз катышкан жана өзү башкарган согуштар «газа» деп аталды. Пайгамбарыбыз душмандын кокустан чабуулунун алдын алуу үчүн Мединада күзөт орнотуп, коопсуздук чарасын камдады.

Мушриктерди соода жана экономикалы жактан алсыратып, жолго салуу керек болду. Бул үчүн Сирия соода жолдорун жабуу керек эле. Ушул кезде бир мушрик кербендин Мединага жакын жерден өтүп бараткканын угат. Пайгамбарыбыз дароо жортуулга даярданууну буюруп, отуз атчан аскерге Хазрети Хамзаны башчы кылып шайлады. Ага Аллаху тааладан коркуу жана кол астындагыларга жакшы кароосун айтып: **«Аллаху тааланын жолунда Аллаху тааланын ысымын ураан чакырып, газага чыккыла! Аллаху тааланы таанывагандар менен согушкула», -** деди. Хазрети Хамзага ак туу берип, узатты.

Хазрети Хамза карамагындагы атчан аскерлери менен үч жүз атчан аскерлердин коргоосундагы мушрик кербенине карай бет алды. Кербен Шамдан Меккеге бара жаткан жолдогу Сифр-ул Бахр деген жерге жеткен кезде мужахиддерге кезикти. Сахабалар согушууга даярданып турушканда ошол жердеги Мажди бин Амр ал-Жүхани келет. Мажди бин Амр ал-Жүхани эки жактын тең шериктеши болчу. Мусулмандардын саны аз экенин көрүп, алар жеңилишет деп ойлоду. Мусулман мамлекеттин түбөлүк жашоосун ойлоп, эки жакты согушуудан баш тартууга чакырды. Ошентип, Хазрети

Хамза менен адамдары Мединага кайтышты. Маждинин бул аракети Пайгамбарыбызга айтылган кезде ыраазылыгын билдирип: **«Мубарек, жакшы жана туура иш кылыптыр», -** деди.

Ушундан кийин жортуулдардын арты кесилбей улана берди. Убейде бин Харистин карамагына алтымыш же сексен чакты мужахид берилип, Рабигке жиберилди. Мушриктер мусулмандардан кокуп, качып кутулушту.

Пайгамбарыбыз бир күнү Курайш мушриктерин көзөмөлдөө үчүн Нахлеге аскер тобун жиберүүнү ойлоду. Жабериле турчу аскерлерге Абу Убейда Жаррахты (радыйаллаху анх) кол башчы кылгысы келди. Абу Убейда бин Жаррах (радыйаллаху анх) бул буйрукту алган кезде Пайгамбарыбыздан алыстай тургандыктан ыйлай баштады. Расулуллах алейхиссалам анын ордуна Абдуллах бин Жахшты (радыйаллаху анх) дайындайт.

Абдуллах бин Жахш (радыйаллаху анх) Исламга берилген адам болчу. Мусулман болгон кезде капырлар ага нече түрдүү кастыктарын кылышса да аларга ыймандын күчү менен каршы туруп, тарттырган азаптарына чыдаган болчу. Ошондуктан, Пайгамбарыбыз ал тууралуу сахабаларына: **«Ачтык менен чөлгө эң көп чыдаган адам», -** деген. Согуштарда эң алдыңкы катарда баатырдык менен согушчу.

Хазрети Абдуллах бин Жахш айтат: «Ошол күнү Пайгамбарыбыз куптан намазын окуп болуп, мени жанына чакырды. **«Эртең эрте мага кел. Куралыңды да ала кел. Сени бир жакка жиберемин», -** деди. Таң атканда мечитке бардым. Кылычымды, калканымды, саадагымды, жебемди ала бардым. Пайгамбарыбыз багымдат намазын окуткандан кийин үйүнө келди. Мен эрте келип эшиктин алдында күтүп турган болчумун. Мухажирлерден мени менен бирге бара турчу бир нече адам тапты. **«Сени ушул адамдарга кол башчы кылдым», -** деп бир кат берди. **«Бар, эки түндүк жолдон кийин катты ач. Ошондо жазылган боюнча кыймылда», -** деди. «Йа, Расулаллах! Кайсы тарапка жүрөлү», - деп сурадым. **«Наждиййа жолуна түш. Ракийага, кудукка бет ал», -** деди. Абдуллах бин Жахшка (радыйаллаху анх) Нахле жорууга тапшырылгандан кийин ага алгачкы жолу «Эмир-ул муминин»

(мусулмандардын эмири) деген сыпат тагылды. Исламда эң алгач ушул ат менен аталган адам ошол болду. Сегиз же он эки адамдык топ менен эки күндөн кийин «Малал» деген жерге жетип, катты ачты. Анда:

«Бисмиллахир- рахманир-рахим. Бул катты окуган кезиңде Мекке менен Таиф арасындагы Нахле деген жерге түшкөнчө Аллаху тааланын ысымы жана берекеси менен барып жетесиң. Жолдошторуңдун эч кайсынысын өзүң менен бирге барууга кыйнаба. Нахледеги Курайштардын кербенине байкоо саласың. Алардын жагдайы тууралуу бизге айтасың», - деп жазылган эле.

Эмир-ул муминин Хазрети Абдуллах бин Жахш катты окугандан кийин: «Биз Аллаху тааланын кулдарыбыз. Жана баарыбыз Ага кайтып барабыз. Уктум, баш ийдим. Аллаху тааланын жана Анын Пайгамбарынын буйругун орундаймын», - деп катты сүйүп башына койду. Анан жолдошторун карап: «Ким шейит болууну кааласа мени менен бирге барсын. Эч кимди кыйнабаймын. Барбасаңар мен жалгыз өзүм барып, Пайгамбарыбыздын буйругун орундаймын», - деди. Жолдоштору баары чогуу: «Биз Пайгамбарыбыздын буйругун уктук. Аллаху таалага, Расулуллахка жана сага баш ийебиз. Кайда барсаң да Аллаху тааланын берекеси менен бар», - дешти. Саад бин Абу Ваккас да (радыйаллаху анх) кошулган ушул чакан аскер Хижазга карай бет алып, Нахлеге барышты. Бир жерге жашырынып, ошол жерден өткөн-кеткен Курайштыктарды аңдып турушту. Бир кезде бир Курайш кербени өтөт. Төөлөрүнө жүк артылган эле. Мужахиддер кербенге жакын келип, аларды Исламга чакырды. Алар кабылдабаган соң согуша баштады. Алардын бирөөсүн өлтүрүп, экөөнү туткунга алышты. Дагы бири атчан болгондуктан ага жете албай калышты. Капырлардын бардык мүлкү мужахиддерде калды. Абдуллах бин Жахш (радыйаллаху анх) ушул олжонун бештен бирин Пайгамбарыбызга бөлүп койду. Бул мусулмандардын алгачкы ганимети (согуш олжосу) эле.

Масжиди Кыблатайн

Пайгамбарыбыздын (саллаллаху алейхи ва саллам) Мединага көчүп келгенине он жети ай болгон эле. Бул мезгилге чейин

мусулмандар Куддустагы Байт-ул-Макдиске карап окушчу. Ушул кезде яхудиледин «Бул кандай кызык иш. Дини биздикинен бөлөк, бирок, кыбыласы биздикиндей» деген сөздөрү Пайгамбарыбызга жетти. Бул сөздөргө ал капа болду. Бир күнү Жабраил алейхиссалам келген кезде ага: **«Эй, Жабраил! Аллаху тааланын жүзүмдү яхудилердин кыбыласынан Каабага буруусун каалаймын», -** деди. Жабраил алейхиссалам: «Мен жөн гана кулмун. Муну Аллаху тааладан сура», - деди. Ушундан кийин «Бакара» сүрөсүнүн 144-чү аяты түштү. Анда: «(Эй, сүйүктүү кулум! Вахийдин келүүсү үчүн) **жүзүңдү көккө каратып турганыңды көрүп турабыз. Ошондуктан, биз сени өзүң ыраазы боло турган кыбылага бурабыз. Эми жүзүңдү Харам мечитине** (Каабага) **бур.** (Эй, момундар!) **Силер да каерде болсоңор да жүзүңөрдү ошол жакка бургула. Күмөнсүз, өздөрүнө китеп берилгендер ушул кыбылага бурулуунун Раббилери тарабынан кылынганын билишет. Ал эми Аллаху таала алардын кылгандарын билет».** Бул аяти карима түшкөн кезде Расулуллах сахабалары менен бешим намазын окуп жатышкан эле. Намаздын жартысына келишкен. Вахийди алар замат жүздөрүн кыбылага бурду. Сахабалар да Пайгамбарыбыздын артынан жүздөрүн кыбылага каратышты. Бул мечит «Масжиди Кыблатайн», б.а., «эки кыбылалуу мечит» деп аталды. Пайгамбарыбыз Кубага да барып, биринчи салынган мечиттин михрабын өз колу менен кайрадан жасап, мечиттин дубалын өзгөрттү.

БАДР СОГУШУ

Бир нече серийье жүрүштөрүндө сахабалардын (радыйаллаху анхум) ийгиликке жетиши капырларды кооптондура баштады. Эми алардын кербендери топ-топ болуп жана аскерлер менен коштолуп сапарга чыга баштады. Хижраттын экинчи жылы Мекке капырлары ар бир үй-бүлөдөн акча жыйнап, миң төөлүк кербенди Шамга жиберишти. Башында Меккенин лидерлеринен Абу Суфйан бар болуп, али мусулман боло элек болчу. Кербенди коргоо үчүн кырктай куралчан жандоочуну да милдеттендирди! Алардын максаты товарлар сатылып бүткөндөн кийин акчанын баарына курал-жарак сатып алуу жана буларды мусулмандарга каршы согушта колдонуу болчу.

Расулуллах (саллаллаху алейхи васаллам) мушриктердин чоң бир кербенди соода үчүн Шамга жибергенин кабар алган соң жагдайларын байкап келүү үчүн Мухажирлерден бир нече кишиге тапшырма берди. Алар Зулашира деген жерге барганда кербендин өткөнүн көрүп, Мединага кайтышты. Куфур элинин курал-жарагы жана товарлары колдорунан алынса, Ислам элине зыяндары тийчү эмес жана каршы туруу күчтөрү сынмак. Ошондуктан Расулуллах алейхиссалам Талха бин Абдуллах менен Саид бин Зайд хазиреттерин кербендин кайтышына көз салуу үчүн чалгынга жиберди.

Бул мүмкүнчүлүктү колдон чыгарууга болмок эмес. Пайгамбарыбыз дароо даярдыкты баштап, Мединада ордуна намазга имам болууга Абдуллах бин Умму Мактумду дайындады. Жубайы ооруп жаткан Хазрети Осман баш болгон алты кишиге тапшырма берип, Мединада калууга буйрук берди. Жанында мухажирлерден жана ансардан 305 кишиден турган сахабалар Рамазан айынын он экисинде Бадр аймагына бет алышат. Алардын саны Мединада калгандарды кошкондо 313 киши болчу. Бадр – Мекке, Медина жана Сирияга барчу жолдордун кесилишкен жери болчу.

Бул казатка катышууга уруксат алуу үчүн жаштар, жадагалса аялдар да Пайгамбарыбыз алейхиссаламга жалбарышты. Умму Варакanын Пайгамбарыбызга келип: “Энем-атам сизге курман болсун эй Расулуллах! Уруксат берсеңиз, сиз менен бирге баргым келет. Жаракат алгандардын жарасын таңып, оорулууларды караймын. Балким Аллаху таала мага да шейиттикти насип кылар!” – дегенде Пайгамбарыбыз алейхиссалам: **“Сен үйүңдө калып, Курани каримди окугун. Күмөнсүз, Аллаху таала сага шейиттики насип кылат”, –** деп айткан болчу.

Саад бин Абу Ваккас мындай деп риваят кылган: «Расулуллах алейхиссалам согушка баргысы келген жаш уландарды артка кайтарып жаткан кезде жашынып жүргөн иним Умайрды көрүп калдым. Ал кезде ал он алты жашта болчу. “Сага эмне болду, минтип жашынып жүрөсүң?” – деп сурадым. “Расулуллах мени кичинесиң деп артка кайтарышынан коркуп турам! А мен болсо согушка катышып, Аллаху таала мага да шейиттикти насип кыларын каалап жатам!” - деди. Бул тууралуу Пайгамбарыбызга билдиришкенде иниме: **“Сен артка кайт!”** - деди. Ошондо иним Умайр ыйлай

баштады. Ырайым дарыясы Пайгамбарыбыз алейхиссалам анын көз жаштарына чыдай албай, ага уруксат берди. Ал эми иним Умайрдын кылычын өзү тагына албагандыктан белине өзүм байлап бердим.”

Ааламдардын мырзасы болгон Сүйүктүү Пайгамбарыбыздын желегин Мусаб бин Умайр, Саад бин Муаз жана Хазрети Али көтөрүшүп жүргөн. Сахабалардын жанында болгону эки ат жана жетимиш төө бар эле. Төө-аттарга кезектешип минишер эле. Расулуллах алейхиссалам, хазрети Али, Абу Лубаба жана Марсад бин Абу Марсад кезектешип минишчу, бирок, баары Пайгамбарыбыздын жөө баспай дайым төөнүн үстүндө болуусу үчүн: **“Жаныбыз сизге курман болсун йа Расулаллах! Төөңүздөн түшпөңүз!” -** деп жалбарышты. Бирок, Ааламдардын Султаны алардан өзүн артык көрбөй: **“Силер жөө басууга мен чыдагандай чыдай албайсыңар. Асыресе, силер тапкан соопту мен да тапкым келет”,** – деди. Расулуллах саллаллаху алейхи васаллам менен сахабалары чөлдө өтө ысыкта жүрүштү. Анын үстүнө орозо кармашкан болчу. Сахабалар Исламды жайыш үчүн көптөгөн кыйынчылыктарга чыдап, Пайгамбарыбыздын артынан чын жүрөктөн каалап келе жатышты. Анткени, алдыда Аллаху тааланын жана Расулунун ыраазылыгы, баарында шейиттик арзуусу, асыресе, Бейиш бар эле... Сүйүктүү Пайгамбарыбыз сахабаларынын абалына карап: **“Аллахым! Сахабам жөө жүрөт. Сен аларга мингич бер! Аллахым! Аларга кийим тартыш. Сен аларды кийинт! Аллахым! Алар ачка жүрүшөт. Сен аларды тойгуз! Алар кедей, аларды байыт!”** - деп дуба кылды.

Пайгамбарыбыз алейхиссалам жана ыйык аскери азаптуу ысыкка карабастан Бадрга карай бара жатканда мушриктердин Шамга келген кербендери да Бадрга жакындап калган эле. Пайгамбарыбыз алейхиссалам кербенден кабар алуу үчүн жиберген эки сахаба кербендин бир-эки күндүн ичинде Бадрга келип калышы мүмкүн экенин билип, дароо артка кайтышты. Кербендегилер болсо мусулман чалгынчылар келип кеткен айылга кайрылып, жай тургундардан: “Мусулмандардын тыңчыларынан кабарыңар барбы?” – деп сурашты. Алар: “Билбейбиз. Бирок, эки киши келип, бул жерде бираз отуруп кайра кайтып кетишти”, – деп айтышты. Абу Суфйан ал жерге келип текшерип көргөндө жердеги төөнүн тезектерин

эзди жана ичинде жем данектерин көрдү да: “Булар Мединанын жемдери экен. Ал эки адам Мухаммаддын (алейхиссалам) чалгынчылары болушу ыктымал”, – деди. Мусулмандардын жакын бир жерде экенин баамдады жана абдан корко баштады. Кербенинин башына келе тургандардан чочулап, күнү-түнү жүрүп, убакытты текке кетирбей Кызыл Деңиздин жээги аркылуу Меккеге ылдамдык менен барууну чечти. Айрыкча жагдайды маалымдоо үчүн Дамдам бин Амр Гыфари аттуу бирөөнү Меккеге кабарчы кылып жөнөттү.

Бул адам Меккеге келгенде көйнөгүнүн алды-артын жыртты. Төөсүнүн ээрин терс койду. Кызык бир көрүнүштө: “Жардам! Жардам!... Эй Курайштыктар жардам бергиле!... Кербеницерге, Абу Суфйандын жанындагы мал-мүлкүңөргө Мухаммед менен сахабалары кол салды! Жетип бара алсаңар кербениңерди куткарып каласыңар!” – деп кыйкыра баштады.

Муну уккан Меккеликтер дароо чогулушуп, даярдык көрө баштаршты. Жети жүз төөчөн, жүз атчан жана жүз элүү жөө аскер чогултушту. Абу Лахабга: “Кана сен дагы катыш!” – деп айтышканда коркуусунан оорусун шылтоо кылды. Ордуна Ас бин Хишамды кошуп берди. Умаййа бин Халаф деген мушрик согушка даярдыкта коркуп, каалабагандай түрүн көрсөттү. Анткени, Пайгамбарыбыздын **“Умаййаны менин сахабаларым өлтүрөт”** дегенин уккан эле. Анын дайым чынчылдыктан айрылбаганын билгени үчүн коркуп жатты. Мындан улам Абу Жахлга келип карып калганын, абдан семиз экенин айтып көрөт. Соңунда Абу Жахл коркок деп айтканы үчүн согушка аттанууга аргасыз болду.

Мушриктердин дээрлик көпчүлүгү ок өткөргүс темир сооттор менен камсыздалган эле. Өздөрү менен бирге асем үндүү ырчы аялдар бар эле. Музыкалык аспаптарын жана ичкиликтерди алууну да унутушкан эмес. Мындай күчтүү кошууну менен үч жүз кишини эмес, керек болсо миң кишилик кошуунду да заматта жеңебиз деп ойлоп жатышкан. Али жолго чыга элек жатып өлтүрө турган адамдарды жана ала турган олжолорду эңсеп санаасы менен байыгандар да жок эмес болчу. Бирок, баарынын эң чоң ниети Ислам динин жок кылуу эле. Ошентип, бул азгын мушриктер аялдар черткен дап жана ырлардын коштоосунда жолго чыгышты.

Бул мезгил аралыгында Абу Суфйан Бадрдан бир кыйла узап кет-

кен, Меккеге карай жакындап калган эле. Ортодо эч кандай коркунуч жок экенине ишенип Кайс бин Умриул-Кайс аттуу адамын Курайшка жиберип: “Эй, Курайш жамааты! Силер кербениңерди, адамдарыңарды жана мал-мүлкүңөрдү коргоо үчүн Меккеге карай жолго чыктыңар эле. Биз кооптордон кутулдук. Эми арка кайта бергиле!...” – деди. Айрыкча: “Мусулмандар менен согушуу үчүн Мединага баруудан сактангыла!” – деген сунушун айтты.

Кайс мушриктер кошуунуна кабарды алып келгенде Абу Жахл: “Ант берип айтамын, Бадрга барып үч күн үч түн салтанат кылып, төөлөрдү союп, шарап ичебиз. Айлана тегеректеги уруулар бизди көрүп, суктанып, биздин эч кимден коркпой турганыбызга күбө болушат. Мындан кийин айбатыбыздан эч ким бизге кол салууга батына албайт. Эй, жеңилбес Курайш кошууну! Алга...” – деди.

Кайс Абу Жахлдин сөз тыңдай турган абалда эместигин көрүп артка кайтты жана жагдайды Абу Суфйанга билдирди. Узакты көрө билген жана этияттуу бир киши болгон Абу Суфйан: “Аттиң! Курайш чеки иш кылды!...Бул Амр бин Хишамдын (Абу Жахлдин) бир планы. Бул иштиал сөзсүз адамдарга башчы болуу үчүн кылды. Ал эми мындай азгындык ар дайым чоң кемчилик жана бактысыздык болот. Эгер мусулмандар алар менен бетме-бет келип калса, анда курайштыктар куруйт”, - деп айтуудан өзүн тыя албады. Кербенди Меккеге жеткирет да, кошуунга жетип барды.

Бул кезде Пайгамбарыбыз саллаллаху алейхи васаллам сахабалары менен Бадрга жакындап калган болчу. Расулуллах мединалык мушриктерден Хубайб бин Ясаф менен Кайс бин Мухаррис Ислам аскеринин арасында экенин көрдү. Хубайбдын башында темир калпагы болсо да таанып, Хазрети Саад Бин Муаздан: **“Бул Хубайб эмеспи?” –** деп сурады. Ал болсо: «Ооба», - деп жооп берди. Хубайб согуш ыкмасын мыкты билген, эр жүрөк киши эле. Кайс менен бирге Пайгамбарыбыздын алдына чакырылды. Пайгамбарыбыз аларга: **“Силер эмне үчүн биз менен бирге келе жатасыңар?” –** деп сурады. Алар: “Сен биздин жээнибизсиң жана кошунабызсың. Биз дагы уруубуз менен бире олжо топтоо үчүн келүүдөбүз!” – деп жооп беришти. Пайгамбарыбыз Хубайбга: “Сен Аллахка жана Анын Элчисине ыйман келтирдиң беле?” – деп сураганда ал: “Жок!” – деди. Расул алейхиссалам: **“Андай болсо артыңа кайт! Биздин динибизде болбогон адам биз менен бирге боло албайт”, –** деп айтты.

Хубайб: «Менин эр жүрөктүүлүгүмдү, баатырдыгымды эл журттун баары билет. Олжо үчүн сенин жаныңда душманыңа каршы согушамын», - деди. Пайгамбарыбыз анын жардамын калган жок.

Бир нече убакыт өткөн соң Хубайб тилегин кайталады. Бирок, Пайгамбарыбыз мусулман болболбосо тилегин кабыл кылбай турганын айтты. Ревха деген жерге барганда Хубайб Пайгамбарыбызга барып: «Йа, Расулаллах! Аллаху тааланын ааламдардын Раббиси экендигине жана сиздин пайгамбарлыгыңызга ишендим, ыйман келтирдим», - дегенде Пайгамбарыбыз абдан кубанды. Кайс дагы Мединага кайткандан кийин ыйман келтирди (радыйаллаху анх).

Ислам аскери Сафра өрөөнүнө жеткенде Меккеликтердин кол курап, кербендерин куткарууга Бадрды карай келе жатат деген кабарды алышты. Пайгамбарыбыз сахабаларын жыйнап, алар менен бул жыйында кеңешти. Анткени, Мединалык мусулмандар Пайгамбарыбызга Акабада ант беришкенде: «Йа, Расулаллах! Сиз биздин шаарыбызга келиңиз. Сизди ал жерде душмандарыңыздан жаныбызды берип болсо да коргойбуз, сизге баш ийебиз, - деп убада беришкен эле. Эми болсо алар Мединанын сыртына чыгышкан болчу. Алдыда өздөрүнө сан, курал жана мал-мүлк жагынан өтө күчтүү душман кошууну бар эле. Кеңеш учурунда Пайгамбарыбыз сахабаларынын пикирлерин укту. Мухажирлерден Абу Бакр Сыддык жана Омар-ул Фарук туруп, душман кошууну менен согушуу зарыл экенин белгилешти. Дагы мухажир момундардан Микдад бин Асвад ордунан туруп: "Йа, Расулаллах! Бул маселе тууралуу Аллаху тааланын буйругу кандай болсо, ошону орунда. Анын буйругу менен жүр. Ар дайым биз сени менен биргебиз, эч качан айрылбайбыз. Биз Исраил уулдарынын Муса алейхиссаламга: **"Эй, Муса! Заалымдардын коому ал аймакта турган кезде биз ал жерге барып, балээге урундайбыз. Эми болсо Раббиң экөөң ал жерге барып согуша бергиле! Биз ушул жерде калабыз."** ["Маида", 24] деп айткан сыяктуу бир сөз да айтпайбыз. Жаныбыз менен башыбызды Аллаху тааланын жана Расулунун жолунда курман кылабыз. Сени чын пайгамбар кылып жиберген Аллаху таалага ант беребиз, деңизден ары Хабашыстанга (Эфиопияга) жиберсең да барабыз. Сага эч качан каршы чыкпайбыз. Каалаганыңды аткарууга даярбыз. Жаныбыз сизге курман болсун, йа, Расулаллах!» - деди. Микдаддын (радыйаллаху анх) бул сөзү Пайгамбарыбызды катуу кубантты. Ага кайырлуу дубаларды тиледи.

Бул жерде мединалык мусулмандардын пикирлери өтө маанилүү эле. Анткени, алар саны жагынан көпчүлүктү куроо менен бирге Расулуллахка Мединанын ичинде коргоо үчүн убада беришке болчу. Ал эми Мединанын сыртындагы согушуу тууралуу эч кандай сөз жана убада беришкен эмес эле. Ушундай кыйын убакта мединалык мусулмандардын, башкача айтканда, ансардын арасынан Саад бин Муаз (радыйаллаху анх) ордунан туруп: “Йа, Расулаллах! Уруксат берсеңиз жалпы ансардын атынан сүйлөйүн”, – деди. Уруксат алгандан кийин: “Йа, Расулаллах! Биз сизге ыйман келтирдик, Сиздин Пайгамбарлыгыңызды кабылдадык! Сиздин алып келгениңиздин бардыгы хак. бул маселеде тыңдоо жана баш ийүү үчүн сизге чындап убада берип, ант ичтик. Биз берген сөзүбүздөн айныбайбыз жана буйругуңузду орундайбыз. Сиздин жолуңузда жаныбызды курман кылабыз. Сизди хак Пайгамбапр кылып жиберген Аллаху таалага ант кылабыз, эгер деңизди кечип өткүлө десеңиз эч ойлонбой деңизге түшүүгө даярбыз. Эч кайсыбыз мындан тартынбайбыз. Мубарек оюңузда эмне болсо бизге буйрук кылыңыз, орундайбыз. Малыбыз да жаныбыз менен бирге сиз үчүн курман болсун. Согуштун туш келген кыйынчылыгына чыдайбыз. Душмандан тартынбайбыз. Үмүтүбүз - сизди кубантып, ыраазылыгыңызды алуу. Сизге Аллаху тааланын ырайымы жаасын..,”, - деди.

Бул сөздөрдү уккан сахабалар абдан толкунданышты. Бардыгы айтылган сөздөргө кошулгандыктарын билдиришти. Пайгамбарыбыз “саллаллаху алейхи васаллам” сахабаларынын бул колдоолоруна өтө ыраазы болду. Аларга жана Хазрети Саадга дуба кылды.

Эми эмне болот? деген бардык санаалар ушуну менен таркады... Эми душмандар канчалык көп болушса да, канчалык күчтүү болушса да даңктуу сахабалар Пайгамбарыбыздын артынан шейит болуу үчүн баатыр кадамдар менен жүрүүгө даяр, Аллаху таала менен анын Расулунун ыраазылыгын алууга умтулушкан эле. Өздөрүн ааламдардын султаны Пайгамбарыбыз башкарып турган кезде барууга болбой турган жер жок эле... Пайгамбарыбыз сахабалардын өзүнө берилгендиги менен толкундануушарын көрүп: **“Кана эмесе, жүргүлө! Аллаху тааланын мээримине бөлөнгүлө. Валлахи, эми мен Курайш коомунун согуш майданында өмүрлөрү кыйылып кулай турган жерлерин көрүп тургандаймын”, - деп**

сүйүнчүлөдү. Бул сүйүнчү кабардан улам сахабалар кайрат менен Пайгамбарыбыздын артынан ээрчишти.

Периштелердин көмөккө келүүлөрү

Бадр аймагына жеткен кез Жума күнү эле. Сүйүктүү Пайгамбарыбыз сахабаларына: **“Мынабу кичинекей дөңсөөнүн тегерегиндеги кудуктун башынан кабар алып келсеңер деп үмүт кыламын”,** – деди. Аллаху тааланын арстаны Хазрети Али, Саад бин Абу Ваккас, Зубайр бин Аввам жана айрым сахабаларды ошол жерге жиберди.

Хазрети Али менен жолдоштору кудуктун жанына барышты. Ал жерде Курайштын төөчүлөрүн жана суучуларын көрүштү. Алар усулмандарды көрөр замат качышты. Аларлдын ичинен экөө кармалды. Алардын бири Хажжаж уулдарынын кулу Ашлам, экинчиси Ас бин Саид уулдарынын кулу Ариз Абу Ясар эле. Аларды Пайгамбарыбызга алып келишкенде Пайгамбарыбыз алардан: **“Курайш кайдае?”** – деп сурады. Алар: “Тээтиги көрүнүп турган кум дөбөнүн ары жагына конушту”, – дешти. Пайгамбарыбыз: **“Алар канча адамдан турат?”** – деп сурады. “Билбейбиз”, – деп жооп беришти. **“Күнүнө канча төө союшат?”** – деген суроого: “Бир күнү тогуз, бир күнү он”, деген жоопту алган Пайгамбарыбыз: **«Миңден аз, тогуз жүздөн көп», -** деди. **“Курайштын беделдүү кишилеринен кимдер бар”,** – деп сурады. Алар: “Утба, Шейба, Харис бин Амр, Абул-Бухтари, Хаким бин Хузам, Абу Жахл, Умаййа бин Халаф...” – дешкенде Пайгамбарыбыз сахабаларын карап: **“Меккенин эли эң жакшыларын силерге курман кылыптыр”,** – деди. Анан ал экөөнө: **“Бул жерге келе жатканда Курайш тайпасынан жарты жолдон артка кайткандар болдубу?”** – деп сураганда: “Ооба, Бани Зухрадан Ахнас бин Аби Шерик кайтып кетти”, – деп жооп беришти. Пайгамбарыбыз да: **“Ал туура эмес жолдо жүрүп, акырет, Аллаху таала жана китеп билбестен Бани Зухраларга туура жолду көрсөтүптүр... Алардан башка артка кайткан болдубу?”** – деп сураганда: “Ади бин Кааб уулдары артка кайтышты”, – деп жооп беришти.

Пайгамбарыбыз Хазрети Омарды курайштыктарды акыркы жолу эскертип, келишимге чакырууга жиберди. Омар бин Хаттаб

(радыйаллаху анх) азгын капыр ордосуна барып, аларга: "Эй, өжөр калк! Пайгамбарыбыз айтты: "**Баары бул иштен баш тартсын. Аман-соо артка кайткыла. Анткени, силерден башкалар менен согушуу мен үчүн силер менен согушуудан артык"** – деди. Бул сунуштан улам Курайш мушриктеринен Хаким бин Хузам алдыга чыгып: "Эй, Курайш жамааты! Мухаммед силерге абдан ынсаптуу мамиле кылды. Анын сунушун дароо кабыл кылгыла. Эгер анын айтканын кылбасаңар, ант берип айтамын, эми мындан кийин кайырымдуулук көрсөтпөйт», - деди. Абу Жахл Хакимдин бул сөзүнө ачууланып: "Муну эч качан кабыл кылбайбыз жана мусулмандардан өч алмайынча артка кайтпайбыз! Мындан ары биздин кербенге эч ким тийише албасын", – деп, тынчтык келишимге келүүгө каршылык билдирди. Хазрети Омар артка кайтты.

Ошол түнү Пайгамбарыбыз менен сахабалары Бадрга мушриктерден мурда барып, кудуктарга жакын бир жерге жайгашты. Пайгамбарыбыз сахабалары менен акылдашып, ордону каерге куруу тууралуу пикирлерин сурады. Отуз үч жаштагы Хаббаб бин Мунзир (оадыйаллаху анх) туруп сөз сурады. "Йа, Расулаллах! Бул жер Аллаху таала сизге ордо курууну буюрган жерби? Же жеке көзкараш боюнча жана согуш чарасы катары тандалдыбы?» - деп сурады. **"Жок! Согуш чарасы катары тандалган жер",** – деди. Ошого байланыштуу Хазрети Хаббаб: "Ата-энем сизге курман болсун йа, Расулаллах! Биз согушкер адамдарбыз. Бул жерлерди дагы жакшы билебиз. Мына бул курайштыктардын конуш ала турчу жерге жакын жердеги кудукта мол жана даамдуу суу бар. Уруксат берсеңиз ошол жерге токтойлу. Айланадагы кудуктардын бардыгын жаап таштайлы. Кийин бир суу көлмөсүн жасап ичин суугa толтуралы. Жоо менен согушуп жатып суусаган кезде ушул суудан ичип туралы, ал эми душман болсо суу таба албай айласы кетет», - деди.

Ушул кезде Жабраил алейхиссалам бул пикирдин туура экенин билдирген вахий алып келди. Пайгамбарыбыз: **"Йа, Хаббаб, сенин айтканың туура пикир"** – деп, орундарынан турушту. Баары ошол кудуктун жанына барышты. Суусу татуу болгон кудуктан башка бардык кудуктарды жаап салып, чоң көлмө жасашты. Аны суу менен толтуруп, жанына суу ичүүгө идиштерди коюшту.

Ошол кезде хазрети Саад бин Муаз Пайгамбарыбызга келип: «Йа, Расулаллах! Сизге курма бутактарынан көлөкө жасап бере-

либи?» - деп сурады. Пайгамбарыбыз Сааддын (радыйаллаху анх) бул сунушун кабылдап, ага дуба кылды. Тез арада көлөкөлөй турчу орун жасалды.

Пайгамбарыбыз сахабалары менен согуша турчу жерди аралап көрдү. **“Иншаллах эртең таңерте капырлардан баланча ушул жерде кулатылат, Иншаллах эртең таңерте баланча мына бул жерде кулайт. Мына ушул жер! Мына бул жер...”** – деп ыйык колдору менен Курайштык мушриктердин өлтүрүлө турган жерлерин бирме-бир көрсөттү.

Кийин Хазрети Омар бул тууралуу: “Алардын ар биринин Пайгамбарыбыздын дал көрсөткөн жеринде өлтүрүлгөндүктөрүн көрдүм. Ары да эмес, бери да эмес”, - деген.

Пайгамбарыбыз сахабаларды (радыйаллаху анхум) үч топко бөлдү. Мухажирлердин туусун Мусаб бин Умейрге, Австыктардыкын Саад бин Муазга, Хазраждыктардыкын болсо Хаббаб бин Мунзирге берди. Баары өз тууларынын астына жыйналышты. Пайгамбарыбыз аскерди сапка тургузуп, тартипке келтирди.

Аскерди сапка келтирип жатканда саптан алдыга чыккан Савад бин Газиййанын көкүрөгүнө колундагы чыбык менен түртүп, **“Сапка тур, йа, Савад!”** - деди. Хазрети Савад: “Йа, Расулаллах! Колуңуздагы чыбык денеме батты. Сизди хак дин, китеп жана адилет менен жиберген Аллаху тааланын акысы үчүн мен дагы сизди чыбык менен ошентип түрткүм келет”, – деди. Анын бул сөзүнө бардык сахабалар таң калышты. Ааламдардын мырзасынан өч алууга болмок беле? Мындай кылууга болмок беле? Пайгамбарыбыз көйнөгүн ачып: **“Ал, өчүңдү ал, акыңды ал!” –** деди. Хазрети Савад Пайгамбарыбыздын ыйык көкүрөгүн чоң сүйүнүч жана сүйүү менен өптү. Бардыгы анын өч алуусун күтүп турганда мындай жагдайды көрүп, Савадга таң калышып, суктанышты. Пайгамбарыбыз: **«Эмне үчүн мындай кылдың?»** – деп сураганда: “Ата-энем, жаным сизге курман болсун, йа, Расулаллах! Бул күн Аллаху тааланын буйругу менен ажалымдын келгенин көрүп, сизден ажыроодон корктум. Ошол себептен арабызда өткөн ушул соңку убакытта сиздин ыйык денеңизге эриндеримди тийгизип калууну кааладым. Муну кыямат күнү мага шапаат кылууңуз, ушундайча азаптан кутулуум үчүн себеп кылгым келди», - деди. Анын бул жылуу сөзүнө Пайгамбарыбыз таасирленип, хазрети Савад үчүн дуба кылды.

Ислам аскеринин оң канатына эр жүрөк мужахид Зубейр бин Аввам, сол канатына Микдад бин Асвад (радыйаллаху анхум) кол башчылык кыла турган болушту.

Пайгамбарыбыз сахабалары менен согушту кандай баштоо тууралуу кеңешүүнү каалады: **“Кантип согушасыңар?”** – деп сурады. Асим бин Сабит ордунан туруп, колунда жаа менен огун кармаган абалда: “Йа, Расулаллах! Курайштыктар бизге 100 метр калган кезде аларга ок жаадыралы. Кийин таш ыргытууга боло турган жерге жакындаганда таш ыргыталы. Найза жете турчу жерге келгенде найза менен, анан кылыч менен чабышалы!” – деп өзүнүн пикирин билдирди. Бул ыкма Пайгамбарыбызга жагып, сахабаларына мындай көрсөтмө берди: **“Ушул абалыңардан ажырабагыла. Эч кыймылдабастан ордуңарда тургула. Мен буйрук бермейинче согушту баштабагыла. Жоо жакындай электе окторуңарды ысырап кылбагыла. Жоо калканын ачкан кезде ок аткыла. Душманды ок астына алгандан кийин колуңарга таш алгыла. Андан да жакындаган кезде найзаңарды колдонгула. Дал маңдайыңарга жетип келишкенде кылыч менен чабышкыла.”**

Анан кезекчи адамдар коюлуп, сахабаларга демалыш жарыялады. Алар Аллаху тааланын хикматы менен катуу уйкуга батышты. Пайгамбарыбыз болсо курма бутагынан жасалган көлөкөлүк чатырына кирген кезде аны Хазрети Абу Бакр менен Саад бин Муаз (радыйаллаху анхум) кезектешип күзөтүштү. кылычтарын кармап босогодо кезектеше күзөтүштү. Пайгамбарыбыз колун жайып, Аллаху тааладан: **“Йа, Раббим! Сен ушул аз жамаатты жойсоң сага жер бетинде кулчулук кылчу эч ким калбайт”, -** деп жалбара баштады. Бул дуба таң атканча уланды.

Ислам аскеринин ордо курган жери кумдуу жер эле. Ошондуктан, кум үстүндө басуу кыйынга турду. Аллаху тааланын мээрими жана Пайгамбарыбыздын дубасы менен ошол түнү нөшөрдүү жамгыр жаап сел акты. Идиштер сууга толтурулуп, жер катты. Муштиктер болсо баткак менен селдин астында калышты. Таң атканда Пайгамбарыбыз сахабаларды намазга тургузду. Багымдат намазын окугандан кийин жоо менен согушуунун жана шейиттиктин кадыры тууралуу айтып, аларды согушууга чакырды.

“Аллаху таала хак менен буйрук кылат. Ыраазылыгы үчүн кылынбаган эч кимдин ишин кабыл кылбайт... Раббибиздин

ушул жерлерде силерге ырайымдуулук менен кечиримди убада кылган буйругун орундоого аракет кылып, сыноодон кыйналбай өткүлө. Анткени, Анын убадасы хак, сөзү чындык, жазасы оор. Мен жана силер Аллаху таалага багынычтуубуз. Ага сыйындык, Ага сүйөндүк. Эң соңунда Ага кайтабыз. Аллаху таала мени жана бардык мусулмандарды кечирсин" - деди.

Он жетинчи Рамазан, Жума күнүнүн таңы атты. Бираздан кийин иарыхтын эң айоосуз, эң өзгөчө, эң маанилүү, эң чоң согушу башталганы турган эле... Бир жакта Пайгамбарыбыз жана жандарын курман кылуудан баш тартпаган сахабалары, ал эми экинчи тарапта Исламды, Аллаху тааланын сүйүктүү кулу Пайгамбарды жок кылууга жыйналган кутурган капыр тобу турган эле. Өкүнөрлүк нерсе, алардын арасында Пайгамбарыбыздын туугандары да бар эле. Алар да бир тууган инилери менен согушуу үчүн Бадрга келишкен болчу.

Пайгамбарыбыз кошунунун тартибин бир сыйра текшерип чыккандан кийин берген көрсөтмөсүн дагы кайталап эстерине салды. Ал аңгыча Курайш мушриктери ордолорунан чыгып, Бадр өрөөнүнө карай агыла башташты. Булардын көпчүлүгү үстүнө соотторду кийишкен эле. Айбаттанып, Ислам аскерлерин карай чабуулга чыгышты. Пайгамбарыбыз мушриктердин бул аракеттерин көрүп, Хазрети Абу Бакр экөө чатырга кирип, колун көтөрүп, Хак таалага жалбара башташты: **"Йа, Раббим! Мына, Курайш мушриктери бардык күчтөрү менен, айбаттары менен келе жатышат!... Сага каршы чыгып, Пайгамбарды жокко чыгарышууда. Йа, Аллахым! Мага берген жардам жана жеңиш тууралуу убадаңды орундооңду өтүнөм. Аллахым! Эгер мына бул аз мусулмандын жок болуусун кааласаң сага андан кийин ибадат кыла турчу эч ким калбайт."**

Ушинтип үзгүлтүксүз дуба кылып, Аллаху таалага жалбарды. Пайгамбарыбыздын ушундай жан титиреткен жалбаруусу катуу толкуп, ийининен чапаны түшүп кеткенге чейин уланды. Ушундай толкундуу жалбарууга чыдап тура албаган Хазрети Абу Бакр чапанды жерден көтөрүп, Пайгамбарыбыздын далысына жаап жатып: «Сиз үчүн жаным курман, йа, Расулаллах! Ушул дагы жетер. Раббиңизден катуу титиреп жардам тиледиңиз. Аллаху таала сиз-

ге убада кылган жеңишти жакында бере тургандыгы акыйкат», - деди. Ошол маалда Пайгамбарыбыз мына бул аяти кариманы окуп, чатырдан чыкты. Ал аяти кариманын мааниси:

“(Бадрдагы) **бул коом жакында бузулуп, жеңилүүгө учурап, артка карай качат. Туурасы, алардын чыныгы азап көрө турчу убагы кыямат. Ал убактын азабы оор жана ачуу.** («Камар» сүрөсү, 45-46).

Пайгамбарыбыз өз аскерин башкаруу ишине өттү. Сахабаларына мына бул аяти карималарды окуду: **“Эй, ыйман келтиргендер! Силер бир душман тобу менен бетме-бет келсеңер бекем-сабырдуу болгула жана Аллаху тааланы көп зикир кылсаңар кутуласыңар... Сабырдуу жана бекем болгула! Анткени, Аллаху таала сабыр кылуучулар менен бирге.”** (Анфал сүрөсү, 45-46). Топтошкон түрдө душман менен кылынган алгачкы согуш ушул болот эле. Согуштун башталышына аз гана убакыт калган. Толкундоолор акыркы чегине жеткен эле. Сахабалар Пайгамбарыбыздын: **“Аллахты көп зикир кылгыла...”** деген маанидеги аят-и кариманы окугандан кийин бардыгы бир ооздон “Аллаху акбар!... Аллаху акбар!... Аллаху акбар!...” деп жеңиш ихсан кылуусу үчүн Аллаху таалага жалбара башташты. Алар Пайгамбарыбыздын белги берүүсүн күтүп турушту.

Ошол кездеги салт боюнча эки аскер согушту баштоодон мурда эки тараптын кишилери чыгып, урушушчу, Бул урушууда эки жактын тең согушууну каалоосу менен айбаттары көбөйүп, согушка даяр болушчу. Мушриктерден Амир бин Хадрами бул эрежеге баш ийбестен аны тебелеп, Ислам аскерин карай ок атты. Атылган ок мухажирлерден Михжага (радыйаллаху анх) тийип, ал шейит болду. Пайгамбарыбыз алгачкы шейит тууралуу: **«Михжа шейиттердин мырзасы болду» -** деп сүйүнчүлөдү. Сахабалар (радыйаллаху анхум) мушриктердин кылган ишине ачууланышып, ызадан улам жарыла турган абалга жетишти. Бирок, Пайгамбарыбыздын буйругу келбестен эч кандай аракетке бара алышмак эмес. Алардын баар тең ачууга буулугушту.

Ушул кезде мушрик аскеринен үч кишинин алдыга карай чыкканны байкалды. Алар Рабиа уулдарынын Ислам думшандары Утба, тууганы Шайба жана баласы Валид болчу. Мухажирлерди карап: «Араңарда биз менен уруша турчу адам барбы?» - деп кыйкырышты. Сахабалардан эң алдыңкы жакта турган Хазрети Абу

Хузайфа атасы Утба менен урушууга чыкмакчы болгондо Пайгамбарыбыз ага: «Сен токто» - деди. Мединалык мухажирлерден Афра ханымдын (радыйаллаху анха) уулдары Муаз жана Муавваз, Абдуллах бин Раваха (радыйаллаху анхум) алдыга чыгып, Утба, Шайба жана Валиддин алдына барып турушту. Колдорунда кылычтарын кармап, чабышууга даяр турушту. Мушриктер: «Силер кимсиңер?» - деп, аларды өздөрүн тааныштырууларын каалашты. Алар: «Мединалык мусулмандарбыз» - деген кезде мушриктер: «Биздин силер менен ишибиз жок, Бизге Абдулмутталибдин уулдары керек. Ошолор менен чабышкыбыз келет» - деп Ислам аскерин карап: «Йа, Мухаммед! Бизге каршы өз тайпабыздан тең келе турчу адамды чыгар», - деп кыйкырышты.

Пайгамбарыбыз чыгып турган үч жигит сахабага дуба кылгандан кийин орундарына барып туруууларын буюрду. Кийин сахабаларына көз чаптырып: **«Эй, Хашим уулдары! Тургула! Аллаху тааланын нурун ката диндери менен өчүргүсү келгендерге каршы Хак жолунда согушкула. Аллаху таала Пайгамбарыңарды ушул үчүн жиберди. Тур, Йа, Убайда! Тур, йа, Хамза! Тур, йа, Али», -** деди.

Аллаху тааланын арстандары Хазрети Хамза, Хазрети Али, Хазрети Убайда туулгаларын кийип, майданга карай чыгышты. Душмандарынын алдына барган кезде алар: «Силер кимсиңер? Эгер биздин теңибиз болсоңор силер менен чабышабыз», - дешти. Алар: "Мен Хамзамын! Мен Алимин! Мен Убайдамын!" – дешкенде мушриктер: "Силер дагы биз сыяктуу кадырлуу кишилерсиңер. Силер менен чабышууга макулбуз", – дешти. Эр жүрөк Ислам мужахиддери мушриктерди алгач ыйманга чакырса да алар кабыл кылышпады. Кийин үчөө тең ылычтарын суурул, душманга карай умтулушту. Хазрети Хамза менен Хазрети Али бир сокку менен Утба менен Валидди өлтүрүштү. Хазрети Убайда Шайбаны жарадар кылды. Шайба да Убайданы (радыйаллаху анх) жарадар кылды. Хазрети Хамза менен Хазрети Али Убайдага жардамга барып, Шайбаны ошол жерде өлтүрүштү. Хазрети Убайданы Пайгамбарыбыздын жанына алып барышты.

Хазрети Убайда бин Харистин бутунан кан агып жатты. Ал өзү жада калса буга да көңүл бурбастан: «Сиз үчүн жаным курман, йа, Расулаллах! Мен ушул абалымда өлсөм шейит боломбу?» - деп

сурады. Пайгамбарыбыз ага: **“Ооба, сен шейитсиң”,** – деп бейиштик болгонун сүйүнчүлөдү. (Хазрети Убайда согуштан кайтып бара жатып Сафра деген жерде кайтыш болду).

Али согуш баштала электе үч маанилүү кишисинен айрылган мушриктердин шаштылары кете баштады. Ошого карабастан Абу Жахл аскеринин көңүлүн тынчытуу үчүн: «Силер Утбанын, Шайбанын, Валиддин өлгөнүнө карабагыла, алар чабышууда шашылыштык кылып, бекер өлүп кетишти. Ант кыламын, мусулмандарды кармап, колдорун жип менен байламайынча артка кайтпайбыз», - деп алаксытууга аракет кылды.

Эр жүрөк сахабалар болсо тезирээк ушул мушрик тобун талкалоого шашылды. Пайгамбарыбыз оозунан таштабаган мына бул дубасын кайталады: **“Аллахым! Мага берген убадаңды орунда! Аллахым! Ушул аз Ислам жамаатын жок кыла турган болсоң мындан кийин сага жер бетинде ибадат кыла турчу эч ким калбайт.”**

Ушул кезде мушриктердин сабынан Курайштын эң кыйын мергендеринин бири Хазрети Абу Бакрдын али мусулман болбогон уулу Абдуррахман ортого чыкты. Мужахиддердин саптарынан дагы бирөөнүн кылычын сууруп, алдыга чыкканы байкалды. Бул киши биринчи болуп мусулман болуу жана Сыддык деген атка ээ болгон, пайгамбарлардан кийин адамдардын эң жогорусу, баатыр Хазрети Абу Бакр эле. Өз уулуна каршы чабышуу үчүн алдыга чыккан эле. Бирок, Пайгамбарыбыз ага: **“Йа, Абу Бакр! Билбейсиңби, сен менин көрөр көзүм, угар кулагымсын...”** – урушуусна тыюу салды. Абу Бакр Сыддык (радыйаллаху анх) уулуна: “Эй, заалым! Мага деген жакындыгың кайда калды?” - деди.

Кийин Пайгамбарыбыз жерден бир ууч кум алды. Кумду душманга карай чачып: «**Жүздөрү кара болдсун. Аллахым! Жүрөктөрүнө коркунуч уялат, буттарын калтырат!” –** деп, сахабаларына кайрылып: **“Чабуулду баштагыла! Чабуул койгула!” -** деген буйругун берди. Ушул белгини күтүп турган сахабалар мурда айтылган амал боюнча аракет кыла башташты. **“Аллаху акбар! Аллаху акбар!” -** деп такбирлердин астында октор учуп, таштар душманга тийип, найзалар сооттторго тийе баштады... Аллаху тааланын арстандары Хазрети Хамза эки колунда кармаган эки кылычы менен чабышып жатты. Хазрети Али, Хазрети Омар,

Зубайр бин Аввам, Саад бин Абу Ваккас, Абу Дужана, Абдуллах бин Жахш (радыйаллаху анхум) мушриктердин сабынын бир учунан кирип, наркы башынан чыгып, мушриктердин абдан шаштыларын кетиришти. Ар бири эч ким өтө алгыс чеп сыяктуу эле. "Аллаху акбар!... Аллаху акбар!..." деген үндөр ааламды жаңыртып, Аллаху тааланын улуулугу капырлардын мээлерине куйдурулду. Пайгамбарыбыз **"Йа Хаййу! Йа Каййум!"** – деп Аллаху таалага жалбарды. Хазрети Али ушул согуш тууралуу: "Бадрда баарыбыздын эң эр жүрөгү, эң каарманы Пайгамбарыбыз болду. Мушрик саптарына эң жакын барган да ал эле. Кыйналган учурда Пайгамбарыбызга баш калкалачубуз», - деген.

Мушриктер башчылары болгон Абу Жахлды ортолоруна алышты. Ичтеринен бирөөнү Абу Жахл сыяктуу кийинтишип, ошого окшотушту. Ал адамдын аты Абдуллах бин Мунзир болчу. Хазрети Али Абдуллахка каршы умтулду. Абу Жахлдин көз алдында Абдуллахтын башын кести. Кийин мушриктер Абу Кайсты кийинтишти. Аны Хазрети Хамза өлтүрдү.

Хазрети Али бир капыр менен салгылашып жаткан эле. Мушрик кылычын Хазрети Алиге шилтегенде, кылыч калканга кадалып калган эле. Хазрети Али (радыйаллаху анх) Зулфикарын (кылычын) мушриктин соот кийген денесине шилтеп, ийининен көкүрөгүн карай сооту менен бирге кескен кезде башынын үстүнөн бир кылычтын жылтыраганын көрдү. Дароо башын ийди. Кылычты жаркыраткан киши: «Ал! Бул Хамза бин Абдулмутталибден дегенде мушриктин башы сооту менен бирге жерге түштү. Хазрети Али бурулуп караганда агасы Хазрети Хамзаны эки кылыч менен чабышып жатканын көрдү. Пайгамбарыбыз сахабаларынын ушундай эрдик менен урушуп жатканын көргөн сайын: «Алар Аллаху тааланын жер жүзүндөгү арстандары», - деп аларды мактап жатты.

Бир маалда Пайгамбарыбыздын жанында туруп салгылашып жаткан Хазрети Укашанын кылычы сынып калды. Муну көргөн сүйүктүү Пайгамбарыбыз жерде жаткан союлду алып, ага узатып жана: **"Эй, Укаша! Ушуну менен чабыш!..."** – деди. Укаша союлду колуна алар замат союл Пайгамбарыбыздын бир мужизасы катары узун жалтылдаган, сыртынын ортосу күчтүү жана курч кылычка айланды. Согуштун аягына чейин ушул кылыч менен бир топ мушрикти өлтүрдү.

Пайгамбарыбыз бир жагынан согушуп жүрүп, экинчи жагынан сахабаларына күч-кубат берген сөздөрдү айтып жүрдү: **“Бар болуумдун кудурети өз колунда болгон Аллаху таалага ант берип айтамын, бүгүн Аллаху тааланын ыраазычылыгын үмүт кылып, сабырдуулук, туруктуулук көрсөтө чабышкандарды, артка качпай алга умутулуп жатып өлтүрүлгөндөрдү Аллаху таала сөзсүз Бейишке киргизет.”** Бул касиеттүү сөздөрдү уккан Умайр бин Хумам (радыйаллаху анх): “Кандай сонун! Кандай жакшы! Демек, Бейишке кире алуум үчүн шейит болуумдан башка бир нерсенин кереги жок турбайбы!” – деп, мурункусунан да катуураак чабыша баштады. Бир тараптан душман менен чабышып, бир тараптан “Аллаху таалага дасторкондогу азык менен эмес бир гана Хак тааладан коркуу, акырет амалы, жихадга сабырдуулук жана туруктуулук көрсөтүү аркылуу барууга болот. Мунун сыртындагы башка азыктар болсо шексиз бүтөт, түгөнөт!...” – деген эле. Ушинтип шейит болгонго чейин душман менен салгылашты.

Согуш дагы да кызыды. Бир сахабага кем дегенде үч муштиктен туура келген эле. Бардыгына кылыч согууга тырышкан сахабаларды эч нерсе кайтара албады. “Аллаху акбар! Аллаху акбар!...” деген сайын күчүнү күч кошулуп, кызуу салгылашууга киришти. Бир кезде мушриктердин чабуулу катуулады. Сахабалар кыйын абалга тап болушту.

Ошол кезде Пайгамбарыбыз Хазрети Абу Бакр экөө чатырга киришти. Пайгамбарыбыз Аллаху таалага дагы дуба кыла баштады. **“Йа, Раббим! Мага берген убадаңды орунда” -** деп жалынды. Ушул маалда вахий келди. Мааниси: **“Ошол кезде Раббиңерден жардам менен жеңиш кааладыңар, Ал силерге “Чынында Мен биринен соң бири миң periште менен жардам жиберемин” деп дубаңарды кабылдады.** («Анфал» сүрөсү, 9). Пайгамбарыбыз дароо ордунан туруп: **“Сүйүнчү, йа, Абу Бакр! Сага Аллаху тааланын жардамы келди. Мына, мынабул Жабраил. Кум дөбөлөрдүн үстүндө аты менен куралданып, буйрук күтүп турат” -** деди.

Анфал сүрөсүндө билдирилгендей Аллаху таала периштелерге мындай деди: **«Раббиң периштелерге мусулмандарга жардам тууралсында силер менен биргемин деп вахий берди. Баргыла, момундардын жүрөктөрүнө сабырдуулук сезимдерин салгыла.**

Мен капырлардын жүрөктөрүнө коркунуч менен үрөй саламын. Баштарын, манжаларын чапкыла. Анткени, алар Аллаху таалага жана Расулуна каршы чыгышты. Ким Аллаху таала менен Расулуна каршы чыкса Аллаху тааланын азабына учурайт, Анын азабы өтө катуу». («Анфал» сүрөсү, 12, 13) \

Ушул буйруктан кийин Жабраил, Микаил жана Исрафил алейхимуссалам жандарына миң периштеден ээрчитип, Пайгамбарыбыздын жанына барып, оң жагы менен сол жагына тизилишти.

Жабраил алейхиссалам башына сары селде орогон эле. Башка периштелердин селделери ак болчу. Селделеринин учтары аркаларына бош ташталган, өздөрү ак аттарга минишкен эле. Пайгамбарыбыз сахабаларына: **«Периштелердин белгилери бар, силер дагы өзүңөргө белги таккыла»** - деди. Зубайр бин Аввам (радыйаллаху анх) башына сары, Абу Дужана (радыйаллаху анх) кызыл материалды селде кылып ороду. Хазрети Али ак айдар, Хазрети Хамза көкүрөгүнө төө куштун канатын тагып алды.

Периштелердин согушка кирүүлөрү менен абал бир заматта өзгөрдү. Сахабалар алдыларындагы капырларга кылычтарын жумшабастан эле алардын баштары жерге учуп түшө баштады. Сүйүктүү Пайгамбарыбыздын оң жагында, сол жагында, алдында, артында тааныш эмес адамдар мушриктер менен согушуп жатышты.

Хазрети Сахл айтты: “Бадр согушунда бардыгыбыз мушриктин башына кылычыбызды шилтегенде кылыч максатына тийе элек жатып алардын башынын денесинен бөлүнүп жерге түшүп жаткандыгын көрдүк!”

Абу Жахлдин өлтүрүлүшү...

Мушриктердин туу көтөрүүчүсү Абу Азиз бин Умайр туткунга түшүрүлдү. Колбашчылары Абу Жахл болсо курайштыктарга дем берүү үчүн тынбай ыр айтып, жоокерлердин маанайын көтөрүү үчүн жан үрүп жатты. Жаш жигит сыяктуу чабышып: “Энем мени ушул күндөр үчүн төрөгөн!...” – деп мактанып, жаштарга дем берип турду.

Мушриктерден Убайда бин Саид баштан аяк соот кийген болчу. Бир гана көздөрү көрүнүп турган. Атына минип, бирде бул жакка, бирде тиги жакка карап: "Мен Абу Затулкаришмин! Мен Абу Затулкаришмин!", б.а. "мен чоң курсактуумун" деп кыйкырып жүрдү. Эр жүрөк мужахид Хазрети Зубайр бин Аввам ага жакындап, найзасын дал көзүнө каратып: "Аллаху акбар!" - деп бир шилтеди. Октой шуулдаган найза кадалып, аны атынан кулатты. Хазрети Зубайр (радыйаллаху анх) жүгүрүп анын жанына барган кезде Убайда өлгөн эле. Буту менен анын жаагын басып найзасын бар күчү менен тартып араң сууруп алды, найза ийилип кеткен экен.

Хазрети Зубайр Бадр согушунда көрсөткөн эрдиги өтө зор болду. Денесинде жаракат албаган соо жер калбаган эле. Бул тууралуу уулу Урва айткан: "Атам үч жеринен катуу жаракат алды. Алардын бири мойнунда болчу. Жарадан ушунчалык терең из калгандыктан ичине манжамды да салууга боло тургандай эле."

Абдуррахман бин Авф (радыйаллаху анх) курайштыктар менен салгылашып, алган жаракаттарына да карабастан алдына келген жоонун баарын жыгып сала берди. Хазрети Абдуррахман өзү күбө болгон бир абалды мындайча жеткирген: "Бир маалда алдымда эч ким калбады. Оң жагыма, сол жагыма каоаганымда ансардын эки жигити көзүмө илинди. Алардын эң күчтүүсү жана мергени менен бирге болууну кааладым. Алардын бири мага карап: «Эй, баяке! Абу Жахлди тааныйсыңбы?» - деп сурады. Мен: «Ооба, тааныйм, аны эмне кыласың?» - дедим. «Менин угуум боюнча ал Расулуллахка тил тийгизгендей көрүнөт. Аллахтын аты менен ант кыламын, эгер аны көрө турган болсом аны өртүргөнчө же өзүм өлгөнчө андан ажырабайм», - деди. Бул жаш жигиттин бекем туруп айткан ушундай даана, бекем сөзүнө таң калдым.

Ал экөөнүн экинчиси да мени көзү менен сүзүп өтүп, биринчисинин айтканын кайталады. Ушул кезде Абу Жахлди көрдүм. Ал Курайш аскеринин ичинде токтоосуз ары-бери жүргөн эле. Мен: «Эй, жаштар! Мына бул ары-бери басып жүргөн киши Абу Жахл дегенимде дароо кылычтарын алып Абу жахлдин жанына барышып, чабыша башташты. Бул жаштар Афра ханымдын уулдары Муаз менен Муавваз болчу».

Ушул арада сахабалардан баатыр Муаз бин Амр (радыйаллаху анх) Абу Жахлдин жанына барууга мүмкүндүк таап, узун куй-

руктуу аттын үстүндөгү Абу Жахлге чабуул жасап, бутуна болгон күчү менен кылычын шилтеди. Абу Жахлдин буту кесилип жерге түштү. Ошол кезде агасына жардамга келген, али мусулман болбогон Икрима хазрети Муаз бин Амр менен чабыша баштады.

Ошол кезде Муаз менен Муавваз кыраан куштай алдыга атырылышты. Алдынан чыккан адамды оодара салып, Абу Жахлге жетишти. Кылычтары менен өлдү-өлдү дегенге чейин кечкилешти.

Хазрети Муаз бин Амр болсо Икрима менен чабышып жатканда колунан жаракат алган эле. Колу билегинен кесилип, колу терисине илинип турган эле. Чабышка берилип кеткен Муаз бин Амр колуна карай турган, аны дарылап байлай турган убактысы жок эле. Кесилген колу терисине илинип турса дагы кайтпай чабышты. “Аллаху акбар!...” Бул эмне деген бакубат ыйман!... Бул эмне деген көрүнүш! Хазирет Муаз ушинтип бираз чабышкандан кийин күчүнүн азайганын сезди. Ага себеп кесилген колу эле. Аны буту менен басып жулуп салды...

Ашынган Ислам душманы Навфал бин Хувайлид курайштын эң атактуу баатырларынан бири эле. Тынбай бакырып, мушрик аскерлерин ураан таштап, дем берип турду. Пайгамбарыбыз аны көрүп: **“Аллахым! Навфал бин Хувайлидке каршы мага жардамчы бол! Анын жазасын бере көр!”** – деп дуба кылган болчу. Аллаху тааланын арстаны Хазрети Али мушрик Навфалды көрүп, ага чабуул жасады. Кылычын ошончолук катуу күч менен ага карай шилтегендиктен буттары соот ичинде болсо да экөө бирге кесилип түштү. Анын кылычын моюнуна чаап, башын кесип салды.

Билал Хабашинин (радыйаллаху анх) ысык кумга жаткырып көкүрөгүнө чоң таштарды койгон Умаййа бин Халаф мушриктердин эң жаманы болчу. Расулуллахка душмандык кылуу үчүн бар мүмкүнчүлүктү куру кетирбеген бул жоо да Бадрда мушриктерди жыйнап, Исламдын нурун өчүрүүгө тырышкан эле. Анын мындай абалын көргөн Хазрети Билал кылычын алып алдына каршы туруп: “Эй, куфурдун башы болгон Умаййа бин Халаф!... Сен кутулсаң мен кутулбайм!” – деп кол салды. Бир жагынан: “Эй, ансар туугандар, келгиле, ыймансыздыктын башы мына бул жерде” дээр замат сахабалар Умаййаны курчап алышып дароо өлтүрүштү.

Мушриктердин аскеринде башкара турчу эч ким калбаган эле. Бардыгы эмне кылаарын билбей качууга аракет кылышты. Куфурдун чеби кыйраган эле. Сахабалар алардын артынан кубалашты. Мушриктердин бир бөлүгү кармалып, туткунга түшүрүлдү. Пайгамбарыбыздын агасы (атасынын бир тууганы) Аббас да туткундардын арасында эле.

Жеңиш ыймандуулардыкы...

Пайгамбарыбыз сахабаларынан: **“Навфал бин Хувайлид тууралуу билген бирөө барбы?”** – деп сурады. Хазрети Али алдыга чыгып: “Йа, Расулаллах! Аны мен өлтүрдүм”, – деди. Бул кабарга абдан кубанган Пайгамбарыбыз: **“Аллаху таала ал тууралуу кылган дубамды кабыл кылды”, –** деди.

Умаййа бин Халафтын өлтүрүлгөнүн айтышканда дагы абдан кубанып: **“Алхамдулиллах! Аллаху таалага шүгүрлөр болсун. Раббим кулун колдоду, дининин мартабасын көтөрдү”,** – деп айтты.

Пайгамбарыбыз Абу Жахл тууралуу: **“Абу Жахл эмне болду экен? Ким барып көрөт?”** – деп, өлгөн адамдардын ичинен аны издөөгө буйрук кылды. Аны издеп таба алышпады. Пайгамбарыбыз: **“Издегиле, ал тууралуу айтчу сөзүм бар. Эгер аны тааный албасаңар тизесиндеги жаранын изине карагыла. Бир күнү ал экөөбүз Абдуллах бин Жуд’андын үйүндө конокто болчубуз. Экөөбүз тең жаш болчубуз. Мен андан бираз улуу болчумун. Кысылып калганда аны түрттүм. Ал тизелеп кулап түштү. Бир тизеси жараланды жана ошол жаранын изи кетпей калды”,** – деп айтты. Ошондон кийин Абдуллах ибни Масуд Абу Жахлди издеп кетти. Аны жарадар абалда таап, тааныды. “Абу Жахл сенсиңби?” – деп, мойнунан басты. Сакалынан кармап тартты да: “Эй, Аллаху тааланын душманы! Аллаху таала сени акыры кор кылдыбы?” – деди. Абу Жахл: “Мени эмнеге кор кылсын, эй, чабан! Аллах сени кор кылсын. Сен мага бүгүн жеңиш ким тарапта экенин айт”, – деди. Ибни Масуд (радыйаллаху анх): “Жеңиш Аллах менен Расулунун тарабында”, – деди. Абу Жахлдин туулгасын чечип: “Эй, Абу Жахл! Мен сени өлтүрөмүн”, – деди. Абу Жахл: “Сен коомундун улуусун өлтүргөндөрдүн алгачкысы эмессиң. Би-

рок, чынын айтсам, сенин мени өлтүрүшүң мага абдан оор келет. Жок дегенде моюнуму көкүрөгүмө жакын кес да башым айбатуу болуп көрүнсүн!” – деп, куфурун, текебердигин канчалык чектен чыккандыгын көрсөттү.

Ибни Масуд (радыйаллаху анх) Абу Жахлдин башын өзүнүн кылычы менен кесе албагандыктан Абу Жахлдин кылычы менен кесип, курал-жарактарын, соотун, туулгасын жана башын алып келип, Пайгамбарыбыздын алдына койду. “Сиз үчүн жаным курман, йа, Расулаллах! Бул Аллаху тааланын душманы Абу Жахлдин башы”, – деди. Сүйүктүү Пайгамбарыбыз: **“Аллахтан башка илах жок”,** – деди. Анан ордунан туруп, сахабалары менен бирге Абу Жахлдин денесине барып: **“Аллаху таалага шүгүр, сени маскара кылды. Эй, Аллахтын душманы! Сен бул үммөттүн фараону элең”,** – деди. Анан: **“Йа, Раббим! Мага берген убадаңды орундадың”,** – деп, Аллаху таалага шүгүр кылды.

Расулуллах жаралуу сахабалардын (алейхимуррыдван) жараларын таңдырды. Шейит болгондорду тактады. Мухажирлерден алты, ансардан сегиз болуп, жалпы он төрт шейит болгон эле. Баарынын ыйык рухтары Бейишке учса, Ислам нурун өчүрүүгө аракет кылган мушриктерден жетмиш киши өлтүрүлүп, жетимиши туткунга алынды.

Пайгамбарыбыз жеңиш тууралуу сүйүнчү суроо үчүн Абдуллах бин Раваха менен Зейд бин Харисаны (радыйаллаху анхума) Мединага жиберди.

Пайгамбарыбыз алейхиссалам шейиттердин жаназа намазын окутуп, аларды жерге берди.

Мушриктердин жыйырма төрт өлүгүн бүтөлгөн кудукка, калгандарын болсо чуңкурга таштап беттерин жапты.

Ааламдардын мырзасы сахабалары менен кудуктун башына келип: **“Эй, кудукка ыргытылгандар!”** – деп айткандан кийин өлтүрүлгөн мушриктердин аттарын аталарынын аттары менен кошо атап: **“Эй, Утба бин Рабиа! Эй, Умаййа бин Халаф! Эй, Абу Жахл бин Хишам!... Силер Пайгамбарыңарга каршы кандай жаман коом элеңер. Силер мени жалганчыга чыгардыңар, башкалар болсо тастыктап, колдоду. Силер мени өз калааман, өз жеримен чыгардыңар. Башкалар болсо мага эшиктерин**

ачып, бооруна кысышты. Силер мени менен согуштуңар, башкалар болсо мага жардам беришти. Эми Раббимдин убадасына жеттиңерби? Мен Раббим убада кылган жеңишке жеттим”, – деди.

Хазрети Омар: “Йа, Расулаллах! Өлүктөргө айтып жатасызбы?” – деп сурады. Пайгамбарыбыз ага: **“Мени хак пайгамбар кылып жиберген Раббим үчүн айтып жатамын, силер мени алардан жакшы укпайсыңар. Бирок, алар жооп бере алышпайт”,** – деди.

Мушриктер согуш майданынан качып, өздөрү менен алып келген заттардын баарын таштап кетишти. Булардын баарын мусулмандар олжо кылып алышты. Пайгамбарыбыз алейхиссалам олжолорду Бадр согушуна катышкан бардык сахабаларга таратты.

Ошол тапта жеңишти сүйүнчүлөө үчүн жиберилген Абдуллах бин Раваха менен Зейд бин Хариса Мединага жакындап калышкан болчу. Күндөрдөн Жекшенби таңы болчу. Акик деген жерге жетип келишкенде айрылышты. Абдуллах бин Раваха бир жактан, Зейд бин Хариса башка жактан Мединага кирип барышты. Үймө-үй кыдырып, жеңишти кабарлашты. Пайгамбарыбыздын акыны болгон Абдуллах бин Раваха (радыйаллаху анх):

«Сүйүнчү!

Сүйүнчү! Эй Ансарлар жамааты

Аман-эсен Аллахтын Пайгамбары.

Мушриктер өлтүрүлүп туткундалды.

Кармалды алдыңкы башчылары,

Рабиа менен Хажаждын да балдары

Өлтүрүлдү, чуңкурда баары калды.

Абу Жахл, Амр бин Хишамдар да

Өлтүрүлүп жазасын ылайык алды.

Сүйүнчү! Эй Ансарлар жамааты

Жеңип чыкты Аллахтын Пайгамбары», - деп болгон үнү менен сүйүнчү кабарын таркатты. Хазрети Асым бин Адий: “Эй,

Ибни Раваха! Айткан сөздөрүн чынбы?” – деп сурады. Абдуллах бин Раваха: “Ооба, чын. Иншаллах этең Пайгамбарыбыз туткундарды алып келет”, – деди.

Ал күнү Пайгамбарыбыздын кызы Хазрети Рукаййа кайтыш болгон эле. Күйөөсү Хазрети Осман жаназа намазын окуган эле. Ушундай кайгылуу сааттарда келген жеңиш кабары бираз көңүлүн көтөрдү.

Пайгамбарыбыз сахабалары менен Бадрда жеңишти насип кылган Аллаху таалага шүгүрчүлүк кылып, сажда кылгандан кийин Мединага карай туткундарды алып, жолго чыкты.

Сүйүнчү айтып барган Абдуллах бин Раваха менен Зейд бин Хариса (радыйаллаху анхум) Бадр согушунда болгон окуялар менен кимдердин шейит болгону тууралуу айтып беришкен эле. Мединада калган балдар, аялдар, кызматкерлер жеңиштен улам өтө кубанышты. Алар Пайгамбарыбызды тосуп алууга чыгышты. Шейит болгондордун ичинде Хариса бин Сурака (радыйаллаху анх) да бар эле. Хазрети Харисанын энеси Раби (радыйаллаху анха) уулу суу ичип турганда бир душмандын колунан шейит болгондугун угуп: «Пайгамбар келмейинче балам үчүн ыйлабаймын. Мединага келгенден кийин анын өзүнөн сураймын. Эгер балам Бейиште болсо эч ыйлабаймын. Ал эми эгер Тозокто болсо көзүмөн жаш ордуна кан төгөмүн», - деди.

Пайгамбарыбыз сахабалары менен бирге Мединага келгенде Раби (радыйаллаху анха) жанына барып: “Ата-энем сиз үчүн курман болсун, йа, Расулаллах! Балам Харисага деген энелик мээримимди билесиз. Шейит болуп Бейишке кирдиби? Эгер андай болсо сабыр кылайын. Жок, эгер андай болбосо көзүмөн кандуу жашымды төгөйүн», - деди. Пайгамбарыбыз ага: “Эй, Үммү Хариса! Сенин уулуң бир эмес, бир канча Бейиште. Анын орду Фирдауста”, – деди. Ошондо Раби: “Эми уулум үчүн ыйлабаймын”, – деди. Пайгамбарыбыз бир идиш менен суу сурады. Колун сууга малып чыгарды да, ушул сууну Хазрети Харисанын энеси менен карындашына ичирди. Кийин ушул суудан баштары менен жүздөрүнө сүрдү. Ошол күндөн баштап Раби менен кызынын (радыйаллаху анхума) жүздөрүнөн нур чачырап турду, өмүрлөрү узак болду.

Пайгамбарыбыз Мединага алып келинген жетимиш туткунду сахабаларынын арасында бөлүштүрүп, аларга жакшы мамиле кылууну буйрук кылды. Туткундар тууралуу Аллаху тааладан али вахий келе элек болчу. Пайгамбарыбыз сахабалары менен кеңешип, туткундарды төлөм төлөө шарты менен бошотууга чечим чыгарды. Ар бир туткундун турмушуна ылайык төлөм өлчөмү белгиленди. Акчасы жокторунун ичинде сабаты барлары Мединада окуу-жазууну билбеген он кишиге окууну жана жазууну үйрөтүүгө мажбур кылынды. Туткундардын ичинде Пайгамбарыбыздын атасынын бир тууганы Аббас да бар болчу. Пайгамбарыбыз ага: “Эй, Аббас! Өзүң, иниңдин баласы Укайл бин Аби Таллиб, Навфал бин Харис үчүн төлөм төлөйсүңөр. Анткени, сен байсың”, – деди. Хазрети Аббас: “Йа, Расулаллах! Мен мусулманмын. Курайштыктар мени кыйнап Бадрга алып келишти”, – деди. Расулуллах: “Сенин мусулмандыгыңды Аллаху таала билет. Чын айтып жаткан болсоң Аллаху таала албетте анын сыйлыгын берет. Бирок, сен ушул көрүнүшүң менен бизге каршысың. Ошондуктан, кутулуу үчүн төлөмүн төлөшүң керек”, - деди. Аббас (радыйаллаху анх): “Йа, Расулуллах! Сиз олжо катары менден алган 800 дирхамдан башка байлыгым жок”, – дегенде, Пайгамбарыбыз: “Эй, Аббас! Тиги алтындарды эмнеге айтпайсың?” – деди. Ал болсо: “Кандай алтындардысыл алтындарды?” – дегенде Пайгамбарыбыз: “Сен Меккеден чыга турган күн аялың Харис кызы Үммүл Фадлга берген алтындарың! Аларды берип жаткан кезде жаныңарда эч ким жок болчу. Сен Үммү Фадлга: “Бул сапарда башыма эмне келе тургандыгын билбеймин. Эгер бир балээге дуушар болуп, кайтып келбесем мынчасы сага, мынчасы Фадлга, мынчасы Абдуллахка, мынчасы Убайдуллахка, мынчасын Кусамга болсун” деген алтындарың”, – дегенде Хазрети Аббас таң калып: “Ант берип айтамын, мен ал алтындарды аялыма берип жатканда жаныбызда эч ким жок эле. Муну кайдан билдиңиз?” – деп сурады. Пайгамбарыбыз алейхиссалам: “Аллаху таала кабар берди”, – деди. Ошондо Аббас (радыйаллаху анх): “Сиздин Аллаху тааланын Расулу экениңизге жана чын айтканыңызга күбөмүн!” – деп, калима-и шахадатты айтты. Мусулман болгондон кийин Пайгамбарыбыз Хазрети Аббасты Меккеге кызматка дайындады. Ошол жердеги мусулмандарды коргоону, Ислам душмандары тууралуу кабар жеткирип турууну буйрук кылды.

Бадр согушунда жеңилүүгө дуушар болгон Курайшка кабар жиберилип, төлөм төлөө аркылуу туткундарды бошотуп алууга боло тургандыгы кабарланды. Бирок, хижраттан мурда Пайгамбарыбызга өтө көп кастандык кылган Надр бин Харистин башы чабылды. Ошону менен катар Расулуллах Каабада намаз окуп отурганда аркасына төөнүн ичеги-кардын алып келип койгон арсыз Укба бин Абу Муайт дагы өлтүрүлдү. Анын башы чабылганда Пайгамбарыбыз Аллаху таалага шүгүрчүлүк кылды. Анын жанына барып: “Валлахи, Аллаху тааланы, Расулун жана Курани каримди моюндабаган, өз коомунан чыккан Пайгамбарына кастандык кылган сендей жаман адам көргөн жокмун”, – деди.

Туткундар ээлерине төлөмдөрү төлөнүп бошотулганга чейин сахабалардын жанында болушту. Сахабалардын бардыгы туткундарга жакшы мамиле жасап, аларды ач калтырышкан жок. Мусаб бин Умейрдин (радыйаллаху анх) тууганы Абу Азиз туткундардын арасында эле. Ал мындай деген: «Мен да Мединалык бир мусулмандын үйүндө туткунда болчумун. Алар мени жакшы карашты. Таң эрте жана кечинде жей турчу нандарын мага берип, өздөрү болсо бир гана курма жегенге мажбур болушчу. Алардын биринин колуна бир үзүм нан түшсө жүгүрүп мага алып келчү. Уялганыман нанды мага алып келген адамга кайтарып берчүмүн. Бирок, ал баары бир нанын кайра мага берчү.»

Дагы бир туткун Йазид мындай деген: “Мусулмандар Бадрдан Мединага келатканда бизди, башкача айтканда, туткундарды жаныбарларга мингизишип, өздөрү болсо жөө басышты.”

Мушриктердин Бадрда жеңилүүгө учурап, согуш майданынан качуулары Меккеде чоң таңданууну туудурду. Меккеликтер эч күтпөгөн, эч ойго келбеген жагдайга туш болушкан эле. Кабарды алгач алып келген адамдын сөздөрүнө Абу Лахаб менен башка мушриктер ишенишкен жок. Согуш майданындан качкан Абу Суфйан Меккеге келгенде аны дароо жанына чакырышты. Абу Лахаб андан: “Эй бир тууганымын уулу! Кана айтып берчи, эмне болду?” – деп сурады. Абу Суфйан бир жерге отуруп мындай деп түшүндүрдү: “Мусулмандар менен кездешкенде колубуз, бутубуз байланып калгандай болду. Алар каалагандай кыймылдашты. Көбүн өлтүрүп, көбүн туткунга түшүрүштү. Мен өзүбүздөн эч кимди күнөөлөбөймүн. Анткени, ал кезде жер менен көктүн ара-

сында акка оронгон бирөөлөрдү кезиктирдик. аларга эч ким чыдай албас, эч ким каршы тура албас эле.» Исламдын алгачкы убагында мусулман болгондугуна карабастан мушриктердин жамандыгынан тартынгандыктан мусулман экендигин билдирбеген Аббастын (радыйаллаху анх) кулу Абу Рафи ошол жерде эле. Аларды үнсүз угуп турган Абу Рафи (радыйаллаху анх) кубанганынан «Валлахи, алар периштелер», - дей салды. Абу Лахаб аны муштуму менен уруп, тургузуп кайра жерге чапты. Көп урган соң Хазрети Аббастын аялы Үммү Фадл (радыйаллаху анха) буга чыдап тура албады. Анткени, ал да мурда мусулман болгон эле. Үммү Фадл ошол жерден бир тирек жыгачты алып: “Аны эч кимиси жок, алсыз деп ойлодуңбу?” - деп Абу Лахабды урду. Абу Лахабдын башы жарылды. Башынан кан шорголоп, кор болгон тейден артка кайтты. Жети күндөн кийин Аллаху таала ага кара кызыл деген оору жиберип, ошол оорудан ажалын тапты. Балдары аны эки-үч күн жерге көмбөй күттүрүштү. Акыры ал сасый баштады. Адамдардын баары Абу Лахабдын оорусунан кара тумоодон качкандай качып, жийиркеништи. Ошондон кийин курайштыктардын бири Абу Лахабдын балдарына: “Силер уялбайсыңарбы? Атаңар сасып кеткенче жерге бербей кармап отурасыңар. Эч болбогондо бир жерге алып барып көмүп жок кылгыла», - деди. Балдары ага: «Биз анын оорусунан коркобуз», - деп жооп беришти. Ошондо алиги киши аларга: «Силер баргыла, мен да барып жардамдашамын», - деди. Кийин үчөө жыйналып, аны бир жерге алып барышып, көрүнбөй калганча үстүн таш менен жабышты. Абу Лахаб ушундайча түбөлүк азап менен оттун ичинде кала турчу мекенине, караңгылык менен Тозок чуңкуру болгон кабырына кирди.

Бадрда туткунга түшкөн курайштыктардын арасында Валид бин Валид дагы бар эле. Аны Абдуллах бин Жахш (радыйаллаху анх) туткунга түшүргөн болчу. Валиддин бир туугандары Хишам менен али мусулман болбогон Халид бин Валид аны куткарып алуу үчүн Мединага келишти. Абдуллах бин Жахш (радыйаллаху анх) төлөмдү бермейинче аны бошоткусу келбеди. Бир туугандарынан Халид макул болсо да атасы бир, энеси башка болгон бир тууганы Хишам макул болбой койду. Пайгамбарыбыз аталарынын курал-жарактарын берүүнү сунуштады. Буга Хишам көнгөнү менен Халид көнбөдү. Акыры аталарынын жүз динар турган кылычы, сооту жана туулгасын бере турган болуп келишти. Валидди тут-

кундан бошотуп, Меккеге карай жолго чыгышат. Бирок, Валид Меккенин жолундагы Мединага беш-алты чакырым алыстыктагы Зул-Хулайфада алардан бөлүнүп, Пайгамбарыбызга барып, ыйман келтирип, сахабалардын катарына кошулду. Мусулман болгондон бираз убакыттан кийин Меккеге туугандарынын жанына кетти. Ошондо Халид бин Валид «Акыры мусулман болот экенсиң, анда эмнеге төлөмдү төлөбөй туруп мусулман болбодуң? Атабыздан калган эстеликтен айрылдык. Эмне үчүн мындай кылдың?» - деп сураганда: «Курайштыктардын мен тууралуу туткунга чыдай албай, Мухаммедге моюн сунууга мажбур болду деп айтууларынан корктум», - деп жооп берди. Бул сөзгө катуу ачууланган туугандары аны Манзум уулдарынан кээ бир мусулмандар менен бирге Ияш бин Аби Рабиа жана Салама бин Хишамдын (радыйаллаху анхум) жанына камап таштаршты. Валид бин Валид (радыйаллаху анх) ыйман келтиргени үчүн жылдар бою камалып жатты. ислам душманы болгон атасынын бир тууганы Хишам менен мушрик туугандарынан көптөгөн азаптарды көрдү. Пайгамбарыбыз мушриктердин зулумдугуна учураган Ияш бин Аби Рабиа, Абу Салама бин Хишам жана Валид үчүн мындай дуба кылды: “Илахи! Валид бин Валидди, Салама бин Хишамды, Ийаш бин Аби Рабианы, дагы башка алсыз момундарды куткара көр, илахи, Мударды андан бетер кыйна. Бул жылдарды аларга Юсуфтун жылдарына окшот!” Валид (радыйаллаху анх) Пайгамбарыбыздын дубасынын берекеси менен бир мүмкүнчүлүк таап, байлануу жеринен качып чыкты да, Мединага барып, Пайгамбарыбыздын жанында болду. Пайгамбарыбыз андан Ияш бин Аби Рабиа менен Салама бин Хишамдын абалы тууралуу сураганда алардын буттарынын бири-бирине байлануу экендигин, катуу азап көрүп жаткандыктарын айтты. Пайгамбарыбыз алардын бул абалдарына катуу капаланып, аларды куткаруунун чараларын издештирди. Кимдин куткара ала тургандыгын сураганда жылдар бою зулумдук көргөнүнө карабастан Валид чечкиндүү түрдө: “Йа, Расулаллах! Аларды мен куткарып, сизге алып келемин”, - деди. Кайрадан Меккеге барып, азап ичинде жаткан мусулмандардын ордун аларга тамак алып барчу бир аялдын изине түшүү аркылуу билип алды. Экөө тең чатыры жок тамдын ичинде камалуу жатышкан эле. Валид (радыйаллаху анх) түндө баатырдык менен дубалдан ашып түшүп, досторунун жанына барды. Ыйман келтирүүдөн башка айыптары болбогон ал

экөөнү мушриктер бир ташка байлап, Арабстандын аптап болгон ысыгында ар түрдүү азап көрсөтүп кыйнашкан эле. Валид аларды куткарып, төөсүнө мингизди. Өзү жылаң аяк, жөө Мединага, Пайгамбарыбызга тезирээк жетүү үчүн жолго чыкты. Аны чөлдүн аптап ысыгы эмес ааламдардын мырзасына жетсем деген кубаныч эңсөө өрттөгөн эле. Мединага ач, жылаң аяк үч күн жүрүп отуруп барышты. Манжалары жарылып, жара болуп кеткен эле. Валид бин Валид (радыйаллаху анх) үстү-башы жаралуу, кан аккан абалда араң дегенде Пайгамбарыбызга жетти.

Бадр жеңиши мусулмандарды чоң кубанычка бөлөдү. Мушриктер болсо катуу кайгыга батышты. Хабаштан өкүмдары Нажаши да Расулуллах алейхиссаламдын жеңишке жеткенин угуп, дароо мамлекетиндеги сахабалардын жанына барып: “Аллаху таалага шүгүр! Расулуна Бадрда жеңиш ихсан кылыптар!” – деп сүйүнчүлүү кабарды айтты.

Хазрети Али менен Хазрети Фатиманын үйлөнүүсү

Хижраттын экинчи жылы эле. Пайгамбарыбыздын кызы Хазрети Фатима он беш жашка толгон эле.

Бир күнү Хазрети Фатима бир кызмат үчүн Пайгамбарыбыздын жанына барды. Пайгамбарыбыз кызынын турмуш кура турчу жашка жеткенин байкады. Ошол күндөн кийин Фатиматуз Захраны (радыйаллаху анха) көп адам суратты. Пайгамбарыбыз аларга келишимин бербей: «Анын иши Хак тааланын буйругуна байланыштуу», - деди. Бир күнү Абу Бакр, Омар жана Саад бин Муаз (радыйаллаху анхум) мечитте отуруп, «хазрети Фатиманы хазрети Алиден башка бардык адам сурады. Эч кимге берилбеди», - деп сүйлөшүштү. Хазрети Сыддык: «Алиге насип болот деп ойлойм. Жүрүгүлө, ага барып маселени ортого коёлу. Эгер кедейлигин алдыга чыгара турган болсо жардамдашалы», - дешти. Саад (радыйаллаху анх): «Йа, Абу Бакр! Сен ар дайым жакшылыктардын башында жүрөсүң. Тур, биз сага жолдош бололу», - дешти. Үчөө мечиттен чыгып, хазрети Алинин үйүнө барышты. Хазрети Али (радыйаллаху анх) төөсүн алып, ансардан биринин хурмаларын сугарып жүргөн экен. Аларды көргөндө дароо тосуп алып, жагдайларын сурады. Хазрети Абу Бакр: “Йа, Али! Бардык кайырлуу

иштердин башында сен жүрөсүң жана Расулуллахтын алдыда эч кимге насип болбогон бир мартабадасың. Хазрети Фатиманын колун баары суратты. Эч кимге макулдук берилген жок. Ал сага насип болот деп ойлойбуз. Эмнеге киришпейсиң?» - деп сурады.

Хазрети Али муну укканда көздөрү жашка толуп: “Йа, Абу Бакр! Мени андан бетер өрттөдүң. Аны менден артык каалаган киши жок. Бирок, колумдун кыскалыгы мага кедерги болуп жатат», - деди. Хазрети Абу Бакр (радыйаллаху анх): «Андай дебе. аллаху таала менен Расулунун жанында дүнүйө эч нерсе эмес. Буга кедейлик кедерги боло албайт. Бар, сура», - деди.

Хазрети Али айтат: “Пайгамбарыбыздын жанына кысылып, тартынып кирдим. Пайгамбарыбыз айбаттуу, байсалдуу калабында отурган экен. Жанына барып отурдум. Сүйлөшүүгө батына албадым. Пайгамбарыбыз: **“Эмне келдиң? Кандайдыр муктаждыгың барбы?”** - деп сурады. Унчукпадым. **“Фатманы суроого келдиң го дейм?”** - дегенде: “Ооба”, - деди. (Пайгамбарыбыз хазрети Фатимага хазрети Алинин сураганын айтты. Ал дагы унчукпады). Пайгамбарыбыз: **“Фатимага махр катары бере турчу эмнең бар?”** - деп сурады. “Жанымда ага бере турчу эч нерсем жок, йа, Расулаллах”, - дедим. **“Сага берген Хутами соот көйнөгүм кайда?”** - деди. “Өзүмдө”, - дедим. Пайгамбарыбыз: **“Ошону сатып, акчасын алып кел, махрга ошол жетет”,** - деди. Башка бир риваятты Пайгамбарыбыз хазрети Алиден: **“Жаныңда эмне бар?”** - деп сураганда: “Атым менен соот көйнөгүм бар”, - деп жооп берген. Пайгамбарыбыз: **“Атың өзүңө керек болот, бирок, соотуңду сат”,** – деген. Башка бир риваят боюнча: **“Йа, Али! Барып өзүңө үй жалда!”** – деген.

Хазрети Али үйлөнгөнгө чейин Пайгамбарыбыз менен бирге турчу. Пайгамбарыбыздын буйругу менен Масжидун Набавиге жакын жердеги хазрети Айшанын бөлмөсүнө каршы жайгашкан Хариса бин Нумандын үйүн жалдады. Соотун хазрети Османга 480 дирхамга сатты. Хазрети Осман сатып алгандан кийин соотту белек катары хазрети Алиге кайр дын үйүндө жашоочу. Пайгамбарыбыздын буйругу менен Масжид-и Набавинын жанындагы Хазрети Аишанын бөлмөсүнүн бет маңдайында жайгашкан Хариса бин кайтарып берди.

Хазрети Али соот менен дирхамды алып, Пайгамбарыбызга барганда Пайгамбарыбыз хазрети Осман үчүн кайырлуу дуба кылып: **«Осман менин Бейиштеги жолдошум», -** деди. Кийин Билал Хабашини (радыйаллаху анх) чакырып, акчанын биразын берип, «Мына бул акчаны алып базарга бар. Бираз гүл суусун, калган акчага болсо бал ал. Ошентип, мечиттин бир бурчунда таза идиште суу менен эзгиле. Бал шербетин жасагыла, нике кыйылгандан кийин ичели. Ансар менен мухажирлерден бардык сахабаларды мечитке чакыр, Фатима менен Алинин никесинин кыйыла тургандыгын калкка жарыяла», - деди.

Хазрети Билал Хабаши сыртка чыгып, хазрети Али менен хазрети Фатиманын никесинин кыйыла тургандыгын калкка жарыялады. Сахабалар Масжидун Набавиге жыйналышып, мечиттин ичи-сырты кишиге толду. Пайгамбарыбыз ордунан туруп, мына бул хутбаны окуду: **“Бардык хамд жана шүгүр ааламдардын Раббине таандык. Ал чексиз нимат берүүчү, кудуреттүү, кубаттуу, азап берүүчү, анын өкүмү менен буйругу жер бети менен асманда үстөм. Жаратылышты кудурети менен жараткан, адилеттүү өкүмдөрү менен жаратылгандарды бири-биринен ажыраткан, адамдарды Ислам дини менен пайгамбары Мухаммед менен** (алейхиссалам) **кездештирген Ал...**

Аллаху таала мага кызым Фатиманын никесин Али бин Абу Талиб менен кыйдырууну буюрду. Азыр силерди күбөкөр кыламын, 400 мискал күмүш махр менен Фатима менен Али бин Абу Талибдин никесин кыйдырдым. Раббим алардын урпактарын таза жана ырайымдуулуктун ачкычы, даанышмандыктын кени кылсын, Мухаммеддин үммөтүнө ишенимдүү кылсын. Айта турчум ушул. Раббимден өзүм жана силер үчүн кечирим тилеймин”.

Кийин хазрети Али туруп мына бул хутбаны окуду: «Жаныбыздагы Мухаммед алейхиссаламга салават менен салам арнаймын, кызы Фатиманы 400 мискал күмүш махр менен мага аялдыкка берди. Эй, дин боордошторум! Пайгамбарыбыздын айткандарын уккула жана күбө болгула. Мен да буга күбөмүн жана ыраазымын. Ошол абалда кабылдаймын. Аллаху таала бардыгыбыздын сөзүбүзгө күбө.»

Нике иши орундалгандан кийин Пайгамбарыбыз курма алдырып: **“Курмадан алып жегиле!”** – деди. Бардыгы курмадан алып

жешти. Кийин Билал Хабаши (радыйаллаъху анх) бал шербетин таратты, аны да ичип, бардык сахабалар «Баракаллаху фи кума ва алейкума ва жама'а шамлакума» деп дуба кылды.

Хазрети Фатима никеден кийин ыйлады. Пайгамбарыбыз анын жанына барып: **"Эй, Фатима! Сен эмнеге ыйлайсың? Аллаху таалага ант берип айтамын, сени сурагандардын колуңду сурагандардын эң аалымына, эң кичи пейилдүү жана акылдуусуна жана эң биринчи мусулман болгонуна берип жатамын",** – деди. Хазрети Фатима: "Атакем! Турмушка чыккан бардык кыздын махры алтын жана күмүш менен белгиленет. Менин дагы махрым ушундай белгиленсе, сиз менен башкалардын арасында эмне айырмачылык болот. Кыямат күнү сиз күнөөкөр момундарга канчалык шапаат кылсаңыз, мен да алардын аялдарына шапаат кылгым келет. Менин махрым ушул болсун», - деди. Аллаху таала Хазрети Фатиманын бул тилегинин кабыл болгонун билдиргенден кийин Расулуллах: **"Йа, Фатима! Пайгамбардын кызы экениңди көрсөттүң",** – деди.

Хазрети Али мындай деди: "Бул иштерден кийин арадан бир ай өткөн эле. Бул маселе тууралуу эч кандай сөз козголбоду. Мен да уялып эч нерсе айта албадым. Бирок, Пайгамбарыбыз мени обочодо көрүп калган кезде: **"Сенин аялың кандай жакшы аял! Сага сүйүнчүлөр болсун, ал дүнүйөдөгү аялдардын эң кадырлуусу"** – деп айтчу. Бир айдан кийин Алинин бир (радыйаллаху анх) тууганы Хазрети Укайл: "Йа, Али! Бул никеге кубандык. Бирок, ушул эки бактылуу бири-бирине жакын болгону туура, аялыңды алып бирге тура турчу убакыт жетти деп ойлоймун", – деди. Хазрети Али (радыйаллаху анх): "Менин дагы оюм ошол, бирок, айтууга уяламын", – деди. Хазрети Укайл Алинин (радыйаллаху анх) колунан кармап, Пайгамбарыбыздын үйүнө барышты. Алардын алдынан Расулуллахтын кызматчысы Үммү Айман (радыйаллаху анха) чыкты. Ага абалды айтып жеткирди. Үммү Айман: "Бул маселе үчүн сиздин келүүңүз керек эмес. Биз Пайгамбарыбыздын аялдары менен кеңешип, сизге кабар жиберебиз. Анткени, бул маселеде аялдардын сөзү угулат", – деди. Үммү Айман (радыйаллаху анха) жагдайды Расулуллахтын аялдарына айтты. Аялдар хазрети Аишанын бөлмөсүнө барышты. Хазрети Хадичаны эскеришип: "Эгер ал болгондо биз тынчсызданбайт элек", – дешти. Пайгамбарыбыз ыйлап, мындай деди: **"Хадичадай аял кайда? Эл мени жалганчыга чыгарганда ал мени колдоду жана бардык мал-**

мүлкүн менин жолума жумшады. Ислам динине көп көмөк көрсөттү. Ал тирүү кезде Хак таала мага: “Хадичага айт, Бейиште ал үчүн асыл таштан үй бар”, - деп буюрду.”

Пайгамбарыбыздын аялдары хазрети Алинин оюн билдиришти. Пайгамбарыбыз Үммү Айманга хазрети Алини чакырып келүүнү тапшырды. Али (радыйаллаху анх) келгенде аялдар чыгып кетишти. Хазрети Али башын төмөн ийип отурду. Расулуллах: **“Аялыңды алып кетүүнү каалайсыңбы, йа, Али?”** – деди.

Али (радыйаллаху анх): “Каалаймын, йа, Расулаллах! Ата-энем сизге курман болсун”, – деди. Пайгамбарыбыз Асма бинти Умейске: **“Бар, Фатиманын үйүн даярда!”** – деди. Асма Хазрети Фатиманын келин болуп бара турчу үйүнө барды. Бир төшөнчүнү жаңы териден, бир төшөнчүнү жамалуу териден, бир төшөнчүнү камыштан даярдап, ичтерине курма буласын салды. Пайгамбарыбыз куптан намазынан кийин Фатиманын (радыйаллаху анха) үйүнө барып, жасалгандарды көрүп чыкты.

Пайгамбарыбыз хазрети Алинин алып келген акчасынын үчтөн экисине азык-түлүк, кооздук жана атыр суу сыяктуу нерселерди, үчтөн бирине болсо кийим-кечек алууну буюрду. Үй буюмдарын толуктады. Хазрети Фатиманын себи менен үй оокаттары мына булар эле: Асма бинти Умайс даярдаган үй төшөнчүсү, чачылуу бир килем, ичине хурма буласы салынган жаздык, эки кол тегирмен, бир суу идиши, бир кумура, териден жасалган суу идиши, бир сүлгү, бир белдемче, ийленген бир кочкор териси, эскирип, түгү кеткен Йемен килеми, хурма жалбырагынан токулган керебет. Йемендик эки ала кийим, бир көрпө. Ошондон кийин Пайгамбарыбыз хазрети Алиге бираз акча берип, хурма менен май алуусун сурады. Хазрети Али мындан кийинки жагдайды минтип баяндаган: “Беш дирхамга хурма, төрт дирхамга май алдым. Расулуллахка алып келдим. Териден жасалган дасторкон сурады. Хурма, ун май жана айранды аралаштырып, бир даам жасады да: **“Йа, Али! Кимди көрсөң баарын эрчитип кел!”** – деди. Мен сыртка чыгып, көп адамды көрүп, бардыгын чакырдым да, ичке кирип, адам көп экенин Пайгамбарыбызга айттым.

Пайгамбарыбыз: **“Аларды он-ондон киргиз, тамак жешсин!”** – деди. Мен ушундай кылдым. Санап көрсөк эркек-аял болуп баары жети жүз адамга тамак берип, тойгузган эле.”

Хазрети Алинин жана Фатиманын (радыйаллаху анха) той тамагы желгенден кийин Үммү Аймандын айтуусу боюнча Пайгамбарыбыз хазрети Алиге: **“Йа, Али! Кызым Фатима келин болуп сенин үйүңө барды. Мен шам намазынан кийин келип, дуба кыламын. Мени күткүлө!”** – деди. Хазрети Али үйүнө барып, бир бурчка отурду. Хазрети Фатима үйдүн башка бурчуна отурду. Ошол кезде Пайгамбарыбыз келип, эшикти какты. Үммү Айман эшикти ачты. Расулуллах: **“Тууганым ушул жердеби?”** – деп сурады. Үммү Айман: “Энем, атам сизге курман болсун, йа, Расулаллах! Тууганыңыз ким?” – деп сурады. Пайгамбарыбыз: **“Али бин Абу Талиб”,** – деп жооп бергенде Үммү Айман: “Кызыңызды тууганыңызга күйөөгө бердиңизби?” - деп сурады. Пайгамбарыбыз: **“Ооба”,** – деди. Үммү Айман Пайгамбардын: **“Тууганым ушул жердеби?”** – деген сөзүнөн нике жаиз болбой калат деп ойлоду. Пайгамбарыбыз **“Ооба”** деп жооп берүү аркылуу бир энеден туулгандардын үйлөнүүгө болбой тургандыгын билдирди.

Ушундай кийи Пайгамбарыбыз Үммү Айманга: **“Асма бинти Умейс дагы ушундабы?”** – деп сурады. “Ооба”, деген жоопту алгандан кийин: **“Демек, Расулуллахтын кызына кызмат кылууга келген го”,** – деди. Үммү Айман: “Ооба”, – дегенде: **“Жакшылыкка жетишсин!”** – деп дуба кылды.

Кийин бир идишке суу алдырды. Колун жууду. Суунун ичине бираз атыр жыт куюп, хазрети Фатиманы чакырды. Хазрети Фатима (радыйаллаху) уялып, жерден көзүн албай турду. Пайгамбарыбыз суудан алып, Фатиманын көкүрөгүнө, башына, аркасына септи да **“Аллахумма инни аизуха бика ва зуррийатиха минаш-шайтанир ражим”** деп дуба кылды. Кийин хазрети Алиге да ошондой кылып **“Аллахумма барик фихима ва барик алейхима ва барик лахума фи наслихима”** деп дуба кылды. Ихлас, Фалак, нас сүрөлөрүн окуп: **“Аллаху тааланын ысымы жана берекеси менен жубайыңдын жанына бар”,** – деди. Кийин эшиктин эки канатынан кармап, дуба кылып, кетип калды.

Хазрети Али айтат: “Тоюбуздан төрт күндөн кийин Пайгамбарыбыз үйүбүзгө келди. Көңүлдөрдү ээлеп алган, даанышмандыкка толгон сөздөрү менен насаат айтты да, кийин: **“Йа, Али! Суу алып кел!”** - деди. Барып суу алып келдим. Бир аяти кариманы окуду да: **“Бул суудан бираз ич бир бөлүгү калсын!”** – деди. Ай-

тканын орундадым. Калган суунун башыма, денеме септи. Кайра: **“Суу алып кел!”** – деди. Калган сууну көкүрөгүмө, башыма септи. Кайрадан: **“Суу алып кел!”** – деди. Дагы суу алып келдим. Мага кылгандарын Фатимага да кайталады. Анан мени сыртка чыгарды.”

Ал сыртка чыккандан кийин кызынан хазрети Али тууралуу сурады. Фатима айтты: “Атакем, бардык кемел сыпаттар анын боюнан табылат. Бирок, кээ бир Курайш аялдары мага: “Сенин күйөөң кедей дешүүдө”, – дегенде Пайгамбарыбыз: **“Эй, кызым! Сенин атаң менен күйөөң кедей эмес. Бүткүл жерде жана асмандагы бар казна жана байлыктар мага сунушталды. Кабыл кылбадым. Аллаху таалынын алдыда макул болгонду кабыл кылдым. Эй, кызым! Эгер мен билген нерселерди сен билгениңде, дүнүйө сендык казыналар мага сунулду. Мен кабылдабадым. Аллаху тааланын алдында кабыл боло турганын тандадым. Эй, кызым! Эгер менин билгенимди сен билгендей болгондо дүнүйө сага түккө турмак эмес. Аллаху тааланын акысы үчүн, сенин күйөөң алгачкы сахаба. Исламдын улуусу, эң билимдүүсү. Эй, кызым! Аллаху таала ахли байттан эки кишини тандады. Бири атаң, бири күйөөң. Ага эч качан каршы болбо, буйругуна каршы чыкпа” -** деди.

Пайгамбарыбыз кызына насаат аткандан кийин хазрети Алини чакырды. Ага да Фатиманы (радыйаллаху анха) тапшырды: **“Йа, Али! Фатиманы урматта. Ал менин бир бөлүгүм. Аны кадырла. Эгер аны таарынтсаң, мени таарынткан болосуң”, –** деди. Экөөнү тең Аллаху таалага тапшырып, кетүүгө козголгондо хазрети Фатима (радыйаллаху анха): “Йа, Расулаллах! Ичтеги жумушту мен аткарамын, сырттын жумушун Али аткарат. Мага бир күң берсеңиз мага жардам берер эле. Мени кубантаар элеңиз”, – деди. Пайгамбарыбыз: **“Йа, Фатима! Сага кызматчыдан артык нерсе берейинби же кызматчы берейинби?”** – деп сурады.

Фатима (радыйаллаху анха): “Кызматчыдан жакшысын бериңиз”, – деди. Пайгамбарыбыз: **“Күнүгө жатаарда отуз үч жолу “Субаханаллах”, отуз үч жолу “Алхамдулиллах”, отуз үч жолу “Аллаху акбар”, бир жолу “Лаа илаха иллаллаху вахдаху ла шарика лах. Лахул мулку ва лахул хамду ва хува ала кулли шайин кадир” деп айт. Бардыгы жүз сөз. Кыямат**

жүз жакшылык көрөсүң. Мизанда жакшылыгың оор басат”, – деди. Анан Пайгамбарыбыз үйүнө кетти.

Хазрети Али менен хазрети Фатиманын никеси хижраттан беш айдан кийин, тойлору болсо Бадр согушунан кийин болду.

Ка’б бин Ашрафтын өлтүрүлүшү

Бадр жеңишинен кийин Мединадагы яхудилер менен бутка сыйынган мушриктердин ичинде коркунуч туулду. Кээ бир ынсабы бар яхудилер: «Китептерибизде сыпаттары жазылган адам дал ушул. Эми ага каршы туруу мүмкүн эмес. Анткени, ар качан жеңишке жетет», - деп мусулман болушту. Кээ бирөөлөрү: «Мухаммед согушуунун эмне экендигин билбеген курайштыктар менен согушту. Ошондуктан жеңишке жетти. Эгер биз менен согушканда жеңишке кандай жетүүнү көрсөтмөкпүз», - дешти.

Ка’б бин Ашраф деген бир яхуди болсо Бадрда Ислам аскеринин жеңишке жеткенин угуп, мусулмандарга карата өчүнөн улам Меккеге карай жол тартты. Ал жердеги мушриктерди жыйнап, Мединага чабуул жасоого чакырып, ырлар менен ураан чакырды. Пайгамбарыбызга каршы бирге согушуу үчүн аларды келишимге көндүрдү. Жада калса, Пайгамбарыбызды өлтүрүү үчүн кастандык кылууга да үлгүрдү. Аллаху таала бул жагдайды Пайгамбарыбызга кабар берип, мааниси **«Алар Аллаху тааланын лаанат кылган** (мээриминен алыстаткан) **адамдары»** деген аят түшүрдү. («Ниса» сүрөсү, 52).

Ушуга байланыштуу Пайгамбарыбыз сахабаларына: **“Ка’б бин Ашрафты ким өлтүрөт? Анткени ал Аллаху таала менен Пайгамбарын жабыр кылды”,** - деди. Мухаммед бин Маслама (радыйаллаху анх): “Эгер уруксат кылсаңыз мен үлтүрөйүн”, - деди. Пайгамбарыбыз: **“Макул, өлтүргүлө”,** – деди. Мухаммед бин Маслама бир нече күн ушул ишке даярданып, план түздү. Жолдоштору Абу Наила, Аббас бин Бишр, Харис бин Авс, Абу Ас ибни Жабрды (рыдвануллахи таала алейхим ажмаин) жыйнап, бул маселени айтып акылдашты. Бардыгы туура деп таап, бирге өлтүрүүгө чечим чыгарышты. Бардыгы Пайгамбарыбызга барып:

“Йа, Расулаллах! Биз аны менен сүйлөшүп турганда сизге байланыштуу Ка’бга жага турган сөздөрдү айтсак болобу?” – деп сурашты. Пайгамбарыбыз аларга каалаган нерселерин айтууга уруксат берди. Ошондон кийин Мухаммед бин Маслама достору менен бирге Ка’б бин Ашрафтын үйүнө барышты. “Тиги Мухаммед бизден садага сурады. Бизге көп салык жүктөдү. Ошондуктан, сенден карызга бир нерсе суроого келдик”, – деди. Ка’б кубанып, Мухаммед бин Масламанын оюу менин оюмдай экен деп: “Ал эми силерди андан да бетер чарчатат”, – деди. Мухаммед бин Маслама: “Эми айла канча, биз ага башында баш ийдик деп убада берип койгонбуз. Ошондуктан, мындан кийин да баш ийебиз, Акыры эмне боло тургандыгын көрө жатаарбыз. Сен бизе карызга бираз курма берсең”, – деди. Ка’б: “Макул, беремин, бирок, кепилдик катары мага бир нерсе таштап кетүүңөр керек”, - деп шартын айтканда хазрети Мухаммед бин Маслама жолдоштору менен: “Эмне каалайсың?” – деди. Ка’б: “Аялдарыңарды кепилдикке бергиле”, – деди. Мусулмандар ага макул болушкан жок. “Анда балдарыңарды бергиле”, - деди. “Аларды да бере албайбыз. Алардын бирине бир-эки төөлүк курмага кепил бодуң деп бирөө айтса бул биз үчүн унутулбай турчу так болот. Бирок, сага куралдарыбызды, соотторубузду бере алабыз”, - деген сунуш айтышты. Ка’б бул сунушту кабыл кылды да, аларга келе турчу убакыттарын айтты. Мухаммед бин Маслама бир түнү жанына Абу Наиланы ээрчитип, Ка’бдын үйүнө барды. Ка’б аларды коргондун жанына келип тургула деп чакырып, өзү алардын алдынан чыгуу үчүн төмөнгө түшмөкчү болду. Аялы: “Түн ортосунда кайда барасың?” – дегенде Ка’б: “Келгендер Мухаммед бин Маслама менен сүт бир тууганым Абу Наила”, – деди. Ал жакшы киши. Жада калса, түнү кылычташууга чакырсаң да эч тартынбай келчү киши”, - деди. Мухаммед бин Маслама (радыйаллаху анх) өзү менен бирге эки адамды, бир риваят боюнча үч адамды чоогу коргонго ээрчитип келди. Алар Абу Абм бин Жабр, Харис бин Авс, Аббад бин Бишр (радыйаллаху анхум) эле. Хазрети Мухаммед бин Маслама досторуна: “Ка’б келгенде анын башынан кармап чачын жыттайм. Силер менин Ка’бдын башын бекем кармап турганымды көрсөңдө кылыч менен чапкыла” – деди. Ка’б бин Ашраф сулуу кийинип, жыпар жыт себинип, алардын жанына келди. Ибн Маслама (радыйаллаху анх): “Ушул күнгө чейин мындай жыпар жыт искеп көргөн эмесмин”, - деп Ка’бдын жанына барды.

Ка’б: “Арабдын эң жыпар жыттуу аялдары менин жанымда”, – деп мактанды. Мухаммед бин Маслама (радыйаллаху анх): “Башыңды жыттап көрсөм болобу?” – деп сурады. Ка’б эңкейгенде Маслама (радыйаллаху анх) аны жыттап, досторуна да жыттатты. Кийин “дагы бир жыттайын” деп анын башынан кармап, досторуна болсо чапкыла деген белги берди. Алгачкы кылыч соккусунда ал катуу кыйкырды, бирок, өлбөдү. Кийин аны хазрети Маслама өзү канжары менен өлтүрдү. Ка’бды өлтүргөн мужахиддер тез арада ал жерден кетип, Мединага жетип келишти. Пайгамбарыбызга сүйүнчүлүү кабарды айтышканда Пайгамбарыбыз Аллаху таалага шүгүр кылып, мужахиддерге дуба кылды.

Ка’б бин Ашрафтын өлтүрүлүшү яхудилерди катуу коркутту. Анткени, Ка’б сыяктуу лидердин өз коргону ичинде өлтүрүлгөндөн кийин калгандарды өлтүрүү душман үчүн бир заматтык иш эле. Таң эрте бардык яхудилер жыйналышып, Пайгамбарыбызга барышып, түнү болгон окуя тууралуу айтып арызданышты. Пайгамбарыбыз: **“Ал бизди ар дайым мазактап, бизге каршы ырларды айтчу. Эгер силердин араңардан кимде ким ушундай кыла турган болсо, билип койсун, анын жазасы - кылыч”,** – деди. Ошондон кийин яхудилер коркуп, Пайгамбарыбыз менен кайра келишим түзүштү...

Бани Кайнука яхудилери

Бир күнү Бани Кайнука яхудилери бир мусулман аялды мазактагыла келип тийишишти. Аны көргөн бир сахаба дароо кылычын сууруп алып, ал яхудини өлтүрдү. Башка яхудилер бир болушуп, кайра алиги сахабаны өлтүрүштү. Бул окуя Пайгамбарыбызга жеткирилди. Пайгамбарыбыз аларды Кайнука базарына жыйнап: **“Эй, яхуди коому! Силер Аллаху тааланын Курайшка берген азабы сыяктуу азапка учуроодон корккула, мусулман болгула. Менин Аллаху таала тарабынан жиберилген Пайгамбар экенимди жакшы билесиңер. Ушуну да, Аллаху тааланын силерге деген антын китебиңерден окугансыңар”,** – деди.

Ушундай ырайымдуулукка карабастан түзгөн келишимдерин бузган яхудилер ааламдардын султанына: “Эй, Мухаммед! Согушууну билбеген бир коомду жеңгениңе кубанба. Ант кылабыз, биз

чыныгы жоокерлербиз. Сен биз менен согуша баштаган кезде эле биздин кандай эр жүрөк баатырлар экенибизди көрөсүң", – дешти. Ушундайча, мурунку келишим шартын бузуп, Пайгамбарыбызды ачыкча чабышууга чакырып жаткандыктарын маалымдашты.

Ушуга байланыштуу Жабраил алейхиссалам вахий алып келди, мааниси: "(Эй, хабибим, сүйүктүүм!) **Эгер сени менен келишим түзгөн бир коомдун кыянат** (келишим шартына кайчы келген аракет) **кылуусунан тынчсыздансаң, согуш башталбастан мурда акыйкат менен адилеттик үчүн анттарын бузгандыктарын өздөрүнө билдир. Анткени, Аллаху таала кыянатчы саткындарды сүйбөйт."** ("Анфал" сүрөсү, 58)

Башка бир аят-и каримада мындай делинди: "(Эй, Расулум!) Ал капыр болгон яхудилерге айт: **"Силер сөзсүз жеңилесиңер жана топтолуп баарыңар Тозокко барасыңар, ал эми Тозок кандай жаман орун."** ("Ал-и Имран" сүрөсү, 12)

Пайгамбарыбыз дароо аскер курап, Кайнука яхудилери конуш кылган чепти көздөй бет алды. Ак тууну хазрети Хамза алып жүрдү. Мединага өкүр катары Абу Лубаба (радыйаллаху анх) калтырылган эле. Касиеттүү аскер Кайнука чебин курчоого алды. "Биз ушундай мыкты баатырларбыз" деген яхудилер каршы чыкмак түгүл чептеринен бир ок атууга да батына алышкан жок. Пайгамбарыбыз кирген-чыккан адамдарды көзөмөлгө алды. Эч ким сыртка чыга албады. Ушул абал он беш күнгө созулду. Яхудилер коркуп, акыры моюн сунушту. Бардыгы тең өлтүрүлүүсү керек болсо да ааламдарга ырайымдуулук кылып жиберилген Пайгамбарыбыз аларга мээримдүүлүк көрсөтүп, Кайнука яхудилеринин үй-жайларын таштап, Дамаск жакка көчүп кетүүлөрүнө уруксат берди. Ушундайча аларды Медина аймагынан чыгарды.

Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи васаллам) Мединада яхудилер менен, ары Абдуллах бин Убай сыяктуу мусулман болуп көрүнүп жүргөн мунафыктар менен жана мушриктер менен күрөшүүдө эле. Ошондой эле, Мединанын сыртындагы мушрик тайпаларды Исламга чакырып, аларды мусулман кылууга бардык күчүн жумшады. Савик, Гатафан, Карда, Бахран сыяктуу согуштар Бадр согушунан кийин болду.

Ал арада зекеттин парз болуусу, садага берүү, Айт намаздарын

окуу, курмандык чалуу сыяктуу буйруктар келди. Пайгамбарыбыз кызы Үммү Гүлсүмдү (радыйаллаху анха) хазрети Османга турмушка берди. Зейнеп бинти Жахш менен хазрети Омардын кызы Хафсаны (радыйаллаху анха) өзү аялдыкка алды. Хазрети Алинин уулу хазрети Хасан дүнүйөгө келди.

УХУД СОГУШУ

Меккелик мушриктер Бадр согушундагы жеңилүүлөрүнөн сабак алуу менен бирге анын ызасын унута алышкан жок. Курайштыктар согушта көптөгөн алдыңкы катардагы адамдарынан айрылышкан эле. Ошондой эле Шам соода жолунун мусулмандардын көзөмөлүнө өтүүсү алардын кыйынчылыктан чыгууларына себеп болгон эле.

Абу Суфйан башкарган соода кербени Меккеге эки эсе пайда менен кайткан эле. Казынага орток адамдардын көбү Бадр согушунда кайтыш болгондуктан кербендин пайдасы Дарун Надва деген мушриктер чечим кабылдоо үчүн жыйналган имаратка сакталды.

Саффан бин Умаййа, Икрима бин Аби Жахл, Абдуллах бин Рабиа сыяктуу Бадр согушунда аталарынан, бир туугандарынан, күйөөлөрүнөн, уулдарынан айрылгандар «Мусулмандар биздин улуу адамдарыбызды өлтүрүштү. Бизди талоонго калтырышты. Эми болсо алардан кек алуу мезгили келди. Кербендин пайдасына аскерий курал даярдайлы. Мединаны басып алып, кегибизди чыгаралы» деп Абу Суфйанга барып сунуш айтты.

Абу Жахл, Утба, Шейбе сыяктуу баш мушриктердин ордунда бул жолу али мусулман боло элек Абу Суфян жетекчилик кылып турган. Шам соодасынан жүз миң алтын пайда түшкөн эле. Анын жартысы негизги казына, калганы түшкөн табыш болчу. Казына өз ээлерине кайтарылып, пайда экиге бөлүнүп, жартысына курал, жартысына аскер жыйналды. Ошондой эле акындар менен ырчыларга акча берилди. Алар элди согушка тартуу үчүн ырларды окуп, аларга ураандарды таштады. Аялдар да аларга кошулушуп, добулбас уруп, сурнай тартышты. Мусулмандарды Мединадан чыгаруу, Пайгамбарыбызды өлтүрүү жана Исламды жойууну көздөгөн мушриктер тегеректеги тайпаларды да аралап, алардан да аскер жыйнашты.

Ошентип Меккеде 3000 кишилик чоң аскер кошуун куралып, алардын 700-ү соот кийимчен, 200-ү атчан, ошондой эле бул жүрүшкө 3000 төө да даярдалды. Сурнайчылар менен аялдар да катышкан бул аскерге Абу Суфйан колбашчы болуп шайланды. Анын аялы Хинд да аялдарды башкарып, мушриктерди согушка чакырууга күн жумшады. Анткени, ал Бадр согушунда атасынан жана эки бир тууганынан айрылган эле. Ушунун кайгысынан арыла албай, аялдарды согушка катыштыргысы келбегендерге “Бадр согушун эсиңерге түшүргүлө! Аял, балдарыңарга жетүү үчүн Бадрдан качтыңар. Эми качкысы келгендердин алдынан биз чыгабыз” деп алардын ооздоруна кум куйган эле. Ушундайча курайштыктарды ынтааландырып, аларды согушка тартуу үчүн бар күчүн жумшады.

Мушриктерден Жубайр ибн Мутимдин найза ыргытууга чебер Вахши деген кулу бар эле. Көздөгөнүн качырбаган мерген эле. Хинд атасы Утбаны, Жубайр болсо атасынын бир тууганы Туайманы өлтүргөндүктөн хазрети Хамзага катуу кектенген эле. Жубайр кулу Вахшиге: “Эгер Хамзаны (радыйаллаху анх) өлтүрсөң сени азат кыламын”, - деди. хинд: “Эгер аны өлтүрсөң сага көптөгөн алтын менен асыл таштарды беремин”, - деп убада берди.

Бардык даярдык жумуштары аяктагандан кийин Курайш аскери тууларын көтөрүп, бирин Талха бин Аби Талхага, экинчисин Ахабиштен бирине, үчүнчүсүн Увайф уулу Суфйанга берди.

Хазрети Аббас мушриктердин 3000 кишилик аскер курагандыгын, алардын 700-үнүн сооттуу, 200-үнүн аттуу аскер экендигин, 3000 төөлөрү жана сансыз курал-жарактарынын бар экендигин жана жолго чыгууга даяр тургандыктары тууралуу бир кат жазып, ишенимдүү адамы аркылуу Мединага жиберди.

Ушуга карата Пайгамбарыбыз абалды аныктоо үчүн бир нече жолдошуна тапшырма берди. Бул сахабалар Меккеге карай жолго чыгышты. Жолдо мушрик аскерлеринин келе жаткандыктарын аны көзөмөлдөөгө киришти. Кыска убакытта иштерин бүтүрүп, тез арада Мединага кайтты. Көргөндөрү менен алган каттарындагы маалыматтар бири-бирине дал келген эле.

Пайгамбарыбыз дароо даярдык ишине киришти. Күтүүсүз баскынга дуушар болбоо үчүн Мединанын айланасына күзөт-

чүлөрүн коёт. Сахабалар кыска убакыттын ичинде топтолуп, даярдык көрүшөт. Үйдө калган ата-энеси, үй-бүлөсү менен коштошуп, Пайгамбардын алдында жыйналышат.

Ал күн Жума күнү эле. Пайгамбарыбыз сахабаларына Жума намазын окутту. Хутбада Аллаху тааланын динин таратуу үчүн жихадга чыгуунун, Аллахтын жолунда согушуунун маанисине токтолду. Ушул жолдо өлгөндөрдүн шейит болуп, Бейишке бара тургандыктарын айтты. Душмандын алдында чыдамдуулук көрсөткөндөргө, кыйындыктарга чыдагандарга Аллаху тааланын жардамдаша тургандыгын баяндады.

Пайгамбарыбыз сахабалары менен каерде согушуу керек экендиги тууралуу кеңешкиси келгендигин жана ошол күнү түнү көргөн түшүн айтты. Ал: **«Түшүмдө мыкты соот кийим кийип жүргөн экенмин. Кылычым Зулфикардын оозунан бир жыртык ачылып, мууздалган бир уй, анын артынан бир кочкордун алып келингенин көрдүм»,** - деди. Сахабалар: «Йа Расулаллах! Бул түштү кандай жорудуңуз?» - деп сурашканда: **«Мыкты соот кийүү – Мединада калуунун белгиси. Ушул жерде калгыла. Кылычтын оозунан бир тилик ачылуусу – бир зыян келе тургандыгынын белгиси. Мууздалган уй сахабаларымдын кээ бирлеринин шейит боло тургандыгын билдирет. Анын артынан бир кочкордун алып келинүүсү бул аскерий куралды көрсөтөт, иншаллах аларды Хак таала өлтүрөт»,** - деди.

Башка бир риваятта: **«Кылычымды жерге урдум, оозу сынды. Бул Ухудда сахабаларымдын кээ бирлеринин шейит бол тургандыгын билдирет. Кылычымды дагы урдум, кайра калыбына келди. Бул болсо Аллаху тааладан жеңиш келе тургандыгын, момундардын бириге тургандыгын билдирет»,** - деп айтылган.

Пайгамбарыбыз өзүнө вахий аркылуу маалымдалбаган маселелерде мубарек сахабалары менен кеңешип, ошого жараша бир чечимге келе турган. Бул жолу да душманды кайсы жерден күтүп алуу тууралуу сахабалары менен кеңеш курду. Кээ бири Мединада калып коргонууну сунуштады. Бул сунуш Хазрети Пайгамбарыбызга да жакты. Хазрети Абу Бакр, Хазрети Омар, Хазрети Саад бин Муаз (радыйаллаху анхум) сыяктуу сахабалардын ойлору да Пайгамбарыбыздын ою менен бир чыкты.

Ал эми Бадр согушуна катышпаган баатырлар менен жаш сахабалар Бадр согушуна катышкан сахабалардын алган сообу менен Бадр шейиттеринин жеткен жогору даражаларын Пайгамбарыбыздан уккан кезде ал согушка катышпагандыктарына катуу өкүнүшкөн эле. Ошондуктан, душманды Мединанын сыртынан күтүп алып, бетме-бет согушууну каалашты. Хазрети Хамза, Нуман бин Малик, Саад бин Убада (радыйаллаху анхум) ошолордун арасында эле. Хазрети Хайсама уруксат алып: «Йа, Расулаллах! Курайштык мушриктер ар түрдүү арап тайпаларынан аскер жыйнашты. Төөлөрүнө, аттарына минишип, жерибизге киришет. Биздин үйлөрүбүздү, чептерибизди курчап, кийин кайтып кетишет. Артыбыздан канча түркүн сөздөрдү айта турган болушат. Бул абал аларга дем бере түшөт, жаңыдан чабуулдарды уюштура баштašат. Азыр аларга каршы чыкпасак башка арап тайпалары да бизге көздөрүн тиге баштaшат. Аллаху таала бизге мушриктерге каршы согушта жеңиш берет деп үмүттөнөм.

Экинчиден шейиттик маселеси. Мен Бадрда шейит боло албадым. Бирок, мен аны абдан кааладым. Балам Бадр согушуна катыша тургандыгымды укканда экөөбүз жеребе тарттык. Анын тагдырына шейит болуу жазылыптыр.

Йа, Расулаллах! Шейиттикти катуу эңседим. Кече түшүмдө баламды жакшы калыбында көрдүм. Бейиш бакчалары менен өзөндөрүн аралап жүргөн экен, мага: «Жаннаттык сахабаларга кошул. Мен Аллаху тааланын убада кылган акыйкатына жеттим», - деди.

Йа, Расулаллах! Таң эрте ойгонгондон бери баламдын Жаннаттагы жолдошу болсом экен деген каалоо тынчтык бербеди. Жашым да бир топко келди. Раббиме жетүүдөн башка муратым калбады.

Жаным сизге курман болсун, йа Расулаллах! Шейит болуп Бейиштеги балама жетүүм үчүн Аллаху таалага дуба кылыңызчы», - деп жалынды. Пайгамбарыбыз анын бул тилегин бош калтыргысы келбей, анын шейит болуусу үчүн дуба кылды.

Көпчүлүктүн ушундай пикирде экендиктерин көргөн Пайгамбарыбыз жоону Мединанын сыртында күтүп алууга чечим кабылдады. Кийин: **«Эй, сахабаларым! Сабырдуулук кылсаңар бул жолу да Хак таала силерге көмөгүн көрсөтөт. Биздин милдетибиз – чыдамдуулук көрсөтүү»,** - деди.

Асыр намазын окуткандан кийин Пайгамбарыбыз үйүнө барды. Артынан Хазрети Абу Бакр менен Омар (радыйаллаху анхума) уруксат сурап ичке кириштি. Пайгамбарыбыздын селдесин орогого, соотун кийүүсүнө көмөктөшүштү. Пайгамбарыбыз кылычын асынып, калканын аркасына илип алды.

Ушул кезде сыртта сахабалар жыйналышып, Пайгамбарыбызды күтүп турушкан эле. Мединада калып, коргонуу согушун өткөрүүнү каалагандар башкаларга: «Расулуллах Мединадан чыгууну ойлогон эмес эле. Силер айткандан кийин ушундай кылып жатат. Болбосо Расулуллах буйрукту Аллаху тааладан алат. Силер бул ишти ага калтыргыла. Анын буюрганын аткаргыла», - дешти. Калгандары кылган иштерине өкүнүп, «Пайгамбарыбызга каршы келген болуп жүрбөйлү» дешип, бул ойлорунан баш тартышты. Пайгамбарыбыз үйүнөн чыкканда ага барып: «Жаныбыз сиздин жолуңузда курман болсун, йа Расулаллах! Сиз кандай кааласаңыз ошондой кылыңыз. Мединада калгыңыз келсе биз да ушул жерде калалы. Биз сиздин буйругуңузга каршы келбейбиз», - деп кечирим сурашты. Пайгамбарыбыз: **«Пайгамбар бир кийген соотун согушпастан чечпейт. Хак таала аны менен душманы арасына өкүм бергенге чейин чечпейт. Силерге айтаарым мына бу: буюрган нерселеримди орундап, Аллаху тааланын ысымын айтып, сабырдуулук кылсаңар Аллаху таала силерге көмөк берет», -** деди.

Ушул кезде Амир бин Жамух үйүндөгү төрт баласына: «Балдарым! Мени да ушул согушка алып баргыла», - деди. Балдары: «Сенин бутуңда оору болгондуктан Аллаху таала сени үзүрлүү деп эсептеди. Пайгамбар сенин жоого чыгууңа уруксат бербеди. Жихадга чыгууга милдеттүү эмессиң. Сенин ордуңа биз барабыз», - дешип, аталарын көндүрө башташты. Бирок, Хазрети Амр: «Эй сендей балдардыбы?! Бадр согушунда да ушундай деп мени Бейиштен калтырган элеңер. Бул согушта да куру калтырмакчысыңарбы?» - деди. Кийин Пайгамбарыбызга барып: «Жаным сизге курман болсун йа Расулаллах! Балдарым кээ бир шылтоолорду айтып, мени бул согушка жибергилери келбей турат. Валлахи мен сиз менен бирге жортуулга чыгып, Бейишке баргым келет. Йа, Расулаллах! Сиз менин Аллах жолунда согушканымды, шейит болуп мына бул аксак буттарым менен Бейишти аралаганымды каалабайсыз-

бы?» - деди. Пайгамбарыбыз: **«Ооба, каалаймын»,** - деди. Буга катуу кубанган Амр бин Жамух даярданып, аскерлерге кошулду.

Мединага намаз имамы катары Абдуллах бин Умму Мактум (радыйаллаху анх) калтырылды. Пайгамбарыбыз үч туу байлады. Анын бирин Хаббаб бин Мунзирге, экинчисин Усейд бин Худайрга, үчүнчүсүн Мусаб бин Умайрга (радыйаллаху анхум) берди. Миң кишинин тегерегинде куралган аскерде эки атчан, жүздөй зоот кийимчен аскер бар эле.

Соот кийимдерин кийген Саад бин Убада менен Саад бин Муаз алдыда, оңдо мухажирлер, солдо ансарлар болуп, жолго чыккан Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи васаллам) Жума күнү асырдан кийин **«Аллаху акбар»** деген ураандар менен майрамга бара жаткандай салтанат менен Ухудга карай бет алды.

Жолдо яхудилерден куралган алты жүз адамдык кошуун менен кезикти. Булар мунафыктардын башчысы Абдуллах бин Убай бин Салулдун шериктештери болуп, Ислам аскерине кошулгусу келгендигин айтты. Пайгамбарыбыз: **«Алар мусулман болушканбы?»** - деп сурады. «Жок, йа Расулаллах», - деп жооп берилди. Пайгамбарыбыз ошондо: **«Аларга барып айткыла, артка кайтышсын. Анткени, биз мушриктерге каршы согушта капырлардын көмөгүн каалабайбыз»,** - деди.

Пайгамбарыбыз аскери менен Медина менен Ухуд ортосундагы Шайхайн деген жерге барды. Түнөө үчүн ошол жерге токтоду. Али күн бата элек эле. Аскердин арасында душман менен согушуп, шейит болууну каалаган бала жаштагы сахабалар дагы бар эле. Пайгамбарыбыз бул жерде аскерлерин бир жолу кайра карап чыгып, он жети баланын бар экендигин көрдү. Алардын ичинде Рафи бин Хадиж буттарынын учу менен туруп, бийик болуп көрүнүүгө тырышты. Хазрети Зубейрдин «Йа, Расулаллах! Рафи жакшы ок атат» деген сөзүнө байланыштуу аны аскерге алды. Муну көргөн Самура бин Жүндүп: «Мен күрөштө Рафини жеңе аламын. Ошондуктан, мен дагы согушка катышкым келет», - деди. Пайгамбарыбыз жылмайып күлдү да экөөнү күрөштүрдү. Хазрети Самура Рафини (радыйаллаху анх) жеңгенден кийин аны да өздөрүнө кошуп алды. Башка балдарды Мединага ошол жердегилерди коргоо үчүн жиберди.

Шам жана куптан намаздарынын азанын Билал Хабаши (радыйаллаху анх) мукам үнү менен окуду. Пайгамбарыбыз намазды окуткандан кийин Мухаммед бин Масламаны (радыйаллаху анх) элүү кишилик кошуундун башына койду жана таң азанына чейин күзөт коюлуусун буюрду. Сахабалар демалууга киришти. Ошол түнү Пайгамбарыбыздын жанында күзөттө туруу урматы Хазрети Закванга насип болду.

Ушул кезде душман аскери Ислам аскеринин Шайхайнда демалып жатканын угуп, Икрима башкарган атчан кошуунду чалгынчы топ кылып дайындады. Али мусулман болбогон Икрима кошууну менен Харра деген жерге чейин барганы менен мужахиддерден коркуп артка чегинди.

Таң аткандан кийин Пайгамбарыбыз сахабаларды ойготту. Ухуд тоосуна барды. Ушул жерден эки аскер бири бирин көрө алышмак эле. Билал Хабаши (радыйаллаху анх) көңүл элжиреткен үн менен таң азанын окуду. Мужахиддер куралдарын асынган абалда Пайгамбарыбыздын артына туруп намаз окуп, дубаларын окушту. Пайгамбарыбыз үстүнө экинчи сооту менен туулгасын кийди.

Ушул кезде мунафыктардын башчысы Абдуллах бин Убай: «Биз бул жерге өзүбүздү өлтүрүүгө келдикпи? Муну башынан эмне үчүн ойлонбодук», - деп үч жүз мунафык менен бирге Ислам аскерлеринен бөлүнүп, Мединага кайра кайтып кетти.

Болгон жандары менен берилип, ушул жолдо шейит болууга башын сайган адамдардын саны жети жүз чамасында эле. Алардын бардыгы Пайгамбарыбызды акыркы каны калгыча коргоого сөз берген эле.

Пайгамбарыбыз мужахиддерди бир иретке келтирди. Аскерлерин аркасы Ухудга, өздөрү Мединага карай тургандай багытта жайгаштырды. Оң канатка Укаша бин Михсанды (радыйаллаху анх), сол канатка Абу Салама бин Абуласадды (радыйаллаху анх) кол башчы кылып дайындады. Саад бин Абу Ваккас менен Абу Убайда бин Жаррах (радыйаллаху анхум) алдыңкы саптан, мергендердин катарынан орун алышты. Сооттуу кошуундун башында Зубейр бин Аввам (радыйаллаху анх), алдыдагы соотсуз кошуундардын башында Хазрети Хамза (радыйаллаху анх) жүрдү. Микдад бин Амрга (радыйаллаху анх) аркадагы жаангерлерди башкаруу милдети жүктөлдү.

Ислам аскеринин сол тарабында Айнайн чокусу бар эле. Бул чокуда тар өткөөл бар болчу. Пайгамбарыбыз ушул өткөөлгө Абдуллах бин Жубайр (радыйаллаху анх) баштаган элүү мергенди койду. Алар ошол жерге жайгашышты. Пайгамбарыбыз алардын жанына барып мына мындай так буйрук берди: **«Бизди артыбыздан коргоп отургула. Ордуңарда болгула жана бул жерде эч кайда кетпегиле. Жоону жеңгенибизди көрсөңөр да силерге кабар берилмейинче, киши жиберилмейинче ордуңардан козголбогула. Жоонун бизди өлтүрөйүн деп жатканын, өлтүрүп жатканын көрсөңөр да келип бизге көмөктөшпөгүлө. Бизди аларда коргоого аракет кылбагыла. Силерге карай бет алган душмандын атчан аскерине ок аткыла. Анткени, атчан аскерлер аткан окко каршы жүрө алышпайт. Аллахым! Ушуларды аларга айтканыма сени күбө кыламын».** Ушул буйругун бир нече ирет кайталаган Пайгамбарыбыз: **«Жырткыч куштардын өлүп жаткан денелерибизге башын салганын көрсөңөр да мен силерге киши жибермейинче ордуңардан козголбогула. Эгер биздин капырларды кырып буттарыбыз менен таптаганыбызды көрсөңөр да мен силерге кабар жибермейинче ордуңардан козголуучу болбогула»,** - деди.

Тууну Хазрети Мусаб бин Умейрге берди. Хазрети Мусаб тууну колуна алып Пайгамбарыбыздын алдына барып турду.

Ушул кезде жаңыдан үйлөнгөн Хазрети Ханзала таң эрте жуунууга да убакыт таппай шашылыш Мединадан Ухудга келип, мужахиддердин катарына кошулду.

Ухудга үч күн мурда жетип келген мушрик аскерин Абу Суфйан башкарган эле. Алар аркаларын Мединага каратып жайгашышты. Оң канаттагы атчан кошуундарды Халид бин Валид, сол канаттагы атчан аскерлерди Икрима башкарды. Саффан бин Умаййанын да атчан аскерлерди башкаргандыгы тууралуу айтылат. Мушриктердин туусун Талха бин Абу Талха көтөрдү.

Эки аскер арасындагы күчтүн айырмасы өтө чоң эле. Курайш аскерлери саны, курал-жарагы жагынан Ислам аскеринен төрт эсеге артык эле. Курайш аскеринде кек сезимдери менен ичтери өрттөнгөн аялдар аспаптарды чертишип, ыр айтышып, аскерди согушка чакырды, сыйынган буттарынан көмөк сураштгы.

Ал эми мужахиддер болсо дуба кылышып, «Аллаху акбар! Аллаху акбар!» деп такбирлерди айтышты. Ислам дининин корголуусу жана таралуусу үчүн Аллаху тааладан жардам сурашты. Пайгамбарыбыз сахабаларын жихадга, Хак тааланын жолунда согушууга чакырып, бул жолдо ала турчу соопторун түшүндүрүп: «**Эй, сахабаларым! Саны аз адамга душман менен согушуу кыйындыкка турат. Эгер алар сабырдуулук кыла турушкан болсо Аллаху таала аларды кубанычка жеткирет. Анткени, Аллаху таала өзүнө баш ийгендер менен бирге.... Аллаху тааланын силерге убада кылган сыйын сурагыла»,** - деди. Ухуд согушуна байланыштуу аяти карималарды «(Эй момундар!) **Аллаху таалага жана баш ийгиле, ошондо ырайымга ээ болосуңар. Раббиңерден кечирим суроого жана Бейишке кирүүгө шашылгыла. Ушуга тырышкыла. Бейиштин чоңдугу жер менен асмандай. Бейиш Аллаху тааладан корко тургандар үчүн даярдалды. Алар аз болсо да, көп болсо мал-мүлктөрүн Аллахтын жолунда берет. Капаларын билдиришпейт. Баарын кечиришет. Аллаху таала жакшылык кылгандарды жакшы көрөт.»** («Али Имран» сүрөсү, 132-134)

«Алардын сыйы – Раббилеринен кечирим жана бактарынын астынан өзөндөр ага турчу Бейиш. Алар анда түбөлүк калышат. Ушундай кылгандардын, Аллаху таала менен Расулуна баш ийгендердин сыйы кандай жакшы!» - делинген. («Али Имран» сүрөсү, 136).

Көңүлдөрү ыйманга толуп, көздөрүнөн эрдик учкуну чачыраган, шейит болууну бардык көңүлү менен каалаган сахабалар бир орунда тура албай, тезирээк душман менен урушууга буйрук күтүп турушту. Бадр согушундагы сыяктуу Хазрети Али ак, Зубайр бин Аввам (радыйаллаху анх) сары, Абу Дужана (радыйаллаху анх) кызыл селделерин баштарына байлап алышты. Хазрети Хамза төө куштун канатындай жасалган айдарын тагынды.

Эки аскер бири-бирине бар болушунча жакындады. Толкундоо акыркы чегине жеткен эле. Бираздан кийин бир тарапта Аллаху тааланын динин таратуу үчүн эң жакындары менен да согушуудан тартынбаган Ислам мужахиддери, ал эми экинчи жакта ката ишенимдеринен айрылгысы келбеген Ислам душмандары арасында чоң согуш башталайын деп турган эле.

Бир октук аралыкка жакындаганда душман сабынан төөсү менен алдыга чыккан бир мушрик мухажирлерден согуша турчу киши сурады. Баарын өзүнөн коркот деп ойлоп, үч жолу кайталады. Ушундан кийин Ислам аскеринен узун бойлуу, сары селделүү бир эр жүрөк мухажир жөө ортого чыга келди. Бул – Пайгамбарыбыздын эжесинин уулу Зубайр бин Аввам (радыйаллаху анх) болчу. Ислам аскеринде «Аллаху акбар!» деген үндөр жаңырып, Хазрети Зубайрдын жеңүүсүн тилеп дуба кылышты. Зубайр бин Аввамдын (радыйаллаху анх) мушрикке жакындаар-жакындабас төөнүн үстүнө карай атылганы байкалды. Төөнүн үстүндө кызуу кармаш башталды. Ошондо Пайгамбарыбыздын **«Аны жерге кулат»** деген буйругу угулду. Хазрети Зубайр ушул буйрукту ала салып каршылашын жерге түрттү. Артынан өзү да секирип кылычы менен башын чапты. Мушриктин башы денесинен кыйылып түштү. Пайгамбарыбыз Зубайрга дуба кылды.

Кийин мушриктердин туу көтөрүүчүсү Талха бин Абу Талха ортого чыгып: «ичиңерде мага чыга турчу адам барбы?» - деп кыйкырды. Ага каршы Аллахтын арстаны Хазрети Али чыкты. Бир сокку менен баштан аяк соот кийинген мушриктин башын ээгине чейин жара чапты. Муну көргөн Пайгамбарыбыз **«Аллаху акбар! Аллаху акбар!»** деп такбир айтты. Буга сахабалар да кошулуп такбирдин үнү асманды титиретти.

Мушриктин туусунун жерге түшкөнүн көргөн Талханын бир тууганы Осман бин Абу Талха ортого карай жүгүрдү. Тууларын көтөрүп, каршылаш талап кылды. Ага каршы Хазрети Хамза чыкты. «Йа Аллах» деп Османдын далысына кылыч урганда туу кармаган колу жулунган мушрик жерге кулап мерт болду.

Кийин мушриктерден Абу Саад бин Абу Талха жөө ортого чыкты, ал баштан аяк соот кийинген эле. Куфурлуктун туусун жерден көтөрүп, Ислам аскерине карап: «Мен Кусамдын агасымын. Мага ким каршы чыга алар экен» деп бакырды. Пайгамбарыбыз ага каршы дагы Хазрети Алини чыгарды. Хазрети Али (радыйаллаху анх) ал мушрикти да өлтүрүп, туусун жерге кулаткандан кийин мужахиддердин жанына барып катарга турду.

Мындан кийин көптөгөн мушрик ортого чыгып, жерге түшкөн тууларын көтөрүп, мухажирлерден өздөрүнө каршы чыга ала турчу каршылаш талап кылышты. Бирок, баарында тең баатыр саха-

балар Аллаху тааланын уруксаты менен жеңишке жетишти. Ар мушрик өлтүрүлгөн кезде Ислам аскерлеринен такбир үндөрү чыгып, душманды ызага салды. Мушрик аялдарын болгон үндөрү менен чуулдашып, бир жагынан өз аскерлерин «Бул эмне деген маскаралык?!» деп кордошсо, экинчи жагынан «Бул эмне туруш?» деп согушка үндөштү.

Эки жак тең бир орунда тура албай турган кезде Пайгамбарыбыз: **«Коркоктукта уят менен маскаралык, ал эми илгерилөөдө кадыр менен урмат бар. Адам корккону менен тагдырынын жазмышынан кутула албайт» деген жазуусу бар кылычын колго алып: «Бул кылычты менден ким алат?» -** деди. Муну уккан бир канча ардактуу сахабалар колдорун созушту. Пайгамбарыбыз кайрадан: **«Мунун акысын берүү аркылуу менден ким алат?» -** дегенде сахабалар үнсүз туруп калышты. Кылычты алууну катуу каалаган Зубайр бин Аввам (радыйаллаху анх): «Мен аламын, йа Расулаллах», - деди. Пайгамбарыбыз кылычты Зубайрга бербеди. Абу Бакр, Омар, Алинин да (радыйаллаху анхум) сурагандарын Пайгамбарыбыз кабылдабады. Абу Дужана: «Йа, Расулаллах! Бул кылычтын акысы эмне?» - деп сурады. Пайгамбарыбыз: **«Анын акысы ийилип, бүгүлгөнгө чейин аны душманга уруу. Анын акысы мусулманды өлтүрбөө, аны менен капырлардын алдынан качпоо. Ошол аркылуу Аллаху таала сага жеңиш бергенге чейин Аллах жолунда согушуу»,** - дегенде Абу Дужана (радыйаллаху анх): «Йа Расулаллах! Мен анын акысын орундоо шарты менен аламын», - деди. Пайгамбарыбыз колундагы кылычты ага берди. Абу Дужана (радыйаллаху анх) өтө баатыр, эр жүрөк болгондугуна карабастан согушта өтө айлакер амалдарды кылчу. **«Согуш – айлакерлик»** деген хадиси шарифке толук баш ийчү. Абу Дужана кылычты алып, согуш майданына мактаныч менен, текеберлик менен ырларды айтып чыкты. Анын үстүндө бир көйногү менен башында кызыл селдеси гана бар болчу.

Абу Дужананын бул жүрүшүн сахабалар жактырышпады. Ушунда Пайгамбарыбыз: **«Бул жүрүштү согуш майданынан башка жерде колдонуу Аллаху тааланын азабына себеп болот»,** - деп, мактануу, текеберленүү жүрүш менен бир гана душманга каршы майданда гана басууга боло тургандыгын билдирди.

Андан арысына чыдай албаган мушриктерден Халид бин Валид карамагындагы аскерлер менен чабуулга чыкты. Ордунда тура албай турган сахабаларга Пайгамбарыбыз да чабуулга буйрук берди. Бир заматта «Аллаху акбар» деген такбир үнү согуш майданын жаңырткан эле. Эң алдында Хазрети Хамза колундагы кылыч менен соотсуз кошуундун башчысы экенине карабастан ар келген капырга кылычын шилтей берди. Чоң айбат менен келген Халид бин Валиддин аскерлери дароо артка чегиндирилди. Халид бин Валид бул жолу тоо өткөөлүндөгү жерди көрүп, арттан сокку берүү үчүн Айнайн чокусуна барды. Бирок, Хазрети Абдуллах бин Жубайр менен анын карамагындагы элүү жигит аларды октун астына алып, артка чегиндиришти.

Согуш катуу кызыган эле. Эки жак тең болгон күчтөрү менен кармашышты. Бир сахаба эң аз дегенде төрт мушрик менен урушуп, алга карай жылууга тырышты. Хазрети Хамза бир жагынан «Аллаху акбар! Аллаху акбар!» деп кыйкырса, экинчи жагынан «Мен Аллаху тааланын арстанымын деп кыйкырып» жоону кыйратып алдыга жыла берди. Савфан бин Умаййа тегерегиндегилерге «Хамза кайда? Мага көрсөткүлө» деп издеди. Бир кезде эки кылыч менен согушуп жүргөн бирөөнү көрдү. «Мына бул ким?» деп сураганда айланасындагылар «Издеген адамың, Хамза!», - дешти. Савфан: «Мен ушуга чейин өз коомун өлтүрүүгө умтулган айбаттуу адам көргөн жокмун», - деди.

Согуш кызуу жүрүп жаткан кезде мухажирлерден Зубайр бин Аввам (радыйаллаху анх) кылычтын өзүнө берилбегенине капаланып, «Мен Расулуллахтан кылычты сурадым. Бирок, ал аны Абу Дужанага берди. Мен болсо анын эжеси Сафийанын уулумун. Анын үстүнө Курайштыкмын. Барып көрөйүн Абу Дужананын менден артык эмне кыла ала тургандыгын» деп ойлоду. Ошентип, Абу Дужананы көз сала баштады. Абу Дужана (радыйаллаху анх) «Аллаху акбар!» деп кыйкырып, мушриктен кез келген адамды өлтүрүп жүргөн эле. Мушриктердин ичиндеги айбатуу, ири денелүү, баштан аяк соот кийинген бири Абу Дужананын (радыйаллаху анх) алдынан чыкты. Ал Абу Дужанага кылычын шилтеди. Абу Дужана анын соккусунан калканы менен коргонуп, кылыч калканга кадалып калды. Кылычын канча тартса да чыгара албады. Кезек Абу Дужанага келген эле. Ал кылыч менен бир урганда каршылашы жан тапшырды. Ошондон кийин Абу Дужана алдынан чыккан бардык ыймансыз мушриктерди кырып, тоонун этегиндеги

мушриктерди сүрүп, аялдар отурган жерге чейин жетип барды. Бирок, кылычын көтөрүп турса да Абу Суфйандын аялы Хиндди өлтүрбөдү. Муну көргөн Зубайр бин Аввам (радыйаллаху анх) өз-өзүнө: «Кылычтын кимге бериле тургандыгын Аллах менен Расулу менден жакшы билишет», - деди. «Валлаху мен андан артык согушкан адам көрбөдүм», - деди.

Микдад бин Асвад, Зубайр бин Аввам, Хазрети Али, Хазрети Омар, Талха бин Убайдуллах, Мусаб бин Умайрдын баары эч ким талкалап өтө алгыс өз-өзүнчө чеп сыяктуу эле. Пайгамбарыбыздын душманга өтө жакын барып согушканын, кайта-кайта чабуулдаганын көргөн сахабалар абдан тынчсызданышты. Расулуллахка бир зыян келип албаса экен деп анын айланасына жыйналышып, соотторго оронгон душманга көз ачтырышкан жок. Ушул кезде Абдуллах бин Амр (радыйаллаху анх) шейит болду. Ал Ухуддун алгачкы шейити эле. Анын шейит болгонун көргөн жолдоштору арстандай айбаттанышып, Аллаху тааланын ыраазылыгы үчүн душмандын ортосуна умтулушту.

Согуш кызыган кезде баатырдыктын жышааны болгон Хазрети Абдуллах бин Жахш (радыйаллаху анх) менен ок атуучулардын башчысы Сад бин Абу Ваккас кездешишти. Алар ар жеринен жаракат алышкан эле. Саад бин Абу Ваккас (радыйаллаху анх) мындайча баяндайт: «Ухуддагы согуштун катуу кызыган мезгили эле. Дароо Абдуллах бин Жахш жаныма келип колуман кармады, мени бир таштын түбүнө карай тартып жөнөдү. Мага: «Азыр сен ушул жерде дуба кыл. Мен «Амин» деймин», - деди. Мен дуба кылайын сен «Амин» де деди. Мен: «Жарайт», - деп мындай дуба кылдым: «Аллахым! Мага өтө күчтүү душмандарды жибер. Алар менен айоосуз чабышайын. Баарын өлтүрөйүн. Гази болуп кайтайын.» Менин кылган дубама чын көңүлдөн «Амин» деди. Кийин өзү дуба кыла баштады: «Аллахым! Мага кан ичер душмандарды жибер. Алар менен айоосуз согушайын. Жихадды көрсөтөйүн. Бардыгын өлтүрөйүн. Соңунда мени бири шейит кылсын. Кийин эрди-мурдумду, кулктарымды кессин. Каным шорголоп сенин алдыңа барайын. Сен «Абдуллах! Эрдиңди, мурдуңду, кулактарыңды эмне кылдың?» деп сураганыңда «Аллахым! Мен алар менен көп айыптуу иштерди кылдым. Ордунда колдоно албадым. Сенин алдыңа алып келүүгө уялдым. Пайгамбарыбыз катышкан бир согушта чаңга көмүлүп, ошондой келдим» деп айтайын», - деди.

Көңүлүм мындай дубага «Амин» дегиси келбеди. Бирок, ага убада бергендиктен каалабай «Амин» дедим.

Кийин кылычтарыбызды алып согушка кириштик. Экөөбүз тең алдыбыздан чыккандарын кырып салып жаттык. Ал эр жүрөк баатырдык менен согушуп, душман сабын таркатып жатты. Душманга кайра-кайра чабуул жасап шейит болууга болгон күчүн салды. «Аллаху акбар! Аллаху акбар!» деп ураан чакырып, согушуп жүргөндө кылычы сынды. Ошол кезде Пайгамбарыбыз ага бир курманын талын берип, согушууну улантууну буюрду. Бул бутак бир мужиза аркылуу кылычка айланып, алдына келгенинин баарын сулата берди. Өтө көп душман өлтүрүлдү. Согуштун акырына карай Абул Хакем деген мушриктин аткан огу менен өзү каалагандай шейит болду. Шейит болгондон кийин капырлар анын денесине барып мурдун, эрдин, кулактарын кесип алышты. Ал канга бойолду.»

Мужахиддердин сабында кылычынын кынабын сындырып, «Өлүү качуудан артык» деп мушриктердин арасына атырылган Кузман көптөгөн эрдиктерди көрсөттү. Бир өзү жети-сегиз капырды өлтүрдү. Акры жараланып, жерге кулады. Сахабалар анын бул эрдигине таң калышып, Пайгамбарыбызга айтышканда: **«Ал тозоктук»,** - деди. Катада бин Нуман Кузмандын жанына барып, «Эй Кузман! Шейиттик куттуу болсун» дегенде Кузман: «Мен дин үчүн эмес Курайштыктардын Мединага келип, курма багымды куртпоолору үчүн уруштум», - деди. Кийин бир ок менен колунун тамырын кесип, өзүн өзү өлтүрдү. Пайгамбарыбыз эмнеликтен **«Ал тозоктук»** дегенинин хикматы ошол кезде түшүнүктүү болду.

Согуштун башынан баштап Пайгамбарыбыз баштаган бардык сахабалар чоң баатырдык көрсөтүштү. Чоң чабуулдар менен душманды артка чегиндиришти. Таштан, бактан жасаган «Лат», «Узза», «Хубал» деген буттарынан көмөк сураган мушрик тобу мужахиддердин чабуулдарына туруштук бере алышпай артка кача башташты. Аларды согушка үндөө үчүн келген аялдар болгон үндөрү менен кыйкырышып, качкан аскерлерге жетүүгө тырышышты.

Курайштык мушриктер согуш майданынан качып, өздөрү менен бирге алып келген оокаттарын таштап Меккеге карай бет алышканда Ислам аскерлери кубанышып, Аллаху тааланын өздөрүнө уба-

да кылган жеңишине жеткиргендиги үчүн шүгүрчүлүк кылышты. Саны менен күчү жагынан бир нече эсе басымдуу экендигине карабастан мушриктер мусулмандардын алдында маскара болушкан эле. Биринен бири озуп качканда сахабалар алардан кууп жеткендерин өлтүрүшкөн эле. Ушул согушта жаңыдан үйлөнгөн Ханзала бин Абу Амир (радыйаллаху анх) аты менен качып бара жаткан мушрик аскеринин баш кол башчысы Абу Суфйанга жетип алды. Атынын буттарын кылыч менен уруп, атты кулатты. Жерге кулаган Абу Суфйан болгон күчү менен «Эй Курайштыктар! Көмөктөшкүлө! Мен Абу Суфйанмын. Ханзала мени кылыч менен өлтүргөнү жатат», - деп кыйкыра баштады. Аны менен бирге качкан мушриктер муну көрүшсө да өз баштарын ойлоп, кол башчыларына назар оодарышкан жок. Бирок, ошол учурда Хазрети Ханзаланын дал артында турган Шаддад бин Асвад деген мушрик найзасын Ханзаланын (радыйаллаху анх) аркасына кадады. Хазрети Ханзала «Аллаху акбар» деп каршылык көрсөткүсү келгени менен жерге кулап түшүп, шейит болду, руху Жаннатка учту. Пайгамбарыбыз: **«Мен Ханзаланын периштелердин жер менен көктүн арасында күмүш идиштин ичинде жамгырдын суусу менен жуунтушканын көрдүм», -** деди. Абу Усейди мындай дейт: «Пайгамбарыбыздын бул сөзүн уккан соң Ханзаланын жанына бардым. Анын башынан жамгырдын суусу тамчылап турган эле. Бул тууралуу барып Пайгамбарыбызга айттым. Хазрети Ханзаланы **«Гасиул малаика»** (периштелер жууган киши) деп атады».

Мушриктердин качканын көргөн Айнайн өткөөлүндөгү саадакчылардын бир бөлүгү согуш бүттү деп ойлошуп, ордуларын таштап кетип калышты. Кол башчылары Абдуллах бин Жубейр менен он эки адам гана Пайгамбарыбыздан кабар келбеди деп орундарында калышты.

Хазрети Алинин баатырлыгы

Ушул кезде аңдып турган, бардык мүмкүндүктү пайдаланууга тырышкан Курайш саадакчыларынын кол башчысы Халид бин Валид өткөөлдөгү мужахиддердин азайгандыгын көрүп, карамагындагы атчан аскерлерди чабуулга чыгарды. Икрима бин Абу Жахл менен бирге дароо Айнайн өткөөлүнө келишти. Абдуллах бин Жу-

байр менен адал жолдоштору сап курап тизилип турушту. Саадактарындагы ок түгөнгүчө душманга ок жаадырышты. Кийин найзалары менен салгылашышты, бетме-бет келген кезде кылычтары менен «Аллаху акбар! Аллаху акбар!» деп ураан чакырып, салгылашышты. Ыймандуулар менен ыймансыздардын арасында бир адамга жыйырма беш адамдай келе тургудай абалда эле. Сахабалар Пайгамбарыбыздын буйругун орундоо үчүн акыркы тамчы кандары калганча согушушту. Биринен кийин бири шейит болуп, жерге кулап, рухтары Бейишке учту. (радыйаллаху анхум).

Мушриктер кектери менен Хазрети Абдуллахтын кийимдерин жыртып, денесин найза менен тешкилешти. Ичин жарып, ич органдарын сыртка чыгарышты.

Халид бин Валид менен Икрима өткөөлдөгү мужахиддерди шейит кылгандан кийин Ислам аскеринин артынан чабуул кылышты. Сахабалар аркаларында дароо пайда болгон душманды көргөндө жыйналууга мүмкүндүк таба алышпай калышты. Анткени, көбү куралдарын да таштап коюшкан эле. Абал дароо өзгөргөн эле. Качкан Курайштык мушриктер Халид бин Валиддин аркадан чабуулдаганын көрүшүп кайрадан кайтышты. Мужахиддер эки оттун ортосунда калышкан эле. Жоо алдынан жана аркасынан кол салып, мужахиддерди кысымга ала башташты. Сахабалардын бири-бири менен байланышы үзүлдү. Таркоого мажбур болушту.

Хазрети Али бул окуяны мындайча баяндаган: «Араларында Икрима бин Абу Жахл да болгон мушрик кошуундун ортосунда калдым. Алар мени курчап алышты. Көбүн кылыч менен өлтүрдүм. Ажалым келбегендиктен мага эч нерсе болбоду. Бир кезде Пайгамбарыбыздан көзүм үзүлдү. «Ант кыламын, ал согуш майданын таштап кете турчу адам эмес. Аллаху таала биздин кылган орунсуз аракетибизге байланыштуу аны арабыздан алып, көтөргөн чыгар. Мага да салгылашып өлүүдөн башка айла калбады» деп кылычымды шилтей бердим. Мушриктерге чабуул кылып, аларды кыра баштаганымда Пайгамбарыбыздын ошолордун арасында калганын көрдүм. Пайгамбарыбызды Аллаху таала периштелери менен коргогондугун түшүндүм.»

Душман аскерлери Пайгамбарыбыздын жанына чейин жакындап барды. Өтө кооптуу абал туулган эле. Пайгамбарыбыз жалгыз өзү душманга каршы аскер кошуунундай каршы туруп, ордунан

козголбоду. Бир жагынан душман менен салгылашып, экинчи жагынан тарап кеткен сахабаларын жыйноого аракет кылып: **«Эй, баланча! Мага карай кел. Эй, баланча, мага карай кел. Мен Расулуллахмын. Мага келген адамга Бейиш бар», -** деп жүрдү. Хазрети Абу бакр, Абдуррахман бин Авф, Талха бин Убайдуллах, Али бин Аби Талиб, Зубейр бин Аввам, Абу Дужана, Абу Убайда бин Жаррах, Саид бин Муаз, Саад бин Абу Ваккас, Хаббаб бин Мунзир, Усейд бин Худайр, Сахл бин Ханиф, Асым бин Сабит, Харис бин Симма (радыйаллаху анхум) бир заматта Пайгамбарыбыздын жанына жыйналып, аны коргоо үчүн жандуу калкан болуп катар тизилишти.

Ушул кезде Аббас бин Убаданын (радыйаллаху анх) тарап кеткен сахабаларды жыйноо үчүн: «Эй туугандарым! Бул учураган кыйынчылыгыбыз Пайгамбарыбыздын буйругун орундабоонун натыйжасы. Тарабагыла! Пайгамбарыбыздын жанына келгиле. Эгер биз коргоочулардын катарынан орун албай, Пайгамбарыбызга бир зыяндын келүүсүнө себеп болсок Раббибиздин алдында биз айта турчу шылтоо калбас», - деди. Хазрети Аббас бин Убада жанында Харижа бин Зейд жана Авс бин Аркам (радыйаллаху анхум) болсо да душмандын ичине «Аллаху акбар» деп жарып кирип, кылычы менен умтулду.

Пайгамбарыбызды коргоо үчүн болгон күчтөрүн салып салгылашты. Харижа бин Зейд он тогуз жеринен жаракат алган болчу. Калгандарынын жарасы да аз эмес эле. Үчөө тең катуу эңсеген шейиттик даражаларына чыгышты.

Сахабалар ушундай кооптуу учурда Пайгамбарыбыздын жанына жыйнала башташты. Мушриктер Пайгамбарыбыз менен аны коргогон сахабаларды тегеректеп курчап алышты. Туш тараптан жакындап улам кыса башташты. Курайштыктардан бир топтун ичке карай умтулганын көргөн Пайгамбарыбыз жанындагы жан берүүгө даяр сахабаларына: **«Мына бул душманды ким күтүп алат?» -** дегенде Вахб бин Кабус (радыйаллаху анх) «Жаным сизге курман болсун йа Расулаллах! Мен күтүп аламын», - деп алга карай умтулду. Аллаху тааланын атын оозунан таштабаган ушул баатыр кылыч менен душман арасына кирди. Пайгамбарыбыз: **«Сага Бейиш бар», -** деди. Анын душман алдындагы эрдигин көргөндө: **«Аллахым! Ага ырайымдуулук кыла көр. Ага мээримдүүлүк**

кыл», - деди. Мушриктердин Хазрети Вахбды ортолоруна алып найза менен шейит кылгандыктарын көргөн Саад бин Абу Ваккас ага көмөк берүү үчүн ичке умтулду, душман ортосуна барып керемет баатырдыгын көрсөттү. Бир нече капырды саптан чыгарды. Калгандарын да артка ыргытып, Пайгамбарыбыздын жанына келди. Пайгамбарыбыз Хазрети Вахб үчүн: **«Мен сенден ыраазымын. Аллаху таала да ыраазы болсун»,** - деп дуба кылды.

Пайгамбарыбыз мужахиддердин курчоосун жарып, өзүнө карай бир мушрик аскеринин келе жатканын көрүп, Хазрети Алиге: **«Аларга чабуул жаса»,** - деп буюрду. Хазрети Али чабуул жасап, Амр бин Абдуллахты өлтүрүп, калгандарын артка кайтарды. Кылычы сынып калган соң Пайгамбарыбыз Зулфикарды ага берди. Дагы бир топ аскер келе жатканда Пайгамбарыбыз: **«Йа Али, мына булардын жамандыгын кайтар»,** - деди. Жанын Пайгамбарыбыздын жолуна курман кылган Аллаху тааланын арстаны дароо чабуулга өттү. Ошол кезде Жабраил алейхиссалам келип Пайгамбарыбызга: **«Йа Расулаллах! Алиде өзгөчө эрдик, баатырдык көрүнүүдө»,** - дегенде Пайгамбарыбыз: **«Ал менден, мен анданмын»,** - деди. Жабраил алейхиссалам: «Мен экөөңөнмүн», - деди. Ошол кезде: **«Али сыяктуу эр жүрөк жигит, Зулфикар сыяктуу кылыч жок»,** - деген добуш келди.

Мушриктер Пайгамбарыбыздын жанына жакындай алышпай тургандыктарын түшүнүп, ок ата башташты. Атылган октор үстүнөн, жанынан өтүп жатты. Душманды кайтаруу үчүн болгон күчтөрүн салган сахабалар бул абалды көрө салып Пайгамбарыбыздын алдына келип, денелерин окко тосо башташты. Пайгамбарбыз сахабаларына ок менен жооп берүүнү буюргандан кийин сахабалар да ок жаадыра башташты. Пайгамбарыбыз Саад бин Аби Ваккасты алдына отургузду. Өтө мерген болгон Хазрети Саад душманга ок ата баштады. Саадагы менен ар ок атканда «Йа Раббим! Бул сенин огуң. Аны менен душманды ур», - деди. Пайгамбарыбыз да: **«Аллахым! Сааддын дубасын кабыл кыл! Аллахым! Сааддын огун туурала. Улант Саад! Улант! Ата-энем сага курман болсун»,** - деди. Ушундайча ал ар ок атканда Пайгамбарыбыз ушул дубасын кайталады. Хазрети Сааддын огу түгөнгөндөн кийин Пайгамбарыбыз ага өз окторун берди. Саад бин Аби Ваккастын ар бир огу душманга же анын атына тийип жатты.

Мушриктердин аткан окторуна каршы Абу Талха Пайгамбарыбыздын алдына туруп, анын алдына калканы менен денесин тосуп, жеңишти ураандап кыйкырды. Пайгамбарыбыз: **«Аскердин ичинде Абу Талханын үнү жүз адамдан кайырлуу»,** - деген. Абу Талха мүмкүн болушунча душманга ок атуудан тайсалдабады, анын аткан бардык огу көздөгөнүнө тийип жатты. Аткан окторду көрүүгө Пайгамбарыбыз башын жогору көтөргөндө ок тийет деп корккон Абу Талха (радыйаллаху анх) «Аты-энем сизге курман болсун, йа Расулаллах! Башыңызды көтөрбөңүз. Сизге душман огу тийип жүрбөсүн. Денем сизди коргосун. Мен өлмөйүнчө сизге жете алышпайт. Мен өлмөйүнчө сизге эч нерсе болбойт» деп Пайгамбарыбызды өз жанынан артык көрдү.

Ухуд майданынын бардык жеринде кыргын салгылаш болуп жатты, кээ бирлери ат менен, кээ бирлери жөө абалда согушууну улантышты. Сахабалар али жыйнала элек болушчу. Пайгамбарыбыздын айланасында отуз чакты гана сахаба болуп, алар келген окторго, найзаларга, кылычтарга өз денелерин тосуп жатышты. Бир гана максаттары Пайгамбарыбыздын буйругун орундоо жана аны келе турчу бардык зыяндардан коргоо болду. Жигиттердин сардары Хазрети Хамза ошол салгылашта Пайгамбарыбыздан бөлүнүп калып, эки колундагы эки кылыч менен душмандын ортосунда согушту. Анын «Аллаху акбар!» деген үнү душман жүрөгүнө үрөй салды. Ошого чейин бир өзү отуз душман өлтүрүп, көбүнүн бутун, колун чапкан болчу. Айланасын курчаган душманды кырган кезде Сибаа бин Үммү Анмар «Мага каршы тура алчу жигит барбы?» деп Хазрети Хамзага каршы чыкты. Хазрети Хамза «Бери кел, эй сүннөтчү аялдын баласы! Демек сен Аллахка жана Расулуна каршы чыктың, ошондойбу?» деп анын буттарынан кармап жерге кулатты. Үстүнө чыгып, башын жулуп алгандан кийин каршы беттеги таштын ары жагынан Вахшинин өзүн найза менен мээлеп турганын көрдү. Дароо ага умтулган кезде буту чуңкурдагы ылайга тайып аркасы менен кулады. Ошол кезде соотунун алдыңкы жагы ачылган болчу. Ушул көз ирмемди пайдаланган Вахши найзасын ыргытты. Найза Хазрети Хамзанын денесине кадалып, ары жагынан чыкты. Улуу баатыр Хамза (радыйаллаху анх) «Аллахым!» деп ошол жерде жерге кулады. Шейит болуп, эңсеген максатына жетти. Аллаху тааланын жолунда Пайгамбары үчүн жан тапшырган эле...

Ушул кезде душман сабынан бирөө: «Эй Курайш жамааты! Туугандык катнашты сактабай турган, коомубузду бөлгөн Мухаммед кутулса мен кутулбаймын», - деп мушриктерди Пайгамбарыбызга чабуулга чакырды. Бул Асым бин Абу Авфтын үнү болчу. Абу Дужана (радыйаллаху анх) бул үндү укту. Чабышып отуруп, Асым бин Авфты таап өлтүрдү. Бирок, артындагы мушрик Мабед күчү менен кылычын Хазрети Абу Дужанага шилтеди. Аллаху тааланын жакшылыгы менен шамдагай аракет менен жерге кулаган Абу Дужана (радыйаллаху анх) өлүм соккусунан аман калды. Дароо ордунан туруп, Мабедди кылыч менен согуп өлтүрдү.

Курайштык мушриктердин көздөгөнү Пайгамбарыбыз болчу. Ага жакындоо үчүн болгон күчүн жумшашты. Бирок, айланасында коргоп жүргөн, бир зыян келет деген коркунуч менен жандарын курман кылуудан тартынбаган ардактуу сахабалардан эч өтө алышпады. Ушул эр жүрөк отуз жигит Пайгамбарыбыздын алдында «Йа Расулаллах! Сиздин жаныңыздан кетпейбиз. Биз сизге калкан болобуз, сиз аман болсоңуз болду», - дешти. Мушриктер топ-топ болуп кол салышты. Пайгамбарыбыз жанындагы сахабаларына ушул топту көрсөтүп: **«Аллаху тааланын жолунда денесин ким курман кылат», -** дегенде Мединалык беш сахаба алга чыкты. Алар Пайгамбарыбыздын көз алдында такбирлерин айтып, болгон күчүн салып чабышышты. Алардын төртөө шейит болду. Бешинчиси он төрт жеринен жараланып, жерге кулаганда Пайгамбарыбыз: «Аны менин жаныма алып келгиле», - деди. Денесинин бардык жеринен кан агып турган эле. Пайгамбарыбыз отуруп, бутуна башын жазданды. Ушундай шейит болуу урматына ээ болгон бул бактылуу сахаба Умара бин Йезид (радыйаллаху анх) болчу.

Талха бин Убайдуллахтын баатырлыгы

Мушриктер өтө жакындап келген кезде Пайгамбарыбыз: **«Мына буларды ким тосуп алат, ким токтотот?»** - деди. Талха бин Убайдуллах (радыйаллаху анх): «Мен йа Расулаллах!» - деп алга чыккысы келди. Пайгамбарыбыз: **«Сен сыяктуу дагы ким бар?» -** деди. Мединалык сахабалардын бири «Мен» деп уруксат сурады. Пайгамбарыбыз: **«Кана, сен чык»** деп буюрду. Ал алдыга чыгып,

мушриктерге каршы умтулду. Теңдешсиз баатырдык көрсөттү. Бир нече капырды өлтүргөндөн кийин шейит болду. Пайгамбарыбыз дагы: **«Мына буларга ким каршы турат?» -** деп сурады. Баарынан мурда дагы да Талха (радыйаллаху анх) чыкты. Пайгамбарыбыз: **«Сен сыяктуу дагы ким бар?»** - деп сураганда ансардан бир киши: «Мен йа Расулаллах!» - деди. Пайгамбарыбыз ага: **«Кана, сен чык»,** - деди. Ал да мушриктер менен чабышып жүрүп шейит болду. Ушундайча ошол кезде Пайгамбарыбыздын жанында жүргөн сахабалардын бардыгы согушуп шейит болушту. Пайгамбарыбыздын жанында Талха бин Убайдуллахтан (радыйаллаху анх) башка эч ким калбаган эле. Хазрети Талха Пайгамбарыбызга зыян келип калар деп коркуп, аны айланып жүгүрүп, капырлар менен урушуп жүрдү. Анын кылыч шилтөөсү бир кезде Пайгамбарыбыздын жанына келген душманга каршы туруусу, саадак огуна, найзага жана кылычка денесин калкан кылып тосуусу теңдешсиз окуя болчу. Хазрети айланып жүрүп өзүнө тийген кылычтарды сезбеди. Максаты Пайгамбарыбызды коргоо, ушул жолдо башка бир туугандары сыяктуу шейит болуу эле. Денесинде жаракат албаган жери калбаган эле. Кийиминен кандан башка эч нерсеси көрүнбөдү. Бирок, ал ушуга карабастан төрт жагына тең үлгүрүп жүрдү. Ошол кезде Хазрети Абу Бакр менен Саад бин Абу Ваккас Пайгамбарыбыздын жанына келип жетишти. Баатырлардын баатыры болгон Хазрети Талха ушул кезде көп кан жоготуп жерге кулаган эле. Бардык жеринен жаракат алган эле. Алтымыш алты чоң, сансыз майда жаракаттары бар эле Пайгамбарыбыз Хазрети Абу Бакрга дароо Хазрети Талхага көмөк берүүнү буюрду. Абу Бакр Сыддык (радыйаллаху анх) Хазрети Талханын эсин жыйноосу үчүн бетине суу септи. Талха бин Убайдуллах (радыйаллаху анх) эсин жыйаар-жыйбас «Йа Абу Бакр! Расулуллах аманбы?» - деп өзүнүн Пайгамбарыбызга деген чексиз берилгендигин көрсөттү. Пайгамбарыбызды жакшы көрүү, анын мубарек денеси үчүн жанын курман кылуу болсо ушунчалык болмок. Хазрети Абу Бакр: «Расулуллах аман. Мени ал жиберди», - дегенде Талха (радыйаллаху анх) ырахат дем алып: «Аллаху таалага чексиз шүгүрлөр. Ал тирүү болсо калган кыйынчылыктар түк эмес», - деди. Ошол кезде дагы бир нече сахаба жетип келишкен эле. Пайгамбарыбыз Хазрети Талханын жанына барды. Жаралуу мужахид Пайгамбарыбыздын тирүү экендигин көргөндө кубанганынан ыйлап жиберди.

Пайгамбарыбыз анын денесин сылап, колун жайып: **«Аллахым! Ага шыпаа бер! Күч бер», -** деп дуба кылды. Пайгамбарыбыздын бир мужизасы катары Хазрети Талха сопсоо болуп ордунан туруп, душман менен уруша баштады. Пайгамбарыбыз ал үчүн: **«Ухуд күнү жер бетинде оң жагымда Жабраилден, сол жагымда Талха бин Убайдуллахтан башка мага жакын адамдын жок экенин көрдүм. Жер бетинде жүргөн Бейиштик адамды көргүсү келген адам Талха бин Убайдуллахты карасын», -** деди.

Бүткүл майдан чебинде уруш кызуу жүрүп жаткан болчу. Пайгамбарыбыздын жанында Абу Дужана туу кармоочу Мусаб бин Умейр, Талха бин Убайдуллах Пайгамбарыбызды коргоо үчүн аркы саптан жетип келген Насиба ханым жана бир нече сахаба (радыйаллаху анхум) бар эле. Алар мушриктерге каршы Пайгамбарыбыз менен бирге согушуп жаткан болчу. Башынан тырмагына чейин куралданып алган жана соот менен туулга кийген мушрик Абдуллах бин Хунайд Пайгамбарыбызды көрүп, атын теминди. «Мен Зубайрдын улумун. Мага Мухаммедди көрсөткүлө. Мен аны өлтүрөмүн же анын жанында өлөмүн», - деп кыйкырды. Атын Пайгамбарыбызга карай буруп келе жатканда Хазрети Абу Дужана анын алдына туруп: «Кел, кана. Мен Пайгамбарыбыздын мубарек денесин өз денем менен коргой турчу адаммын. Мени өлтүрмөйүнчө ага жете албайсың», - деди. Аттын буттарын кылыч менен уруп, Абдуллах бин Хунайдды жерге кулатты. Окуяны көрүп турган Пайгамбарыбыз: **«Аллахым! Харашанын уулуна** (Абу Дужанага) **мен кандай ыраазы болсом Сен да ошондой ыраазы бол», -** деп тиледи.

Мушриктерден өтө мерген жаачы болгон Малик бин Зухейр бардык жерден Пайгамбарыбызды издеп, бир мүмкүндүгүн таап, аны өлтүрүүнү каалады. Пайгамбарыбызга жакындап барып, жаасын керип, Пайгамбарыбыздын башын мээлеп туруп ок атты. Көздү ачып-жаба тургудай убакыт болгон жок, Хазрети Талха колун ачып тура калды. Ок анын алаканына тийип, колун жаралады. Манжаларынын бардык күрөө тамырлары кесилди, колунун сөөктөрү сынды. Муну Пайгамбарыбыз көрүп: **«Эгер** (мени коргоо үчүн колуңду окко созоордо) **бисмиллах дегенинде адамдар сага карап турганда периштелер сени көктөргө көтөрмөк», -** деген.

Меккелик мушриктерден Абудаллах бин Камиа, Убай бин Ха-

лаф, Утба бин Абу Ваккас, Абдуллах бин Шихабы Зухри деген төрт мушрик Пайгамбарыбызды өлтүрүүгө чечим чыгарышып, ант ичишкен эле. Бул кысталып турган маалда Пайгамбарыбыз жанында бир нече сахаба бар болсо да душман менен кызуу урушуп жатты. Пайгамбарыбыздын алдында туу кармоочу Мусаб бин Умейр бар болчу. Хазрети Мусаб кийген сооту менен Пайгамбарыбызга өтө окшоп калган эле. Ал да оң колуна Ислам туусун кармап, мушриктер менен салгылашып жүргөн болчу. Ушул кезде соотко оронгон Ибн Камиа аты менен ортого жакындады. Болгон үн менен «мага Мухаммедди көрсөткүлө. Аны өлтүрбөсөм өзүм өлөйүн» деп кыйкырып, Пайгамбарыбызга карай атын бурду. Хазрети Мусаб менен Насиба ханым ага каршы туруп, денелери менен Пайгамбарыбызды коргоп, душман менен кармашты. Бул капырга канча кылыч урулганы менен кийген соотунан кылыч өтпөдү. Ибн Камиа Насиба ханымды кылыч менен уруп, далысын жаралады. Кийин Хазрети Мусабдын туу кармаган оң колуна кылычын шилтеди. Оң колу кесилген Мусаб бин Умейр жанынан артык көргөн Ислам туусун жерге түшүрбөстөн сол колуна алды. Ошол маалда ал **«Мухаммед алейхиссалам расул. Андан мурда да расулдар келген»** деген аяти кариманы окуду («Али Имран» сүрөсү, 144). Ибн Камиа бул жолу кылыч менен сол колуна шилтеди. Сол колу дагы кесилген ал тууну жерге түшүрбөй билеги менен кысып, желбиретти. Ибн Камиа бул жолу найзасын сахабанын денесине кадады. Мусаб (радыйаллаху анх) башка бир туугандары сыяктуу шейит болуп, акыретке көчтү.

Хазрети Мусаб жерге кулап бара жатканда Исламдын туусу жерге түшүрүлбөгөн, аны дароо Хазрети Мусабдын кейпине кирген бир периште колуна алган болчу. Пайгамбарыбыз **«Алга, йа Мусаб! Алга»** дегенде тууну кармап турган киши «Мен Мусаб эмесмин», - деди. Ошол кезде Пайгамбарыбыз анын периште экенин түшүнүп, тууну Хазрети Алиге берди.

Ибн Камиа болсо Хазрети Мусабды Пайгамбарыбыз деп ойлоп, тез мушриктерге барып: «Мухаммедди өлтүрдүм», - деп кыйкыра баштады. Муну уккан мушриктер көздөгөн максатка жеттик деген кубаныч менен андан бетер кутура түшүштү. Окуянын чоо жайын билбеген сахабалардын кайгыдан буту-колдору иштебей калды. Ортодо азалуу жагдай өкүм сүрө калды. Хазрети Омардын да кол-

дору шалдырап, достору менен турган жерлерине отуруп калды. Анас бин Надр (радыйллаху анх) аларды көрүп: «Эмнеге отурсыңар?» - деп сурады.

Алар: «Расулуллах алейхиссалам шейит болуптур», - деп жооп беришти. Хазрети Анас: «Расулуллах шейит болсо Анын Рабби-си (Аллаху таала) түбөлүк. Расулуллахтан кийин биз тирүү калып эмне кылабыз?» Кана, тургула! Пайгамбарыбыз согушуп, жанын курман кылган нерсе үчүн биз дагы жаныбызды курман кылалы», - деп кылычын кынынан сууруп, «Аллаху акбар» деп душмандын ортосуна карай умтулду. Бир нече капырды өлтүрүп, өзү шейит болду. Бул мубарек сахабанын бир гана бетинде жетимиш жаракат бар болчу. Денесиндеги жаракаттын көптүгүнөн аны бир тууганынан башка эч ким тааный албады.

Сахабалардын көпчүлүгү тарап кетип, көпчүлүгү шейит болгон эле. Алардын ушундай таралганын пайдаланган мушриктер Пайгамбарыбыздын айланасына жыйналышты. Таш менен, кылыч менен Пайгамбарыбызды шейит кылууга аракет кылышты. Расулуллахтын үстүндө эки соот болгондуктан соккулар таасир кылбады. Утба бин Абу Ваккастын ыргыткан таштары Пайгамбарыбыздын бетине тийип, астынкы эрини жараланды. Алдыңкы тиши сынды. Ошол кезде Ибн Камиа деген мушрик да келип кылычын Пайгамбарыбыздын башына шилтеди. Пайгамбарыбыздын туулгасы жарылып, эки жагы саамайына кирди. Ибн Камиа далысынан уруп жаралаганда Пайгамбарыбыз мусулмандарды кулатуу үчүн Абу Амирдин казган чуңкуруна бир жагы менен кулады. Пайгамбарыбыз Ибн Камиа үчүн **«Аллаху таала сени маскара кылсын», -** деди. Ибн Камиа катуу кубанып: «Мухаммедди өлтүрдүм», - деп кыйкырып Абу Суфйандын жанына барды. Мушриктер максаттарына жеткен болчу. Эми алар Пайгамбарыбызга назар салышпады. Пайгамбарыбыздын жаткан чуңкурунан кетип, эки жактагы сахабалар менен согушууга киришишти.

Пайгамбарыбыз чуңкурга кулаган кезде жаагы канап турган эле. Колу менен бетин сүрткөн кезде колу менен сакалынын канга боёлгондугун көрдү. Бир тамчы канын жерге түшүрбөө үчүн Жабраил алейхиссалам мубарек канын кармап: «Йа Хабибаллах! Аллаху таалага ант кыламын, эгер ушул кан жерге түшкөндө кыяматка чейин жерден чөп чыкмак эмес», - деди. Пайгамбарыбыз:

«Эгер менден бир тамчы кан жерге тамса көктөн азап түшөт. Йа Раббим! Коомумду кечир. Анткени, алар билишпейт», - деп өзүн өлтүрүүгө аракет кылган, денесине кылыч шилтеп, тишин сындарган, бетин канга бойогон адамдардын туура жолго түшүүлөрүн тиледи.

Ушул кезде Кааб бин Малик (радыйаллаху анх): «Эй мусулмандар! Сүйүнчү! Расулуллах бул жерде!» - деп кыйкырды. Бул үндү уккан сахабалар кайрадан өздөрү тирилгендей кубанышып, ошол жерге карай жүгүрүштү. Хазрети Али менен Талха бин Убайдуллах (радыйаллаху анхум) дароо ошол жерге барып Пайгамбарыбызды чуңкурдан чыгарды. Хазрети Абу Убайда бин Жаррах Пайгамбарыбыздын саамайына кирген туулганын сыныктарын тиши менен чыгарды. Ушул темир сыныктарды чыгарган кезде алдыңкы эки тиши дагы жулунуп чыкты.

Сахабалардан Малик бин Синан (радыйаллаху анх) Пайгамбарыбыздын бетинен аккан канды жерге тамызбоо үчүн тили менен жалап алды. Пайгамбарыбыз: **«Каным канына аралашкан адамга Тозоктун оту тийбейт», -** деди.

Мушриктер дагы эле кол сала башташты. Ардактуу сахабалар (алейхимуррыдван) Пайгамбарыбызга жетүү кубанычы менен кайрадан аны курчашып, ага эч кандай мушрикти жолотушпады. Пайгамбарыбызга эми эч нерсе кыла албай тургандыктарын түшүнгөн мушриктер тоонун чокусуна чыга башташты. Пайгамбарыбыз Саад бин Абу Ваккаска: **«Аларды артка кайтар», -** деди. Хазрети Саад: «Йа Расулаллах! Менде бир гана ок бар. Аны менен кантип артка кайтарамын?» - деп сураганда Пайгамбарыбыз дагы да ошол буйругун кайталады. Ушундан кийин мергендердин башчысы Саад бин Абу Ваккас огун атты. Ок бир мушрикти кулатты. Ал колун жебенин идишине дагы да салганда дагы бир октун пайда болгонун көрдү. Бул ушунун алдындагы ок экенин байкады. Дагы бир мушрикти өлтүрдү. Ушинтип бир нече жолу кайталады. Пайгамбарыбыздын бир мужизасы катары Хазрети Саад ар аткан сайын баягы огун көрдү. Адамдарынын биринен соң биринин өлүп жатканын көргөн курайштыктар тоого чыгуудан баш тартышты. Төмөн түшүп, артка чегиништи.

Алардын ичинен Убай бин Халаф атын Пайгамбарыбызга карай буруп: «Кайда, Пайгамбармын деген адам? Чыгып мени менен

кармашсын», - деп кыйкырды. Сахабалар ага каршы чыккысы келсе да Пайгамбарыбыз уруксат бербеди. Харис бин Симма найзасын алып алдыга чыкты. Убай атын теминип: «Эй Мухаммед! Сен өлбөсөң мен өлөйүн», - деп жакындады. Баштан аяк соот кийинген эле. Пайгамбарыбыз колундагы найзасын Убайга ыргытты. Найза учуп барып туулга менен сооттун жакасынын арасынан мойнуна кадалды. Убай атынан жерге кулап, кабыргасы сынды. Мушриктер аны көтөрүп, алып кетишти. Жолдо: «Мухаммед мени өлтүрдү», - деп кыйкырып атып жан тапшырды.

Пайгамбарыбыз жанындагы сахабалар менен Ухуд жарларына карай жүрө баштады. Аскалардын жанына баргандан кийин жогору чыккысы келди. Катуу чарчагандыктан эки соотту кабаттап кийгендиктен жана денесине жетимиштен ашык кылыч урулгандыктан чыдап тура албады. Ошентип, Талха (радыйаллаху анх) Пайгамбарыбызды аркасына алып, асканын үстүнө чыгарды. Пайгамбарыбыз: «Талха Расулуллахка көмөктөшкөн кезде Бейиш ага важиб болду», - деди. Эч кандай күчтөрү калбагандыктан бешин намазын отуруп окушту.

Тоонун этегинде сахабалар арстандар сыяктуу мушриктерге чабуул кылышты. Пайгамбарыбызга кылыч шилтегендерди жазалашты. Бир кезде Хатиб бин Белтеа (радыйаллаху анх) Пайгамбарыбыздын жанына барып: «Жаным сизге курман болсун, йа, Расулаллах! Муну сизге ким кылды?» - деп сурады. Пайгамбарыбыз: **«Утба бин Абу Ваккас, мага таш ыргытып бетиме урду, тишимди сындырды»,** - дегенде Хазрети Хатиб: «Йа Расулаллах! Ал кайсы жакка кетти?» - деп сурады. Пайгамбарыбыз анын кеткен жагын көрсөттү. Хазрети Хатиб ошол жакка карай жүгүрдү. Издеп жүрүп Утбаны таап, атынан түшүрүп алып, башын чаап Пайгамбарыбызга келип аны өлтүргөнүн айтты. Пайгамбарыбыз: **«Аллаху таала сенден ыраазы болсун! Аллаху таала сенден ыраазы болсун!»** - деп дуба кылды.

Мушриктер жыйналып чабуулга өткөн сахабаларга каршы чыдап тура алышпады. Жетимиш адамынан айрылып, согуш майданын таштап, Меккеге карай бет алышты. Пайгамбарыбыздын кайтыш болгону тууралуу ушак Мединага жеткен эле. Хазрети Фатима, Хазрети Айша, Үммү Сулейм, Үммү Айман, Хамна бинти Жахш, Куайба сыяктуу аялдар Ухудга карай жүгүрүштү. Хазрети

Фатима атасынын жаралуу экенин көрүп ыйлады. Пайгамбарыбыз анын көңүлүн жибитти. Хазрети Али калканы менен суу алып келди. Фатима (радыйаллаху анха) ошол суу менен Пайгамбарыбыздын бетин, канын жууду. Бирок, бетинин каны токтободу. Хазрети Фатима бир камышты өрттөп, күлүн жарага басканда кан токтоду.

Ошентип, согуш майданына түштү. Алгач жаралууларды аныктап, жараларын таңышты. Мушриктер кээ бир шейиттерди киши таанығыс абалга жеткизишкен эле. Кулак, мурун жана башка мүчөлөрүн да кесишип, карындарын жарып таштажкан эле. Абдуллах бин Жахш (радыйаллаху анх) да ушулардын арасында болчу. Бул абалды көргөн Пайгамбарыбыз менен сахабалар өтө капа болушту. Эң тандалуу сахабалар шейит болуп, Ухуддун топурагын канга бойоп, Бейишке учушкан эле. Шейиттерге кылынган бул аракет адам чыдагыс болгон эле. Пайгамбарыбыз менен сахабалар бул ишке катуу ачууланышты. Ушуну карап туруп Пайгамбарыбыздын көзүнөн жаш мөлтүрөдү. Көзүнөн жашын агызып: **«Мен бул шейиттердин Аллаху тааланын жолунда жандарын курман кылгандыктарына кыямат күнү күбөкөр боломун. Аларды кандары менен көмгүлө. Валахи кыямат күнү махшарга жаралары канап келет. Кандарынын түсү кандын түсүндөй, жыты жакшы болот»,** - деди.

Пайгамбарыбыз: **«Хамзаны көрө албай турамын. Анын абалы эмне болду?» -** деп сурады. Хазрети Али аны издеп тапты. Пайгамбарыбыз ал жерге барып акылга келбей турчу көрүнүшкө туш болду, Хазрети Хамзанын кулактары, мурду жана башка мүчөлөрү кесилип, бети адам таанығыс абалга жетип, өпкөлөрү сыртка чыгарылган эле. Пайгамбарыбыз ыйлап туруп Хазрети Хамзаны карап: **«Эй Хамза! Эч качан, эч ким сен сыяктуу кыйынчылык көргөн жок жана көрбөйт. Эй Расулуллахтын агасы! Эй Аллаху тааланын жана Расулунун арстаны Хамза! Эй кайырлуу иштерди кылган Хамза! Эй Расулуллахтын коргоочусу болгон Хамза! Аллаху таала сага ырайымдуулук кылсын!» -** деди.

Ушул кезде каршы бетте бир аялдын жанталашып келе жатканын көрдү. Бул Пайгамбарыбыздын эжеси Хазрети Сафийа болчу. Ал да жаш аялдар сыяктуу Пайгамбарыбыз кайтыш болду деген жалган кабарды угуп, бүт нерсесин таштап жүгүрүп Ухудга келген

эле. Пайгамбарыбыз эжесин көрүп, шейиттердин түрүнө чыдай албас деген ой менен баласы Зубайр бин Аввамга (радыйаллаху анх): **«Энеңди артка кайра алып кет, тууганыңдын денесин көрбөсүн»,** - деди. Хазрети Зубайр жүгүрүп, энесинин жанына барды. Сафийа ханым: «Балам Пайгамбарыбызга эмне болду?» - деди. Алардын жанына Хазрети Али дагы барган эле. Ал: «Пайгамбарыбыз алхамдулиллах жакшы», - дегенде тынчыды, бирок, «Аны мага көрсөткүлө» деп айтуудан өзүн тыя албады. Хазрети Али Пайгамбарыбызды ишара менен көрсөттү. Хазрети Сафийа Пайгамбарыбыздын тирүү экенин көрүп кубанып, Аллаху таалага шүгүр кылды. Эми бир тууганы Хазрети Хамзанын абалын билүү үчүн ары карай баскысы келди. Баласы Зубайр (радыйаллаху анх): «Апаке! Расулуллах артка кайтууңузду буюрду», - дегенде Хазрети Сафийа: «Эгер ага кылынгандарды мага көрсөтпөө үчүн артка кайтарсаңар мен ансыз да тууганымдын денесинин майдаланганын билемин. Ал бул абалга Аллахтын жолунда жүрүп дуушар болду. Биз бул жолдо андан бетерине да ыраазыбыз. Сообун бир гана Аллаху тааладан күтөбүз. Иншаллах сабырдуулук кылабыз», - деди. Зубейр бин Аввам (радыйаллаху анх) ушуну айткандан кийин Пайгамбарыбыз: **«Андай болсо жибер, көрсүн»,** - деди. Хазрети Сафийа (радыйаллаху анха) Хазрети Хамзанын денесинин жанына отуруп, үнсүз ыйлады.

Хазрети Сафийа келген кезде өзү менен бирге эки чапан ала келген эле. Аларды чыгарып: «Буларды бир боорум Хамзага алып келдим. Ошого орогула», - деди. Шейиттердин мырзасы болгон Хазрети Хамзаны ушул чапандын бири менен кепендеди.

Пайгамбарыбыз туу кармоочу Мусаб бин Умейрдин (радыйаллаху анх) баш жагына барды. Мусабдын колдору кесилген, бир канча жеринен жаракат алган эле. Тегеректин баары канга бойолгон эле. Пайгамбарыбыз бул жерде да катуу кайгырып, ушул кадырлуу шейиттерге арнап «Ахзаб» сүрөсүнүн 23-чү аятын окуду. Мааниси: **«Момундарда ошондой жигиттер бар, Алар Аллаху таалага берген сөздөрүндө турушат. Алардын кээ бири шейит болгончо согуша тургандыктары тууралуу берген сөздөрүн орундашты** (шейит болушту). **Кээ бири шейит болууну күтүүдө. Алар берген сөздөрүнөн чыгышпады.» Пайгамбарыбыз ошондон кийин: «Аллаху тааланын Расулу да күбө, силер кыямат күнү Аллаху**

тааланын алдында шейит болуп жыйналасыңар», - деди. Кийин жанындагыларды карап: **«Буларды зыярат кылгыла. Аларга салам бергиле. Аллахка ант кыламын, ким аларга бул дүнүйөдө салам берсе кыяматта ушул кадырлуу шейиттер аларга жооп кайтарышат»,** - деди.

Мусаб бин Умейрге (радыйаллаху анх) кепен жасай турчу эч нерсе табылбады. Анын сырткы кийими денесин толук жаап турган жок эле. Баш жагын жапса аяк жагы, аяк жагын жапса башы ачык калып жатты. Пайгамбарыбыз: **"Баш жагын жапкыла, ал эми аяк жагын ызхыр чөбү менен жапкыла",** - деди. Өз өмүрүн Исламга кызмат менен өткөргөн жана ушул жолдо шейиттик даражага көтөрүлгөн ушул сахаба дүнүйө менен жарты кепен менен коштошту.

Калган шейиттердин жаназалары окулуп, кандуу кийимдери менен эки-үчтөн бир кабырга коюлуп жерге берилишти. Ухуд согушунда жетимиш киши шейит болгон эле. Алардын алтымыш төртү ансардан, алтоо мухажирлерден болчу.

Сахабалардын көпчүлүгүнүн туугандары шейит болушкан эле. Калгандардын көңүлүн жибитүү үчүн Пайгамбарыбыз мындай деди: **«Валлахи сахабаларым менен мен да шейит болуп, Ухуд тоосунун боорунда түнөөнү катуу каалар элем. Туугандарыңар шейит болгон кезде Аллаху таала алардын рухтарын жашыл куштардын жесөөлөрүнө салды. Алар Бейиштин өзөндөрүнө барып, суусунан ичишет. Жемиштеринен жешет. Бейиштин бардык жерин аралашат. Гүл бакчаларында учушат. Кийин касиеттүү Арштын астында илинген алтын чырактардын ичине кирип түнөшөт. Алар ушундай даамдар менен суусундардын кереметтигин көрүшкөндө «Аттиң Аллаху тааланын бизге эмнелерди бергенин туугандарыбыз көрүшкөндө, жихаддан тартынбаса, согушуудан коркуп, жоодон тайманбаса», - дешет. Аллаху таала: «Мен силердин абалыңарды аларга билдиремин»,** - деди. (Жана мааниси мындай аяти кариманы түшүрдү:) **«Аллаху тааланын жолунда шейит болгондорду өлдү деп санабагыла. Чындыгында алар Раббилеринин алдында тирүү. Аллаху тааланын өздөрүнө берген шейиттик мартабасына бардыгы тең кубанып, Бейиш ниматтары менен ырыскыланышат. Аркаларындагы**

шейиттикке али жетпегендер тууралуу «Аларга эч кандай коркунуч жок жана алар кайгырышпайт», - деп сүйүнчүлөгүсү келет. Алар Аллаху тааладан келген нимат менен, жада калса, андан да артыгы менен кубанышат. Аллаху тааланын момундарга деген сыйын жойбой тургандыгы тууралуу кабарга кубанышат» («Али Имран» сүрөсү, 169-171)... **Аллаху таала аларга көрүнүп, «Эй, кулдарым! Жаныңар эмнени кааласа силерге аны артыгы менен берейин», - дейт. Алар: «Эй Раббибиз! Сенин бизге берген ниматтарыңан артык нимат жок, ошону каалайбыз. Биз Бейиште каалаган нерсебизди жеп жатабыз. Биз кааласак бир гана рухтарыбызды денебизге кайтарылып, дүнүйөгө кайтуубузду жана сенин жолуңда согушуп, кайрадан өлтүрүлүүнү каалайбыз», - дешет».**

Эми бул жерде кыла турчу эч нерсе калбаган эле. Бардыгы жыйналышты. Аллаху тааланын динин таратуу үчүн келген Ухудда тарыхтын теңдешсиз бир согушу болгон эле. Сахабалардын ашкан эрдиктерине, баатырдыктарына күбө болгон капырларга дагы бир сабак болгон эле.

Пайгамбарыбыз сахабалары менен нурдуу Мединага карай бет алды. Харра деген жерге келген кезде сахабаларын сапка тизип, колун көтөрүп, Аллаху таалага жалбарынып, мындай дуба кыла баштады: **«Аллахым! Бардык мактоо сага таандык. Аллахым! Сенин адаштырганыңды туура жолго сала турган, туура жолдогуңду адаштыра турган эч ким жок. Аллахым! Бизге ыйманды сүйдүр. Жүрөгүбүздү ыйман менен кооздо. Бизди куфурлуктан, азгындыктан, ашып-ташуучулуктан арындыр. Динибиз менен дүнүйөбүзгө зыяндуу нерселерди бил тургандардан, туура жолдогулардан кыл. Аллахым! Бизди чынчылдар менен жакшылардан кыл. Анткени, алар кадырлары менен беделдерин жоготпогондор, диндеринен чыкпагандар. Аллахым! Сенин Расулуңду жокко чыгарган, сенин жолуңан тайган, Пайгамбарың менен согушкан капырлардын жазасын бер. Аларга хак жана акыйкат болгон азабыңды бер. Амин!»** Сахабалар да «амин» дешип, бул дубага кошулушту.

Пайгамбарыбыз сахабалары менен бирге Мединага жакындап калган эле. Мединада калган аялдар, балдар жолго чыгышып,

кайгырып, келе жаткан аскерлердин ичинен Пайгамбарыбызды көрүүгө аракет кылышты. Анын нурдуу жүзүн көрүшкөндө Аллаху таалага шүгүрчүлүк кылышты. Кийин аскерлердин ичинен өз туугандарын издей баштаашты. Аскерлердин арасынан туугандарын таба албагандар көз жаштарын төгүштү. Сахабаларынын ушундай кайгылуу учурун көргөн Пайгамбарыбыздын да көзүнөн жаш мөлтүрөп акты.

Бир кезде Саад бин Муаздын (радыйаллаху анх) энеси Кабша ханымдын Пайгамбарыбызга бара жатканы байкалды.Ухудда баласы Амр шейит болгон эле. Пайгамбарыбызга барып: «Жаным сизге курман болсун йа Расулаллах! Аллахка шүгүр сиздин аман экениңизди көрдүм. Сиз аман болсоңуз башка кайгылар мага эч нерсе эмес», - деди. Жан баласы тууралуу сурабады. Пайгамбарыбыз анын баласына көңүл айткандан кийин: **«Эй Сааддын энеси! Сага жана анын үй-бүлөсүнө сүйүнчү болсун! Алардан шейит болгондордун бардыгы тең Бейишке жыйналды жана бири-бирине жолдош болушту. Алар үй-бүлөсүнө да шапаат кылышат»,** - деди. Кабша ханым: «Аллаху тааладан келген бардык нерсеге ыраазыбыз, йа Расулаллах. Ушундай сүйүнчү кабардан кийин алар үчүн ким ыйлайт. Сиз артында калгандарга дуба кылыңыз», - деди. Пайгамбарыбыз: **«Аллахым! Аларды кайгыларынан арылт. Артында калгандарын да эң кайырлууларынан кыл»,** - деп дуба кылды.

Пайгамбарыбыз сахабаларын карап денелик каалоолор менен күрөшүүнү ишара кылып: **«Эй сахабаларым! Кичине жихаддан кайттык, эми чоң жихадды баштайбыз»,** - деди. Кийин бардыгы, үйлөрүнө демалууга, жараларын таңууга жиберди. Өзү да жаралуу болчу. Түз үйүнө кетти.

Хамра-ул-Асад сапары

Пайгамбарыбыз Мединага кайткан соң мушриктердин каалаган бир убакта кайра кайтып Мединага чабуул кылуу мүмкүн экендигин ойлоп чара колдонду. Эртеси жарадар болуп туруп мусумандардын кечээки согуштан алсырап калбагандыгын билдирүү үчүн, душманды коркутуп эскертүү, алардын Мединага кайтып келүүлөрүн болтурбоо үчүн Билал Хабашиге (радыйаллаху анх): **«Расулуллах**

силерге душмандын изине түшүүнү буюрду. Кече Ухудда биз менен согушпагандар барбайт, бир гана согушка катышкандар барат де», - деди. Ал сахабаларга бул кабарды айтканда алар жарадар болушса да дароо жыйналышып, даяр турушту. Жада калса оор жарадар болгон Абдуллах менен Рафи (радыйаллаху анхум) деген бир тууган ага-инилер да Пайгамбарыбыздын бул кабарын угар замат ооругандарына карабастан «Пайгамбарыбыз менен согушка чыгуу мүмкүндүгүнөн айрылабызбы?» деп мужахиддердин сабына кошулду.

Пайгамбарыбыз сахабалары менен мушриктердин артынан түштү. Равха деген жерде мушриктердин жыйналып Мединага кайра чабуул жасап, мусулмандарды кыруу тууралуу чечим кабылдагандыктарын укту. Ушундайча бул колдонулган чаранын да Пайгамбарыбыздын бир мужизасы экендиги белгилүү болду.

Мушриктер Пайгамбарыбыздын өздөрүнө карай келе жаткандыгын угуп коркуп, отурган жерлерин таштап, Меккеге качышты.

Пайгамбарыбыз алардын артынан Хамра-ул Асад деген жерге чейин барды. Мушриктерден эки адам кармалды. Ал жерде үч күн болуп, кийин Мединага кайтты.

Аллаху таала Хамра-ул Асадга барган сахабаларды аяти карима менен мындай мактады: **«Жаралангандан кийин дагы да Аллаху тааланын жана Пайгамбарыбынын чакыруусуна жүгүргөндөр жана жакшылык кылып, жаманыдктан сактангандар үчүн чоң сыйлар бар».** («Али Имран» сүрөсү , 172)

Ухудда Пайгамбарыбызды өлтүрүүгө ант ичкендерден Ибн Камиа Меккеге кайткандан кийин бир күнү койлорун көрүүгө тоого чыкты. Тоонун чокусунн койлорун табат. Алардын ичинен бир чоң кочкор аны сүзүп отуруп жанчып өлтүрөт.

Абдуллах Шихаб Зухрини да Меккеге бара жатканда ак тагы бар бир жылан чагып өлтүрөт. Пайгамбарыбызга душмандык кылгандардын бардыгы бир жыл ичинде өз жазаларын алып дүнүйө менен кош айтышты.

Ражи окуясы

Ухуд согушунун мергендеринин бири Асым бин Сабит (радыйаллаху анх) бул согушта мушриктерден Мусафи бин Талха менен тууганы Харисти өлтүргөн эле. Энелери катуу кек сактаган Сулафа бинти Саад эки баласын өлтүргөн Хазрети Асым бин Сабиттин башын алып келген адамга жүз төө беремин деп убада кылды. Асым бин Сабиттин (радыйаллаху анх) баш сөөгү менен шарап ичүүгө ант кылды. Ошондой эле Пайгамбарыбыз жиберген бир сапарда Хазрети Абдуллах бин Унайстын Лыхиян уулдарынан Халид бин Суфйанды өлтүрүүсүнө байланыштуу Лыхиян уулдары Адал жана Кара тайпалары менен келишим кылышты. Медина айланасында жайгашкан бул эки уруу кеңеш куруп, элчилерди дайындашты. Аларга: «Мусулман экендигиңерди айткыла. «Зекет беребиз, ошону ала турган жана бизге Исламды үйрөтө турган устаз керек» дейсиңер. Келгендердин биразын өлтүрүп, өчүбүздү алабыз. Биразын Меккеге алып барып Курайштыктарга сатабыз», - деди.

Хижраттын төртүнчү жылынын Сафар айында ушул эки тайпадан алты-жети адамдык топ Пайгамбарыбызга барып: «Мусулман болдук, бизге Курани каримди жана динди үйрөтө турчу устаз жибериңиз», - деди. Бул кезде Пайгамбарыбыз Меккелик мушриктердин согушка даярданып жатышабы же жокпу ошону билүү үчүн он адамдан турган кошуун даярдаган эле. Адал жана Кара тайпасынан да ошондой элчилердин келип устаз суроолоруна байланыштуу жагдайды аныктоо, кабар алып келүү үчүн ушул он адамдык кошуунду келгендерге кошуп жиберди. Сахабалардан куралган бул кошуунда Марсад бин Аби Марсад, Халид бин Аби Букайр, Асым бин Сабит, Хубайб бин Ади, Зейд бин Дасинна, Абдуллах бин Тарик, Муаттиб (Мугир) бин Убайд жана ысымдары белгисиз дагы үч сахаба бар эле (радыйаллаху анхум).

Бул кошуун күндүз жашырынып, түнү жүрүп отуруп таң эрте Ражи деген жерге барышты. Ошол жерде бираз демалып, Мединанын Ажва деген эң жакшы курмасынан жешти. Кийин ал жерден кетип, жакын жердеги бир тоого чыгып, жашырынышты. Хузайл тайпасынан кой багып жүргөн бир аял Ражи суусунун башына келген эле. Курманын сөөктөрүн көрүп, Мединанын курмасы экенин билди. «Бул жерде Мединадан келген адамдар болгон» деп кый-

кырып, тайпасына кабар берди. Бул жерде сахабалардан ушул он адамдык кошуун менен келе жаткан Адал менен Кара тайпасынын элчилеринин бири бир шылтоо менен алардан бөлүнүп кетип, Лыхиян уулдарына кабар жеткиришти.

Лыхиян уулдары ушул кабарга карай дароо ишке киришишти. Жүз жаачысы бар эки жүз адамдык күчтү ушул кошуунга каршы жиберди. Бул мушриктердин тобу Хазрети Асым бин Сабит менен анын жолдошторун тоонун чокусунан таап, ошол жерде курчоого алышты. Ошол кезде он сахаба тууралуу кабар берген адам да мушриктердин сабына келип кошулду. Сахабалар ошол кезде өздөрүнүн алдангандыктарын түшүнүшүп, кылычтарын суурушту. Муну көргөн мушриктер аларды алдоого аракет кылышып: «Эгер биздин жаныбызга түшсөңөр эч бириңерди өлтүрбөйбүз. Сөз беребиз. Валлахи силерди өлтүрүүнү каалабайбыз. Бирок, силерге каршы Меккеликтерден кун акча алууну каалайбыз», - дешти. Асым бин Сабит, Марсад бин Аби Марсад жана Халид бин Аби Букайр (радыйаллаху анхум): «Мушриктердин сөздөрү менен анттарын эч качан кабылдабайбыз», - деп бардык сунуштарын артка кайтарышты. Асым бин Сабит (радыйаллаху анх) Эч качан мушриктердин камкордугун кабылдабоого ант ичтим. Валлахи алардын сөзүнө ишенип, төмөн түшүп, берилбеймин», - деди. Колун жайып: «Аллахым! Пайгамбарыбызга биздин абалыбызды билдир», - деп дуба кылды. Аллаху таала анын бул дубасын кабылдап, Пайгамбарыбызды бул абалдар кабардар кылды.

Хазрети Асым мушриктерге: «Биз өлүмдөн корпойбуз. Анткени, динибизде өлсөк шейит болуп, Бейишке барабыз», - деди. Мушриктердин башчысы: «Эй Асым! Өзүңдү, жолдошторуңду бекерге курутпа, колго түшкүлө», - дегенде Асым бин Сабит (радыйаллаху анх) ага ок менен жооп кайтарды. Асымда жети ок бар болчу. Ар аткан огу бир мушрикке тийди. Огу түгөнгөн соң бир бөлүгүн найза менен жанчты. Найзасы да сынып калды. Дароо кылычын сууруп, кынын сындырып ыргытып жиберди. Бул өлгөнчө согушамын дегенди билдирген эле. Кийин: «Эй Аллахым! Мен бүгүнкү күнгө чейин сенин диниңди үйрөндүм. Сенден ушул күндүн соңунда менин денемди коргоонду сураймын», - деп дуба кылды. Хазрети Асым бин Сабит менен башка сахабалардын «Аллаху акбар» деген үндөрү тоону жаңыртты. Эки жүз адамга каршы он мужахид

болгон күчү менен кармашышты. Асым (радыйаллаху анх) эки бутунан жарадар болуп, жерге кулады. Капырлар андан катуу корккондуктан жерге куласа да анын жанына жакындай алышпады. Алыстан ок атып, аны шейит кылышты. Ошол күнү ошол жердеги он сахабанын жетөөсү шейит кылынып, үчөө туткунга түшүрүлдү. Лыхиян уулдары Сулафа бинти Саадга сатуу үчүн Асым бин Сабиттин (радыйаллаху анх) башын кесип алмакчы болушту. Бирок, Аллаху таала Хазрети Асым бин Сабиттин дубасын кабыл кылып, бир топ кыжылдаган аарыны жиберди. Алар булут сыяктуу Асым бин Сабиттин үстүндө турушту. Мушриктер анын жанына жакындай алышпады. Кийин: «Тим койгула, кечке чейин аарылар кетет, ошол кезде келип алабыз», - деди. Кеч Аллаху таала катуу нөшөрлүү жамгыр жаадырды. Суу селдей агып, Асым бин Сабиттин (радыйаллаху анх) денесин агызып башка жакка алып кетти. Алар канча издешсе да таба алышпады. Ушундайча алар Хазрети Асымдын эч жерин кесе алышпады. Аарылардын Асымдын (радыйаллаху анх) денесин коргошкондугу тууралуу айтылганда Хазрети Омар: «Аллаху таала, албетте, момун кулун коргойт. Асым бин Сабит тирүү кезинде мушриктерден кандай коргонсо Аллаху таала да ал өлгөндөн кийин анын денесин ошондой коргоп, мушриктерге тийгизбеди», - деди. Ошондон кийин Асым (радыйаллаху анх) тууралуу айтылганда «Аарылар коргогон адам» деп эскериле турган болду.

Лыхиян уулдары Хазрети Асым бин Сабиттен баштап жети адамды шейит кылышты. Үч сахабаны туткунга түшүрүштү. Алар Хубайб бин Ади, Зейд бин Дасинна жана Абдуллах бин Тарик (радыйаллаху анхум) эле. Лыхиян уулдары алардын үчөөнү тең жаанын жиби менен байлашты. Абдуллах бин Тарик (радыйаллаху анх) баспай «Шейит болгон досторум Бейишке барышты» деп кыйкырды. Колунун жибин үзүп кетти, бирок, Лыхиян уулдары аны таш менен уруп шейит кылышты. Хубайб бин Ади менен Зейд бин Дасинна (радыйаллаху анхум) «Пайгамбарыбыздын берген тапшырмасын орундоого мүмкүндүк табаарбыз» деген ой менен сабырдуулук кылышты.

Лыхиян уулдары экөөнү тең Меккеге алып барышты. Бадр жана Ухуд согуштарында туугандары өлтүрүлгөн мушриктер кек отуна өрттөнүп, мүмкүндүк издеп жүрүшкөн эле. Хубайбды (радый-

аллаху анх) мушриктерден Хужайр бин Аби Ихаб Тамими Бадр согушунда өлтүрүлгөн тууганынын, ал эми Зейд бин Дасиннаны (радыйаллаху анх) Савфан бин Умаййа Бадр согушунда өлтүрүлгөн агасы Умаййа бин Халафтын кегин алуу үчүн сатып алышты. Мушриктердин ниеттери экөөнү тең өлтүрүү эле. Бирок, согушууга болбой турган айларда болгондуктан камоо аркылуу убакыттын өтүүсүн күтүштү. Аларды өзүнчө өзүнчө орундарга камашты. Эки сахаба тең ушундай туткундагы кезде сабырдуулук жана чыдамдуулук көрсөтүштү.

Хубайб бин Ади (радыйаллаху анх) камалган үйдөгү азат күң болгон Мавийа (бул аял кийин мусулман болгон) мындай деген: « Хубайб (радыйаллаху анх) мен жүргөн үйдүн жер төлөсүндө камалган болчу. Мен андан да жакшы туткун көргөн эмесмин. Бир күнү карасам колунда ибрик сыяктуу чоң салкым жүзүм бар эле. Ошону жеп отурган эле. Күндө ошондой жүзүм жеп отурчу. Ал мезгилде, анын үстүнө Меккеде андай жүзүм табуу мүмкүн эмес эле. Аллаху таала ага ырыскы берип отурду. Камалган жеринде намаз окучу, Курани карим окучу. Окуган Куранын уккан аялдар ыйлап, ага ичтери сыздашчу. Кээде «Бир нерсе керекпи?» деп сурасам: «Мага даамдуу суу бер, буттар үчүн союлган малдын этин алып келбе жана да мени өлтүрө турган болушса мага кабар бер, башка эч нерсе керек эмес», - дечү. Өлтүрүлө турчу күнү белгиленгенде ага барып айттым. Муну укканда анын жүзүндө эч кандай өзгөрүш байкалган жок. Ошол күн жакындаганда жуунгусу келгендигин айтып, бир устара сурады. Мен балам аркылуу устара берип жибердим. Балам анын жанына барган кезде: «Бул адам баламды устара менен кесип өлтүрөбү» деп корктум. Коркуп баламды карадым. Хубайб (радыйаллаху анх) мен жиберген устараны алып, баланы өбүү үчүн тизесине отургузуптур. Мен муну көрүп кыйкыра баштадым. Ал кийин барып түшүнүп: «Бул баланы өлтүрөт деп ойлойсуңбу? Биздин динибизде мындай нерсе жок. Орунсуз жерге адам өлтүрүү бизде жок», - деди.

Хубайб бин Ади менен Зейд бин Дасиннаны (радыйаллаху анхума) өлтүрө турчу күн келген эле. Мушриктер ошол күнү таң эрте экөөнү Меккенин сыртындагы «Тамим» деген жерге алып барышты. Мекке калкы алардын кандай өлтүрүлө турганын көрүш үчүн жыйналышты.

Мушриктер эки дар курушту. Хубайбды (радыйаллаху анх) дарга көтөрүп жатканда ал: «Мени койо бергиле, эки рекет намаз окуйун», - деп уруксат сурады. Ага уруксат берилди. Ал намаз окуду. Тегеректеги мушриктер, аялдар, балдардын бардыгы ага карап турушту. Намазын окуп болгон соң: «Валлахи эгер өлүмдөн коркуп намазын узартып жатат деп ойлобосоңор намазымды узагыраак окумакмын», - деди. Ушундай өлтүрүлөр кезинде алгач эки рекет намаз окуган, адат жана сүннөт болуусуна себепчи болгон Хазрети Хубайб бин Ади болгон. Пайгамбарыбыз анын өлөр алдында эки рекет намаз окуганын укканда бул иштин орундуу экендигин айткан.

Хубайбды (радыйаллаху анх) намазын окуп болгондон кийин дарга байлап, бетин кыбыладан Мединага каратышты. Кийин: «Кана, диниңен чык. Сени бошотобуз», - дешти. Ал: «Валлахи чыкпаймын. Бардык дүнүйө мага берилсе да Исламдан чыкпаймын», - деп жооп берди. Ошентип мушриктер: «Азыр сенин ордуңа Мухаммеддин өлтүрүлгөнүн каалайсыңбы? Ооба десең бошотобуз», - дешти. Хубайб (радыйаллаху анх): «Мухаммед алейхиссаламдын таманына бир тикендин кирүүсүн да каалабаймын», - деди. Мушриктер мазак кылышып, күлүштү: «Эй Хубайб! Ислам дининен чык. Эгер чыкпасаң сени чыны менен өлтүрөбүз», - дешти. Хубайб (радыйаллаху анх): «Аллахтын жолунда өлтүрүлө турган болгондуктан бул эч кандай коркунучтуу эмес», - деп жооп берди.

Ошондон кийин Хубайб (радыйаллаху анх): «Аллахым! Мына бел жерден душманыңдын бетинен башка эч кимди көрүп турган жокмун. Аллахым! Менден Расулуңа салам жеткир. Бизге кылынган бул аракетти Расулуңа билдир», - деп дуба кылды да «Ассаламу алейка йа Расулаллах», - деди. Хубайб бул дубаны окуган кезде Пайгамбарыбыз сахабалары менен отурган эле. Зейд бин Хариса (радыйаллаху анх) мындай баяндайт: «Бир күнү Расулуллах сахабалары менен бирге отурган кезде **«Ва алейхиссалам»,** - деди. Сахабалар: «Йа Расулаллах! Кимдин саламына жооп кайтардыңыз?» - дешкенде: **«Тууганыбыз Хубайбдын саламын алдык. Жабраил** (алейхиссалам) **Хубайбдын саламын мага жеткирди», -** деди.

Хубайбдын тегерегине жыйналган Курайш мушриктери: «Мына, агаңарды өлтүргөн ушул адам», - деп жаштарды күүлөп анын денесине найза кададып жаралашты. Ушул кезде Хубайб Кааба-

га бет бурду. Мушриктер аны Мединага карай бурушту. Хубайб: «Аллахым! Эгер мен сенин алдында кабыл болгон кул болсом жүзүмдү кыбылага бур», - деп дуба кылды. Жүзүн дагы да кыбылага каратты. Мушриктердин эч бири анын бетин Каабадан башка жакка карата албады. Ушул кезде Хубайб дарда душмандарынын колунда шейит боло тургандыгын айтып, ыр окуду. Мушриктер колдорундагы найзаларын кадап, кордой башташканда «Валлахи мен мусулман болуп өлө турган болгондуктан кандай өлтүрүлсөм да кайгырбаймын. Булардын бардыгы Аллаху таала үчүн», - деди. Хубайб (радыйаллаху анх) кийин мушриктерге мындай каргыш айтты: «Аллахым! Курайш мушриктеринин бардыгын курут. Коомдорун тарат. Бирден жанжарын ал, аларды тирүү калтырба». Мушриктер бул каргышты угуп, корккондуктан бир бөлүгү ал жерден качышты. Калгандары найзаларын ыргыта башташты. Анын бири ичине тийип аркасынан чыкты. Хубайб (радыйаллаху анх) денесинен кан атырылып туруп, өмүрүнүн акыркы көз ирмеминде «Ашхаду ан ла илаха иллаллах ва ашхаду анна Мухаммадан абдуху ва Расулуху» деп шейит болду.

Хубайб бин Адинин (радыйаллаху анх) денеси кырк күн бою дарга илинип турду. Денеси чирип сасыган жок. Ар дайым кан агып турду. Пайгамбарыбыз анын денесин алып келүүгө сахабалардан Зубейр бин Аввам менен Микдад бин Асвадды (радыйаллаху анхума) жиберди. Алар түнү жашыруун түрдө Меккеге киришти. Хубайбды (радыйаллаху анх) илинип турган дардан түшүрүп, төөгө жаткызып, Мединага карай жолго чыкты. Муну уккан мушриктер топтошуп алардын аркаларынан түшүштү. Эки сахаба коргонуу үчүн сөөктү жерге коюшат. Бираздан кийин сөөктү койгон жерлеринин жарылып, сөөктү ичине алып кайра жабылганын көрүштү. Мындан кийин алар ары карай Мединага бет алышты.

Мушриктер Зейд бин Дасиннаны (радыйаллаху анх) эккен бактарына байлашты. Дининен чыгаруу үчүн аны кыйнашты. Бирок, Зейддин ыйманы ал ансайын күчтөнө берди. Кийин Зейдди (радыйаллаху анх) октун астына алышты. Соңунда Савфан бин Умаййанын азат кулу Нистас аны шейит кылды.

Бир-и Маъуна окуясы

Ошол жылдын Сафар айында Арабстандын Нажд аймагындагы Амир уулдарынын башчысы Абу Бара Амир бин Малик Мединага келип, Пайгамбарыбызга барды. Пайгамбарыбыз ага Исламды түшүндүрүп, мусулман болууну сунуш кылды. Абу Бара мусулмандыкты кабылдабады, бирок, Исламдын жакшы дин экендигин айтты. Ошондой эле Нажда Исламдын таралуусу үчүн бир нече сахабаны ошол жерге жиберүүнү сунуштады. Пайгамбарыбыз: **«Нажд калкына ишенимдүү эмесмин»,** - деди. Амир: «Аларды мен өз камкорлугума аламын, ошондо аларга эч ким зыян келтире албайт», - деди. Пайгамбарыбыз буга макул болуп, сахабалардан жетимиш адамдык элчи тобун дайындады. Аларды Мунзир бин Амр (радыйаллаху анх) башкарып жолго чыкты.

Өз тайпасынын Исламды кабылдоосун каалаган Абу Бара Асхаб-ы суффадан мурда жолго чыгып, тайпасына барып, келе турчу элчилерди өз камкорлугуна алганын, аларга эч кимдин тийишпөөсүн эскертти. Жээни Амир бин Туфайлдан башка бардык адам аларга тийишпөөгө макул болушту. Амир бин Туфайл үч тайпанын адамдарын жыйнап, аларды башкарып, Бир-и маунага келген сахабаларды курчоого алды. Туш тараптан курчалган сахабалардын бирөөнөн башкасы шейит болгонго чейин баатырларча согушушту. Бул сахабалардын соңку сөздөрү: «Йа, Раббим! Азыр биздин абалыбызды Расулуллахка билдире турчу сенден башка эч ким жок. Ага саламыбызды жеткир», - деди. Ошол кезде Жабраил алейхиссалам капалуу абалда Пайгамбарыбызга барып, алардын саламдарын жеткирди да: **«Алар Аллаху таалага жетти. Аллаху таала алардан ыраазы болду, алар да Аллаху тааладан ыраазы», -** деди. Пайгамбарыбыз «алейхимуссалам» деп жооп бергенден кийин капалуу түрдө сахабаларына барып: **«Туугандарыңар мушриктер менен согушушту. Мушриктер аларды чаап, найза менен сайып тешкилешти»,** - деп абалдан кабар билдирди.

Ушул согушта душман менен согушуп жүргөндө Амир бин Фухайранын (радыйаллаху анх) аркасына Жаббар деген адам найзасын кадаган эле. Ошол кезде Хазрети Амир: «Валлахи, Бейишке жеттим», - деп жаббар менен башка мушриктердин көз алдында

көккө карай көтөрүлдү. Бул жагдайга бардыгы тең таң калышты, бирок, алардын ичинен бир гана аны шейит кылган Жаббар мусулман болду.

Пайгамбарыбыз Ражи менен Бир-и Мауна окуяларына катуу кайгырды. Ушул кайгылуу окуяны чыгарган тайпаларды жазалоо үчүн Аллахтан бир ай бою намаздан кийин тилек тиледи. Аллаху таала Расулуллахтын дубасын кабыл кылып, ал тайпаларга чоң кургакчылык менен жутчулук берди. Кийин жугуштуу оору тарап, жети жүз адамы кырылды.

Бани Надр яхудилери

Ухуд согушунан кийин хижраттын төртүнчү жылы Надыр уулдары деп аталган яхуди тайпасы Пайгамбарыбызга кастык аракет уюштурушат. Муну Жабраил алейхиссалам Пайгамбарыбызга билдирип, алардын кастык аракети натыйжасыз калат. Ошондон кийин Пайгамбарыбыз келишимди бузган яхуди тайпасына Мухаммед бин Меслемени (радыйаллаху анх) жиберип: **"Надр уулдары яхудилерине бар. Аларга Расулуллах мени силерге "жеримден кеткиле, бул жерде мени менен бирге турбагыла. Силер мага каршы кастык уюштурдуңар. Силерге он күн убакыт беремин. Ушул убакыттан кийин бул жерден ким көрүнсө башы алынат" деген буйрукту жеткизүүгө жиберди деп айт",** - деди. Мухаммед бин Меслеме (радыйаллаху анх) бул буйрукту айткандан кийин алар коркуп, жолго даярдана башташты. Бирок, мунафкытардын башчысы Абдуллах бин Убей аларга: " Мекениңерден кетүүчү болбогула. Жериңер менен малыңарды таштап кетпегиле . Эки миң адамымды ээрчитип, силерге жардамга келемин", - деген кабар жиберет.

Ошондон кийин Пайгамбарыбыз сахабалары менен Мединага төрт чакырым алыстыктагы Надр ууладрынын мекенине бет алышат. Тууну Хазрети Али кармап жүрдү. Алар турган жерди курчоого алышты. Башында жалын атып эр жүрөктөнгөн яхудилер жашынган жерлеринен чыгууга батына алышпады. Мунафыктардан да жардам келбеди. Сахабалар жашынган жерлерди жакшы көзөмөлдөштү. Жыйырма күндөн ашкан убакытка созулган курчоо натыйжасында яхудилер колго түшүштү. Бардык курал-жаракта-

рын, алтындары менен күмүштөрүн мусулмандарга таштап, бир бөлүгү Шамга, бир бөлүгү болсо Хайберге айдалды. Ушундай окуядан кийин Мединада яхудилерден бир гана Курайза уулдары калды.

Хазрети Фатима бинти Асаддын кайтыш болуусу

Ичимдик ичүүнү харам кылган аяти карима да хижраттын төртүнчү жылы түштү. Ухуд согушунда жараланып , кайтыш болгон Хазрети Умму Саламанын күйөөсүнүн артында бир нече баласы калган эле. Умму Салама (радыйаллаху анха) жашы бир топко келип калгандыктан кийин кыйын жагдайда боло турган. Ага Пайгамбарыбыздын жаны ачып, мээримдүүлүк кылып, аны өз никесине алып мартабаландырат. Ушул эле жылы Затуррика согушу болуп, айланадагы мушрик тайпалары багындырылды.

Хазрети Османдын Пайгамбарыбыздын кызы хазрети Руккаййадан туулаган алты жашар баласы Абдуллах кайтыш болду. Пайгамбарыбыз небересинин жаназа намазын окутуп, өз колу менен кабырга койду. Катуу кайгырып, көңүлү чөктү. Көз жашы кабырга тамды. Мубарек колдору менен кабыр ташын коюп: **“Аллаху таала мээримдуу жана мээрман жүрөктүү кулдарына ырайым кылат”,** - деди. Хазрети Алинин апасы Фатима бинти Асад да (радыйаллаху анха) ошол жылы кайтыш болду. Пайгамбарыбыз бул окуяга катуу кайгырып: **“Бүгүн апам кайтыш болду”,** - деген. Пайгамбарыбыздын чоң атасы Абдулмутталиб кайтыш болгондон кийин анын жанында өскөн эле. Пайгамбарлыгын жарыялаганда да алгачкы болуп ыйман келтирген эле. Ошол үчүн Пайгамбарыбыз аны энесиндей көрүп, абдан урматтачу. Үстүндөгү көйнөгүн чечип, ага кепин кылып ороого буюрду. Жаназа намазын окугандан кийин жетимиш миң периштенин намазда турганын айтты. Кабырга чейин барып, кабырга түшүп көрдү.

Кабырдагы өмүрү ырахат өтүүсү үчүн кабырдын бурчтарын карай кеңейткендей ишара жасап, кабырга жатты. Кабырдан чыккан кезде көздөрү жашка толгон эле. Эмне деген мээрмандык!

Фатима энебиз да кандай бактылуу жан эле!.. Хартеи Омар да чыдай албай: “Жаным сизге курман болсун йа Руллаллах! Эч кимге жасабагаңызды ушул аялга жасадыныз”, - дегенде Пайгам-

барыбыз: **“Абу Талиптен кийин ушул аялдай мага жакшылык жасаган эч ким болгон жок. Ал меним энем эле. Өз балдары ач болсо дагы эң биринчи мени тойгузду. Өз балдары чаң болуп жүрсө да алгач менин чачымды тарап, гүл майын мага сүртчү эле. Ал менин энем болчу!**

Ага Бейиш кийимдери кийгизилүүсү үчүн көйнөгүмдү кепин кылып ородум. Кабыр өмүрү жеңил өтүүсү үчүн кабырда жанында жаттым. Жабраил Аллаху таала тарабынан “ Бул аял Бейиштик” деп мага кабар берди”, - деди. Кийин Фатима бинди Асад (радыйаллаху анха) үчүн мындай дуба кылды: **“Аллаху таала сени кечирсин, сени сыйга бөлөсүн. Эй, энекем! Аллаху таала сага ырайымын жаадырсын. Өзүң ач кезде мени тойгуздуң, өзүң кийбей мага кийгиздиң. Өзүң жебей мага жедирдиң. Тирилте турган да, өлтүрө турган да - Аллаху таала. Ал ар дайым тирүү. Ал өлбөйт. Аллахым! Энем Фатима бинди Асадды кечир! Анын кабырын кеңейт. Эй мээримдүүлөрдүн мээримдүүсү болгон Аллахым! Менин жана келген башка пайгамбарлардын урматы үчүн ушул дубамды кабыл кыл”.**

Ушундан кийин Пайгамбарыбыздын аялы Хазрети Зейнеп бинти Хузейма отуз жашында жаш кайтыш болду. Ошол жылы Хазрети Али менен Фатиманын экинчи баласы Хазрети Хусейн дүйнөгө келди. Ушул жылы Меккелик мушриктер Абу Суфйан башкарган эки миң аскери менен Исламды жок кылуу үчүн Бадрга карай бет алды. Пайгамбырыбыз бир миң беш жүз баатыр сахабасы менен алардан мурун Бадрга барды. Муну уккан мушриктер коркуп, Мараззахранга чейин эле барды. Ислам аскерлери менен согушууга батына алышпай, Меккеге кайра бет алышты. Пайгамбарыбыз сахабалары менен мушриктерди сегиз күн бою Бадрда күттү. Андан кийин Мединага кайтышты.

Бани Мусталык согушу

Хижраттын бешинчи жылы Мусталык уулдарынын башчысы Харис бин Аби Дирар Пайгамбарыбыз менен согушуу учун көп адам жыйнады. Аларды курал-жарактар менен камсыздап, Мединага чабуул койууну көздөдү. Бул кабар Пайгамбарыбызга жетип, ал да дароо жети жүз адамдык аскер менен Мусталык уулдарына

каршы сапарга чыкты. Мурейси кудугунун башында ордо курулуп, алгач Мусталык уулдарын Ислам динине чакырды. Алар кабылдабай, ок атып согушту баштады. Пайгамбарыбыздын "баарың бирдей чабуулга чыккыла" деген буйругун уккан сахабалар Мусталык уулдарынан он адамын өлтүрүштү. Тайпанын башчысы качып кутулду. Бирок, кызы Берра жана тайпасынын алты жүз адамы туткунга түштү. Олжо мусулмандар арасында бөлүштүрүлдү. Берра Пайгамбарыбызга барып: "Үлүшүнө түшкөн кожоюнум менен тогуз алтынга азаттык алууга келиштик. Мага жардам бериниз", - деди. Пайгамбарыбыз мээримдүүлүк кылып, анын бул суранычын кабыл алып, аны сатып алды. Кийин аны азат кылды. Ал Пайгамбырыбыздын Исламды түшүндүрүүсү менен Исламды кабыл алды. Анын мусулман болгонуна катуу кубанган Пайгамбарыбыз сый иретинде өзү менен никесин кыйдырды. Муну көргөн сахабалардын (радыйаллаху анхум) бардыгы: "Биз Расулуллахтын үйбүлөсүнөн болгон энебиздин туугандарын кызматчы кылып кармоого уялабыз", - дешип колдорундагы туткундарды бошотушту. Бул нике жүздөгөн тутукундардын азыттык алуусуна себеп болду. Пайгамбарыбыз аялынын Берра деген ысымын өзгөртүп Жувайрийа (радыйаллаху анха) деп өзгөрттү. Хазрети Жувайрийа тууралуу Хазрети Айша: "Мен Жувайрийадан ашкан кайырлуу, берекелуу аял көрбөдүм", - деген. Ислам аскери жеңиш менен Мединага кайтып келе жатканда айланадагы мушрик тайпалары мусулмандарга чабуул жасоонун канчалык кооптуу экендигин түшүнүшкөн болчу.

ХЕНДЕК СОГУШУ

Хижраттын бешинчи жылы болчу. Мединадан кууп чыгарылган фитна менен козголоң чыгаруучу яхуди Надр уулдары топторго бөлүнүп, бир бөлүгү Шамга, бир бөлүгү Хайберге барган болчу. Бирок, алардын Ислам менен Пайгамбарыбызга деген өчөшүүлөрү арта түшкөн эле. Башчылары Хуйей жанына коомунун алдыңкы катар адамдарынан жыйырма адам алып Меккеге барды. Абу Суфйан менен кездешип, Пайгамбарыбызды өлтүрүү үчүн сүйлөшүү жүргүзүп, план курууга киришти. "Бул ишти бүтүргөнгө чейин жаныңардан кетпейбиз", - дешти. Абу Суфйан: "Душмандарыбыздын душманын биз кабыл кылабыз. Бирок, силерге ишениш үчүн биздин буттарыбызга табынууңар керек. Ошондо гана силер-

дин адал экендигиңерге ишенебиз", - деди. Максаттарына жетүү үчүн диндерин дагы саткан яхудилер буттардын алдына барып ийилишти. Ушундайча, китептүү капырлар китепсиз капырларга айланды. Сүйүктүү Пайгамбарыбыз менен Исламды жок кылууга сөз беришти.

Мушриктер дароо согушка даярдана башташты. Кошуна мушрик урууларга да адамдар жиберилди. Яхудилер дагы ар түрдү урууларды өздөрүнө тартууга күч жумшашты. Кээ бир урууларга акча менен курма берүүнү убада кылып, аларды куралдандырды. Мушриктер Мекке айланасынан төрт миң адамдык чоң аскер чыгарды. Абу Суфайн Дар-ун-надвада туу байлап, Осман бин Абу Талхага берди. Аскерде үч жүз ат, көптөгөн курал-жарак жана миң беш жүз төө бар болчу.

Төрт миң адамдык мушрик аскери Марраззахранга барган кезде Сулайман уулдары, Фазара уулдары, Гатафандыктар, Мурра уулдары, Асад уулдары сыяктуу көптөгөн уруулар алты миң адамдык аскер менен жардамга келип, мушрик аскерлеринин саны он миңге жеткен эле. Бул ал кезде өтө чоң күч болуп саналчу.

Мурундан Пайгамбарыбыз менен жакшы катышта болуп келген Хузаа уруусу дароо Мединага кабар жиберип, он күндүк жолду төрт күндө жүрүп өткөн сувари киши Пайгамбарыбызга мушриктер тууралуу толук кабар жеткизди.

Бардык иштерин сахабалар менен кеңешип аткарган Сүйүктүү Пайгамбарыбыз дароо сахабаларын жыйнап, абалды талкуугa салды. Согушту кайсы жерде, кандай өткөзүү тууралуу ар бир сахаба өз пикирин билдирди. Бул топто болгон Салман Фариси хазреттери дагы сөз алып: "Йа, Расулаллах! Биздин элде бир согуш сунушу бар. Душман кысым жасоого өтөт деген ыктымалдыгынан корккон кезибизде, айланабызга аң (хендек) казып коргонобуз", - деди. Бул сунуш Пайгамбарыбыз менен сахабаларга жагып, душман менен ушундай согушууга чечим чыгарышты.

Пайгамбарыбыз дароо бир канча сахабаны алып, аңды кайсыл жерге казуу керек экенин белгиледи. Мединанын түштүк жагында бакча көп болуп, ал жерге бактар жыш отургузулган болчу. Мушриктердин бул жерден жалпы чабуулга чыгуу мүмкүндүгү аз эле. Анда бул жерди аз адам да коргой алчу. Ал эми чыгышта

келишим жасашкан Бани Курайза деген яхуди уруусу бар болчу. Ошондуктан да мушриктер бир гана батыш менен түндүктөн, ачык жерден чабуул жасашы мүмкүн эле. Ошол жактардан аң казылчу орундар белгиленди. Сахабалардын ар бирине үч метрден жер тийди. Ар адам өз үлүшүнө түшкөн жерди 3,5 метр тереңдикте, ат аттап өтө албаган кеңдикте казуусу керек болду. Убаккыт аз болчу, душман Меккеден Мединага бет алган болчу. Аң тез арада казылыш керек болду.

Пайгамбарыбыз сахабалары менен бирге **“Бисмиллахиррахманиррахим”** деп, ор казууга киришти. Бул ишке балдар да катышты. Пайгамбарыбызга Зубаб чокусунан бир чатыр дайындашты. Аңдан чыгарган топурактар зембилдер менен ушу төбөнүн айланасына төгүлдү, кайтып келип жатканда Сел тосунан душмандарга ыргытылчу таштар алып келинди. Зембил таппагандар этектери менен топурак ташышты. Пайгамбарыбыз да чарчаганча иштеди. Муну көргөн сахабалар: “Жаныбыз сизге курман болсун, биздин иштегенибиз жетет. Сиз жумуш кылбаңыз, өзүңүздү кыйнабаңыз”, - дешти. Пайгамбарыбыз: **“Мен дагы жумуш кылып силердин алган соопторуңарга орток болгум келди”,** - деп жооп берди.

Ал кезде күн суук болчу. Ошону менен катар ошол жылдары кургакчылыка байланыштуу жутчулук болгон эле. Жеген нерсе табуу өтө кыйын болчу. Пайгамбарыбыз менен сахабалар катуу ачка болушкан эле. Өздөрүн күчтүү деп сезүү үчүн курсактарына таш байлап, ачкалыктарын сезбөөгө тырышышты.

Пайгамбарыбыз өзүнүн ач экендигин ойлобой, сахабаларынын ушундай суукта ач жүрүп, жумуш иштөөлөрүнө жана чеккен кыйындыктарына кайгырып: **“Аллахым! Акырет өмүрүнөн башка өмүр жок! Йа, Раббим! Ансар менен мухажирлерди корго”,** - деп дуба кылды. Сахабалар Пайгамбарыбызга: “Өмүрүбүздүн акырына чейин Аллаху тааланын жолунда Ислам динин жайуу үчүн Расулуллахка багындык”, - деп жооп берди. Ушу өз ара сүйүү сезими ачкалык, суусоо сыяктуу ар кандай кыйынчылыктарды түбүнөн жойгон эле.

Аң казуу иши күндө таң азандан баштап кечке чейин созулчу. Бир күнү казуу үстүндө Али бин Хакам (радыйаллаху анх) бутунан жаракат алды. Аны атка мингизип, Пайгамбарыбызга алып барды.

Пайгамбарыбыз **“Бисмиллахиррахманиррахим”** деп, анын жаралуу бутун сылады. Пайгамбарыбыздын мужизасы катарында бир заматта бутунун каны токтоп, ооруганы токтоду.

Аң казуу ишин уланта беришти. Сахабалар бир кезде катуу бир жерге туш болушат. Ал жерди канча тырышса да эч ким каза албады. Ошондуктан, бир нече киши Пайгамбарыбызга барып, абалды айтышат. Расулуллах алейхиссалам барып, аңга түшүп, бир идиш менен суу алдырат. Андан бир ууртам алып, кайра идишке куят. Андан кийин ошол сууну катуу жерге себет. Балканы алып, ал жерди урганда жер кумдай майдаланат. Ал жер оңой казылган болот. Ошону уруп жатканда Пайгамбарыбыздын курсагы ачылып, ал жердегилер Пайгамбарыбыздын курсагына таш байлап алганын көрүшөт. Пайгамбарыбыздын бул абалын көргөн Жабир бин Абдуллах (радыйаллаху анх) Пайгамбарыбыздан үйүнө барып келүүгө уруксат алып кетет. Мындан кийинки абалды Хазрети Жабир мындай түшүндүрөт:

“Уруксат алгандан кийин үйгө барып аялыман: “Пайгамбарыбыздын катуу карыны ачкан. Ага адам чыдап албайт. Үйдө жечү эмне бар?” - деп сурадым. Ал: “Бул улактан жана бир нече ууч арпадан башка эч нерсе жок”, - деди. Мен дароо улакты сойдум, аялым арпаны тегирменге тартып, ун жасады. Андан кийин Пайгамбарыбызга барып: “Йа, Расулаллах! Аз гана аш даярдадык. Жаныңызга бир-эки адам алып, бизге тамакка жүрүңүз”, - дедим. Расулуллах алейхиссалам: **“Тамагың канча?”** - деп сурады. Айттым. Ал **“Көп, ары жакшы тамак. Аялыңа айт, мен барганча этти да, нанды да тандырдан албасын”,** - деди. Андан кийин мухажирлерге карап: **“Эй, калайык! Тургула, Жабирдин үйүнө барабыз”,** - деди. Сахабалар Пайгамбарыбыздын артынан ээрчишти. Мен дароо үйгө барып, болгон жагдайды аялыма айтып: “Эми эмен кылабыз?” - дедим. Мен: “Сурады, канча экенин айттым”, - дедим. Аялым: “Сахабаларды сен чакырдыңбы, же Пайгамбарыбызбы?” - деди. “Расулуллах чакырды”, - дегенде: “Расулуллах баарынан артык билет”, - деп, менин көңүлүмдү жибитти.

Бираздан кийин Пайгамбарыбыздын нурдуу жүзү көрүндү. Сахабаларга: **“Кысылышпай ичке киргиле”,** - деди. Сахабалар он-ондон топтошуп отурду. Пайгамбарыбыз эт менен нандын берекелүү болуусун тилеп, дуба кылды. Андан кийин идишти тан-

дырдан чыгарбастан депкир менен ичиндегилерди алган нандын үстүнө коюп, сахабаларга созду. Бардык сахабалар тойгонго чейин ушундай улантышты. Ант кыламын, тамакты мындан көбүрөөк адам жесе дагы эт менен нан ошол бойдон тура берди. Биз да жеп болгондон кийин кошуналарга тараттык".

Салман Фариси (радыйаллаху анх) аңды жакшы казчу. Жалгыз өзү он адам жасаган ишти аткарды. Ал да достору менен өзүнө бөлүнгөн жерди казып жатканда чоң, катуу ак ташка туш болду. Аны сындырууга көп күч жумшады. Бирок, эмгектери текке кетип, куралдары сынды. Хазрети Салман Пайгамбарыбызга барып: "Ата-энем сизге курман болсун, йа Расулаллах! Аңды казып жатканда бир ташка туш келдик. Темирден жасалган бардык куралдарыбыз сынды, аны ордунан жылдыра албадык", - деди. Пайгамбарыбыз ошол жерге барып, балка сурады. Ал жердеги сахабалар да таң калып карап турушту. Пайгамбарыбыз төмөн түшүп, **"Бисмиллахиррахманиррахим"** деп, балканы көтөрүп, катуу керилип туруп ташты урганда Мединаны жаркыраткан чоң чагылган чыгып, таштын бир бурчу сынды. Пайгамбарыбыз "Аллаху акбар" деп, такбир айтты. Муну уккан сахабалар да такбир айтты. Экинчи жолу ташты дагы урду. Дагы да чоң чагылган чыгып, таштан сыныктар учту. Пайгамбарыбыз дагы да "Аллаху акбар" деп такбир айтты. Сахабалар да такбирди кайталашты. Үчүнчү жолу урганда дагы да чоң чагылган чыгып майдаланды. Пайгамбарыбыз дагы да "Аллаху акбар" деп такбир айтты. Сахабалар да кайталашты.

Хазрети Салман колун созуп, Пайгамбарыбызды жогору чыгарды. Салман Фариси: "Ата-энем сизге курман болсун, йа, Расуллалах! Өмүрүмдө көрбөгөн нерсени көрдүм. Мунун хикматы эмнеде?" дегенде Пайгамбарыбыз сахабаларына карап: **"Салмандын көргөнүн силер да көрдүңөрбү?"** - деп сурады. Алар: "Ооба, балканы ташка урганыңызда чоң чагылган чыкканын көрдүк. Сиз такбир айтканда биз да такбир айттык", - дешти. Пайгамбарыбыз: **"Биринчи урганда Кисранын** (Иран шахы) **үйлөрү көрүндү. Жабраил** (алейхиссалам) **келип, "Үммөтүң ошол жерлерди ээлейт" деп кабар берди. Экинчи урганда Шамдын кызыл үйлөрү көрүндү. Жабраил** (алейхиссалам) **келип, "Үммөтүң ошол жерлерге ээ болот" деди. Үчүнчүдө Сананын** (Йемендин) **үйлөрү көрүндү. Жабраил** (алейхиссалам) **"Ошол жерди үммөтүң ээлейт" деп кабар берди",** - деди.

Андан кийни Пайгамбарыбыз Ажам (Иран) падышасынын Мединадагы сарайын сүрөттөп берген кезде ошол жактан келген Хазрети Салман: "Жаным сизге курман болсун, йа Расулаллах! Сизди хак дин жана китеп менен жиберген Аллаху таалага ант беремин, ал сарайлар дал сиз айткандай. Сиздин Аллаху тааланын Расулу экениңизге күбөлүк беремин", - деди. Пайгамбарыбыз: **"Эй, Салман! Шам сөзсүз түрдө алынат. Гераклиус элинин эң алыс жерине качат. Силер Шамдын бардык жерине үстөмдк кыласыңар. Силерге каршы эч ким келе албай. Йемен сөзсүз түрдө алынат. Бул Дияри Машрик** (Иран) **да сөзсүз түрдө басып алынат жана Кисра өлтүрүлөт. Аллаху таала бул жеңиштерди менден кийин силерге насип кылат",** - деди.

Салман Фариси (радыйаллаху анх): "Пайгамбарыбыздын ушул сүйүнүчтүү кабарларынын бардыгынын жүзөгө ашканын көрдүм", - деген.

Душман келе турчу убакыт келип жеткен эле. Аң тез-тез түрдө казылып, бүтүүгө аз калган болчу. Мужахиддер зарыл болгон абалда Пайгамбарыбыздан уруксат алып, кайра келип иштерин улантышкан.

Мунафыктар бул ишке салкын карап, каалаган кездерде келип, каалаган кезинде кетип калчу. Ушундайча, сахабалардын ушу аракетин мазактап, Пайгамбарыбыздын айткан сөздөрүнө карап: "Биз душмандан коркуп, аңдарга жашырынып жатабыз. Ал болсо бизге Йемен, грек, перс элдеринин үйлөрү убада кылууда. Биз силерге таң калабыз", - дешчү.

Ушуга байланыштуу мужахиддер үчүн түшкөн аятта: **"Чыныгы момундар ушундай адамдар, алар ихлас менен Аллаху таалага жана Расулуна ыйман келдиргендер жана топтошуп иштеген иш үчүн анын** (Расулуллахтын) **карамагында болгон кездерде андан уруксат алмайынча кетпегендер. Андай болсо** (Эй сүйүкүү кулум) **сенден уруксат сурагандар Аллаху таалага жана Расулуна ыйман келтиргендер. Бул момундар кээ бир иштери үчүн сенден уруксат сураганда сен дагы алардан каалаган адамыңа уруксат бер жана алар үчүн Аллаху тааладан кечирим тиле. Күмөнсүз, Аллаху таала Гафур-ур-Рахим, өтө кечиримдүү, өтө мээримдүү",** - деп айтылган. ("Нур" сүрөсү, 62)

Мунафыктар үчүн түшкөн аяттарда мындайча айтылган: **“Аллаху тааланын Расулунун чакыруусун өз араңардагы жөнөкөй адамдын чакыруусу менен теңештирбегиле** (чакыруусуна дароо баргыла жана уруксатсыз кетпегиле)! **Ичиңерден бирибириңди тазалап, жашыруун качкандарыңарды Аллаху таала сөзсүз билет. Анын буйругунан качкандар дүйнөдө бүлгүнгө, акыретте азапка учуроодон сактансын! Абайлагыла! Көктөр менен жерде эмне бар болсо, бардыгына тең Аллаху таала ээ. Ал силердин кандай ишенимде экениңерди жана (капырлар менен мунафыктардын) Өзүнө кайра келгенин кыямат күнүн дагы билет. Аллаху таала алардын дүйнөдө жасагандарын өздөрүнө айтат. Аллаху таала бардык нерсени билет”.** (“Нур” сүрөсү, 63, 64)

Ор казуу ишин башташкандарына он күн болгон эле. Бардыгы өз иштерин толук бүтүргөн болчу. Бир гана жери убакыт жетпегендиктен терең жана кеңейтип казылбай калды. Пайгамбарыбыз ушул жердин кооптуулугун айтып: **“Мушриктер ушул жерден башка жерден өтө алышпайт”,** - деди. Ал жерге кезек менен күзөт койду.

Мушрик аскери Мединага жакындаган кезде яхуди Надр уулдарынын башчысы Хуйей Курайыш аскеринин кол башчысына Мединадагы Курайза яхудилеринин мусулмандар менен тынчтык тууралуу келишимге келгенин, бирок, алардын башчысы Кааб бин Асадды алдап,өз саптарына кошуп алганын айтты. Кол башчы: “Эй, Хуйей! Дароо Кааб бин Асадга бар. Мусулмандар менен жасаган анттарын бузуп, бизге жардам берсин”, - деди. Бул келишимдин бөлүгүнүн бири “Мединага бир душман аскери чабуул жасаса, мусулмандар менен бирге душманга каршы туруу” болчу.

Яхуди Хуйей мушрик аскеринен чыгып, түндө Бани Курайза башчысы Каабдын үйүнө барды. Эшикти кагып, өзүнүн ким экенин айтат: “Эй, Кааб! Курайштын бүткүл аскерин Кинана жана Гатафан уулдары сыяктуу көптөгөн урууларды башын кошуп он миңдик аскер кылып алып келип жатам. Эми Мухаммед менен сахабалары колубуздан кутула алышпайт. Аларды толук жоймоюнча Курайштыктар менен бул жерден кетпөөгө сөз бердик”, - деди. Кааб: “Эгер Мухаммед менен сахабалары өлтүрүлбөй, Курайш менен Гатафандыктар элдерине кайра кетсе, биз бул жерде жалгыз

калабыз. Андан кийин бизди өлтүрүшөт деп коркомун” деп коркунучун билдиргенде Хуйей: “Бул коркунучту жойуу үчүн Курайш менен Гатафандардан жетимиш адам кепил сурайсың. Бул кепил адамдар сенде болгон кезде алар бул жерден кете алышпайт. Эгер жеңилүүгө учурап, кетсек, мен силердин жаныңардан кетпеймин. Силерге түшкөн кооп мага да түшсүн”, -деп, Кааб менен башка яхудилерди алдады. Мусулмандар менен жасалган келишим күбөлүк катты жырткызды. Ушундайча, келишим бузулган эле.

Хуйей мушрик аскерине кайтып келип, жагдайды айтып берди. Бани Курайзанын мусулмандардын арасынан чабуул жасай турганын билдирди.

Жетинчи күнү мушриктер он миң кишилик аскер менен Мединанын батыш жана түндүк жагына барып, ордолорун курду. Бул ордо аң казылган жерде болчу. Мушриктердин ою ушу чоң аскер менен Мединаны талкалоо, Исламды жойуу болду. Бул бир караганда каршы турууга мүмкүн болбогондой, чоң аскер кошуун болуп көрүндү.

Мушриктер ойлоруна кирип-чыкпаган аңдарды көргөндө таң калып, ниеттери бузулду. Анткени, аң өтө чоң жана ат аттап өтө албагандай кеңдикте болчу. Ичине түшкөн адам да оңойлук менен чыга албайт. Анын үстүнө соот кийим кийген адамдын жогору жөрмөлөп чыгуусу андан да кыйын эле.

Мушриктердин келгенин уккан Пайгамбарыбыз алты күн бою жумуш иштеп чарчаган сахабаларын жыйнап, аңдын аркы бетине Сел тоонун этегине ордосун курду. Арттарында Сел тоосу менен Медина бар болчу, алдында аң, анан аркы жагында душман... Ибн Умму Мактум Мединада Пайгамбарыбыздын өкүлү катарында калтырылды. Аялдар менен балдарды чептерге жайгаштырышты. Үч миңдик Ислам аскеринин отуз алты аттуу аскери болду. Тууларды Зайд бин Хариса менен Саад бин Убада (радыйаллаху анхум) алып жүрдү. Пайгамбарыбыздын териден жасалган чатыры Сел тоосунун этегине курулду.

Дагы да канча деген эрдиктерин көрсөткөн сахабалар (радыйаллаху анхум) душмандардын аракетин дыкаттык менен көзөмөлдөп турушту. Ушу кезде Пайгамбарыбызга Хазрети Омар келди. “Йа Расулаллах! Угушум боюнча Курайза яхудилери арабыздагы кели-

шимди бузуп, бизге каршы согушка даярданып жатышкан экен”, - деди. Мындай күтпөгөн кабарга Пайгабарыбыз **“Хасбуналлаху ва нимал вакил – Аллаху таала бизге жетет. Ал кандай жакшы өкүл”** деп жооп берди. Катуу тынчсызданган эле. Ислам аскери эки оттун арасында калган эле. Түндүк менен батышта мушрик аскерлери, түштүк чыгышта яхудилер бар эле.

Пайгамбарыбыз Зубайр бин Аввамды (радыйаллаху анх) Курайза уулдарынын чебине жиберди. Хазрети Зубайр барып, абалды билди. Келип: “Йа, Расулаллах! Алардын чептерин оңдоп, согушка даярданып жатканын көрдүм. Жаныбарларын да жыйнап жатышат”, - деп, көргөндөрүн айтты. Ошого карай Пайгамбарыбыз Саад бин Муаз, Саад бин Убада, Хавват бин Жубайр, Амр бин Авф, Абдуллах бин Раваханы (радыйаллаху анхум) Курайза уулдарына насыят айтып, алар менен кайра келишим түзүүгө жиберди.

Тапшырма берилген бул беш сахаба Курайза яхудилеринин чептерине барып, аларга насыят айтты. Бирок, мындан натыйжа чыкан жок. Андан бетер алар сахабаларга тил тийгизип башташты. Акырында: “Туугандарыбыз Надр уулдарын жерлеринен айдап чыгаруу менен биздин колубузду, канатыбызды кестиңер. Мухаммед ким экен ошончо! Аны менен арабызда эч кандай убада дагы, келишим дагы жок. Пайгамбарларыңарга бирге чабуул жасап, өлтүрүүгө сөз бердик. Туугандарыбызга жардам беребиз”, - дешти.

Сад бин Муаз менен жолдоштору (радыйаллаху анхум) Пайгамбарыбыздын алдына барып, эч кимге сездирбестен кабарды жеткизет. Пайгамбарыбыз: **“Кабарды жарыя кылбагыла. Анткени, согуш чара колдонуу менен алдоодон турат”,** - деди.

Сахабалар аңдын бир жагында Пайгамбарыбызды күтүп, анын кандай аракет жасаганына карап турду. Бир аздан кийин Пайгамбарыбыз сахабалардын жанына барып: **“Аллаху акбар! Аллаху акбар!”,** - деп такбир айтты. Муну уккан сахабалар бардыгы тең бирге такбир айтып Хак тааланын атынын улуулугун билдирип, аңдын аркы жагындагы капырлардын жүрөктөрүнө коркунуч уялатты. Мушриктер муну угуп: “Мухаммед менен сахабаларына бир кубанычтуу кабар келди го деймин”, - дешти. Пайгамбарыбыз сахабаларына: **“Эй, мусулман жамааты! Аллаху тааналын жеңиши менен жардамына кубангыла”,** - деп, жеңе тургандарын сүйүнчүлөдү. Сахабалар буга чейин биринчи согуштарда бо-

луп, Бадр менен Ухуд согуштарына катышкан болчу. Саны жана күчү жагынан басымдуу болгон мушриктерди бардык кезде Аллаху тааланын уруксаты менен Пайгамбарыбыздын дубасы менен жеңген болчу. Өздөрүн жаратылгандардын баш таажысы болгон Пайгамбарыбыз башкаргандыктан жасай албаган иш, аша албаган ашуу болуусу мүмкүн эмес эле. Күн суук болчу, жуттук кези, адамдар ач эле. Пайгамбарыбызды кошкондо биразы курсактарына таш байлап алган эле. Каршыларында душман турган эле. Бирок, сахабалар үчүн душмандын көптүгү менен чеккен кыйынчылыкттары маанилүү эмес болчу. Алар үчүн Аллаху таала эң жакшы өкүл эле... Алар Ага берилип, Ага таянган, Ага сыйынган эле.

Курайштын алдынкы катардагы кол башчылары менен Курайш менен бирге келген башка уруулардын көсөмдөрү жалпы чабуулга чечим кабылдоодон мурда аңдын айланасынан өтө алгыдай жер издешти. Аңдын бул башынан тиги башына чейин көрүп чыгышты. Акырында шашылыч менен жарымдап казылбай калган жерге токтоп, ошол жерден чабуул жасоого чечим кабылдашты. Мушрик аскерлери дагы бир сахабаларга, бир аңга карап, абдырап турду. “Ант беребиз, бул арабтар колдонгон таасир эмес, муну ошол перс адам үйрөткөн болуу керек”, - дешти алар.

Курайыштык колбашчылар аскерине аңдын тар жерин көрсөтүп, “Ушу жерден ким аттап, каршы бетке өтө алат?” деген кезде ичтеринен беш атчан аскер чыкты. Булар жекеме-жеке согушуу үчүн аңдын аркы жагына өтүүлөрү керек эле. Сахабалар менен мушрик аскерлери ушу бешөөнүн аракетине карап турду. Атчандар ылдамдык менен келип аттоо үчүн артка чегиништи. Андан кийин аттарынын башын аңдын тар жерине буруп, алдыга карай чабышты. Такалары бар беш ат бир аттаганда аңдын аркы бетине өтөт. Аны көптөгөн атчан аскерлер кайталаганы келгени менен алар муну кыла албай, аңдын аркы жагында калып калды. Өткөндөрдүн ичинде Амр бин Абд деген өтө күчтүү бир адам да бар болчу. Башынан бутуна чейин соот кийим кийинген, айбаттуу сүрү бар болчу. Сүрдүү болуп көрүнгөн бул адам мужахиддерге карап: “Мен менен согушчу адам бар болсо, чыксын”, - деди.

Ошо кезде хазрети Али Пайгамбарыбыздын жанына барып: “Жаным сизге курман болсун, Йа Расулаллах! Аны менен мен согушайын”, - деп уруксат сурады. Анын үстүндө соот кийими да

жок болчу. Сахабалар ага кызганыч менен карап турду. Пайгамбарыбыз өзүнүн соот кийимин чечип, Хазрети Алиге кийгизди. Андан кийин: **“Аллахым! Бадр согушунда агамдын уулу Убайда, Ухуд согушунда агам Хамза шехид болду. Жанымда тууганым менен агамдын уулу Али калды. Сен аны сакта. Ага жардам бер. Мени жалгыз калтырба”,** - деп дуба кылды. Сахабалар “Амин”, - дешти.

Дубалар менен такбирлердин арасында жөө алдыга карай жүргөн Аллаху тааланын арстаны алдында ат менен энтелеп турган Амр бин Абдтын алдына чыкты. Көздөрүнөн башка жеринин баары соот менен капталган Амр бул баатырды тааныбай, андан ким экенин сурады. Ал: “Мен Али бин Абу Талибмин”, - деп өзүн тааныштырганда Амр: “Эй, тууганымдын баласы! Атаң менин досум. Ошондуктан, сенин каныңды төккүм келбейт. Мага каршы чыкчу туугандарың жокпу?” - деп ага боор ооругандай мамиле кылды. Хазрети Али: “Эй, Амр! Валлахи, мен сенин каныңды төккүм келет. Бирок, экөөбүз тең жагдайда болуубуз керек эмесми? Жигиттикке бул жарашпайбы? Мен жөөмүн, а сен болсо аттын үстүндөсүң”, - деп, аны намыстантты.

Муну уккан Амрдын жигиттик намысы козголуп, дароо атынан түшүп, атынын буттарын кылыч менен чаап, Хазрети Алинин алдына барды. Согушалы деп турганда Аллаху тааланын арстаны: “Эй, Амр! Сен Курайштан бирөө менен кездешкенде анын эки тилегенин бирин орундаймын деп ант бергениңди уккам. Бул чынбы?” - деп сурады. Ал: “Ооба, чын”, - деди. “Андай болсо, биринчи тилегим – сенин Аллаху таала менен Расулуна ыйман келтирип, мусулмандыкты кабылдооң”, - деп ыйманга чакырды. Муну уккан Амр ачууланып: “Жок, бул мага керек эмес”, - деди. Хазрети Али: “Экинчи каалоом – согушту таштап, Меккеге кайтууң. Анткени, Расулуллах душманды жеңсе сен бул аракетиң менен ага жардам берген болосуң”, - деди. Амр: “Бул да болбойт. Мен өч алмайынча токтобоого сөз бердим. Башка тилегиң болсо айт”, - деди. Хазрети Али: “Эй, Аллаху тааланын душманы! Андай болсо сени менен согушуудан башка чара калган жок”, - деди. Амр бул сөздөргө күлүп: “Мына, чын! Араб жеринен мага каршы чыга алган жигиттин бар экенин эч ойлобоптурмун. Эй, тууганымдын баласы! Ант беремин, мен сени өлтүрүүнү калабаймын. Анткени, атаң ме-

нин досум болчу. Мен согушууга Курайштан Абу Бакр сыяктуу, Омар сыяктуу адамды каалайт элем”, - деди. Хазрети Али: “Андай болсо мен сени өлтүрүү үчүн ушу жерге чыктым”, - деген кезде Амрдын каны башына чыгып, кылычын шилтеди. Ушуну күтүп турган Аллаху тааланын арстаны соккусун калканы менен күтүп алды. Бирок, Амрдын сокконунан канча деген калкандар сынган болчу. Бул жерде дагы ошондой болду. Хазрети Алинин калканы сынып, башына тийип, жарадар алды. Уруу кезеги Алиге келген эле. “Йа, Аллах” деп, Зулфикарды Амрга карай шилтеди. Ал кылычын шилтеген кезде Ислам аскеринен “Аллаху акбар! Аллаху акбар!” деген добуштар жер менен көктү жаңырта баштады. Ооба, Пайгамбарлардын султаны, болмуштардын баш таажысы болгон Расулуллах алейхиссаламдын дубасы кабыл болуп, Амрдын денеси жерге кулап, башы жерге томолонду. Эң ишенген адамдары болгон Амрдын жерге кулаганын көргөн жолдоштору дароо Хазрети Алиге карай умтулушту. Муну көргөн сахабалар да ошол жерге жүгүрдү. Зубайр бин Аввам (радыйаллаху анх) Навфал бин Абдуллахты жарадар кылып, аты менен бирге аңга кулатты. Хазрети Али аңга түшүп, Навфалды эки бөлүкө бөлдү. Калгандары аңды араң өтүп, бери качты. Мушрик аскеринин баш кол башчысы согуштун башында эле үмүтүн үзө баштаган эле.

Эми согушуу түрү аныкталган эле. Аң бетме-бет согушууга тоскоол келтирген эле. Бири-бирине жаа атууга киришти. Бул аракеттен эчтеке чыкан жок. Мушриктер мындайча жеңе албай тургандыктарын билип, аңдын бардык жагынан чабуул жасоого чечим кабылдап, чабуулга киришти. Он миң адамдык күчтүү душман аскери аңдан өтүүгө тырышып жатса, үч миң адамдык Ислам аскери ок менен, таш менен аларды аңдан өткөзбөөгө күч жумшашты. Кызуу согуш башталган эле. Бул согуш кечке чейин уланды.

Пайгамбарыбыз түндө аңдын ар жерине кезекчилерди койду. Өзү аңдын тар жерине күзөткө турду. Мединага беш жүз адамдык чалгынчы аскер жиберип, аларга көчөлөрдө катуу үн менен такбир айтууну буйрук кылды. Ушундайча, яхудилерден же Курайыш мушриктеринен келген кооптун маалында алды алынып, аялдар менен балдар корголмок эле.

Курайза яхудилери болсо Хуйей бин Ахтабды мушриктерге жиберип, түндө чабуул жасоо үчүн эки миң адамдык аскер сурады.

Түндө коргоосуз калган аялдар менен балдарга чабуул жасоону пландады. Бирок, мужахиддердин азанга чейин чалгын жасап жүрүүлөрү "Аллаху акбар" деп такбир айтуулары алардын жүрөктөрүнө коркунуч конду. Чептерине жашырынып, ыңгайлуу саатты күтө башташты. Кичине топтор түрүндө бирден Мединага кирүүгө тырышты.

Бир түнү Курайза уулдарынан Газзал аттуу бир киши жанына эрчиткен он адамдык топ менен бирге Пайгамбарыбыздын эжеси Сафийанын (радыйаллаху анха) үйүнө чейин барды, ичте аялдар менен балдар бар болчу. Алардын коргонууга бир дагы куралы жок эле. Яхудилер биринчи үйгө ок атып, андан кийин ичине кирүүгө тырышты. Алардын бири короого кирип, үйгө кирүү үчүн айлананы карай баштайт. Ушу кезде Пайгамбарыбыздын баатыр эжеси жанындагыларга үн чыгарбоону эскертип, ылдый түшүп, эшиктин жанына барат. Бир кебез менен башына селде ороп, эркек кейпине кирип, колуна бир укурук алып, белине бычак тагат. Акырын эшикти ачып, жанагы яхудинин артынан барып, укурук менен башка урат. Жерге кулаган яхуди бир заматта өлтүрүлөт. Андан кийин өлтүрүлгөн яхудинин башын сыртта ок атып жаткан яхудилерге ыргытат. Жолдошторунун башын көргөн яхудилер коркуп, кача башташат. Өз араларында "Бизге мусулмандар үйлөрүнө эч кандай эркек калтырбай бардыгы согушка кетти деген кабар берген эле!..." - деп жатышты.

Согуш эртең менен дагы да ошондой уланды. Октор учуп жатты. Пайгамбарыбыз сахабаларына: **"Болушум кудурет колунда болгон Аллаху таалага ант беремин, башыбызга түшкөн бул кыйынчылыктар милдеттүү түрдө үстүңөрдөн алынат жана силер кубанычка бөлөнөсүңөр", -** деп, аларга сабырдуулук кылууну сунуш кылды жана жеңиштин өздөрүнө таандык экенин айтты. Бул сүйүнчү кабарды алган баатыр сахабалар ачтык, жокчулук сыяктуу кыйынчылыктарын унутуп, бар күчтөрүн салып согушту. Андан бир дагы мушрикти өткөзүшкөн жок. Сахабалардан Саад бин Муаз (радыйаллаху анх) чоң баатырдык менен согушту. Согуш учурунда Хиббан бин Кайс бин Арака деген мушриктин аткан огунан жаракат алды. Ок тамырына тийип, көп кан жоготту. Хазрети Саад жанындагылардын канды токтотууга бүт күчтөрүн салганын көрүп, абалы кыйын экенин түшүнүп: "Йа, Раббим!

Курайш согушу уландысы болсо мага өмүр бер. Анткени, Сенин Расулуңду азап тартырган, аны жарадар кылган мушриктер менен согушуудан башка, эчтеке каалабайбым. Эгер арабызда согуш бүтсө, мени шейит даражасына көтөр. Бирок, мени Курайзанын тагдырын көрбөстөн рухумду алба", - деп тиледи. Дубасы кабыл болуп, каны токтоду.

Сахабалардын арасында согушуп жүргөн сыяктуу көрүнүп Абдуллах бин Убай сыяктуу мунафыктар болсо болушунча оор кыймылдап, алдынкы чептерге барган жок. Ушундайча, мужахиддердин көңүлүн бузуу үчүн колдорунан келгенди жасашты: "Мухаммед силерге Кайсар (византия бийлөөчүсү) менен Кисранын (Иран бийлөөчүсү) казыналарын убада кылууда, бул түрүбүзгө карагыла, аңдын ичинде камалып отурабыз. Корkконубуздан даарат сындырууга да бара албай жатабыз. Аллах менен Расулу бизди алдоодон башка эчнерсе кылышпайт", - деп козголоң чыгарууга тырышты. Бул эки жүздүүлөр кысылган кездерде үйлөрүнө душмандын чабуул жасаганын шылтоо кылып, орундарын таштап кетип калчу. Мунафыктардын бул аракеттери дагы өз алдынча бир дарт болду.

Мушрик аскери бардык күчүн салса да баатыр сахабалардын туруштугунун алдында эч кандай натыйжа чыгара албады. Эң көп согушкан жерлери аңдын тар жери болгон. Пайгамбарыбыз ал жерден кетпей , сахабаларын согушка тартты. Пайгамбарыбыздын жанында согушуу урматына ээ болгон сахабалар (алейхимуррыдван) согуш майданында теңдеши жок эрдик көрсөтүштү. Бир кезде мушриктердин катуу ок жаадыра баштаганы байкалды. Бардыгынын мээлегендери Пайгамбарыбыздын чатыры болду. Чатырдын алдында тип-тике туруп, сахабаларына буйруктарды берип турду. Мушриктер кээде алсыз болуп көрүнгөн жерге жалпы чабуул жасап, сахабалар болсо ошол жерге жүгүрүп, дин душмандарын чачканча бүт жандарын берип согушушту. Ушундай кызуу согуш жүрүп жатты, сахабалар согуштан баштарын да бура албаган абалда эле. Ошол күнү эрте башталган согуш кеч убакыттарга чейин созулду. Намаз убакыттары киргенде сахабалар: "Йа, Расуаллах! Намаздарыбызды окуй албадык", - дегенде Пайгамбарыбыз да кайгырып: **"Валлахи, мен дагы окуй албадым",** - дечү. Куптан убактында ибадаттарын жасатпаган душмандын аскерин катуу ча-

бул менен артка карай чегиндиришти. Курайштыктар менен Гатафандар түнөө үчүн артка кайтты. Мужахиддер дагы Пайгамбарыбыздын чатырына карай бет алды. Ошол кезде Пайгамбарыбыздын каргыш айтуу адаты жок болсо да намаз үчүн чыдай албай: **"Алар кандай күн батканга чейин бизди намаздан калтырса, Аллаху таала да алардын үйлөрүнө, карындарына жана кабырларына от толтурсун",** - деп, мушриктерге каргыш айтты. Каза болгон бешим, аср жана шам намаздарын окугандан кийин куптан намазын окушту.

Мушриктер Исламды жойуш максатында жасаган ушундай кагылышуулар менен согуштардан кийин мусулмандарды күндүз жеңе албай тургандарын түшүнүп, алар дал ушундай оор сокку менен түндө согушууга чечим чыгарышты. Мусулмандарды бир гана ушундай жеңүүгө болот деп ойлошту. Ушу чечимдерин дароо ишке ашырып, яхуди Курайза уулдары менен бирге түндө чабуул жасоого киришти. Аскерин топторго бөлгөн мушриктер кезектешип чабуул жасашты. Бул бир нече күнгө созулду. Пайгамбарыбыз баштаган сахабалар ач, чарчаган болсо да коргоодон тайган жок. Эч кандай душман аскерине андан өтүү мүмкүнчүлүгүн берген жок. Бул коргонуу мурунку согуштан да коркунучтуу, оор болгон эле.

Бир нече күндөн бери согушуп жаткан мушриктерде азык-түлүк маселеси кыйындай баштады. Ат менен төөлөрү дагы жерден бир тал чөп таба албай кырылып баштаган эле. Ошол себептен мушриктердин кол башчысы Дырар бин Хаттаб кол астындагы бир кошуунду Курайза яхудилеринен азык алып келүүгө жиберет. Капырларга бардык нерселерин курман кылган яхудилер дароо жыйырма төөгө буудай, арпа, курма жана малга саман артып берет. Дырардын аскерлери кубанып келе жатканда Куба жанында бир топ сахабага (алейхимурридван) кезигет. Сахабалар аларга чабуул жасап, кандуу согуштан кийи мушриктерди кууп, жүк артылган төөлөрдү Пайгамбарыбызга алып барып тапшырып, ыраазылыгын жана дубасын алышат.

Пайгамбарыбыз (салаллаху алейхи ва саллам) бир айга жакын убакытка созулган бул согушта катуу кыйналган сахабаларына боору ооруп, аларга аталарынан дагы артык жакшылыктарды жасачу. Сахабаларынын көрсөткөн ушундай бекемдиктерине ыраазы

болуп, маңдайын жерге коюп, алар үчүн Аллахтан мындай тилек тилеген: **“Эй, дарттууларга жардамга келүүчү! Эй, муктаждар менен чарасыздардын дубасын кабыл кылуучу Аллахым! Менин жана сахабаларымдын жагдайын сөзсүз көрүп, билип турасың. Йа, Раббим! Сен душманды азапка учурат, араларына бүлүк сал жана аларга каршы бизге жардам бер!...”.** Пайгамбарыбыз бул дубаны акыркы күндөрү көп кайталады.

Мушриктер жуттан кыйналып, тезирээк мусулмандарды курутуу үчүн бардык күчтөрүн жумшашты. Бир күнү кечинде мушрик аскеринен жүрөгүндө Исламга сүйүү ойгонгон бир адам Пайгамбарыбызга барды. Ал Гатафан уруусунан Нуайм бин Масуд болчу. Пайгамбарыбызга: “Йа, Расулаллах! Мен Аллаху тааланын бир экенин жана сиздин хак пайгамбар экениңизди тастыктоого келдим. Аллахка шүгүр, мусулман болдум. Ушуга чейин сизге каршы согуштум. Мындан кийин капырларга каршы согушамын. Мага эмне буйрук кылсаңыз ошону орундоого даярмын. Йа, Расулаллах! Менин мусулман болгонумду өз уруум”, - деди. Пайгамбарыбыз: **“Бул капырлардын арасына барып, араларына бүлүк сала аласыңбы?”** - деди. Ал: “Йа, Расулаллах! Аллахтын жардамы менен аларды бири-бирине каршы бүлүк сала аламын. Бирок, каалаган сөзүмдү айтууга болобу?” - деп сурады. Пайгамбарыбыз: **“Согуш куулуктан турат, каалаганыңды айта бер”,** - деди.

Нуайм бин Масуд алгач Курайза яхудилерине барып: “Менин силерге деген махабатымды билесиңер. Бирок, бул айткандарым ушу жерде калсын, эчким билбесин”, - деди. Яхудилер: “Эчким билбеген болот”, - деп ант кылышты. Андан кийин хазрети Нуайм бул адамдын (пайгамбарыбыздын) иши анык беле. Анын Надр жана Кайнука уулдарына эмне кылганын билесиңер. Аларды мекенинен айдап чыкканын баарыңар тең көрдүңөр. Эми Курайштыктар менен Гатафандар келип, мусулмандар менен согушууда. Канча күндөн бери согушуп жатсак да эч кандай натыйжа чыгара албадык. Ушундай уланта берсе, курчоо узакка созулайын деп турат. Курайштыктар менен Гатафандардын малдары, мүлктөрү, жерлери, бала-чакалары силер сыяктуу бул жерде эмес. Эгер бул согушту жеңген болсо, олжолорун жыйнайт да элдерине кетет. Эгер жеңилсе кайра артка кетет. Силер мусулмандар менен каласыңар. Андай болсо, силердин аларга каршы тура алган күчүңөр жок. Согуштун

азыркы абалы мусулмандардын жеңишин көрсөтүп турат. Менин оюмча мусулмандар силерди кырат. Ошондуктан, тез арада бир чара колдонууңар керек", - деди. Бул сөздөрду угуп турган яхудилер Хазрети Нуаймдын өздөрүнүн камын ойлогонуна ыразы болуп: "Сен бизге чыныгы дос экениңди көрсөттүң. Биз эмне кылсак болот, ошону айт", - дешти. Ушуну күтүп турган Нуайм бин Масуд (радыйаллаху анх): "Туурасы бул, Курайш менен Гатафандан кепилге кээ бир адамдарды алмайынча мусулмандар менен согушпагыла. Кепил адамдар силерде болгон кезде алар согуштан качып кете албайт", - деди. Мунун өтө жакшы чара экенин кабылдаган яхудилер ага ыраазылыктарын билдирип, сый-сыпат көрсөтүштү.

Хазрети Нуайм яхудилердин мекенинен чыгып, түптүз Курайш ордосуна барды. Алардын кол башчыларына: "Менин Мухаммедге деген душмандыгымды жана менин силерди кандай жакшы көргөнүмдү билесиңер. Уккан нерсемди силерге жеткизүүгө милдеттүүмүн деп санадым. Бирок, бул уккандарыңарды эч кимге айтпоого убада бересиңер", - деди. Алар ант берип, таң калып: "Айт, сени угуп турабыз", - дешти. "Кабарыңар болсун, Курайза яхудилери силер менен шериктеш болгондоруна өкүнүп, Мухаммедге кабар жиберишиптир: "Курайш менен Гатафандардын алдыңкы катардагы адамдарын кепилге алып, аларды өлтүрүүнү силерге тапшыралы. Андан кийин сен менен кошулуп мушриктерди түп орду менен жок кылганга чейин согушалы. Бирок, сен туугандарыбыз Надр уулдарын кечирип, жерлерин кайтарып беришиң керек", - дептир. Мухаммед алардын бул тилегин кабылдаптыр. Эгер яхудилер силерден кепилге адам сураса бербегиле. Алар адамдарыңарды өлтүрөт. Бул айткандарымды эч ким укпасын", - деди. Курайштыктар ушундай маанилүү кабарды жеткизгени үчүн Нуаймга сый-сыяпат көрсөтүштү.

Нуайм бин Масуд (радыйаллаху анх) ал жерден кетип, Гатафандарга барды. Курайыштыктарга айтканын аларга да айтты.

Бир күндөн кийин Курайш кол башчысы Курайза уулдарына: "Бул жерде калуу кыйындык туудура баштады. Анткени, күн суук, жаныбарларыбыз да ачтыктан кырылууда. Бүгүн түндө даярдык көрүп, эртең баарыбыз жалпы чабуул жасайлы", - деген кабар жиберди. Яхудилер: "Биз ишенби күнү согушпайбыз жана силер менен бирге согушка катышуубуз үчүн алдыңкы катардагы адамдарынан бир нече адамды бизге кепил катары берүүңөр керек. Эгер

курчоо убакыты узап, силер алсырап, элиңерге кетип калсаңар бизди Мухаммедге өз колуңар менен берген болосуңар. Эгер кепил адам берсеңер бизди таштап кете албайсыңар дешти. Бул кабар Курайштын кол башчысына жеткен кезде: "Нуайм бин Масуддун айтканы чын экен деп, яхудилерге кабар жиберип: "Биз силерге бир дагы адамды кепил катарында бербейбиз. Эгер эртең, биз менен бирге чабуулга чыксаңар кандай жакшы. Андай кылбасаңар биз жерибизге кетип калабыз. Силер Мухаммед менен сахабаларынын курчоосунда каласыңар дешти. Ушинтип, эки жак тең дүрбөлөңгө салынды.

Пайгамбарыбызга Жабраил алейхиссалам келип, Аллаху тааланын мушриктерге бороон жибере тургандыгын айтты. Ушуга байланыштуу Пайгамбарыбыз тизелеп отуруп, колун жайып: "Аллахым! Мага жана сахабаларыма мээрим кылганың үчүн шүгүр кылдым", - деп алкышын билдирди. Андан кийин бул сүйүнчү кабарды сахабаларына жекизди.

Ал күнү ишенбинин түнү болчу. Талаа кап-караңгы эле. Катуу суук түшүп, катуу шамал ура баштады. Бул түндү Хузайфа ибн Йаман мындайча баяндайт:

"Ал түнү өтө караңгы болду. Күн күркүрөп, катуу бороон болду. Ушу саатта мушрик аскеринин дүрбөлөңгө түшүп, өз араларында түшүнбөстүктөр орун алганын Пайгамбарыбыз бизге кабар берди. Биз катуу сууктан, ачтыктан, түндүн коркунучунан ордубуздан тура албай, отурган жерибизде үстүбүзгө бир нерселерди жаап, күтүп отурдук.

Пайгамбарыбыз намазга туруп, түндүн бир бөлүгүн намаз менен өткөзгөндөн кийин: **"Араңарда мушрик аскерине барып, алардын абалын билип, мага кабарлап келе алчу адам барбы? Мындай адамдын Жаннатта мага жолдош болуусун Аллаху тааладан тилейин", -** деди. Ал жердегилер суукка байланыштуу ордуларынан тура алышпады. Андан кийин Пайгамбарыбыз менин жаныма келди. Суук менен ачтыктан тизелеп, бүрүшүп отурган элем. Мага колун тийгизип: **"Сен кимсиң?"** - деп сурады. "Мен Хузайфамын", - дедим. Пайгамбарыбыз: **"Бар, тиги коомдун эмне кылып жатканын көрүп кел. Жаныма кайра келгенче аларга ок менен таш ыргытпа, найза, кылыч урба. Сен кайра келгенче сууктан, ысыктан зыян көрбөйсүң, туткунга түшүп,**

кол салууга учурабайсың", - деди. Кылычым менен жааны алып, кетүүгө даярдандым. Пайгамбарыбыз мен үчүн: **"Аллахым! Аны алды-артынан, оңунан-солунан, үстүнөн-астынан корго",** - деп дуба кылды.

Мушриктерге карай бардым. Өзүмдү мончодо жүргөндөй сездим. Эч кандай коркунуч, үшүү, коркуу сезимин байкаган жокмун. Ушинтип, мушриктердин ордосуна бардым. Кол башчылар менен алдыңкы катардагы адамдар от жагып, жылынып отурушкан экен. Абу Суфйан: "Бул жерден кетүү керек", - деп айтып отурду. Менин оюма аны дароо өлтүрүү келди. Бир ок алып жаама койдум. Оттун жарыгын пайдаланып, аны аткым келди. Дал атам деп турганда Пайгамбарыбыздын "Менин жаныма кайра келгенче эч кандай окуя чыгарбайсың" дегени эсиме түшүп, өлтүрүүдөн баш тарттым. Андан кийин өзүмдү эр сезип баштадым. Мушриктердин жанына барып, оттун башына отурдум. Катуу жел менен Аллаху тааланын көрүнбөгөн аскери (периштелер) аларга жасагандарын жасаган эле. Шамалда идиштери оодарылып, оттору өчүп, чатырлары башына кулады. Бир кезде мушрик аскеринин кол башчысы Абу Суфйан ордунан туруп: "Араңарда тыңдагандар болуу мүмкүн, ар ким жанындагыларына карап, ким экенин билсин. Ар адам жанындагы адамдын колун кармасын", - деди. Абу Суфайн араларына бир чоочун адамдын киргенин сезгендей болгон эле. Дароо колумду созуп, эки жагымдагы адамдын колунан кармап, алардан мурун аттарын сурадым. Ушинтип мени таанызбай калышты. Акырында Абу Суфйан аскерлерине мындай деди: "Эй, Курайштыктар! Силер жайсыз жердесиңер. Аттар менен төөлөр кырыла баштады. Жут жайылды. Бороондун күчөйгөнүн көрүп отурасыңар. Дароо кайткыла. Мына, мен дагы кетемин", - деп, төөсүнө минди. Катуу кыйналып алсыраган мушрик аскери жыйналып, Меккеге карай жолго чыгышты. Алардын үстүнө кум менен майда шагыл жаап турду.

Мушрик аскери кеткенден кийин мен дагы кайттым. Жолдун жарымына жеткенде алдыман жыйырма чакты ак селдечен сувари атчандар (периштелер) чыкты. Мага: **"Расулуллахка кабарла. Аллаху таала душманды жеңди", -** деди. Пайгамбарыбыздын жанына барганда ал намаз окуп отурган эле. Мен келгенде баягы үшүгөн, дирилдеген калыбыма түштүм. Пайгамбарыбыз намаздан

кийин кандай кабар алып келгенимди сурады. Мен мушриктердин кеткенин айттым. Пайгамбарыбыз бул кабарга катуу кубанып, күлүмсүрөдү. Бир нече күндөн бери уйку көрбөгөн элек. Пайгамбарыбыз менен жанына алып, үстүндөгү төшөнчүнүн бир учун мага жаап, ал түндү ушинтип өткөрдүк. Таң атканда Пайгамбарыбыз мени ойготту. Биз караган кезде мушрик аскеринен из дагы калган эмес эле. Алар Меккеге жеткенге чейин алардын артынан катуу бороон жүрүп, аркаларынан такбир добуштары угулуп турду.

Курайш мушриктери ордолорун таштап качкандан кийин аларга багынып келген башка мушрик уруулар да Мединадан кайтып кетти. Алар унутулбас жеңилүүлөрүнө катуу кайгырышты. Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи ва саллам) жана ардактуу сахабалары (алейхимуррыдван) Аллаху таалага шүгүр саждасын кылып, хамд айтып, шүгүрчүлүк кылышты. Мужахиддер: "Аллаху акбар! Аллаху акбар!" деген добуштары менен нурлуу Мединага карай бет алышты. Мединанын көчөлөрү балдарга толуп, алар Пайгамбарыбыз менен аталарын, агаларын, байкелерин күтүп чыгууга жыйналышкан эле. Пайгамбарыбыз да аларга күлүмсүрөгөн жүзү менен карады.

Хендек согушунда алты шейит берилген эле. Бул согуш тууралуу Аллаху таала аят каримада: **"Аллаху таала (Хендек согушундагы) ошол капырларды эч кандай жеңишке жеткизбей, кайгы менен кайра кайтарды. Ушундайча Аллаху таала** (периштелер менен жел аркылуу) согушта (жеңүүлөрү үчүн) **момундарга жетти. Аллаху тааланын бардык нерсеге күчү жетет. Ал бардык нерседен жогору".** ("Ахзаб" сүрөсү, 25) **"Эй, ыйман келтиргендер! Аллаху тааланын силерге берген ниматын эстериңерге түшүргүлө. Силерге** (Хендек согушунда) **аскерлер чабуул жасаганда биз аларга жел менен силер көрбөгөн аскерлер** (периштелер) **жиберген элек..."** ("Ахзаб" сүрөсү, 9) Ушу согуштан кийин Пайгамбарыбыз: **"Азыркы кезек силердики. Мындан кийин Курайш силерге каршы согуша албайт",** - деди.

Бани Курайза яхудилери

Расул-и акрам (саллаллаху алейхи васаллам) Медина-и мунавварага кайтып келген соң Хазрети Аиша энебиздин үйүнө барды. Ку-

рал-жарагын чыгарып, соотун чечти. Куттуу денеси чаңга баткан эле. Жуунду. Ошол тапта Хазрети Дыхйа келбетинде үстүнө соту жана курал-жарагы тагылган абалда бир атчан аскер келди. Ал Жабраил алейхиссалам болчу. Пайгамбарыбыздын жанына барып: "Эй, Аллаху тааланын Расулу! Жанаб-и Хак таала сага Курайза уулдарына каршы дароо жүрүш кылууңду буйрук кылды!" – деп буйрукту билдирди. Ааламдардын Султаны Хазрети Билалды чакырып, сахабаларга мындай деп кабар берүүсүн дайындады: **"Эй, сахабаларым! Тургула, аттарыңарга, төөңөргө мингиле! Моюн сунгандар аср намазын Курайза уулдарынын жеринде окусун!"**

Пайгамбарыбыз дароо сооту менен туулгасын кийди. Калканын аркасына асып, найзасын колуна алды. Анан атына минип, сахабаларынын жанына барды. Хазрети Алиге Ислам туусун берип, алдынкы күч катары Курайза яхудилеринин чепине жиберди. Ар дайым болгон сыяктуу Абдуллах ибни Умми Мактумду Мединада өкүл кылып калтырды.

Куттуу сахабалар сүйүктүү Пайгамбарыбызды ортосуна алып, Мединадан: "Аллаху акбар! Аллаху акбар!" – деп такбир айтып, жолго чыгышты. Жолдо Ганм уулдарына туш келишти. Куралдарын колго алып, Расулуллах алейхиссаламды күтүп турушкан экен. Пайгамбарыбыз аларга: **"Силерге эч ким жолуккан жокпу?"** – деп сурады. Алар: "Йа, Расулуллах! Бизге Дыхйа-и Калби жолукту. Ак качырга минип алган экен. Ошол качырдын үстүндө баркыт бар эле", – деп айтышты. Пайгамбарыбыз аларга: **"Ал Жабраил болот. Алардын чептерин жыксын жана жүрөктөрүнө коркуу салсын деп Бани Курайзага жиберилди",** – деди. Курайза яхудилеринин чебине жетип барганга чейин Ислам кошунунун саны үч миңге жеткен эле.

Хазрети Али Ислам туусун Курайза яхудилеринин чебинин алдына тикти. Муну көргөн яхудилер Пайгамбарыбызга карата жаман сөздөр айта башташты. Хазрети Али барып, жагдай тууралуу Пайгамбарыбызга билдирди. Расул-и акрам (саллаллаху алейхи васаллам) үч миң аскер менен ал жерге барганда мээриминен улам аларды Исламга чакырды. Яхудилер бул кайырлуу сунушту кабыл кылышкан жок. Сүйүктүү Пайгамбарыбыз: **"Андай болсо, Аллаху таала жана Расулунун буйругуна моюн сунуп, чептен**

чыгып, багынгыла!” – деген сунушун да четке кагышты. Ошондон кийин гана ааламдардын Мырзасы окчулардын устазы Саад бин Абу Ваккас хазиреттерине: **“Эй, Саад! Кана алга, аларга ок жаадыр!”** – деп буйрук берди. Хазрети Саад менен башка окчулар саадактарындагы окторду текбир айтышып, яхудилердин чепине ата башташты.

Мусулмандардын алсыз кездеринде арттан сокку берген жана көралбастыктарынан улам Мухаммед алейхиссаламдын пайгамбарлыгын кабыл кылбаган бул яхуди тобунун чептин эшигин ачып, майданга чыгууга да батымдуулугу жок эле.

Согуш курчоо түрүндө уланды. Ислам аскеринин арасында болгон мунафыктар да чепке билдирбей кабар жиберишип: “Эч качан багынбагыла! Мединадан чыгып кетүүгө үндөсө да кабыл кылбагыла! Эгер согушту улантсаңар, биз силерге бар күчүбүз менен жардам беребиз. Ошондуктан эч нерсеңерди аябагыла! Эгер силерди Мединадан сүрүп салса, биз дагы силер менен бирге чыгып кетебиз!... “ – деп жатышты. Бул кабар менен мунафыктардын жардамын күткөн яхудилер жаңы кайрат жана үмүт менен коргонууну улантышты. Курчоо көпкө созулуп кетти. Бир ай өтсө да мунафыктардан жардам келбеди. Акырында жүрөктөрүнө коркуу аралаган яхудилер келишимге макул болушту.

Келишим түзүү максатында Наббаш бин Кайс деген яхуди Расулуллах алейхиссаламга келип: “Йа, Мухаммед! Надир уулдарына көрсөткөн ырайымды бизге да көрсөтүңүз. Мал-мүлкүбүз менен курал-жарагыбыз сиздики болсун! Бир гана каныбызды төкпөсөңүз болду! Балдарыбыз менен аялдарыбызды өзүбүз менен бирге алып кетүүгө уруксат бериңиз. Курал-жарактардан башка ар бир үй-бүлө үчүн бир төө жүк менен алып кетүүгө уруксат бериңиз!...” – деди. Пайгамбарыбыз: **“Жок, бул сунушту кабыл кыла албайм!”** – деп айтты. Бул жолу: “Мал-мүлкүбүздү алып кетүүдөн баш тарттык. Каныбызды төкпөңүз. Жок дегенде аялдарыбыз менен балдарыбызды алып кетүүгө уруксат бериңиз!” – деди. Сүйүктүү Пайгамбарыбыз: **“Жок! Шартсыз өкүмүмө баш ийип, багынуудан башка чараңар жок!”** – деди. Яхуди Наббаш кор болгон абалда чепке кайтып барып, айтылган сөздөрдү билдирди. Курайза уулдары бул жолу андан да чоң кайгыга батты.

Башчыларынан Ка'б бин Асад ынсапка келип, коомуна мына ушул сунушту айтты: "Эй, коомум! Көргөнүңөр сыяктуу башыбызга чоң балекет келип турат. Бул жагдайда силерге үч нерсени насаат кыламын. Булардан каалаган бирине ылайык иш-аракет кылсаңар болот! Биринчиси; бул адамга багынып, пайгамбардыгын кабыл кылалы. Валлахи, Анын Аллах тарабынан жиберилген жана китептерибизде сыпаттары берилген пайгамбар экенин баарыбыз билебиз. Эгер Ага ыйман келтире турган болсок, каныбыз, балдарыбыз, аялдарыбыз жана мал-мүлкүбүз аман калат. Биздин Ага багынбаганыбыздын бирден-бир себеби арабдарга карата көралбастык сезими менен Анын Исраил уулдарынан болбошу. Ал эми, бул Аллахтын биле турган иши. Келгиле, Ага багыналы!..." Яхудилердин баары тең бир ооздон каршы чыгып: "Жок, биз муну кабылдай албайбыз жана өзүбүздөн башкага багынбайбыз", – дешти. Бул жолу Ка'б экинчи сунушун айтты: "Баарыбыз балдарыбыз менен аялдарыбызды өлтүрүп, артыбыздан ойлой турган бир да адам калмайынча мусулмандарга жүрүш кылалы, өлгөнгө чейин согушалы!..." Яхудилер бул сунушту да четке кагышты.

Ка'б үчүнчү сунушунда: "Бул түн Ишемби түнү. Мусулмандар биздин бул түнү согушпай турганыбызды билгендиктери үчүн эмин жана гафил болуулары ыктымал. Кылычтарыбызды чыгарып, эшиктен баарыбыз тең чыгалы. Ошентип бир чабуул менен балким жеңербиз!..." – деди. Яхудилер: "Бизге ишемби күнү иштөөгө тыюу салынган, биз муну жоё албайбыз", – деп бул сунушту да кабыл кылышкан жок. Алардын ичинен жалгыз Эсид менен Са'лаба деген ага-инилер жана агаларынын уулу Асад биринчи сунушту кабыл кылып, мусулман болуу аброюна ээ болушту. Чептен чыгып, сахабалардын арасына кириште.

Яхудилер өзара көпкө тартышты. Натыйжада багынуу туусун көтөрүп, Пайгамбарыбыздан өздөрү таралуу өкүм берүүгө бир адамды калыс дайындоону сураныштты. Расулуллах алейхиссалам: "Сахабаларыман каалаган кишини калыс кылып тандагыла!" – деди. Алар: "Биз Саад бин Муаздын чыгара турган өкүмүнө макул болобуз", – дешти. Пайгамбарыбыз макул болуп, Саад бин Муаз хазиреттерин чакыртты.

Саад бин Муаз Хендек согушунда оор жаракат алган эле. Расулуллах алейхиссалам аны Масжид-и Набавиде бир чатырдын

ичинде дарылатып жаткан. Калыс катары дайындалганда зембил менен аны чебине алып келишти. Жолдо Хазрети Саад өзүнө-өзү: “Валлахи, Аллаху тааланын жолунда эч бир айыптоого маани бербейм!” деп жатты. Расулуллах алейхиссаламдын жанында зембилден түштү. Пайгамбарыбыз алейхиссалам ага: **“Эй, Саад! Булар сенин өкүмүңө ылайык багынууга макул болушту. Кана, алар тууралуу өкүмүңү мага билдир!”** – деди. Саад бин Муаз болсо: “Жаным сага курман болсун йа, Расулуллах! Албетте, өкүм берүүгө Аллаху таала менен Расулу ылайыктуу”, – деди Расулуллах алейхиссалам да: **“Булар тууралуу өкүм берүүңү Аллаху таала сага буюрду!” –** деди. Хазрети Саад яхудилерден өкүмүнө макул болуулары тууралуу анык убада алды. Эки тарап тең өкүмдү чоң кызыгуу менен күтө баштады. Ошондон кийин Хазрети Саад бийик мартабасын көрсөтүүчү, өз атагына ылайыктуу төмөнкү өкүмүн берди:

“Менин өкүмүм ушул; акылдуу жана балагат жашындагы бардык эркектердин башы алынсын! Аялдар, балдар туткундалсын, мал-мүлктөрү да мусулмандарга бөлүштүрүлүп берилсин!...”

Бул анык өкүмдөн улам яхудилер турган жеринде катып калышты. Анткени, өз китептеринде мындай кыянатчылыкка да ушундай жаза берилээри жөнүндө: “Кайсыдыр бир шаарга согушка барганыңда алгач аларды тынчтыкка чакыр. Муну кабыл алып, эшиктерин ачса, ал жердегилердин баары сага салык төлөсүн жана сага кызмат кылышсын. Эгер согушууга бел байлашса, аларды курчоого ал! Аллаху тааланын жардамы менен жеңишке жетсең, эркектердин баарын кылычтын мизинен өткөрүп, бала-чака, аялдарын, мал-мүлкүнүн баарын олжолоп ал!..” – деп жазылган болчу.

Саад бин Суаз хазиреттеринин берген өкүмүнүн илахи өкүмгө дал келишинен улам Пайгамбарыбыз аны куттуктап: **“Сен, алар тууралуу Аллаху тааланын жети кабат көктөр үстүндөгү Лавх-и мавхуздагы өкүмүнө ылайык өкүм бердиң!” –** деди.

Яхудилер өздөрүнүн китептеринде билдирилген бул өкүмгө каршы чыга алышкан жок. Акыл-эстүү бардык эркектерди чогултушуп байлашты жана өкүм орундалды. Балдар, аялдар жана мал-мүлктөрү сахабаларга бөлүштүрүлүп берилди.

Ушундайча, мусулмандарга эң оор учурларында аркадан сокку урган, ортодогу түзүлгөн бардык келишимдерин бузган, Пайгамбарыбызды кичинесинен тарта ушул күнгө чейин жок кылууга ар дайым жан урган бул коомдон Медина тазарган эле.

Сахабалар көтөрүңкү маанайда, кубанып, нурдуу Мединага карай жолго чыгышты.

Туткундардын ичинен бир аял мусулмандыкты кабылдады. Анын бул аракетине катуу кубанган Пайгамбарыбыз анын да кубануусун, Бейиште даражасынын жогору болуусун каалап, аны аялдыкка алды. Бул - Хазрети Райхана энебиз эле.

Саад бин Муаздын шейит болуусу

Саад бин Муаз (радыйаллаху анх) Курайза яхудилерине өкүм чыгарган соң сахабалар аны кайрадан чатырына алып барышты. Жараты күчөп, абалы начарлаган эле. Пайгамбарыбыз анын жанына барып, аны кучактап: **“Аллахым! Саад Сенин ыраазылыгың үчүн Сенин жолуңда жихад кылды! Расулуңду та тастыктады. Ага жакшылык бере көр”,** - деп дуба кылды. Саад бин Муаз хазиреттери сүйүктүү Пайгамбарыбыздын бул сөздөрүн угуп, көзүн ачып: “ Йа, Расулуллах! Сизди урматтаймын. Сиздин Аллаху тааланын пайгамбары экениңизге күбөлүк кыламын”, – деди.Кийин Саад бин Муаздын (радыйаллаху анх) туугандары аны ал чатырдан Абдулашхал уулдарынын үйүнө алып барышты. Ошол түнү абалы абдан начарлап калган эле. Жабраил алейхиссалам Хазрети Пайгамбарыбызга келип: “Йа, Расулаллах! Бүгүн түнү сенин үммөтүңөн көз жумган, аны периштелер адам ким?” - деп сурады. Ушундан кийин Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи васаллам) сахабаларынан дароо Саад бин Муаздын ал-абалын сурады. Аны үйүнө алып барышкандыктарын айтышты. Пайгамбарыбыз өзү менен бирге бир нече сахабаны ээрчитип Саад бин Муаздын үйүнө барды. Пайгамбарыбыз абдан ылдам баскандыктан жанындагылар: “Чарчадык, йа, Расулуллах!” – дешти. Пайгамбарыбыз ылдам басып баратканынын себебин айтып: **“Периштелер Ханзаланын жаназасына бизден мурда барган эле. Сааддын жаназасына да бизден мурда барышат. Ылдам барбасак биз алардан мурда жетип баралбай калабыз!”** – деди.

Пайгамбарыбыз Саад бин Муаздын жанына барганда ал көз жумган экен. Баш учунда туруп, Саад бин Муаздын (радйыхаллаху анх) атын атап: **“Эй, Абу Амр! Сен башчылардын эң мыктысы элең. Аллаху таала сага бакыт, береке жана эң кайырлуу сыйлыгын берсин. Аллаху таалага берген сөзүңдө турдуң. Аллаху таала да сага убада кылганын берет”,** – деди. Ошол кезде Саад бин Муаздын энеси ыйлап, уулунун артынан ага арналган жоктоо ырын окуду.

Аслам бин Харис (радыйаллаху анх): ушул окуя тууралуу мындайча баян кылган: “Расулуллах Саад бин Муаздын үйүнө келгенде биз эшиктин алдында күтүп турган элек. Пайгамбарыбыз чоң кадамдары менен ичкери кирди, биз да артынан ээрчип кирдик. Пайгамбарыбыз белги бергенде токтоп, кайра артка кайттык. Ичкериде Сааддын денесинен башка эч ким жок болчу. Расулуллах бир саамдан кийин сыртка чыкты. Кызыгып: “Йа, Расулаллах! Кадамыңызды кең таштап жүрүүңүздүн сыры эмнеде?” – деп сурадым. Ал: **“Үйдүн ичине периштелер ушунчалык толгондуктан бут баса турчу жер табууга кыйналдым. Периштенин бири мени өз канатына алды, ушундайча гана отура алдым”, -** деди. Кийин Саад бин Муаздын (радыйаллаху анх) атын атап: **“Сага мубарек болсун йа Абу Амр”, -** деди.

Анын кайтыш болуусу Расулуллахты жана сахабаларды катуу кайгыга салды, алар көз жаштарын төгүштү. Жаназасына бардык сахабалар жыйналышты. Пайгамбарыбыз жаназа намазын окутуп, меййитин көтөрдү. Сахабалар Саад бин Муаздын (радыйаллаху анх) табытын көтөрүп бара жатышып: “Йа, Расулаллах, биз мынчалык жеңил табыт көтөрүп көргөн эмес элек”, - дешти. Ошондо Пайгамбарыбыз: **“Анын жаназасын көтөрүшүү үчүн көктөн периштелер түштү”,** - деди. Жаназасын алып бара жатканда мунафыктар да жамандоо үчүн: “Уят эле, мынчалык жеңил!”, - дешкенде, Пайгамбарыбыз: **“Сааддын жаназасына көктөн жетимиш миң периште түштү. Алар азыркыга чейин жер бетине мынчалык көп болуп түшүшкөн эмес”, -** деди.

Абу Са’ид-ил Худри чоң атасынан укканын төмөнкүдөй маалымдаган: “Саад бин Муаздын кабырын казгандардын бири мен элем. Ага кабыр казууну баштаганда айланага кабырдан жыпар жыт тарады.” Ал эми Шурахбил бин Хасана мындай деген: “Саад

бин Муазды жерге бергенде бирөө кабырдан бир учч топурак алган эле. Кийин ал топуракты үйүнө алып барганда ал жыпар жытка айланды. Денеси кабырга коюлганда Пайгамбарыбыз анын кабырынын башында отуруп, көзүнө жаш алып, сакалын кармап катуу кайгыга батты. **"Саад бин Муаздын өлүмүнө Арш силкинди",** – деди. Бир жолу Пайгамбарыбызга кымбат кийим белек кылынган эле. Сахабалар "Кандай көркөмдүү" дешкенде Пайгамбарыбыз: **"Саад бин Муаздын Бейиштеги жүз аарчылары мындан да көркөм",** - деди.

Хижраттын бешинчи жылы орун алган кээ бир маанилүү окуялар мына булар:

Расулуллах Думат-ул Жандал деген аймакта жашаган, Шамга каттаган жолоочулардын тынчын алган жана Мединага кооп туудурган урууларга каршы миң кишилик аскер менен сапарга чыкты. Ислам аскерлеринин келгендиктерин уккан душман тайпалары качып жөнөштү. Бул жерде бир нече күн болгондон кийин Мединага катты.

Пайгамбарыбыз Зул-каде айында Зейнеп бинти Жахш менен (радыйаллаху анха) үйлөндү. Ошол жылы хижаб аяттары түштү жана мусулман аялдарга оронуп жабынуулары буйрук кылынды. Ошондой эле, Хазрети Айша энебизге жалаа жабылды. Кээ бир мусулмандар ушул жалаага ишенип калышкан эле. Аяти карима келип, мунафыктардын жалаа жапкандыктары аныкталып, Хазрети Айша (радыйаллаху анха) макталды. Мединага жакын жерде жашаган Музайна тайпасы элчи жиберип, мусулманыдкты кабылдашты, ошентип мухажирлердин катарына кошулушту. Жана да ошол жылы зилзала менен ай тутулуу окуялары да орун алды. Ошондой эле, ажылык да ушул жылы парз кылынды.

ХУДАЙБИЙА КЕЛИШИМИ

Хендек согушунан кийин Ислам мамлекетинин күчүн айланадагы уруулардын айрымдары кабыл кылды. Жада калса, мындан ары мусулмандар менен сый мамиледе жашоо, кези келгенде ыйман келтирип мусулман болуу эң оңтойлуу жол болоорун ойлой баштaшты. Айрымдары Хазрети Пайгамбарыбыздын алдына келип, мусулман болуу мартабасына ээ болду.

Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи васаллам) Ислам динин жайылтуу үчүн сахабаларын топторго бөлүп, Исламга чакыруу үчүн ар кайсы урууларга жөнөтө баштады. Кээ бир урууларга өзү барган. Думат-ул Жандал коому сыңары уруулар айтылган насааттарды угуп, мусулман болушту. Гатафан уулдары, Лихян уулдары сыңары уруулар Ислам кошууну менен бетме-бет келүүдөн коркуп, качышты.

Ошентип бул мусулмандардын тегеректеги урууларга бир эскертүү кадамдары болуп саналды.

Хижраттын алтынчы жылы катуу кургакчылык болуп, көктөн бир тамчы жамгыр жаабады. Ошондуктан жерден бир да чөп өспөй, адамдар менен мал-жандыктар ачкачылыктан кыйналды. Куттуу рамазан айынын бир жума күнү сүйүктүү Пайгамбарыбызга: “Йа, Расулуллах! Аллаху тааладан бир жамгыр жаашын тилеп дуба кылсаңыз!...” – деп кайрылышат. Пайгамбарыбыз кутман сахабалары менен чөлгө чыгып, азан- кооматсыз эки ирекет намаз окушту. Анан үстүндөгү чепкенин тескерисинен аңтарып, такбир айтты. Анан ыйык колдорун жеңдеринин арасынан ыйык колтугу көрүнө тургандай өйдө көтөрүп: **“Эй, Аллахым! Бизге жамгыр ихсан кыла көр...” -** деп дуба кыла баштайт. Кутман сахабалар да: “Амин! Амин!” – дешти.

Ошол учурда асман ачык, бир да булут жок болгонуна карабастан Пайгамбарыбыз дуба кылып жаткан кезде акырындан жел согуп, бир саамдан кийин асманды коюу булуттар каптап келди. Акырындан жамгыр жаай баштады. Пайгамбарыбыз бул сапар: **“Аллахым! Бул жамгырды мол жаадыр жана аны калкыбызга кайырлуу кыл”, -** деп дуба кылды. Ошол кезде жамгыр нөшөрлөп жаай баштады. Пайгамбарыбыз менен сахабалардын кийиминде суу болбогон жер калбады. Алар үйлөрүнө баргыча суу селдей акты. Баары сууну кечип жүрүштү. Жамгыр дале жаап жаткан эле. Келерки жума күнү сахабалар: “Йа, Расулаллах! Жамгырдын суусунан үйлөрүбүз кулап, малдарыбыз сууга батып өлө баштады. Аллаху тааладан жамгырды токтотууну тилесеңиз”, – дешти. Пайгамбарыбыз күлүмсүрөп колдорун жайып: **“Йа, Раббым! Бул жамгырды эгинге, бак-дарактар өскөн жерлерге, талааларга жибере көр”,** – деп дуба кылат. Ошондо бир апта боюнча жамгыр токтоп, дуба кылынган жерлер сугарыла баштады.

Хижраттын алтынчы жылынын Зулкаада айы эле. Түндөрдүн биринде Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи васаллам) түшүндө кутман сахабалары менен бирге Меккеге барып Каабаны айланып таваф кылып, кээ бир сахабалардын чачтарын кыскартканын, кээ биринин түбүнөн кырганын көрдү. Көргөн бул түшүн кутман сахабаларына айтып бергенде, алар абдан сүйүнүп, толкунданышат. Хижраттан ошол күнгө чейин туулуп өскөн ата-журтуна, ачуу-таттуу күндөрү калган өз мекендери болгон Меккеге барышмак. Күн сайын беш маал намазында жүзүн буруп, сагынып күткөн ыйык Каабаны зыярат кылып, таваф кылышмак. Бул сөз менен жеткире алгыс куш кабар эле... Кутман сахабалар Сүйүктүү Пайгамбарыбыздын: **“Силер сөзсүз Масжид-и Харамга киресиңер!”** - деген сүйүнчүсүн угаар замат дароо даярдыктарын көрө башташты.

Пайгамбарыбыз даярдык иштерин бүтүргөндөн кийин Абдуллах бин Умм-и Мактумду Мединага өкүл катары калтырды. Зулкаада айынын биринчи дүйшөмбү күнү ардактуу Пайгамбарыбыз Кусва деген төөсүнө минип алып, миң төрт жүз кутман сахабасы менен бирге Мединада калгандар менен коштошуп, умрага ниет кылып, Меккенин жолуна түшөт. Өздөрү менен кошо кылычтарын жана жетимиш төөнү ала чыгышкан эле. Кербенге эки жүз атчан жана төрт аял сахаба кошулган. Бул төрт аялдын бири Хазрети Пайгамбарыбыздын жубайы Хазрети Умму Салама эле.

Зу’л-Хулайфа деген жерге келгенде, ихрамга киришип, бешим намазын окушат.

Андан соң союла турган төөлөрдүн кулактарына белги салынып, моюндарына жип байланат. Бул төөлөр Нажия-т-убну Жундуб Асламия баш болгон топко тапшырылды. Аббад бин Бишр жыйырма атчан жоокерге башчы болуп, жолдун коопсуздугун текшерип келүүгө милдеттендирилет. Ал эми Бушр бин Суфян Меккеге жагдайды билип келүү үчүн жөнөтүлөт.

Ихрамга оронгон сүйүктүү Пайгамбарыбыз саллаллаху алейхи васаллам менен каарман сахабалары аппак ихрамдарга оронгон бойдон Аллаху таалага чексиз шүгүр келтирип, жалбара башташты: **“Лаббайк! Аллахумма лаббайк! Лаббайк! Лаа шариика лака лаббайк! Иннал хамда, ванни’мата лака валмулка лаа шариика лак!”** Бул сөздөргө асман-жер жаңырып, Зул-Хулайфа нурга бөлөндү. Баары толкунданып, тезирээк Меккеге жетүү үчүн Зул-Хулайфадан чыгышты.

Хазрети Омар менен Хазрети Саад бин Убада жолдо баратышып, Расулуллах алейхиссаламга жакындап: "Йа, Расулуллах! Сиз менен согушууга даяр турган адамдарга курал-жараксыз барабызбы? Мушриктердин сизге кол салып, зыян келтирип коюшунан коркобуз!... – деп тынчсызданганын айтышат. Хазрети Пайгамбарыбыз: **"Мен умрага ниет кылдым. Бул абалда курал-жарак алып барууну каалабаймын!"** – деди.

Жол сапары тынч өттү. Жолду боюндагы тайпаларга учурап, Пайгамбарыбыз аларды Исламга чакырды. Кээ бири кабыл алуудан тартынып, кээ бирлери белектерин жөнөтүштү. Ушундайча жолдун жартысын жүрүп өтүп, Усфандын артындагы Кадирул-Аштат деген жерге жеткен эле. бул жерде андан мурдараак меккеликтерге кабар жөнөтүүгө кеткен Бушр бин Суфйан курайштыктар менен кездешип, артка кайтышкан эле. Пайгамбарыбызга көргөндөрүн мындайча жеткиришти: "Йа, Расулаллах! Курайштыктар сиздин келе жатканыңызды угушту. Корккондорунан айланасындагы тайпаларга белек жиберип, алардан жардам сурашыптыр, эки жүз кишилик атчан аскер курап, сизге карай жолго чыгарышты. Айланадагы тайпалар бул каалоолорун кабылдап, Балдах деген жерде биригишти. Көптөгөн аскерлер коргондорду жасашып, сизди Меккеге киргизбөө үчүн ант ичишти". Бул кабарга Пайгамбарыбыз катуу таасирленип: **"Курайш куруду. Ансыз да согуш аларды жеп бүтүрдү. Курайш мушриктери өздөрүндө бир күч бар деп ойлошобу? Валлахи, Аллаху тааланын таратуу үчүн мени жиберген бул динди үстөм кылганча, башым денемен алынганча алар менен согушуудан кайтпаймын", -** деди. Андан соң сахабаларына кайрылып, бул маселе боюнча көз караштарын сурайт. Бүт жан дили менен өздөрүн Расулуллахга тапшырган кутман сахабалар: "Эң туурасын Аллаху таала жана Расулу билет. Жаныбыз сизге курман, йа, Расулуллах! Биз Байтуллахты (Каабаны) айланып таваф кылуу үчүн гана жолго чыктык. Бирөөнү өлтүрүү, же бирөө менен кармашуу үчүн бараткан жокпуз. Бирок, Каабага зыярат кылышыбызга тоскоол болушса, алар менен сөзсүз түрдө кармашып, максатыбызга жетебиз!... – дешти.

Сахабалардын бул чечими Пайгамбарыбызга абдан жакты. Расулуллах алейхиссалам: **"Андай болсо Аллаху тааланын ысымын айтып жүргүлө",** – деди. Сахабалар Пайгамбарыбыздын айлана-

сында “Лаббайк! Аллахумма Лаббайк!” - деп, “Аллаху акбар, Аллаху акбар!...” - деп такбир айтышып, Меккеге карай илгерилешти.

Түш мезгилде Билал Хабаши (радыйаллаху анх) мукам үнү менен азан айтып, намаздын убагы киргенин билдирди. Бул учурда эки жүз кишилик Курайш аскери ошол жерге жетип, Мекке менен сахабалардын арасына кирип, чабуул жасоого даяр турушкан эле. Ошого карабастан Пайгамбарыбыз сахабалар менен сап тизип, намазга турушту. Пайгамбарыбыздын артында миң беш жүз чамалуу сахабалардын сап түзөп, кыямда кыймылсыз туруулары, рукууга ийилүүлөрү таң калычтуу керемет көрүнүш берген эле. Жана бардыгынын бирдей сажда кылуулары айбаттуу бир тоонун ийилип кайра түзөлгөнүнө окшоп турган эле. Алардын Аллаху тааланын алдында маңдайларын топуракка сүртүп, баш ийүүлөрү Курайш аскеринин кээ бирлеринин жүрөктөрүндө Исламга деген сүйүүнү уялатты. Сахабалар салам берип, намаздан чыкканда Курайш аскеринин колбашчысы: “Мусулмандардын ушул абалын пайдаланып, кол салганда кылганда алардын көбүн өлтүрмөкпүз. Алар намазда турганда эмнеге кол салбадык?” - деп өкүнүп, артынан: “Мейли, кабатыр болбогула. Жаны менен балдарынан артык көргөн намаздарын дагы окуур”, - деп эмки жолку мүмкүндүктү колдон чыгарбай тургандыктарын билдиришти.

Алардын бул сөздөрүн Аллаху Жабраил алейхиссалам аркылуу вахий жиберип, Пайгамбарыбызга билдирди.

Келген аят-и каримада: “(Эй, сүйүктүү кулум!) **Сен да алар менен бирге болуп, аларга** (сахабаларга) **намаз окута турчу кезде** (аларды эки бөлүккө бөл), **бир бөлүгү сени менен бирге** (намазда, калгандары душмандын каршысында) **турсун. Куралдарын алышсын. Сени менен намазда болуп, бир рекет намаз окугандар** (намазды бузган аракеттерден сактанып) **душманга каршы барсын. Андан кийин намазды окуй элек болгон экинчи бөлүк келип, экинчи рекетти сени менен бирге окусун жана алар зоотторун, коргонуучу куралдарын өздөрү менен алсын.** (Ташаххудду сени менен бирге окушсун. Сен салам бергенде алар салам бербестен душманга каршы барсын, алдында бир рекет окугандар кайтып келип, өздөрү дагы бир рекет окуп, салам беришсин. Экинчи рекетти имам менен окугандар да кайра келип, дагы бир рекет окуп, намазды бүтүрүп, салам беришсин.)

Капырлар силер кароосуз турганда күтүүсүздөн келип, чабул жасашмакчы. Эгер силерге жамгырдан улам бир кыйынчылык келсе же ооруп калсаңар куралдарыңарды таштап коюнун бир зыяны жок. Күмөнсүз, Аллаху таала капырларга катуу азап даярдаган." (Ниса сүрөсү, 102).

Асыр убагында Хазрети Билал азан айтканда Курайштык атчандар дагы Мекке менен сахабалардын ортосунда чабуул коюуга камданып турушту. Пайгамбарыбыз сахабаларына аяти каримада көрсөтүлгөндөй кылып намаз окутту.

Мусулмандардын мындай намаз окууларына Курайштар абдан таң калышты. Аллаху таала алардын жүрөктөрүнө коркунуч салды. Кандайдыр бир аракет кылууга батына алышкан жок. Мекеге кабар жөнөттүү үчүн ал жерден кетишти. Пайгамбарыбыз бул жерден сахабалары менен бирге Худайбия деген жерди көздөй сапар алышты.

Касиеттүү Мекке шаарынын чек арасына келгенде Пайгамбарыбыз алейхиссаламдын төөсү Кусва эч бир себепсиз чөк түшүп жатып алды. Аны тургузууга канча аракет кылышса да ордунан козголбоду. Кийин Пайгамбарыбыз: **"Анын мындай чөк түшүү адаты жок болчу. Бирок, бир кездери** (Абраханын) **пилин Меккеге киргизбеген Аллаху таала эми Кусваны токтотту. Аллаху таалага ант кыламын, Курайштыктар Аллаху тааланын Харам** (Мекке) **ичинде кылынуусун арам кылган** (согушууну жана кан төгүүнү таштоо сыяктуу) **нерселерден кайсынысын менден кааласа алардын бул каалоолорун милдеттүү түрдө орундаймын",** – деди. Ошондон кийин Кусваны тургузууну каалады. Төө атып турду. Харем (Мекке) чегарасынан ичкери кирбестен, дал чегарадагы Худайбияга келип токтоду. Пайгамбарыбыз сахабалары менен суусу аз болгон ушул жерге конушту.

Пайгамбарыбыз чатырын ыйык Меккенин сыртына курдурду. Сахабалары менен ушул жерде күтө башташты. Убакыт киргенде намаздарды Мекке чегарасынын ичинде окушту. Кудуктарда иче тургудай суу калбаган эле. Бир гана Пайгамбарыбыздын кумганында бар болчу. Кыйналган сахабалар: "Жаныбыз сизге курман болсун, йа, Расулаллах! Арабыздан сиздин гана кумганыңызда суу калды, биз суусуз курудук", - дешти.

Пайгамбарыбыз: **“Мен силердин араңарда турган чакта силер курубайсыңар!”** – деди. Кийин **“Бисмиллах”** деп, колун кумгандын үстүнө койду да, кайра колун алып “Алгыла” дегенде манжаларынын арасынан суу ага баштады. Сахабалар суудан кана ичишип, даарат алышып, бардык идиштерин толтурушуп, аттырын жана төөлөрүн да сугарып алышты. Сахабаларына күлүмсүрөп карап турган Пайгамбарыбыз Аллаху таалага шүгүрчүлүк кылды.

Ошол күнү ошол жерде болгон Хазрети Жабир бин Абдуллах: “Биз ал күнү ошол жерде миң беш жүз киши болчубуз. Эгер ошол жерде жүз миң киши болсок да ал суу баарыбызга жетмек!” - деген.

Рыдван анты

Пайгамбарыбыз Худайбияда болгон кезде мурунтан мусулмандар менен достук катнашта болгон Хузаа тайпасынын башчысы Будайл келип, Курайш аскеринин айланадагы тайпалардын да кошуулары менен Худайбийага токтогондугун, аскерлери тараганга чейин согушууга ант ичкендиктерин билдирди. Ушуга карата Пайгамбарыбыз: **“Биз бул жерге эч ким менен согушууга келген жокпуз. Умра кылуу, каабаны таваф жана зыярат кылуу үчүн гана келдик. Ошого карабастан бизге ким Байтуллахты зыярат кылууга кедерги болсо аны менен согушабыз. Күмөсүз, согуштар Курайшты болоорчо алсыратты, көп зыянга учуратты. Эгер алар каалашса аларга бир бүтүмгө келүү үчүн убакыт берели. Ушул убакыт ичинде менин тарабыман коопсуздукта болсун. Алар мени менен башка тайпалардын арасына киришпесин. Мени алар менен жекеме жеке калтырышсын. Эгер мен ал тайпалардын үстүнөн жеңишке ээ болуп, Жанабы Хак дагы аларга хидаят ихсан кылып, мусулман болушса, Курайш мушриктери каалашса алар сыяктуу мусулман боло алышат. Эгер мен алар ойлогондой башка тайпалардан жеңилсем анда алардын өздөрү да тынчтыкка кол жеткиришкен болот. Эгер Курайш мушриктери буларды кабыл кылбай, мени менен согуша турган болушса, Аллаху таалага ант кыламын, жайууга аракет кылган ушул диним үчүн өлгөнчө алар менен согушамын. Ошол кезде Аллаху таала да мага көмөктөшө тургандыгы тууралуу убадасын оундайт”, -** деди. Хузаа тайпа-

сынын башчысы Будайл Пайгамбарыбыздын айткандарын Курайш ордосуна жеткирүү үчүн жолго чыкты.

Мушриктер Будайл менен Пайгамбарыбыздын сөздөрүн уккандан кийин Урва бин Масудду Пайгамбарыбызга жөнөтүштү. Урва Курайштын эч кимди Меккеге киргизбөө тууралуу анык чечим кабылдаганын айтканда Пайгамбарыбыз: **"Эй, Урва! Аллах үчүн айт. Мына бул төөлөрдүн курмандыкка чалынууларына, мына бул Каабаны зыярат менен таваф кылууга кедерги кылынабы?"** – деген соң Хузаа тайпасынын башчысына айткандарын Урвага да айтты.

Урва бир жагынан Пайгамбарыбызды укса, экинчи жагынан сахабалардын аракеттерине, алардын бири-бирине деген жана Пайгамбарыбызга деген урматтарына назар салды. Пайгамбарыбыздын сунушун тыңдаган соң ордунан туруп, курайштыктарга айтуу үчүн артка кайтты. Аларга барып: "Эй, Курайш коому! Менин Кайсар, Нажаши, Кисра сыяктуу бир топ өкүмдарга элчи болуп барганымды билесиңер. Ант беремин, мен азыркыга чейин мусулмандардын Мухаммедге көрсөткөн урматынын эч кандай бийлөөчүгө карата кылынганын көрбөдүм. Сахабалардын эч кайсынысы андан уруксат алмайын сүйлөшпөйт, башынан бир тал чач түшсө дароо алып коюндарына салышат. Жанында сүйлөшүп отурганда үндөрүн болоорчо басаңдатышат. Аны ушунчалык урматтагандыктан эч кайсынысы жүзүнө тике карай алышпайт. Ал сахабаларына бир белги кылса же бир нерсе айтса, алар аны жанын салып орундашат.

Эй, Курайш жамааты! Силер кандай чара колдонсоңор да алар Пайгамбарларынын бир тал чачын да силерге беришпейт. Жада калса, ага эч кимдин колунун учун тийгизүүгө жол беришпейт. Абал ушул. Эмкисин туура ойлонгула. Мындай мүшкүл абалда турганыбызда Мухаммед бизге жакшы келишим сунуштап турат, ошону пайдаланалы", – деди. Курайш мушриктери бул сөздөрдү кабылдашпай, Урваны сөгүп капалантышты.

Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи ва саллам) Курайш ордосунан кабар келбеген соң Хыраш бин Умеййаны (радыйаллаху анх) сунуштарын аларга кайталап билдирүү үчүн элчи кылып жөнөттү. Мушриктер Ислам элчисине одонолук көрсөтүштү. Төөсүн союп жеп, өзүн өлтүрүүгө умтулушту. Алардын колдорунан араң качып

кутулган Хыраш бин Умеййа Пайгамбарыбызга барып, болгон жагдайды айткандан кийин Пайгамбарыбыз элчисине кылынган мындай аракеттерге катуу капаланды. Ушул кезде мушрик ордосунан Ахабиш тайпасынын башчысы Хулайс көрүндү. Пайгамбарыбызга карай келе жатты. Мушриктер аны элчи кылып жөнөтүшкөн эле. Пайгамбарыбыз Хулайстын келе жатканын көрүп: **"Бул адам курмандыкка сый көрсөткөн, Аллаху тааланын буйруктарын аткарууга жана ибадат кылууну каалаган бир тайпадан.** (Эй, сахабаларым!) **Курмандыкка алынып келген төөлөрдү бул адамды көздөй айдагыла, көрсүн!"** – деди. Сахабалар төөлөрүн Хулайсты көздөй айдашты да: "Лаббайк! Аллахумма Лаббайк!.." – дей башташты.

Хулайс моюндары байланган, кулактарына эн салынган курмандык малдарды көргөндө аларга узакка карады. "Мусулмандардын Каабаны таваф кылуудан башка эч кандай ниеттери жок. Алардын бул ниеттерине тоскоол болуу кандай жаман иш. Каабанын Раббисине ант кыламын, курайштыктар ушул ката аракеттерине байланыштуу курушат" - деди. Бул сөздөрдү уккан Пайгамбарыбыз: **"Ооба, ошондой, эй, Кинана уулдарынан болгон бурадар!"** – деди. Хулайс уялганынан Пайгамбарыбыздын жанына келе албай, жада калса, жүзүн да карай албады. Курайш ордосуна артка кайтты. Көргөндөрүн айтып: "Силердин ага Каабаны зыярат кылуусуна кедерги болгонуңар туура эмес", - деп пикирин ачык билдирди. Курайш мушриктери ачууланышып, Хулайсты наадан деп айыпташты.

Мушриктер бул сапар зөөкүрлүгү менен таанымал Микраз бин Хафсты элчи кылып жөнөтүштү. Ал дагы жообун алып кайтты. Микраздын элчилигинен кийин мушриктер мусулмандардын кокустан кол салууларынан коркушту.

Пайгамбарыбыз жарты жолдо таштагысы келбей, курайштыктар үчүн беделдүү деп эсептелген сахабаларын жөнөткүсү келди. Натыйжада хазрети Османды жөнөтүүгө чечим чыгарды. Пайгамбарыбыз Осман бин Аффанга (радыйаллаху анх): **"Биз бул жерге эч ким менен согушуу үчүн келген жокпуз. Каабаны таваф кылып, зыярат жасоо үчүн гана келдик. Курмандык төөлөрүбүздү союп, артка кайтабыз деп айт жана аларды Исламга чакыр",** - деди. Ошондой эле, Меккедеги мусулмандар-

га Меккенин жакын арада алына тургандыгын сүйүнчүлөөнү да эскертти.

Хазрети Осман мушриктерге барып, Пайгамбарыбыздын айткандарын ошол бойдон жеткирди. Алар Хазрети Османдын сунушуна терс жооп беришти. Каалаган кезде өзүнүн гана Байтуллахты таваф кылуусуна уруксат беришти. Хазрети Осман болсо: «Расул алейхиссалам Байтуллахты таваф кылмайынча мен дагы таваф кылбаймын», - деди. Буга ачууланган мушриктер аны кармап камоого алышты. Бул кабар сахабаларга «Осман шейит кылынды» деп жетти. Окуяны Пайгамбарыбызга айтышканда ал катуу кайгырып: **«Бул кабар чын болсо бул коом менен согушмайынча бул жерден кетпейбиз»,** - деди. Кийин ошол жердеги Самура деген бактын астында отуруп, **«Аллаху таала мага ант берүүңөрдү буюрду»** деп сахабаларды ант кылууга чакырды. Сахабалар колдорун Пайгамбарыбыздын колунун үстүнө коюп: **«Аллаху таала силерге жеңишти ихсан кылганга чейин алдыңызга согушуп, жеңишке жетүү же ушул жолдо шейит болууга ант кылдык»,** - деп убада беришти. Пайгамбарыбыз бир колун экинчи колунун үстүнө коюп, хазрети Османдын атынан ант кылды. Пайгамбарыбыздын сахабаларынын бул антына катуу кубанып: **«Бак астында чындап ант бергендердин эч кайсынысы тозокко кирбейт»,** - деди. Бул ант: «Биат-ур-Рыдван» (Рыдван анты) деп аталды.

Сахабалар (радыйаллаху анхум) кылычтарын асынып, Пайгамбарыбыздын буйругун күтүп турупту.

Ушул кезде Ислам аскерин көзөмөлдөп жүргөн Курайш тыңчылары мужтахиддердин Пайгамбарыбызга ушул жолдо шейит болгонго чейин согушууга ант бергенин жана даярдык жасагандарын көрүштү. Дароо Курайш ордосуна барышып, болгон жагдай тууралуу айтышты.

Пайгамбарыбыз түндө сахабаларды коргоого кезек менен күзөтчү койду. Хазрети Осман кармалган күндөрдүн бир түнүндө Микраз башкарган элүү кишилик мушрик кошууну Ислам аскерине уйкуда жатканда кол салды. Ошол түнү Мухаммед бин Маслама менен жолдоштору (радыйаллаху анхум) күзөттө турушкан эле. Кол салууга келген капырдарды кыска урушуудан кийин эле колго түшүрүп алышты. Микраз гана качып кутулду. Туткундарды Пайгамбарыбызга алып барышты. Биразы камалып, биразына кечирим берилди. Мушриктер эртеси түнү кайрадан чабуул жасап, кайра

дагы колго түшүштү. Пайгамбарыбыз аларды да кечирип, бошотуп жиберди.

Куткарыңыз мени, йа, Расулаллах!...

Ислам аскеринин согушка даяр турганын жана каалаган убакта кол салуулары мүмкүн экендигин түшүнгөн капырлардын кошууну корко баштады. Келишимге келүүдөн башка жолдун жок экенине көздөрү жетип, чукул түрдө элчилик кеңешин шайлашты.Сухейл бин Амр башкарган бул кеңешке: “Быйыл Меккеге кирбөөлөрү шарты менен келишим кылгыла”, - делди.

Пайгамбарыбыз курайштын элчилерин кабыл алды. Элчилердин алгачкы талабы туткундалган адамдарын бошотуу болду. Пайгамбарыбыз: **“Меккедеги сахабаларымды бошотмоюнча бул кишилериңерди бербеймин!”** – деди. Сухейл: “Чынында бизге калыс жана ынсаптуу мамиле жасадыңыз!” – деп, Меккеде туткунда болгон Хазрети Османды жана андан мурда да кармалган он чакты сахабаны бошотту. Мындан кийин чабуул кезинде кармалып, камалган мушриктер бошотулду.

Узакка созулган сүйлөшүүдөн кийин шарттар белгиленди. Кезек аны жазууга келген эле. Хазрети Али жаза турчу адам болуп шайланды. Келишим шартты жазууга кагаз, калем даярдалды. Пайгамбарыбыз хазрети Алиге: **“Жаз”,** - деди. **“Бисмиллахиррахманиррахим!”** Буга Сухейл каршы болуп, “Ант кылам, мен Рахман деген сөздүн эмне экенин билбеймин. Минтип жазба, “Бисмика Аллахумма” деп жаз! Болбосо, келишимге макул болбоймун!” – деди. Пайгамбарыбыз бул келишим шарттын жасалуусунан өтө чоң хикматтарды көргөндүктөн: **“Бисмика Аллахумма дагы жакшы!”** - деп, хазрети Алиге ошентип жазууну буюрду. Жазып болгондон кийин Пайгамбарыбыз: **“Бул - Мухаммед Расулуллахтын Сухейл бин Амр менен келишкен жана шарттарын эки жак жүзөгө ашырууга келишкен баптар”,** деген кезде Сухейл хазрети Алинин колунан кармады. Пайгамбарыбызды карап: “Ант кылабыз, биз сенин Расулуллах экениңди кабылдасак сага каршы келмек эмеспиз, Каабаны зыярат кылууңа кедерги бомок эмеспиз”, – деди. Ошондуктан, Расулуллах деген сөздүн ордуна Абдуллах уулу Мухаммед деп

жаз”, - деди. Пайгамбарыбыз аны да кабыл кылып: **“Валлахи, силер мени четке каксаңар да мен баары бир Аллаху тааланын расулумун. Ысымымды жана атамдын ысымын жаздыруу менин пайгамбарлыгымды жойбойт. Йа, Али! Мухаммед бин Абдуллах деп жаз”,** - деди.

Расулуллах деген сөздүн өчүрүлүүсүнө эч кайсы сахабанын көңүлү ыраазы болбоду. Алар: “Йа, Али! Мухаммед Расулуллах деп жаз! Антпесе, бул мушриктер менен арабыздагы ишти бир гана кылыч чече турган болот”, – дешти. Пайгамбарыбыз сахабаларынын бул кайратына ыраазы болду, бирок, колу менен аларга унчукпоону ымдады. Хазрети Алиге өчүрүүнү буйрук кылган соң ал: “Жаным сизге курман болсун йа, Расулаллах! Сиздин бул куттуу сыпатыңызды өчүрүүгө колум барбайт”, – деп кечирим сурады. Пайгамбарыбыз ошол жерин көрсөтүүсүн сурады. Көрсөткөн соң өз манжасы менен өчүрүп, Абдуллахтын уулу деп жаздырды.

Андан соң келишим баптары жазыла баштады:

1- Келишим шарт он жыл күчүндө болот, бул мөөнөт ичинде эки жак бири-бири менен согушпайт.

2- Мусулмандар быйыл Каабаны зыярат кылышпайт. Бир жылдан кийин зыярат кылышат. Бир жылдан кийин зыярат кылышат.

3- Каабаны зыярат кылууга барган мусулмандар үч күн болуп, өздөрү менен бирге жолоочулук курал-шаймандарын гана алып жүрүшөт.

4- Мусулмандар Каабаны тавaф кылганда Меккелик мушриктер Каабадан чыгып, алардын эркин таваф кылууларына шарт түзүшөт.

5- Курайштыктардан мусулман болгон адам башчысынын уруксатысыз мединага бара турган болсо артка кайтарылат, мусулмандардын бири Курайш тарабына өтүп, Меккеге барса кайтарылбайт. Хазрети Омар бул бапка: “Йа, Расулаллах! Бул шартты да кабыл аласызбы?” – деп сураганда Пайгамбарыбыз күлүмсүрөп: **“Ооба, бизден аларга кете тургандарды Аллаху таала бизден алыс кылсын!”** – деди.

6- Сахабалардын бири ажылык же умра кылуу ниети менен Меккеге барса өзү менен малы-мүлкү коопсуздукта болот.

7- Мушриктерден бири Шамга, Мысырга же башка жерге бара жатканда Мединага кайрылса, анын да өмүрү менен малы-мүлкү коопсуздукта болот.

8- Башка араб тайпалары каалаган жактын кол астына кире алышат. Мусулмандар менен же мушриктер менен биригүүдө аларга эркиндик берилет.

Кезек келишим шартка кол койууга келген эле. Ошол учурда буттарында чынжырын сүйрөтүп, бир адамдын Ислам аскерине карай келе жаткандыгы байкалды. Жакындап келип: "Мени куткаргыла!.." - деп кыйкырды. Бул үндү уккан Курайш кеңешинин башчысы ордунан атып турду. Колуна алган тикендүү таягы менен анын бети-башына ура баштады. ал болгон күчүн жыйнап келип Пайгамбарыбыздын аягынын астына келип кулады: "Куткарыңыз мени, йа, Расулаллах!" – деп жалбарды. Бул Меккеде мусулманчылыкты кабыл алгандыгы үчүн атасы чынжырга байлаган бир мусулман болчу. Ага күндө азап көрсөтүлүп, бутка сыйынуусу үчүн кыйнашчу. Мушриктердин Худайбияга кеткенинен пайдаланып, чынжырын үзүп, эч кимге көрүнбөстөн Меккеден чыгып, мусулмандардын арасына келген эле. Туура жолду карманган бул адам мушрик кеңешинин башчысы Сухейлдин баласы Абу Жандал болчу. Сухейл Пайгамбарыбызга баласы Абу Жандалды (радыйаллаху анх) көрсөтүп: "Жанагы жазган келишим шартыбыз боюнча мага кайтарып бере турчу алгачкы адамың ушул болот", - деди. Пайгамбарыбыз менен сахабалардын буга катуу көңүлдөрү түштү. Баары Пайгамбарыбыздын эмне деп жооп бере тургандыгын күтүп турушту. Бир жакта келишим шарт, экинчи жакта кордук көргөн сахаба турган эле. Пайгамбарыбыз Сухейлге: **"Биз бул келишим шартка али кол койгон жокпуз",** - деди. Сухейл: "Йа, Мухаммед! Келишим шарттын баптарын балам ушул жерге келгенге чейин жазып бүтүргөн болчубуз. Эгер баламды артка кайтарбасаң мен да эч качан келишим шартка кол койбоймун", - деп көгөрдү. Пайгамбарыбыз: **"Аны мен үчүн келишим шарттан сырткары деп эсепте",** - десе дагы мушриктер муну кабылдашпады.

Сухейл бин Амр баласын сүйрөп алып кетип бара жатканда Абу Жандал: "Йа, Расулаллах! Эй, мусулман бир туугандарым! Мусулман болуп, силерге качып келсем, мени мушриктерге тапшырып отурасыңарбы? Мага күндө кордук көрсөтүлүүсүн туура

деп эсептейсиңерби? Йа, Расулаллах! Мени буларга динимден чыгарсын деп кайтарып берип жатасызбы?" – деп кыйкырып жатты. Мындай аянычтуу сөздөргөн чыдап туруу мүмкүн эмес эле. Пайгамбарыбыздын көзүнө жаш толуп, Сухейлдин жанына барып: **"Андай кылба, аны мага бер",** – деди. Бирок, Сухейл: "Жок, бербеймин", – деди. Ошондон кийин Пайгамбарыбыз: **"Эй, Абу Жандал! Дагы бираз сабыр кыл! Сага көрсөтүлгөндөргө чыда. Мунун кайтарымын Аллахтан тиле. Аллаху таала сага жана сен сыяктуу алсыз, эч кимиси жок мусулмандарга чыга турчу жолду сөзсүз берет",** – деп көңүлүн сооротту да: **"Берген сөзүбүздө турбоо бизге жарашпайт!"** – деди.

Ушундай аянычтуу окуяга мушриктердин өздөрү да чыдап тура алышпай: "Эй, Мухаммед! Абу Жандалды сен үчүн биз өз камкордугубузга алабыз. Ага Сухейлдин азап көрсөтүүсүнө жол бербейбиз!" – дешти. Ошондон соң Расулуллах менен сахабаларынын көңүлдөрү бираз тынчтанды. (Сухейл бин Амр Мекке алынгандан кийин мусулман болду.)

Келишим шарт эки нуска түрүндө даярдалып, ага эки жак тең кол коюшту. Мушриктер ордолоруна кайра кайтышты.

Мусулмандар үчүн зыяндуу көрүнгөн бул келишимдин шарттарын окуган Курайштык топ абдан кубанышкан эле. Бирок, тескерисинче, бул келишим шарт чоң жеңиш болчу жана бул баптар мусулмандардын пайдасына жазылган эле. Эң алды менен мусулмандардын жеке бир көзкарандысыз мамлекет экендиги ушул келишим аркылуу моюндалган эле. Меккеден бир мушрик соода же башка нерсе үчүн Шамга, Мысырга бара жатканда Мединага кайрылса, өмүрү менен малы-мүлкү коопсуздукта болот. Ушундайча, мушриктер мусулмандардын кандай өмүр сүрүп жатышкандыктарын жакындан көрүп, Исламдын адилеттигин, сахабалардын бири-бири менен жакшы карым-катнаштарына таң калып, Исламды жактырат. Акырында мусулман болуп, сахабалардын катарына кошулушкан эле.

Он жыл сакталуусу керек болгон бул келешим аркылуу мусулмандар көбөйүп, кубаттанып, Ислам дини туш тарапка таралган эле.

Бирок, Курайштыктардын бири мусулман болуп, Мединага баргысы келсе кайтарылат деген келишимдин бабына Пайгамбарыбыздын көңүлү түшүп: **“Аллаху таала алар үчүн албетте бир жеңилдик, мындан чыгуу жолун табат”** - деген

Эми мушриктер менен кыла турган иш калбаган эле. Расулуллах сахабаларга: **“Тургула! Курмандыктарыңарды сойгула. Чачтарыңарды алдыргандан кийин ихрамдан чыккыла”,** – деди. Пайгамбарыбыз эң биринчи болуп курмандыгын чалды. Кийин аны чачтарачы Хыраш бин Умеййе кырынтты. Сахабалар анын чачтарын жерге түшүрбөстөн кармап кагып алып, береке үчүн сактап коюшту. Сахабалар да курмандыктарын чалышып, биразы чачтарын алдырышты, биразы кыскартышты.

Худайбияда жыйырма күндөй турушкан эле. Пайгамбарыбыз сахабалары менен бирге Мединага кайтууга жолго чыгышты. Жолдо Аллаху таала Пайгамбарыбызга: “Фатх” сүрөсүн түшүрүп, ниматы менен көмөгүн бере тургандыгын сүйүнчүлөдү.

Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи васаллам) жеңишүүчү катары нурдуу Мединага барган күндөрүндө Курайштын Сакыф тайпасынан Абу Басир (радыйаллаху анх) мусулман болду. Мушриктердин арасында тура албай тургандыгын түшүнгөн Абу Басир жөө Мединага барды. Худайбия келишиминин шарты боюнча Мединадан кетип, Кызылдеңиздин жээгиндеги Ыс деген жерге барып отурукташты. Бул жер Курайш мушриктеринин Шамга бара турчу соода жолунун үстүндө боло турган. Ушундан кийин Курайштан мусулман болгондор Меккеден кетип, Мединага эмес Ыска, Абу Басирдин (радыйаллаху анх) жанына бара турган болушту. Алардын алгачкысы Абу Жандал болчу. Мындан кийин да ушундайча улана берди. Алардын саны үч жүзгө чейин жетти. Курайш кербени Шамга бара жатканда ушул жерден өтүүгө мажбур болушчу. Хазрети Абу Басир жанындагы мусулмандар менен бирге бул жерден өткөн мушриктерди кармап, алардын мусулман болууларын каалачу. Мусулман болбогондор менен согушуп, аларды кыйын абалга түшүрчү.

Меккелик мушриктер эми Шамга барчу соода жолунун тосулганын көрүшүп, Мединага элчи жөнөтүштү. Худайбия келишиминдеги “Курайштыктардан мусулман болгон адам башчысынын уруксатысыз Мединага барса артка кайтарылат” деген шартты чы-

гарып салууну суранышты. Ушундайча Курайштыктардын Шам соода жолу ачылган эле. Мусулмандар да жасаган сабырдуулуктарынын натыйжасында Мединага, Пайгамбарыбыздын жанына барышты.

ЧАКЫРУУ КАТТАРЫ
Бийлөөчүлөргө жиберилген каттар

Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи васаллам) Худайбиядан кайткандан кийин Исламдын бүткүл ааламга таралуусун, адамдардын Тозок азабынан кутулуп, чыныгы бакытка жетүүсүн каалады. Анткени, ал бүткүл жаратылышка ырайымдуулук катары жиберилген эле. Ошол себептен да айланадагы башчыларга, падышаларга элчилерди жиберип, Исламга чакырууну ойлоду. Дыхия Калбини (радыйаллаху анх) Византияга, Амр бин Умаййаны (радыйаллаху анх) Хабашстанга, Хатиб бин Абу Балтааны (радыйаллаху анх) Мысыр өкүмдарына элчи кылып жиберди. Мындан сырткары ушундай тапшырма менен Салит бин Амрды (радыйаллаху анх) Йамамага, Шужа бин Вахбды (радыйаллаху анх) Гассанга, Абдуллах бин Хузафаны (радыйаллаху анх) Иран өкүмдарына жиберди.

Бул элчилер сахабалардын эң тандалуулары эле. Келбеттүүлөрү, сөзгө чечендери болчу. Ар бир бийлөөчүгө бөлөк-бөлөк Исламга чакыруу каттары жазылды. Пайгамбарыбыз каттардын астына шакегинин бетинде үч катар кылып «Аллаху тааланын расулу Мухаммед алейхиссалам» деп жазылган мөөрүн басты. Бийлөөчүлөргө жибериле турчу элчилер таң эрте уйкудан турганда Пайгамбарыбыздын мужизасы менен бара турчу элдеринин тилин билген адамдар болуп ойгонушту.

Хабашстанга бара турчу Амр бин Умаййа Нажаши Асхамадан андан мурда ал жерге хижрат кылган сахабалардын Мединага кайтарылуусун дагы сурамак.

Амр бин Умаййа (радыйаллаху анх) кыска убакытта Хабашстанга барып, падыша Нажаши Асхаманын алдына барды. Нажаши тагынан түшүп, катты чоң урмат менен колуна алды. Сүйүп, жүзүнө, сүрткөндөн кийин ачып окуду:

Бисмиллахиррахманиррахим!

Аллаху тааланын расулу Мухаммед алейхиссаламдан Хабаш падышасы Нажаши Асхамага!

Туура жолду кармаган адамга салам! Эй өкүмдар! Саламатта болууңду тилеп, сага берген ниматтарына байланыштуу Аллаху таалага шүгүрчүлүк кыламын. Андан башка илах жок. Ал Малик (бардык ааламда бийликтин жалгыз ээси бир гана Ал), ***Салам*** (кулдарын бардык кооптордон коргоочу), ***Мумин*** (коопсуздук орнотуучу), ***Мухаймин*** (бардык нерсени көзөмөлдөп коргоочу).

Иса (алейхиссалам) – ***Аллаху тааланын өтө таза, намыстуу, ар түрдүү дүнүйөлүк иштерден тартынган Мариямга берген руху менен сөзү. Ушундайча ал Исага боюнда болду. Аллаху таала Адам алейхиссаламды кудурети менен кандай жаратса Исаны да ошондой жараткан.***

Эй, өкүмдар! Мен сени теңдеши, шериги жок Аллаху таалага ыйман келтирүүгө, Ага ибадат кылууга жана мага баш ийүүгө, Аллаху тааланын мага жибергендерине ишенүүгө чакырамын. Анткени, мен Аллаху тааланын ушуларды таблиг кылууган милдеттендирген расулумун.

Эми мен сага керектүү таблигди айтып, дүнүйө менен акырет бакытын насыяттадым. Насыятымды кабылдаңыз. Туура жолго түшкөндөргө салам болсун!»

Пайгамбарыбыздын (саллаллаху алейхи васаллам) катын адеп менен кунт коюп уккан бийлөөчү Асхама дароо ошол жерден: «Ашхаду ан лаа илаха иллаллах, ва ашхаду анна Мухаммеден абдуху ва расулух» деп калимаи Шахадат айтып мусулман болду. Андан соң ал: «Ант берем, Ал - ахли китап болгон яхудилер менен христиандардын күтүп жүргөн, келе тургандыгы мурунку пайгамбарлар тарабынан кабарланган пайгамбар болуп саналат.

Эгер ага бара турчу мүмкүндүгүм болгондо милдеттүү түрдө барып, ага кызмат кылмакмын», деди.

Пайгамбарыбыз Нажашиге эки кат жиберген эле. Нажаши Асхама башка катта көрсөтүлгөн буйруктарды орундап, Пайгамбарыбыздын аялы Үммү Хабиба (радыйаллаху анха) менен ошол жердеги сахабаларды кемелерге мингизип, көптөгөн белектерди берип, Мединага жиберди. Жооп катары жиберген катында өзүнүн ыйман келтиргендигин жазган эле.

Хазрети Дыхия Калбиге Византия императорун Исламга чакыруу милдети жүктөлгөн болчу. Катты Бусрадагы Гассан бийлөөчүсү Хариске берет, ал болсо бийлөөчү Гераклиуска жиберген эле.

Пайгамбарыбыздын (саллаллаху алейхи васаллам) чакыруу катын бийик урмат менен алган хазрети Дыхия тез арада Бусрага барды. Харис менен кездешип, жагдайды айтты. Харис Дыхиянын (радыйаллаху анх) жанына али мусулман болбогон Ади бин Хатемди кошуп берип, ал кезде Кудуста болгон Гераклиуска жиберди. Экөө Кудуска барып, императорго жолугуу үчүн келгендиктерин билдиришкенде императордун адамдары ага: «Өкүмдарыбызга барган кезде башыңды төмөн ийип басасың, жакындаганда жерге жатып, сажда кыласың. Саждадан туруууга уруксат бермейинче башыңды жогору көтөрбөйсүң», - дешти. Бул сөздөр хазрети Дыхияга (радыйаллаху анх) оор келип, аларга: «Биз, мусулмандар Аллаху тааладан башка эч кимге сажда кылбайбыз. Жана да, адамдын адамга сажда кылуусу анын жаратылышына терс келет», - деди. Ушул кезде императордун адамдары: «Андай болсо император сенин алып келген катыңды эч качан кабыл кылбайт жана сени алдынан кууп чыгарат», - дешти. Хазрети Дыхия (радыйаллаху анх): «Биздин пайгамбарыбыз Мухаммед алейхиссалам башка адамдын өзүнө саждоо кылмак түгүл кичине ийилүүсүнө да уруксат бербейт. Ага жолуккусу келген адам кул болсо да ага илтифат менен карайт. Алдына чакырып дартын, тилегин угат, көңүлүн алып маселесин чечет. Ошондуктан, ага баш ийгендердин бардыгы азат, кадырлуу", - деди. Бул сөздөрдү угуп тургандардын бири: «Акыры императорго сажда кылбай турган болсоң, анда милдетиңди аткарууңа башка жол көрсөтөйүн. Императордун сарайынын алдында demalган бир жери бар. Күндө түштөн кийин ошол жерге чыгып басат. Ошол жерде бир күрсү (трибуна) бар. Анын үстүндө бир жазуу бар болсо алгач ошону окуйт, кийин demalат. Сен азыр барып катты ошол күрсүгө кой да, сыртта күт. Катты көргөн соң сени чакыртат. Ошол кезде тапшырмаңды орундаарсың», - дешти. Ошентип хазрети Дыхия катты айтылган жерге койду. Гераклиус катты алып, арапча билген тилмечти суратты. Тилмеч Пайгамбарыбыздын катын окуй баштады. Каттын эң башында ***«Бисмиллахиррахманиррахим! Аллаху тааланын Расулу Мухаммед алейхиссаламдан Византиялыктардын***

башчысы Гераклиуска» деп жазылган эле. Гераклиустун бир тууганынын баласы Йаннак каттын минтип башталганына катуу ачууланып, тилмечти муштум менен көкүрөккө салып калды. Тилмеч жерге кулап, кат колунан түшүп кетти. Гераклиус Йаннакка: "Эмне үчүн мындай кылдың?" - деп сураганда ал: "Катты көрбөй турасыңбы? Катты сенин атыңан мурун өзүнүн аты менен баштаптыр, ары сенин өкүмдар экениңди айтпай, "Византиялыктардын башчысы Гераклиус" дептир. Эмне үчүн "Өкүмдар" деп жазбаган жана эмнеге алгач сенин ысымыңды жазбаган? Анын катын бүгүн окубайбыз", - деди. Ошондон кийин Гераклиус: "Валлахи, сен өтө акылсызсың же жиндисиң. Сенин мындай экениңди билчү эмес элем. Мен али катта эмне бар экендигин көрбөстөн эле жыртып таштагың келип турабы? Ант кыламын, эгер ал өзү айткандай Аллахтын элчиси болсо катына менин атыман мурун өзүнүн атын жузуусу жана мени Византиялыктардын башчысы деп айтуусу өтө орундуу. Мен алардын ээсимин, башчысы эмесмин деп Йаннакты алдынан кууп чыкты. Кийин христиандардын эң билерман, башчысы жана өзүнүн кеңешчиси болгон Ускуф деген адамын чакыртты. Ага катты окутту. Каттын арткы жагында мындай деп жазылган эле: ***«Аллаху тааланын туура жолуна түшкөндөргө салам!*** (Эй Византиялыктардын башчысы!) ***Сени Исламга чакырамын. Исламды кабылда, ийгиликте болосуң. Мусулман бол, Аллаху таала сага эки эсе сый берсин. Эгер жүзүңдү тескери бурсаң бардык христиандардын убалы сага. Аларга: «Эй китеп ээлери!*** (яхудилер менен христиандар) ***Арабызда орток сөзгө келгиле. Ал Аллаху таааладан башка эч нерсеге сыйынбайбыз жана эч кимди жаратуучу Рабби деп таанызбайбыз», - деп айт. Эгер бул сөздөн терс бурулса «Күбө болгула. Биз мусулманбыз дегиле»*** («Али Имран» сүрөсү, 64). Пайгамбарыбыздын (саллаллаху алейхи васаллам) катын окуп жатканда Гераклиустун маңдайынан тер шорголоогон эле. Катты окуп бүткөн кезде: «Сулайман алейхиссаламдан кийин мен ушундай **«Бисмиллахиррахманиррахим!»** деп башталган кат көргөн жокмун», - деди. Гераклиус Ускуфтан бул тууралуу пикирин сураганда «Валлахи ал - Муса менен Исанын (алейхимуссалам) бизге келе тургандыгын сүйүнчүлөшкөн ошол чыныгы пайгамбар! Биз анын келүүсүн күтүп жүргөн элек», - деди. Гераклиус: «Сен мага эмне кылууну сунуштайсың?» - деп сурады. Ускуф: «Ага баш ийүүңдү ылайык деп эсептеймин», - деп

жооп берди. Гераклиус: «Мен сенин айткан нерсеңди өтө жакшы билемин. Бирок, ага баш ийип мусулман болууга күчүм жетпейт. Анткени, мен бийлигимен айрыламын жана адамдар мени өлтүрүшөт», - деди. Ушундан кийин Хазрети Дыхия менен Ади бин Хатамды чакыртты. Ади: «Эй өкүмдар! Малы араптардан болгон мына бул адам элинде болгон таң каларлык окуя тууралуу айтат», - деди. Гераклиус: «Ал эмне?» - деп сурады. Хазрети Дыхия (радыйаллаху анх): «Арабыздан бир адам чыкты. Өзүнүн пайгамбар экенин жарыялады. Калктын бир бөлүгү ага баш ийишүүдө, бир бөлүгү каршы чыгышууда. Биз менен (ишенгендер менен) ишенбегендер арасында кагылышуулар болууда», - деди.

Ушундан кийин Гераклиус Пайгамбарыбыз тууралуу сураштыра баштады. Шам акимине буйрук берип, Пайгамбарыбыздын тегинен бир адамды табууну буюрду. Кийин өзүнүн досу болгон жана ибрани тилин билген Римдеги бир аалымга кат жазып, бул тууралуу сурады. Римдеги досунан да ал адамдын акыр заман пайгамбары болгону жазылган кат келди. Ал эми Шам аймагын башкарган аким жолдон курайш уруусунун кербенине жолугат. Кербенде али мусулман боло элек, курайш уруусунун башчысы Абу Суфйан да бар эле. Абу Суфйан мындай дейт: «Биз Газзада болгон кезибизде Гераклиустун Шам акими бизге умтула келип: «Силер мынабу Хижаздагы адамдын тегиненсиңерби?» - деп сурады. «Ооба», - дедик. «Биз менен бирге императордун алдына барасыңар», - деди. Аларды Гераклиустун алдына алып барды. Ал кезде Гераклиус Кудустагы бир чиркөөдө болчу. Вазири менен бирге отуруп, башына таажысын кийген абалда эле. Гераклиус Абу Суфйан менен жанындагы отуз чакты меккеликтерди ушул жерде кабылдады.

Тилмеч чакыртып, аларга «Араңарда пайгамбар экендигин айткан адамга теги жагынан эң жакын ким бар?» - деп сурады. Абу Суфйан: «Мен», - деп жооп берди. Гераклиус: «Туугандык жакындыгын кандай?» - деп сурады. Ал: «Атамдын бир тууганынын уулу», - деп жоо берди. Гераклиус аны жанына чакырып, калгандарын анын артына тургузду. Абу Суфйан башында жалган кошуп сүйлөгөнү менен кийин Гераклиустун эскертүүсү менен коркуп, жалган айта алган жок. Алардын ортосунда мындай сүйлөшүү жүрдү. Гераклиус:

- Араңарда андан мурун пайгамбар экендигин айткан киши болдубу?

- Болгон жок.

- Пайгамбар экенин айткан адамдын теги кандай?

- Ал - доорубуздун эң тектүүсү. Теги жагынан эң тандалуубуз.

- Ата-бабаларынан падыша болгондору барбы?

- Жок!

- Ага элдин таанымал адамдары моюн сунуп жатышабы? Же кедейлер менен алсыздарбы?

- Ага моюн сунгандар кедейлер, алсыздар, жаштар менен аялдар. Улуулар менен таанымалдардан моюн сунгандар аз.

- Ага моюн сунгандар көбөйүүдөбү же азайуудабы?

- Көбөйүүдө.

- Анын динине киргенден кийин жактырбай же учууланып чыгып кеткен адам барбы?

- Жок.

- Пайгамбар экенин айтуудан мурда ал жалган сүйлөчү беле?

- Жок!

- Ал пайгамбардын айтын бузган, сөзүндө турбаган кези болду беле?

- Жок. Бирок, бирканча убакытка согушпай, келишим шартын түздүк. Бул мөөнөт ичинде анын эмне кыла тургандыгын билбейбиз.

- Ал силерге эмнени буюруууда?

- Жалгыз Аллаху таалага ибадат кылууну, Ага эч нерсени орток кылып кошпоону буюрууда. Ата-бабаларыбыз сыйынган нерселерге сыйынууга тыюу салууда. Намаз окууну, чынчыл болууну, кедейлерге көмөктөшүүнү, арамдардан сактанууну. берген убадага турууну, аманатка кыянаттык кылбоону жана туугандар менен аралашып турууну буюрууда.

Чиркөөдө ушундай сүйлөшүү болуп, Пайгамбарыбыздын каты окулду. Гераклиус катты өөп, көзүнө сүртүп, башына койгон кезде гректердин арасында уу-дуу үндөр чыга баштады. Император Абу Суфйан менен жанындагы курайштыктарды сыртка чыгарууну буюрду. Ал мусулман болбогон Абу Суфйан бул жерде ант кылуу менен Пайгамбарыбыздын табышка жеткендигине ишенгендигин айткан эле.

Хазрети Дыхийа (радыйаллаху анх) Гераклиустун алдына барып, жагымдуу үнү менен: «Эй, император! Мени сага Бусрадан бир адам (Харис) жиберди, ал сенден кайырлуу. Аллаху таалага ант кыламын, мени ага жиберген адам (Расулуллах) болсо андан да, сенден да кайырлуу. Сен менин сөздөрүмдү кичипейилдик менен угуп, айтылган насааттарды кабылдооң керек. Анткени, кичипейилдик кылсаң насааттарды угасың. Насааттарды кабылдабасаң ынсаптуу боло албайсың!» - деди. Гераклиус: «Улант» - деген соң хазрети Дыхийа (радыйаллаху анх): «Андай болсо мен сени Иса алейхиссалам кулчулук кылган Аллаху таалага ыйман келтирүүгө чакырамын. Мен сени мурун Муса алейхиссалам, андан кийин Иса алейхиссалам келе тургандыгын айтып сүйүнчүлөгөн умми пайгамбарга ыйман келтирүүгө чакырамын. Эгер бул маселелерден кабарың бар болсо, дүнүйө менен акырет бакытына ээ болгуң келсе аларды көз алдыңа элестет. Антпесе, акырет бакытынан кол үзүп, ыймансыздыкта каласың. Мына муну да жакшы бил, Раббиң болгон Аллаху таала - заалымдарды жойуучу жана ниматтарды өзгөртүүчү», - деди. Гераклиус: «Мен келген жазууну окубай, аалымдарыман билбегендеримди сурап билбей койбоймун. Мындан бир гана кайыр менен жакшылык көрөмүн. Сен мага ойлонуп, акыйкатты тапканга чейин убакыт бер», - деди. Гераклиус ошондон кийин хазрети Дыхияны жанына алдырып, бетме-бет сүйлөштү. Ичиндегисин ачып айтты: «Мен сени жиберген адамдын китептерде келе тургандыгы тууралуу айтылган акыр заман пайгамбары экенин билемин. Бирок, ага баш ийе турган болсом гректер мени өлтүрүшөбү деп коркомун. Сени алардын эң чоң аалымдары жана менден да бекем урматтаган адамы болгон Дагатырга жиберейин. Бардык христиандар ошого баш ийишет. Эгер ал ыйман келтирсе гректердин бардыгы ыйман келтиришет. Мен да ошол жерде жүрөгүмдөгүлөрдү жана ишенимимди ачык жарыялаймын», - деди.

Ошондон кийин Гераклиус бир кат жазып, хазрети Дыхияга (радыйаллаху анх) берип, Дагатырга жиберди. Расулуллах Дагатырга да кат жиберген болчу. Дагатыр каттарды окуп, Пайгамбарыбыздын сыпаттарын уккан кезде анын хазрети Муса менен хазрети Иса кабарлаган акыр заман Пайгамбары экенине күмөн жок экенин айтып, ыйман келтирди. Үйүнө барып, чыкпай отурду. Ар жекшемби сайын айтчу вааздарын айтууга үч апта бою чыкпады. Христиандар: «Дагатырга эмне болгон, араптар менен кезиккенден бери сыртка чыкпады? Аны көргүбүз келет», - деп чуу салышты. Дагатыр үстүндөгү кара түстүү чиркөөнүн кийимин чечип, ак кийим кийди. Колуна таягын кармап, чиркөөгө барды. Элди жыйнагандан кийин ордунан туруп: «Эй, христиандар! Билгиле, бизге Ахмедден (алейхиссалам) кат келди. Бизди хак динге чакырыптыр. Мен аны билемин жана ишенемин, Ал - Аллаху тааланын чыныгы расулу», - деди. Христиандар муну укканда Дагатырга кол салышып, аны шейит кылышты. Хазрети Дыхия (радыйаллаху анх) келип, абалды Гераклиуска баяндады. Гераклиус: «Мен сага айткан жокмунбу? Дагатыр христиандардын алдында менден да урматтуу жана кадырлуу. Эгер эл мусулман болгонумду угушса мени да ошодой кылып өлтүрүшөт», - деди.

Имам Бухаринин «Сахихинде» айтылган жана Зухринин жеткирген кабарында: «Гераклиус Хумустагы сарайында гректердин чоңдорун чакыртып, эшиктерди жаптырып, бийик жерге чыгып, мындай деди: «Эй, грек коому! Силер бакытка, тынчтыкка жетүүнү жана бийлигиңердин сакталып калуусун, Хазрети Исанын айтканына баш ийүүнү каалайсыңарбы?» - деди. Гректер: «Эй, өкүмдарыбыз! Буларга жетиш үчүн эмне кылалы?» - деп сурашты. Гераклиус: «Эй, грек калкы! Мен силерди кайырлуу бир иш үчүн жыйнадым. Мага Хазрети Мухаммеддин каты келди. Мени Ислам динине чакырды. Валлахи ал биз күтүп жүргөн, келе тургандыгы китептерибизде жазылган, белгилери хак пайгамбар. Келгиле, ага баш ийип, дүнүйө менен акыретте ийгиликке ээ бололу», - деди. Буга баары жаман сөздөрдү айтышып, тапырап сырка чыгып кетүү үчүн эшикке карай умтулушту. Бирок, эшиктер жабык болгондуктан чыга алышпады. Гераклиус гректердин бул аракетин көрүп, Исламдан ушунчалык кача тургандыктарын түшүнүп, өмүрүнө коопту туулат деп корккондуктан: «Эй, грек коому! Менин айткан сөздөрүм силердин өз диниңерге кандай берилгендигиңерди сы-

ноо үчүн эле. Диниңерге берилгендигиңерди жана мени кубанткан аракетиңерди өз көзүм менен көрдүм», - деди. Ушундан кийин гректер Гераклиуска сажда кылышып, эшиктер ачылган соң чыгып кетишти.

Гераклиус Хазрети Дыхияны чакыртып, жагдайды түшүндүрүп берди. Баалуу белектерди берди. Кийин Пайгамбарыбызга (саллаллаху алейхи ва саллам) бир кат жазды. Катын жана даярдаган белектерин хазрети Дыхия (радыйаллаху анх) аркылуу Пайгамбарыбызга берип жиберди. Гераклиус мусулман болууну каалаган, бирок, өмүрү менен атагын жоготуудан коркуп, ыйман келтирбеген эле. Пайгамбарыбызга жазган катында: *«Хазрети Иса сүйүнчүлөгөн Аллахтын расулу Мухаммедге гректердин өкүмдары Карсерден! Элчиң мага катты алып келди. Мен да сенин Аллахтын хак Расулу экениңе күбөлүк кыламын. Биз сенин атыңдын Инжилде жазылганын көрдүк жана хазрети Иса сени бизге сүйүнчүлөдү. Гректерди сага ыйман келтирүүгө чакырсам да алар макул келишишпеди. мени укканда бул алар үчүн кайырлуу болор эле. Мен сенин жаныңда болуп, сага кызмат кылууну жана аяктарыңды жууну каалаймын»,* - деп жазылган эле.

Хазрети Дыхия (радыйаллаху анх) Гераклиустан кетип, Хисмага барды. Жолдо Жүзам аймагынын Шанар деген жеринде Хунайд бин Ус, анын баласы жана адамдары хазрети Дыхияны тоношту. Эски кийимдеринен башка бардык нерселерин алып коюшту. Бул жерде Дубайб бин Рафаа бин Зейд менен анын тайпасы Исламды кабылдашкан болчу. Дыхия (радыйаллаху анх) аларга барып, болгон окуяны айткан кезде алар Хунайд бин Ус менен тайпасына барып, оокаттарынын бардыгын кайра кайтарып алышты. Ошондон кийин Расулуллах Зейд бин Харисти (радыйаллаху анх) Хунайд бин Ус менен анын адамдарына жиберди. Ошол аймактагылардын бардыгы ыйман келтиришти. Хазрети Дыхия Мединага барганда үйүнө кайрылбастан түз Пайгамбарыбызга барды. Эшигин какты. Пайгамбарыбыз: **«Ким бул?»** - деп сурады. Дыхия: «Дыхиятул-Калби», – деди. Пайгамбарыбыз: «Ичке кир», - деди. Хазрети Дыхия (радыйаллаху анх) ичке кирип, болгон окуяларды айтып берди. Пайгамбарыбызга Гераклиустун катын окуду: **«Ал али көп убакыт өкүмдарлык кылат. Менин катым аларда болгон убакыт бою алардын бийлиги да уланат»,** - деди.

Гераклиус катында Пайгамбарыбызга ыйман келтиргенин жазганы менен Пайгамбарыбыз: «Жалган айтат. Динин таштаган жок», - деди. Гераклиус Пайгамбарыбыздын катын жибек кездемеге ороп, тоголок алтын кутунун ичине салып сактап койду. Гераклиустун үйү бул катты сактап, аны сактап койгондуктарын башкалардан жашырышты. Бул кат алардын колдорунда болгон кезде бийликти кармап тургандыктарын айтып, ошого ишенишчү. Чындыгында да ошондой болгон эле.

Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи васаллам) Хатиб бин Абу балтааны (радыйаллаху анх) Мысыр өкүмдарына жөнөтүүдөн мурун: **«Эй, сахабаларым! Сыйды Аллаху тааладан күтүү ниети менен мына бул катты Мысыр өкүмдарына ким алып барат?»** - деп сураганда хазрети Хатиб ордунан туруп: «Йа, Расулаллах! Мен алып барамын», - деди. Пайгамбарыбыз: **«Эй, Хатиб! Бул кызматты аллаху таала сага куттуу кылсын!»** - деди.

Хатиб бин Абу Балтаа (радыйаллаху анх) катты Пайгамбарыбыздан алып, коштошуп, үйүнө барды. Минчү жаныбарын даярдады. Үй-бүлөсү менен коштошуп, жолго чыкты. Мысыр өкүмдары мукавкыстын Александрияда экенин угуп, сарайына барды. Эмне үчүн келгендигин сураган күзөтчү Хазрети Хатибге чоң урмат көрсөттү. Аны күттөргөн жок. Мукавкыс ал кезде кемеде адамдары менен сүйлөшүп отурган эле. Хазрети Хатиб (радыйаллаху анх) бир кайыкка минип, Мукавкыстын отурган жерине барып, Пайгамбарыбыздын катын берди. Катты Хатибден (радыйаллаху анх) алган Мукавкыс аны окуй баштайт:

«Бисмиллахиррахманиррахим!

Аллахтын кулу жана элчиси Мухаммедден Кыбттын (көөнө Мысыр калкынын) башчысы Мукавкыска! Туура жолго түшкөндөргө салам! Сени саламаттыкка жетишиң үчүн Исламга чакырам. Мусулман бол, саламаттык табасың жана Аллаху тааланын эки эсе сыйына бөлөнөсүң. Эгер мындан жүзүңдү бурсаң бүткүл Кыбттын күнөөсү сенин мойнуңда болот. Эй, китеп ээси болгон (Яхуди жана христиандар)! Арабызда орток болгон сөзгө келгиле. Ал – «Аллаху тааладан башка эч нерсеге сыйынбайбыз жана Ага эч нерсени шерик кылып кошпойбуз. Аллаху тааланы таштап, ичибизден эч кимди жаратуучу кудай деп санабайбыз». Эгер бул сөздөн

терс бурулса «Күбө болгула. Биз мусулманбыз», - дегиле». («Али Имран» сүрөсү, 64).

Пайгамбарыбыздын каты окулгандан кийин Мукавкыс Хазрети Хатибге: «Кайырлуусу болсун», - деди. Мысыр бийлөөчүсү кол башчыларын, мамлекет адамдарын жыйнап, Хатиб менен сүйлөшө баштады. Ал: «Билгим келген нерселерди сурап, ушулар тууралуу сени менен сүйлөшөлү», - деди. Хазрети Хатиб: «Айт, сүйлөшөлү», - дегенде Мукавкыс:

- Сени жиберген адам тууралуу айт, Ал пайгамбарбы?

- Ооба, ал - пайгамбар!

- Ал хак пайгамбар болсо, анда эмне үчүн өзүн мекенинен чыгарып, башка жерде башпааналоого мажбур кылган коомуна каргыш айткан жок?

- Сен Иса бин Мариям алейхиссаламдын пайгамбар экендигине ишенет эмессиңби? Өз коому аны кармап, өлтүрмөкчү болгондо ал каргыш айтпады жана Хак таала аны ааламдын асманына көтөрдү. Болбосо коомунун жок болуусу үчүн Аллаху тааладан каргыш тилөөсү керек эмес беле? Ал андай кылган жок.

- Өтө жакшы жооп бердиң! Чынында эле сен хикматка толгон адамдан келген элчисиң. Бүгүн ушул жерге кон. Эртең сага жообумду айтамын.

Хазрети Хатиб (радыйаллаху анх) хазрети Муса заманындагы фараонду эстеп, Мукавкыска мындай деди: «Сенден мурда бул жерде бир өкүмдар болгон. Ал элине: «Эң чоң Кудай менмин!» - деп, өзүнүн теңир экендигин айткан. Аллаху таала аны эки дүйнөдө тең азабы менен жазалап, андан өч алды. Сен мындан сабак алып, башкаларга сабак болбоссуң!

- Биз үчүн бир гана дин бар. Биз бул динибизди андан да жакшысы чыкмайынча таштабайбыз.

- Сенин жакшысы чыкмайынча таштабай тургандыгыңды айткан дининен да жакшы болгон дин - күмөнсүз Ислам. Биз сени Аллаху тааланын ушул соңку динине, Исламга чакырабыз. аллаху таала динин ошону менен толуктаган, аны адамдарга жеткиликтүү кылган жана бул анык. Бул Пайгамбар жалгыз сени эмес бүт-

күл адамзатты Ислам динине чакырды. Ага эң көп жаман мамиле көрсөткөндөр Курайштар, эң көп душмандык кылгандар яхудилер, ал эми христиандар эң жакын адамдары болду. Аллаху таалага ант кыламын, Муса алейхиссаламдын Иса алейхиссаламды сүйүнчүлөөсү Иса алейхиссаламдын Мухаммед алейхиссаламды сүйүнчүлөөсү сыяктуу. Ушуга карай биздин сени Курани каримге чакыруубуз сенин яхудилерди Инжилге чакыргандыгың сыяктуу. Ар пайгамбардын өзүн түшүнүп, уга турчу бир коомго жиберилгени күмөнсүз. Жана ал коомунун ушул пайгамбарга баш ийүүсү ага милдет болуп жүктөлгөн. Мына, сен да ушул пайгамбарга жеткендердин бирисиң. Биз сени ушул жаңы динге чакырабыз.

Хазрети Хатибдин бул сөздөрүнө Мукавкыс:

-Мен бул пайгамбардын жагдайын сурадым. Буйруктары менен тыйууларынан акылга кайчы келе турчу эч нерсе таппадым. Менин түшүнгөнүмчө ал сыйкырчы, көзачык жана жалганчы эмес. Андан кээ бир пайгамбарлык белгилерин таптым. Жашыруун нерселерди жарыкка чыгаруу – ушул белгилердин бири. Кээ бир сырлардан кабар берүүсү ушул адам аркылуу пайда болду. Бираз ойлонолу деп убакыт сурады.

Мукавкыс түндө Хатибди ойготуп, Пайгамбарыбыз тууралуу бир канча нерселерди сурагысы келгендигин билдирди. Араларында мындай аңгеме болду.

Ал тууралуу сурай турчу нерселериме туура жооп берсең үч нерсе сураймын.

- Каалаганыңды сура. Мен сага дайыма чындыкты гана айтамын.

- Мухаммед адамдарды эмнеге чакырат?

- Жалгыз Аллаху таалага гана ынанып, күн сайын беш маал намаз окуп ибадат кылууга, Рамазан айында орозо кармоого, берген убадага турууну буюрат. Өлгөн малдын этин жегенге тыюу салат.

- Анын дене турпатын сыпаттап бер.

Хазрети Хатиб бир нече сыпатын айтып, бир нече сыпаты айталбай калды.

Мукавкыс:

- Айтпаган дагы көп нерселериң калды. Анын көзүндө азыраак кызгылтың, аркасында пайгамбарлык мөөрү бар. Өзү меркепке (эшекке) минет, жүндөн кийим кийет, курма менен эти аз тамакка канаат кылат. Аны агалары же агаларынын уулдары коргошот.

- Булар да ага таандык сыпаттар.

Мукавкыс Хатибден Пайгамбарыбыз тууралуу кайрадан сурады.

- Сүрмө колдонобу?

- Ооба, күзгүгө карап, чачын тарайт, сапарда күзгү менен сүрмөсүн, тарагын, мисвагын таштабайт.

- Мен келе турчу бир пайгамбар калгандыгын билчүмүн жана аны Шамдан чыгат деп ойлоп жүргөн элем. Анткени, мурунку пайгамбарлардын бардыгы ошол жерден чыккан эле. Чындыгында акыркы пайгамбардын Арабстандан, тардык, жокчулуктун элинен чыга тургандыгын китептерден окуган эмес элем. Китептерде сыпаттары жазылган пайгамбардын келүү убактысы дагы ушул убакыт экендиги күмөнсүз. Биз анын сыпатын китептен эки бир грдн тууган кызды бир никеге бириктирбеген, белекти кабылдап, садаганы кабыл кылбаган, кедейлер менен бирге жашаган деп окуган элек. Ага баш ийүү маселесинде кыбтилер мени угушпайт. Мен билгеними мен да айрыла албайм. Бул маселеде өтө сараңмын. Ал пайгамбар элдерге үстөмдүк орнотуп, өзүнөн кийин анын сахабалары ушул жерлерге чейин келишет. Эң акырында ушул жердегилерди жеңишет. Мен кыбтилерге бул сөзүмдү билгизгим келбейт. Ушундай кийин Мукавкыс арапча жазган катчысын чакыртып, Пайгамбарыбыздын катына мындай деп жооп жаздырды:

«Абдуллахтын баласы Мухаммедге кыбтилердин башчысы Мукавкыстан!

Сага салам жаасын! Жөнөткөн катыңды окудум. Анда айткан нерсеңди жана чакырууңду түшүндүм. Мен да бир пайгамбар келе тургандыгын билчүмүн. Бирок, аны Шамдан чыгат деп ойлогон элем. Элчиңе сый көрсөттүм. Сага кыбтилердин жанында кадыры жогору болгон эки күң менен кийе турчу кийимдерди жөнөттүм. Ошондой эле, мине турчу ургаачы качыр белек кылдым.»

Мукавкыс мындан башка эч нерсе сурабады, мусулман да болгон жок. Хазрети Хатибди Мысырда беш күн конок кылды. Көп

урмат көрсөттү. Кийин: «Эми элиңе, кожоюнуңа кайт. Ага эки күң, эки мингич жаныбар, миң мыскал (бир мыскал = 4,8 гр) алтын, жыйырма мысырча коолдолгон кийим менен башка да белектерди жиберүүнү буюрдум. Сага жүз динар жана беш кийим берүүнү буюрдум. Эми жолуң ачык, бирок, кыбтилер сенин оозуңан бир дагы сөз укпагыдай болсун», - деди.

Мукавкыс Пайгамбарыбызга ошону менен катар мөлтүр айнек чөйчөк, селде, Мысырдын зыгыр кездемесин, атыр суулар, аса таяк, бир идиште сурма, гүл майы, тарак, кайчы, мисвак, күзгү, ийне жана жип да берип жиберди.

Мукавкыс Ислам элчиси элчиси Хатиб бин Абу Балтаанын жанына коргоочу аскерлерди кошуп жиберди. Арабстан жерине бут басканда Мединага бара жаткан бир кербенге жолукту. Хатиб (радыйаллаху анх) Мукавкыстын аскерлерин артка кайтарып, өзү ошол кербенге кошулуп жолун улантты.

Хатиб бин Абу Балтаа (радыйаллаху анх) белектери менен Мединага келип, Пайгамбарыбыздын алдына балды. Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи васаллам) Мукавкыстын белектерин алды. Хатиб (радыйаллаху анх) Мукавкыстын катын берип, сөздөрүн жеткиргенде: **«Кандай жаман адам! Бийлигин кыйбады. Ыйман келтиришине тоскоол болгон бул бийлиги өзүндө калбайт”, –** деди.

Мукавкыстын Пайгамбарыбызга белек катары жөнөткөн эки күңү Мария менен сиңдиси Сирин болчу. Хатиб бин Абу Балтаа (радыйаллаху анх) жолдо аларга мусулман болууну сунуш кылганда алар кабыл кылышып, мусулман болушкан эле. Пайгамбарыбыз хазрети Мариянын мусулман болгонуна катуу кубанып, аны менен никесин кыйдырды. Андан Ибрахим деген баласы болду. Сиринди (радыйаллаху анха) сахабаларынан пайгамбар акыны болгон Хассан бин Сабитке (радыйаллаху анх) берди. Асыл тукумдуу ак түскө жакын боз түстүү эки жаныбардын ичиндеги качырга Дүлдүл, эшекке Уфайр же Яфур деп ат коюлду. Ошол кезге чейин Арабстанда ак качыр кездешпеген эле. Мусулмандардын көргөн алгачкы ак түстүү качыры Дүлдүл болду. Пайгамбарыбыз белекке берилген мөлтүр чөйчөк менен суу иччү.

Мукавкыс Пайгамбарыбыздын катын урматтап кармап, пилдин тишинен жасалган идишке салып койду. Идишти мөөрлөп, күңдөрүнүн бирине берди. Аталган бул кат 1267 (м.1850)-жылы Мысырдын Ахмин аймагында эски монастрдагы Кыбт китептеринин арасында турган жана аны Осмон падышасы 96-халифа Султан Абдулмажид хан сатып алып, Стамбул Топкапы сарайы Касиеттүү аманаттар бөлүмүнө койдурган.

Иран өкүмдарына Абдуллах бин Хузафа (радыйаллаху анх) жиберилген эле. Хазрети Абдуллах текебер Иран падышасына Пайгамбарыбыздын катын сунганда аны окуу үчүн катчысына берди:

«Бисмиллахиррахманиррахим!

Аллаху тааланын расулу Мухаммедден (алейхиссалам) перстердин башчысы Кисрага...». Катчы ушул жерге чейин окуган кезде текебер падышанын каны башына көтөрүлүп, ачууланган тейден катты алып жыртып таштады. Каттын Пайгамбарыбыздын аты менен башталгандыгына катуу ызырынган эле. Ислам элчиси Абдуллах бин Хузайфаны (радыйаллаху анх) алдынан кууп чыккысы келген кезде хазрети Абдуллах Кисра менен жанындагы жыйналган отко сыйынуучуларга мындай деди: «Эй, перс калкы! Силер пайгамбарларга ишенбейсиңер. Китептерди кабылдабайсыңар. Мына бул топурактарда саналуу күндөрдү өркөрүп, түш сыяктуу өмүрдү жашап жатасыңар!

- Эй, Кисра! Сенден мурда канчалаган бийлөөчү ушул такка отуруп, бийлик жүргүздү. Аллаху тааланын буйругун орундагандар акыретте табышка ээ болуп, орундабагандар илахий азапка учурап, дүнүйөдөн көчүштү.

- Эй, Кисра! Мына бул кат негизи сен үчүн чоң ырыс болчу. Аны менсинбедиң. Аллаху таалага ант кыламын, ошол менсинбеген диниң ушул жерге келген кезде кача турчу жер издейсиң». Кийин сарайдан чыгып, ал жерден тез кетип калды. Мединага барып, окуяны Пайгамбарыбызга айтканда: «Аллахым! Ал менин катымды кандай майдалаган болсо, сен да аны жана мал-мүлкүн ошондой майдала», - деди.

Аллаху таала Расулунун дубасын кабыл кылып, Кисраны өзүнүн баласы бир түнү канжар менен кескилеп өлтүрдү. Хазрети Омар доорунда бүткүл Иран жери басып алынып, мусулмандардын колуна өттү.

Шужа бин Вахб Гассан өкүмдары Харис бин Абу Шимрге жөнөтүлгөн эле. Шужа (радыйаллаху анх) алгач өкүмдардын эшигинде турган күзөтчү менен сүйлөштү. Аны Исламга чакырганда ал кабыл кылып, Пайгамбарыбызга саламы менен урматын билдирди. Эч күттүрбөстөн хазрети Шужаны өкүмдары менен кезиктирди. Харис бин Абу Шимр катты окуп, ачууланып жерге ыргытты. Хазрети Шужа дароо Мединага карай артка кайтып, окуяны Пайгамбарыбызга баяндады. Пайгамбарыбыз каттын жерге ыргытылгандыгына ачууланып: "Султандыгы жок болсун!" - деди. Кыска убакыттан соң Харис бин Абу Шимр өлүп, эли чачырады.

Салит бин Амр (радыйаллаху анх) Йамама өкүмдары Хавза бин Алиге жиберилген эле. Хавза христиан эле. Расулуллах (саллаллаху алейхи васаллам) Хавзага жаздырган катында мындай деген эле:

«Бисмиллахиррахманиррахим!»

Аллаху тааланын расулу Мухаммедден (алейхиссалам) ***Хавза бин Алиге!***

Туура жолго түшкөндөргө салам жолдоймун. (Эй, Хавза!) ***Билесиң, Ислам аттар менен төөлөр бара ала турчу эң алыскы жерлерге чейин таралат. Бардык диндерди жеңет. Сен да Исламды кабылда, ошондо сен ийгиликте болосуң. Мусулман болсоң кол алдыңдагы жерлерди башкарууну сага калтырамын».***

Йамама өкүмдары Хавза бул чакырууну кабылдоодон баш тартты. Бийлик менен мансап анын көзүн чел кылып баскан эле. Ошол себептен Пайгамбарыбыздын дубасын алуу сыяктуу чоң ийгиликтен куру калган эле. Ислам элчиси Салит бин Амр (радыйаллаху анх) ырайымдуулук кылып: «Эй, Йамама бийлөөчүсү Хавза! Сен ушул тайпанын чоң адамысың. Сен чоң деп эсептеген падышаңар өлүп, топурак болду.

Чыныгы улуулар болсо – Аллаху тааланын буйруктарын орундап, тыйууларынан сактанып, Бейишке ээ болгон адамдар. Бул коом ыйман келтирүү урматына ээ болсо, аларды өзүңдүн ката ишенимиң менен туура жолдорунан адаштырба. Туурасы мен сага Аллаху тааланын буйруктарын орундоону, тыйууларынан сактанууну сунуш кыламын. Аллаху таалага ыйман келтири, буйрук-

тарын орундасаң Бейишке киресиң. Шайтанга баш ийсең Тозокто каласың.

Эгер ушул насааттарды кабылдасаң, корккон нерселериңен амандыкта болуп, үмүт кылгандарыңа кол жеткиресиң. Эгер насааттарымды кабылдабасаң бул жерде кыла турчу эч нерсем калган жок. Калганын сен билесиң", - деди.

Хавза Ислам элчисинин бул сөздөрүн да тыңдабады. Салит бин Амр (радыйаллаху анх) эми Йамамада калуунун кажетсиз экендигин түшүнүп, тез Мединага кайтты. Расулуллахка жагдайды айтты. Пайгамбарыбыз буга капа болду. Кыска убакыттан кийин Хавзанын өлгөнү тууралуу кабар келди. Султандыкка деген куштарлыгы Тозок чуңкуру болгон кабырында жоюлду.

Ушундайча алты Ислам элчиси милдеттерин аткарып, чоң мамлекеттерге Исламдын бар экендигин кабарлаган эле. Аларга чыныгы бакытты кабарлап, кыямат күнү «Биз укпадык» деп айтууларына жол бербеди. Хабаш бийлөөчүсү Асхама (радыйаллаху анх) мусулман болуп, сахабаларды көрүү, Пайгамбарыбыздын дубасын алуу урматына жетти. Грек императору Гераклиус менен Мысыр султаны Мукавкыс мусулман болушпады. Бирок, келген каттарга урмат көрсөтүшүп, Пайгамбарыбызга белектерин жиберишкен эле. Гассан менен Иран бийлөөчүлөрү элчилерге жакшы мамиле жасабай, душмандыктарын ачык көрсөтүшкөн эле. Йамама бийлөөчүсү болсо Ислам элчисине жылуу мамиле көрсөткөн.

ХАЙБЕРДИН АЛЫНУУСУ

Нурдуу Медина да сырттан караганда мусулман болуп көрүнчү, чындыгында мунафык (эки жүздүү) болгон яхудилер бар болчу. Алардын арасында сыйкырчылык кылуу менен аты чыккан Лебид бин Асам деген бир мунафык адам бар болчу. Яхудилер ага алтын беришип: "Мухаммеддин коомубузду Мединадан сүрүп чыгарганын жана эркектерибизди кандайча өлтүргөндүгүн билесиң. Аны сыйкырлап, жазаландырууңду каалайбыз", - дешти. Ал да бул сунушка макул болуп, сүйүктүү Пайгамбарыбыздын чачынан жана тарагынын тиштеринен алууга аракет кылды. Бул каалосун (арзусун) Расулуллахка кызмат кылган яхуди бир жигит аркылуу ишке ашырды.

Лебид Пайгамбарыбыздын чачтары менен тарак тиштерине бир жип менен онбир түйүн байлап, үйлөдү. Аны кудуктун ичиндеги бир таштын астына бастырып койду. Ошондон кийин пайгамбарыбыз сыркоолоп калды. Ооруп төшөккө жатып калды. Бирнече күн туралбай жатты. Сахабалар тез тезден ахыбалын сурашып, күн сайын оорунун күчөп баратканын көрүшүп, боорлору эзилип, көздөрүн жашка толтурушту. Ал эми мунафыктар кубанычтан майрамдашты.

Бир күнү пайгамбарыбыз Хазрети Айшага: **“Эй Айша! Билесиңби? Аллаху таала мага шыфаамды билдирди, мага эки киши** (Жабраил менен Микаил) **келип, бирөө баш жагыма экинчиси бут жагыма отурду. Бирөө экинчисинен: “Бул адамдын оорусу эмне?” - деп сурады. Экинчиси “Сыйкырланган” деп жооп берди. “Ким сыйкырлаган” деп сураганда жанындагы периште: “Лебид бин Асам”, - деп жооп берди. Кийин “Бул сыйкыр эмне менен жасалган” деп сурады. Ал “бир тарак менен түшкөн чачка жана бир эркек хурма данегинин ичине жасалган” деп жооп берди. “Ал кайда” деген суроого: “Зерван кудугунда”, - деп жооп берди”,** - деди.

Зерван Мединадагы Бени Зүрейк уруусунун бакчасынан орун алган кудук болгон. Расулуллах (саллалаху алейхи ва саллам) ал кудука Хазрети Али, Зубейр, Талха жана Аммарды (радыйаллаху анхум) жиберди. Кудуктагы сууну төгүп, түбүндөгү ташты алышты. Алдынан онбир түйүн менен түйүлгөн бир жип табышты. Алып, пайгамбарыбызга алпарышты. Түйүндү чечүүгө канча аракет кылышса да чече алышпады. Жабраил алейхиссалам “Фалак” жана “Нас” сүрөөлөрүн түшүрдү. Расулуллах бул сүрөлөрдү, айтор бардык он бир аяттын ар бирин окуган сайын түйүндөр чечилди. Түйүндөр чечилип бүткөндөн кийин пайгамбарыбыз жеңилдеп ахыбалы жакшырды.

Лебид деген яхуди колго түшүрүлүп, пайгамбарыбызга алып келинди. Пайгамбарыбыз ага: **“Аллаху таала мага кылган сыйкырың тууралуу кабар берип, жерин көрсөттү. Сен муну эмне үчүн жасадың?”** - дегенде: “Алтынга деген махабатым”, - деп жооп берди. Сахабалардын кээ бирлери: “Йа, расулаллах! Уруксат берсеңиз мына бул яхудинин башын чабалы”, –дешти. Өзү үчүн эч кимге жаза бербеген пайгамбарыбыз: **“Анын акырында**

көрө турган азабы андан да катуу”, - деп анын өлтүрүлүшүнө уруксаат бербеди.

Яхудилер Мединадан чыгарылгандан кийин алар Арабистандын түштүк тарабына кетишкен. Алардын бир бөлүгү Хайберде калып орун алышты. Дагы бир бөлүгү болсо түштүктөн орун алган Шамга кетишти. Алар Расулуллахка кол салуу аракетин уюштургандыгына байланыштуу жерлеринен куулушкан. Бирок, алардын ичииндеги мусулмандарга каршы болгон жеккөрүүчүлүк, кек сезимдери эчкачан өчкөн жок. Жада калса, күндөн күнгө күч алды. Расулуллахты тезиреек өлтүрүп, Ислам динин жок кылууну каалашты. Кээ бир алдыңкы адамдар “Гатафандыктарга барып жардам сурайлы, мусулмандарга каршы алар менен биргеликте согушалы!” дешти. Кээ бирлери болсо “Федек, Тейма жана Вадил-Кура яхудилерин жардамга чакырып, мусулмандардын чабуулунан мурун биз алардын шаарына чабуул жасайлы, бардык болгон кегибизди алалык!..”дешти. Хайбер яхудилери бул сөзгө макул болушуп,айланасындагы яхуди урууларын жана Гатафандыктарды жардамга чакырды. Бир гана Гатафандыктардан көп сандаган тандалма жоокерлер келип, Хайберде даярдыктарын башташты.

Алар ошондой даярдыктарды көрүп жатканда Пайгамбарыбыз (саллалаху алейхи ва саллам) яхудилердин ал ахыбалынан кабардар болду. Абдуллах бин Реваха хазреттеринин жанына үч сахаба кошуп берип, Хайберде эмне болуп жаткандыгын билип келүү үчүн жөнөттү. Абдуллах бин Реваха жана үч досу (радыйаллаху анх) тез арада Хайберге келишти. Бул жер сегиз мыкты чеби, берешен жери, көп сандаган бакчалары бар бай шаар эле. Хазрети Абдуллах досторунун бирөөсүн Шикк, экинчисин Катибе, үчүнчүсүн Натат чебине жөнөттү. Өзү болсо башка бир чепке кирип, үч күн яхудилердин абалдарын, согушка даярдыктарын жакындан таанып билишти. Үч күндөн кийин жолугуша турган жерге келип чогулушуп, тез арада Мединага барып, алардын даярдыктары тууралуу Пайгамбарыбызга толук айтып беришти.

Пайгамбарыбыз сахабаларына тез арада даярданууну буйрук кылды. Яхудилердин Мединага кол салууларына тоскоол болуу үчүн Хайберге чабуул жасоого чечим чыгарышты. Мындай чечимди уккан Мединадагы яхудилер тынчсыздана башташты. Мусулмандардын адеп-ахлагын бузуу үчүн: “Ант беребиз, эгер силер

Хайбердеги чептерди, ал жерге жыйналган мыкты жоокерлерди көргөн болсоңор эч качан ал жакка кадам таштабайт элеңер!... Тоолордун чокусундагы бийик чептерди соотчон жигиттер коргошууда. Айланадан миңдеген аскерлер аларга жардамга келишишти! Силердин Хайберди басып алууларың мүмкүнбү?" - дешти. Аларга каршы эр жүрөк сахабалар: "Аллаху таала Расулуна Хайберди ала турганына убада кылган", - деп, яхудилерден эч убакта коркпой тургандыктарын билдиришти. Сахабалардын мындай чечкиндүү абалы яхудилерди абдан кайгыртып, кооптондурду.

Мунафыктардын башчысы Абдуллах бин Убей: "Мухаммед аз гана күч менен келе жатат. Корко турган эч нерсе жок, бирок, этият болуп, чептериңе оокаттарыңарды толтуруп алгыла. Аларды чептен чыгып тоскула", - деп, Хайберге тез кабар жиберди.

Сахабалар даярдык иштерин аякташып, үйдөгүлөр менен коштошуп, Пайгамбарыбыздын жанына топтолушту. Эки жүз атчан аскер жана миң төрт жүз жөөчөн аскер болушту. Аллаху тааланын динин жайуу, жихад кылуу жана шейит болуу мартабасына жетүү үчүн Пайгамбарыбыздын буйругуна даяр болушту. Бул учурда кээ бир аялдар согушта сахабаларга тамак-аш даярдоо, жараларды таңуу жана башка колунан келе турган иштерди аткаруу үчүн Пайгамбарыбыздан уруксат сурашты. Пайгамбарыбыз уруксат берип, аларды мындай сооптон кур калтырбады. Ушундайча мужахиддерге Пайгамбарыбыздын жубайы Үммү Селеме (радыйаллаху анха) баштаган жыйырма аял да кошулушту.

Пайгамбарыбыз (саллалаху алейхи ва саллам) Мединага өкүл кылып, Гифар уруусунан Сибаны калтырып, Хайберге карай жөнөөгө буйрук кылды. (Нумейле бин Абдуллахты да калтыргандыгы тууралуу да айтылат). Сапар такбирлер менен башталды. Кечиримдүү себептер менен согушка катышпай калган, жашы кичине сахабалар Пайгамбарыбызга жана эр жүрөк аталарына, чоң аталарына, агаларына, байкелерине кызыгып карашып, аларды такбир жана дуба кылуу менен узатышты.

Календар боюнча хижраттын жетинчи жылы эле. Пайгамбарыбыздын туусун Хазрети Али көтөрүп, оң кол башчылыгын Хазрети Омар башкарды. Сапар салтанаттуу түрдө уланып жатты. Акындар ырлары менен Аллаху таалага, берген ниматтарына шүгүр кылышып, Пайгамбарыбызга салават айтышып, сахабаларды мак-

ташты. Сахабалар да майрамга кетип бараткан сыяктуу баары бирге "Аллаху акбар! Аллаху акбар! Ла илаха иллаллаху валлаху акбар!" деп, айлананы жаңыртышты. Ар токтогон жеринде Пайгамбарыбыз: **"Аллахым! Болочокко шашуудан, өткөнгө өкүнүүдөн, алсыздык жана жалкоолуктан, саранддык, коркоктук жана бел кайыштырган карыздан, заалым менен адилетсиз адамдардын зордугунан сактай көр!"** - деп дуба кылды. Хайберге жакындап калганда Пайгамбарыбыз сахабаларды токтотту. Колун жайып: **"Эй, көктөр менен астындагылардын Раббиси болгон Аллахым! Эй, жерлердин жана үстүндөгүлөрдүн Раббиси болгон Аллахым! Эй, шайтандардын жана анын адаштыргандарынын Раббиси болгон Аллахым! Эй, шамалдардын жана учургандарынын Раббиси болгон Аллахым! Биз Сенден ушул аймактын кайыры менен жакшылыгын, бул жерде жашагандардын кайыры менен жакшылыгын тилейбиз. Бул аймактын жамандыгынан, адамдардын жамандыгынан жана ичиндеги бардык нерсенин жамандыгынан сактай көр!"** - деп дуба кылды. Сахабалар "Аамин! Аамин!" дешти. Мындан кийин сахабаларына: **"Бисмиллахиррахманиррахим деп алдыга жылгыла",** - деди.

Сахабалар (радыйаллаху анхум) Пайгамбарыбыз менен бирге дагы алдыга карай бет алышты. Хайбердин эң күчтүү чептеринин бири болгон Натат чебинин жанына келип, ордолорун курушту. Шам убактысы болчу. Пайгамбарыбыз адаты боюнча таң атмайынча чабуул жасабай, алгач Исламга чакырчу. Сунушун кабыл албаган учурда гана чабуулду баштачу. Ушул себептен улам сахабалар таңдын атышын күтүштү. Яхудилердин эч бири Ислам ордосунун келгенин билген жок.

Пайгамбарыбыз багымдат намазын окуткандан кийин даярдыктарын бүтүрүп, мужахиддерди алга карай сүрөдү. Эки жүз атчан аскер жана миң төрт жүз жөө аскерлер тизилип алышып Натат чебинин алдына жакын барышты. Ошол кезде бакча, талаа жумуштары менен чептен чыккан яхудилер Ислам аскерлерин көрүп, шашкалактап калышты. "Ант беребиз, булар Мухамед менен анын аскери!.." деп, артка карай кача башташты. Алардын бул абалын көргөн Пайгамбарыбыз: **"Аллаху акбар! Аллаху акбар! Хайбер кыйрады",** - деп, ушул сөзүн үч жолу кайталады.

Пайгамбарыбыз (саллалаху алейхи ва саллам) яхудилерге мусулман болууларын, же болбосо баш ийип, хараж менен жизйа төлөөлөрүн, болбосо согушуп кан төгүлө тургандыгын билдирди. Яхудилер башчылары болгон Селлам бин Мишкенге барып, абалды билдиришти. Селлам: "Мындан мурун Мухаммедке чабуул кылгыла дедим эле кабыл кылбапсыңар. Эч болбосо азыр, алар менен согушта бош болбогула. Мусулмандар менен салгылашып өлүшүңөр, жашоодо эч кими жок калышыңардан дагы жакшы!" - деп аларды согушка чакырды. Яхудилер тез арада балдар менен аялдарды Катибе чебине, азык-түлүктөрүн Наимге, аскерлерин болсо Натат чебине жыйнашты.

Ислам ордосунун мусулман болуу сунушуна яхудилер ок чыгаруу менен жооп беришти. Мужахиддер окторду калкандары менен тосушту. Пайгамбарыбыздын буйругу менен жаалар керилип, бардыгы бирден чептин бурчундагы турган яхудилерге карай "Аллаху акбар!.. деп ок жаадырышты. Согуш башталган эле. Бир жактан ааламдын султаны менен эр жүрөк сахабалар Исламды жайуу, алардын мусулман болуп тозоктон кутулууларына себепчи болуу үчүн салгылашып жатышты. Экинчи жакта болсо насаатты түшүнбөгөн, мүмкүнчүлүк болсо мусулмандардын бирин да калтырбай кырып салууну кыялданган яхудилер бар эле. Яхудилер коому соңку Пайгамбардын өздөрүнүн коомунан чыкпаганын көрүп, кызганычтарынан улам Аны кабыл кылышпай, Пайгамбарыбызды бала кезинен баштап өлтүрүү үчүн акылдарына келген ар түрдүү амалдарды жасашты, бирок, Аллаху тааланын коргоосу менен эч нерсе кыла алышкан жок.

Миң алты жүз мужахидге каршы он миңден ашык яхуди аскери ок жаадырышты. Сахабалар мындай биринин артынан бири келип жаткан окторго каршы калкандарын тосушту. Мүмкүнчүлүк болгондо жерге түшкөн окторду яхудилерди көздөй ыргытышты. Бирок, кээ бир сахабалар жарадар болушкан.

Бир кезде Пайгамбарыбыздын алдына Хаббаб бин Мүнзир (радыйаллаху анх) бийик адеп менен барып: "Жаным сизге курман болсун, йа, Расулаллах! Ордобузду башка жерге курсак болбойбу?" - деп сурады. Пайгамбарыбыз: **"Иншаллаху таала кечинде алмаштырабыз",** - деди. Мужахиддер октордун ортосунда жүрүшкөн эле. Яхудилердин чептен аткан октору Ислам ордосунун артына чейин жетчү.

Ошол күнү кечке чейин салгылашуу ок атуулар менен уланып жатты. Элүү чакты сахаба атылган октордон улам жарадар болушту. Кеч киргенде жаңы бир ордого орун издөө үчүн Мухаммед бин Меслемге (радыйаллаху анх) тапшырма берилди. Ал Режи деген жердин ылайыктуу экендигин билдиргенде, Ислам ордосу ошол жерге көчүрүлдү. Жарадарлар дарылана башташты.

Эртеси күнү Нататтын алдына чейин келген сахабалар кечке чейин салгылашышты. Үчүнчү, төртүнчү жана бешинчи күндөрү да курчоо уланды. Яхудилер курчоодо калышты. Ошол күндөрү Пайгамбарыбыз катуу баш оорусуна чалдыгып, эки күн мужахиддердин жанында боло албай калды. Алгачкы күнкү туу Хазрети Абу Бакрга, экинчи күнкү Хазрети Омарга берилди. Экөө тең сахабалардын башында турушуп, яхудилерге каршы катуу салгылашышты, бирок, чепти алууга мүмкүн болбоду.

Мындай учурда эрктери күч алган яхудилердин чеп эшиктерин ачып, чабуулга чыкканы байкалды. Эми бетме-бет салгылашуу башталды. Согуш кызуу жүрүп жатты. Пайгамбарыбыз сахабаларга: **“Аллаху акбар! Аллаху акбар! деп такбир айткыла”,** - дегенде такбир айткан үндөрү менен болгон күчүн жумшашып, душманга каршы кылычтарын шилтешти. Бир кезде Мухаммед бин Меслемдин бир тууганы Махмуд шейит болду. Согуш ары карай кызуу уланып, кечке чейин созулду.

Эртеси күнү Хайбердин эң таанымал кол башчыларынан Мерхаб соотко оронуп, чептен сыртка чыкты. Күчтүү, алп денелүү адам эле. Ушул убакка чейин ага каршы чыккан бир дагы балбан жок эле. Ал мужахиддерди карап: “Мен баатырдыгым, эр жүрөктүүлүгүм менен таанылган Мерхабмын!” - деп мактана баштады. Мактанып жаткан мезгилде сахабалардын арасынан бир мужахид чыкты. Мерхабга каршы: “Мен дагы катуу согуштардын ортосуна кирүүдөн коркпогон Амирмин”, - деп каршысына барып турду. Алп Мерхаб “Кимге тийсе жок кылат” деген жазуусу бар кылычын Хазрети Амирге болгон күчү менен шилтеди. Эр жүрөк Амир (радыйаллаху анх) дароо калканын көтөрдү. Кылыч калканга чабылган кезде катуу үн чыгып, кулакты жаңыртып, калканга барып кадалды. Хазрети Амир Жаратуучуга сыйынып: “Йа, Аллах!” - деп кылычын Мерхабдын соот кийген буттарына шилтеди. Кылыч болот соотко тийип кайра артка карай тээп сахабанын бутуна тийди.

Ал Хазрети Амирдин бутунун тамырына тийген эле. Сахабалар жүгүрүп Амирдин жанына барышты. Эмдөө үчүн ордого алып кетишти. Бирок, Амир (радыйаллаху анх) ошол жерде шейит болду.

Салгылашуулар кызуу жүрүп жатты. Кечке карай Пайгамбарыбыз яхудилерге төрт миң аскер менен жардамга келген жана согушка катышкан мушрик Гатафандыктарга кайра өз жерлерине кайтууларын сунуш кылды. Муну кылышса Хайбердин бир жылдык курма түшүмүн берүүнү убада кылды. Бирок, Гатафандыктар бул сунуштан баш тартышты. Ошондон кийин Пайгамбарыбыз сахабаларына Гатафандыктар жайгашкан чептин айланасында таңга чейин болууларына буйрук кылды. Гатафандыктар түн ичинде мужахиддердин кол салууларынан абдан коркушуп, эч уктай алышкан жок. Ошол түнү кайдан чыкканы белгисиз бир үн "Гатафан элине чабуул жасалгандыгын, бала-чакалардын жана мал-мүлктөрдүн басып алынгандыгын" кабарлады. Бул үн үч жолу кайталанып, аны бардык Гатафандыктар абдан коркуу менен угушкан. Кол башчылары Уйейне да бул үндү үч жолу угуп, Хайберден тез арада аскерлерин алып өз жерине карай кайтышты. Таң атканда яхудилер Гатафандыктардын себепсиз Хайберди таштап кеткендиктерине таң калышып, үмүттөрүн үзө башташты. Аларды жардамга чакырышкандыгына катуу өкүнүштү.

Хазрети Алинин эрдиги

Ошол күнү Хайбер алдында катуу салгылашуу болду. Бирок, чеп алынган жок. Кечинде Пайгамбарыбыз: **"Эртең тууну ошондой бир жигитке беремин, ал Аллаху тааланы жана Расулуну жакшы көрөт. Аллаху таала жана Расулу да аны жакшы көрөт. Аллаху таала анын колу аркылуу жеңиш алып келет!"** - деп сүйүнчүлөдү. Ошол түнү сахабалар (радыйаллаху анх) толкундануу менен таңдын атышын күтүштү. Ар бири туунун өзүнө бериле турганынан үмүттөнүп, Аллаху талага дуба кылышты. Билал Хабеши хазреттери багымдаттын азанын бийик жана мукам үнү менен окуду. Азан окулуп жатканда ар ким ар башка толкундануу менен ал ырахаттын илахи лаззаттын даамына тойбой турушту. Пайгамбарыбыз сахабаларына багымдат намазын окуткандан кийин ордунан турду. Касиеттүү Ислам туусунун алынып келүүсүн

буйрук кылды. Тууну алып келе жатканда сахабалар тикеден тик туруп, кулактарын түрүп, Пайгамбарыбыздын мубарек оозунан чыга турган сөздөрдү угуу үчүн дыкат карап турушту. Пайгамбарыбыз: **"Мухаммедке пайгамбарлык берген Аллаху таалага ант кыламын, мен бул тууну качуунун эмне экенин билбеген бир эр жүрөк жигитке беремин",** - дегенден кийин сахабаларына көз жүгүртүп: **"Али кайда",** - деди. Сахабалар: "Йа Расулаллах! Анын көздөрү ооруп жатат", - дешкенде Пайгамбарыбыз: **"Аны мага чакыргыла",** - деди. Ошол күндөрү Хазрети Али көз оорусуна чалдыгып, көздөрүн ачалбай калган эле. Жанына барышып, жагдайды айтышып, Пайгамбарыбыздын жанына алып келишти. Пайгамбарыбыз Хазрети Алинин сакайуусу үчүн Аллаху таалага дуба кылып, манжаларын оозуна салып суулап, анын көздөрүнө сүрдү. Ошол учурда Хазрети Алинин көздөрүндө эч кандай оору калбай айыгып кетти. Өзгөчө: **"Йа, Раббим! Ысык менен сууктун кыйынчылыктарын андан арылт",** - деп дуба кылды. Андан кийин Хазрети Алинин үстүнө өз колу менен соот кийгизип, белине өз кылычын тагып, колуна ак Ислам туусун берип: **"Аллаху таала сага жеңишти насип кылганга чейин согуш. Эч качан артка кайтпа!"** - деди. Хазрети Али: "Жаным сизге курман болсун, йа, Расулаллах! Алар менен Ислам динине киргенге чейин согушамын", - деди. Пайгамбарыбыз **"Валлахи, сенин себепчи болушуң менен Аллаху таланын алардан бир адамды туура жолго салуусу сен үчүн бир канча кызыл төөгө ээ болуп, аларды Аллаху тааланын жолунда садага кылып берүүңөн да кайырдуу",** - деди.

Хазрети Али колуна тууну алып, яхудилердин чебине карай бет алган кезде сахабалар да артынан жөнөштү. Чепке жакындап, тууну бир таштын түбүнө сайган кезде Натат чебинин эшиги ачылды. Яхудилердин чабуулчу аскерлери сыртка чыгышты. Булар Хайбердин тандалма баатырлары болчу. Ар бири эки кат соот кийинип, темир коргогучтар менен оронушкан. Араларынан бирөө Хазрети Алини көздөй келип, салгылашуу үчүн маңдайына чыкты. Ал Мерхабдын тууганы Харис болчу. Салгылашуу башталып, эки болоттон чыккан үн айлананы жаңыртып жатканда Зулфикардын чагылгандай жарк дегени жана Харистин башынын денесинен айрылып жерге түшкөнү байкалды. Ушул учурда **"Аллаху акбар" Аллаху акбар!"** деген үндөр асманды жаңыртты. Бир тууганынын өлгөнүн

уккан Мерхаб кол астындагы аскерлер менен майданга бет алды. Хазрети Алинин каршысына барып турду. Анын да үстүндө эки кат сооту бар эле. Кош кылычын асынган чоң денеси менен бир дөөнү элестетип турду. Бардык үнү менен "Мен согуштун абдан кызыган учурунда ортого чыгып, баатырларча согушкан Мерхапмын! Мен күркүрөгөн арстандарды да найзам жана кылычым менен майдалап саламын!... деп мактана баштады.

Хазрети Али: "Апам менин атымды Хайдар (Арстан) деп койгон. Мен айбаттуу арстан сыяктуумун! Сени бир чаап жерге кулата турган адаммын", - деп каршылык көрсөттү. Мерхаб Хазрети Алиден Хайдар деген сөздү укканда жүрөгүнө коркуу сезими келди. Анткени, ошол түнү аны түшүндө бир арстан тиштеп талаган эле. Түшүндө көргөн арстан ошо беле?! Мерхаб чабуу жасап, Хазрети Али аны калканы менен тосуп алды. Андан кийин Аллаху таалага жалбарып, Зулфикарды капырдын башына карай шилтеди. Мерхабдын Зулфикарга каршы тоскон калың болот калканы менен болоттон жасалган туулгасын экиге айырып, башын экиге бөлүп таштады. Зулфикардан чыккан коркунучтуу үн Хайбердин бардык жерине угулду.

Пайгамбарыбыз: **"Сүйүнгүлө! Хайберди алуубуз эми жеңилдеди",** - деди. Сахабалар Хазрети Алинин мындай баатырдыгына таң калышты. Алардын "Аллаху акбар! деген үндөрү асманды жаңырртты. Согуш кызуу жүрүп жатты. Сахабалар согушуп отуруп чептин жанына келген кезде бир яхуди кылычы менен Хазрети Алинин калканын чапты. Калкан жерге түштү. Бирок, ийилип ала тургандай убакыт жок эле. Мүмкүнчүлүк түколдон чыгаргысы келбеген яхуди калканды алып артка карай качты. Буга катуу кайгырган Аллаху тааланын арстаны Зулфикар менен айланасындагы душмандарды тараткандан кийин чептин эшигин калкан кылууну ниет кылды. **"Бисмиллахиррахманиррахим"** деп чоң темир эшиктин шакекчелерине асылды. Илмектерин дубалынан силкип жулуп алды. Хазрети Али эшикти алып жатканда чеп ордунан козголду. Сегиз-он балбан аскер ордунан козгой албаган бул эшикти бир колу менен көтөрүп, калкан кылып согушту баштады.

Алдынан яхудилердин дагы алты балбаны чыкты. Аларды дагы Аллаху тааланын буйругу менен жеңген Хазрети Али баатыр достору менен чепке кирищти. Эми салгылашуу чептин ичинде улан-

ды. Аз убакыттын ичинде аларга каршы чыга турган эч ким калган жок. Ислам туусун чепке сайышты. Ошентип эң мыкты чеп Натат алынды.

Пайгамбарыбыз Хазрети Алинин көздөрүнөн өпкөндөн кийин: **“Көрсөткөн эрдигиңе байланыштуу Аллаху таала жана Расулу сага ыраазы болду”,** - деди. Бул сөздү укканда Али (радыйаллаху анх) сүйүнүчүнөн ыйлап жиберди. Пайгамбарыбыз: **“Эмне үчүн ыйлап жатасын?”** - дегенде: “Жаным сизге курман болсун, йа, Расулаллах! Сүйүнүчтөн ыйлап жатам. Анткени, Аллаху таала жана Расулу мага ыраазы болду”, - деди. Пайгамбарыбыз ага: **“Жалгыз мен эмес, Жабраил, Микаил жана бардык периштелер сага ыраазы болушту”,** - деди.

Ошол кезде Девс уруусунан төрт жүз мусулман Пайгамбарыбызга жардамга келди. Ошондон кийин башка чептерди алуу үчүн салгылашуу кызуу уланды. Хайбердин калган жети чеби бирден-бирден кыйратылгандан кийин айласы жок калган яхудилер элчи жиберип, тынчтык келишим сурашты. Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи ва саллам) бул сунуштарын кабыл кылып, төмөндөгүдөй келишимге макул болушту.

Бул согушта мусулмандар менен салгылашкан яхудилердин кандары төгүлбөйт.

Хайберден кеткен яхудилер өздөрү менен бир гана балдарын жана бир төөлүк керектүү үй оокаттарын алып кете алат.

Калган оокаттардын бардыгы соот, кылыч, калкан, жаа, ок сыяктуу бүтүн куралдар, үстүндөгү кийген кийимдеринен башка кийе турчу кийимдердин баары, кездемлер, алтындар жана казыналар, ат, төө, кой сыяктуу бүткүл мал жандык эмне бар болсо баары мусулмандарга калат.

Мусулмандарга калтырылуусу керек болгон оокаттар эч качан жашырылбайт. Жашыргандар Аллаху таала менен Расулунун ишеними жана камкордугунан чыгат.

Бул шарттарга баш ийбеген, казыналарын жерге көмгөн Кинане бин Реби жазаланды. Колго алынган олжонун эсеби жок эле. Хайбердин берекелүү жерлери, хурма бактарынын бардыгы Ислам ордосуна калтырылды.

Ушул кезде өз жерлерине кайткан Гатафандыктар яхудилерге жардам берүү үчүн артка Хайберге кайтышты. Пайгамбарыбыздын Хайберди алып, яхудилерди багындырганын көргөн кезде: "Эй, Мухаммед! Сен Хайберден кете турган болсок бизге Хайбердин бир жылдык хурмасын берүүнү убада кылгансың. Сөзүбүздө турдук. Кана бизге аларды бер", - дешти. Пайгамбарыбыз аларга: **"Баланча тоо силердики болсун", -** деди. Гатафандыктар: "Андай болсо биз силер менен согушабыз", - деп коркутмакчы болушту. Пайгамбарыбыз: **"Согуша турган жерибиз Женефа болсун", -** деди. Женефа Гатафандыктардын бир аймагынын аты болчу. Гатафандыктар муну укканда коркушуп, артка кайтып кетишти.

Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи ва саллам) жана ардактуу сахабалары Хайбер согушунда абдан чарчашкан болчу. Бир жакта жарадарлар дарыланып, экинчи жакта эс алып жатышты. Яхудилердин башчыларынын бири Селлам бин Мишкендин аялы Зейнеп Пайгамбарыбызга уу берип өлтүрмөкчү болду. Ошентип, бир эчки союп, этин бышырды. Этке көп өлчөмдө уу кошту. Кийин Пайгамбарыбызга барып, белек алып келгендигин айтты. Пайгамбарыбыз аны кабыл алып, сахабаларын чакырды. Баары бирге тамактануу үчүн отурду. Пайгамбарыбыз эчкинин кол жагынан бираз эт кесип алып, **"Бисмиллахиррахманиррахим"** деп оозуна салды. Бир канча жолу чайнагандан кийин дароо этти оозунан чыгарып: **"Эй, сахабалар! Бул эттен колуңарды тарткыла. Анткени, бул эттин уулангандыгы мага билдирилди", -** деди. Сахабалар дароо эттен колдорун тартып алышты. Бирок ,эттен бир үзүм жеген Бишр бин Вера хазреттеринин дароо денеси көгөрүп, шейит болду. Пайгамбарыбызга Жабраил алейхиссалам келип, түкүрүктөрүнө аралашкан уунун таасиринен арылуу үчүн ийининин арасынан хажамат кылып кан алдыруусун айтты. Ошондой кылынды. Кийин уулу этти топурака көмүп таштады. Бул ишти жасаган Зейнеп колго түшүрүлүп алып келинди. Пайгамбарыбыз андан: **"Бул этке сен уу коштуңбу?"** - деп сурады. Ал кылган ишин мойнуна алып: "Ооба! Мен ууладым!" - деди. Пайгамбарыбыз: **"Эмне үчүн мындай кылдың?"** - деп сураганда: "Сен менин күйөөмдү, атамды, таякемди өлтүрдүң. Өз өзүмө "Эгер ал анык пайгамбар болсо Аллах Ага билдирет. Андай болбосо бул уу Ага таасир берип, өлөт. Ушундайча андан кутулган болобуз" дедим. Сахабалар бул окуяга абдан капа болушту. "Жаныбыз сизге курман болсун, йа, Расулал-

лах! Муну өлтүрөлүбү?" - деп сурашканда жеке өзүнө жасалган бардык кастыктарды кечирген Пайгамбарыбыз аны дагы кечирди. Мындай ырайымдуулукту көргөн Зейнеп Калимаи шахадат айтып, мусулман болду.

Хайберде колго алынган олжолор жана туткундардын арасында Хуйей бин Ахтабдын кызы Сафийа (радыйаллаху анха) да бар эле. Кол башчы болгондуктан Пайгамбарыбыздын энчисине тийген эле. Пайгамбарыбыз аны бошотту. Ал бул абалга катуу таасирленип, чын көңүлдөн Калимаи шахадат айтып мусулман болду. Буга катуу сүйүнгөн Пайгамбарыбыз Хазрети Сафийа менен никесин кыйдырып, кубантты. Ушундайча Хазрети Сафийа мусулмандардын энеси болду. Сехба деген жерде той болуп, коон жана курмадан той тамагы берилди. Сафийа энебиздин (радыйаллаху анха) көздөрүндө көгөргөн бир жери бар эле. Пайгамбарыбыз: **"Бул кандай из?"** - деп сураганда ал: "Бир түнү түшүмдө айдын асмандан түшүп, койнума киргенин көргөнмүн. Түшүмдү күйөөмө айтып берсем: "Сен бизге каршы келе жаткан Араб башчысынын аялы болууга көз салыпсын!" - деп көзгө бир урду жана көрүп тургаңыңыздай көгөрдү", - деди.

Хайбер алынгандан кийин яхудилер Пайгамбарыбызга: "Йа, Мухаммед! Биз Хайберден чыгып кетебиз. Бирок, биз талаачылык, багбанчылыкты жакшы билебиз. Кааласаң бул берекелүү жерди бизге ижарага бер. Бул жерлерди иштетип чыккан түшүмдүн жартысын сага берели!" - деп сунуш кылышты. Пайгамбарыбыз жана сахабалардын талаачылык жумуштарын кылууга убактылары жок эле. Алар Ислам динин жайууга аракет кылышып, жихад кылуу үчүн бир жерге турбастан бардык күчтөрүн жумшап аракет кылып жатышты.

Бул сунушту Пайгамбарыбыз жактырып: **"Силерди каалаган убакта чыгаруу шарты менен",** - деди. Яхудилер муну кабыл кылышып, Хайбердин жерлерин иштете башташты.

Пайгамбарыбыз сахабалар менен жеңишке кол жеткизип, Мединага кайтышты. Бул учурда андан мурун Хабашстанга көчкөн сахабаларынын Жафер бин Абу Талиб (радыйаллаху анх) башчылыгында келишкенин көргөндө абдан кубанды. Хазрети Жафердин маңдайынан өөп, бооруна кысып: **"Мен Хайбердин алынганынабы же Жафердин келишинеби кайсынысына**

кубана турганымды билбей турам. Силердин хижратыңар эки жолу болду. Силер Хабеш элине жана өлкөмө хижрат кылдыңар”, - деди.

Хайберде колго түшкөн олжолор Худайбийа келишимине катышкан бардык сахабаларга, Хайберге катышкандарга, Хабашстандан хижрат кылган сахабаларга жана Девс уруусуна бөлүштүрүлдү.

Хайбердин багындырылышы менен Арабстандагы бардык яхудилер Пайгамбарыбыздын кол алдына киришти. Мындан ары мушриктерге жардам берүү мүмкүнчүлүктөрү калбады. Айланадагы уруулар менен элдер да курал жарак жана аскер жаатында жеңилүүгө мүмкүн эмес болуп көрүнгөн Хайбер чебин багындырган мусулмандардын чоң бир күчкө ээ экенин түшүнүп, Ислам мамлекетинен тартына баштады. Меккедеги мушриктер Хайбердин багынуусуна катуу кайгырышты. Бул жеңиштен кийин кичине-чоң уруулар мусулман болуу үчүн Мединага барып, сахабалардын катарына кошулушту. Жада калса, Гатафандыктар да барышты. Келбеген башка урууларга болсо күч жөнөтүлүп багындырылды.

УМРАТУЛ-КАЗА САПАРЫ

Худайбийа келишимине бир жыл толгон эле. Курман айтка бир ай калганда Расулуллах (саллаллаху алейхи ва саллам) сахабаларына умрага даярдык көрүүнү буюрду. Худайбийага барып, Рыдван антына катышкандардын кайтыш болгондорду кошпогондо калгандары умра үчүн даяр туруулары керек эле. Ушул буйрукка карай эки миң сахаба даярдыктарын аякташты. Курмандыкка чалуугa жетимиш төө алынды. Аларды Меккеге чейин алып баруу үчүн Нажийа бин Жундуб менен төрт жолдошуна (радыйаллаху анхум) ушул иш тапшырылды. Ошондой эле, Мухаммед бин Меслеменин (радыйаллаху анх) карамагына жүз атчан аскер берилип, соот, найза, кылыч сыяктуу согушта колдоно турган куралдарды жеткирүү үчүн алдын ала жолго чыгарылды. Мушриктерге ишенүүгө болбойт эле. Кандайдыр бир чабуул жасалса коргонуу үчүн ушул куралдарды колдонушмак. Сахабалардын кээ бири: “Йа, Расулаллах! Худейбийа келишими боюнча умрага кыныбызга сайылган кылычтан башка курал менен келбейт элек!” - дешти. Пайгамбарыбыз: **“Биз бул куралдарды Харемге, Курайштыктардын**

жанына алып барбайбыз. Бирок, алар бизге каршы чабуул жасагыдай болушса кол алдыбызда болот”, - деди.

Мединаи Мунаввarага өкүл катары Абу Зарр-ил-Гифари (радыйаллаху анх) калтырылды. Абу Рухм-ул-Гифардын (радыйаллаху анх) да калтырылгандыгы тууралуу да айтылат. Эки миң сахаба Пайгамбарыбыз менен бирге Меккеге карай жолго чыгышты. Сахабалар абдан толкунданышты. Жылдар бою Аллаху тааланын жолунда Пайгамбарыбыз үчүн үйлөрүн, коломтолорун таштап кеткен өз жерлерин көрүшмөк эле. Беш маал намаз убактысында жүздөрүн бурган Каабаны зыярат кылышмак эле. Мусулман болуп, келишим боюнча Мединага келе албай калган туугандарына жолугушмак эле. Жылдар бою көздөрүнөн жаш ордуна кан агызган, зулум алдына алып, буттарына сыйындыруу үчүн көптөгөн туугандарын шейит кылган курайштык мушриктерге Исламдын улуулугу менен баалулугун көрсөтүшмөк эле. Балким муну көргөн мушриктердин жүрөгүндө Исламга деген сүйүү сезими пайда болуп мусулман болушаар!...

Мединада калгандар Веда деген жерге чейин Пайгамбарыбызды такбир айтуу менен узатып, кайра артка кайтышты.

Пайгамбарыбыз Мединадан он чакырым узакта жайгашкан Зулхулейфеге келгенде ихрамын кийди. Сахабалар да ошондой кылышты. Бардыгы апапак болуп оронушту. Умра кылуу үчүн Мекке-и мукаррамга сапар башталган эле. **“Леббейк! Аллахумме Леббейк! Леббейк! Ла шерике леке леббейк! Иннел хамде веннимете леке вел-мулке, ла шерике лек”** деген үндөр асманды жаңырытты. Жол сапары Аллаху таалага шүгүр кылуу жана жалбаруу менен, Анын ыйык атын зикир кылуу аркылуу таттуу өтүп жатты.

Алдын ала кеткен Мухаммед бин Меслеме баштаган кошуун Меккеге жакындаганда аларды курайштык мушриктер көрүштү. Коркунуч менен жандарына келип, биз бир жыл мурун ушундайча келиштик беле дегендин ордуна “Бул эмне” деп сурашты. Мухаммед бин Меслеме аларга мындай деп жооп берди: “Булар Аллаху тааланын Расулунун атчан аскерлери, Аллаху таала уруксат берсе эртең алар бул жерге да жетип келишет!..” Мушриктер корккон бойдон артка кайтып, кабарды Меккеге жеткиришти. Меккедеги мушриктер: “Ант беребиз, биз келишимди бузбадык. Мухам-

мед биз менен эмне үчүн согушсун?" - дешти. Араларынан бир элчи дайындап, аны Пайгамбарыбызга жолугуу үчүн жөнөтүштү. Бул учурда Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи ва саллам) Мекке көрүнө турган Батни Йежеж деген жерге келип калган эле. Кылычтардан башка бардык куралдарды бул жерге ташташты. Куралдарды кайтаруу максатында эки жүз сахабаны күзөтчү кылып коюшту.

Даярдыктар бүткөндөн кийин Курайш элчилери Пайгамбарыбыз менен сүйлөшүүгө уруксат сурашты. Алар: "Йа, Мухаммед! Худайбийа келишиминен бери силерге эч кандай кыянаттык жасаган жокпуз. Ушуга карабастан Меккеге урууңа ушул куралдар менен киресиңби? Ал эми келишим боюнча кынга сайылган кылычтан башка курал алууга болбойт", - дешти. Пайгамбарыбыз буга: **"Мен бала кезимен ушул күнгө чейин берген сөзүмө туруу менен таанылган адаммын. Харемге кынга сайылган кылычтан башка курал алып кирбейбиз. Бирок, куралдардын мага жакын жерде болуусун каалаймын",** - деп жооп берди. Элчилер өздөрүнө жеткирилген кабардын жаңылыш болгондугун түшүнүп, жандары жай алды. "Йа, Мухаммед! Чынында сенден бир гана жакшылык көрдүк. Сага жараша турганы да ошол", - деп артка кайтышты. Меккеге барып, жагдайды курайштыктарга билдиришти. Алар да тынычтанып калышты.

Курайштын алдыңкы катардагы кишилери кек жана кызганычтан пайгамбарыбыз менен сахабалардын мындай бактылуу убактарын көрбөө үчүн Меккени таштап, тоолорго чыгып кетишти.

Пайгамбарыбыз эн салынган курмандык төөлөрдү Зитува деген жерге мурунураак жиберди. Кийин сахабалар менен биргеликте даярдыктарды аяктап, касиеттүү Мекке шаарына кирүү үчүн бет алды. Сахабалар пайгамбарыбызды ортолоруна алышты. Пайгамбарыбыз Кусва деген төөсүнүн үстүндө, миңдеген жылдыздарды шооласы менен жапкан күн сыяктуу айланага нур чачып жатты. Бул кандай сулуулук! Бул кандай керемет көрүнүш эле! Тилдеринде "Леббейк! Аллахумме Леббейк! Леббейк! Ла шерике леке Леббейк!" деген сөздөр, көңүлдөрүндө Аллаху таала жана Расулуна деген махабат бар эле. Уламдан улам Каабага карай жакындай башташты. Жакындаган сайын толкундоолор күч алып жатты. Бардыгы бир ооздон чыгарган сөздөр Меккени жаңыртты. Мындай

керемет көрүнүштү көргөн мушриктердин ичтери эзилип, көңүлдөрүндө ысык бир махабат сезиминин ойгонгондугун байкашты. Кээ бирөөлөрүнүн жүрөгүндө Исламга деген сүйүү орноду. Акырында Мухаммед алейхиссалам жеңишке жеткен эле...

Эми пайгамбарыбыз менен ардактуу сахабалары белдерине кылычтарын тагынып Каабага кирди. Пайгамбарыбыздын төөсү Кусванын ноктосун Абдуллах бин Реваха (радыйаллаху анх) кармап баратты. Меккедеги кээ бир мушриктер аялдары менен балдары Дарун-Надвада тизилип туруп, Пайгамбарыбызды жана сахабаларды карап жатышкан эле. Абдуллах бин Реваха (радыйаллаху анх) алдыга кадам шилтеген сайын ырлар окулуп, мушриктердин көңүлүнө таасир салып жүрдү.

Эй, капырлар качкыла, бошоткула ортону!
Келе жатат чыныгы ааламдардын султаны!

Аллаху таала жалгыз ага түшүрдү Куран,
Анын гана growинде бар бакыт, жакшылык, ыйман.

Бардык кайыр, жакшылык жыйналды ушул динде,
Нагыз абырой - дал ушул дин жолундагы өлүмдө.

Аллах бир, расулу хак! кабыл кылдым жүрөктөн,
Бар сөзүнө ынандым, ыйман кылдым, жок күмөн.

Эй, капырлар, Курандын түшкөнүн бир Аллахтан,
Моюндабай майдарнга аттанганда, биз жактан,

Октор жаап, кандай кылыч чапкан болсо,

Башыңарды денеңерден бир-бирден алган болсо,

Башыңарга дагы да ошол балээ келер,

Анын маанисине да ишенбестик кылсаңар.

Баштаймын ошол Аллахтын касиеттүү аты менен

Жок башка дин чыныгы, Аллахтын хак дининен.

Дагы күбөлүк кылам, баштап аты менен Анын,

Мухаммед алейхиссалам - кулу, расулу Анын.

Хазрети Омар чыдай албай: "Эй, Ибни Реваха! Сен Расулуллахтын алдында жана Хареми шерифте кандайча ыр окуп жатасың?" демекчи болду. Бирок, Пайгамбарыбыз: **"Йа, Омар! Ага кедерги болбо. Аллаху таалага ант беремин, анын сөздөрү бул Курайш мушриктерине ок жаадыргандан дагы ылдам жана катуу таасир берүүдө. Эй, Ибни Реваха уланта бер",** - деди. Пайгамбарыбыз бираздан соң Абдуллах бин Реваха хазреттерине карата мындай деди: "Аллаху тааладан башка илах жок! Бир болгон Ал! Убаданы аткарган Ал! Бул кулуна жардам берген Ал! Аскерлерин күчтөндүргөн Ал! Топтолгон урууларды да жеңилишке алып келген да жалгыз Ал!" - деп айт." Абдуллах бин Реваха да:

"Аллаху тааладан башка, эч кандай илах жок!

Жок Анын эч шериги, Лаа илаха иллаллах!

Мусулман аскерлерге күч берген - Ал!

Капырларды кыйратып, курутуучу - Ал!"

Мусулмандар да бул сөздөрдү кайталашты. Пайгамбарыбыз Байтуллахка киргенде оң ийинин ачты. Кийин: **"Бүгүн бул ширк**

кылгандарга каршы өзүн күчтүү жана ылайыктуу көрсөтө турган жигиттерге Аллаху таала ырайымын жаадырсын!" - деди. Буга байланыштуу сахабалар оң ийиндерин ачып, айбаттуу түрдө ылдам-ылдам басышып, Каабаны үч жолу таваф кылышты. Бирок, Рукни Йемани менен Хажар-ул-асваддын арасында жай басып жүрүштү. Пайгамбарыбыз жана сахабалар Хажар-ул-асвадга жакындап, аны өөп же колдорун жайып, Хажер-ул-асвадга каратып кармашты.

Мушриктер сахабаларды карап турушуп, алардын бул айбаттуу жана кереметтүү жүрүштөрүнө таң калышты. Анткени, мушриктер арасында мусулмандар Мединага көчүп кетишкенден бери абдан алсырап, ооруга чалдыгып, начар абалга түшүп калышкандыктары тууралуу ушактар айтылчу эле. Азыр болсо тескерисинче башка бир көрүнүшкө күбө болуп, таңдануулары күч алды.

Мусулмандар калган дагы төрт тавафты жай басышып, аякташты. Тавафтан кийин Ибрахим макамында эки рекет намаз окушту. Кийин Сафа менен Мерве чокулары арасын жети басып-келишти. Курмандыктар чалынгандан кийин Пайгамбарыбыз чачын алдырды. Сахабалар да кырынышты. Ушундайча, Пайгамбарыбыздын бир жыл мурун көргөн түшү орундалды.

Умра зыяраты бүтүп, бешим убактысы кирген эле. Пайгамбарыбыз Хазрети Билалга Каабада азан окуусун буйрук кылганда Билал Хабеши (радыйаллаху анх) дароо буйрукту аткарды. Ал Каабада азан окуган кезде бардык Мекке силкингендей болду. Сахабалар абдан бир ынтызар менен азанды угушуп, акырын үн менен кайталашты. Бүткөндөн кийин Пайгамбарыбыз имам болду. Баары бирге бешим намазын окушту. Анын мушриктердин жүрөктөрүнө салганг тааасири өзгөчө эле.

Пайгамбарыбызга Эбтахта териден бир чатыр курулган эле. Сахабалар да айланасындагы чатырларда үч түн турушту. Намаз убактыларында Байтуллахта чогулушуп, жамаат менен намаздарын окуп жатышты. Башка убактарда туугандарыныкына барып, Исламдын өздөрүнө сиңирген көркөм мүнөздөрү менен аларга үлгү болушту. Алар да сахабалардын мындай жакшы аракеттерине таасирленип, таң калгандыктарын жашыра алышпады. Үч күндүн ичинде Мекке ичинен багынтылгандай болгон эл.

Үч күн өтүп, эми кете турчу убакыт келген эле. Кечке карай Пайгамбарыбыз: “(Умрага келген) **мусулмандардан эч ким кечти Меккеде өткөрбөйт, жолго чыгат!”** - дегенде бардыгы дароо жыйналып, Мединага карай жолго чыгышты.

МУТА СОГУШУ

Ааламдарга ырайымдуулук кылып жиберилген Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи ва саллам) Меккеге умра үчүн барганда сахабаларынан Валид бин Валид хазреттерине: **“Халид кайсы жактарда? Ал сыяктуу бирөөнүн Исламды тааныбоосу, билбөөсү болбойт. Аттиң, ал болгон күчү менен баатырдыгын мусулмандардын жанында мушриктерге каршы көрсөтсө кандай жакшы болор эле. Аны жакшы көрүп, жогору кармайт элек”, -** деген эле. Валид бин Валид (радыйаллаху анх) андан мурун да тез-тез кат жазып, агасын мусулмандыкка чакырчу. Пайгамбарыбыздын ушул сөздөрүн да жеткирген агасы Халиддин Исламга деген кызыгуусу күч ала түштү. Умрага барган сахабалар Мединага кайтышкан эле. Арадан бир нече күндөр өтүп, хижраттын сегизинчи жылы кирген эле. Халид бин Валид болсо эми бир орунда тура албай, тезирээк Мединага барып, Пайгамбарыбыздын алдында тизелеп отуруп, мусулман болууну эңседи. Өзү мындайча баяндады:

“Аллаху таала мага Пайгамбарга деген махабат сезимин ойготту. Жүрөгүмө Исламга деген сүйүүнү уялатты. Жамандык менен жакшылыкты айрып биле тургандай жагдайга жеткирди. Өз өзүмө “Мен Мухаммед алейхиссаламга каршы бардык согуштарга катыштым. Бирок, ар согуштан кайтканымда өзүмдү жаман ахыбалда сезип, Анын бир күнү милдеттүү түрдө жеңишке жете турганын сезип билчүмүн. Расулуллах (саллаллаху алейхи ва саллам) Худайбийага келген кезде да душман аскеринин кол башчысы элем. Усфанда аларга жакын бардык. Расулуллах бизден ишенимдүү абалда сахабаларына бешим намазын окутуп жаткан болчу. Аларга чукулдан дароо чабуул жасоону кааладык, бирок, мүмкүн болбоду. Мындай болушу дагы кайырдуу болду. Расулуллах биздин оюбузду туйган болуусу керек, асыр намазын чара колдонуу менен окутту. Бул абал мага катуу таасир кылды. Бул адам Аллаху таала тарабынан корголсо керек дедим. Биз бири-бирибизден бөлүндүк.

Мен ар түрдүү ойлордун ичинде жүргөн элем. Мухаммед алейхиссалам умра үчүн Меккеге келгенде Ага көрүнбөдүм. Бир тууганым Валид менен бирге келип, менен таба албаган экен. Бир тууганым мындай бир кат катырган экен: “Бисмиллахиррахманиррахим! Аллаху таалага хамд менен мактоолор жана Расулуллахка салам жана салават болсун! Мен чындыгында сенин Исламдан жүз буруп кете турганыңдай таң калаарлык эч нерсе билбейм. Карманган жолуңдун ката экендигин өзүң да түшүнө аласың. Эмнеге акылга салбайсың? Ислам сыяктуу бир динди таанып-түшүнбөөң кандай жаман. Пайгамбарыбыз менден сени сурады. Сенин Исламды моюндап, күч-аракетиң менен эрдигиңди мусулмандардын арасында мушриктерге каршы колдонууңду каалайт. Эң, бир тууганым! Көптөгөн мүмкүндүктөрдү коё берип алдың. Эми көп кечикпе!”.

Бир тууганымдын катын окугандан кийин менин мусулман болуу деген куштарлыгым күч алды. Барууга шашылдым. Расулуллахтын айткандары мени катуу кубанткан эле. Ошол түнү уктап жатып, түшүмдө кыйын, тар жана чөл сыяктуу жерлерден жапжашыл, кең жана ырахат бир жерге чыккан элем. Мединага барган соң бул түшүмдү хазрети Абу Бакрга айтып, жорутууну ойлодум.

Мен Расулуллахка барууга жыйналып жатканда: «Ал жерге бара жатканда мага ким жолдош болор экен?» - деп ойлодум. Ошол кезде Сафван бин Умаййага жолуктум. Ага абалды айттым. Ал сунушумду кабылдабады. Кийин Икрима бин Абу Жахлга кезиктим. Ал да кабылдабаган соң үйүмө келдим. Жаныбарыма минип, Осман Бин Талхага бардым. Ага да мусулман болуу үчүн Расулуллахка бара тургандыгымды айтып, мага жолдош болуусун сурандым. Ал кабыл кылып, эртеси таң атар менен экөөбүз жолго чыктык. Хадда деген жерге жеткенибизде Амр бин Аска жолуктук. Ал да мусулман болуу үчүн Мединага бара жаткан эле. Мединага бардык. Эң жакшы кийимди кийип, Расулуллах менен кездешүүгө даярдандым. Ошол кезде бир тууганым Валид келди да: «Тез бол. Анткени, Паггамбарыбызга сенин келе жатканың кабарланган. Ал катуу кубанды. Азыр силерди күтүп отурат», - деди. Шашылуу менен Анын жанына бардым. Ал күлүмсүрөп отурган эле. Салам бердим. «Аллаху тааладан башка илах жок экенине жана сиздин Аллаху тааланын пайгамбары экениңизге күбөлүк кыламын», - дедим. Ал: **“Сени туура жолго салган, туура жолду көрсөткөн**

Аллаху таалага шүгүрчүлүк", - деди. Кийин күнөөлөрүмдүн кечирилүүсү үчүн Аллаху таалага дуба кылуусун сурандым. Ал мен үчүн дуба кылып: **"Ислам өзүнөн мурунку кылынган күнөөлөрдү алыс таштайт",** - деди. Жанымдагы эки жолдошум да мусулман болушту.

Ушундайча, Меккенин баатырлары, максаттарына жетүү жолунда жандарын берчү ушул балбан жигит чын ыкластары менен Расулуллахтын алдында сахабалардын катарына кошулуу урматына ээ болду. Эми алар бардык күчтөрүн куфурчулукту жойууга жумшашмак эле. Алардын мусулман болгонуна сахабалар абдан сүйүнүштү, сүйүнүчтөрүн "Аллаху акбар!" деп такбир айтуу менен билдирди.

Хижраттын сегизинчи жылы Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи ва саллам) Исламдын жайылуусу үчүн дагы ар түрдүү урууларга, элдерге элчилерди жиберди. Алардын кээ бирлеринен оң натыйжалар келди, бирок, Бусра акимине жиберилген Харис Бин Умейрди Шамдын Белка аймагынын Муте айылында христиан аскерлери кармап алышты. Шамдын акими Шурахбил Бин Амрдын алдына алып барылган Хазрети Харис элчи болсо да өлтүрүлүп, шейит кылынды.

Бул кабарга Пайгамбарыбыз абдан кайгырып, сахабаларына жыйналууга буйрук берди. Бул буйрукту алган сахабалар балдары менен коштошуп, Журф ордосуна жыйналышты. Пайгамбарыбыз бешим намазын окуткандан кийин: **"Жихадга чыга турган бул адамдарга Зейд Бин Харисаны колбашчы кылдым! Зейд Бин Хариса шейит болсо, анын ордуна Жафер Бин Эбу Талип барсын. Жафер бин Абу Талип шейит болсо, ордуна Абдуллах бин Реваха өтсүн. Абдуллах бин Реваха шейит болсо, мусулмандар араларына ылайыктуу бирөөнү тандап, өздөрүнө кол башчы кылсын!"** - деди. Буга байланыштуу сахабалар аттары аталган колбашчылардын шейит боло тургандыктарын түшүнүп, ыйлай баштады: "Йа, Расулаллах! Аттиң, тирүү калып, аларды пайдалансак», - деди. Пайгамбарыбыз аларга жооп бербей, үнсүз калды.

Буларды ошол жерде турган Зейд, Жафер менен Абдуллах да (радыйаллаху анхум) угушуп, өтө кубанышты. Анткени, алардын эң чоң максаттары Аллаху тааланын динин жайуу жолунда шейит

болуу эле. Эми сүйүнчү кабар берилип, аны өз кулактары менен угушкан эле.

Мужахиддер даярдыктарын бүтүрүп, кол башчыларын күтүп турушкан эле. Пайгамбарыбыз Исламдын туусун Зейд бин Харисага берди. Ага Харис бин Умейрдин (радыйаллаху анх) шейит кылынган жерине чейин барууну жана Исламды насааттоону буюрду. Кабыл кылбаса душман менен согушууну буюрду.

Абдуллах бин Реваха (радыйаллаху анх) жанындагы кол башчы жолдоштору менен коштошуп туруп ыйлады. Жолдоштору андан: **“Эй, Ревеханын уулу! Эмне үчүн ыйлап жатасың?”** – деп сурашты. Акын Абдуллах бин Реваха (радыйаллаху анх) ыйлоосунун себеби дүнүйөгө куштарлык эмес, сагыныч эмес экендигин, Курани каримде көрсөтүлгөн **“Күмөнсүз, билгиле, силердин араңардан Тозоктон өтпөй турчу эч ким жок”** деген аятты укканын, Тозокко түшсө кантип сабыр кыла тургандыгын ыр менен жеткирди.

Көз жашымдын себеби өмүр кайгысы эмес,

Силерден айрылуунун оор жазмышы эмес.

Негизи себеп мында, Раббибиздин сөзү,

Курани каримдеги мына мындай аяты:

Эч күмөнсүз билгиле, адам баласынан,

Эч ким жок өтпөй турган жалындуу Жаханнамдан

Бул аятты окуган Пайгамбардан уктум

Тозокко түшсөм эгер буга кантип чыдаймын.

Жолдоштору: “Аллаху таала сени сүйүктүү кулдарынын катарына жазсын, салихтерден бол”, - деп дуба кылды. Кийин Абдуллах бин Реваха: “Бирок, мен Аллаху таала тарабынан кечирилүүнү каалаймын. Жана кандарды агыза турчу кылыч соккусунан же ичеги-боорумду жарып чыга турган найзадан шейит болууну каалаймын”, - деди. Аскерлер жүрүшкө даярданган кезде Абдуллах бин

Реваха (радыйаллаху анх) Пайгамбарыбызга барып коштошуп: “Йа, Расулаллах! Мага жаттап алууга жана эсимен чыгарбай турган бир нерсе сунуштайсызбы?” – деди. Пайгамбарыбыз ага: **“Сен эртең Аллаху таалага өтө аз сажда жасала турчу элге барасың. Ошол жерде саждаларды, намаздарды көбөйт”,** - деди. Абдуллах бин Реваха (радыйаллаху анх): “Йа, Расулаллах! Мага насаатыңызды көбөйтөсүзбү?” – дегенде Пайгамбарыбыз: **“Аллаху тааланы ар дайым зикир кыл. Максатыңа жетүдө сага көмөкчү болот”,** - деди.

Үч миң адамдык Ислам аскерлери “Аллаху акбар! Аллаху акбар!” деген ураан менен жүрө баштады. Пайгамбарыбыз менен Мединада калган ардактуу сахабалар мужахиддерди Веда деген жерге чейин узатышты. Ушул жерде Пайгамбарыбыз Ислам аскерлерине мындай деп үн катты: **“Мен силерге Аллаху тааланын буйруктарын орундап, тыйууларынан сактанууну, жаныңардагы мусулмандарга жакшы мамиле кылууну жана аларга жакшы көз менен кароону сунуш кылам. Аллаху тааланын жолунда Анын ысымын айтып согушкула. Олжого алынган нерселерге кыянаттык кылбагыла. Келишимге опаасыздык кылбагыла. Балдарды өлтүрбөгүлө. Ал жерде христиандардын чиркөөлөрүнөн адамдардан бөлүнүп, өздөрүн кулчулукка арнаган кээ бир адамдарды көрөсүңөр. Аларга тийбегиле. Алардан башка баштарына шайтан уялаган кээ бир адамдарды дагы көрөсүңөр, алардын башын кылычыңар менен кескиле. Силер аялдарды, кары адамдарды өлтүрбөгүлө. Бак-даракты кеспегиле, өрттөбөгүлө. Үйлөрдү кыйратпагыла!”**

Башкы кол башчы Зейд бин Харисага (радыйаллаху анх): **“Мушрик жоо менен каршылашканда аларды үч нерсенин бирине чакыр.** (Эгер мусулмандыкты кабылдаса) **аларды мухажирлердин эли болгон Мединага хижрат кылууга чакыр. Чакырууңду кабылдаса мухажирлердин укуктары менен милдеттери аларга да жүктөлө тургандыгын билдир. Эгер мусулман болуп өз элдеринде калууну кааласа мусулман көчмөн араптар сыяктуу боло тургандыктарын жана аларга колдоно турган илахи өкүмдүн өздөрүнө дагы колдонула тургандыгын, согуш олжосунан аларга эч нерсе берилбей тургандыгын жана**

олжодон бир гана мусулмандар менен бирге согушкандардын ала тургандыктарын билдир.

Эгер Исламды кабылдабаса аларды жизйа (салык) төлөөгө чакыр. Араларындагы муну кабыл кылбагандарга тийишпе. Жизйа дагы бергиси келбесе Аллаху тааланын көмөгүнө таянып алар менен согуш", - деди.

Ушул насааттан кийин мужахиддер менен коштошту. Ислам аскерлери текбир айтып коштошушту. Артта калгандар кеткендерге кол булгап: "Аллаху таала силерди түрдүү коркунучтардан сактасын, кайрадан аман-соо кайтарсын", - деп дуба кылышты. Көзгө көрүнбөй калганга чейин көздөрүнө жаш алып карап турушту. Зейд бин Харисанын (радыйаллаху анх) колундагы касиеттүү туу желбиреп, мужахиддер узак жолго Аллаху тааланын динине кызмат кылуу үчүн чыккан эле.

Ислам аскерлери Сирияга карай бет алды. Жол сапары тынч өттү. Мужахиддер тезирээк жоо менен кезигүүгө ашыгышты. Шейиттикти каалагандардын ичинде Абдуллах бин Реваха (радыйаллаху анх) да бар эле. Бул тууралуу Зейд бин Эркам (радыйаллаху анх) мындайча баян кылган:

"Мен Абдуллах бин Реваханын тарбиясында өскөн жетим болчумун. Ал Мута сапарына чыкканда мени дагы төөсүнүн артына мингизди. Түнү бираз убакыт жүргөндөн кийин өзүнүн бул сапарда шейит боло тургандыгын ыр кылып айтты. Мен муну угуп ыйладым. Абдуллах бин Реваха мени камчысы менен түртүп: "Эй, сага эмне болду? Мунун сага эмне зыяны тиймек эле. Аллаху таала мага шейит болууну буюрса ушул жаныбар менен артка кайтасың. Мен болсо дүнүйөнүн бардык дарттарынан, кайгыларынан кутулуп, ырахаттыкка жетемин", - деди. Түшүп, эки рекет намаз окуду. Анан узун дуба окуп, мага: "Эй, бала! Бул сапарда иншаллах шейиттик насип болот", - деди."

Эр жүрөк сахабалар Сирияга жакындаганда Шам акими Шурахбил бин Амр Ислам аскерлеринин жакындаганын уккан эле. Дароо Византия бийлөөчүсү Гераклиуска жагдайды кабарлап, чоң көмөк алып, көңүлү тынч алып турган эле. Анткени, укканына караганда мусулман аскерлердин саны 3-5 миң гана болчу. Өзүнүн аскер саны болсо жүз миңден ашчу. Курал жарактары болсо эсепсиз көп эле.

Сахабалар Шамдан Муанга барган кезде гректердин жүз миң адамдык аскери менен өздөрүнө карай келе жаткандыктарын угушат. Ошол жерге конуп эки түн түнөшөт. Кол башчы Зейд бин Хариса (радыйаллаху анх) жолдошторун жыйнап жагдайды баян кылат. Гректерге каршы эмне кылуу керек экендиги тууралуу пикирлерин сурады. Сахабалардын кээ бирлери "Грек аскерлери менен кездеше электе алардын жерлерине капыстан чабуул жасайлы. Адамдарын туткунга алып Мединага кайталы" десе кээ бири "Расулуллахка кат жазып, жоонун санын кабарлайлы. Бизге шашылыш түрдө аскер жиберүүлөрүн же болбосо эмне кылуубуз керек экендигин сурайлы" дешти. Экинчи пикирди туура деп санап турушканда Абдуллах бин Реваха (радыйаллаху анх) сөзгө аралашып: "Эй, коомум, эмнеге алаңдайсыңар? Шейит болуу үчүн келбедикпи? Биз капырлар менен эч качан санубыз, курал-жарагыбыз көп болуп согушкан эмеспиз. Аллаху таала буйрук кылган ушул диндин күчү менен арстандардай согуштук. Алга карай умтулгула, согушкула, сөзсүз алдыбызда кайыр бар. Бул иштин натыйжасы жеңиш да эмес, шейиттик да эмес. Бедир күнү болгону эки атыбыз гана болгон, Ухудда болсо бир гана ат менен аз курал-жарагыбыз бар болчу. Бул согушта жеңүү Тагдырыбызга жазылган чыгар. Аны Аллах менен Пайгамбары убада кылды. Хак таала убадасынан эч качан кайтпайт. Эй, момундар, андай болсо алга карай баскыла! Эгер маңдайыбызга шейиттик жазылса Бейиштеги шейит боордошторубуз менен кездешебиз", - дегенди ыр саптары менен жеткирди. Хазрети Абдуллах бин Реваханын бул сөздөрү мужтахиддердин баатырдык сезимдерин ойготту. "Валлахи, Реваханын уулу туура айтат", - дешти.

Ушундайча чечим чыгарылган эле. Бардыгы шейит болгонго чейин согушууга бел байлашты. Эр жүрөк сахабалар Мута деген айылга барган кезде жүз миң адамдан турган грек аскерлери менен кездешти. Тоо-таш, бардык тарап душман аскерине толгон эле. Бир жакта Аллаху тааланын динин таратуу үчүн Мединадан Шамга чейин келген үч миң адамдык Ислам аскерлери, экинчи жакта Исламды жоюш үчүн жыйналган жүз миң адамдан турган капыр аскерлери бар эле. Бир караганда салыштырууга болбой турган күч болчу. Ошондо бир мусулманга отуздан ашуун грек туш келди.

Эки тарап тең согушка дайын турду. Ошол кезде Пайгамбарыбыздын буйругу боюнча Ислам аскеринен бир кеңеш грек ордосуна карай кадам таштады. Алар грек аскерине Исламга кирүүнү же болбосо жизйа төлөөнү сунушташты. Бирок, алар бул сунушту кабыл кылышпады. Эми убакытты жоготуунун кажети жок эле. Кол башчы Зейд бин Хариса (радыйаллаху анх) колуна касиеттүү Ислам байрагын алып чабуулга өтүү буйругун берди. Ушул саатты күтүп турган мужахиддер "Аллаху акбар!" деп алга карай атырылышты. Кылычтарын сууруп, душмандын ортосуна карай чабуул кылышты. Аттар кишенеп, кылычтар шатырап, текбир үндөрү угулуп, согуштун башында ак майдан канга боёлгон эле. Сахабалар кылычтарын ар шилтеген сайын бир башты, колду кече чаап түшүрүп жатышты. Колуна Расулуллахтын ак туусун кармаган Хазрети Зейд душман ортосунда "Аллах! Аллах!" деп согушуп жүрдү. Кылычы менен айланасын жапырып, алдына чыккан жоону сулатып жатты. Кол башчыларынын баатырларча согушуп жүргөнүн көргөн сахабалар андан калыгпай жоого каршы умтулду. Бир кезде бир нече найза бир убакта кол башчы Хазрети Зейддин денесине барып кадалды. Андан кийин дагы да бир нече найза кадалды. Анын денеси бир канча жерден тешилди. Зейд бин Хариса (радыйаллаху анх) жерге кулап, катуу эңсеген шейиттик шербетин ичкенин көрүштү.

Зейд бин Харисаны (радыйаллаху анх) карап жүргөн Хазрети Жафар дароо тууну колуна алды. Желбиреген Ислам туусун көргөн мужахиддер жаңы бир күч менен согушууну улантышты. Хазрети Жафар дагы Зейд бин Хариса (радыйаллаху анхум) сыяктуу баатырларча салгылашып жатты. Бир жагынан жоого умтулса, экинчи жагынан жолдошторуна күч берип турду. Хазрети Жафар салгылашка ушунчалык берилип кеткендиктен жолдошторунан бираз алыстап кеткен эле. Гректердин ортосунда жалгыз өзү салгылашып, баарын кылыч менен сулатып жүрдү. Бул жолдон артка кайра жол жок экендигин түшүнүп, "Менин милдетим капырлардын бардыгына кылыч чабуу" деп Аллаху тааланын касиеттүү ысымын оозунан таштабай, жан аябай согушуп жатты. Бир маалда душмандан бир аскер Хазрети Жафардын оң колуна кылыч урду. Оң колу кесилген Хазрети Жафар касиеттүү Ислам туусун жерге түшүрбөстөн сол колуна алды. Тууну жогору көтөрүп желбиретти. Ошол кезде дагы бир сокку тийип, сол колу дагы кесилди. Бул

жолу тууну кесилген колдорунун ортосуна кыпчып, көтөрүүгө тырышты. Бирок, душман тараптан келген көптөгөң кылыч соккусунан улам шейит болду. Руху Бейиштин жогору даражаларына карай учту. Денесинде токсондон ашык кылыч менен найзанын жаракаты бар эле.

Кол башчыларынын шейит болгонун көргөн мужахиддер жерге түшкөн Ислам туусун алып, Абдуллах бин Ревахага (радыйаллаху анх) берди. Ал дагы атынын үстүндө тууну желбиретип, жоого каршы умтулду. Бир жагынан алдынан чыккан жоону талкалап, экинчи жагынан ураандап ыр айтып жүрдү.

Эй, напсим, мага моюн сунасың сен албетте,

Ант ичейин, бүгүн шейит боломун мен канткенде.

Сен көнөсүң өлүмгө, буга ыраазы болосуң.

Түбөлүк өмүргө ыраазы болбос кай пенде.

Бул согушта жан бербесең эгерде.

Айтчы напсим, өлбөй турган адам өмүрдө.

Жафар бин Абу Талиб, Зейд бин Харистер,

Баары шейит, баары жетти мөөрөйгө.

Эй, напсим, токтобо сен, алга умтул.

Ошондо гана жетесиң сен мүдөөңө.

Хазрети Абдуллах да “Аллаху акбар!” деген ураандын арасында душман менен кызуу салгылашты. Бир кезде манжасына кылыч тийип, кесилген манжасы терисине илинип салаңдап турду. Бул кол башчы дароо атынан түшүп, согушууга кедерги болуп турган бул жаралуу манжасын буту менен басып “Сен болгону жаралуу манжа эмессиңби? Ансыз деле буга Аллах жолунда туш келдиң”, - деп жулуп алды. Атына секирип минип, бардык күчү менен кайрадан салгылаша баштады. Бирок, канча согушканы менен шейит болбогонуна өзүн күнөөлөй баштады. Жоонун үстүнө кайра-кайра чабуул жасады. Акырында бир найза тийип, жерге кулады. Аллаху таала менен Расулунун жолунда шейит болуп, руху Жаннатка учту.

Ошол кезде Абдуллахтын жанында бирге согушкан Эбул Йуср Кааб бин Умейр (радыйаллаху анх) тууну желбиретүүгө аракет кылды. Сахабалардын арасына көз жүгүртүп, өзүнөн чоң, жетилген адамды издеди. Сабит бин Эркамды (радыйаллаху анх) көрүп, тууну ага тапшырды. Хазрети Сабит тууну мужахиддердин алдына тикенден кийин "Эй, боордошторум! Тез арада бириңерди кол башчы кылып шайлап, ага баш ийгиле", - деди. Алар: "Сени тандадык", - дешсе дагы Сабит мунун кабыл кылбады. Көзү Халид бин Велидге (радыйаллаху анх) кадалды. Ага: "Эй, Абу Сулейман! Тууну сен ал", - деди. Мусулмандардын арасына жаңыдан кошулган Хазрети Халид уялып бул тууну алгысы келбей: "Мен бул тууну сенден албаймын. Сен буга менден да ылайыктуурааксың. Анткени, сенин жашың улуу жана Бедир согушунда Расулуллахтын жанында согуштуң", - деген эле. Бирок, убакыт тар болчу. Айланасындагы сахабалар душман менен салгылашып, жүз миң адамдык душман аскерин чегиндирүүгө аракет кылып жаткан эле. Хазрети Сабит сөзүн кайталады: "Эй, Халид! Расулуллахтын касиеттүү туусун колуңа ал. Валлахи, муну сага берүү үчүн алгам. Сен согуш усулун менден жакшы билесиң", - деп айланасындагы мужахиддерден "Эй, бир боорлорум! Халиддин кол башчы болуусуна кандай карайсыңар?" – деп сурады. Алардын бардыгы бир оздон: "Аны кол башчы кылабыз", - дешти. Ушундан кийин Хазрети Халид Пайгамбарыбыздын өз ыйык колу менен тапшырган туусун чоң урмат менен алып өптү. Атына минип, жоого карай болгон айбаты менен умтулду.

Эр жүрөк сахабалар жаңы кол башчыларынын артынан ээрчип, кайрадан чабуул жасоого өтүштү. Хазрети Халид укмуштуудай баатырдык менен салгылашты. Алдына чыккандын баарын кыйратты. Бир маалда Кутба бин Катаде (радыйаллаху анх) душман колбашчысы Малик бин Зафиленин башын чаап түшүрдү. Гректердин көңүлү түшүп, дабдырап калышкан эле. Бирок, кеч болуп, караңгы түшө баштаган эле. Караңгыда согушуу өтө кооптуу болчу. Себеби, адашып өз адамын өлтүрүп алуу мүмкүн эле. Ошондуктан, эки тарап тең ордолоруна карай кайтышты. Жаракат алгандар эмделди. Хазрети Халид согуш усулун абдан мыкты өздөштүргөн эле. Таң эрте душманга каршы жаңы тактика колдонгусу келди. Ал түнү аскерлердин ордун алмаштырды. Оң жактагыларды сол жакка, сол жактагыларды оң жакка, алдыдагыларды артка, арттагыларды алдыңкы тарапка койду.

Таң эртелеп кайрадан чабуулга чыккан эр жүрөк мужахиддер “Аллаху акбар!” деп кыйкырып, салгылашка чыкты. Душман аскерлери өздөрүнө чабуул кылып жаткан аскерлерди биринчи жолу көрүп турушкан эле. Булар кечеки согушкан адамдар эмес эле. “Мусулмандрга жаңы аскерлер көмөккө келген болуусу мүмкүн!” деп ойлогон грек аскерлеринин ой-санаалары бузулду. Алар башаламандыкка кабылышты. Ушул мүмкүнчүлүктү пайдаланган Хазрети Халид менен баатыр сахабалар мурункудан дагы катуу согушуп, душмандын миңдеген аскерлерин кырып ташташты. Ошол күнү Халид бин Велиддин колунда тогуз кылыч сынган эле. Аллаху тааланын ихсаны менен, Пайгамбарыбыздын дубасы менен үч миң мужахид жүз миң жоонун аскерин жеңип чыкты. Ушул чоң салгылашууда он беш адам шейит болду. Ушундайча, Византия империясына чек коюлуп, андан бери түштүккө карай жортуул жүргүзүүлөрүнө тоскоол коюлган эле.

Пайгамбарыбыз өзүнө согуш майданынан кабар келүүдөн мурда Мутеде болгон жагдайларды кабарлоо үчүн сахабаларды мечитке жыйнаган эле. Пайгамбарыбыздын жүзүнөн анын өтө кайгылуу экендиги байкалып турду, ал ансайын көңүлү оорубасын деп эч ким бир нерсе суроого батына албады. Сахабалардын бири: “Жаныбыз сизге курман болсун, йа, Расулаллах! Сиздин жүзүңүздөгү кайгыны көрү ичибиз кан ыйлап турат, канчалык кайгырып турганыбызды Аллах гана билет”, - деди. Пайгамбарыбыздын көзүнөн жаш агуу менен бирге мындай деди: **“Менин жүзүмөн көрүнгөн кайгы, мени капаланткан нерсе - сахабаларымдын шейит болуусу. Бул абал алардын Бейиште тактын үстүндө отургандыгын көргөнүмө чейин уланды. Зейд бин Хариса тууну колуна алды. Акыры шейит болду. Ал азыр Бейишке кирди. Ал ошол жерде жүгүрүп жүрөт. Кийин тууну Жафар бин Абу Талиб алды. Душман аскерине чабуул кылды. Салгылашып, ал дагы шейит болду. Ал шейит болуп Бейишке кирди жана эки жакут канат менен каалаганынча учуп жүрөт. Жафардан кийин тууну Абдуллах бин Реваха алды. Колуна тууну алып душман менен урушту. Шейит болуп Бейишке кирди. Алардын Бейиште алтын так үстүндө отургандыктары мага көрсөтүлдү. Эй, Аллахым! Зейдди кечир! Эй, Аллахым! Жафарды кечир! Эй, Аллахым! Абдуллах бин Реваханы кечир!”**

Пайгамбарыбыздын көзүнөн али жаш агып турган эле. Ал мындай деди: **“Абдуллах бин Ревахадан кийин тууну Халид бин Велид алды. Мына эми согуш кызый түштү. Эй, Аллахым! Ал** (Халид бин Велид) – **Сенин кылычтарыңдын бири. Ага жардам бер!”**

Пайгамбарыбыз Аллаху тааланын буйругу менен миң чакырымдан да алыстагы согуш майданындагы жагдайды мужиза катары көрүп, сахабаларына кабарлаган болчу. Жафар бин Абу Талиб (радыйаллаху анх) шейит болгон күнү ушул окуяны айткандан кийин туруп Хазрети Жафардын үйүнө барды. Аялы Эсма (радыйаллаху анха) үй иштерин бүтүрүп, балдарын жуунтуп, чачтарын тараган эле. Пайгамбарыбыз: **“Эй, Эсма! Жафардын уулдары кайда? Аларды алып кел”,** - деди. Эсма балдарды алып келген кезде Пайгамбарыбыз аларды бооруна кысып, тоё тоё жыттап, сүйдү. Жүрөгү элжиреп, көзүнөн жаш шорголоду. Муну көргөн Эсма ханым: “Ата-энем сизге курман болсун, йа Расулаллах! Эмнеликтен балдарыма жетимдерге көрсөтө турчу мээримдүүлүктү көрсөтүп жатасыз? Же Жафар менен жолдошторунан кайгылуу кабар алдыңызбы?” – деп жалынып сурады. Пайгамбарыбыз: **“Ооба, алар бүгүн шейит болду”,** - деди. Хазрети Эсма дагы балдарын бооруна басып ыйлады. Бул көрүнүшкө Пайгамбарыбыз чыдай албай, чыгып кетти.

Үйүнө барган Пайгамбарыбыз аялдарына: **“Жафардын үйүнө тамак даярдоону унутпагыла”,** - деди. Үч күн шейит үйбүлөлөрүнө тамак жиберилип турду.

Арадан бир нече күн өткөн эле. Мединага сүйүнчү кабарды Йала бин Умеййе жеткирди. Ал али кабарды айта электе Пайгамбарыбыз ага: **“Кааласаң болгон жагдайларды сен айт, кааласаң мен сага айтайын”,** - деп, согушта болгондордун бардыгын айтып берди. Буга Йала бин Умеййе “Сизди хак дин жана китеп менен пайгамбар кылып жиберген Аллаху таалага ант кыламын, мужахиддердин баштарынан өткөн окуялардын бардыгын калтырбай айттыңыз”, - деди. Пайгамбарыбыз: **“Аллаху таала мен үчүн ортодогу аралыкты алып таштады, согуш майданын өз көзүм менен көрдүм”,** - деди.

Бир нече күндөн кийин кабарчылар Ислам аскеринин Мединага жакындаганын жеткирди. Пайгамбарыбыз сахабалары менен

туруп, Мединанын сыртына күтүп алууга чыкты. Алыстан бир чаң көрүнүп, касиеттүү Ислам туусу желбиреп келе жаткан эле. Кылыч-калкандар чагылышып, айланага шооласын түшүрүп келе жатты. Бардык адамдар терең толкундоо менен күтүп турушту. Бираздан кийин Халид бин Велид (радыйаллаху анх) баштаган мужахид жоокерлер Мединага киришти...

МЕККЕНИН АЛЫНУУСУ

Хижраттын сегизинчи жылы эле. Худайбийа келишиминин бир бабында: "Эки жактан тыш калган арап тайпалары каалаган жактарынын карамагына кире алышат, мусулман менен мушриктердин кайсынысына кошулса да өздөрү билет", - деп жазылган эле. Ушуга ылайык Пайгамбарыбыздын шериктеши болгон Хузаа тайпасы мусулмандарга, Бани Бакр тайпасы мушриктерге кошулган болчу. Хузаа тайпасы менен Бани Бакр тайпасы мурунтан бири-бирине кас болуп, мүмкүндүк болор заман бири-бирине кол салып турушчу. Худайбийа келишими боюнча алар дагы бираз убакытка уруш-талашын токтотушкан эле. Бирок, буга Бани Бакрлар эки жыл гана чыдай алышты. Бакр уулдарынын бири Пайгамбарыбызга тил тийгиген ыр айтып, аны уукан Хузаа тайпасынын бир жигиттери чыдай албай анын башын жарышат. Бакр уулдары муну эң оңтойлуу кезек деп, Хузаа тайпасына чабуул жасашат. Бул чабуулга курайштык капырлар дагы курал-жарак берүү менен бирге жашыруун аскер дагы жиберип көмөк көрсөтүшөт, Харем шарифте Хузаа тайпасынан жыйырмадан ашуун адамды өлтүрүшөт. Кагылышуу маалында Хузаа тайпасынан көп мусулмандар Пайгамбарыбыздан көмөк сурашкан эле. Хузаа тайпасынын адамдары түндө болгон бул чабышта Бекр уулдарынын арасында Курайш мушриктерин дагы көргөндүктөрүн айтышты.

Ошол түнү Мединада Хазрети Меймуненин үйүндө болгон Пайгамбарыбыз намаз окууга туруп даарат алып жатканда Аллаху тааланын уруксаты менен мужиза катары Меккедеги мусулмандардын өзүнөн көмөк сурагандыгын угат. Аларга **"Леббейк!"** (Чакырыгыңарга келемин) деп жооп берди. Меймуне энебиз (радыйаллаху анха) Пайгамбарыбыздын жанында эч ким жок болсо да ушундай деп сүйлөп турганын көрүп: "Йа, Расулаллах! Жаныңызда бирөө

барбы?" – деп сурады. Пайгамбарыбыз ага Меккеде болгон окуяны жана курайштыктардын бул ишке аралашкандыктарын айтты.

Курайш мушриктери Бани Бакрларга көмөктөшүп, Хузаа тайпасына чабуул жасап, аларды өлтүрүп, Худайбийа келишим шартынын баптарына кайчы аракеттерди кылып, ушундайча келишим шартын бузушкан эле. Бирок, бул окуядан ошол кезде Шамга соода үчүн кеткен Курайш көсөмү болгон Абу Суфйандын кабары жок эле. Шамдан кайтканда адамдар ага жагдайды баяндап: "Бул милдеттүү түрдө оңдолууга тийиш маселе. Муну жашыруу мүмкүн эмес. Эгер оңдолбосо Мухаммед (алейхиссалам) бизди Меккеден чыгарат", - деди. Абу Суфйан: "Бул окуяга катышым жок болсо дагы болгон уруш кабары Мединага жетүүдөн мурда келишимди жаңылап, созуу үчүн тез арада жолго чыгуум керек", - деди.

Бирок, Пайгамбарыбыз кабарды ошол кезде эле угуп койгон эле. Окуяда үч күн өткөн соң Хузаа тайпасынан Амр бин Сали жанына кырк атчан аскер ээрчитип, Пайгамбарыбызга жагдайды кабарлайт. Пайгамбарыбыз: **"Хузаа уулдарына көмөктөшпөсөм мага да көмөк берилбесин",** - деп бир кат жаздырды. Курайш мушриктерине жиберилген бул катта Пайгамбарыбыз: **"Силер Бакр уулдары менен шериктештигиңерден баш тартасыңар же Хузаа уулдарынан өлтүрүлгөн адамдарына кун төлөйсүңөр. Эгер бул айткандарымдын бирин орундабай турган болсоңор силер менен согуша тургандыгымды билдиремин",** - деген эле.

Курайштыктар: "Шериктештигибизди дагы үзбөйбүз, кун да төлөбөйбүз. Бир гана согушабыз"? – деп кабар жиберишти. Бирок, бул кылгандыктарына катуу өкүнүшүп, коркуу менен келишимди жаңылоо үчүн Абу Суфйанды Мединага жолго чыгарышты.

Абу Суфйан Мединага бара электен мурда Пайгамбарыбыз анын келе тургандыгын сахабаларына айтты. **"Абу Суфйан келишимди жаңылап, мөөнөттү узартууга келе жатат деп ойлойм. Бирок, ал дегенине жете албай артка кайтат",** - деди.

Али мусулман боло элек Абу Суфйан Медина-и Мунавварага барат. Өзүнүн кызы жана Пайгамбарыбыздын аялы, момундардын энеси болгон Үммү Хабибанын (радыйаллаху анха) үйүнө келет. Пайгамбарыбыздын төшөгүнө отурмакчы болгондо Хазрети Үммү Хабиба ал отура электе төшөктү тартып алат. Атасы буга катуу та-

арынып: “Эй, кызым! Бул төшөктү менден аяп турасыңбы?” – деп сурагандаРасулаллахка болгон сүйүүсүн бардык нерседен артык койгон Хазрети Үммү Хабиба атасына: “Бул төшөк Аллаху тааланын Расулунун төшөгү. Ага мушриктер отурбайт. Сен мушриксиң жана ыплассың. Бул төшөккө отурууга эч ылайык эмессиң”, - деп жооп берди. Атасы: “Эй, кызым! Үйүмөн кеткени сага бир нерсе болгон го чамасы”, - дегенде ал: “Алхамдулиллах, Аллаху таала мага Исламды насип кылды. А сен болсо ушуга чейин укпаган, көрбөгөн, таштан жасалган буттарга сыйынасың. Эй, ата! Сен сыяктуу Курайштын чоңу болгон адам кандайча Исламдан алыс турат?” – деди. !Атасы катуу ачууланып: “Мага урматсыздык кылып сабатсыздык менен айыптап турасың. Демек, мен ата-бабамдын жылдар бою сыйынган нерселерин таштап, Мухаммеддин (алейхиссалам) динине кирүү керекпи?” – деп ал жерден кетип калды.

Пайгамбарыбызга барган Курайш көсөмү: “Мен Худайбийа келишимин жаңылоо жана мөөнөтүн узартуу үчүн келдим. Кана, Ортобуздагы бул келишимди кайрадан жазып жаңылайлы”, - деди. Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи ва саллам): **“Биз Худайбийа келишим шартына каршы аракет жасабайбыз жана аны өзгөртпөйбүз”,** - деди. Курайш көсөмү кайта-кайта келишим шартын өзгөртөлү, жаңылайлы деп кайталаса дагы Пайгамбарыбыз ага жооп катпады. Курайш көсөмү канча күч жумшаганы менен мындан майнап чыкпай турганын көрүп, Меккеге кайтып барып Мушриктерге жагдайды баяндады. Мушриктер болсо: “Демек, эч нерсе кыла албай кайтып келдиңби”, - деп аны айыпташты. Эми алар үчүн күтүүдөн башка чара калбаган эле.

Кимде ким Масжидул-Харамга баш калкаласа...

Абу Суфйан Мединадан кеткенден кийин Пайгамбарыбыз Меккени алууга чечим кабылдады. Себеби, курайштыктар келишимди бузушкан эле. Бирок, муну сыр катары сактап, мушриктердин даярдануларына мүмкүндүк бербестен Хареми шарифте кан төкпөстөн Меккени багындыргысы келди. Бул бир согуш чарасы эле. Анткени, Мекке алынса канчалаган адам мусулман болот эле.

Бул жагдайда Хазрти Абу Бакр менен бир нече сахабаларына айтты. Сахабаларга сапарга даярдануууну буйрук кылды, бирок, кайда бара тургандыктарын айтпады. Сахабалар жихадга даярдана башташты. Пайгамбарыбыз ошондой эле айланадагы мусулман тайпалардан Эслем, Эшжа, Жухейне, Хусайн, Гыфар, Мезейне, Сулейм, Дамра жана Хузааулдарына кабар жиберди. **"Аллаху таалага жана акырет күнүнө ыйман келтиргендер Рамазан айынын башында Мединада болушсун",** - деп, аларды согушка катышууга чакырды.

Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи ва саллам) бир чара катары Меккеге бара турчу жолдорду тосуп, байланышты үзүү үчүн милдетти Хазрети Омарга тапшырды. Хазрети Омар дароо тоо жолдоруна, өткөөлдөргө жана башка жолдун баштарына күзөтчүлөрдү коюп, "Меккеге бараткан бардык кишилерди артка кайтарасаңар", - деп буйрук берди.

Пайгамбарыбыз бул иштин жашыруун жүргүзүлүүсү үчүн "Йа, Раббим! Жерлерине күтпөгөн жерден барып аларга жеткенге чейин курайштыктардын тыңчылары менен кабарчыларын карма, аларды көрбөй тургандай, укпай тургандай кыл. Бизди кокустан көрүп угушсун", - деп дуба кылды.

Пайгамбарыбыз түндүк тараптагы мушриктер же Византиялыктарга бара турган байланышты үзүш үчүн Абу Катадени бир канча кол менен түндүккө карай Изам деген өрөөнгө жиберди.

Бул кезде Мединадагы даярдыктар тууралуу Меккелик мушриктерге кабарлоо үчүн жиберилген бир кат тууралуу Пайгамбарыбыз мужиза катары кабар берди. Хазрети Алини жиберип карматты.

Рамазан айынын экинчи күнүнө чейин тегеректеги тайпалардан көмөк келип, Абу Инебе кудугунун башындагы ордого жыйналды. Сахабалардын саны он эки миңге жеткен эле. Алардын төрт миңи Ансар, жети жүзү мухажир, калгандары болсо айланадан жыйналып келген мусулман тайпалар эле.

Пайгамбарыбыз Мединага өкүл катары Абдуллах бин Үмми Мектум хазреттерин калтырды. Зубейр бин Аввамды (радыйаллаху анх) эки жүз атчан адамдан турган колго башчы кылып жол байкоочу топ катары алдыга жиберди.

Пайгамбарыбыз көңүлдөрү Аллаху таала менен Расулунун сүйүүсүнө толгон он эки миң адамдык аскеринин башында Аллаху тааланын ысымы менен жолго чыкты. Мындан сегиз жыл мурда азап, зулумдук көрүп хижрат кылууга мажбурланган жерлерине, Меккеге бара жаткан эле. Бутканага айланган касиеттүү Каабаны буттардан тазалоого бара жаткан эле. Өжөрлүктөрүнөн баш тарта албаган мушриктерге хак, адилет менен мээримдүүлүктү көрсөтүүгө бара жаткан эле. Аллаху тааланын динин таратууга, ал жердегилердин төбөлүк Тозок отунан кутулууларына себепчи болууга бара жаткан эле. Бул кандай гана ырайымдуулук эле!

Ислам аскерлери Зул-хулейфага барган кезде Меккеден үйбүлөсү менен хижрат кылган Пайгамбарыбыздын чоң агасы Хазрети Аббас менен кездешти. Пайгамбарыбыз агасынын келгенине өтө кубанып: **“Эй, Аббас! Мен пайгамбарлардын акыркысы болсом, сен мухажирлердин акыркысысың”,** - деди. Хазрети Аббастын оокаттарын Мединага жиберди. Хазрети Аббас (радыйаллаху анх) Пайгамбарыбыздын жанында калып, Меккенин алынуусуна катышты.

Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи ва саллам) Меккеге жакын жердеги Кудейдге барган кезде сахабаларын сапка тизди. Ар тайпага бөлөк туулар менен байрактарды берди. Мухажирлердин туусун Хазрети Али, Зубейр бин Аввам жана Саад бин Абу Ваккас (радыйаллаху анхум) кармады. Ансардын он эки туу көтөрүүчүсү, Эшжалар менен Сулеймдердин бир туу көтөрүүчүсү, Музейнелердин үч, эслемдердин эки, Хузаа уулдарыныкы үч, Жухейнелердин төрт туу көтөрүүчүлөрү бар эле.

Мединадан чыккандарына он күн болгон эле. Кечке карай Меккеге жакындап, куптан маалында Мерруз-захранга жетти. Пайгамбарыбыз сахабаларына ушул жерге токтоону буйрук кылды. Ошондой эле, Хазрети Омарга тапшырма берип, ар мужахиддин от жагуусун буйрук кылды. Бир заматта он эки миң от жанган кезде Мекке алоолонгон жарыкка бөлөндү. Эч нерседен кабарсыз жаткан Меккелик мушриктер башаламанга түшүп, эмне болуп кеткенин түшүнбөй калышты. Жагдайды билип келүүнү Абу Суфйага тапшырышты. Ал жанына бир адамды ээрчитип, Ислам аскерине карай жашыруун жол алды. Ушул кезде Пайгамбарыбыз кээ бир сахабаларына: **“Абу Суфйанга этият болгула. Аны сөзсүз табасыңар”,** - деди.

Курайштыктар алга карай жылган сайын таң калуулары күчөп, үрөйлөрү учту. Меккенин айланасына канчалаган аскерлер жыйналып, канчалаган от жагылган эле. Алар ушулар тууралуу айтып келе жатып, Эрак деген жерге жетишет. Ушул маалда Пайгамбарыбыз: **“Абу Суфйан азыр Эракта”, -** деди. Хазрети Аббас аларды таанып, аларды Пайгамбарыбызга алып барды. Жолдо Абу Суфйан Хазрети Аббастан: “Эмне болуп жатат?” – деп сурады. Ал: “Эй, Абу Суфйан! Сага убал болсун! Расулуллах силерге силер каршы тура албай турчу аскер менен келе жатат. Ант кыламын, курайштыктардын жагдайы кыйын, ишиңер бүттү!” – деди. Абу Суфйан менен анын жанындагылар коркуп, мужахиддердин арасынан өтүп, Пайгамбарыбыздын алдына барды. Пайгамбарыбыз аларды жакшы кабылдады. Меккеликтер тууралуу сурады. Бираз убакыт сүйлөшкөндөн кийин аларды Исламга чакырды. Хаким бин Хизам менен Будейл дароо Шахадат келимесин айтып мусулман болду. Бирок, Абу Суфйан али эки ойдо турган эле. Таң аткандан кийин Пайгамбарыбыз: **“Эй, Абу Суфйан! Аллаху тааладан башка илах жок экендигин биле турчу убакыт али келген жокпу?”** – деди. Ал: “Эне-атам сизге курман болсун. Жумшак мүнөз менен урматта жана туугандарга жакшы кароодо сизден өткөн адам жок. Сизге канчалаган жапа тарттырган болсок да сиз алигиче бизди туура жолго чакыруудасыз. Кандай мээримдүү жансыз. Аллахтан башка илах жок экендигине ишендим. Эгер бар болсо мага бир пайдасы болоор эле. Сиз – Аллахтын Расулусуз”, - деп, сахабалардын арасына кошулуу мартабасына ээ болду.

Хазрети Аббас: “Йа, Расулаллах! Абу Суфйанга Меккеликтер кадырлай тургандай бир нерсе бересизби?” – деди. Пайгамбарыбыз аны кабыл кылып: **“Кимде ким Абу Суфйандын үйүнө кирип баш пааналаса ал өлүмдөн куткарылат”, -** деди. Абу Суфйан (радыйаллаху анх): “Йа, Расулаллах! Дагы бираз кеңейтесизби?” – дегенде Пайгамбарыбыз: **“Ким Масжидул-Харамга (Каабага) кирип баш паана кылса ошого кечирим берилет. Кимде ким эшигин жаап, үйүндө отура турган болсо ошого кечирим берилет”, -** деди.

Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи ва саллам) Абу Суфйандын Ислам аскеринин айбаты менен көптүгүн көрүп, Меккелик мушриктерге аны жеткизүү үчүн Хазрети Аббаска: **“Аны өрөөн**

тарайып, аттар кысылып өтө турчу тоо өтмөгүнө жеткир. Мусулмандардын, Аллаху тааланын аскеринин улуулугун көрсүн", - деди. Абу Суфйан көргөндөрүн мушриктерге айтып барып, ага каршы чыга турчу киши болбоосу керек эле. Мына ушундайча Хареми шарифте кан төгүлбөөсү керек эле.

Хазрети Аббас Абу Суфйан менен тоо өткөөлүнө бара жатканда мужахиддер согушка даярданды. Ар тайпа тууларын көтөрүп, өткөөлдөн өтө баштады. Бардыгы соот кийинип, куралданышкан эле. Ар тайпа өткөн кезде текбир айтып өттү. Абу Суфйан: "Мына булар ким?" – деп сурады. Хазрети Аббас: "Булар Сулейм уулдары! Кол башчылары Халид бин Велид. Мына булар Гифар уулдары! Мына булар Кааб уулдары", - деп жооп берди. Жер менен көктү "Аллаху акбар! Аллаху акбар" деген добуш жаңыртып, мужахиддердин көптүгү менен куралдарынын жаркырагы көзгө чагылышты. Хазрети Абу Суфйандын эң катуу кызыгып күткөнү Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи ва саллам) эле. Анын айланасындагы аскерлердин өтүүсүнө кызыгып, башкалардан айрыкча болот деп эсептеп турган эле. Ошондуктан, улам-улам "Булар Расулуллахтын кошуунубу" деп суроодон өзү ала албай жатты. Бир кезде пайгамбарлардын султаны, ааламдардын мырзасы болгон Сүйүктүү Пайгамбарыбыз күндөй жаркырап нурун төгүп төөсү Кусванын үстүндө көрүндү. Айланасында мухажирлер менен ансарлар бар эле. Бардыгы баштан аяк соот кийинип, кылычтарын асынып, аттар менен төөлөргө минип келе жатышкан эле. Абу Суфйан аларды көргөн кезде: "Булар ким, Йа Аббас?" – деп таңыркап сурады. Ал: «Ортодогу Расулуллах алейхиссалам. Айланасындагылар шейит болууга аракет кылган ансар жана мухажирлер», - деди.

Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи ва саллам) алардын жанынан өтүп бара жатып Абу Суфйанга: **«Бүгүн - Аллаху тааланын Каабанын даражасын көтөрө турчу күнү. Бүгүн – Байтуллахка жабуу жабыла турчу күн. Бүгүн - мээримдүүлүк күнү. Бүгүн – Аллаху тааланын курайштыктарды (Ислам менен) мартабаландыра турчу күнү», -** деди.

Хазрети Абу Суфйан баарын көрүп уккан эле. «Мен Кайсердин дагы, Кисранын дагы султандыгын көрдүм. Бирок, дал ушундай укмуштуудай салтанатты көргөн эмесмин. Мен эч качан бүгүнкүдөй аскер менен жамаатты көргөнүм жок. Мындай аскерге

эч ким каршы тура албайт. Аларга күчү жетпейт», - деп Меккеге карай жолго чыкты.

Абу Суфйан (радыйаллаху анх) Меккеге барып өзүн күтүп турган мушриктерге өзүнүн мусулман болгондугун айткандан кийин: «Эй, Курайш жамааты! Мухаммед алейхиссалам эч ким каршы тура албай турган аскер менен силерге келе жатат. Өзүңөрдү жөн жерге алдабагыла. Мусулман болгула, мен силер көрбөгөн нерселерди көрдүм. Сансыз баатырларды, курал-жарактарды көрдүм. Эч кимдин аларга күчү жеткидей эмес. Кимде ким Абу Суфйандын үйүнө кирсе ал өлүмдөн аман калат. Кимде ким Байтуллахка баш калкаласа, кимде ким үйүнө кирип баш калкаласа ал адам өлтүрүлбөйт», - деди.

Мушриктердин көбү Абу Суфйанга (радыйаллаху анх) каршы болуп, ага тил тийгизишти. Жада калса, Ислам аскерине каршы чыгуу үчүн шашылыш даярдык көрүүгө киришишти. Бирок, алардын саны өтө аз боло турган. Калгандары аларга баш ийбей үйлөрүнө качышты. Бир бөлүгү МасжидуХарамга баш калкалашты.

Пайгамбарыбыз менен сахабалар Зитува деген жерге келип жыйналышты. Пайгамбарыбыз сахабаларына көз чаптыргандан кийин анын эсине мындан сегиз жыл мурда Меккеден кеткен кези түштү. Ошол кезде үйүн мушриктер курчап алганын, Ясин сүрөсүнүн аяттарын окуп үйүнөн чыкканын, Хазрети Абу Бакр менен эч кимге көрүнбөстөн Севр үңкүрүнө киргенин, Меккенин чек арасынан чыгуудан мурда ага акыркы жолу карап «(Эй, Мекке) **Валлахи, билемин, сен Аллаху тааланын жараткан жерлеринин ичиндеги эң кайырлуусусуң. Раббимдин алдында да, менин алдымда да эң кадырлуу жерсиң. Сенден кыйнап чыгарылбаганда сенден кетмек эмесмин»** дегенин, ушундай өкүнүчтүү мезгилде Жабраил алейхиссаламдын «Касас» сүрөсүнүн 85-чи аяти каримасын окуп, өзүн соороткону жана Мекке-и Мукаррамага кайта тургандыгын сүйүнчүлөгөнүн, аз гана сахабалары менен Бедирде, Ухудда, Хандекте, Хайберде, Мутеде душмандар менен кандай согушуп жеңишке жеткендиктерин эскерди. Азыр он эки миң сахабасы Меккеге кирүү үчүн анын буйругун күтүп турган эле. Пайгамбарыбыз ушуларды насип кылган Аллаху таалага чын көңүл менен шүгүрчүлүк кылып, башын төмөн ийди.

Пайгамбарыбыз сахабаларын төрт топко бөлдү. Оң канаттын кол башчысы Халид бин Велид (радыйаллаху анх), сол канаттын кол башчысы Зубейр бин Аввам (радыйаллаху анх), жөө аскердин кол башчысы Абу Убейде бин Жеррах (радыйаллаху анх), башка топко Саад бин Убаде (радыйаллаху анх) кол башчы болуп шайланды. Хазрети Халид Меккенин түштүгүнөн кирип, каршы чыккан мушриктерге жазасын берип, Сафа чокусунда Пайгамбарыбызга жолукмай болот. Хазрети Зубейр Меккенин түндүгүнөн кирип, «Хажун» деген жерге туусун тигип, Пайгамбарыбызды күтмөкчү болду. Батыштан Хазрети Саад бин Убаде кире турган болот.

Пайгамбарыбыз кол башчыларына: **«Силерге чабуул жасамайынча эч ким менен чабышпайсыңар. Эч кимди өлтүрбөйсүңөр», -** деди. Бир гана аттары аталган адамдардын кайсынысы кармалса Каабанын жабуусунун алдына жашынышса да баштарын алууга буйрук берди.

Хак келди, жалган жоюлду...

Рамазан айынын он үчү, Жума күнү эле. Мужахиддерден эң алгачкы болуп жүрүшкө кадам таштаган Халид бин Велид (радыйаллаху анх) болду. Меккенин түштүгүнөн Хандеме тоосунун этегине барган кезде Курайш мушриктери аларга ок жаадырды. Эки мужахид шейит болду. Хазрети Халид аскерине «Жалгыз качкандар гана өлтүрүлбөйт» деп буйрук бергенден кийин алга карай умтулду. Бир заматта мушриктерди артка карай чегиндиришти. Салгылашуу мезгилинде жетимиш мушрик өлтүрүлдү. Калгандары тоонун башына, үйлөрүнө карай качып жөнөштү.

Касиеттүү Меккеге башка жактан кирген сахабалар эч кандай каршылыкка туш келишпеди. Өлтүрүлүүсү буйрук кылынган адамдардын бешөө кармалып, жазага тартылды. Калгандары болсо Меккеден качып кетишти. Мужахиддер чоң толкундануу менен «Аллаху акбар! «Аллаху акбар!» деп текбир айтышып, Меккеге кире башташты. Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи ва саллам) төөсү Кусвага минди. Анын ноктосун Усама бин Зейд (радыйаллаху анх) кармап касиеттүү Меккеге бет алды. Ушул күндөргө жеткирген Аллаху таалага шүгүрчүлүк кылып, Меккенин алына тургандыгын сүйүнчүлөгөн «Фетх» сүрөсүн окуду.

Пайгамбарыбыз чоң кубаныч менен жеңиштүү сахабаларынын арасында Каабага карай басты. Оң жагында Хазрети Абу Бакр, сол жагында Усейд бин Худайр (радыйаллаху анх) болуп, Каабага жакындады. Хажер-ул асвадды зыярат кылгандан кийин телбия жана текбир айтты. Муну сахабалар дагы кайталашты. «Аллаху акбар! Аллаху акбар!» деген добуштарга Меккенин асманы жаңыра баштады. Ушундай керемет көрүнүшкө толкунданып, мусулмандар көз жаштарын төгүштү. Хареми шарифке, уйлөрүнө жашырынып кирип алган мушриктер коркуп карап турушту.

Мындан кийин Пайгамбарыбыз менен сахабалар таваф кыла башташты. Тавафтын жетинчи айланымы бүткөндөн кийин төөсүнөн түшкөн Пайгамбарыбыз Ибрахим макамында эки рекет намаз окуду. Кийин Хазрети Аббастын кудуктан алган замзам суусун ичти. Замзам менен даарат алгысы келди. Пайгамбарыбыз даарат алган кезде сахабалар анын денесинен түшкөн сууну жерге түшүрбөй тосуп алып жатышты. Муну көргөн мушриктер «Биз өмүрүбүздө мындай көргөн да, уккан да жокпуз» деп таңыркашты.

Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи ва саллам) Каабанын айланасындагы таштан жана жыгачтан жасалган бардык буттарды кыйратууну буйрук кылды. «Хак (Ислам) келгенде жалган (капырлык) жоюлду, анткени, жалган ар дайым жоюлуучу нерсе» («Исра» сүрөсү, 81) деген аяти кариманы окуп, колундагы таягын буттарга созду. Таяк тийген буттар бир-бирден кулай баштады. Үч жүз алтымыш бут кыйратылды.

Түш болгон кезде Пайгамбарыбыз Хазрети Билалга Каабада азан окууну буюрду. Ал дароо ыйык милдетти орундады. Азан чакырылган кезде момундардын жүрөгүндө чоң кубаныч пайда болсо, мушриктер андан бетер кайгыра түштү.

Пайгамбарыбыз Каабанын ачкычын алып, ичиндеги сүрөттөр менен буттарды алдыргандан кийин жанына Хазрети Усама бин Зейд, Хазрети Билал, Хазрети Осман бин Талханы ээрчитип Каабага кирди. Пайгамбарыбыз ичте аркасын эшикке буруп, эки рекет намаз окуду. Ар бурчунда текбир айтып, дуба окуду. Халид бин Велид эшиктин алдында туруп, элдин ал жерге жыйналуусуна тоскоол болду.

Ааламдын султаны Каабанын эшигин эки канатынан муберек колдору менен кармады. Бардык Курайштыктар Масжиди Харамга толуп, коркунуч аралашкан үмүт менен Пайгамбарыбызды карап турушту. Анткени, алар Пайгамбарыбыз менен сахабаларга нече түрдүү кастык кылышкан эле. Моюндарына жип байлап тарттырышкан. От жагып, тирүүлөй өртөөгө аракет кылышкан. Ысыган ташты көөдөндөрүнө бастырып, эсинен танганга чейин азап тарттырышкан. Денелерине отто кызыган шиштерди сайышкан. Үч жыл бою ач, суусуз камоодо кармашкан. Буттарын эки төөгө байлап, Эки жакка карай тартып, денелерин майдалашкан. Баарынан да жаманы өз мекендеринен кууп чыгышкан. Бул аз келгенсип аларды толугу менен жок кылуу үчүн бир канча жолу согушушту.

Бирок, алар ошондо да үмүттөрүн үзүшкөн жок. Анткени, алардын алдында ааламдарга мээримдүүлүк иретинде жиберилген мээрим дарыясы турган эле. Пайгамбарыбыз аларды бираз карагандан кийин: **«Эй, курайш жамааты! Азыр силерге эмне кылат деп ойлоп турасыңар?»** - деди. Алар: «Биз сенден бир гана жакшылык күтөбүз. Анткени, сен керим болгон тууганыбызсың. Мээрим менен жыкшылык ээси болгон тууганыбыздын уулусуң. Бизди жеңдиң. Сенден жакшылык гана күтөбүз», - дешти.

Расулуллах аларды карап күлүмсүрөп: **«Менин жагдайым менен силердин жагдайыңар Юсуф** (алейхиссаламдын) **туугандарына айткандары сыяктуу болот. Ошол сыяктуу мен дагы «Бүгүн силерге** (мен тараптан күнөөңөр бетиңерге чабылып) **айыптоо менен күнөөлөө болбойт. Аллаху таала силерди кечирсин»** («Юсуф» сүрөсү, 92) **деймин. Баргыла, азатсыңар, бошсуңар», -** деди. Ушундай кең мээримдүүлүк катуу жүрөктөрдү жумшартып, жек көрүүчүлүк сезимдерин сүйүүгө айландырды. Пайгамбарыбыз аларды Исламга чакырган кезде алар мусулмандыкты кабылдоого жыйналышты. Расулуллах Пайгамбарлыгын Курайштыктарга билдирип, биринчи жолу Исламга чакырган Сафанын чокусуна чыкты. Ошол жерде дагы да улуу киши, аял-эркек бардык меккеликтердин антын кабылдады. Ушундайча, курайштыктар мусулман болуп, сахабалардын арасына кошулуу урматына ээ болушту.

Эркектер менен келишкенден кийин аялдарда да бираз маселелер тууралуу убада алынды. Аллаху таалага шерик кошпоо, Пайгамбарыбызга каршы чыкпай, уурулук кылбоо, ар-намысты кор-

гоо, кыз балдарды өлтүрбөө ушулардын катарында эле. Мусулман болгон аялдардын ичинде өлтүрүлө турчу адамдардын тизмесинде Хазрети Абу Суфйандын аялы Хинд (радыйаллаху анха) дагы бар болчу. Бирок, Пайгамбарыбыз аны да кечирди. Мусулман болгондордун бардыгы үйлөрүндөгү буттардын баарын талкалашты. Тегеректеги тайпаларга аскер кошуундар жиберилип, ал жерлердеги буттар дагы кыйратылды. Ушундайча, хактын келүүсү менен куфурлуктун түбүнө балта чабылды. Кечиримге ээ болгондордун ичинде Абу Жахлдин баласы Икрима, Хазрети Хамзаны шейит кылган Вахши (радыйаллаху анхум) сыяктуу адамдар да бар болчу. Алардын арасында Икрима (радыйаллаху анх) Йармук согушунда шейит болду. Хазрети Вахши (радыйаллаху анх) дагы Йамама согушунда Мусайламатул Каззабды өлтүргөн эле.

ХУНАЙН СОГУШУ

Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи васаллам) Меккени алуу ниети менен Мединадан жолго чыккан кезде Меккеге жакын жерде жашаган Хавазин жана Сакиф деген эки чоң уруу мусулмандар бизге кол салышат деген ой менен согушка кызуу даярдык көрө баштаган. Хазрети Пайгамбарыбыздын Меккени алуу максатын түшүнгөн соң: «Курайштардан кийин кезек сөзсүз түрдө бизге келет», - деп, даярдыктарын уланта беришет. Ошондой эле: «Ант кылабыз, мусулмандар биздей жакшы согуша турчу уруу менен кездешпеди. Алар бизге чабуул жасай электен мурда биз аларга кол салып, согуштун кандай боло тургандыгын көрсөтөлү», - дешти. Завазин башчысы Малк бин Авф жыйырма миң адамдык өтө күчтүү аскери менен алдыга умтулду. Аскерлеринин баатырдыгын арттыруу жана кыйындык туулган кезде качпоолору үчүн бардык маанилүү буюмдарын, аял-балдарын бирге алып жүрүштү.

Бул кабар кыска убакытта Меккеге жетти. Пайгамбарыбыз бул кабардын чын-төгүнүн аныктоо үчүн Абдуллах бин Абу Хадрадды (радыйаллаху анх) Хавазин тайпасына жөнөттү. Хазрети Абдуллах түрүн, кийимин өзгөртүп, жоонун ичине кирди. Алардын ойлорун, аракет кылуу амалдарын билип, Пайгамбарыбызга жеткирди.

Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи васаллам) дароо сахабаларын жыйнады. Меккеге жыйырма жаштагы Аттаб бин Асидди

(радыйаллаху анх) аким кылып дайындап, тез арада жолго чыкты. Он эки миң адамдык аскер менен мушрик Хавазин жана Сакиф тайпаларын ордолорунда басып таштоону каалады. Мужахиддердин туусун Хазрети Али кармады. Алдыңкы чептин кол башчысы Халид бин Валид (радыйаллаху анх) болду. Пайгамбарыбыз соот кийимдерин кийип, Дүлдүл деген качырына минди. Шаввал айынын 11-де Хунайн деген жерге барышты. Ошол түнү Пайгамбарыбыз аскерин иреттеп, согуш тартибине салды. Таңкы намазды окуткандан кийин чабуул буйругун берди.

Мушриктердин кол башчысы түндү пайдаланып, Хунайн өткөөлүнүн эки жагындагы тоолорго аскерин жайгаштырып, тузак курган эле. Алдыңкы жакта аскери менен келе жаткан Халид бин Валид курчоону билбей өткөөлгө карай атын тебинди. Таңкы ала күүгүм кезде жоону байкоо мүмкүн эмес эле. Бир кезде мужахиддердин үстүнө миңдеген ок жамгырдай жаай баштады. Ушундай кокустан жааган октон сактануу үчүн мужахиддер артка чегинүүгө мажбур болушту. Бул артка чегинүү артта келе жаткан аскерлердин иретин чаташтырды. Алар дагы чегинүү үчүн артка карай бурулганда жыйырма миң адамдык душман аскеринин селдей агылып келе жатканы байкалды.

Пайгамбарыбыз жалгыз өзү чабуулга чыккан мушриктерге карай умтулду. Бирок, Хазрети Аббас, Хазрети Абу Бакр жана жүз чакты эр жүрөк сахаба Пайгамбарыбызга жете келди. Денелерин Пайгамбарыбызды коргоого тосту. Хазрети Аббас качырдын тизгинин, ал эми Суфйан бин Харис (радыйаллаху анх) үзөңгүсүн кармап, тизгиндөөгө, Расулуллахтын душман кошуунунун арасына кирүүгө тоскоол болууга тырышты. Пайгамбарыбыз Аллаху тааланын дининин жоюлуу кообуна капаланып: **«Йа, Аббас! Сен аларга: «Эй, мединалыктар! Эй, Самура багынын астында ант берген сахабалар» деп үн сал»,** - деди. Хазрети Аббас алп денелүү жана айбаттуу болчу. Ал кыйкырган кезде үнү алыска жете барчу. Ал болгон күчү менен: «Эй, мединалыктар! Эй, Самура багынын алдында Пайгамбарыбызга сөз берген сахабалар, тарабагыла. Ушул жерге жыйналгыла», - деп кыйкырды. Муну уккан сахабалар артка кайткылары келди. Бирок, жаныбарларынын катуу үркүүсү алардын артка кайтууларына кедерги болду. Акыры алар аттарынан секирүүгө мажбур болушту. Тез арада Пайгамбарыбыздын жанына

барып, душман менен кызуу согушууга киришти. «Аллаху акбар! Аллаху акбар!» деген добуштар жер менен көктү жаңыртып, душман жүрөгүнө коркунуч салды. Бадирде, Ухудда, Хендекте жана Хайберде чоң эрдиктерди көрсөткөн сахабалар, асыресе Хазрети Али, Абу Дужана, Зубайр бин Аввам (радыйаллаху анхум) берилүү менен урушуп, жоонун сабын жарып, артка чегиндирди.

Пайгамбарыбыз сахабаларынын жан-тери менен берилип согушуп жүрүшкөнүн көрүп: **«Аллахым! Бизге көмөгүңдү бере көр. Күмөнсүз, сен алардын бизди жеңүүлөрүн каалабайсың»,** - деп дуба кылды. Пайгамбарыбыз Аллаху таалага дуба кылып туруп, жерден бир ууч кум алып **«Жүздөрү карайсын»** деп мушриктерге карай чачты. Пайгамбарыбыздын мужизасы катары душман аскерлеринин көздөрүнө кум толду. Периштелер дагы көмөккө келишкен эле. Пайгамбарыбыз: **«Аллаху таалага ант кыламын, алар куруду»,** - деди. Мушриктер артка чегине башташкан эле. Артка чегинген сайын арттарынан сахабаларды көрүп, согуш майданына ала келген бала-чакаларын таштап, алды-артын карабастан кача башташты.

Согуш майданында жетимиш өлүк, алты миң туткун жана сансыз мал-мүлк калган эле. Качкандардын бир бөлүгү Таиф чебине баш калкалашты. Бир бөлүгү Нахлеге, Автаста дагы катуу салгылашуулар болду. Душман дагы жеңилди.

Бул согушта Аллаху тааланын уруксаты менен, Расулуллахтын берекеси менен жеңиш дагы да мусулмандарга буюрду. Төрт адам шейит болуп, сахабалардын биразы жарадар болушкан эле. Хазрети Халид бин Валиддин дагы жарадар болгондугун уккан Пайгамбарыбыз анын жанына барып, жарасын колу менен сыйпаган кезде жаракаты ошол замат жазылып кеткен эле.

ТАИФ САПАРЫ

Пайгамбарыбыз Таифке качкан душманга чабуул кылып, анык натыйжага жеткиси келди. Меккеге жакын жайгашкан бул чеп капырлардын акыркы, бирок, мыкты чептеринин бири эле. Пайгамбарыбыз хижраттан мурда Таифке барып, бир ай аларга насаат айткан эле. Бирок, таифтиктер Пайгамбарыбызга акылга сыйбас кастандыктарды кылышкан эле. Жада калса, буту канга

боёлгон эле. Пайгамбарыбыздын бул жерде Зейд бин Хариса экөө өмүрүнүн эң ачуу, оор күндөрүн өткөрүшкөн эле. Пайгамбарыбыз Халид бин Валидди (радыйаллаху анх) алдын ала жиберди. Өзү сахабалары менен бирге артынан келди. Сакиф тайпасы мыкты бекинүүчү жерлеринен мурдатан мол азык-түлүк жыйнап алышкан эле. Сахабалардын келе жатканын көрүп, эшиктерди жаап коргоно башташты. Чепке жакындап келген мужахиддерди ок атуу менен тосуп алышты. Согуш ушундайча улана берди. Таифтиктер чептен чыгып, жекеме-жеке согушууга батына алышпады.

Кээ бир сахабалар чептин ичине калбагай менен (катапульта) таш ыртытууну сунушташты. Пайгамбарыбыз муну орундуу деп санап, калбагайларды жасатты. Алар менен жоого ок аттырып, курчоону улантышты. Сахабалар болгон күчтөрүн салып согушуп, тезирээк чепти багындырууга тырышышты. Ушул учурда он төрт сахаба шейит болду. Бирок, чептин бекем болуусу баш ийдирүүгө тоскоол болду.

Курчоонун жыйырманчы күнү түнү Расулуллах (саллаллаху алейхи ва саллам) түшүндө өзүнө сыйга тартылган идиш толо майдын бир короз тарабынан төгүлгөнүн көрдү. Муну Таифтин бул жылы багындырылбай тургандыгына жоруп, курчоону токтотту.

Пайгамбарыбыз ушундан жети жыл мурда өзүнө кордук көрсөткөн таифтиктер тууралуу «Уруксат кылсаң мына бул тоолорду алардын баштарына төңкөрөйүн» деген периштеге: **«Мен ааламдарга мээримдүүлүк катары жиберилдим. Каалаган жалгыз нерсем – Аллаху тааланын бул мушриктердин зулумдугунан Хак таалага эч кандай шерик кошпостон ибадат кыла турган бир урпак чыгаруу»,** - деген эле. Бул жолу да мээримдүүлүк кылып: **«Эй, Раббим! Сакифтиктерге туура жолду көрсөт! Аларды бизге алып кел»,** - деп дуба кылды.

Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи ва саллам) ардактуу сахабалары менен бирге Таифтен кетип, Хунайнда колго түшүрүлгөн туткундар менен олжолор жыйналган Жиранага келди. Алты миң туткун менен кошо жыйырма миңден ашык бодо мал, кырк миңден ашык кичи баш мал жана эсепсиз баалуу буюмдар олжо болуп түшкөн эле. Ошол кезде хавазин тайпасынан бир кеңештин жолуккусу келгендиги тууралуу кабар келди. Пайгамбарыбыз аларды кабыл кылды. Бул кеңеш хавазин тайпасынын мусулман болгондугун

кабарлаганда Пайгамбарыбыз катуу кубанды. Ушуга байланыштуу өзүнүн үлүшүнө түшкөн туткундарды бошотуп, азат кылды. Сахабалар дагы ошентишти. Пайгамбарыбыздын мээримдүүлүгү бир заматтын ичинде алты миң туткундун азаттыкка чыгуусуна себеп болгон эле. Бул кабар Таифте жашырынган Хавазин тайпасынын башчысы Малик бин Авфка жеткенде ал да келип мусулман болду. Пайгамбарыбыз ага көп сый-сыяпат көрсөттү.

Эми болсо бул жерде кыла турчу иш калбаган эле. Пайгамбарыбыз жеңиш менен сахабалары менен Меккеге кайтты. Аттаб бин Асидди (радыйаллаху анх) Меккенин акими кылып дайындады. Муаз бин Жебелди (радыйаллаху анх) дин иштерин үйрөтүүгө калтырды. Каабаны тавaф кылып, умрасын кылгандан кийин сахабалары менен кайра Мединага жолго чыкты.

Бир жылдан кийин таифтиктер мусулман болуу үчүн алты адамдык элчини Мединага Пайгамбарыбызга жиберишти. Пайгамбарыбыз бир жыл мурда Таифтен кетип бара жатканда: **«Йа, Раббим! Сакифтиктерге туура жолду көрсөт, аларды бизге алып кел»,** - деп дуба кылган эле. Мына эми ошол сакифтиктер мусулман болууга келип турушкан эле. Пайгамбарыбыз алардын мусулман болгондоруна катуу кубанып, аларга бираз жеңилдиктен менен жакшы мамиле кылып, Таифке кайтарды. Аларга Осман бин Абул Асты башчы кылып дайындады.

ТАБУК САПАРЫ

Расулуллах (саллаллаху алейхи васаллам) Мединага кайтып барган соң ар кайсы мамлекеттерге элчилерин жөнөтүп, аларды Исламга чакырды. Оман, Бахрейн өкүмдарлары мусулмандыкты кабылдашты. Мындан сырткары бир канча тайпалардан элчилер келип, Пайгамбарыбызга баш ийгендиктерин билдиришти. Ислам дини өтө ылдамдык менен кеңири кулачын жая баштады. Айланадагы тайпаларга, элдерге диндин негиздерин үйрөтүүгө мугалимдер, аларды башкаруу үчүн акимдер жиберилди. Хижраттын тогузунчу жылы Медина шаары мусулман болгондуктарын билдирүүгө келген тайпа элчилеринин агымына учурады.

Хижраттын тогузунчу жылы Ражаб айы эле. Бир күнү Расулуллах (саллаллаху алейхи васаллам) мубарек сахабаларына кай-

рылып: **«Бүгүн бир салих тууганыңар кайтыш болду. Туруп анын жаназа намазын окугула»,** - деди. Пайгамбарыбыз имам болуп, кайып жаназа намазын окушту. Кийин: **«Тууганыңар Нажаши Асхама үчүн Аллаху тааладан кечирим сурадык»,** - деди. Арадан бираз күн өткөн соң Хабашстандан Нажаши Асхаманын (радыйаллаху анх) кайтыш болгону тууралуу кабар келди. Кайтыш болгон күнү Пайгамбарыбыздын жаназа намазды окуткан күнүнө туура келген болчу.

Ислам дини Араб жарым аралына өтө тездик менен жайылып бараткан дал ушул тогузунчу жылы Ислам мамлекетине кызганыч менен караган жана анын өсүп өркүндөөсүнө кедерги болгон Византия императору Гераклиуска христиан араптар: «Пайгамбарлык маселеси менен чыккан адам кайтыш болду. Мусулмандар азыр кыйын абалда. Эгер аларды өз диниңе тартууну кааласаң азыр дал ошонун маалы», - деп кат жазышты. Ушул катка байланыштуу Гераклиус кырк миң адамдык аскерди Кубаддын кол башчылыгы астында мусулмандар менен согушууга жиберди.

Бул абал тууралуу уккан Пайгамбарыбыз сахабаларын жыйнап, согушка даярданууга буйрук берди. Ошол жылы кургакчылык болуп, сахабалар материалдык жактан тардык көрүшкөн эле. Бир гана соода менен алектенгендердин жагдайлары жакшы болчу. Пайгамбарыбыз сахабаларынан согушка катыша турган аскердин курал-жарагы үчүн акчалай жардам берүүлөрүн дагы каалаган эле. Пайгамбарыбыздын (саллаллаху алейхи ва саллам) бул каалоосу сахабаларды ишке кириштирди. Бардыгы тең колунда болгон нерселерин алып келип, жихадга даярданууга аракет кылышты.

Пайгамбарыбыздын үңкүрдөгү жолдошу Хазрети Абу Бакр мал-мүлкүнүн бардыгын алып келген эле. Пайгамбарыбыз: **«Үй-бүлө мүчөлөрүңө эмне калтырдың?»** - дегенде: «Аллаху таала менен Расулун калтырдым», - деп жооп берди. Хазрети Омар мал-мүлкүнүн жартысын жардам катары алып келгенде Пайгамбарыбыз ага да: **«Үй-бөлөңө эмне калтырдың, йа, Омар?»** - деп сурады. «Ушунчасын калтырдым», - деп жооп берди. Пайгамбарыбыз: **«Экөөңөрдү араңардагы айырмачылык сөзүңөрдөгү айырмачылык сыяктуу»,** - деген. Ошондо Хазрети Омар: «Ата-энем сага курман болсун, йа, Абу Бакр! Кайрымдуулук жолундагы бардык жарыштарда менден оздуң. Эми сенден эч нерсе аша албай тургандыгын жакшы түшүндүм», - деди.

Сахабалар күчтөрүнүн жетишинче тырышышты. Бирок, мунафыктар: «Силер өзүңөрдү көрсөтүү (рия) үчүн берип жатасыңар», - деп сахабаларды мазак кылышты. Пайгамбарыбыз: **«Ким бүгүн бир садака берсе, садакасы кыямат күнү Аллаху тааланын алдында анын пайдасына күбөлүк кылат»,** - деди. Пайгамбарыбыздын сөзүнө карай момундар көбүрөөк жардам берүүгө аракет кылышты. Хазрети Осман бин Аффан аскерлердин үчтөн бирин жабдыктады. Ушундайча, мусулмандардын эң көп көмөк берген адамы болду. Хазрети Осман аскерлердин муктаждыктарын канааттандырганы ошончолук, жада калса, суу идиштерин оңдогондо колдоно турчу теминелерин да унутпады. Ушуга карап Пайгамбарыбыз: **«Бүгүнтөн баштап Османга күнөө жазылбайт»,** - деди. Турмуш абалы өтө төмөн болгон бир сахаба жихадга көмөк сообун алуу үчүн ошол түнү азанга чейин бир курма бакчасында суу тартып, өзүнө берилген курманы Пайгамбарыбызга алып барып: «Йа, Расулаллах! Жөө калдык. Жей турчу нерсебиз жок. Бул согушта сизден айрылбай, жихад сообун алгыбыз келет», - деди. Пайгамбарыбыз аларга минүүгө бере турчу эч нерсеси жок экенин өкүнүү менен билдирди. Бир жолу Салим бин Умейр, Абдуллах бин Мугаффал, Абу Лейла Мазини, Улбе бин Зейд, Амр бин Хумам, Харами бин Абдуллах, Ирбад бин Сарийа да (радыйаллаху анхум) Пайгамбарыбызга барып ушундай өтүнүчүн айтат. Пайгамбарыбыз аларга өкүнүч менен: **«Силерге минүүгө бере турчу эч нерсем жок эле»,** - дегенде алар Пайгамбарыбыздан ажырап калуу жана жихадга катыша албоо кайгысына өкүнүп, ыйлай баштады. Ушуга карата Аллаху таала мына бул аяти кариманы түшүрдү: **«Жана** (согушка минип баруу үчүн) **ат сурап Сизге келген кездеринде аларга: «Силерди миңгизип жибере турчу унаа жок го», - дегениңизде (жихад үчүн) кылынчу эч бир нерсе таба албагандыктары үчүн кайгырып, көздөрүнөн жаш төгүп кайтып кеткендерди да айыптоого эч кандай жол жок.»** («Тообо» сүрөсү, 92) Акыры аларды да Хазрети Аббас менен Хазрети Осман согушка даярдады.

Даярдык иштери аяктагандан кийин Пайгамбарыбыз аскерди Санийатул-Вадага жыйнады. Согушка катышпай турчу адам өтө аз эле. Пайгамбарыбыз аскерди жыйнап, алдыга жүрүшкө буйрук берип, Мухаммед бин Масламаны (радыйаллаху анх) Мединага өзүнүн ордуна калтырды. Сапар баштала турчу кезде Пайгамбарыбыз: **«Ашыкча бут кийим алгыла. Кошумча бут кийимиңер**

болсо кыйналбайсыңар», - деди. Аскерлер жолго чыккан кезде мунафыктардын башчысы Абдуллах бин Убей мусулмандарды коркутуу үчүн жагымсыз сөздөрдү айтты. Жада калса: «Ант кыламын, аны жана сахабаларын эки-экиден жипке байланып турганын көрүп тургандаймын», - деди. Бирок, бул сөздөргө сахабалар көңүл бурбастан, алардын жихадга катуу кумарлары арта түштү. Муну көргөн мушриктер ого бетер ызаланышты.

Расулуллах Санийатул-Вададан Табукка чыкчу кезинде аскердин туулары менен байрактарын ачтырды. Эң чоң тууну Хазрети Абу Бакрга, эң чоң байракты Зубейр бир Аввамга (радыйаллааху анх) берди. Авс тайпасынын байрагын Усейд бин Худайрга, Хазраж тайпасынын туусун Абу Дужанага (радыйаллаху анхум) берди. Пайгамбарыбыз кол башчылык кылган сахабалардын саны отуз миң адам, анын он миңи атчан аскерлер эле. Оң канаттын кол башчысы Хазрети Талха бин Убайдуллах, сол канаттын кол башчысы Абдуррахман бин Авф (радыйаллаху анхум) болуп дайындалды.

Сахабалар ысык күнү Расулуллахтын башчылыгы менен алга карай жүрүштү. Өздөрүн Аллаху тааланын сүйүктүү кулу башкаргандыктан алар ачтыктан тайсалдабай, жолдорунан кайтышпады, бара турган жерлеринин алыстыгы, душман аскерлеринин көптүгү аларды коркута албады. Ушул калыбында алар бардык жерди алышмак.

Пайгамбарыбыз менен сахабалар токтогон жерлеринде бираз demалып, кайрадан жолун улантып жатышты. Сегизинчи токтогон жерлери Салих алейхиссаламдын коому жок кылынган Хижр болчу. Пайгамбарларынын буйругун тыңдабагандыктан Аллаху таала катуу добуш менен аларды жер бетинен жойгон эле. Пайгамбарыбыз сахабаларына: **«Бул түнү терс багыттан катуу добур согот. Эч ким жалгыз ордунан турбасын. Бардык адам төөлөрүнүн тизесин байласын. Бул жер азап түшкөн жер. Эч ким бул суудан ичпесин жана даарат албасын»,** -деди. Баары бул буйрукту орундашты. Түндө болгон катуу добул жан жактын баарын алай-дүлөй кылды. Ушул кезде төөсүн байлоону унуткан бирөө аны издөө үчүн жалгыз ордунан турганда добул аны Тай тоосунун этегине алып барып таштады. Дагы бири катуу кысылгандыктан дааратын сындырууга барган жеринде хунак деген ооруга чалдыкты. Кийин Пайгамбарыбыздын дубасы менен оорусунан айыкты.

Эртесине идиштерде эч кандай суу калбаган эле. Баары тең катуу чаңкап суусушкан эле. Мунафыктар ушуну пайдаланып: «Мухаммед (алейхиссалам) чыны менен Пайгамбар болсо дуба кылып жамгыр жаадырар», - деп сөз тарата башташты. Бул абалды Пайгамбарыбыз укканда колун жайып Аллаху тааладан жамгыр тиледи. Ысык, ачык асманда булут пайда болду. Нөшөрлөгөн жамгыр жаай баштады. Баары идиштерин толтуруп алышты. Даарат алып, малдарын сугарып алышты. Жамгыр токтоп, булут тараган кезде жамгырдын бир гана аскерлердин үстүнө гана жаагандыгы байкалды. Сүйүктүү Пайгамбарыбыз менен ардактуу сахабалары такбир айтышты. Аллаху таалага мактоолорду айтышты. Мунафыктарга: «Эми айта турчу шылтоолоруңар калбады. Аллаху таала менен Расулуна ыйман келтиргиле, мусулман болгула», - деди. Бирок, намысы жок мунафыктар: «Эмне болуптур? Бир булут өтүп баратып, жаады да кетти», - деп жооп кайтарышты.

Ачкалык да чегине жеткен эле. Бир курманы эки адам бөлүп жей турган абалга келишти. Ысыкта, ачтыкта, чөлгө карабастан алар Табукка жакындашты. Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи ва саллам): **«Эртең иншаллах таң эрте Табук булагына барасыңар. Мен келгенге чейин ал суга кол созбойсуңар», -** деди. Аскерлер эртеси ошол жерге жетип барышты. Булакта суу өтө аз болчу. Пайгамбарыбыз ал суудан бир идишке куюп алып, ичине колун салып дуба окуду. Кийин ал сууну балакка төктү. Суу дароо көбөйүп кетти. Отуз миң адамдык Ислам аскерлери ичсе да азайбады. Кийин Пайгамбарыбыздын мужизасы болгон ушул суу туш тарапка себилди. Ал аймак жапжашыл түскө оронуп, береке кирди.

Пайгамбарыбыз сахабалары менен Табукка барган кезде византиялыктардын катарында Амила, Лахм жана Жузам сыяктуу чокундурулган арап тайпаларынан курулган грек аскерлерин кезиктире алышпады. Мутада үч миң мужахидге каршы жүз миң адамдык грек аскерлери жеңилишкен эле. Ал эми азыр болсо гректердин алдыларына отуз миң мужахид чыкканы турган эле. Жана да аларды Пайгамбарыбыз баштап келген эле. Гректер Пайгамбарыбыздын баатыр сахабаларын ээрчитип келгенин угуп, бардыгы качып кетишкен эле.

Пайгамбарыбыз сахабалары менен кеңешип, Табуктан ары карай өтүшпөдү. Ушул кезде бул аймакта турган кээ бир тайпалар

менен элдер Ислам аскерлеринин келгендиктерин угушкан эле. Корккондуктарынан Пайгамбарыбызга элчилерин жиберишип, жизйа төлөй тургандыктарын айтып, кечирим сурашты. Пайгамбарыбыз ырайымдуулук кылып, алардын сунуштарын кабылдап, ар бирине бөлөк-бөлөк келишим шарт баптарын жазып, алардын коопсуздукта экендиктерин маалымдады.

Тузак...

Пайгамбарыбыз жыйырма күнгө жуук жоону күттү. Табукта сахабалары менен канчалаган сукбат өткөрүп, көңүлдөрдү нур дарыясы менен жууду. Ыйык жүрөгүнөн чыккан фейз жана берекеттер алардын да жүрөктөрүнө акты. Сукбаттарынын биринде: **«Адамдардын эң жакшысы менен кадырлуусунун ким экенин айтайынбы?»** - деди. Сахабалар: «Айтыңыз, йа, Расулаллах», - дешти. **«Адамдардын кайырлуусу – атынын же төөсүнүн үстүндө же өз буттары менен акыркы демине чейин Аллаху тааланын жолунда эмгек кылган адам. Адамдардын эң жаманы болсо Аллаху тааланын китебин окуп, андан эч кандай пайдаланбаган адам»,** - деди.

Шейиттик тууралуу сураган бир адамга: **«Аллаху таалага ант кыламын, шейиттер кыямат күнү кылычтарын моюндарына асынып келишет. Нурдан жасалган минбарлардын үстүндө отурушат»,** - деди.

Табуктан Мединага кайтууга даярдыктар жасалып жатканда сахабалар ачкалыктан адам чыдагыс абалга жеткендиктерин Пайгамбарыбызга билдиришти. Пайгамбарыбыз алардын калган тамактарын бир теринин үстүнө жыйнатты. Алар бир кичине казанды араң толтурду. Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи васаллам) даарат алып, эки рекет намаз окуду. Колун жайып, тамактын берекелүү болушун Аллаху тааладан тиледи. Кийин сахабаларына идиштерин алып келүүлөрүн буюрду. Аскерлердеги эч бир идиш бош калбай тургандай кылып бардыгын толтурду. Ошондой эле, бардык мужахиддер тоюшунча жешсе да дасторкондогу тамак азайбады.

Мужахиддер Табуктан чыгып, Мединага бет алышкан эле. Бир түнү мунафыктар алдыдагы тар өткөөлдө Пайгамбарыбызга тузак куруп, өлтүрүүнү өз араларында чечим кылышты. Ошентип,

курчоодо күтүп турушту. Пайгамбарыбыздын төөсүнүн ноктосун Аммар бин Ясер кармап, артынан Хазрети Хузайфа бин Йаман ээрчип жүрдү. Мунафыктардын чечимге келип өзүнө карата кол салуу уюштуруп жатышкандыгын Жабраил алейхиссалам Пайгамбарыбызга кабарлады. Расулуллах алейхиссалам ал жерге жакындаган кезде бул мунафык тобу беттерине маскаларын кийип, чабуул кылышты. Хазрети Хузайфа: «Эй, Аллаху тааланын душмандары!» - деп, колундагы таяк менен мунафыктарды жана жаныбарларын ура баштады. Бул ызы-чуудан корккон он эки мунафык дароо аскердин арасына кирип кетишти. Пайгамбарыбыз алардын аттарын Хузайфага айтып, башкаларга айтпоону эскертти.

Жагдайды угуп келген Усейд бин Худайр (радыйаллаху анх): «Жаным сизге курман болсун, йа, Расулаллах! Аларды мага айтыңыз, баштарын кесип алып келейин», - деп жалынды. Бирок, Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи ва саллам) буга уруксат берберди.

Дырар мечити

Пайгамбарыбыз менен сахабалары византиялыктардын жүрөгүнө үрөй салып, нурдуу Мединага жакындашкан эле. Мединага жакын жайгашкан Зи-Аван деген жерде сахабаларына токтоону буйрук кылды. Сахабалар демалып жатканда бир нече мунафык Пайгамбарыбызга барып, Дырар мечитине баруусун суранышты.

Дырар мечити Кубада орун алган болчу. Расулуллах Меккеден Мединага көчүү маалында Кубада тургузулган биринчи мечиттин каршысына мунафыктар тарабынан тургузулган эле. Сүйүктүү Пайгамбарыбыз сахабалары менен Табукка бара жатканда мунафыктар жанына келип: «Йа, Расулаллах! Жаңы мечит салдык, келип бизге намаз окутасызбы?» - деп чакырышкан эле, бирок, сапарда бара жаткан Пайгамбарыбыз насип болсо Табуктан кайтып келе жатканда кайрыла тургандыктарын буюрган эле.

Мунафыктардын максаты мусулман жамаатын бөлүү, өз максаттарында пайдалануу, бүлүк чыгарып аларды бири-бирине тукуруу эле. Алар жада калса, Византия аскерлерин Мединага чакырып, ушул мечитке сактаган куралдарын аларга берип, мусулмандарга каршы жардамдашышмак болушат. Пайгамбарыбыздын ошол жер-

де намаз окуусун камсыздоо аркылуу Дырар мечитинин касиеттүү жай экени тууралуу пикир калыпташтыргылары келди. Алардын ойлорунда ушундайча мусулмандар ал жерде намаз окууга жарышышып, мунафыктардын торлоруна түшүшмөк!.

Пайгамбарыбыз мунафыктардын бул сунуштарын кабыл кылып, барууга чечим чыгарган эле. Аллаху таала «Тообо» сүрөсүнүн 107-108-чи аяттарын жиберип, бул иштин ички жүзүн кабарлады. Ушундан кийин Пайгамбарыбыз Малик бин Духшум менен Асым бин Адиге (радыйаллаху анхум): **«Мына бул эли заалым болгон мечитке киргиле. Аны кыйратып, өрттөгүлө»,** - деди. Алар кечке барып, мечитти өрттөштү. Кийин кыйратып, талкалашты. Мунафыктардын үнү да чыккан жок.

Пайгамбарыбыз менен сахабалардын келе жатышкандыктарын уккан мединалыктар дароо жыйналышып, чоң толкундануу менен күтүп алууга чыгышты.

Пайгамбарыбыз Табук сапарынан кайтканынан эки айдан кийин мунафыктардын башчысы Абдуллах бин Убей өлдү. Ушундан кийин мунафыктардын биримдиги бузулуп, тарап кетишти.

Ушундайча, мунафыктардын гана эмес Арабстандагы мушриктер менен яхудилердин дагы Исламга каршы келүү, тоскоол болуу аракеттери бастырылды.

ВАДА (КОШТОШУУ) АЖЫЛЫГЫ

Исламдын беш шартынын бири болгон ажылык да хижраттын тогузунчу жылы парз кылынды. Түшкөн аяти каримада: **«Ал жерде** (Каабада) **апачык белгилер; Ибрахимдин макамы бар. Ал жерге кирген адам ар түрдүү кооп-кырсыктан амандыкта болот. Ага бир жол таба алгандардын** (жолго күчү жеткендердин) **ошол Бейтке ажылыкка баруусу** (жана зыярат кылуусу) **Аллаху тааланын адамдардын үстүндөгү акысы, фарзы. Ким бул парзды кабылдабаса күмөнсүз, Аллаху таала бардык ааламдардан бай** (эч бирине муктаж эмес).» («Али Имран» сүрөсү, 97)

Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи васаллам) Аллаху тааланын буйругун асхабы кирамга билдирип, ошол эле жылы

Хазрети Абу Бакрды үч жүз кишилик топтун ажылык сапарынын башчысы кылып дайындайт. Ал топтун курамындагы сахабалар Хазрети Абу Бакрдын башчылыгы менен Меккеге барышты. Ушул кезде «Берае» (Тообо) сүрөсүнүн алгачкы аяттары түштү. Анда келишим шарт тууралуу бираз өкүмдөр билдирилди. Пайгамбарыбыз ушуну айтуу үчүн Хазрети Алини Меккеге жиберди.

Ал кезде арабдардын арасында кеңири тараган салт боюнча бир келишим түзүлгөн болсо же түзүлгөн келишим шарт бузулса аны жасаган адамдын өзү же ал дайындаган бир тууганы жарыялачу. Пайгамбарабыз бул иш үчүн Хазрети Алини ажылыкка кеткен топтун артынан Меккеге жиберди Хазрети Али (радыйаллаху анх) топко жетип, баары менен бирге Меккеге кирди.

Хазрети Абу Бакр бир хутба окуп, ажылык ибадатын түшүндүрдү. Сахабалар (алейхимуррыдван) үйрөтүлгөн негиздер боюнча ажылык милдеттерин аткарды. Ажылык ибадаты аяктагандан кийин Хазрети Али Минада Жамраи Акаба деген жерде бир хутба окуду. Хутбасында:

«Эй, адамдар! Мени силерге Расулуллах жиберди» деп баштап, «Берае» сүрөсүнүн алгачкы аяттарын окуду. Андан кийин: «Мен силерге төрт нерсени билдирүүгө милдеттүүмүн», - деди. Ал төрт маселе мына булар эле:

1- Момундардан башка эч ким Бейишке кире албайт.

2- Ушу жылдан кийин эч кандай мушрик Каабага жакындай албайт.

3- Эч ким Каабаны жылаңач түрдө таваф кылбайт (ал кезде мушриктер Каабаны жылаңач таваф кылышчу).

4- Кимдин Расулуллах менен келишим шарты бар болсо мөөнөтү бүткөнгө чейин күчүндө болот. Мындан сырткаркы адамдарга төрт ай мөөнөт берилет. Андан кийин эч кандай мушрик менен келишим жасалбайт.»

Ошол күндөн кийин эч кандай мушрик Каабага барбады, эч ким жылаңач түрдө Каабаны таваф кылбады. Ушул маселелер айтылгандан кийин мушриктердин көпчүлүгү мусулман болушту. Ажылыкты орундагандан кийин Хазрети Абу Бакр менен Хазрети Али сахабалар менен бирге Мединага кайтты.

Хижраттын онунчу жылы Ислам дини бүткүл Арап жарым аралына жайылды. Арабстандын түпкүр-түпкүрүнөн адамдар

Мединага барып, мусулман болуу, түбөлүк бакытка жетүүгө жарышышты. Эми Арабстанда мусулмандарга каршы тура алчу күч калбаган эле. Ислам бардык жерге бийлик курган эле. Бир гана кээ бир яхуди жана христиан тайпалары мусулман болбогон эле.

Пайгамбарыбыз хижраттын онунчу жылы Халид бин Валидди (радыйаллаху анх) төрт жүз мужахид менен Йемен тегерегиндеги Харис бин кааб уулдарын Исламга чакырууга жиберди. Халид бин Валид (радыйаллаху анх) Пайгамбарыбыздын буйругу боюнча бул тайпаны үч күн бою Исламга чакырып, насыят айтты. Алар мусулмандыкты кабылдашты. Жана ошол жылы Пайгамбарыбыз Нажрандык христиандар менен келишим шарт түздү. Алардын бир бөлүгү кийин өз алдынча мусулмандыкты кабылдашты. Ошол жылы Хазрети Али да үч жүз сахаба менен Йемендеги Мадлаж тайпасын Исламга чакырууга жиберилди. Башында каршы болгону менен кийин алар да мусулман болушту. Пайгамбарыбыз ошол жылы Ислам тараган бардык элдерге акимдер менен зекет жыйнай турчу кызматкерлерди жиберди.

Хижраттын онунчу жылы Пайгамбарыбыз ажылыкка даярданып, Мединадагы мусулмандарга да ажылыкка даярданууну буюрду. Мединанын сыртындагыларга да кабар жиберилди. Ушундан кийин миңдеген мусулман Мединага жыйналды. Даярдык иштери аяктагандан кийин Пайгамбарыбыз Зүл-Када айынын 25-чи күнү кырк миң адамдык топ менен бешим намазынан кийин Мединадан чыкты. Пайгамбарыбыз: **«Эй, Аллахым! Муну мага ичине рия, өзүн көрсөтүү, атак-кумар аралашпаган, кайырлуу жана кабыл боло турчу ажылык кыла көр»,** - деп дуба кылды. Ихрам кийип, Жабраил алейхиссаламдын кабар берүүсү менен катуу үн менен талбия айта баштады. Буга сахабалар да кошулган кезде жер менен көктү талбия үндөрү жаңырта баштады. «Лаббайк! Аллахумма Лаббайк! Лаббайк! Ла шарика лака лаббайк! Иннал хамда ванни'мата лака вал мулка ла шарика лак!...» Пайгамбарыбыз жүз төөнү курмандыкка чалууга алып барды. Он күнгө созулган жол сапарынан кийин Зүлхиджанын төртүнчү күнү Меккеге жетти. Йеменден жана башка жерлерден ажылык кылууга келгендерди да кошкондо мусулмандардын саны 124 миңден ашты. Пайгамбарыбыз зүлхиджанын 8-күнү Минага, 9-күнү (арафа күнү) Арафатка барды. Арафат жеринин ортосунда түштөн кийин Кусва деген төөсүнүн үстүндө отуруп, Вада хутбасын окуп, сахабалары менен коштошту.

ВАДА (КОШТОШУУ) ХУТБАСЫ

... Эй, адамдар! Сөзүмдү жакшылап тыңдагыла! Билбеймин, балким бул жылдан кийин силер менен бул жерде кайра кездеше албас чыгармын.

Эй, адамдар! Ушул күнүңөр канчалык касиеттүү күн болсо, бул айыңар кандай касиеттүү ай болсо, бул калааңар (Мекке) кандай касиеттүү калаа болсо, жаныңар, малыңар, намысыңар да ошондой касиеттүү. Ар түрдүү карасанатайлыктан корголгон.

Сахабаларым! Эртең Раббиңер менен жолугасыңар жана бүгүнкү бардык иш-аракеттерден милдеттүү түрдө эсепке тартыласыңар. Менден кийин мурунку бузукулуктарыңарга кайтып, бири-бириңерди өлтүрбөгүлө. Бул осуятымды ушул жердегилер бул жерде болбогон адамдарга жеткирсин. Уккан адам бул жерде болуп уккан адамдан да жакшы түшүнүп, эсинде сактоосу мүмкүн.

Сахабаларым! Кимде бирөөнүн аманаты бар болсо аны ээсине кайтарсын. Пайыздын бардык түрү жоюлган. Бутумдун астында. Бирок, карызыңардын негизгисин берүүңөр керек. Зулумдук кылбагыла, зулумдукка учурабагыла. Аллаху тааланын буйругу менен пайызга эми тыйуу салынды. Жахилдик доорунан калган бул жаман адаттын бардыгы бутумун астында. Биринчи жойгон пайыз – Абдулмутталибдин уулу (агам) Аббастын пайызы.

Сахабаларым! Жахилдик доордогу кан доолор да толугу менен жоюлду. Жойгон алгачкы кан доом – Абдулмутталибдин небереси Рабианын кан доосу.

Эй, Адамдар! Каалаган убакта согушуу үчүн кан төгүү харам болгон айлардын орундарын алмаштыруу - куфурлуктун дал өзү. Бул – капырлардын чоң адашуучулукка түшкөн нерсеси. Алар бир жылы адал деп кабылдаган бир айды келерки жылы харам деп жарыялашты. Хак тааланын халал жана харам кылгандарынын санына шай кылабыз деп ушундай кылышты. Алар Аллаху тааланын харам кылганын халал, ал эми халал кылганын харам кылышат.

Күмөнсүз, убакыт – Аллаху тааланын жараткан күнүндөгү түр менен тартипке түштү.

Эй, адамдар! Бүгүн шайтан силердин бул жериңерде жаңыдан бийлигин жүргүзүү жана үстөмдүк куруу күчүнөн түбөлүккө айрылды. Бирок, силер ушул жойгон нерселеримен башка кичине деп эсептеген нерсеңерде ага баш ийе турган болсоңор бул аны кубантат. Диниңерди коргоо үчүн булардан да сактангыла!

Эй, адамдар! Аялдардын укуктарын урматтоону жана ушул маселеде Аллаху тааладан коркууңарды сунуштайм. Силер аялдарды Аллаху тааланын аманаты катары алдыңар, алардын намысы менен арын Аллаху тааланын аты менен убада берип, халалдыкка алдыңар. Силердин аялдардагы укуктарыңар, алардын силерде укуктары бар. Силердин аялдардагы укутарыңар – алардын үй-бүлөлүк махрамдыкты силер жактырбаган эч кимге таптатпоосу. Эгер силер жактырбаган бирөөнү үйгө киргизсе аларды жеңил уруу менен жазаландырып мындан сактандырсаңар болот. Аялдардын силердеги укуктары – аларга халал жол менен ар түрдүү даам менен кийим-кечектерин камсыз кылууларыңар.

Эй, момундар! Силерге бир аманат калтырамын, аны жакшылап кармасаңар жолуңардан адашпайсыңар. Ал аманат – Аллаху тааланын китеби Курани карим (Башка риваяттарда «сүннөтүм» жана «ахли байтим» деп көрсөтүлгөн).

Эй, момундар! Сөзүмдү жакшылап тыңдагыла жана эсиңерге жакшылап сактагыла. Мусулман мусулмандын бир тууганы, ушундайча бардык мусулмандар бири-бирине бир тууган. Дин бир тууганыңардын жаны, каны, мал-мүлкү, ар-намысы жана акысына сурабай кол салуу эч кимге халал эмес. Бир гана өзү көңүл ыраазылыгы менен берсе гана халал болмокчу.

Сахабаларым! Өзүңөргө зулумдук кылбагыла! Мойнуңарда өзүңөргө да тийиштүү сактоого тийиш болгон укуктарыңар, жоопкерчиликтериңер бар.

Эй, адамдар! Аллаху таала ар бир укук ээсине укугун (Курани каримде) берген. Мураскордун, осуяттын кажети жок. Бала кимдин төшөгүндө туулса ошого тийиштүү. Зинакорлук кылган адамга махрумдук бар. Өзүн атасынан башканын тегиненмин деп айткан тексиздер же өз кожоюнунан качып башканын колуна баш калкалаган нанкөр адам Аллаху тааланын азабына, периштелер менен бардык мусулмандардын каргышына учурасын. Хак таала мындай адамдардын тооболорун да, күбөлүктөрүн да кабыл кылбайт.

Эй, адамдар! Раббиңер бир. Атаңар да бир. Баарыңар Адамдын балдарысыңар. Адам болсо топурактан жаратылды. Аллахтын алдында эң кадырлууңар – эң такыбаа болгонуңар. Араптын арап эместерден артыкчылыгы жок. Артыкчылык бир гана такыбаада.

Эй, адамдар! Эртең силерден мен тууралуу сурашат, эмне дейсиңер?»

Сахабалар: «Аллаху тааланын динин таблиг кылдыңыз. Милдетиңизди орундадыңыз. Бизге осуят жана насыят кылдыңыз», - деп күбөлүк кылабыз», - дешти.

Ушул кезде Расулуллах ыйык сөөмөйүн көтөрүп, жамаатка каратып:

«Күбө бол, йа, Раб! Күбө бол, йа, Раб! Күбө бол, йа, Раб!» - деди.

Пайгамбарыбыз Вада хутбасын окуган күнү «Маида» сүрөсүнүн **«Бүгүн диниңерди силер үчүн толуктадым. Силерге деген ниматымды аяктадым жана силерге дин катары Исламды берүүгө ыраазы болдум»** деген маанидеги 3-чү аяты түштү. Пайгамбарыбыз бул аятты сахабаларына окуган кезде Абу Бакр ыйлап жиберди. Сахабалар анын себебин сураганда: «Бул аяти карима Расулуллахтын кайтыш боло турчу убактысынын жакындаганын көрсөтүп турат. Ошол үчүн ыйлап жатам», - деди.

Пайгамбарыбыз Меккеде он күн болуп, Вада ажылыгын аткарып, Вада тавафын орундады. Ошентип, Мединага кайтты. Вада ажылыгынан кийин сахабалар өз мекендерине кайтып, Пайгамбарыбыздын айткан жана буюрган нерселерин ошол жердегилерге жеткиришти.

Хижраттын онунчу жылы болгон дагы бир окуя – пайгамбар экендиктерин айткан жалганчы адамдардын чыгуулары болду. Ошолордун бири Йеменден чыккан Эсвед-и Анси эле. Пайгамбарыбыздын буйругу менен Эсвед-и Анси Йемендеги мусулмандар тарабынан өзүнүн үйүндө өлтүрүлдү. (Экинчиси - Мусайламатул-Каззаб. Пайгамбарыбыз кайтыш болгондон кийин Хазрети Абу Бакр Мусайламага Хазрети Халид бин Валид башкарган аскерлерди жиберди. Мусайлама Вахши (радыйаллаху анх) тарабынан өлтүрүлдү).

КАЙТЫШ БОЛУУСУ

Хижраттын он биринчи жылы эле. Жабраил алейхиссалам ушул жылы Пайгамбарыбызга Курани каримди эки жолу башынан аягына чейин окуду. Мурунку жылдарда Курани каримди бир жолу окучу эле. Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи ва саллам) Жабраил алейхиссаламдын эң кыркы таблиг кылган **«Аллаху тааланын көмөгү жана жеңиш күнү келип, адамдардын Аллаху тааланын динине** (Исламга) **агым-агым болуп киргенин көргөндө Раббиңди мактап таспих айт. Ал тооболорду ар дайым кабылдайт»** деген маанидеги «Наср» сүрөсүн тыңдагандан кийин: **«Йа, Жабраил! Ичимен өлүмүмдүн жакындаганын сеземин»,** - деди. Жабраил алейхиссалам буга мына бул аяттарды окуу менен жооп берди: **«Акырет сен үчүн дүнүйөдөн кайырлуу. Раббиң сага ыраазымын дегенге чейин ар каалаганыңды берет».** («Духа» сүрөсү, 4,5)

Пайгамбарыбыз ошол күнү Мединадагы бардык сахабалардын бешим намазында мечитке жыйналууларын буюруп кабар жиберди. Пайгамбарыбыз намазды окуткандан кийин бир хутба окуду. Бул хутбаны окуган кезде аны уккан жандардын жүрөктөрү козголуп, көздөрүнөн жаш аккан эле. Кийин: **«Эй, адамдар! Силер мага пайгамбарыңар катары кандай карайсыңар?»** дегенде сахабалар: «Йа, Расулаллах! Аллаху таала сизге биздин тарабыбыздан мол жакшылыктарды буюрсун. Сиз биз үчүн мээримдүү ата, насыят айтуучу тууган сыяктуусуз. Аллаху тааланын сизге берген пайгамбарлык милдетин орундадыңыз. Вахий кылынгандарды бизге жеткиздиңиз. Хак жолго, Исламга хикмат менен, көркөм насыят менен чакырдыңыз. Аллаху таала сизге эң жакшы жана эң жогорку акыбетин берсин!» - дешти.

Пайгамбарыбыз: **«Эй, момундар! Аллаху үчүн кимдин менде акысы бар болсо келип кыяматтан мурда ушул жерде алсын»,** - деди. Бирок, акысын алуу үчүн келген адам болбоду. Расулуллах экинчи, үчүнчү жолу Аллаху тааланын атын айтып: **«Акысы болгон адам келип алсын»,** - деди. Ушул кезде жашы улуу сахаба Хазрети Укаша ордунан турду. Расулуллахтын жанына барды. Кийин: «Ата-энем сизге курман болсун, йа, Расулаллах! Табук согушунда сиз менен бирге жүрдүм. Табуктан кайтканыбызда менин

төөм менен сиздин төөңүз катар келген эле. Мен төөмөн түшүп сизге жакындадым. Максатым сиздин мубарек денеңизди сүйүү эле. Ошол кезде сиз менин аркаман камчы менен урдуңуз. Эмне үчүн урганыңызды билбеймин», - деди.

Пайгамбарыбыз: **«Йа, Укаша! Аллаху таала сени расулунун атайылап уруусунан сактасын. Йа, Билал! Кызым Фатиманын үйүнө бар. Алиги камчыны алып кел»,** - деп буюрду. Хазрети Билал мечитен чыкты. Колун башына коюп «Расулуллах өзүнөн кысас кылдырмакчыбы» деп таң калган эле. Үйгө барып эшикти кагып: «Эй, Расулуллахтын кызы! Мага Расулуллахтын камчысын бер», - деди. Хазрети Фатима: «Йа, Билал! Азыр ажылыктын да, согуштун да убагы эмес. Атам камчыны эмне кылат?» - деди. Хазрети Билал (радыйаллаху анх): «Эй, Фатима! Кабарың жокпу? Расулуллах өзүнө кысас (өч алуу) кылдырмакчы», - деди. Фатима энебиз (радыйаллаху анха): «Йа, Билал! Расулуллахтан кысас менен акысын алууга ким ыраазы болот? Эгер кааласа берейин. Бирок, Хасан менен Хусейнге айт, ала турчу адам акысын алардан алсын. Расулуллахка эч кысас кылдырбасын», - деп Хазрети Билалга катуу эскертти. Хазрети Билал (радыйаллаху анх) мечитке барып, камчыны Расулуллахка берди, Расулуллах болсо Хазрети Укашага берди.

Хазрети Абу Бакр менен Хазрети Омар муну көрүп: «Эй, Укаша! Мына биз жаныңда турабыз. Акыңды бизден ал, Расулуллахтан албай эле кой», - деп жалынышты. Ошондо Пайгамбарыбыз Хазрети Абу Бакрга: **«Эй, Абу Бакр! Сен ортобуздан мындай тур. Эй, Омар! Сен да мындай тур. Аллаху таала силердин жогору даражаларыңарды билет»,** - деди. Кийин Хазрети Али туруп: «Эй, Укаша! Расулуллахты урууга ыраазы боло албаймын. Кел акыңды менден ал. Кааласаң жүз жолу ур, бирок, Расулуллахка тийишпе», - дегенде Пайгамбарыбыз алейхиссалам: **«Эй, Али. Сен да отур. Аллаху таала сенин да жогору мартабаңды, жагдайыңды билет»,** - деди. Эми Хазрети Хасан менен Хусейн турду. «Эй, Укаша! Сен биздин Расулуллахтын неберелери экенибизди билесиң. Ошондуктан, бизге кысас – Расулуллахка кысас деген сөз. Анын акысын бизден ал, Пайгамбарыбызды урба», - дешкенде Пайгамбарыбыз аларга: **«Силер да отургула, эй, эки көзүмдүн кубанычтары!»** - деди. Кийин: **«Эй, Укаша! Кел, ур»,** - деди.

Укаша: «Йа, Расулаллах! Сиз мени урган кезде менин денем ачык болчу», - деген соң Пайгамбарыбыз ыйык далысын ачты. Ушул кезде сахабалардын: «Эй, Укаша! Расулуллахтын ыйык далысын урмакчысыңбы?» деген кыйкырыктары угулду. Баары капалык менен күтүп турушту. Хазрети Укаша Пайгамбарыбыздын аркасындагы Пайгамбарлык мөөрүн көрүп: «Ата-энем сизге курман болсун, йа, Расулуллах! Акысын алуу үчүн сиздин ыйык далыңызды уруп, кысас кылууга кимдин күчү жетет, буга ким батына алат?» - деп пайгамбарлык мөөрүн өптү. Ошондо Пайгамбарыбыз: **«Жок, же урасың, же кечиресиң»,** - дегенде Укаша: «Жаным сизге курман болсун, йа, Расулаллах! Кечирдим. Ал эми Аллаху таала мени кыямат күнү кечиреби?» - деди. Пайгамбарыбыз: **«Ким менин Жаннаттагы досумду көргүсү келсе мына бур карыяны карасын»,** - деди. Расулуллахтын бул мубарек сөзүн уккан сахабалар анын эки көзүнүн ортосунан өбө башташты. Бардыгы: «Кандай бактылуусуң, кандай бактылуусуң, йа, Укаша! Расулуллах менен бирге болуу урматына, Бейиште жогору даражаларга жеттиң», - дешти.

Сафар айынын акыркы күндөрү эле. Расулуллах (саллаллаху алейхи васаллам) түндүктөгү Византия империясынын мусулмандар үчүн чоң коркунучка айлана электен мурда аларды кайрадан Исламга чакырып, кабылдабаса согушуп, Ислам мамлекетинин кол астына караткысы келди. Ушул максатта гректер менен согушуу үчүн сахабаларына даярданууну буйрук кылды. Сахабалар (радыйаллаху анхум) даярдык иштерин жүргүзүүгө тарашты. Расулуллах (саллаллаху алейхи ва саллам) Хазрети Усама бин Хейдди чакырып: **«Эй, Усама! Шамга, Балка чек арасына, Палестинадагы Дарумга, атаң шейит болгон жерге чейин Аллаху тааланын ысымы жана берекеси менен бар. Аларды таттар менен тапта. Сени ушул аскерлерге кол башчы кылып дайындадым. Убналыктарга күтпөгөн жерден чабуул жаса. Бара турган жериңе кабар жетпей тургандай тез бар. Жаныңа жол көрсөтүүчүлөрдү алып, алдыңан тыңчыларды жибер. Аллаху таала жеңиш ихсан кылса алардын арасында аз убакыт гана бол»,** - деди. Журфта ордо курууну буюруп, мубарек колу менен байракты байлап тапшырды.

Мечитте минбарга чыгып: **«Эй, сахабаларым! Усаманын атасы Зейд кол башчылыкка кандай ылайыктуу жана менин жанымда кандай сүйүктүү болсо анын баласы Усама кол башчылыкка ошондой ылайыктуу адам. Усама менин алдымда адамдардын эң сүйүктүүлөрүнөн»,** - деди.

Хазрети Усама башкарган, согушууга бара жаткандардын ичинде Хазрети Абу Бакр, Хазрети Омар, Хазрети Абу Абу Убайда бин Жаррах, Хазрети Саад бин Абу Ваккас сыяктуу таанымал сахабалар бал эле.

Бирок, эртеси Пайгамбарыбыз ооруп калгандыктан аскерлердин сапары Пайгамбарыбыз акыретке көчкөндөн кийинкиге калтырылган эле. Сүйүктүү Пайгамбарыбыздын ысыгы барган сайын көтөрүлүп, ооруусу катуулай берди. Саал жакшы болгон бир түнү төшөгүнөн турду. Кийинип сыртка чыгууга даярданды. Муну көргөн Хазрети Айша энебиз: «Ата-энем, жаным сизге курман болсун, йа, Расулаллах! Кайда бара жатасыз?» - деп сурады. Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи ва саллам): **«Баки көрүстөнүндө жерленгендер үчүн истигфар кылуу буйругун алдым. Ошол жерге бара жатам»,** - деди. Жанына Абу Мувайхиб менен Абу Рафини (радыйаллаху анхум) ээрчитип кетти. Мазарлыкта узак буда окуп, алардын кечирилүүлөрү үчүн Аллаху таалага жалбарды. Пайгамбарыбыздын ушунча жалбарганына жанындагы сахабалар: «Биз да ушул жерде жерленгенибизде кана. Пайгамбарыбыздын дубасына илинер элек», - деди. Сүйүктүү Пайгамбарыбыз Хазрети Абу Мувайхибди карап: **«Эй, Ауб Мувайхиб! Мага дүнүйө казыналары менен акырет ниматтарын тандоодо эрк берилди. Кааласаң дүнүйөдө кал, кийин Бейишке бар, кааласаң Ликауллах** (Аллаху таалага жетүү) **аркылуу Бейишке кир. Мен Ликауллахты жана андан кийин Бейишти тандадым»,** - деди.

Дагы бир күнү Ухудда шейит болгондор үчүн Аллахтан гафу тилөө үчүн жолго чыкты. Алар үчүн Аллаху таалага узак жалбарып, дуба кылды. Кийин мечитке барып, сахабаларга: **«Мен силердин Кавсар булагына эң биринчи жете турганыңар, күтүп ала турганыңар болом. Силер менен көрүшө турчу жерибиз – ошол жер... Мен силерди менден кийин мушриктикке кайтышат деп коркпоймун. Бирок, дүнүйөгө берилип, ошол үчүн бири-бириңерди көралбай, өлтүрүп, натыйжасында силерден**

мурункулардын жок болуп кеткендиктери сыяктуу силердин да жок болуп кетүүңөрдөн коркомун...», - деди. Кийин үйүнө кетти.

Ооруусу күчөгөн эле. Мубарек аялдары сүйүктүү Пайгамбарыбыздын Хазрети Айшынын үйүндө болуусун каалашкандыгын билдиришти. Расулуллах аялдарынын ушунчалык кең пейилдиктерине сүйүнүп, алардын баарына дуба кылып, андан кийинки күндөрүн Хазрети Айшанын үйүндө өткөрө баштады.

Расулуллахтын (саллаллаху алейхи ва саллам) ысыгы катуу көтөрүлгөн эле. Денеси абдан ысыгандыктан төшөгүндө эки жагына кезеги менен оодарылып жатууга мажбур болду. Расулуллах ушинтип жаткан кезинде сахабалар келип, анын тартып жаткан азабын алар да кыйналышчу. Абу Саид Худри (радыйаллаху анх) айтат: «Расулуллахты көрүүгө барган элем. Үстүндө бир жамынгычы бар эле. Анын денесинин ысыктыгы жабуунун сыртынан билинип турду, ысык болгондуктан колубузду жабууга тийгизе албаган элек. Биздин да капаланып турганыбызды көргөн Пайгамбарыбыз: **«Эң оор балээ Пайгамбарларга келет. Ошого карабастан Пайгамбардын келген балээге кубануусу силердин берилген ихсандарга** (жакшылыктарга) **кубанганыңардан да күчтүү»,** - деди».

Үммү Бишр бин Бера (радыйаллаху анха) айтат: «Расулуллахтын абалын суроого бардым. Мубарек денеси оттой жанып турду. «Жаным сизге курман болсун, йа, Расулаллах! Мен эч качан мындай катуу ооруу көрбөдүм...», - дедим. Расулуллах: **«Эй, Үммү Бишр! Ысыгымдын катуу көтөрүлүүсү сообумдун көп болгондугунан. Бул ооруу Хайберде жеген уулуу эттин таасири. Ошол эттин ачуу даамын дайым сезчүмүн. Ошол күнү жеген уу азыр колко тамырымды күйгүзүп бара жатат»,** - деди».

Сүйүктүү Пайгамбарыбыз Абдуллах бин Масуд хазреттерине мындай деди: **«Оорууга чалдыгып, Аллаху таала анын күнөө менен кемчиликтерин бактын жалбырактарын төккөндөй төкпөгөн мусулман жок».**

Ооруу күндөн күнгө күчөй берди. Сахабалар буга катуу кайгырып, үйлөрүндө жайбаракат отура алышпады. Бардыгы мечитке жыйналышты. Абалын суроо үчүн Хазрети Алини Расулул-

лахка жиберди. Ааламдардын мырзасы ишара менен (ымдап): **«Сахабаларым эмне дейт?»** - деп сурады.

Ал: «Расулуллах арабыздан кетип калса деп кайгырышууда», - деп жооп берди. Сахабаларына деген мээрими күчтүү болгон Пайгамбарыбыз катуу ооруп турганына карабастан ордунан туруп, Хазрети Али менен Хазрети Фадл бин Аббаска сүйөнүп, мечитке барды. Минбарга чыгып, Аллаху таалага мактоо айткандан кийин сахабаларга: **«Эй, сахабаларым! Менин өлө тургандыгымды ойлоп, убайымдаган экенсиңер. Эч кандай пайгамбар үммөтүнүн арасында түбөлүк калбайт. Билгиле, мен Раббиме жетемин. Силерге насыятым: мухажирлердин улууларын урматтагыла. Эй, Мухажирлер! Силерге насыятым: ансарларга жакшылык кылгыла. Алар силерге жакшылык кылышты. Үйлөрүнө тургузушту. Өздөрү араң күн көрүшсө да силерди өздөрүнөн жогору санашты. Мал-мүлктөрүнө силерди орток кылды. Ансарды башкарган адам аларга көз кырын салып жүрсүн, кемчилик кылгандарын кечирсин»,** - деди. Кийин таасирлүү насааттарды айтып: **«Аллаху таала бир кулуна дүнүйөдө калуу менен Раббине жетүү маселесинде эркиндик берди. Ал кул Раббине жетүүнү калады»,** - деди. Хазрети Абу Бакр Расулуллахтын бул сөздөрүнөн анын кайтыш болгонун сезип: «Жаныбыз сизге курман болсун, йа, Расулаллах!» - деп ыйлай баштады. Мээримдүүлүктүн дайрасы болгон Пайгамбарыбыз: **«Ыйлаба, йа, Абу Бакр!»** - деп ага сабыр кылууну буюрду. Мубарек көздөрүнөн жаш агып турган эле. **«Эй, сахабаларым! Ислам дини жолунда чыныгы жана ыкластуу түрдө мал-мүлкүн курман кылган Абу Бакрдан ыраазымын. Акырет жолунда жаныма жакын дос алуу колумда болсо аны тандамакмын», - деди да: «Мечитке ачыла турчу эшиктердин ичинде Абу Бакрдыкынан башкасынын баарын жапкыла»,** - деп буюрду.

Кийин минбардан түшүп, Хазрети Айша энебиздин бөлмөсүнө кайтып келди. Сахабалар ыйлай баштагандыктан Пайгамбарыбыз Хазрети Али менен Фадл бин Аббастын сүйөөсүндө кайрадан мечитке келди. Минбардын төмөндөгү шатысына туруп, сахабаларга мындай деди: **«Эй, мухажирлер менен ансарлар! Убактысы белгилүү болгон нерсеге ашыгуунун пайдасы жок. Аллаху таала эч кандай кулу үчүн ашыкпайт. Бир адам Аллаху тааланын**

бере турчу тагдырын өзгөртүүгө, Анын кудуретинен үстөм болууну кааласа Аллаху таала аны курутат. Аллаху таалага айла кылып, Аны алдагысы келген адамдын иштери бузулуп, өзү алданат. Билгиле, мен силерге мээримдүүмүн. Силер да мага жетесиңер. Кезиге турчу жер Кавсар хавузунун башы. Жаннатка киргиси келген, мага жеткиси келген адам боштон-бош сүйлөбөсүн. Эй, мусулмандар! Капыр болуу, күнөө кылуу – ниматтын өзгөрүүсүнө, ырыскынын азайуусуна себеп болот. Адамдар Аллаху тааланын буйруктарына моюн сунса өкмөт башчылары, эмирлери, бийлөөчүлөрү аларга ырайымдуулук жасашат. Фасык болуп, ашып-ташуучулук кылса, күнөө иш кылса мээримдүү бийлөөчүгө жете алышпайт. Менин өмүрүм силер үчүн кайырлуу болгону сыяктуу өлүмүм да кайыр жана ырайымдуулук. Эгер бирөөнү орунсуз урган же жаман сөз айткан болсом мага дал ошону кылып акысын алуусуна, бирөөнөн орунсуз бир нерсе алган болсом кайра кайтарып алуусуна ыраазымын. Анткени, дүнүйөнүн жазасы акыреттин жазасынан алды кайда жеңил. Буга чыдоо оңой.» Алдында Хазрети Абу Бакрга ыраазылыгын билдиргени сыяктуу бул хутбада Хазери Омарга болгон ыраазылыгын билдирип: **«Омар мени менен бирге, мен да аны менен биргемин. Менден кийин акыйкат Омар менен бирге»,** - деди.

Расулуллах ушул хутбадан кийин минбардан түштү. Намаздан кийин кайра минбарга чыгып, вааз-насыят айтып болгондон кийин: **«Силерди Аллаху таалага тапшырдым»,** - деп бөлмөсүнө кетти.

Расулуллах (саллаллаху алейхи ва саллам) ооруусу катуу күчөгөн кезде сахабалары менен халалдашуу (өткөн акыларын кайтаруу) үчүн, акыретке кул акылары менен кетпөө үчүн Билал Хабашини (радыйаллаху анх) чакыртып, ага: **«Калкка айт! Мечитке жыйналсын. Аларга соңку насаатымды айткым келет...»,** - деп буюрду.

Хазрети Билал сахабаларды мечитке жыйнады. Пайгамбарыбыз Хазрети Али менен Фадлга сүйөнүп мечитке барды. Минбарга отуруп, Аллаху таалага мактоо менен санаа айткандан кийин: **«Эй, сахабаларым! Билгиле, араңардан кете турчу убактым жакындады. Кимдин менде акысы болсо менден алсын.**

Менин жанымда сүйүктүү болгон адам менден акысын алсын же аны мага халал кылып ыраазы болсун, Раббиме аларды өтөп барайын», - деди. Кийин минбардан түшүп, бешим намазын окуду. Намаздан кийин минбарга дагы чыгып, алдында айтканын кайталады.

Пайгамбарыбыз кайтыш болооруна үч күн калганда катуу кыйналды. Мечитке барып, жамаат менен намаз окуй албады. Жамаат менен окуй албаган алгачкы намазы куптан эле. Хазрети Билал адатынча эшикке келип: «Ас-салат, йа Расулаллах!» - деди. Пайгамбарыбыздын мечитке бара алчу чамасы жок эле. **«Абу Бакрга айткыла. Сахабаларына намаз окутсун»,** - деди. Хазрети Айша: «Жаным сизге курман болсун, йа, Расулаллах! Атам өтө жумшак көңүлдүү жана кайгылуу. Ал сизди жанында көрбөсө ыйлап, окуй албайт. Имамдыкты Омардын аткаруусун буюрасызбы?» - деп сурады. Пайгамбарыбыз кайрадан: **«Абу Бакрга айткыла. Сахабаларга имам болуп, намаз окутсун»,** - деди. Хазрети Билал Абу Бакр Сыддыкка (радыйаллаху анх) жагдайды айтты. Хазрети Абу Бакр михрабда Пайгамбарыбызды көрө албаган соң жүрөгү эзилип, акылынан кеткендей болду, ыйлай берди, ыйлай берди. Сахабалар да ыйлай башташты. Пайгамбарыбыз мечиттен чыккан бул үндүн эмне экенин сураганда Хазрети Фатима: «Жаным сизге курман болсун, йа Расулаллах! Сахабаларыңыз сизден ажыроого чыдай албай ыйлашууда», - деди. Пайгамбарыбыз буга катуу таасирленди. Сахабаларды жубатуу үчүн катуу ооруп турганына карабастан араң дегенде ордунан турду. Хазрети Али менен Хазрети Аббаска сүйөнүп, мечитке барды. Намаздан соң: **«Эй, сахабаларым! Силер Аллаху тааланын коргоосундасыңар жана силерди Аллаху таалагы аманат кылдым. Такыбаа болгула. Аллаху таалададан корккула. Аллаху тааланын буйругун орундагыла жана баш ийгиле. Мен эми бул дүнүйөдөн кетемин»,** - деди.

Хазрети Абу Бакр сахабаларга он жети убакыт намаз окутту. Бир жолу бешим намазын окутуп жаткан эле. Ошол кезде Пайгамбарыбыз өзүн жеңил сезип, Хазрети Али менен Хазрети Аббаска сүйөнүп, мечитке чыгат. Абу Бакр Сыддык (радыйаллаху анх) Пайгамбарыбыздын келгенин сезип, бир четке жылмакчы болду. Пайгамбарыбыз ага: **«Тура бер»,** - дегенди ымдоо менен билдирди. Пайгамбарыбыз Хазрети Абу Бакрдын сол жагына туруп, сахабаларга акыркы жолу намаз окутту.

Пайгамбарыбыз кайтыш болордон үч күн мурда Жабраил алейхисалам Расулуллахка барып: «Йа, Расулаллах! Аллаху тааланын сизге саламы бар. Жагдайыңызды билсе да кандай экениңизди, өзүңүздү кандай сезгениңизди сурады?» - деди. Пайгамбарыбыз: **«Кайгылуумун»,** - деди. Жабраил алейхиссалам Жекшемби күнү да келип ошол айткандарын кайталады. Пайгамбарыбыз дагы да ошол жоопту берди. Жабраил алейхиссалам Йеменде Пайгамбар экендигин айткан Асад-и Ансинин өлтүрүлгөндүгүн кабарлады. Расулуллах аны сахабаларына айтты. Оорубай турган кезинде бир нече алтынды кедейлерге, бир нечесин Хазрети Айшага берген эле. Жекшемби күнү Пайгамбарыбыздын ооруусу оорлошту. Жанына келген аскер кол башчысы Хазрети Усамага эч нерсе айтпады. Бирок, колун көтөрүп, анын үстүн сылады. Ага дуба кылгандыгы түшүнүлдү.

Пайгамбарыбыздын бул дүнүйөдөн кетип, акыретке көчө турган күнү дүйшөмбү болчу. Ооруганына он үч күн болгон эле. Пайгамбарыбыз сахабалар мечитте Абу Бакр Сыддыктын (радыйаллаху анх) аркасында багымдат намазын окуп турганда мечитке кирди. Үммөтүнүн сап-сап болуп тизилип намаз окуп турганын көрдү. Кубанып, күлүмсүрөдү. Өзү дагы Абу Бакрга уюп, намаз окуду. Сахабалр Пайгамбарыбыздын намазга келгенин көргөндө ооруудан айыкты деп ойлоп, кубанышты. Расулуллах намаздан кийин Хазрети Айшанын бөлмөсүнө барып жатты: **«Аллаху тааланын хузуруна артыма дүнүйөлүк нерсе калтырбастан кетким келет, сага калтырган алтындарды да кедейлерге тарат»,** - деди. Кийин денесинин ысыгы көбөйдү. Бираздан кийин көзүн ачып Хазрети Айшадан алтындарды таратып-таратпаганын сурады. Ал тарата тургандыгын айтты. Аны дароо таратууну кайра-кайра эскертти. Алтындын таратылгандыгын укканда: **«Эми көңүлүм жай алды»,** - деди.

Төшөгүнө бираз жаткандан кийин жанына Хазрети Алини чакыртты. Башын анын кучагына койду. Маңдайы тердеп, өңү өзгөргөн эле. Хазрети Фатима атасынын бул абалын көрүп, карап турууга чыдай албай, балдары Хазрети Хасан менен Хазрети Хусейндин жанына кетти. Алардын колдорунан кармап ыйлай баштады. «Эй, атакем! Кызыңызды эми ким карайт? Хасан менен Хусейнди кимге аманат кыласыз? Атакем! Жаным сизге курман болсун! Сиз кеткенден кийин менен абалым кандай болот?»

Пайгамбарыбыз кызынын ушундай жүрөк козгогон угуп, көзүн ачып, аны жанына чакыртты: **«Йа, Раббим! Буга сабыр бер»,** - деп дуба кылгандан кийин: **«Эй, Фатима! Эй, көзүмдүн нуру! Атаң жан тапшырар алдында...»,** - дегенде ал андан бетер сыздады. Хазрети Али: «Эй, Фатима! Тынч, Расулуллахты мындан артык кайгыртпа», - дегенинде Пайгамбарыбыз: **«Таарынтпа, йа, Али! Тийбе, атасы үчүн көз жашын төксүн»,** - дегенден кийин көз жумуп, эсинен тангандай болду.

Кийин Хазрети Хасан тай атасына барып, «Йа, Ата! Сизден айрылууга ким чыдай алат? Жаралуу жүрөгүбүздү кимге айтабыз. Сизден кийин энеме, атама, тууганыма ким шапаат кылат? Аялдарыңыз менен сахабаларыңыз сиздин көркөм мүнөзүңүздү кайдан таба алат?» - деп ыйлаганда Пайгамбарыбыздын аялдары чыдап тура алышпады. Баары тең көз жаштарын төгүштү.

Сыртта убайым менен күтүп турган сахабалар Пайгамбарыбыздын жагдайынын начарлаганын угуп, жүрөктөрү сыздады. Көздөрүнөн жаш шорголоду. Акыркы жолу Пайгамбарыбыздын дидарын көрүү үчүн: «Эшикти ачкыла! Пайгамбарыбыздын дидарын акыркы жолу көрөлү», - деп эшиктин алдында жалынып турушту. Пайгамбарыбыз сахабаларынын минтип турушканын угуп: **«Эшикти ачкыла»,** - деди. Сахабалар ичке кириШти. Пайгамбарыбыз аларды сабырга чакырып: **«Эй, сахабаларым! Силер адамдардын эң ардактуу, кадырлууларысыңар. Силерден кийин ким келсе дагы силер баарынан мурда Бейишке киресиңер. Динди сактап калууда бекем болгула жана Куранды жол көрсөтүүчү кылып алгыла. Диндин өкүмдөрүнөн гафил болбогула»,** - деп көзүн жумду. Бети терледи. Хазрети Али аларга чыккыла дегенди ымдоо менен билдирди.

Алар кеткенден кийин Хазрети Айша келип насыят сурады. Пайгамбарыбыз: **«Эй, Айша! Үйүңдүн бурчунда отуруп өзүңдү корго»,** - деп көзүнөн жаш шорголоду. Пайгамбарыбыз ыйлаган эле. Ошол жердегилердин көңүлдөрү жабыркап, ичтери эзилди. Хазрети Үммү Салама: «Жаным сизге курман болсун, йа Расулаллах! Эмнеге ыйлап жатасыз?» - деп сураганда: **«Үммөтүмө мээримдүүлүк кылынуусу үчүн ыйлаймын»,** - деди.

Күн төбөгө көтөрүлгөн эле. Убакыт жакындаган болчу... Пайгамбарыбыз мубарек башы Хазрети Айшанын көкүрөгүн жазда-

нып турган эле. Пайгамбарыбыз акыркы убакыттарын баштан өткөрүп: **«Колуңардагы кулдарды жакшы карагыла. Алардын үстүнө кийим кийгизгиле, карындарын тойгузгула. Алар менен жылуу сүйлөшкүлө. Намазды, намазды уланткыла. Аялдарыңар менен кулдарыңар тууралуу Аллахтан корккула. Эй, Аллахым! Мени кечир! Мага ырайым кыл!... Мени Рафик-ул-аъла тобуна жеткиз»** деген сөздөрдү айтты. Хазрети Фатима көз жашын төгүп, сыздап ыйлады. Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи ва саллам) аны жанына отургузуп: **«Кызым, бираз сабыр кыл, ыйлаба. Анткени, Хамала-и Арш** (периштелер) **сенин ыйлаганыңа ыйлап жатышат», -** деди. Хазрети Фатима көзүнүн жашын сүрттү. Пайгамбарыбыз аны жубатып, Аллаху тааладан сабыр тилеп, кызына: **«Кызым, менин рухум алынат. «Инна лиллахи инна илайхи ражиун» дээрсиң. Эй, Фатима! Келген кыйынчылыкка милдеттүү түрдө кайтарым берилет», -** деди. Бираз убакыт көзүн жумуп, кийин: **«Мындан кийин атаңа кайгы менен убайым жок. Анткени, ал фани ааламдан, мына бул кыйынчылыктар мекенинен кутулайын деп жатат», -** деди. Кийин Хазрети Алиге: **«Йа, Али! Мойнумда баланча яхудинин баланча мүлкү бар. Аскер даярдоо үчүн алгамын. Аны төлөөнү унутпа. Арийне, карызыман куткарасың жана Кавсар хавузунун башында мени менен кезиге тургандардын биринчиси болосуң. Менден кийин сага көп зыян келет, сабыр кылаарсың, адамдар дүнүйөнү каалашкан кезде сен акыретти тандаарсың», -** деди.

Усама (радыйаллаху анх) дагы да келди. Расулуллах: **«Аллаху таала жардам кылсын. Кана, согушка аттангыла», -** деди. Ал чыгып, аскерлерине барып, дароо сапарга козголууну буйрук берди.

Пайгамбарыбыз эми соңку демдерин алып жаткан эле. Аллаху таала Азраил алейхиссаламга: **«Сүйүктүүмө эң жакшы кейипте бар. Эгер уруксат берсе рухун эң жумшак жана жеңил түрдө ал. Уруксат бербесе артка кайт», -** деп вахий берди. Азраил алейхиссалам эң жакшы түрдө, өтө сулуу адамдын кебетесине кирип, Пайгамбарыбыздын үйүнүн эшигинин алдына барып: «Ассаламу алейкум эй, нубувват үйүнүн ээси! Ичке кирүүгө уруксат бересизби? Аллаху таала сизге ырайым кылсын», - деди. Хазрети

Айша Пайгамбарыбыздын (саллаллаху алейхи ва саллам) жанында отурган Хазрети Фатимага: **«Бул келген адамга сен жооп бер», -** деди. Ал эшикке барып, кайгылуу добуш менен: «Эй, Аллаху тааланын кулу! Расулуллахтын азыр жагдайы жок», - деди. Азраил алейхиссалам дагы да уруксат сурады. Дагы ошентип жооп берилди. Үчүнчү жолу саламын кайталап, милдеттүү түрдө кирүүсү керек экендигин бийик үн менен айткан кезде Пайгамбарыбыз муну угуп: **«Йа, Фатима! Эшиктин алдындагы ким?» -** деп сурады. Хазрети Фатима: «Йа, Расулаллах. Бирөө ичке кирүүгө уруксат сурап жатат. Бир нече жолу жооп бердим. Бирок, үчүнчү жолу сүйлөгөнүндө денем үрпөрдү», - деди. Ошондо Пайгамбарыбыз: **«Эй, Фатима! Ал ким билесиңби? Ал – лаззаттарды буза турчу, коомдорду талаан кылган, аялдарды жесир, балдарды жетим калтыра турган, үйлөрдү каңгыратып, кабырларды салган өлүм периштеси – Азраил. Эй, Азраил, кир», -** деди. Ошол кезде Хазрети Фатима адам айтып жеткире алгыс түрдө кайгыга чөмүлүп: «Ах, Медина, курудуң», - деди. Пайгамбарыбыз Хазрети Фатиманын колун кармап, көөдөнүнө коюп, көзүн жумду. Ошол жердегилер анын руху алынды деп ойлошту. Хазрети Фатима чыдай албай атасынын кулагына ийилип, жабарканңкы үн менен: «Атаке! Атаке!» - деди. Эч кандай жооп болбогондон кийин эми: «Жаным сизге курман болсун, йа Расулаллах! Көзүңүздү бир жолу ачып, бир нерсе айтыңызчы», - деди. Пайгамбарыбыз көзүн ачып, кызынын көз жашын сүртүп, анын кулагына кайтыш боло тургандыгын айтты. Андан кийин Хазрети Фатима ыйлай баштады. Бул жолу кулагына: **«Ахли байтимен биринчи болуп менин жаныма келе турчу - сенсиң», -** деди. Ал сүйүнчү кабарга кубанып, жибиди.

Хазрети Фатима: «Эй, атаке! Бүгүн коштошуу күнү. Эми сизге качан жетемин?» - деп сурады. Расулуллах: **«Кызым! Мени кыямат күнү хавуздун жанынан табасың. Үммөтүмүн ичинен хавузга келгендерге суу беремин», -** деди. Хазрети Фатима: «Эгер сизди ал жерден таба албасам эмне кылам?» - деп сурады. Пайгамбарыбыз: **«Мизандын жанынан табасың. Ал жерде мен үммөтүмө шапаат кыламын», -** деди.

Хазрети Фатима: **«Ал жерден да таба албасам?» - дегенинде Расулуллах: «Сыраттын жанынан табасың. Мен ал жерде**

Раббиме «Йа, Раббим! Менин үммөтүмдү оттон сакта» деп жалбарамын», - деди.

Ошондон кийин Хазрети Али кайгылуу добуш менен: «Йа, Расулаллах! Сиз рухуңузду тапшыргандан кийн сизди ким жуунтат, эмне менен кепиндейбиз? Жаназа намазыңызды ким окутат, кабырга ким коёт» - деп сурады. Пайгамбарыбыз: **«Эй, Али! Мени сен жуу, Фадл бин Аббас суу куюп турсун. Жабраил силердин үчүнчүңөр болот. Жуунтуп болгондон кийин кепенимди жасагыла. Жабраил Жаннаттан хош жыт алып келет. Кийин мени мечитке алып баргыла да өзүңөр мечиттен чыккыла. Анткени, алгач Жабраил, кийин Микаил, кийин Исрафил, кийин башка периштелер да топ-топ болуп келип намазымды окушат. Ошондон кийин силер киргиле, сап-сап болуп тургула. Эч ким менин алдыма чыкпасын», -** деди.

Кийин күтүп турган Азраил алейхиссаламдан: **«Йа, Азраил! Конок иретинде келдиңби же рухумду алууга келдиңби?» -** деп сураганда Азраил алейхиссалам: «Конок катары да, ары тапшырма менен да келдим. Аллаху таала мага сизге уруксат менен келүүнү буюрду. Рухуңузду сиздин уруксатыңыз менен гана аламын. Йа, Расулаллах! Уруксат кылсаңыз буйругуңузду орундап, рухуңузду аламын. Болбосо артка кайтып, Раббиме барамын», - деди.

Пайгамбарыбыз: **«Йа, Азраил! Жабраилди кайда калтырдың?»** - деди. «Жабраилди дүнүйө асманында калтырдым. Периштелер ага сиз үчүн көңүл айтышууда», - деди. Ушинтип сүйлөшүп турганда Жабраил алейхиссалам жетип келди. Пайгамбарыбыз: **«Эй, тууганым Жабраил! Эми дүнүйөдөн кете турчу убакыт келди. Аллаху тааланын алдында мен үчүн эмне даярдалган? Мага ошону сүйүнчүлөп айт, көңүлүм жай алып, кубаныч менен аманатты ээсине тапшырайын», -** деди. Жабраил алейхиссалам: «Эй, Аллаху тааланын сүйүктүүсү! Мен көктүн эшигин ачып кеттим. Периштелер сапка тизилип сиздин рухуңузду сүйүү менен күтүүдө», - деди. Пайгамбарыбыз: **«Алхамдулиллах. Мактоо Аллаху таалага таандык. Сен мага сүйүнчү бер! Раббимдин алдында мен үчүн эмне бар?» -** деди. Жабраил алейхиссалам: «Йа, Расулаллах! Сиз бара турган болгондуктан Бейиш эшиктери ачылган, Бейиштин өзөндөрү аккан, Бейиштин бактары ийилген, хури кыздары кооздонгон», - деди.

Пайгамбарыбыз дагы да: **«Мактоо Аллаху таалага таандык. Сен мага башка сүйүнчү бер, йа, Жабраил», -** деди. Жабраил алейхиссалам: «Йа, Расулаллах! Сиз кыямат күнү алгачкы болуп шапаат кыла турган жана алгачкы болуп шапааты кабыл боло турган адамсыз», - деди. Пайгамбарыбыз дагы да: **«Алхамдулиллах. Мактоо Аллаху таалага таандык. Йа, Жабраил! Мага башка сүйүнчү айт!» -** дегенде, Жабраил алейхиссалам: «Йа, Расулаллах! Сиз эмнени сурап турасыз?» - деди. Ошондо Пайгамбарыбыз: **«Менин бардык убайымым менен кайгым – менин артымда калган үммөтүм», -** деди. Хазрети Жабраил: «Эй, Аллаху тааланын Хабиби! Аллаху таала кыямат күнү Сиз ыраазы болгонго чейин үммөтүңүздү кечирет. Бардык пайгамбарлардан мурда Сизди, бардык үммөттөрдөн мурда Сиздин үммөтүңүздү Бейишке жиберет», - деди. Пайгамбарыбыз Жабраил алейхиссаламга: **«Аллаху тааланын алдында үч муратым бар: Биринчиси – үммөтүмдүн күнөөкөрлөрүнө мени шапаатчы кылуу, экинчиси – дүнүйөдө кылган күнөөлөрүнө байланыштуу аларды азаптабоо, үчүнчүсү – Бейшемби жана Дүйшөмбү күндөрү үммөтүмдүн амалдарынын мага билдирилүүсү.»** («Эгер амалдары жакшы болсо аларга дуба кыламын, Аллаху таала кабыл кылат. Жаман болсо шапаат кылып, амал дептерлеринен өчүрүлүүсүн сураймын», - деди.) Жабраил алейхиссалам Аллаху тааладан ушул үч тилегинин тең кабыл болгондугу тууралуу кабар жеткирди. Ушундан кийин Пайгамбарыбыздын көңүлү жай алды.

Аллаху таала: **«Эй, Хабибим! Үммөтүңө ушунчалык сүйүү көрсөтүп, шапаат кылууну жүрөгүңө ким салды?» -** деп вахий кылды. Пайгамбарыбыз: **«Мени жаратып, тарбиялаган Раббим таала», -** деп жооп берди. Хак таала: **«Сенин үммөтүңө менин ырайымым, мээримим сеникинен миң эсе артык. Аларды мага тапшыр», -** деди. Ошондо Пайгамбарыбыз: **«Эми көңүлүм жай алды. Эй, Азраил! Сага буюрулган милдетиңди орунда», -** деди.

Азраил алейхиссалам милдетти орундоо үчүн Пайгамбарыбызга жакындады. Пайгамбарыбыздын жанындагы суу идишке эки колун батырып, суу колу менен бетин сүртүп, «Ла илаха иллаллах! Эй, Аллахым, Рафик-и Ала...», - деди. Азраил алейхиссалам Пайгамбарыбыздын рухун ала баштады. Пайгамбарыбыздын жүзү бир

кызарып, бир саргайды. Азраил алейхиссаламга: **«Үммөтүмдүн жанын да ушундай кыйнап, кыйынчылык менен аласыңбы?» -** дегенде ал: «Йа, Расулаллах! Эч кимдин жанын мындай оңой алган эмесмин», - деди. Акыркы маалында да үммөтүн эсинен чыгарбаган Расулуллах: **«Эй, Азраил! Үммөтүмө кыла турчу катаалдыгыңды мага кыл! Анткени, алар алсыз, чыдай албайт...», -** деди. Кийин: «Лаа илаха иллаллах! Рафик-и Ала!», - деди. Анын мубарек руху алынып, ала-и иллиинге жеткизилди.

(Ассалату вассаламу алейка йа Расулаллах!

Ассалату вассаламу алейка йа Хабибаллах!

Ассалату вассаламу алейка йа Сейийдел аввали-на вал-ахирин!

Шафаат йа Расулаллах! Дахыйлек йа Расулаллах!)

Жабраил алейхиссалам Пайгамбарыбызга: «Ассаламу алейкум эй Аллаху тааланын Расулу! Менин максатым, талабым сиз элеңиз. Эми жер бетине келбеймин», - деп коштошту.

Пайгамбарыбыздын мубарек руху жогору ааламга кеткенде Хазрети Фатима энебиз менен Пайгамбарыбыздын аялдары (радыйаллаху анхунна) үндөрүн чыгарып ыйлай башташты.

Бул учурда кайыптан бир үн келип:

«Ассаламу алейкум йа Ахли байт! Ва рахматуллахи ва баракатуху» деп салам берди да: **«Билгиле, бардык жандуу нерсе өлөт. Жана кыямат күнү силерге акыңар толугу менен берилет»** деген маанидеги «Али Имран» сүрөсүнүн 185-чи аятын окуду. Кийин аларга: «Аллаху тааланын жакшылыктарына, сыйларына ишенгиле. Ошондон үмүт күткүлө. Катуу үн чыгарбагыла. Негизги кыйындыкка учураган адам – сооптон куру калган адам», - деп жубатуу айтты.

Бул сөздөрдү ошол жердегилердин бардыгы угуп, саламга жооп кайтарышты. Буларды айткан Хызыр алейхиссалам эле.

Пайгамбарыбыздан өлүм белгилери байкалгандан кийин Үммү Айман (радыйаллаху анха) баласы Усамага кабар жиберди. Усама

Хазрети Омар жана Абу Убайда (радыйаллаху анхум) бул кабарды алгандан кийин аскерден чыгып, Набави мечитине келди. Хазрети Айша менен башка аялдардын ыйлап отургандарын көрүп, сахабалар абдырап, эмне болгонун түшүнбөй калышты. Хазрети Али өлүү адам сыяктуу селейип туруп калды. Хазрети Османдын тили тутулду. Хазрети Абу Бакр ал убакта үйүндө эле. Жүгүрүп келди. Дароо ичке кирди. Пайгамбарыбыздын бетин ачты. Кайтыш болгонун көрдү. Анын денеси, жүзү, бардык жери нурдай жаркырап жаткан эле. «Өлүмүңүз да өмүрүңүз сыяктуу кандай көркөм, йа, Расулаллах», - деп өптү. Көпкө ыйлады. Мубарек жүзүн жапты. Үйдөгүлөргө көңүл айтты. Мечит шарифке кирди. Минбарга чыгып, сахабаларга хутба окуду. Аллаху таалага мактоо айтып, Пайгамбарыбызга (саллаллаху алейхи ва саллам) салават айткандан кийин: «Ким Мухаммед алейхиссаламга ыйман келтирген болсо билсин, Мухаммед алейхиссалам кайтыш болду. Ким Аллаху таалага табына турган болсо Ал ар качан хайй (тирүү) жана баки (түбөлүк, өлбөйт)», - деди да **«Мухаммед алейхиссалам – расул. Андан мурда да расулдар келген. Ал да кайтыш болот. Ал кайтыш болсо же өлтүрүлсө диниңерден чыгасыңарбы? Эгер дининен чыга турган адам бар болсо Ал Аллаху таалага зыян келтирбейт. Өзүнө зыян келтирет. Дининен чыкпагандарга Аллаху таала сооpторду берет»** деген маанидеги «Али Имран» сүрөсүнүн 144-чү аятын окуду. Сахабаларга насыят айтып, сахабаларды тынчтандырды. Ушундайча бардыгы Расулуллахтын кайтыш болгондугуна көздөрү жетти. Сахабалардын жүрөгүнө кайгы менен касырет канжардай кадалды. Бардыгы тең көз жаштарын шорголотуп, сыздап ыйлашты.

Сахабалар эң алды менен бардык иштерди башкаруу үчүн Хазрети Абу Бакрды халифа кылып шайлашты. Ага ант берип, багынып, анын буйругу менен кыймылдай башташты.

Расулуллах хижраттын он биринчи жылы (м.632) Рабиул-аввал айынын 12-синде дүйшөмбү күнү шашке маал акыретке көчтү. Ал кезде камари жыл саноосу боюнча 63, шамси жыл саноосу боюнча 61 жашта болчу.

Пайгамбарыбызды Хазрети Али, Хазрети Аббас, Хазрети Фадл бин Аббас, Хазрети Кусам бин Аббас, Хазрети Усама бин Зейд, Хазрети Салих жуунтушту. Жуунткан кезде денесинен керемет

жыпар жыт чыгып турду. Андан кийин кепинделди. Бир төшөккө жаткырылып, мечитке алып барылды. Пайгамбарыбыз өзү айтканындай бардык адамдар мечиттен сыртка чыгышты. Периштелер бөлөк-бөлөк келишип, жаназа намазын окушту. Периштелер бүткөндөн кийин белгисиз бир үн: «Киргиле, Пайгамбарыңардын жаназасын окугула», - деди. Сахабалар топ-топ болуп ичке кирип, Расулуллахтын жаназасын имамсыз окушту. Адамдын көптүгүнөн жаназа намаздары шаршемби күнү кеч карайганда араң бүттү.

Сахабалар Пайгамбарыбыздын кабарынын казылуу маселесинде Хазрети Абу Бакр эскерткен мына бул хадиси шарифти негизге алышты: **«Пайгамбарлар рухтарын тапшырган жерге коюлушат».** Абу Талха Ансаринин (радыйаллаху анх) мазар түрүндө казган кабырына Шаршемби күнү түндүн ортосунда коюлду. Хазрети Аббастын баласы Кусам (радыйаллаху анх) кабырдагы кызматты бүтүрүп, эң акырынан чыккан эле. Ал мындай деди: «Расулуллахтын жүзүн эң акыркы болуп көргөн адам – менмин. Анын эриндери кыймылдап жаткан эле. Ага ийилип кулак тостум. Ал: **«Йа, Раббим! Үммөтүм!... Йа Раббим! Үммөтүм!...»** - деп жалбарып жаткан эле.»

Сүйүктүү Пайгамбарыбыз акыретке көчкөн күнү Абдуллах бин Зейд хазреттери «Йа, Раббим! Мага мына бул эки көзүм бир гана Сенин Хабибиңдин нурдуу жүзүн кароо үчүн керек болчу. Эми ал арабыздан кетти. Бизге көрүнбөй турган болгондон кийин эми көздөрдүн мага кажети жок. Йа, Раббим! Көзүмдү ала көр», - деп дуба кылды. Көздөрү көрбөй калды...

Динден чыгуу аракеттери

Пайгамбарыбыз кайтыш болгондон кийин динден чыгуу аракетери башталды. Бул аракеттер кеңири жайыла баштады. Алар менен күрөшүүгө Хазрети Абу Бакр чоң салым кошту. Эгер ошондой кайраттуу адам болбогондо бул балээ бүкүл Арабстанга жайылмак эле. Ошондуктан да, Хазрети Айша: **“Расулуллахтын руху алынгандан кийин араптар динден чыкты. Нифак өрчүдү. Атамдын мойнуна түшкөн жүк тоолорго түшкөндө аларды майдалатып жибере тургандыгы акыйкат эле”,** - деген.

Хазрети Абу Хурайда да: “Эгер Абу Бакр болбогондо Мухаммед алейхиссалам кайтыш болгондон кийин Анын үммөтү куруйт эле”, - деген. Ал дагы: “Өзүнөн башка илах болбогон Аллахка сөз беремин, Абу Бакр халифалыкты өз мойнуна албаганда Аллахка ибадат кылган адам калмак эмес эле”, - деп, ушу сөзүн үч жолу кайталаган эле.

Абу Ражаул Утариди айтат: “Мединага кирген кезде адамдардын жыйналганын жана бир адамдын: “Мен сага курман болоюн. Валлахи, сен болбогондо биз куруйт элек”, - деп экинчи бир адамдын башын өпкөнүн көрдүм.

“Бул экөө ким?” – деп сурадым. “Муртаддар менен согушканы үчүн Абу Бакрдын башын Омар өөп жатат”, - дешти”.

Хазрети Айша мындай деди: “Атам араптар дининен чыгып жатканда кылычын чыгарып, төөсүнө минген кезде Хазрети Али төөнүн ноктосун кармап: **“Сизге Расулуллахтын Ухуд согушунда айткан сөздөрүн айтайын: Кылычыңызды кынына салыңыз, өзүңүздү кооптуу ишке таштап, бизди кыйын жагдайда калтырбаңыз. Валлахи, сиздин башыңызга бир балээ келе турган болсо, сизден кийин Ислам түзөлбөйт”** - деди ”. (Эгер Хазрети Али Хазрети Абу Бакрдын халифа болгонуна каршы болгондо анын согушууга барып өлүүсүн кааламак. Ушинтип, халифалык үчүн өзүнө жол ачылар эле.)

Дагы да Хазрети Айша мындай деди: “Расуллулах кайтыш болгондон кийин арап тайпаларынын көбү дининен чыкты, муртад болду. Араптар арасында яхудилик, христиандык жана мунафыктык өрчүй баштады.

Мусульмандар кыш түнүндө жамгыр астында калган койлорго окшоп, чачыла баштады. Жада калса, ошол кездерде меккеликтердин көбү Исламдан чыгууга дайындалышты. Хазрети Сухайл бин Амр Каабанын эшигинин алдына туруп меккеликтерге таасирдүү сөздөрдү айтып, дининен чыгууларынын алдын алды.

Ислам тарыхында динди жокко чыгару, динден чыгуу маанисине келген “иртижа”, артка кайтуучу деген маанини берген “муртежи” сөздөрү ушул окуядан кийин колдонула баштады.

Пайгамбарыбыз кайтыш болгондон кийин мунафыктардын, яху-

дилердин жана христиандардын тукуруулары, азгыруулары менен адамдар топ-топ болуп диндеринен чыга башташты.

Хазрети Сухейл бин Амр Каабанын эшигинин алдына туруп, меккеликтерге мындай деди:

“Эй, меккеликтер! Силер мусулман болгондордун акыркылары болдуңар. Эми динден чыккандардын, Исламдан чыккандардын биринчилеринен болуп жүрбөгүлө! Валлахи, Расулуллахтын айтканындай Аллах бул Ислам ниматын баары бир толуктайт. Мен Анын ушул мен турган жерде туруп **“Мени менен бирге “Ла илаха иллаллах” дегиле, силерге карап араптар динге кирип, арап эместер силерге жизийа төлөсүн. Валлахи, Кисранын жана Кайсердин казыналары Аллах жолунда жумшалат”,** - дегенин уккамын. Ошол кезде Пайгамбарыбызды мазак кылгандардын кийин мусулман болуп, зекет менен садака жыйноочу болгондорун көрдүңөр. Валлахи, калгандары да ушунтип жолго келишти. Валлахи, мен мына бул нерсени жакшы билемин: Үстүбүздөгү күн чыгып- батканча бул диндин өкүмдөрү ааламда үстөмдүгүн эч жоготпойт. Араңардагы тиги адамдар силерди алдабасын. Мен билген ушул акыйкатты ал адамдар да билишет. Бирок, алардын Хашим уулдарына деген кызганычы жүрөктөрүн акыйкат кирбегендей кылып, мөөрлөп таштаган.

Эй, адамдар! Мен Курайш тайпасынын кургакта жана деңизде унаасы эң көп адаммын. Силер ыйманыңарды сактап, амирлериңерге (башчыларыңарга) багынгыла жана ага зекеттериңңерди төлөгүлө.

Эгер бул Ислам дини мен айткандай аягына чейин уланбаса мен силердин зекеттериңерди кайтарып берүүгө кепилмин”, - деп, ыйлады.

Ушундай кийин калк басылды.

Хазрети Сухейл бин Амр таасирлүү сөздөр менен меккеликтерди дининен чыгуудан баш тарттыргандан кийин Мекке бийлөөчүсү Аттаб бин Асид ортого чыкты.

Хазрети Сухейл бин Амр Бадр согушуна мушриктер менен бирге катышып, туткунга түшкөндө Пайгамбарыбыздын Хазрети Омарга ошол тууралуу: **“Бир күнү сен сын айта албаган бир**

жерге чыгып туруп, калкка сөз айтуусу да үмүт кылынат бул кишиден", - дегени анын ушул сөзү экенине белги берди.

Хазрети Омар да Сухейлдин (радыйаллаху анх) сөзүн уккан кезде Пайгамбарымыздын ал тууралуу айтканын эсине түшүрүп, ичинде Расулуллахка: **"Мен күбөлүк кыламын, сиз нагыз хак пайгамбар элеңиз",** - деген.

КАБЫР ӨМҮРҮ
Кабырда тирүү болуусу

Пайгамбарлар биз билбеген бир өмүр менен кабырларында тирүү болушат. Олуялар менен шейиттер да тирүү болушат. Тирүү болуулары бир гана сөз жүзүндө эмес, чыныгы түрдө иш жүзүндө. "Али Имран " сүрөсүнүн 169-чу аятында: **"Аллаху тааланын жолунда өлтүрүлгөндөрдү өлдү деп санабагыла. Алар Раббилеринин жанында тирүү. Ырыскыландырылууда",** - делинген.

Бул аяти карима шейиттердин тирүү экендигин көрсөтүүдө. Пайгамбарлар шейиттерден да илгери жана жогору турат. Ислам аалымдарынын айтуулары боюнча ар бир пайгамбар шейит болуп өлүшөт. Расулуллах алейхиссалам акыркы ооруганында: "Хайберде жеген тамагымдын усун тамырларымда сезип турамын", - деген. Бул хадиси шариф Расулуллахтын шейит болгонун билдирет.

Ошондуктан, Пайгамбарыбыздын бардык шейиттер сыяктуу кабырында тирүү экендиги ушул жерден да түшүнүлөт. **"Бухари"** жана **"Муслимде"** билдирилген хадиси шарифте: **"Мираж түнүндө Мусанын** (алейхиссалам) **кабырынын жанынан өткөзүлдүм. Мазарында намаз окуп турган эле",** - делинген.

Дагы бир хадиси шарифте: **"Аллаху таала топуракка пайгамбарларды чиритүүнү харам кылган",** - делинген. Мунун дурус экенин аалымдар бир оохдон билдиришкен. **"Бухари"** менен **"Муслимде": "Аллаху таала Мираж түнүндө бардык пайгамбарларды Пайгамбарымыздын жанына жиберди. Расулуллах аларга имам болуп эки рекет намаз окутту",** - деп жазылган.

Намаз руку менен сажда кылуу аркылуу жүзөгө ашырылат. Бал кабар алардын тирүү болуп, дене менен намаз окугандыгын көр-

сөтөт. Муса алейхиссаламдын кабырында намаз окуусу да ушуну көрсөтөт. «Мишкат» китебинин соңку томунда Мираж бөлүмүнүн биринчи тарабынын соңунда Муслимден алып Абу Хурайранын (радыйаллаху анх) көрсөткөн бир хадиси шарифинде: **«Аллаху таала мага көрсөттү. Муса** (алейхиссалам) **тердеп туруп намаз окуп турду. Арык болчу. Чачтары жайылбаган эле. Шенъе тайпасынын жигиттерине окшогон эле. Иса (алейхиссалам) Урва бин Масуд Сакафиге окшочу», -** делинген.

Шенъе – Йемендеги эки тайпанын аты. Бул хадиси шарифтер Пайгамбарлардын Раббилеринин жанында тирүү экендиктерин көрсөтөт. Алардын денелери рухтары сыяктуу назик болгон. Бүтүмдөрү катуу болбогондуктан материя жана рух ааламында көрүнө алышат.

Ошондуктан, Пайгамбарлар рухтары жана денелери менен көрүнүшөт. Хадиси шарифте Муса менен Иса алейхиссаламдын намаз окугандыктары билдирилген. Намаз окуу дегенибиз – ар түрдүү аракеттерди жасоо деген сөз. Бул аракеттер дене менен жасалат. Рух менен жасалбайт. Муса алейхиссаламды: **«Орто бойлуу, арык, чачтарын жыйнаңкы түрдө көрдүм», -** деп айтуусу рухун эмес денесин көргөнүн көрсөтөт.

Имам Байхаки мындай дейт: «Пайгамбарлар кабырга коюлгандан кийин руху денесине кайтарылат. Биз аларды көрө албайбыз. Алар периштелер сыяктуу көрүнбөй турчу абалга кирет. Бир гана Аллаху тааланын керемет иретинде буюрткан, тандалган адамдары гана көрө алышат». Имам Суйути дагы ушундай деген.

Көптөгөн адамдар (Расулуллахтын кабырына) салам бергенде кабырдан жооп кайтарылгандыгын угушкан. Башка кабырлардан да саламдарга жооп берилгендиги угулган.

Хадиси шарифте да: **«Мага салам берилгенде Аллаху таала рухумду артка кайтарат, ага жооп беремин», -** делинген.

Имам Суйути мындай дейт: «Расулуллах Аллахтын дидарын көрүү сезимине берилгендиктен денесиндеги сезимдерди унуткан. Бир мусулман салам бергенде руху бул абалдан чыгып, денелик сезимдери ээ болот. Дүнүйөдө ушундайлар да аз эмес. Бир дүнүйөлүк же акыреттик иш тууралуу катуу ойлонгондо адам жанындагыны сөзүн укпай калат. Аллахтын дидарына берилген адам башкалардын добуштарын уга алабы?»

Казы Ияд (Аяз) хазреттери **«Шифа»** китебинде Сулейман бин Сухаймдан алган риваятында: «Бир түнү түшүмдө Пайгамбарыбызды көрдүм. «Йа, Расулаллах! Сизге келип салам бергендердин саламын билесизби?» - деп сурадым. **«Ооба, билемин жана алардын саламдарына жооп беремин», - деди»,** - делинген.

Пайгамбарлардын кабырларында тирүү экендиктерин билдирген хадиси шарифтер өтө көп, алар бири-бирин кубаттайт. Мисалы: **«Кабырымдын жанында мен үчүн окулган салаватты угамын. Алыс жерде окулгандар мага билдирилет», -** делинген. Бул хадиси шарифти Абу Бакр бин Абу Шайба билдирген. Жана ушул сыяктуу хадиси шарифтер алты улуу хадис имамынын китептеринде кездешет.

Хазрети Абдуллах бин Аббастан Ибни Абуд-дуниянын жеткирген хадиси шарифинде: **«Кимде-ким таанышынын кабырына токтоп салам берсе кабырдагы мейит аны таанып, жооп берет. Таанбаган мейитке салам берсе мейит кубанат жана салам берет», -** делинген.

Ааламдын бардык элдеринде бир убакта салават айтып, салам берген адамдардын бардыгына Расулуллах кандай жеке-жеке жооп берет деген суроого түшкү малда үндүн бир заматта миңдеген калаага шоола чачканы сыяктуу деп жооп берилген.

Ибрахим бин Бишар хазреттери: «Ажылыктан кийин Пайгамбарыбыздын кабырын зыярат кылууга Мединага бардым. Кабырдын алдында салам бердим. Ваалейкесселам деген жооп уктум», - деген.

Расулуллах: **«Мен кайтыш болгондон кийин да дал тирүү кезимдегидей бардык нерселерди билип-түшүнүп турамын», -** деген. Дагы бир хадиси шарифте: **«Пайгамбарлар кабырларында тирүү болуп, намаз окушат», -** делинген.

Улуу олуя Сейийд Ахмед Рифаинин жана бир нече олуялардын Расулуллахка берген саламдарына жооп алгандыктарын жана Ахмед Рифаинин Расулуллахтын колун сүйүү абыроюна да жеткени тууралуу көптөгөн сахих китептерде жазылган.

Имам Суйути өзүнүн китебинде: «Бийик даражадагы олуялар Пайгамбарларды дал алар өлбөгөндөй өмүрдөгү адам сыяктуу

көрүшөт. Пайгамбарыбыздын Муса алейхиссаламды мазарында тирүү көрүүсү мужиза эле. Олуялардын да ушундай көрүүлөрү керемет болуп саналат. Кереметке ишенбөө жахилдиктен келип чыгат», - деген.

Ибн Хиббан, Ибн Мажа жана Абу Давуд билдирген хадиси шарифте: **«Жума күндөрү мага көп салават окугула. Алар мага билдирилет», -** делинген.

«Өлгөндөргө да билдирилеби?» - деп сурагандарга жооп катары:

«Топурак Пайгамбарлардын денесин чиритпейт. Бир момун мага салават окуган кезде бир периште мага үммөтүңөн баланчанын баласы баланча сага салам айтты жана дуба кылды деп кабарлайт», - делинген.

Пайгамбарыбыз алейхиссалам тирүү кезинде Аллаху тааланын сахабаларга жиберген ниматы, ырайымдуулугу болсо кайтыш болгондон кийин да үммөтү үчүн чоң нимат болуп кала берет. Канчалаган жакшылыктардын жаратылып үммөтүнө берилүүсүнө себепчи болот.

Бакир бин Абдуллах Музенинин жеткирген хадиси шарифинде Расулуллах: **«Менин тирүү болуп мына бул өмүрдө араңарда жүрүүм силер үчүн кайырлуу. Анткени, силер ичтеги ойлоруңарды мага айтасыңар. Мен да силерге айтамын. Кайтыш болгондон кийин өлүмүм да силер үчүн дал ушундай кайырлуу болот. Себеби, мен кеткенден кийин кылган амалыңар мага көрсөтүлөт. Жакшы иштериңерди көргөнүмдө Аллаху таалага шүгүрчүлүк кыламын. Жаман иштериңерди көргөнүмдө силер үчүн кечирим тилеймин», -** деген.

Кусам бин Аббас хазреттери Расулуллахты жерге берүү иштерине катышкан эле. Кабырдагы иш бүткөндөн кийин эң акырында ал чыкты. Ал: «Расулуллахтын жүзүн эң акыркы болуп көргөн адам – менмин. Кабырында мубарек эриндери кыймылдап жатты. Ага эңкейип кулак салдым. **«Йа, Раббим! Үммөтүм!.. Йа, Раббим! Үммөтүм!..»** деп жаткан эле», - деди.

Пайгамбарыбызды көрүү

Уктап жатканда же ойгоо кезде Расулуллах алейхиссалам көрүнүшү мүмкүнбү? Көрүнө турган болсо көрүнчү өзүбү же ага окшогон башка адамбы? Аалымдарыбыз буга ар түрдүү жооп беришкен.

Алар Расулуллахтын кабырда тирүү экендигин бир ооздон айтышкандан кийин анын көрүнө тургандыгын да айтышкан. Ушундай экендиги хадиси шарифтерден да түшүнүлөт. Бир хадиси шарифте: **«Мени түшүндө көргөн адам ойгоо кезинде көргөндөй болот», -** делинген. Ошондуктан, Имам Навави: «Аны түштө көрүү – Анын өзүн көрүү», - деди. Хадиси шарифте: **«Мени түшүндө көргөн адам дурус көргөн. Анткени, шайтан менин кейипиме кире албайт», -** делинген.

Ибрахим Лакани мындай дейт: «Хадис аалымдары Расулуллахтын түштөгү сыяктуу ойгоо кезде да көрүнө тургандыгын бир оздон билдиришкен. Эки жагдайга тең бир нече мисал келтирүүгө болот:

Муинуддин Чешти хазреттери барган элдеринде кабырларды зыярат кылып, ошол жерлерде бираз болчу. Барган жеринде таанымал болуп, атагы таралгандан кийин эч кимге билдирбестен жашыруун түрдө ал жерден кетип калчу. Ушундай саякаттарынын бири Мекке сапары эле. Меккеге барып, Каабаны зыярат кылды. Бираз убакыт Меккеде болуп, ал жерден Мединаи Мунавварага барды. Пайгамбарыбыздын кабырын зыярат кылган күнү анын күмбөзүнөн «Муинуддинди чакыргыла» деген үн угулду.

Бул үндү уккан чыракчы «Муинуддин» деп кыйкырды. Бир нече жерден «Лаббай, мырзам» деген үн угулду. Кийин зыяратчылар: «Кайсы Муинуддинди сурап турасыз, бул жерде Муинуддин атуу көп адам бар», - дешти.

Ушундан кийин чыракчы кайра кайтып, Равда-и мутаххаранын эшигинин алдына барып турду. Эки жолу **«Муинуддин Чештини чакыр!»** деген үндү укту. Чыракчы жамаатты карап: «Муинуддин Чештини сурап жатат», - деп кыйкырды.

Муинуддин Чешти хазреттери бул сөздөрдү угуп, башкача абалга түштү. Ыйлап, көз жашын төгүп, салават окуп, Пайгамбарыбыздын кабырына жакындап, адеп менен турду. Ушул кезде: **«Эй, Кутб-ул-машаих! Ичке кир!»** - деген добушту укту.

Пайгамбарыбыз: **«Сен менин диниме кызмат кылуучусуң. Сенин Индустанга баруућ керек. Индустанга бар. Ошол жерде Ажмир деген калаа бар. Ошол жерде менин неберем (урпагыман) Сейийд Хусейн деген адам бар. Ал жерге жихад ниети менен кеткен болчу. Ал азыр шейит болду. Ажмир капырлардын колуна өтөйүн деп турат. Сенин ал жерге барууңдун берекеси менен ал аймакка Ислам тарайт жана капырлар куруп, күчсүз жана таасирсиз калат», -** деди. Кийин Муинуддин хазреттерине бир анар берип: **«Мына бул анарды дыкатту карап, кайда бара тургандыгыңды көрүп ал»,** - деди.

Муинуддин Чешти Пайгамбарыбыздын берген анарын алып карады, чыгыш менен батыштын арасын толук көрдү.

Ахмед Рифаи хазреттери ажылыкка барган эле. Кайтаарында Мединаи Мунавварада Пайгамбарыбыздын мубарек кабырына барып, мына мындай ыр саптарын айтты:

«Алыс элек, топурагыңызды

Өбүш үчүн эй Мырзам.

Келе албай, өз ордума

Рухумду жиберчү элем.

Эми зыярат кылуу

Ниматы болду насип.

Колуңузду берсеңиз,

Бир өбөйүн, эй Хабиб!»

Ырды айтып болгонунда Пайгамбарыбыздын кабырынан мубарек колдору көрүндү. Сейийд Ахмед Рифаи ийилип, урмат менен Пайгамбарыбыздын колун өптү. Ошол жердегилердин бардыгы тең бул окуяга таңдануу менен күбө болушту.

Пайгамбарыбыздын мубарек колдорун өпкөндөн кийин Равдаи мутаххаранын эшигинин босогосуна жатты. Ыйлап, ошол жердеги жамаатка «Мени басып өткүлө» деп жалынды. Аалымдар башка эшиктерден чыгууга мажбур болушту. Ушул керемет ооздон оозго өтүп, бизге чейин келип жеткен.

Ибн Абидин хазреттеринин динге баш ийүүсүнүн таң ажайып абалдары, кереметтери менен аңыздары өтө көп. Бул аалым беш убак намазда Аттахыййатты окуган кезинде Расулуллахты өз көзү менен көрчү. Көрбөсө «намазым туура болбоду» деп ошол намазды кайрадан окучу.

Ислам аалымдарынан экинчи миң жылдыктын мужаддиди Имам Раббани Ахмед Фаруки Серхенди мындай дейт: «Рамазандын акыркы он күнүнүн биринде төшөгүмдө жаткан элем. Көзүмдү жумуп жаттым. Төшөгүмө бирөөнүн келип отурганын сездим. Көзүмдү ачканда Пайгамбарыбызды көрдүм

Ал: **«Сага ижазат жазууга келдим. Эч кимге мындай ижазат жазган эмесмин»,** - деди. Карасам ал ижазатнаманын текстинде бул дүнүйөгө таандык чоң лутуфтар, аркасында болсо о дүнүйөгө таандык инаяттар жазылган эле.»

Абдулкадир Гейлани **«Гунйа»** китебинде Ибрахим Тамимиден алып мындай дейт: «Хызыр алейхиссалам мага: «Эгер түшүңдө Расулуллахты көргүң келсе шам намазын окугандан кийин туруп аввабин намазын окуйсуң, куптанга чейин эч ким менен сүйлөшпөйсүң. Ар эки рекетте бир салам бересиң. Ар рекетте бир Фатиха сүрөсүн жана жети жолу Ихлас сүрөсүн окуйсуң. Куптан намазын жамаат менен окугандан кийин үйүңө барып, витирди окуйсуң. Уйкуга жатаарда да эки рекет намаз окуп, ар рекетте Фатихадан кийин Ихлас сүрөсүн жети жолу окуйсуң. Намаздан кийин сажда кылып, жети жолу Аллаху таалага истигфар айтып, жети жолу «Субханаллахи валхамдулиллахи вала куввата илла биллахил алиййил азыйм» дейсиң. Кийин башыңды саждадан көтөрүп, отуруп, колдоруңду ачып, «Йа хаййу, йа каййум, йа зал жалали вал икрам, йа илахал аввалина вал ахирин ва йа Рахман-ад-дунйа вал ахирати ва рахимахума, йа Рабби, йа Рабби, йа Рабби, йа Аллах, йа Аллах, йа Аллах» дейсиң. Кийин ордуңан туруп, ошол дубаны кайра окуйсуң. Кийин саждага барып ушул дубаны дагы окуйсуң. Кийин башыңды саждадан көтөрүп, кыбылага карап каалаган ка-

лыбыңда жатып уктайсың. Уйкуга кеткенче Пайгамбарыбызга салават айтысың», - деди.

Мен: «Бул дубаны сага үйрөткөн адамды мага билдир», - дедим. Хазрети Хызыр: «Мага ишенбейсиңби?» - деди. «Мухаммед алейхиссаламды хак Пайгамбар кылып жиберген Аллаху таалага ант кыламын, сага ишенемин», - дедим.

Хызыр алейхиссалам: «Мен Расулуллахтын бул дубаны үйрөткөн жана осуят кылган кездеги сухбатына катышкамын. Бул дубаны Ал үйрөткөн адамдардан үйрөнүп алдым», - деди.

Мен Хызыр алейхиссалам айткандай кылдым. Төшөгүмө жатып Пайгамбарыбызга салават айта баштадым. Пайгамбарыбызды көрөмүн деген кубанычтан уйкум ачылып, таңга чейин уктай албадым.

Багымдат намазын окуп, күн көтөрүлгөнчө отурдум. Духа (шашке) намазын окудум. Өз-өзүмө: «Кечке жетсем кече кылганымды дагы жасаймын», - дедим. Ошол кезде уктап калыптырмын. Түшүмдө периштелер келип, мени Жаннатка алып барышты. Ал жерде жакут, асыл таштар менен инжилерден жасалган үйлөр менен сарайлар, бал, сүт жана Жаннат суусундарынан өзөндөрдү көрдүм.

Мени Жаннатка алып барган периштелерден: «Мына бул үй кимге?» - деп сурадым. Периштелер: «Сен кылган амалды кылгандарга», - деди. Жаннаттын даамдарын жегизип, суусундарынан ичмейинче мени ал жерден чыгарбады. Кийин мени Жаннаттан чыгарып, баягы ордума алып келди.

Кийин Пайгамбарыбыз алейхиссалам жанынан жетимиш пайгамбар жана ар сабы батыш менен чыгыштын арасындай болуп жетимиш сап периштелер менен келип, мага салам берип, колуман кармады. Ушул кезде мен: «Йа, Расулаллах! Хызыр алейхиссалам мына бул хадиси шарифти сизден уккандыгын айтты», - дедим. Пайгамбарыбыз: **«Хызыр туура айтыптыр. Айткандары чын. Хызыр жер бетиндегилердин эң аалымы. Дервиштердин башчысы. Жер бетиндеги Аллах аскерлеринин бири»,** - деди.

Мен: «Йа, Расулаллах! Мен орундаган амалды орундаган адамга менин көргөнүмөн башка нерсе көрсөтүлөбү?» - дедим. **«Сенин**

көргөнүңөн артык эмне билүү мүмкүн? Сен Жаннатагы ордуң менен макамыңды көрдүң. Жаннаттын жемиштеринен жеп, суусундарынан ичтиң. Мени менен бирге периштелер жана пайгамбарларды көрдүң. Хури кызыңды көрдүң», - деди.

«Йа Расулаллах! Мен орундаган амалды орундап, түшүндө менин көргөнүмдү көрбөгөн адамга мага ихсан болгон нерселер бериледи?» - дедим. **«Мени хак пайгамбар кылып жиберген Аллаху таалага ант кыламын, ал адамдын кылган чоң күнөөлөрү кечирилет. Аллаху тааланын ал адамга деген ачуусу басылат. Мени хак пайгамбар кылып жиберген Аллаху таалага ант кыламын, бул амалды кылган адам түшүндө сенин көргөнүңдү көрбөсө да сага берилгендер ага да берилет. Көктөн бир добуш Аллаху таала бул ишти кылган адамды жана чыгыштан батышка чейинки Мухаммед алейхиссаламдын үммөтүн кечирди деген добуш келет»,** - деди.

«Йа, Расулаллах! Сиздин жамалыңыз менен Бейишти көргөнүмдөй ал адамга да ушулар насип болобу?» - дедим. **«Ооба, бардыгы тең берилет»,** - деди. «Йа, Расулаллах! Эркек жана аял бардык момундарга ушул дубаны үйрөтүү жана сообун билдирүүгө болобу?» дегенимде: **«Мени хак пайгамбар кылып жиберген Аллаху таалага ант кыламын, бул ишти Аллаху тааланын бактылуу кылып жараткан адамдарынан башка адам кылбайт», -** деди.

Түшүндө Пайгамбарыбыз Мухаммед алейхиссаламдын чын жүзүн көргөн адам анын өзүн көргөн болуп саналат. Анткени, шайтан анын кейпине кире албайт. Бирок, шайтан башка кейипке кирип көрүнө алат. Расулуллахты таанымбаган адамдын аны айырмалай алуусу оңойго турбайт.

Кээ бир аалымдар: «Пайгамбарыбызды ар түрдө көрүү анын өзүн көрүү болот. Бирок, бул ал адамдын диндеги кемчилигинин белгиси. Пайгамбарыбызды түшүндө чын түрү менен көргөн жана момун болуп кайтыш болгон бардык адам Жаннатка барат», - дешкен.

Абу Хурайра (радыйаллаху анх) Пайгамбарыбыздын мындай хадиси шарифин билдирди: **«Бир адам Жума түнүндө эки рекет намаз окуса ар рекетте Фатиха менен Аятул курсини бир-**

бирден, Ихлас сүрөсүн он беш жолу окуса, намаздан кийин миң жолу «Аллахумма салли ала Мухаммедин набии-ул-уммии» десе келерки Жума келе электе мени түшүндө көрөт. Ал адамдын өткөн жана келечектеги бардык күнөөлөрү кечирилет. Жаннат мени көргөндөр үчүн дайындалган».

Пайгамбарыбыздын кабырын зыярат кылуу

Пайгамбарыбыз: **«Кимде ким мен кайтыш болгондон кийин мени зыярат кылса мени тирүү кезинде зыярат кылгандай болот», -** деген. «Мирати-и Медина» китебинде билдирилген бир хадиси шарифте: **«Кабырымды зыярат кылган адамга шапаат кылуум важиб болду», -** делинген. Бул хадиси шарифти Ибн Хузейма, Беззар, Дара Кутни жана Табарани жеткирген. Баззар хазреттеринин билдирген башка бир хадиси шарифте: **«Кабырымды зыярат кылган адамга шапаатым халал болду», -** делинген.

«Муслим-и шариф» китебинде жана Абу Бакр бин Меккаринин «Муъжам» китебинде билдирилген хадиси шарифте: **«Бир адам мени зыярат кылууга келсе жана башка нерсеге ниети болбосо кыямат күнү ага шапаат кылуума ылайык болот», -** делинген. Бул хадис Расулуллахты зыярат кылуу үчүн Мединага баргандарга шапаат кыла тургандыгын билдирет.

Дара Кутни жеткирген башка бир хадиси шарифте: **«Ажылык кылып, мени зыярат кылбаган адам мени таарынткан болот»,** - делинген. Расулуллахтын өзүн зыярат кылууну каалоо үммөтүнүн ушул жолдон да сооп алуулары үчүн.

Ошондуктан, фыкых аалымдарыбыз ажылык милдетин аткаргандан кийин Мединага барып, Пайгамбар мечитинде намаз окушчу. Кийин Равда-и мутаххара менен минбар-и мунирди жана Арши аладан абзал болгон кабырын, кийин отурган, жүргөн, сүйөнгөн жерлерин, вахий келгенде таянган тиреги жана мечит салынып жатканда жана оңдоо жүргүзүлгөндө иштеген жана акча берүү урматына ээ болгон сахабалардын, табииндин ткөн жерлерин зыярат кылчу. Алардан кийин келген аалымдар менен салихтер да ажылыктан кийин Мединага барып, фыкых аалымдарыбыздын жасагандарын жасашчу. Азыр да ажылар ушуну карманып, Мединага зыяратка барышат.

Ислам аалымдарынын чырагы – Абу Ханифа хазреттери: «Мустахабдардын эң жогоруларынан бири болгон «кабырды зыярат кылуу иши» важиб даражасына жакын бир ибадат болуп саналат», - деген.

Пайгамбарыбыздын кабырын зыярат кылууга барган адамдын көп салават айтуусу керек. Окулган бул салават менен саламдардын Пайгамбарыбызга жете тургандыгы хадиси шарифте билдирилген. Сүйүктүү Пайгамбарыбызды зыярат кылуу адеби мындайча түшүндүрүлөт:

Медина калаасы алыстан көрүнгөн кезде салават менен салам айтылат. Кийин: *«Аллахумма хаза хараму набиййика, фажалху викайатан ли мин-ан-нар ва аманан мин-ал-азаб ва су-ил-хисаб»* деп айтылат. Мүмүкүндүк болсо калаага же мечитке кирерден мурда гусул алынат. Жакшы жыт себинет. Жаңы, таза кийим кийилет. Анткени, булар таазим менен урматты билдирет. Медина-и мунавварага салмактуу, карапайым жана үнсүз кирилет. *«Бимиллахи ва ала миллати Расулиллах»* дегенден кийин «Исра» сүрөсүнүн 80-чи аятын окуу керек. Андан кийин *«Аллахумма салли ала Мухаммедин ва ала аали Мухаммед. Вагфир ли зунуби вафтах ли абваба рахматика ва фадлика»* деп, Масжидул Набавиге кирилет. Кийин Расулуллахтын минбарынын жанында эки рекет тахиййатул-масжид намазын окуу керек, минбардын тиреги оң далыга келе тургандай болуп туруу керек.

Сүйүктүү Пайгамбарыбыз ушул жерде намаз окучу. Бул жер – Пайгамбарыбыздын кабыры менен минбарынын арасы. Хадиси шарифте: **«Кабырым менен минбарымдын арасы Бейиш бакчаларынын бир бакчасы. Минбарым хавузумдун үстүндө»,** - делинген. Кийин зыярат кылуучу адам Аллаху таалага Расулуллахтын мубарек кабырын зыярат кылууну насип эткени үчүн сажда кылуу керек. Дубадан кийин туруп Пайгамбарыбыздын кабырына, кабырындагы бөлмөсүнө жакындоо керек, арканы кыбылага каратып Расулуллахтын жүзүнө карап эки метр узакта адеп менен туруу керек. Андан жакын барууга болбойт. Кичи пейилдик менен башын ийип турат. Аллаху тааланын Курани кариминде буюрганындай Расулуллахка ал тирүү болуп, анын жанында тургандай адеп менен туруу керек. Колун кабырдын дубалына койбой, алысыраак, адеп менен туруу аскан урматтуулукту билдирет. Намазда тургандай туруу керек.

Расулуллахын мубарек келбетин көз алдына элестетип, анын өзүн тааный тургандыгын, сөзүн, саламын жана дубаларын уга тургандыгын, жооп берип, амин дей тургандыгын ойлоо керек. Пайгамбарыбыз: **«Ким мага кабырымда салават окуса аны угамын», -** деген. Дагы бир хадиси шарифте Расулуллахтын кабырына бир периштенин өкүл кылып калтырылганы, ал периштенин үммөтүнөн салам бергендердин саламын ага жеткире тургандыгы айтылган. Кийин: *«Ассаламу алейка йа Сейийди йа Расулаллах! Ассаламу алейка йа набиаллах! Ассаламу алейка йа Сафийаллах! Ассаламу алейка йа Хабибаллах! Ассаламу алейка йа Набиаррахмати! Ассаламу алейка йа Шафиал-уммати! Ассаламу алейка йа Сейийд-ал мурсалин! Ассаламу алейка йа Хатаманнабиин!»*

Аллаху таала сизге эң жогору сый менен жакшылыктарды ихсан кылсын. Мен сиздин пайгамбарлык милдетиңизди аткарганыңызга күбөлүк кыламын. Аманатты орундадыңыз. Үммөтүңүзгө насыят айттыңыз. Кайтыш болгонго чейин Аллаху тааланын жолунда жихад кылдыңыз. Аллаху таала сизге кыямат күнүнө чейин салават менен салам айтсын. Йа, Расулаллах! Биз сизге өтө алыс жерлерден келдик. Сиздин кабырыңызды зыярат кылуу, сиздин акыңызды өтөө, сиздин жасагандарыңыздын өз баасын берүү, сизди зыярат кылуу, сиздин Аллаху тааланын хузурунда бизге шапаатчы болууңузду сурап келдик. Анткени, каталарыбыз башыбыздан ашат. Күнөөлөрүбүз далыбыздан басты. Йа, Расулаллах! Сиз ары шапаат кылуучу, ары шапааты кабыл кылынган адамсыз. Махмуд макамы сизге убада кылынган.

Аллаху таала да Курани каримде («Ниса» сүрөсүнүн 64-чү аятында): **«Биз ар бир пайгамбарды бир гана Аллаху тааланын буйругу менен (өзүнүн коому) ага баш ийүү үчүн жибердик. Алар зулумдук жасагандан кийин келип, Аллаху тааладан кечирим сурашат. Расулум да алар үчүн кечирим тилесе, Аллаху тааланы албетте тооболорду кабыл кылуучу жана ырайымдуулук кылуучу абалда табат», -** *деген. Биз сиздин даргахыңызга келдик. Бирок, биз өзүбүзгө зулумдук жасадык. Күнөөлөрүбүздүн кечирилүүсүн сурайбыз»,* - деши керек.

«Йа, Расулаллах! Аллаху тааланын даргахында бизге шапаат кылыңыз. Йа, Расулаллах! Аллаху тааладан биздин рухубузду сүннөтүңүз боюнча алуусун, эртең кыямат күнүндө сиз ме-

нен бирге махшар жерине бара тургандардын арасына кошууну, сиздин булагыңызга барып, ошондон ичүүнү насип кылуусун тилеңиз. Йа Расулаллах! Сизден шапаатыңызды сурап келдик», - деп дуба кылуу керек жана **«Эй, Раббибиз! Бизди жана бизден мурунку ыйман келтирген туугандарыбызды кечире көр. Ыйман келтиргендерге жүрөгүбүздө эч кандай кек калтырба. Эй, Раббибиз! Чынында, сен шапаат менен ырайымдуулук ээсисиң»** деген маанидеги «Хашр» сүрөсүнүн 10-чу аятын окуу керек.

Кийин салам айтып жибергендердин саламын жеткирип, *«Ассаламу алейка йа Расулаллах! Мына бул адам сиздин Аллаху тааланын алдында ага шапаатчы болууңузду каалайт. Ага жана бардык мусулмандарга шапаат кылыңыз»* деш керек жана каалаганынча салават окуу керек. Кийин жарты метр оң жакка, Абу Бакр Сыддыктын (радыйаллаху анх) баш жагына барып, *«Ассаламу алейка йа халифата Расулиллах! Ассаламу алейка йа рафикаху фил-гаар! Ассаламу алейка йа аминаху алал-асрар! Аллаху таала ушул үммөтүнүн имамы иретинде сизге жогору даражада сый берсин. Сиз Расулуллахка эң жогорку сыпатта халифа болдуңуз. Эң жакшы түрдө анын сүннөтүн кармандыңыз. Муртаддар менен жана туура жолдон тайгандар менен күрөштүңүз. Ар дайым акыйкатты айттыңыз. Кайтыш болгонго чейин хак жолдогуларга көмөкчү болдуңуз. Аллаху тааланын саламы, ырайымы менен берекеси жаасын. Аллахым! Ырайымдуулугуң менен, ага деген сүйүүбүз менен рухубузду ал. Ага деген зыяратыбызды бош кылба», - деп дуба кылуу керек. Кийин дагы жарты метр оңго жылып, Хазрети Омардын кабырынын тушуна туруп, «Ассаламу алейка йа Эмир-ал муминин. Ассаламу алейка йа Музхир-ал Ислам! Ассаламу алейка йа Муксир-ал-аснам! Аллаху таала сизге эң жакшы сыйларды берсин. Тирүү кезиңизде да, кайтыш болгон соң да Ислам менен мусулмандарга көмөк бердиңиз. Жетимдерге кепил болдуңуз. Туугандарга жакшылык жасадыңыз. Мусулмандарга алар өзүнөн ыраазы болгон, туура жолду карманган жана адамдарды туура жолго чакырган жол баштоочу болдуңуз. Алардын мүшкүлдүктөрүн чечтиңиз, иштерин ирееттедиңиз. Кедейлерин байыттыңыз, жараларын таңдыңыз. Сизге Аллаху тааланын саламы, ырайымы менен берекеси жаасын!»* - деш керек.

Кийин хазрети Абу Бакр менен Хазрети Омарга (радыйаллаху анхум) *«Ассаламу алайкума йа даджиай-Расулиллах ва рафикайхи ва вазирайхи муширайхи вал муавинайни лаху алал-кийами фид-дини вал каимайни бадаху би-масалих-ил-муслимин! Аллаху таала сиздерге эң жакшы сыйларды берсин. Расулуллахтын бизге шапаат кылуусун Аллаху тааладан, биздин эмгегибизди кабыл кылуусун, биздин Ислам дини боюнча өлүп, ошол боюнча тирилүүбүздү, кыямат күнү Расулуллахка жакын адамдардын арасына жыйноосун тилөө үчүн сиздерди Расулуллахтын жанында васила кылабыз»,* - деш керек.

Кийин өзүнө, ата-энесине, дуба сурагандарга жана бардык мусулмандар үчүн дуба кылуу керек. Ошондон кийин Расулуллах алейхиссаламдын мубарек жүзүнө карап: *«Эй, Аллахым!* **«Биз бардык пайгамбарды бир гана Аллаху тааланын буйругу менен коомунун өзүнө багынуу үчүн жибердик. Алар өздөрүнө зулумдук жасагандан кийин келет, Аллаху тааладан кечирим сурайт. Расулум да алар үчүн истигфар кыла турган болсо Аллаху таала албетте тооболорду кабылдап, ырайымдуулук кылат», -** *деп буюрасың.* («Ниса» сүрөсү, 64) *Йа, Раббим! Сенин улуу сөзүңө баш ийип, буйругуңа моюн сунуп, сүйүктүү Пайгамбарыңдын Сенин даргахыңда бизге шапаат кылуусун каалайбыз»* деп дуба кылгандан кийин алдында окуган «Хашр» сүрөсүнүн **«Эй Раббибиз! Бизди жана ыйман менен бизден мурда өткөн туугандарыбызды кечире көр. Ыйман келтиргендер үчүн жүрөгүбүздө кек калтырба. Эй, Раббибиз! Акыйкат, сен өтө шапаатчыл жана ырайымдуусуң»** деген маанидеги 10-чу аятын жана *«Раббанагфир лана ва ли-аба-ина ва ли-уммахатина ва ли-ихванинал-лазина сабакуна бил-имани», «Раббана атина...» жана «Субхана раббика...»* аяттарын окуп, хүжра-и саадатка (Мединадагы Пайгамбарыбыздын, Хазрети Абу Бакрдын жана Хазрети Омардын кабырлары жайгашкан бөлмөгө) кылган зыяратын аяктайт.

Андан кийин Расулуллахтын кабыры менен минбары арасындагы Абу Лубаба хазреттеринин өзүн байлап тообо кылган тирекке барат. Ушул жерде эки рекет намаз окуп, Аллаху таалага тообо кылып, истигфар кылат. Каалаган дубаларын окуйт. Кийин Равда-и мутаххарага (Пайгамбарыбыздын кабыры менен мечити-

нин ошол доордогу минбарынын арасындагы жер) барат. Бур жер төрт бурч шекилиндеги жер. Бул жерде каалашынча намаз окуйт. Дуба окуйт. Таспихтерди айтат. Аллаху таалага шүгүрчүлүк кылат. Кийин минбарга барат. Расулуллахтын берекесине жетүү ниети менен Пайгамбарыбыз хутба окуганда мубарек колун коюп тура турчу жерине өз колун коёт. Ушул жерде эки рекет намаз окуйт. Аллаху тааладан тилектерин сурайт. Аллаху тааланын (ачуусунан) азабынан ырайымдуулугуна сыйынат. Кийин Ханнана тирегине барат. Бул тирек -Расулуллах хутба окуу үчүн минбарга өткөн кезде өзүн таштап кеткени үчүн ыйлап, кийин Пайгамбарыбыз аны барып кучактаганда тынчтанган тирек. Бул жерде болгон кезинде түндү Курани карим окуу менен өткөрүп, Аллаху тааланы зикир кылуу менен, минбар менен кабырдын жанында ачык жана ичтен дуба окуу менен жана рабыта кылуу менен алектенүү керек.

Расулуллахтын мубарек жубайларынын бөлмөлөрү Пайгамбар мечитинин курамына кошулуудан мурда хужра-и саадаттын кыбла жагында орун өтө аз эле. Ал жерде муважаха-и саадатка (кабырдын кыбыла жак бетине) карама-каршы туруу кыйын болчу. Зыяратчылар хужра-и саадаттын равда-и мутаххара дубалындагы эшиктин алдында кыбылага карап туруп салам берчү. Ошондон кийин Имам Зайнал Абидин равда-и мутаххараны арт жагында калтырып салам берчү. Узак жылдар бою зыярат ушундайча кылынды. Мубарек аялдарынын бөлмөлөрү мечитке кошулгандан кийин муважаха-и шарифа терезеси алдында туруп зыярат кылына турчу болду.

Хазрети Айшанын бөлмөсү үч метр бийиктикте, кирпич менен курма бактарынан салынган эле. Батыш жана түндүк жагында эки эшиги бар. Батыштагы эшиги равда-и мутаххара жагында. Хазрети Омар халифалыгынын соңку жылдарында касиеттүү мечитти кеңейтип жаткан кезде хужра-и саадаттын айланасына таштан дубал салдырды.

Абдуллах бин Зубайр халифалыгы кезинде бул дубалды кулатып, кара таштан андан да мыкты кылып салдырды. Үстү ачык болгон дубалдын түндүк жагында бир эшиги бар болчу. Хазрети Хасан кырк тогузунчу жылы кайтыш болгон кезде осуяты боюнча Хазрети Хусейн агасынын денесин хужра-и саадаттын эшигине алып келип, дуба кылайын деп жаткан кезде ушул жерге коюлат деп ойлоп ичке киргизилүүсүн каалабагандар чыккандан кийин Баки мазар-

лыгына жерге берди. Алдыда мындай окуяларга туш келбөө үчүн халифалар дубал менен бөлмөнүн эшигин жаптырып салышкан.

Омаяддар (Амавилер) халифасынын алтынчысы Валид Мединанын бийлөөчүсү болуп турган кезде Мечит саадаттын дубалын бийиктетип, төбөсүн чакан күмбөз менен жаптырды. Үч кабыр сырттан көрүнбөй тургандай жана ичине кирүүгө болбой тургандай болуп калды. Омар бин Абдулазиз Медина бийлөөчүсү болуп турганда 707 (х.88) жылы халифа Валиддин буйругу менен Пайгамбарыбыздын аялдарынын бөлмөлөрүн буздуруп, Мечит саадатты кеңейтти. Ошону менен катар ушул дубалдын айланасына беш бурчтуу жана эшиксиз экинчи бир дубал тургузду.

Иракта Зенгилер башкарган Атабектер мамлекетинин вазири жана Салахаддин Аййубинин агасынын уулу болгон Жамалиддин Исфахани 1189 (х.584) жылы хужраи саадаттын сырткы дубалынын айланасына сандал жана кара бактан мечиттин төбөсүнө чейин созулган тор жасатты.

Бирок, өрт чыгып, 1289-жылы өрттөнүп кеткенден кийин анын ордуна темирден жасалып, жашылга боёлду. Бул тор **шебеке-и саадат** деп аталат. Шебеке-и саадаттын кыбыла жагы **муважаха-и саадат,** чыгыш жагы **кадам-и саадат,** батыш жагы **равда-и мутаххара,** түндүк жагы **хужра-и Фатима** деп аталат.

Мекке-и мукаррама Медина-и мунаввaранын түштүгүндө болгондуктан Наби мечитинин ортосунда, б.а., равда-и мутаххарада кыбылага караган адамдын сол жагында хужра-и саадат, оң жагында минбари шариф жайгашкан болот.

847 (х.232)-жылы шебеке-и саадат жайгашкан жери менен сырткы дубалдардын арасына жана ушул жердин сыртына мраморлор төшөлдү. Бул кызматты эң акырынан Султан Абдулмажид хан аткарды.

Хужра-и саадаттын беш бурчтуу дубалдары менен кошо үстүнө **куббатун-нур** деген чакан күмбөз да жасалган эле. Осман падышалары жиберген **кисва-и шарифа** (жабуу) да ушул күмбөздүн үстүнө жабылды. Куббатун-нурдун үстүнө келе турчу Мечит саадаттын чоң жашыл күмбөзү **куббатул-хадра** деп аталат. Шебеке-и саадат деген тордун сырткы жагына жабылган жабуу куббатул-хадра деген кемерлерге асылган. Ушул ички жана сырткы пардалар **саттара** деп аталат.

Шебеке-и саадаттын чыгыш, батыш, түндүк, жактарында бир-бирден эшиктер бар. Шебеке-и саадаттын ичине Харем шариф кожоюндарынан башка адам кире алчу эмес. Ансыз да эшиги менен терезеси жок, бир гана күмбөздүн ортосунда бир тешик бар, ал темир торлор менен жабылган. Ушул тешиктин туурасында куббатул-хадрага да бир тешик ачылган. Мечит шарифтин күмбөзү 1837 (х.1253) жылга чейин коргошун түстө болчу. Стамбулдагы Султан Экинчи Махмуд Адли хандын буйругу менен жашылга боёлду. 1872 (х.1289)-жылы Абдулазиз хандын буйругу менен кайтадан боёлду.

Мечит саадатты оңдоого жана коздотууга Султан Абдулмажид хан сыяктуу көп акча жумшап, күчүн салган адам болгон эмес. Ал харамейнди (Мекке менен Мединаны) оңдоого жети жүз миң алтын жумшап, оңдоо иштери 1861 (х.1277)-жылы аяктаган.

Пайгамбар мечитин оңдоо үчүн миңдеген алтын жумшаган Султан Абдулмажид хан анын мурунку калыбын Стамбулдагы Хырка-и шариф мечитинде көрүүнү каалап, 1850-жылы инженер мектептеринин устаттарынын бири, сүрөтчү Хажы Иззет Мырзаны Мединага жиберди. Иззет Эфенди пайгамбар мечитинин бардык жерлерин өлчөп, элүү үч эсе кичирейтилген үлгүсүн бир жылда жасап чыгып, Стамбулга жиберип, ал эми Султан Абдулмажид хан жасаткан Хырка-и шариф мечитине коюлган.

Абдулмажид хандын оңдоосунан кийин кыбыла дубалы менен шебеке-и саадаттын арасы жети жарым метр, чыгыш дубалынан кадам-и саадат торуна алты метр, шебеке-и Шаминин кеңдиги он бир метр, муважаха-и шарифа тору менен шебеке-и Шами арасындагы алыстык он тогуз метр болду. Небеви мечитинин кыбыла тарабынан кеңдиги жетимиш жети метр, кыбыла дубалынан Шами дубалына чейинки узактыгы жүз он жети метр. Хужра-и саадат менен минбар арасындагы равда-и мутаххаранын кеңдиги он тогуз метр. Османдыктар тарых сахнасынан кеткенден кийин Ислам ааламы башсыз калгандыктан ушул ыйык калааларды ээлеп алгандар өз ойлоруна салып бир катар өзгөртүүлөрдү киргизишти. Ушундайча Ислам халифаты доорундагы такыбаа жана салих мусулмандар жасаткан баа жеткис тарыхый баалуулуктар кыйратылып, талкаланды.

Пайгамбарыбызды зыярат кылгандан кийин Баки мазарлыгына баруу, ал жердегилерди зыярат кылуу дагы мустахаб. Кийин башка кабырларды, айрыкча, шейиттердин мырзасы болгон Хазрети Хамзанын кабырын зыярат кылуу керек. Ошондой эле, Бакиде Хазрети Аббасты жана ошол жердеги Хасен бин Алини, Зейнелабидинди, уулу Мухаммед Бакир жана баласы Жафар Садык, эмирул-муминин Хазрети Османды, Расулуллахтын уулу Ибрахимди, Пайгамбарыбыздын ошол жердеги жубайларын, эжеси Сафияны жана башка сахабалар менен табииндерди зыярат кылуу керек. Бакидеги Фатима мечитинде намаз окуу керек. Бейшемби күнү Ухуд шейиттерин зыярат кылуу мустахаб. Ал жерде «Саламун алайкум бима сабартум. Фанима укбаддар. Саламун алайкум йа ахла дар-ил-кавмил-муминин ва инна иншаллаху ан карибин бикум лахикун» деш керек.

Хужра-и саадатты зыярат кылгандардын өтө дыкат болуулары керек. Көңүлдөрүндө дүнүйөлүк ой болбоо керек. Мухаммед алейхиссаламдын касиеттүү нуру менен даражасынын улуулугун ойлоо керек. Дүнүйө иштерин жана чоң адамдар менен кездешип, пайда көрүүнү жана соода-сатык ниетинде кылынган дубаларды Аллаху таала кабыл кылбайт, тилектерин кабыл кылбайт.

Хужра-и саадатты зыярат кылуу маанилүү ибадат болуп саналат. Буга ишенбегендердин ыймансыздыктарынан коркулат. Анткени, булар Аллаху таалага, Расулуна жана бардык мусулмандарга каршы чыккан болуп саналат. Малики аалымдарынын бир канчасы Расулуллахты зыярат кылуу важиб деген болсо да анын мустахаб экендигине аалымдар бир ооздон чечим кабылдашкан.

Тавассул

Пайгамбарыбыз менен бардык убакытта – ал жаратылуудан мурда, жаратылганынан кийин, өмүрүндө жана кайтыш болгондон кийин кабыр ааламында тавассул кылынган, кыямат күнү тирилгенден кийин Арасат майданында жана Бейиште да тавассул кылынат. Мындайча айтканда Пайгамбарыбызды ортого коюп Аллахтан тилектер суралган. Аллахү тааланын өз махабатына жетүүдө, Ага жакындоо менен муктаждыктардын канааттандырууларына себепчи кылган туш келген нерсеси тавассулга (себепчи, васила) жатат.

Расулуллах менен тавассул кылуу, башкача айтканда, Расулуллахты Аллаху тааланын алдында өз тилектеринин кабыл болушуна василе (себепчи, арачы) кылуу, анын жардамын жана шапаатын суроо жаиз. Булар – пайгамбар алейхимуссалам, салаф-и салихин, аалымдар жана башка да мусулмандардын кылымдардан бери жасап келе жаткан амалдары. Мусулмандардын эч кайсынысы буга жаман көз менен караган эмес. Азыркыга чейин жолдон адашкан сектанттардан башка буга каршы чыккан эчким кездешкен эмес.

Адамдардын атасы Адам алейхиссалам жер бетине түшүрүлгөн кезде Расулуллах алейхиссаламды васила кылган. Муну сүйүктүү Пайгамбарыбыз бир хадиси шарифинде мындай айтып берген: “Адам (алейхиссалам) **Бейиште кетирген катасына байланыштуу Бейиштен чыгарылганда: “Йа Раббим! Мени Мухаммеддин урматына кечире көр”, - деди. Аллахү тала: “Эй Адам! Сен Мухаммедди кайдан билдиң. Мен аны али жараткан жокмун го”, - деди. Адам** (алейхиссалам): **“Йа Раббим! Мени жаратып, мага рух берген кезиңде, көзүмдү ачып караганымда арштын четинде “Ла илаха иллаллах Мухаммадан расулуллах” деген жазууну көрдүм. Ысымын ысымың менен бирге жазган, сүйгөн адамың ошол болуш керек”, - деди. Аллаху таала: “Туура айтасың эй Адам! Жараткандарымдын ичинен эң катуу жакшы көргөнүм – ал. Анын урматына кечирим сураганың үчүн сени кечирдим”, - деди.”** Бир риваят боюнча: **“Ал сенин тегиңен келе турган бир пайгамбар. Аны жаратпаганымда сени, үй-бүлөңдү жаратмак эмесмин. Аны шапаатчы кылып көрсөткөнүң үчүн сени кечирдим”-** деген.

Буга (тавассулга) катыштуу миңдеген мисалдар бар. Аларды бир канчасы төмөндө келтирилди:

Эки көзү көр бир адам көздөрүнүн ачылуусу үчүн Пайгамбарыбыздан дуба кылуусун сурады. Пайгамбарыбыз: **“Кааласаң дуба кыламын. Бирок, сабыр кылып чыдасаң сен үчүн андан да жакшы болот”,** - деди. “Сабыр кылууга күчүм калган жок. Дуба кылууңуз үчүн жалынамын”, - деди. **“Андай болсо, даарат алып, мобул дубаны оку”, - деди. “Аллахумма инни асалука ва атаважжаху илайка би набиййика Мухаммедин набиир-рахмати. Йа Мухаммед! Инни атаважжаху бика ила Рабби фи хажати литакдиа Аллахумма шаффиху фиййа”.**

Ал адам бул дубаны окуган кезде Аллаху таала дубасын кабыл кылып, көзүнүн ачылганын хадис аалымы Имам Насаи кабарлаган.

Расулуллах алейхиссаламды василе кылуу менен байланыштуу Осман бин Ханиф хазреттери мындай окуяны айтат: "Осман бин Аффан халифа болуп турганда катуу кыйналып жүргөн бир адам халифанын алдына барууга уялып, мага дартын айтты. Мен: "Дароо даарат алып, Мечит саадатка бар. Жогоруда көрсөтүлгөн дубаны оку, тилегиңди айт", – дедим.

Ал адам дуба кылгандан кийин халифанын отурган жерине барып, алдына чыгарылыптыр. Халифа аны жайнамазынын үстүнө отургузуп, тилегин угуп, кабыл кылыптыр. Ал киши ишинин бир заматта чечилгенин көрүп, кубанып, мага келди. "Аллаху таала сенден ыраазы болсун! Халифага сен айтпаганда кыйынчылыгымдан кутула албайт элем", – деди. Мени халифа менен сүйлөштү экен деп ойлоду."

Хазрети Омар халифа кезинде жут болду. Сахабалардан Билал бин Харс Расулуллахтын күмбөзүнө барып: "Йа Расулаллах! Үммөтүңүз ачтыктан өлүүнүн алдында турат. Жамгыр жаашына васила болууңузду жалбарып сураймын", - деди. Расулуллах алейхиссалам ошол күнү анын түшүнө кирип: **"Халифага бар. Менден салам айт. Жамгыр дубасына чыксын!"** - деп буюрду. Хазрети Омар жамгыр дубасына чыккандан кийин жамгыр жаай баштады.

Аллаху таала жакшы көргөн адамдарынын урматына дубаларды кабыл кылат. Аллаху таала Мухаммед алейхиссаламды өтө сүйгөндүгүн билдирген. Ошондуктан да, бир адам **"Аллахумма инни асалука би-жахи Набийик-ал-Мустафа"** деп дуба кылса, дуба кайтарылбайт. Бирок, майда-чүйдө дүнүйөлүк иштер үчүн Расулуллахты васила кыла берүү да адепке жат кылык болот.

Бурханеддин Ибрахим Малики мындай дейт: "Өтө ач, кедей адам хужра-и саадатка барып, "Йа Расулаллах! Курсагым ач", - деди. Бираздан кийин бир адам келип, кедейди үйүнө алып барып, тойгузду. Кедей адам кылган дубасынын кабыл болгонун көрүп, муну айткан кезде "Тууганым! Бала-чакаңды таштап узак жол жүрүп, кыйналып Расулуллахты зыярат кылууга келдиң. Бир үзүм нан үчүн Расулуллахтын даргахына баруу сага жарашар ишпи? Анын алдында Жаннат менен чексиз ниматтарды сурашың керек эле. Бул

жерде тилеген нерселерди Аллаху таала кайтарбайт", - деди. Расулуллахты зыярат кылуу урматына ээ болгондор анын кыямат күнү шапаат кылуусу үчүн дуба кылуусу керек".

Имам Абу Бакр Мукри бир күнү Имам Табарани жана Абу Шейх менен Мечит саадатта отурган эле. Бир канча күндөн бери эчтеке жебегендиктен карындары ач болгон. Имам Абу Бакр чыдай албай: "Ачкамын, йа Расулуллах" деп бир бурчка барып отурду. Сеййиддерден бир адам эки кызматчысы менен бирге келип: "Туугандарым! Атам Расулуллахтан ачпыз деп жардам сураптырсыңар. Силерди тойгузууну буюрду", - деди. Алып келгендерин бирге отуруп жеди. Артканын ошолорго калтырып кетти.

Ислам аалымдарынын бири Абу Абдуллах Мухаммед Маракаши (х.683/м.1284) **«Мисбах-уз-зулам»** аттуу маанилүү китебинде Расулуллахты васила (себепчи) кылуу аркылуу мураттарына жеткен жүздөгөн мусулманды жана алардын дубалары тууралуу кенен жазган. Расулуллахты васила кылып мураттарына жеткендердин бири – Мухаммед бин Мункадир болуп саналат. Ал мындай дейт: «Бир адам атама сексен алтын калтырып, жихадга кеткен эле. Ал: «Мына буларды сактап кой. Өтө муктаж болгон адамга жардам катары берсең болот», - деген эле. Мединада жут болду. Атам алтындардын бардыгын ачкалыктан кыйналгандарга таратты. Кийин алтындардын ээси келип алтынды сурады. Атам: «Бир күндөн кийин кел», - деп жооп берди. Хужра-и саадатка барып таңга чейин Расулуллахка жалбарды. Түн ортосунда бир адам келип: «Колуңду соз!» - деди. Колуна бир кесе алтын карматып, көздөн кайым болду. Атам үйдө алтындарды санап, сексен экенин көрүп кубанып, ээсине кайтарып берди».

Имам Мухаммед Муса хазреттери ушул китебинде башынан өткөн бир окуяны мындайча жазган: «637 (М.1239) Садер чебинен тандалуу адамдар менен бирге чыктык. Жаныбызда бизге жол көрсөтө турчу адам бар эле. Бираз убакыттан кийин суубуз түгөндү. Суу издей баштадык. Ушул кезде мен ажат үчүн бираз четкерээк бир жерге өттүм. Бираз убакта мени катуу уйку басып, башымды жерге коюп уктап кеттим.

Ойгонсом чөлдүн ортосунда жалгыз калыпмын. Жолдошторум мени унутуп кетип калышыптыр. Жалгыздыктан абдан корко баштадым. Чөлдө ары-бери жүгүрө баштадым. Кайда экендигим-

ди, каерге бараарымды билбедим. Айланамдын баары кум болчу. Бир кезде караңгы түшө баштады. Жолоочулап бара жаткан тобубуздун изи да жок. Мен түндүн караңгылыгында жалгыз калдым, ого бетер корко баштадым. Үрөйүм учуп андан да катуулап бастым.

Бираз баскандан кийин суу́га чаңкап, чарчап жерге жыгылдым. Эми өмүрдөн умут үзүп, өлүмдүн жакындаганын сезгендей болдум. Суусуздук менен алсыздыктан сары ойго чөмүлдүм. Биз кезде эсиме түштү, түндүн ортосунда: «Йа, Расулаллах! Мага жардам бер. Сизден Аллаху тааланын уруксаты менен жардам берүүңүздү өтүнөм», - деп сыздадым.

Сөзүмдү бүтүрө электе бирөөнүн мага сүйлөгөнүн уктум. Үн чыккан тарапты караганымда капкараңгы түндө айланасына шоола чачкан, аппак кийинген, ошол убакка чейин эч көрбөгөн бир адамдын мени чакырып турганын көрдүм. Мага жакындап колуман кармады. Ошол замат суусундугум канып, чарчоом кетип, жаңыдан туулгандай болдум. Экөөбүз бираз бастык. Мен өмүрүмдүн эң керемет маалын башыман өткөрүп турганымды сездим. Бир кум чокусунан ашкандан кийин бизге келе жаткан адамдардын жарыгын көрүп, досторумдун үндөрүн уктум. Ошолорго карай жакындадык.

Менин минген унаам алардын аркасында жүргөн экен. Дароо келип алдыма токтоду. Аны көрүп катуу кубандым. Жанымдагы адам мени жаныбарыма мингизди. Кийин: **«Бизден бир нерсе сураган жана жардам сураган адамды биз бош калтырбайбыз»,** - деп кайра кайтып кетти. Ошол кезде анын Расулуллах экендигин түшүндүм. Ал кайтып кеткенде анын айланасынан чачыраган шоола көккө карай көтөрүлгөн эле. Ал көздөн кайып болгон кезде: «Мен эмне үчүн Расулуллахтын колу-бутун өппөдүм», - деп өкүндүм. Бирок, буга кеч болгон эле».

Абулхайр Акта Мединада беш күн ач калган эле. Хужра-и саадаттын жанына барып, Расулуллахка салам берди. Ач экенин айтты. Бир бурчка жатып уктады. Түшүндө Расулуллахтын келгенин көрдү. Оң жагында Абу Бакр Сыддык, сол жагында Омар Фарук жана алдында Али-ул Муртаза бар эле. Хазрети Али келип: «Йа, Абулхайр! Тур, эмнеге жатасың? Расулуллах келе жатат», - деди. Дароо ордунан турду. Расулуллах келип чоң нан берди. Абулхайр: «Өтө ач болгондуктан дароо жей баштадым. Жартысы бүткөндө

ойгондум. Көзүмдү ачканымда колумда нандын жартысы турган экен», - деди.

Ахмед бин Мухаммед Суфи айтат: «Хижаз чөлдөрүндө эч нерсе калбады. Мединага бардым. Хужраи саадаттын алдына келип Расулуллахка салам бердим. Бир жерге отуруп уктадым. Расулуллах көрүнүп: **«Ахмед келдиңби? Алаканыңды ач»,** - деди. Алаканымды алтынга толтурду. Ойгонгондо колум алтынга толгон эле»

Имам Самхуди эшигинин ачкычын түшүрүп алып, таба албады. Хужраи саадаттын алдына барып: «Йа, Расулаллах, ачкычымды түшүрүп алдым. Үйүмө бара албай жатам», - деди. Бир бала колунда ачкыч менен келип: «Муну таап алдым, сиздики эмеспи?» - деди.

Килистик Мустафа Ишки мырза: **«Маварид-и Мажидиййа»** аттуу тарых китебинде мындай дейт: «Меккеде жыйырма жыл турдум. 1247 (м.1831)-жылы алтымыш алтын жыйнап, бала-чака менен Мединага бардык. Жолдо акчабыз түгөндү. Бир таанышыма конок болуп, хужраи саадатка бардым. Расулуллахтан көмөк сурадым. Үч күндөн кийин жаткан үйүмө бир адам келип, мен үчүн бир үй жалдаганын айтты. Буюмдарымды ошол жерге көчүрттү. Бир жылдык акысын төлөдү. Бир нече айдан кийин ооруп, бир ай төшөктө жаттым. Үйдө жей турчу, сата турчу эч нерсе калбады. Аялымдын сүйөөсү менен тамдын чокусуна чыгып, Расулуллахтын күмбөзүнө карап туруп кыйналганыбызды айтып, көмөк сурамакчы болдум. Колдорумду көтөргөн кезде дүнүйөлүк нерселерди суроодон уялып, эч нерсе айта албадым. Бөлмөмө бардым.

Эртеси бир адам келип: «Баланча адам бул алтындарды белек кылып жиберди», - деди. Кесени алдым. Турмушубуз оңолгону менен ооруудан айыга албадым. Адамдардын жардамы менен хужра-и саадатка барып, Расулуллахтан шифаа тиледим. Мечиттен чыгып, эч кимдин жардамысыз үйүмө карай бастым. Үйгө кирген кезде эч кандай ооруум калбаган эле. Көз тийбөөсү үчүн бир нече күн көчөгө таяк таянып чыгып жүрдүм. Бирок, акча түгөнгөн эле. Бала-чакамды караңгыда калтырып, Набави мечитине келдим. Куптан намазынан кийин Расулуллахка кыйынчылыгымды айттым. Жолдо бейтааныш бир адам келип, колума бир кесе берди. Ичинде кырк тогуз алтын бар эле. Кажеттүү нерселерди алып үйгө бардым».

«Шакайык-и Нуманиййа» китебинин котормосунун экинчи томунда мындай делет:

Осман мамлекетинин алгачкы шейхул исламы жана доорунун мужаддиди болгон улуу Ислам аалымы Мавлана Шамседдин Мухаммед бин Хамза Фенаринин көздөрү ооруп пардаланып, көрө албай турган болот. Бир күнү түндө түшүнө кирген Расулуллах алейхиссалам: **«Таха сүрөсүн тафсирле»,** - деп буюрганда: «Куранı каримди тафсир кылууга күчүм жетпейт, анын үстүнө көздөрүм да көрбөйт», - дейт. Расулуллаху мубарек чапанынан бир ууч пахта чыгарып, мубарек түкүрүгү менен суулагандан кийин көздөрүнүн үстүнө басат. Молла Фенари ойгонгондо эки көзүнүн үстүндө эки пахта турганын байкады. Пахтаны алгандан кийин көздөрү көрө баштайт. Аллаху таалага хамд жана шүгүр кылат. Ошол пахталарды сактап коюп, өлгөндөн кийин эки көзүнүн өстүнө койууларын керээз кылып айтат. Өзү 834 (м.1431)-жылы Бурса шаарында кайтыш болгон. Айткан осуят керээзи орундалган.

Аббаси халифаларынан болгон Абу Жафар Мансур Набави мечитинде Имам Малик менен сүйлөшүп отурган эле. «Эй Мансур! Бул жер – Мечит саадат. Акырын сүйлө. Аллаху таала Хужурат сүрөсүндө: **«Үнүңөрдү Расулуллахтын үнүнөн ашырбагыла!» -** деп буюруп, бир жамаатты эскерткен. **«Расулуллахтын жанында акырын сүйлөгөндөр...»** деген аяты менен акырын сүйлөгөндөрдү мактаган. Расулуллахка кайтыш болгондон кийин урмат көрсөтүү тирүү кезинде урмат көрсөтүү менен бирдей», - деди. Ансур мойнун ийип: «Ооба Эба Абдуллах! Пайгамбарыбыздын кабырын зыярат үчүн келгенде Кыбылага каршы туруу керекпи же Кыбыланы аркада калтырып Кабр-и саадаткабы?» - деп сурады. Имам Малик хазреттери: «Жүзүңдү Расулуллахтан башка жакка бурба! Кыямат күнүнүн шапаатчысы болгон ал улуу Пайгамбар саллаллаху алейхи ва саллам кыямат күнү сенин жана атаң Адам алейхиссаламдын кутулуусу үчүн васила болот. Кабр-и саадатка бурулуп, Расулуллахтын мубарек рухуна жабышып шапаат тилөөң керек. Ниса сүрөсүнүн 64-чү аяти каримасында: **«Напсилерине зулумдук кылгандар сага келип Аллаху тааладан кечирим сураса жана Расулум да алар үчүн кечирим тилесе Аллаху тааланы тооболорду кабыл кылуучу жана мээрим кылуучу абалда көрөт», -** деп буюрулган,

Бул аят Расулуллахты васила кылгандардын тooболорунун кабыл боло тургандыгына кепилдик берүүдө», - деди. Ушул сөздөн кийин Мансур отурган жеринен туруп, хужра-и саадаттын алдына барып турду. «Йа, Раббим! Бул аяти каримада Расулуңду васила кылгандардын тообосун кабыл кыла тургандыгыңа сөз бердиң. Мен улуу пайгамбардын даргахына келип Сенден кечирим сураймын. Ал соо кезде кечирим сураган кулдарыңдын кечиримин кабыл кылганыңдай мени да кечире көр. Йа Раббим! Набиййурахма болгон улуу пайгамбарыңды васила кылып сага жалынамын. Эй, пайгамбарлардын эң улуусу болгон Мухаммед алейхиссалам! Сага тавассул кылып, Раббиме жалбарамын. Йа, Раббим! Бул улуу Пайгамбарды мага шапаатчы кыла көр», - деп жалынып-жалбара баштады. Аркасы кыбылага, жүзү муажаха-и саадатка карап, тике туруп дуба кылды. Минбар-и Набави сол жагында калган эле.

Имам Маликтин Халифа Мансурга берген насааты хужра-и саадаттын алдында дуба кыла тургандардын өтө ойгок жана сергек болуулары керек экенин көрсөтүүдө. Ал даражага ылайык адеп менен урматты көрсөтө албай тургандардын Медина-и мунавварада узак убакыт калуулары туура болбойт деп буюрулган.

Анатолиядагы айылдардын биринен Медина-и мунавварага барып, көп жылдар бою ошол жерде туруп, үйлөнүп, хужра-и саадатта чыракчы болуп кызматка орношкон бир киши бар эле. Бир күнү ысытма оорусуна чалдыгып, чалап ичкиси келди. Көңүлүнөн «Эгер азыр айылымда болгонумда айрандан муздак чалап жасатып ичмекмин» деген ой өтөт. Ошол түнү Расулуллах Шейх-ул-Харем (Медина эмири) мырзанын түшүнө кирип, алиги адамдын кылып жүргөн чыракчылык милдетин башка бирөөгө берүүсүн буйрук кылат. Шейхул Харем: «Йа, Расулаллах! Ал ишти үммүңөн болгон баланча адам аткарып жүрөт», - дегенинде: **«Ал адамга айт! Айылына барып чалап ичсин!» -** деп буюрду. Эртеси бул буйрук айтылганда айылдык киши «куп болот» деп элине кайтып кетет.

Көңүлдөн өткөн бир гана ой ушунча зыянын тийгизе турган болсо, Аллах сактасын, тамашалап болсо да жагымсыз бир сөздүн же адепке туура келбей турган бир аракеттин чоң зыяны боло тургандыгын ушул жерден түшүнүү керек.

Салават айтуунун мааниси менен пазилети

Пайгамбарыбыздын (алейхиссалам) аты айтылганда, эстелгенде жана жазылганда урмат кылып ага салават айтуу – эң маанилүү милдеттерибиздин бири. Куран-и каримде "Ахзаб" сүрөсүнүн 56-чы аятында: **"Чынында Аллаху таала менен периштелери пайгамбарга салават айтат** (анын кадырын, мартабасын көтөрөт) **Эй, ыйман келтиргендер! Силер да ага салават айткыла жана ага чын көңүл менен берилгиле",** - айтылган.

Тафсир аалымдары бул аятта айтылган **"салават"** сөзүнүн Аллаху тааладан ырайымдуулук, периштелерден истигфар жана мусулмандардан дуба деген мааниге келгенин айткан. Бардык Ислам аалымдары Пайгамбарыбыздын мубарек аттарынын бири айтылган, жазылган жана эстелген кезде салават жазып, айтуунун биринчиден важиб, ар кайталанганда мустахаб экендегин айтышкан.

Аллаху тааладан бир нерсе тилеген адам алгач Аллаху таалага хамд (мактоо менен шүгүрчүлүк) кылгандан кийин Расулуллахка салават айтуусу керек. Ушундай кылынган дуба кабыл болууга өтө ылайык болот. Эки салаваттын арасында кылынган дуба артка кайтарылбайт.

Абу Талха хазреттери айтат: **"Кандай кубанбайын? Бираз убакыт мурун Жабраил** (алейхиссалам) **сүйүнүчтүү кабар айтты. Аллаху таала: "Үммөтүңөн бири сага салават айтса, Аллаху таала ошол адамга он салават айтат деп буюрду", -** деди.

Бул тууралу айтылган хадиси шарифтердин кээ бири мындай:

"Жанында атым айтылган кезде мага салават айтпаган адамдын мурду жерде сүрүнсүн. Рамазан айы киргенде күнөөлөрүн кечиртпестен Рамазан айы чыгып кеткен адамдын мурду жерде сүрүлсүн. Ата-энеси карыганда алардын ыраазылыгын алып Жаннатка кирбеген адамдын да муруну жерде сүрүлсүн".

"Жанында атым зикир кылынган кезде мага салават айтпаган адам – сарандардын эң сараңы".

Абу Хумейд ас-Саиди хазреттери айтат: “Кээ бир сахабалар Расулуллахтан мындай деп сурады: “Йа, Расулаллах! Сизге кандай салават айталы? ” Расулуллах алейхиссалам **“Аллахума салли ала Мухаммадин ва азважихи ва зуррийатихи кама саллайта ала Ибрахима ва барик ала Мухаммадин ва азважихи ва зуррийатихи кама баракта ала Ибрахима иннака химидун мажид дегиле”, -** деди.”

Кээ бир салават-и шарифтер мындай:

“Алейхиссалам”,

“Саллаллаху алейхи ва саллам”,

“Алейхиссалату вассаламу ваттахиййа”,

“Аллахумма салли ала Мухаммадин ва ала алихи уа сахбихи ажмаин”,

“Алейхи ва ала жамии минассалавати атаммуха ва минаттахийати аймануха”.

“Аллахумма салли ала Мухаммадин ва ала али Мухаммад, кама саллайта ала Ибрахима ва али Ибрахим...”.

Бир адам мындай деп айтып берди: “Жолдошторумдун бири жиберген катында Расулуллахтын мубарек аты өткөн жерде бардыгына *“Саллаллаху алейхи ва саллам таслиман касиран касира”* деп жазыптыр. Анын себебин сурасам: “Жаш кезимде хадистерди жыйнап, китептерди жаздым. Расулуллахтын мубарек атын жазган кезде салават жазчу эмес элем. Түшүмдө ааламдардын мырзасын көрүп, жанына бардым. Ал мубарек жүзүн менден ары бурду. Аркы жагына өттүм, Ал дагы да ары карады.

Алдына барып: “Йа Расулаллах! Эмнеге менден жүзүңүздү ары каратасыз?” – деп сурадым. Ал: **“Анткени, сен китебиңде менин атымды жазганда мага салават кылган жоксун”,** – деди. Ошол кезден баштап анын мубарек аттарын жазганда ар дайым салават кошуп жазамын”, - деди.

Хадиси шарифтерде: **“Ким мага бир жолу салават айтса, Аллаху таала ошого он жолу салават** (мээримдүлүк) **кылат, анын он күнөсүн кечирет жана даражасын он эсе жогорулатат.”**

“Кыямат күнү мага эң жакын болгон, менин шапаатыма эң ылайык болгон адам – мага эң көп салават-салам айткан адам”, - деп айтылган.

Аллаху таала хазрети Мусага: “Эй, Муса! Тилиңе сөзүңдөн, жүрөгүңө оюңдан, таниңе (денеңе) рухуңдан, көзүңө нуруңдан жакын болгонумду калайсынбы?” - деди. Ал: “Албетте, йа Раббим”, - деди. “Андай болсо Мухаммедге (саллаллаху алейхи ва саллам) көп салават айт”, - деп буюрду. “Эй, Муса, кыямат күнү суусабашты каалайсынбы?” - деди. “Албетте, йа Раббим”. “Андай болсо Муххаммедге (саллаллаху алейхи ва саллам) көп салават айт”, - буюрду.

Пайгамбарыбыз алейхиссалам мындай деди:

“Кыяматта бардык макамда мага эң жакын болгондоруңар – дүйнөдө мага эң көп салават айтканыңар. Жума күнү менен түнү мага жүз салават окуган адамдын Аллаху таала жүз муктаждыгын берет. Алардын жетимиши акырет иштери, отузу дүйнөлүк иштери. Андан кийин Аллаху таала бир periште аркылуу бул салаваттарды менин кабырыма алып келет. Ал силерге келген бир сыйлык сыяктуу болот. Периште мага салават жиберген адамдын атын, урпагын жана тайпасын билдирип, жанымдагы ак баракка аны жазып койот. Менин кайтыш болгондон кийинки билгендерим тирүү кезимдеги билгендерим сыяктуу болот.

Бейшемби күнү болгондо Аллаху таала күмүш дептер менен алтын калемдери бар периштелерди жиберет. Бейшемби күнү менен жума түнүндө пайгамбарга көп салават айткандарды жазышат.

Эки мусулман кездешип, мусафаха кылып, пайгамбарга салават айтса, алар бири-биринен алыстай электе мурунку жана алдыдагы күнөөлөрү кечирилет.

Бирөөңөр мечитке кирген кезде пайгамбарга салам берсин жана “Йа Раббим! Мени шайтандан сакта”, - десин.”

Бир риваятта: **“Чыгарда “Аллахумма инни асалука мин фадлика”, - десин”, -** делген.

Дуба кылардын астында Аллаху таалага хамд жана Расулуллахка салават айтылмайынча дуба пардасы артында калат. Алдында хамд менен салават окулган дуба кабыл болот.

Расулуллахка жана үй-бүлөсүнө салават окумайынча дуба менен көктүн арасында парда турат. Салават окуган кезде бул парда жыртылып, дуба көккө көтөрүлөт. Окулбаса дуба кайра кайтат.

Бир жыйналышта Аллаху тааланын аты жана Расулуллахка салават айтылбаса ошол жердегилердин үстүндө камчы болот, кааласа аларды азапка тартат, кааласа кечирет.

Кулагы чыңылдаган адам мени ойлоп, мага салават айтсын.

Бир ишке ниет кылган адам ошол маселе боюнча кеңешсин. Аллаху таала ишинде ага жэңилдик ихсан кылат. Бир адам бир нерсе айткысы келип унутуп калса, мага салават айтсын. Анткени, мага айткан салаватында ошол сөзүнүн уландысы бар. Ошол сөз эске түшөт деп күтүлөт.

Кайырлуу бир иш Аллахтын аты менен мага салават айтуу менен башталбаса ал чала жана бүт берекеси кеткен иш болот.

Ислам улууларынан Абу Хафс Кагыди кайтыш болгондо бир адам аны түшүндө көрүп, ага “Аллаху таала сен менен кандай мамиледе болуп жатат?” - деп сурады. “Мага ырайымдуулук кылып, кечирип, Жаннатка киргизди”, - деди. “Эмне себептен?” дегенде “Мени периштелердин арасына тургузду. Күнөөлөрүм менен Расулуллахка салаваттарымды эсептеди. Салаваттарым көп экен. Аллаху таала аларга: “Эй, периштелерим! Ишиңер бүттү. Башка эсеп сурабагыла. Аны Бейишке жибергиле”, - деди”, - деп жооп берди.

Салаф-ус-салихиндин (Исламдын алгачкы кылымдарында өткөндөрдөн) бири айтат: “Бирге хадис үйрөнүп жүргөн бир досум кайтыш болот. Түшүмдө анын жашыл жаннат кийимин кийип жүргөнүн көрдүм. Себебин сураганда: “Ар хадисте көргөн Расулуллахтын атынын жанына “саллаллаху алейхи ва саллам” деп жазчу элем. Хак таала анын сыйын ушундай берди”, - деди”.

Салаф доорунун дагы бири мындай айтып берген: “Бир (катиб) хадис жазуучусу кошунам кайтыш болгон эле. Аны түшүмдө көрдүм. “Аллаху таала сен менен кандай мамиледе болууда?” – деп сурадым. Ал кечирилгенин айтты. Себебин сураганда ал: “Расулуллахтын атын жазган кезде “саллаллаху алейхи ва саллам” сөзүн кошуп жазгандыктан”, – деп жооп берди.

Абу Сулейман Дарани айтат: “Хадис жазганда, анын мубарек аттарын жазган кезде “саллаллаху алейхи” деп жазып, “ва саллам”

сөзүн жазчу эмес элем. Түшүмдө аны көрдүм. Мага: **“Эй, Аба Сулейман, хадисте атымды жазган кезде салават менен бирге “ва саллам”-ды да кошуп жаз. Ал төрт тамга. Ар тамгада он сооп бар. Жазбасаң кырк сооптон айрыласын деген сөз”, -** деди. Дагы бир адамдын да ушундай адаты бар эле. Ага да Расулуллах түшүндө көрүнүп: **“Сага эмне болду, салаватты толук жазбайсың?” -** деген.

Абу Бакр Сыддык: “Унутуп калуудан корккон адам Расулуллахка көп салават айтсын”, – деген.

Салихтердин улууларынын бири болгон Мухаммед бин Саид бин Мутарриф айтат: “Ар түнү жатар алдында белгилүү маалда салават окучу элем. Бир күнү түшүмдө Расулуллах келип, ичке кирди. Бөлмөнүн ичи нурга толду. Андан кийин мага келип: “Кел, мага көп салават окуган ушул оозуңан өбөйүн”, - деди. Мен оозумду тосууга уялдым, бетимди тостум. Ал өптү. Ойгонуп кеттим. Бөлмөнүн ичи жыпар жыт жыттанып калган экен. Сегиз күн бою бетимден ошол жыт кеткен жок”.

Салаф доорунун улууларынын бири болгон Халлад бин Касир кайтыш болгондо адамдар анын башынын астынан “Бул Халлад бин Касирдин Тозоктон кутулуу далили” деп жазылган кагаз таап алды. Туугандарынан: “Анын амалы эмне эле?”- деп суралды. Алар: “Ар жума сайын салават айтчу эле”, - дешти.

Шейх Айнинин **“Зейнул-мажалис”** аттуу китебинде жазылган: Расулуллах: **“Кыямат күнү үч топ адам көлөкөсүнөн башка көлөкө болбогон Арштын астында турат”,** - деп буюрду. “Алар кимдер?” - деп суралганда: **“Алар үммөтүмдү кыйынчылыктардан куткарган, сүннөттөрүмдү орундаган жана мага көп салават айткан адамдар”,** - деди”.

Шейх Абу Муса Дарири айтат: “Деңизде шамалга туш болдук. Баардыгы өлөбүз деп коркуп ыйлап жатышкан эле. Ошол кезде мени уйку басты. Түшүмдө Расулуллах алейхиссаламды көрдүм. Ал: “Кемедегилерге айт, миң жолу **“Аллахумма салли ала сейийдина Мухаммадин ва ала Али сейийдина Мухаммад, салатан тунжина биха мин жамиил ахвали вал афат ва такди сана биха жамиал хажат ва тутаххируна биха мин жамиис-сейийат ва тарфауна биха индака алад-даражат ва тубаллигуна биха аксал-гаят мин жамиил хайрати фил хайати ва бадал мамат”** деп окусун”, - деп буюрду. Үч жүз жолу окугандан кийин

шамал басылды, кутулдук. Бул салаватты ар керектүү иште жана ар кандай балээде, апаатта, жер титирөөлөрдө окууга кеңеш берилди. Ишеничтүү китептерде салаваттын кандай экендиги тууралуу кырктан ашык хадис жазылган. Кээ бир салаваттар:

Аллахумма салли ала Мухаммадин ва али Мухаммад, кама саллайте ала Ибрахима ва ала Ибрахим, ва барик ала Мухаммадин ва ала али Мухаммад, кама баракта ала Ибрахима ва ала али Ибрахим, иннака хамидун мажид.

Аллахумма салли ва саллим ва барик вархам ала сеййидина Мухаммадин хува сеййид-ул Араби вал Ажам. Ва имами Маккат-ил мукаррамати вал-Мединат-ил мунавварати вал харем. Аллам-ал инсана малам йалам.

Аслуху нурун ва наслуху Адам. Басуху муаххарун ва халкуху мукаддам.

Исмух-уш шарифу мактубун алал Лавх-ил махфузи бияк-ил калам.

Ва жисмух-уш шарифу мадфунун фил Мединатил-мунавварати уфл харем.

Йа лайте актахилу тураббаллази тахт-ал кадем.

Фа туба сумма туба лиман даа ва табиаху ва лиман аслама сахиб-аш шафаати лил аламин.

Қаилан йа Рабби! Саллим уммати, уммати ва уммата йаз ал лутфи вал карам.

Фа йунад-ил мунади мин кибал-ир Рахман, кабилту шафаатака йа набиййал мухтарам. Удхул-ул жанната ла хавфун алейкум ва ла хузнун вала алам.

Сумма радыйаллаху та’ала ан аби Бекрин ва Умара ва Усмана ва Алиййин зил-Карам.

Ва саллаллаху ала саййидина Мухаммадин вал хамду лака йа Рабб-ал алемин.

Би хурмати Сеййид-ил мурсалин.

ХИЛЙА-И СААДАТ
Ысымдары

Сүйүктүү пайгамбарыбыздын эң көп айтылган ысымы – Мухаммед. “Өтө көп макталган”, “айрыкча жактырылган” деген маанилерге келет. Бул ат Курани каримде Али Имран, Ахзаб, Фатх жана Мухаммед сүрөлөрүнүн катары менен 144, 40, 29, жана 22-чи аяттарында төрт жолу айтылат. Саф сүрөсүнүн 6-чы аятында Хазрети Исанын үммөтүнө **“Хак тааланы көп мактаган, жактырган”** маанисин берген “Ахмед” деген ат менен кабар берилгендиги тууралуу айтылат. Курани каримде Мухаммед жана Ахмед аттарынан башка Махмуд, Расул, Наби, Шахид, Башир, Назир, Мубашшир, Мунзир, Даи-и илаллах, Сираж-ы мунир, Рауф, Рахим, Мусаддык, Музаккир, Муддассир, Абдуллах, Карим, Хак, Мунир, Нур, Хатамун-набийин, Рахмет, Нимет, Хади, Таха, Ясин... деп да айтылган. Булардан башка мубарек ысымдарынын бир нечеси Курани каримде, бир нечеси хадиси шарифтерде, бир нечеси мурунку пайгамбарларга жиберилген касиеттүү китептерде айтылган.

Пайгамбарыбыздын ысымдары кээ бир хадистерде Махи, Акиб, Мукаффи, Набиййур-рахме, Набиййут-тавбе, Набийй-ул-мулахим, Каттал, Мутевеккил, Фатих, Хатам, Мустафа, Умми, Кусем (баардык жакшылыкты өз боюна жыйнаган) деген аттары да кездешет.

Бир хадиси шарифте Пайгамбарыбыз: **“Мага тиешелүү беш ат бар: Мен Мухаммедмин, Мен Ахмедмин, Мен Махимин, Аллаху таала мен аркылуу куфурлукту жоет. Мен Хаширмин, калк кыямат күнү менин уруксатым менен жыйналат. Мен Акибмин, менден кийин пайгамбар жок”, -** деген.

Сүйүктүү пайгамбарыбызга Хазрети Хадичадан туулган жана кичинекей кезинде кайтыш болгон баласы Касымга байланыштуу “Абул Касым” деген лакап ат берилген. Ошондой эле, Пайгамбарлыгынан мурун аны дагы тууралык, ишеничтүүлүк, чынчылдык сыяктуу чексиз асыл касиеттерине байланыштуу Курайш уруусунун арасында Ал-Амин деп да аталган.

Расулуллахтын Курани каримде өткөн аттарынын бири Курани каримдин жүрөгү болуп саналган Ясин сүрөсүндөгү “ясин” сөзү. Улама-и расихин деген аалымдар катарынан болгон Сеййид Аб-

дулхаким Арваси хазреттери: “Ясин – “Эй менин махабат дарыямдын сүзүүчүсү болгон хабибим (сүйүктүүм)” деген сөз” – деген.

Пайгамбарыбызды мактаган түрдүү-түрдүү өлөңдөр, ошону менен катар ага арналып көптөгөн эмгектер жазылган. Булардын ичинде атактары чыккан, аттары кылымдан кылымга тараган атактуу адамдардын өздөрү Расулуллахты мактоодо алсыз экендиктерин баян кылышкан. Аны көрүп сулуулугуна ашык болгондор тилдери буралганга чейин айтууга тырышышкан жана сулуулугун түшүндүрүп жеткирүүгө адам баласынын күчү жетпейт дешкен.

Хилйа-и саадат

Пайгамбарыбыз алейхиссаламдын келбетинин, көрүнүшүнүн сүрөттөлүүсү **хилйа-и саадат** деп аталат.

Ислам аалымдары Мухаммед алейхиссаламдын көрүнгөн бардык мүчөлөрүн, келбетин, касиеттерин, көркөм мүнөзүн жана өмүрүнүн бардык учурларын ачык түрдө далилдер менен жазып калтырышкан. Бул маалыматтар Пайгамбарыбыздын өзүнүн сөздөрү болгон хадиси шарифтерден жана сахабаларынын билдирген кабарларынан жыйналган. Буларды камтыган туундулар **сийар** китептери деп аталат. Миңдеген сийар китептеринин ичинде Пайгамбарыбыздын хилйаи саадатын сүрөттөгөн эң атактуу китептер Имам Тирмизинин **«Эш-шемаил-ур-расул»** жана Кады Ийаддын **«Шифа-и шариф»** атуу китептери, Имам Байхакинин жана Абу Нуайм Исфаханининин **«Делаил-ун-нубувва»,** ошондой эле Имам Касталани хазреттеринин **«Мавахиб-и-Ладунийййа»** атуу эмгектери болуп эсептелет.

Хадиси шарифтерде мубарек жүзү менен бардык мүчөлөрү жана үнү бардык адамдардын жүздөрүнөн, мүчөлөрүнөн, үндөрүнөн сулуу болчу. Мубарек жүзү бираз тоголок болчу, ал кубанганда айдай нурланчу. Кубангандыгы мубарек маңдайынан белгилүү болчу. Расулуллах алейхиссалам күндүз кандай көрсө Пайгамбарыбыз бардык адамдардын эң сулуусу эле. Мубарек

Күндүз кандай көрсө, түндө да ошондой көрө турган. Алдындагыларды кандай көрсө, артындагы нерселерди да ушундай көрө турган. Муну далилдеген жүздөгөн окуя китептерде жазылган. Көз

менен көрүүнү жараткан Аллаху тааланын башка дене мүчөлөрү менен көрүүнү да жаратууга кудурети жетет. Эки жагын же аркасын карай турган болгондо толук денеси менен бурулуп карачу. Жерди асмандан көп карачу. Кирпиктери узун, көздөрү ири, кареги капкара эле. Көздөрүндө бираз кызгылтың бар эле. Түнү көзүнө сүрмө сүрчү. Пайгамбарыбыздын маңдайы ачык, жарым ай сымал каштарынын ортосу ачык эле. Эки кашынын арасындагы тамыр ызаланганда бүлөөлөнүп чыкчу. Мубарек мурду сулуу, ортосу бираз бийик эле. Мубарек башы чоң болчу. Мубарек оозу кичине эмес эле. Мубарек тиштери ак, алдыңкылары сейрек болчу. Сүйлөгөн кезде тиштеринин арасынан нур төгүлгөндөй болор эле. Аллахтын кулдары ичинде ал сыяктуу эч ким так жана асемдүү сүйлөй албайт. Анын сөздөрүн түшүнүү оңой жана көңүлдөрдү өзүнө тартчу эле. Сүйлөгөндө сөздөрү бермет маржан сыяктуу даана-даана болгондуктан санагысы келген адам кыйналбастан санай алмак. Кээде жакшы түшүнүктүү болушу үчүн сөздөрүн үч жолу кайталачу. Бейиште адамдар Мухаммед алейхиссалам сыяктуу сүйлөшөт. Ыйык үнү да эч кимдин үнү жетпей турган жерлерге чейин жеткендиги керемет болчу.

Расулуллах саллаллаху алейхи ва саллам жылуу жүздүү болгон. Жылмайып күлчү жана мубарек алдыңкы тиштери көрүнчү. Күлгөн кезде нуру дубалдарда чагылышчу. Ыйлаганы да күлгөнү сыяктуу жеңил болчу. Каркылдап күлчү эмес жана кыйкырып ыйлачу эмес. Ал кайгырганда мубарек көзүнөн жаш агып, мубарек көөдөнүнүн добушу угулчу. Үммөтүнүн күнөөсүн ойлонгондо Аллаху тааладан коркконунан жана Курани каримди тыңдаганда жана кээде намаз окуганда ыйлачу.

Пайгамбарыбыздын мубарек манжалары ири жана мубарек колдору эттүү эле. Мубарек алаканы кең болчу. Денесинин жыты өтө жагымдуу эле. Мубарек денеси ары жумшак, ары күчтүү эле. Анас бин Малик айтат: «Расулуллахка он жыл кызмат кылдым. Мубарек колдору жибектен жумшак болчу. Мубарек денеси мускустан да, гүлдөн да жыпар жыттуу эле. Мубарек колу, буту, манжалары узун эле. Мубарек буттарынын манжалары ири, асты өтө бийик эмес жана жумшак эле. Мубарек курсагы кең жана төшү менен бир деңгээлде эле. Кең далылуу, кең төштүү болчу. Пайгамбарыбыздын жүрөгү назаргахи илахи (Аллахтын назар сала турган жери) эле.

Бою узун да, кыска да эмес, орто бойлуу эле. Жанына узун бойлуу адам келсе, андан узун болуп көрүнчү. Отурганда ыйык ийини башкалардын ийининен бийик көрүнчү. Ыйык чач-сакалы жаратылышынан бираз тармал болчу, аларды боёчу эмес. Кайтыш болгон кезде чачы жана сакалынын агы жыйырмадан аз эле. Мурут коюп жүрчү. Мурутунун узундугу каштарындай эле. Кол астында жеке чачтарачы бар болчу. Мухаммед алейхиссалам мисвак менен тарагын жанынан таштачу эмес. Мубрек чачы менен сакалын тараган кезде күзгүгө каранчу. Расулуллах алейхиссалам алдын гана карап ылдам басчу. Анын бир жерден өткөнү анын жыпар жытынан белгилүү болчу. Расулуллах алейхиссалам «араб» болчу. Кызыл менен ак аралашкан түстүү, сулуу, нурдуу, сүйкүмдүү болчу. Пайгамбарыбызды кара деген адам капыр болот. “Араб” сөзү сөздүктө “сулуу” дегенди билдирет. Мисалы, «лисан-и араб» - «сулуу сөз» деген сөз. Терминдик мааниси, б.а., география тили менен араб деген сөз – Арабстанда туулуп-өскөн, ошол жердин абасы менен, суусу менен, азыгы менен чоңоюп өскөн жана ошолордун тегинен чыккан адам дегенди билдирет. Анатолиялыктардын Түрк, Болгариялыктардын болгар, Германиядагылардын немис деп аталгандыгы тууралуу Расулуллах алейхиссалам дагы Арабстанда туулгандыктан араб болуп эсептелет. Араптар ку жуумал, буудай түстүү болот. Асыресе Пайгамбарыбыздын теги ак жуумал жана сулуу жүздүү болушкан. Чоң аталарынан болгон Ибрахим алейхиссалам да ак жуумал болгон. Ал Басралык Тарух деген ак жуумал бир момундун уулу болчу. Капыр болгон Азер Ибрахим алейхиссаламдын атасы эмес, атасынын тууганы жана өгөй атасы болгон.

Сүйүктүү Пайгамбарыбыздын атасы Абдуллахтын сулуулугу Мысырга чейин таралып, маңдайындагы нурга байланыштуу эки жүзгө жакын кыз ага турмушка чыгуу үчүн Меккеге келишкен. Бирок, Мухаммед алейхиссаламдын нуру Хазрети Аминага насип болду.

Агасы Аббас менен Аббастын уулу Абдуллах ак жуумал болгон. Пайгамбарыбыздын кыяматка чейинки үй-бүлөсү көркөм жана ак жуумал болот.

Расулуллахтын сахабалары да ак жуумал, сулуу болушкан. Осман радыйаллаху анх саргыч өңдүү болгон. Пайгамбарыбыздын грек императору Гераклиуска жиберген адамы Дыхйа-и Калби өтө

сулуу адам болгон. Ал көчөдөн өтсө грек кыздары аны көрүү үчүн көчөгө чыгышчу. Жабраил алейхиссалам Пайгамбарыбызга көбүнесе Дыхйанын (радыйаллаху анх) келбетинде келчү.

Мысыр, Шам, Африка, Сицилия жана Испаниянын жергиликтүү тургундары араб эмес. Араптар Исламды таратуу үчүн Арабстандан чыгып, ошол жерлерге чейин баргандыктан азыркы кезде араптар ал жерлерде да бар. Ошону менен катар Анатолияда, Индустанда жана башка мамлекеттерде дагы бар. Бирок, бул элдердин эч кайсынысынын жергиликтүү тургундарын арап деп атоо туура эмес.

Мысырдыктардын өңү кара-тору келишет. Хабашстандыктардын өңү кара болот. Алар хабаш (эфиоп) деп аталат. Зенгибар тургундары негр деп аталат. Алар да кара. Пайгамбарыбыздын туугандарын, неберелерин жакшы көрүү жана урматоо – ибадат болуп саналат. Аларды бардык мусулмандар жакшы көрүшөт. Анатолияга (Түркияга) конокко келген кара түстүү адамдар, эфиопиялыктар менен негрлер урматка ээ болуш үчүн өздөрүн араппыз деп таанытышчу. Анатолиянын ак көңүл мусулмандары алардын сөздөрүнө ишенишип аларды жакшы көрүп, урматташкан. Анткени, бул сүйүүдө кара-ак деп бөлүнүү жок эле. Кара түстүү мусулман ак түстүү капырдан канча эсе жогору, кадырлуу болот. Адамдын кара болуусу анын ыйманынын абыроюн түшүрбөйт. Билал Хабаши хазреттери менен Расулуллах өтө жакшы көргөн Хазрети Усама кара болчу. Жамандыктары жана жийиркенерлик иштери менен таанылган Абу Лахаб менен Абу Жахл деген капырлар ак түстүү болушкан. Аллаху таала адамдын түр-түсүнө эмес ыйманынын күчтүүлүгүнө, такыбаалыгына карайт. Бирок, каралардын өздөрүн арап деп таанытуулары Ислам душмандарынын, яхудилердин пайдасына жарады. Бир жагынан кара адамдарды төмөн жана жийиркеничтүү кылып таанытышты. Аларды кул катары колдонушту. Бир жагынан кара мышыктарды, иттерди «Арап, арап» деп чакырып, гезит-журналдарга жарыяланган кара сүрөт же карикатураларды арап деп аташып, жаштарга арапты кара деп таанытууга, ушундайча, мусулман балдарын Пайгамбарыбыздан алыстатууга тымызын аракет кылышты.

Көркөм мүнөздүн бардыгы Мухаммед алейхиссаламда жыйналган эле. Бул жогору ахлак ага Аллаху таала тарабынан берилген

болуп, эмгектин аркасынан кол жеткизиле турган касиеттер эмес эле. Ал эч качан бир мусулмандын атын атап каргачу эмес, ыйык колу менен эч кимди урчу эмес. Өз напси үчүн эч кимден өч алууга тырышчу эмес. Бир гана Аллах үчүн, Аллах жолунда өч алчу. Туугандары, сахабалары, кызматчылары менен өтө карапайымдуулук менен карым-катнаш кылчу. Үй жумуштарында өтө жумшак жана жарык маанайлуу эле. Ооруп калгандардын жагдайын сурап, жаназаларына катышчу. Сахабаларына жардам берип, балдарды көтөрүп ойночу. Руху периштелер ааламында болчу.

Мухаммед алейхиссаламды кокустан көрүп калган адамды коркуу басчу. Ал эми өзү жылуу жүздүү болбогондо, пайгамбардык сүрү себебинен анын жанына эч ким отуруп, сөзүн угууга батына алмак эмес. Бирок, өзү болсо катаал мүнөздүү эмес болчу жана уяттуулугу ушунчалык көп болгондуктан маңдайында маектешип турган адамдын бетине тик карачу эмес. Ал адамзаттын эң жоомарты эле. Бирөө бир нерсе сураса эч качан жок деген эмес. Суралган нерсе бар болсо берчү, жок болсо жооп берчү эмес. Жакшылыктары ушунчалык эле, Грек императору, Иран Падышалары эч бири анын кылган жакшылыгын жасай алмак эмес. Бирок, өзү кыйынчылык менен өмүр сүрүүнү каалачу, жеп-ичүү тууралуу ойлочу эмес. «Тамак-аш алып келгиле жейли» же «Мындай тамак бышыргыла» деген эмес. Тамак алып келсе жечү, кандай тамак берилсе аны кабылдачу. Кээде айлар бою аз жеп, ач жүрүүнү жактырчу. Кээде көп жечү. Тамактан кийин суу иччү эмес. Сууну отурганда иччү. Башкалар менен бирге отуруп тамак жеген кезде колун тамакка эң акыркы болуп узатчу. Бардык адамдардын белегин кабылдачу. Белек алып келген адамга артыгы менен ага да белек берчү.

Ар түрдүү кийимдерди кийүү адаты болчу. Чет элден адам келсе кооздонуп, баалуу кийимдерди кийип, көркөм жүзүн көрсөтү. Агат ташынан күмүш шакек тагынчу жана мөөр катары колдончу. Шакегинин бетинде «Мухаммадун расулуллах» деген жазуу бар болчу.Төшөгү териден тигилген, ичине курма багынын бууласы салынган эле. Кээде ушул төшөгүнө, кээде жерге төшөлгөн териге, кээде камыш төшөгүнүн үстүнө, кээде кургак топуракка жатчу. Мубарек алаканынын оң жагын астына коюп, оң жагына карап жатчу. Зекет малын алчу эмес, чийки пияз жана сарымсак сыктуу нерселерди жечү эмес жана ыр-өлөң айтчу же ырдачу эмес.

Пайгамбарыбыз алейхиссаламдын мубарек көзү уктаса да жүрөгү уктачу эмес. Ачка жатып, ток ойгончу. Эч качан эстечү эмес. Мубарек денеси нурдуу болчу, көлөкөсү жерге түшчү эмес. Кийимине чымын кончу эмес, чиркей жана башка жандыктар аны чакчу эмес. Аллаху таала тарабынан Расул (элчи) экендиги билдирилгенден кийин шайтандар көккө чыгып, көктөн кабар алалбай турган, төлгөчүлөр кайыптан кабар алалбай турган болушту. Пайгамбарыбыз саллаллаху алейхи ва саллам биз билбеген бир өмүр менен азыр өмүр сүрүүдө. Денеси эч качан чирибейт. Кабырында бир периште турат, үммөтүнүн айткан салаваттарын ага кабарлап турат. Минбары менен кабырынан арасы Равда-и мутаххара деп аталат. Бул жер Жаннат бакчаларынын бир бакчасы. Кабырын зыярат кылуу ибадаттардын эң кадырлуусу болуп саналат.

Пайгамбарыбыздын сулуулугун улуу сахабалар мындай баяндашат:

Абу Хурайра хазреттери: «Расулуллахтан ашкан сулуу адам көрбөдүм, жүзү күндөй жаркырап турчу. Күлгөн кезинде тиштери дубалга шоола чаччу», - деген.

Ибни Абу Хала: «Пайгамбарыбыздын мубарек жүзү айдын он төртү сыяктуу жаркырачу», - деди.

Хазрети Али: «Аны кокустан көргөн адам анын айбаттуулугунан тайсалдачу. Аны менен сүлөшүп, тааныган адам дароо жүрөгү жылып, аны жакшы көрө баштачу», - деди.

Жабир бин Самура: «Расулуллах мубарек колу менен бетимди сыйпады. Колунан атыр жыт сатуучулардын сумкасынан колун жаңыдан чыгарган кезиндеги жытты сездим. Расулуллах бирөө менен кол алышып амандашкан болсо ал адамдын колунан ошол күнү ошол жыпар жыт кетпей турчу», - деди.

Хазрети Айша: «Расулуллах бир баланын башын сыласа башка балдардын ичинде ошол бала жыпар жыты менен өзгөчөлөнүп турчу», - дейт.

Расулуллах саллаллаху алейхи ва саллам бир күнү үйүндө уктап жаткан эле. Анас бин Маликтин апасы Үммү Сулейм келди. Расулуллах алейхиссалмдын уктап жатканында мубарек жүзүнөн тер тамчылары көрүнүп турду. Үммү Сулейм Пайгамбарыбыздын

тер тамчыларын жыйнай баштады. Ойгонуп, себебин сураганда Пайгамбарыбыздын сүт таежеси болгон Үммү Сулейм: «Аны үйдө атыр сууларыбызга кошобуз. Сиздин териңиз – эң жагымдуу жыпар жыт», - деди.

Пайгамбарыбыз өтө асемдүү сүйлөчү. Сөзүн эмнеден баштап, эмне менен аяктоону жакшы билчү. Сөздөр анык, ачык, айкын жана чечендик сыпаты болор эле. Анын сөздөрүнөн маанинин тууралыгы ар качан байкалып турчу, түшүндүрө билүү жөндөмдүүлүгү жогору болгондуктан сүйлөгөндө чарчачу эмес.

Пайгамбарыбыздын сулуулугу

Улама-и расихин деп аталган, захир жана батын илимдеринде адис жана Пайгамбарыбыздын мурасчылары болгон улуу Ислам алымдары аны бардык сулуулугу менен көрүп, ашык болушкан. Алардын башында Абу Бакр Сыддык (радыйаллаху анх) келет. Ал Расулуллахтагы пайгамбардык нурун көрүп, анын артыкчылыгын, көркөмдүгүн жана үстөмдүгүн түшүнүп, ашык болгону ушунчалык, бул маселеде ага эч ким жете албаган. Хазрети Абу Бакр ардайым, ар караган нерсесинен Расулуллахты көрөр эле. Бир жолу бул жагдайын: “Йа, Расулаллах! Кайда карасам да сизди көрөмүн”, - деп билдирген. Бир жолу да “Бардык жакшылыктарымды сиздин бир катаңызга алмаша алсам го”, – деген. Расулуллах алейхиссаламдын сулуулугуна күбө болуп, аны сүрөттөгөндөрдүн бири Хазрети Айша энебиз болгон. Хазрети Айша аалым, мужтахид, акылдуу, зээндүү, адептүү болгон. Өтө чечен жана так сүйлөчү эле. Курани каримдин маанилерин, адал менен арамды, арап ырлары менен эсеп илимин өтө жакшы билген. Расулуллахты мактоочу ырлары бар. Бул эки ырды Хазрети Айша энебиз айткан:

“Ва лав самиу фи

Мысра авсафе хаддихи

Лама базалу фи савми

Юсуфа мин накдин.

Лавима Залиха лав

Раайна жабинаху,

Ла асарна билкатил

Кулуби алал айди".

Котормосу:

"Эгер Мысырдагылар анын (Пайгамбарыбыздын) жүзүнүн сулуулугун угушканда (сулуулугу аңыз-дастанга айланган) Юсуф алейхиссаламга эч акча беришмек эмес эле. Башкача айтканда, бардык мал мүлкүн анын жүзүн көрүш үчүн жыйнашмак эле. Залиханы "Юсуф алейхиссаламга ашык болгон" деп жамандаган аялдар Расулуллахтын нурдуу жүзүн көрүшкөндө колдорун эмес жүрөктөрүн кесип, анын оорусун сезишмек да эмес".

Хазрети Айша энебиз мындай дейт: "Бир күнү Расулуллах бут кийиминин боосун чыгарып жаткан эле. Мен жип ийирип отурган элем. Мубарек жүзүн карадым. Жаркыраган маңдайынан тер тамчылап турган эле. Тердин ар тамчысы айланага нур чачып, көздөрүмдү чагылдырды. Таңыркап туруп калдым. Ал мага карап: "Эмнеге таңыркап турасың, сага эмне болду?" – деди. "Йа, Расулаллах! Мубарек жүзүңүздөгү жаркыраган нурга жана мубарек маңдайыңыздагы тер тамчыларынын төккөн шооласын карап, эсимен танып турамын", – дедим. Ал туруп алдыма келди. Көздөрүмдүн арасынан өөп: "Йа, Айша! Аллаху таала сага жакшылыктарды насип кылсын! Мени кубанткандай сени кубанта албадым", –деди. Башкача айтканда, сенин мени кубантууң менин сени кубантканыман көп деди. Хазрети Айшанын мубарек көздөрүнүн арасынан өбүүсү Расулуллахты жакшы көрүп, анын сулуулугун сүйүү менен жана жамалын түшүнүү менен көргөндүгүнөн. Ошол себептен бул кылган аракети макулданып, макталган.

Расулуллах алейхиссаламдын мубарек денесиндеги жашыруун асемдикти көрсөтө турчу сулуулуктары башка эч кимде кездешпейт. Имам Куртуби: "Расулуллахтын сулуулугу айланасындагыларга толук көрүнгөн эмес. Эгер чыныгы сулуулугу көрүнгөндө сахабалар ага кароого чыдай алышмак эмес. Эгер чын сулуулугун көрсөтсө эчким карап турууга чыдамак эмес эле", - дейт.

Юсуф алейхиссалам адамдарга ачык сулуулугу менен, ал эми Пайгамбарыбыз жашыруун сулуулугу менен көрүнгөн. Юсуф алейхиссаламдын дидары көрүнгөндө колдор кесилди. Пайгамбарыбыздын кемелдиги менен поптордун белдиктери кесилди, буттар кыйратылды, куфурлук булуттары ыдыратылды.

Сахабалар (радыйаллаху анхум) Пайгамбарыбыздан: "Йа, Расулаллах! Сиз сулуусузбу, же Юсуф алейхиссалам сулуубу?" – деп сурашты. Пайгамбарыбыз: **"Тууганым Юсуф менден сулуу, мен андан сүйкүмдүүмүн. Анын көрүнгөн сулуулугу менин көрүнгөн сулуулугуман көп",** - деди.

Пайгамбарыбыз бир хадиси шарифинде: **"Аллаху тааланын жиберген бардык пайгамбары жылуу жүздүү, асем үндүү болгон. Силердин пайгамбарларыңар алардын эң жылуу жүздүүсү жана асем үндүүсү", –** деди.

Расулуллах алейхиссаламдын Курани каримде аталган ысымдарынын бири – Курани каримдин жүрөгү болуп саналган Ясин сүрөсүндөгү "Ясин" сөзү. Уламаи расихин аалымдарынан болгон Сеййид Абдулхаким Арваси: "Ясин, "Эй менин махабат дарыямдын сүзүүчүсү болгон сүйүктүүм" деген маанини берет" – деген. Бул дарыянын атын уккандар, алыстан көргөндөр, жакын баргандар, ичине түшүп насип кылынгандай терең сүзгөндөрдүн бардыгы өмүрлөрүнүн бардык убактында Расулуллахка деген ашыктык сезимине бөлөнүп, көз жаштарын төгүп отуруп, таасирдүү сөздөр менен ушул сезимдерин жеткизишкен. Ошолордун ичиндеги эң жогорусу жана атактууларынын бири жана ушул махабат дарыясында чоң үлүшү бар адам – Мавлана Халид Багдади хазреттери болуп саналат. Ал Расулуллахка деген махабат менен ашыктык сезимин ырга кошуп ырдаган.

Пайгамбарыбызды мактоочу бөлөк-бөлөк жазылган ырлар менен мактоолорго кошо Ал тууралу көптөгөн чыгармалар жазылган. Аларды жазгандардын ичинде атагы менен эмгектери бүткүл аалам менен кылымдарды каптагандарынын өзү Пайгамбарыбызды мактоодо алсыз экендиктерин айткан. Аны көрүп сулуулугуна ашык болгондор тил байлыктарынын жеткенинче сүрөттөөгө аракет кылышкан, бирок бардыгы бир ооздон ал сулуулукту сүрөттөөгө адам баласынын күчү жетпей турганын айткан. Ислам аалымдарынын китептеринде ошол ашыктардын жүздөгөн баяндоолору берилген. Аларды окугандар Аллаху тааланын сүйүктүү пайгамбарын акыл жетпей тургандай даражада жана адам карап тойо албай тургандай сулуулукта жаратканын ошол учурда гана түшүнөт. Көрбөсө да ага көңүлдөрү байланат. Хабибуллахка ашык болгондор ар деминде ичине кирген абанын сериндигинде Ага

болгон сүйүүнүн даамын сезишет. Айга ар караган сайын анын көздөрүнөн келген шооланын чагылуусун издеп лаззат алат.

Анас бин Маликтен риваят кылынган бир хадиси шарифте: **“Эч ким мени өзүнөн, балдарынан, атасынан жана бардык жаратылган нерседен да артык сүймөйүнчө толук ыйман келтирген болуп саналбайт”, -** делген.

Бир күнү Хазрети Омар Пайгамбарыбызга: “Йа, Расулаллах! Аллаху таалага ант кылам, мен үчүн жанымдан башка бардык нерседен артыксыз”, - деди. Пайгамбарыбыз: **“Силердин бирөөң мени жанынан артык көрмөйүнчө ыйман келтирген болуп саналбайт”, -** деди. Ошондон баштап Хазрети Омар: “Йа, Расулаллах! Сизге Курани каримди жиберген Аллаху таалага ант кылам, сиз мен үчүн жанымдан да артыксыз”, - дегенде **“Эй, Омар! Эми** (толук) **болду”, -** деген.

Бир адам Пайгамбарыбызга барып: “Эй, Аллаху тааланын Расулу! Кыямат качан болот?”, - деди. Пайгамбарыбыз: **“Кыямат үчүн эмне даярдадың?” –** деп сурады. Ал адам: “Көп намаз окуп, орозо кармап, садага берип кыяматка даярдана албадым. Бирок, мен Аллаху тааланы жана анын Расулун жакшы көрөмүн”, - деди. Анда ага Пайгамбарыбыз: **“Адам сүйгөнү менен бирге болот”, -** деди.

Пайгамбарыбыз кайтыш болгондон кийин андан айрылганына чыдай албаган Билал Хабеши (радыйаллаху анх) Мединада жүрө албай Шам калаасына кеткен эле. Ошол жерде бираз убакыт калгандан кийин бир түнү түшүндө Пайгамбарыбыздын ага: **“Мени зыярат кылбайсыңбы, йа, Билал?” –** дегенин көрүп, ойгонгондон кийин дароо Мединага карай шашты. Медина-и мунавварага келгенде эч кайда бурулбастан түптүз Пайгамбарыбыздын кабри шарифине бет алды. Чоң урмат жана таазим менен кабырдын алдына келген Билал Хабаши (радыйаллаху анх) Расулуллах менен өткөзгөн ошол бактылуу күндөрүн эске алып сагыныч көз жаштарын төктү. Кабыр башында узун убакыт ыйлап отурду. Расулуллахтын неберелери Хазрети Хасан менен Хазрети Хусейндин өтүнүчтөрүн кайтара албай бир күнү таң намазы үчүн азан окуй баштады. Пайгамбарыбыз доорунда күндө беш ирет Медина асманын жаңыртып турган тааныш добуш бүткүл Мединарлыктарды толкундандырып, үйлөрүнөн көчөгө тартып чыккан эле. Нурдуу Медина калкы сүйүктүү Пайгамбарыбыз Расулуллах заманын эске

салган Билал Хабашинин (радыйаллаху анх) окуган азанынын таасиринен ыйлашты. Хазрети Билал Хабаши да өзүн кармай албай ыйлагандыктан азанды араң бүтүрө алды.

Расулуллахты сүйүү бардык мусулмандар үчүн фарзи-айн болуп саналат. Ага деген махабат бир көңүлгө орносо Ислам менен өмүр сүрүү, ыйман менен Исламдын лаззатына, тойбой турган рахатына эрүү өтө оңой болот. Бул махабат эки дүйнөнүн Мырзысына толук моюн сунууга себеп болот. Бул махабат аркылуу Аллаху тааланын сүйүктүү Пайгамбарына берген чексиз жана айтып түшүндүрүү мүмкүн болбогон ниматтарга жана берекеге кол жеткизүү болот. Улуу-кичүү бардык мусулманды тикелей Расулуллахтын сүйүүсүнө алып бара турган Ахли сүннөт алымдары менен алардын китептери ушул берекенин далили болуп саналат.

Расулуллахтын мубарек ысымын айткан же уккан мусулмандын Расулуллахтын сухбатында отургандай үнсүз, адеп менен көңүл жана дене менен урмат кылып отуруу важип болот.

Пайгамбарыбыздын сөздөрүндө жана иштеринде кездешкен бир нерсени анын атагын көтөрө тургандай бир нерсе менен мактоо ага деген таазим менен урматты билдирет. Адамдар арасында төмөн даражада колдонулган сөздөрдү Пайгамбарыбызды сыпаттодо колдонбоо да ага деген таазим болуп саналат.

Мисалы, пайгамбарды кедей деп айтууга болбойт. Чабан дегенге болбойт. “Расулуллах тигил нерсени жакшы көрөр эле” деп айтылган кезде “А мен болсо аны жактырбаймын” деп айтпаш да ага деген урмат болуп саналат. Пайгамбарыбыздын (саллаллаху алейхи ва саллам): **“Мен сүйөнүп отуруп тамак жебейм”,** – деген сөзүнө карата “А мен болсо жөлөнүп жейм” дегенден кийин тескерилеnип бир нерсеге жөлөнүп отуруп же жанбаштап тамак жеген дурус болбойт. Буларга маани берүү да Расулуллахка деген урмат болуп саналат. Буларды менсинбегендигин көрсөтүү максаты менен атайын урматсыздык кылуу куфурлукка жол ачат.

Курани каримдин жана хадис китептеринин үстүнө башка туш келген китеп же башка бир зат койбоо да Аллаху таала менен Расулуна таазим болуп саналат. Алардын үстүндөгү чаңды сүртүү, Аллаху тааланын ысымы же Расулуллахтын ысымы жазылган баракты жерге таштабоо да Аллаху таала менен Расулуна деген урматты билдирет.

Мындай кагаздарды жыртууга болбойт. Ислам тамгалары менен жазылган кагаздарга да көп урмат көрсөтүү керек. Эгер ичинде Аллаху тааланын ысымы менен аяттары бар китептер менен барактар эскирип жыртылса, аларды таза кездемеге ороп, топуракка көмүү кажет же суу менен жууп, бетиндеги жазууларды өчүрүү керек же жагуу керек. Жагыла турган болсо, күлүн топуракка көмүү керек. Жагуу жазууну жууп кетиргенден жакшырак. Анткени, жууганда колдонула турган суу тебеленди болушу мүмкүн.

Расулуллахтын хареми (гареми, ордосу) болгон Медина-и мунаввара шаарына таазим менен урмат көрсөтүү ал жерде тыйым салынган нерселерден (же күнөө кылуудан) тыйылуу жана Медина-и Мунаввара калкына сый-урмат көрсөтүү Расулуллахка деген урмат болуп эсептелет.

АРТЫКЧЫЛЫКТАРЫ
Көркөм мүнөзү

Аллаху таала сүйүктүү Пайгамбарына (саллаллаху алейхи ва саллам) берген жакшылыктары менен ихсандарын айткан кезде, аны эң жакшы, эң көркөм мүнөздөр менен кооздогонун айтып: **“Сен жакшы мүнөздүү болуп жаратылдың”,** - деген. Хазрети Икрима мындай деди: “Абдуллах ибн Аббастан уктум. Бул аяти каримадагы “хулукы азим”, б.а., жакшы мүнөздөр Курани каримде билдирген мүнөздөрү болуп саналат. Аяти каримада: **“Сен хулукы азим боюнча жаратылдым”,** - деп айтылган. (Калам сүрөсү, 4) Хулуки азим – Аллаху таала менен сырдаш болуу, ал эми адамдар менен жакшы мүнөздүү болуу дегенди билдирет. Көптөгөн адамдын ислам динине кирүүлөрүнө Расулуллахтын көркөм мүнөзү себеп болгон.

Сөздөрү жагымдуу, таттуу болгон, көңүлдөрдү ээлеп алып, рухтарды багындырчу. Акылдуулугу ошончолук, Арабстанда орой, катаал адамдардын арасында туулуп, өтө жакшы башкарып, алардын көрсөткөн жамандыктарына сабыр кылып, аларды жумшартып, багындырды. Көпчүлүгү диндерин таштап, мусулман болушту жана Ислам жолунда өз аталарына, өз балдарына каршы согушушту. Анын жолунда мал-мүлктөрүн, мекенин курман кылып, кандарын төгүштү. Негизинде алар мындай нерселерге үйрөнүшкөн эмес

эле. Эч кандай аракетинде, эч кандай ишинде, эч кандай сөзүндө, эч качан, эч кандай жаман нерсе, эч кандай кемчилик байкалбаган. Өзүнө катыштуу маселеде эч кимге таарынчу эмес эле, бирок, дин душмандарына, динге тил тийгизгендерге, колу менен зыян бергендерге каршы катуу болгон.

Мухаммед алейхиссаламдын миңдеген мужизалары көрүлгөн, муну дос да, душман да айткан. Бул мужизалардын эң баалуусу – адептүү жана көркөм мүнөздүү болуусу эле. Абу Саид Худри хазреттери мындай дейт: "Расулуллах (саллаллаху алейхи ва саллам) малга чөп берчү. Төөнү байлачу. Үйүн шыпырчу. Койду саачу. Бут кийиминин жыртылган жерин өзү тикчү, кийимин да өзү жамачу. Кызматчылар менен бирге отуруп тамактанчу. Кызматчысы тегирмен тартып, чарчаган кезде ага жардам берчү. Базардан керектүү заттарын алып, баштыкка салып, үйүнө алып келчү. Кедей-бай, чоң-кичине туш келген адам менен кездешип калган кезде аларга биринчи болуп салам берчү. Алар менен биринчи саламдашуу үчүн мубарек колун биринчи болуп сунчу. Кулга, беделдүү адамга, мырзага, кара адамга, ак адамга, баарына тең карачу. Ким чакырса да чакырылган жерге барчу. Алдына койгон нерсени аз болсо да төмөн саначу эмес. Кечтен таңга, таңдан кечке тамак алып койчу эмес. Өтө жакшы мүнөздүү эле. Жакшылык жасаганды жакшы көрчү, бардык адамдар менен жакшы мамиле кылчу эле. Жылуу жүздүү, жылуу сөздүү болчу, сүйлөп жатканда күлчү эмес. Муңдуу сыяктуу болуп көрүнчү. Бирок, кабагы карышкан эмес эле. Кичипейил, карапайым болчу. Айбаттуу болчу, адамда урмат менен коркунуч уялатчу. Бирок, орой эмес эле. Назик жана жоомарт эле. Эч нерсени ысрап кылчу эмес, орунсуз жерге эч нерсе берчү эмес, бардык адамга мээрим менен карачу эле. Мубарек башын алдына карай ийип басчу эле. Эч кимден эч нерсе күтчү эмес, үмүт кылчу эмес. Бактылуу, тынч өмүр сүргүсү келген адам ал сыяктуу болуусу керек".

Анас бин Малик мындай дейт: "Расулуллахка он жыл кызмат кылдым, бир да жолу "уф" деген эмес. "Муну эмнеге ушундай жасадың, муну эмнеге жасаган жоксун", - деген эмес."

Абу Хурайра: "Бир согушта капырлардын жок болуулары үчүн дуба кылуусун сурадык. **"Мен лаанат үчүн, адамдардын азап чегүүлөрү үчүн жиберилген жокмун. Мен бардык адамга**

жакшылык жасоо жана адамдардын бакытка жетүүлөрү үчүн жиберилдим”,- деди. Аллаху таала “Анбия” сүрөсүнүн 107-чи аятында: **“Сени ааламдарга ырайымдуулук, жакшылык үчүн жибердик”,** - деген.

Абу Саид Худри мындай дейт: “Расулуллахтын уяттуулугу намыстуу мусулман кыздарынын уятынан да көп болчу”.

Анас бин Малик мындай дейт: “Расулуллах бирөө менен саламдашкан кезде ал адам колун тартмайынча мубарек колун андан мурун тартчу эмес. Ал адам бетин терс бурмайынча мубарек жүзүн андан терс бурчу эмес. Бирөөнүн жанында отурган кезде тизелеп отурчу, ага урмат көрсөтүү үчүн буттарын созуп отурчу эмес”.

Жабир бин Сумура мындай дейт: “Расулуллах аз сүйлөчү. Керек кезде же бирөө бир нерсе сураганда гана сүйлөчү. Мындан ар бир мусулман пайдасыз, бош сөздөрдү айтпоосу керек экендиги түшүнүлдү. Сүйлөгөндө анык, түшүнүүгө оңой, жеңил жана орду менен сүйлөчү.”

Анас бин Малик мындай дейт: “Расулуллах ооруган адамдын көңүлүн сураганы барчу эле. Жаназанын артынан басчу. Чакырылган жерге барчу. Эшекке да минчү. Расулуллах багымдат намазынан чыккан кезде Мединанын балдары менен жумушчулары суу толгон идиштерин ага алып барып, андан мубарек манжаларын сууга салууну суранышчу, кышта суу муздак болсо да алардын көңүлүн кайтарбай, колун салчу”. (Мединалыктар анын мубарек колу тийген сууну ичип берекеттенишчү.)

Дагы да Анас бин Малик хазреттери айтат: “Бир кичинекей кыз Расулуллахтын колунан кармап, бир ишке алып барса, аны менен артынан барып ишин бүтүрүп берчү”.

Жабир хазреттери мындай дейт: “Расулуллах алейхиссаламдан бир нерсе суралганда “жок” дегенин уккан жокмун”.

Пайгамбарыбыз уяттуулук жагынан бардык жаратылгандардан жогору эле. дабаардык жаратылгандардын жогору болчу эле. Ылайыксыз, орунсуз нерселерди карачу эмес. Эч кимди ал адам жактырбаган сөз менен чакырчу эмес.

Хазрети Айша энебиз айтат: “Расулуллахка бирөөнүн бир жактырбаган иши тууралуу айтылганда ал адамдын атын айтпастан

жалпы мааниде, **“Адамдар эмнеге андай кылышат”,** - дечү. Ушунтип ал адамдын атын атабай андай иштерден алыстатчу”.

Анас бин Малик айтып берген: “Бир күнү Пайгамбарыбыздын алдына бетине сары бир нерсе сүртүлгөн бир адам келди. Ага эч нерсе айткан жок. Аны таарынта турчу эч нерсе айткан жок. Ал чыккандан кийин: **“Бетиндегини сүртүп алуусун айтсаңар болмок”,** - деди.”

Расулуллах алейхиссалам урууларды бирлештирүүчү эле. Аларды бири-бирине жек көрдүртчү эмес. Ар уруунун чоңуна сый-сыйапат көрсөтүп, аны төргө отургузчу.

Эч кимди өзүнүн мубарек дидарынан куру кылчу эмес. Сахабаларын издеп, келбегендерди сурап отурчу. Жанында отургандарга насыят айтып, алардын насибин берчү.

Кыймыл аракетинен бирин башкасынан артык көрөт деген ой эчкимде пайда болчу эмес. Жанына бир нерсени даттанып келген адамга чыдап, сабыр менен укчу.

Келген адам өзү кетип калмайынча аны таштап кетчү эмес. Көркөм мүнөзү менен ахлагын бардык адамга бирдей сунчу. Анын алдында акы жана адилеттик жагынан бардык адам тең эле. Эч кимдин эч кимден артыкчылыгы, айырмасы жок эле.

Хазрети Айша энебиз айтат: “Расулуллах алейхиссалам сыяктуу көркөм мүнөзгө ээ болгон адамды көргөн жокмун. Сахабаларынын же ахли байтинен бири аны чакырса “Лаббайк” (кулагым сизде, угуп турамын) деп турчу.

Пайгамбарыбыз сахабаларын эң жакшы аттар менен чакырчу, эч кимдин сөзүн бөлчү эмес. Сүйлөшүп отурган адам сөзүн аяктабастан же кетүү үчүн турбастан анын сөзүн бөлчү эмес.

Анын жакшы мамилеси, шапааты, мээримдүлүгү тууралуу Аллаху таала “Тообо” сүрөсүнүн, 128-чи аятында: **“Силердин кыйналганыңар аны таарынтат жана кайгыртат.** (Ал) **Силерди кыя албайт, момундарга өтө мээримдүү, аларга көп жакшылык тилейт”,** - деген.

Жана “Анбия” сүрөсүнүн 107-чи аятында: “(Эй, хабибим!) **Сени ааламдарга бир гана ырайымдуулук үчүн жибердик”,**

- деген. Пайгамбарыбыз үммөтүнө катыштуу көп нерселерди кыйын болот деп жеңилдеткен. **“Эгер үммөтүмө кыйынчылык кылбаганымда ар даарат алганда мисвак колдонууну буйрук кылмакмын”,** - деген.

Сөзүндө туруу маселесинде да адамдар арасында Пайгамбарыбыздан ашкан адам жок.

Абдуллах бин Абил-Хамса айтып берген: “Пайгамбарыбыз менен ага али пайгамбарлыгы билдириле электе соода жасаган элек. Өз эсебинде бир калдык калган эле. Ага бир убаккыта баланча жерде кездешүүгө сөз берип, кийин унутуп кетиптирмин. Үч күндөн кийин берген сөзүм эсиме түшүп, ошол жерге жүгүрдүм. Анын үч күндөн бери ошол жерде күтүп турганын көрүп, таң калдым. Мага **“Жигит! Мени чарчаттың. Мен сени ушу жерде үч күндөн бери күтүп турамын”,-** деди.

Пайгамбарыбыздын саллаллаху алейхи ва саллам кичи пейилдик касиети эч кимде, жада калса, эч бир пайгамбарда (алейхимуссалам) болбой тургандай даражада жана теңдешсиз эле.

Текебердик сезим анда эч качан болгон эмес. Пайгамбарыбызга “кожоюн (чексиз укуктуу) пайгамбар” же “кул пайгамбар” болууну тандоого эркиндик бергенде кул пайгамбар болууну тандаган.

Ушундан кийин Исрафил алейхиссалам пайгамбарыбызга “Күмөнсүз, Аллаху таала кичипейилдүүлүк көрсөткөн ошол касиетти да сизге берген. Анткени, кыяматта сиз Адам урпагынын эң улуусусуз. Кабырдан турган алгачкы адам - сизсиз. Алгачкы болуп шапаат кылган да - сизсиз”, - деди.

Пайгамбарыбыз Хазрети Айша энебизге мындай деди: **“Мага Меккенин ташынын, топурагынын алтын болушу сунушталды. Жок, йа Раббим дедим. Бир күн ач, бир күн ток болоюн. Ач калган күнү сага жалбарып дуба кыламын. Ток болгон күнү сага хамду санаа кыламын”, - дедим”.**

Жабраил алейхиссалам Пайгамбарыбызга келип: “Аллаху тааланын сизге саламы бар. Кааласа бул тоолорду ага алтын кылайын. Кайда барса да ошол алтын тоолору аны менен бирге болот деди”, - деди. Пайгамбарыбыз: **“Эй, Жабраил! Дүйнө – үйү жоктун үйү. Жана** (ал) **– мүлкү жоктун мүлкү. Аларды акылсыз адам**

гана жыйнайт”, - деди. Андан кийин Жабраил алейхиссалам: “Йа Мухаммед (алейхиссалам)! Аллаху таала сизди сөзүнө туруктуу, күчтүү кылган”, - деди.

Хазрети Айша энебиз: “Бир ай үйүбүздө тамак бышыруу үчүн от жакпаган күндөр болду. Бир гана курма менен суу болгон”, - деген.

Ибни Аббас хазреттери: “Расулуллах менен ахли байти бир нече түн кечки тамак ичпестен жатар эле. Кечке жечү эч нерсе таппайт элек”, - деген.

Хазрети Айша энебиз айтат: “Расулуллах алейхиссаламдын мубарек карды тамакка эч качан тойгон эмес. Бул тууралуу эч кимге даттанган эмес. Муктаждык ал үчүн байлыктан артык болгон. Түнү бою ачкалыктан кыйналса да бул анын күндүзгү орозосуна кедерги болчу эмес.

Ал кааласа, Раббисинен жер бетинин бардык казыналарын, тамактары менен рахат өмүр сүрөр эле. Сөз беремин, анын бул абалын көргөндө жаным сыздап ыйлайт элем. Колу менен мубарек ичин сылап, “Жаным сизге курман болсун, сизге кыйындык алып келген бул дүнүйөдө бир аз нерсе алсаңыз болбойбу?” – деп айтар элем. Ал: **“Эй, Айша! Мен дүйүнөнү эмне кылам? Улул азмдан болгон пайгамбар досторум мындан да оор азаптарга чыдады. Бирок, ошол абалдары менен өмүр сүрүүлөрүн уланткан. Раббилерине жетишти. Ошол себептен Раббилери алардын Өзүнө кайтууну керемет түрдө жүзгө ашырды, сооппорун арттырды. Мен ырахат өмүр сүрүүдөн тартынамын. Анткени, андай өмүр мени алардан артка калтырат.**

Мен үчүн эң жакшы жана эң сонун нерсе – жакындарыма, досторума жолугуу жана алардын катарына кошулуу”, - деди. Расулуллах ушу сөзүнөн бир айдан кийин кайтыш болду.”

Пайгамбарыбыздын жоомартыгы да ооздон оозго аңыз-дастанга айланган. Бул жагынан да эч ким аны менен тең келе албайт.

Ибни Аббас мындай дейт: “Расулуллах алейхиссалам жакшылык жасоо жагынан адамдардын ичиндеги эң жоомарты болгон. Рамазан айында жана Жабраил алейхиссалам менен кездешкен кезде чоң жоомарттык кылган”, - деген.

Анас бин Малик айтат: “Расулуллах менен бирге келе жаттым

эле. Үстүндө Йемендик чапан (Бүрди Нажрани) бар болгон. Артынан бир адам келип, жакасынан ошончолук катуу таркандыктан чапанынын жакасы мубарек мойнун тытып, из калтырды. Расулуллах бул адамга акырын гана жылмайып, ага бир нерсе берилүүсүн буюрду".

Расулуллахтын бир кары аял кошунасы бар эле. Ал кызын Расулуллахка жиберип: "Намаз окуганга кийген кийимим жок. Мага намазда жамынууга бир кийим жибериңиз",- деп суранат. Расулуллах алейхиссаламдын дал ошол убакытта ашыкча кийим жок эле. Үстүндөгү "антарини" (узун көйнөк) чечип, ошол аялга жиберет. Намаз убакыты келген кезде кийимсиз болгондуктан мечитке бара алган жок. Сахабалар муну угуп: "Расулуллах ошончолук жоомарт, кийимсиз калып мечитке келе албай отурат. Биз да бардык нерсебизди кедейлерге тараталы",- дешти. Аллаху таала "Исра" сүрөсүнүн 29-чу аятын жиберди. Алгач хабибине: **"Сараңдык кылба, эч нерсе бербей койбо",** - деп, андан кийин: **"Кыйынчылыкка түшө турганчалык жана намазды өткөрүп жибере турганчалык, капалана турганчалык деңгээлде бардык нерсеңди таратпа! Садакада орто жолду карман",** - деп буюрду.

Ошол күнү намаздан кийин Хазрети Али Расулуллахтын жанына келип, "Йа Расулаллах! Бүгүн бала-чакам үчүн сегиз дирхам күмүш карыз алган эле. Анын жарымын сизге берейин. Өзүңүзгө антари (кийим) алыңыз",- деди. Расулуллалах базарга барып, эки дирхамга бир антари сатып алды. Калган эки дирхамга азык-түлүк алууга бара жатканда бир сокур адамдын отурганын көрдү. Ал: "Аллах ыразычылыгы үчүн жана Жаннат кийимине кол жеткизүү үчүн ким мага көйнөк берет?" деп отурду. Алган кийимин ошого берди. Сокур адам кийимди колуна алган кезде жыпар жытты сезди. Мунун Расулуллах алейхиссаламдын мубарек колунан келгенин түшүндү. Анткени, Расулуллахтын бир жолу кийген нерсеси эскирип, сөгүлсө да жыпар жыт жыттанып турчу. Сокур адам: "Йа Раббим! Ушу көйнөктүн урматына менин көздөрүмдү ача көр", - деп дуба кылды. Ошол замат эки көзү ачылды. Расулуллах ал жерден кетти. Бир дирхамга бир кийим сатып алды. Калган бир дирхамга азык-түлүк алууга бара жатканда бир кызматчы кыздын ыйлап турганын көрүп, **"Кызым эмнеге ыйлап жатасын?"** - деп сурады. Ал: "Бир яхудинин кызматчысымын. Кожоюнум мага бир

дирхам берип, жарты дирхамга чыны, жарты дирхамга май сатып алууга жиберген. Ошолорду алып бара жаткан элем. Колуман түшүп, чыны сынды, май да кетти. Эмне кыларымды билбей жатам", - деди. Расулуллах акыркы дирхамын кызга берип: **"Ушуга чыны менен май ал",** - деди. Кыз: "Үйгө кеч барганым үчүн яхуди мени урат деп корком", - деди. Пайгамбарыбыз: **"Коркпо, сен менен бирге барып, сага тийбесин деп сураймын",** - деди. Яхудинин үйүнө барып, эшигин какты. Яхуди эшикти ачып, Расулуллахты көрүп таң калды. Расулуллах яхудиге болгон жагдайды айтып, кызга ачууланбоосун сурады. Яхуди Расулуллахтын бутуна жыгылып: "Миңдеген адамдын баш таажысы болгон, миңдеген арстан буйругун орундоо үчүн күтүп турган эй улуу Пайгамбар! Бир кызматчы кыз үчүн мен сыяктуу бир байкуштун үйүнүн эшигин кадырланттыңыз. Йа Расулаллах! Бул кызды сиздин урматыңызга азат кылдым. Мага ыйманды, Исламды үйрөтүңүз. Сиздин алдыңызда мусулман болоюн", - деди. Расулуллах алейхиссалам ага мусулмандыкты үйрөттү. Ал мусулман болду. Үйүнө кирди. Бала-чакасына болгон окуяны айтты. Бардыгы мусулман болду. Мунун баары Расулуллахтын көркөм мүнөзүнүн берекеси менен ишке ашты.

Расулуллахтын жакшы касиеттери өтө көп. Ар бир мусульмандын аларды үйрөнүп, андан үлгү алуу керек. Ушундайча, дүйнөдө жана жана акыретте балекеттерден, кыйынчылыктардан кутулуу, пайгамбарыбыздын шапаатына жармашуу насип болот.

Анын көркөм мүнөздөрүнүн кээ бирлери булар:

Расулуллахтын илими-ирфаны, түшүнүгү, акылы, зейини, жоомарттыгы, карапайымдыгы, мээрими, сабыры, кайраты, камкорлугу, чынчылдыгы, ишенимдүүлүгү, эрдиги, улуулугу, чечендиги, салмактуулугу, намыстуулугу, кемелдиги, ынсабы, уяттуулугу, такыбаалыгы бардык пайгамбарлардан артык болгон. Досунан, душманынан көргөн зыяндарын, азаптарын кечирчү. Эч кайсынысына жамандык менен жооп кайтарчу эмес. Ухуд согушунда капырлар анын ыйык жаагын канатып, мубарек тишин сындырган кезде муну кылгандар үчүн **"Йа Раббим! Аларды кечир. Жахилдиктерине багыштап кечир"** деген.

Өзүн эч кимден жогору кармачу эмес. Бир сапарда кой этинен шишкебек жасайлы деген кезде бири: "Мен соёюн",- деди. Дагы

бири: “Мен терисин сыйырайын”, - деди. Жана да бирөө: “Мен бышырайын”,- деди. Расулуллах: **“Мен отун жыйнаймын”,** - дегенде сахабалар: “Йа, Расулаллах! Сиз демалыңыз, биз жыйнайбыз”, - дешти. **“Ооба, силердин бардык нерсени жасаарыңарды билемин. Бирок, жумуш иштеп жаткандардан бөлүнүп отура албайм. Аллаху таала досторунан бөлүнүп отургандарды сүйбөйт”,** - деп, отун жыйноого кетти.

Сахабалар отурган жерге келген кезде төр жакка өтчү эмес. Кайсы жер бош болсо, ошол жерге отурчу эле. Колуна таягын алып бир күнү көчөгө чыкканда аны көргөндөр ордунан турду. **“Өзгөлөрдүн бир-бирине урмат көрсөткөнү сыяктуу, мен үчүн ордуңардан турбагыла! Мен да силер сыяктуу бир адаммын. Бардык адам сыяктуу ичип-жейм. Чарчаганда отурамын”, -** деди.

Көбүнчө тизелеп отурчу. Тизелерин көтөрүп эки колун кошуп отурган кездери да болгон. Тамак ичүүдө, кийингенде жана бардык нерседе кызматчыларын өзүнөн бөлчү эмес. Аларга жумуштарында жардам берчү. Эч качан бирөөнү уруп, жаман сөз айтканы көрүнгөн эмес. Ага ар убакыт кызмат жасаган Анас бин Малик: “Расулуллахка он жыл кызмат кылдым. Бирок, Ал кишинин жасаган кызматы менин ага жасаган кызматымдан артык болот. Мага таарынганын, катуу сүйлөгөнүн эч качан көргөн эмесмин”, - деген.

Багымдат намазын окуп болгондон кийин бурулуп жамаатка карап: **“Ооруп калган тууганыбыз барбы? Барып көңүлүн сурайлы”, -** дечү. Оору адам жок болсо: **“Жаназа чыгарган үй барбы, барып жардам берели”, -** дечү. Кайтыш болгон адам бар болсо аны жууга, кепендөөгө жардам берип, жаназасын окуп, кабырга жерге берүүгө чейин барчу эле. Кайтыш болгон адам жок болсо: **“Түш көргөн адам бар болсо айтсын, угалы, жоруйлу”,** - дечү.

Конокторуна, сахабаларына кызмат кылып: **“Бир коомдун эң жогорусу – ошол коомго кызмат кылганы”, -** дечү.

Эч качан каткырып күлгөнү көрүнгөн эмес. Жай күлүмсүрөчү. Кээде күлгөн кезде мубарек алдыңкы тиштери көрүнчү.

Орунсуз, пайдасыз сөздөрдү сүйлөчү эмес. Керектүү кезде кыска, пайдалуу, мааниси ачык сөздөрдү айтчу. Түшүнүктүү болуу үчүн кээде бир сөзүн үч жолу кайталап айтчу.

Айбаттуулугунан эч ким анын жүзүн карай алчу эмес. Бирөө келип мубарек жүзүн караган кезде, толкунданганынан өзүн тер басчу. Ошондо пайгамбарыбыз: **“Кысылба! Мен падыша эмесмин, заалым эмесмин. Эт шорпосу менен күн көргөн карапайым бир аялдын уулумун”, -** дечү. Ушундан кийин ал адамдын коркунучу басылып, дартын айтчу.

“Ичиңерде Аллаху тааланы жакшы тааныган жана андан эң көп корккон - менмин”, “Менин көргөнүмдү көрсөңөр аз күлүп, көп ыйламаксыңар”, - дечү. Асмандан булут көрсө: **“Йа Раббим! Бул булут менен бизге азап жибербе”,** шамал турса: **“Йа Раббим! Бизге кайырлуу шамал жибер”,** асман күркүрөгөндө: **“Йа Раббим! Бизге таарынып, өлтүрбө. Азабыңды жибербе. Кечире көр”, -** деп дуба кылчу. Намазда турганда көкүрөгүнөн ыйлаган адамдын үнү сыяктуу бир үн чыкчу. Курани карим окуганда да ошондой болчу.

Жүрөгүнүн кубаты, баатырлыгы адамды таң калдырчу. Хунайн согушунда мусулмандар таралып, үч-төрт эле адам менен калган эле. Бир нече жолу капырлардын чабуулуна жалгыз каршы чыкчу жана чегинбеди.

Өтө жоомарт эле. Жүздөгөн төө менен койду таратып, өзүнө эч нерсе калтырчу эмес. Канчалык катуу жүрөктүү капырлар анын бул үстөмдүктөрүн көрүп, ыйман келтиришкен.

Аялдарына жана бир нече кызматчысына кээде бир жылдык арпа менен курма бөлүп коюп, ал жердеги кедейлерге да садака берчү.

Койдун этин, эттин шорпосун, ашкабакты, таттууларды, балды, курманы, сүттү, каймакты, дарбызды, коонду, жүзүм менен бадыраңды жакшы көрчү.

Сууну акырын, бисмиллах менен баштап, үч жутум менен иччү. Аягында “алхамдулиллах” деп, дуба кылчу.

Кийүү жаиз болгон нерселерден тапканынын бардыгын кийе берчү. Калың кебезден ихрам сыяктуу тигилбеген нерселерди жамынып, жапкыч оронуп, көйнөк менен чапан да кийчү. Булар кебезден, жүндөн же кылдан токулчу. Көбүнчө ак кийчү, кээде жашыл түсүн да кийчү. Тигилген кийим кийген кездери да болгон. Жума жана Айт күндөрү жана чет мамлекеттерден элчилер келген-

де жана согуш маалында баалуу көйнөктөрдү, жашыл, кызыл, кара кийимдерди да кийчү. Колун билектерине чейин, мубарек бутун балтырынын жарымына чейин жабчу.

Арабстандагы адат боюнча чачын кулагынын жартысына чейин өстүрчү, артын кесип кыскартчу. Чачына атайын дайындалган жыпар жыттуу май сүрчү.

Колуна, башына, бетине жыпар жыттарды сепчү.

Төшөгү ичи курма буласына толтурулган териден жасалган болчу. Жүн толтурулган бир төшөк алып келингенде аны кабылдабай: **“Йа, Айша! Аллаху таалага сөз берем, эгер кааласам Аллаху таала мени бардык жерде алтын менен күмүшкө бөлөйт эле”, -** деген. Кээде (камыштан токулган) төшөнүч, тактай, жүндөн токулган кийиз же кургак топурак үстүнө жатчу.

Ар түн сайын көзүнө үч жолу сурма сүрчү.

Үйүндө күзгү, тарак, сурма идиши, мисвак, кайчы, ийне, жип ар дайым болчу. Жолго чыкканда аларды да ала жүрчү.

Куптандан кийин түндүн ортосуна чейин уктап, андан кийин туруп багымдат намазына чейин ибадат кылчу. Оң жагына карап жатып, оң колун жаагынын астына коюп, кээбир сүрөлөрдү окуп жатчу.

Тафаул кылчу. Б.а., биринчи көргөн нерсесин, кокустан көргөн нерсесин жакшылыкка жоручу. Эч нерсени жамандыкка жоручу эмес.

Кайгылуу убаккытарда сакалын кармап, ойлончу.

Таарынган кезде дароо намаз окучу. Намаздын лаззатары менен кайгыдан арылчу.

Пайгамбарыбыз Аллаху тааладан катуу коркуп, Ага ушунчалык көп ибадат кылган, анын бул абалына эч ким чыдай алмак эмес. Мубарек буттары шишигенче намаз окучу. ”Йа Расулаллах! Сиздин өткөн-кеткен бардык күнөлөрүңүз кечирилсе да эмнеге өзүңүздү ушунчалык кыйнайсыз?” – дегендерге: **“Мен Аллаху тааланын эң көп шүгүр эткен кулу болбоюнбу?” -** деп жооп берчү.

Фазилаты (Үстөмдүктөрү)

Мухаммед алейхиссаламдын үстөмдүктөрүн билдирген жүздөгөн китептер бар. Фазилат – үстөмдүк деген. Алардын бир канчасы төмөндө көрсөтүлгөн:

1. Жаратылгандардын (макулуктардын) ичинде эң биринчи болуп Мухаммед алейхиссаламдын нуру менен руху жаратылган.
2. Аллаху таала анын ысмын Аршка, Жаннаттарга жана жети кабат көккө жазган.
3. Индияда өсүп чыккан бир гүлдүн жалбырагында «Лаа илаха иллаллах, Мухаммедур-расулуллах» - деп жазылган.
4. Басра калаасына жакын жерден агып өткөн дайрадан кармалган балыктын оң капталында «Аллах», сол капталында «Мухаммед» деп жазылганы байкалган.
5. Мухаммед алейхиссаламдын ысымын айтуудан башка милдети болбогон периштелер бар.
6. Аллаху таала периштелерге Хазрети Адамга сажда кылгыла деп буюруусунун себеби – анын маңдайында Мухаммед алейхиссаламдын нуру болгондуктан эле.
7. Аллаху таала бардык пайгамбарларга Мухаммед алейхиссаламдын келе тургандыгын өз үммөттөрүнө сүйүнчүлөп, эгер аны менен замандаш болуп кала турган болушса, ага ишенүүлөрүн буйрук кылган.
8. Хазрети Пайгамбарыбыз бул дүйнөгө келе турчу кезинде чоң белгилер байкалган. Алар тууралуу тарых жана мавлид китептеринде жазылган.
9. Дүнүйөгө келгенинде киндиги кесилген, сүннөттөлгөн болуп көрүндү.
10. Дүнүйөгө келгенден баштап эми шайтандар көккө чыга албай турган, периштелерден кабар уурдай албай турган болушкан.
11. Дүнүйөгө келген кезинде жер бетиндеги бардык буттар, айкелдер кулады.
12. Бешигин периштелер терметчү.

13. Бешикте жатып асмандагы Ай менен сүйлөшчү. Ай анын мубарек манжасы менен белги берген жагына карай ийилчү.

14. Бешикте жатып сүйлөй баштаган.

15. Бала кезинде ачык асман алдында жүргөн учурда төбөсүндө бир булут ага көлөкө түшүрүп жүрчү. Бул абал пайгамбарлыгы башталганга чейин уланды.

16. Бардык пайгамбарлардын оң колунун үстүндө пайгамбарлык мөөрү болгон. Ал эми Мухаммед алейхиссаламдын мөөрү болсо эки далысынын ортосунда жүрөгүнүн үстүндө болгон.

17. Алдындагыны көргөнү сыяктуу аркасындагыларды да көрчү.

18. Жарыкта кандай көрсө караңгыда да ошондой көрчү.

19. Түкүрүгү ачуу сууларды таттуу кылды. Ооруларга шифаа болду. Бөбөктөргө сүт сыяктуу азык болду.

20. Көзү уктаса да, жүрөгү дайыма ойгоо эле. Пайгамбарлардын баары ушундай болгон.

21. Өмүр бою эч эстеген эмес. (Бардык пайгамбарлар дагы ушундай болгон)

22. Мубарек денесинен жыпар жыт аңкып турган. Бир кедей адам кызын турмушка узатаарды андан жардам сураган эле. Дал ошол убакта берүүгө эч нерсеси жок эле. Кичине чыны идишке тер тамчыларын жыйнап берди. Ал кызы аны бети- башына сүрткөн кезде үйү жыпар жыттанчу. Ошондон кийин анын үйү «жыпар жыттуу үй» - деп аталып калган.

23. Орто бойлуу болсо да, бою узун адамдардын жанында алардан бийик болуп көрүнөөр эле.

24. Күн менен айдын жарыгында жүргөндө көлөкөсү жерге түшчү эмес.

25. Денеси менен кийимине чымын-чиркей жана башка жандыктар кончу эмес.

26. Кийимдерин канча кийсе да кирдечү эмес.

27. Баскан кезде аркасынан периштелер ээрчип жүрөр эле. Ошондуктан сахабаларды алдына чыгарып, «Аркамды периштелерге калтыргыла», - дечү.

28. Таштын үстүнөн баскан кезде бутунун изи түшчү. Ал эми кумдун үстүндө жүргөндө изи түшчү эмес. Даарат сындырган кезде жер жарылып, даараты ошого түшчү. (Пайгамбарлардын баары ушундай эле.)

29. Адамдар менен периштелердин ичинде эң көп илим ага берилди. Умми болсо да, эч кимден эч нерсе үйрөнбөсө да Аллаху таала ага бардык нерсени билдирген. Адам алейхиссаламга бардык нерсенин ысымы билдирилгендей Мухаммед алейхиссаламга бардык нерсенин ысымы жана илими да билдирилген.

30. Ага үммөтүнүн ысымдары, жыныстары жана араларында боло турган бардык нерселер билдирилди.

31. Акылы бардык адамдардын акылынан да көп.

32. Адамдарда болуусу мүмкүн болгон бардык жакшы касиеттер ага берилген. Улуу акын Омар Ибн Фаридге «Расулуллахты эмнеге мактабадың?» делгенде «Аны мактоого күчүм жетпей тургандыгын түшүндүм. Аны мактай турчу сөз таба албадым», - деген.

33. Шахадат калимасында, азанда, каматта, намаздагы ташаххудда, көптөгөн дубаларда, кээ бир ибадаттар менен хутбаларда, насыят айтууда, кыйын кездерде, кабырда, махшарда, Бейиште жана бардык жаратылыштын тилинде Аллаху таала анын ысымын өз ысымы менен бирге катар койгон.

34. Эң чоң үстөмдүгү – анын Хабибуллах болуусу. Аллаху таала аны Өзүнүн сүйүктүү досу кылган. Аны бардык адамдан, бардык периштеден артык жакшы көргөн, **«Ибрахимди халил кылсам, сени өзүмө хабиб кылдым»,** - деген.

35. **«Сага ыраазы болгонуңча (жетет дегенге чейин) бардык тилегиңди беремин.»** («Духа» сүрөсү, 5-аят), Аллаху тааланын пайгамбарына бардык илимдерди, бардык үстөмдүктөрдү, ислам өкүмдөрүн, душмандарына каршы көмөк жана жеңиш, үммөтүнө жеңиштер жана кыяматка чейин ар түрдүү шапаат ихсан кыла тургандыгын убада кылат. Ушул аяти карима келген кезде Жабраил алейхиссаламга карап: **«Үммөтүмдүн биринин Тозокто калуусуна ыраазы болбоймун»,** - деген.

36. Аллаху таала Курани каримде ар пайгамбарды өз ысымы менен, ал эми Мухаммед алейхиссаламды **«Эй, Расулум! Эй, Пайгамбарым»** деп атаган.

37. Өтө анык, түшүнүктүү түрдө арап тилинин бардык диалектисинде сүйлөй берчү. Ар түрдүү жерлерден келгендерге алардын тили менен жооп берчү. Уккандар таң калышчу. **«Аллаху таала мени өтө жакшы жетилдирди»,** - дечү.

38. Аз сөз менен көп нерсени түшүндүрчү. Жүз миңден ашуун хадиси шарифи анын «жавами-ул калим» экенин көрсөтөт. Кээ бир аалымдар мындай дейт: «Мухаммед алейхиссалам Ислам дининин төрт негизин төрт хадис менен көрсөткөн. **«Аракеттер ниетке карай бааланат» жана «Халал да билдирилди, харам да билдирилди», «Доочунун күбөкөр көрсөтүүсү жана айыпталуучунун ант кылуусу керек» жана «Бир адам өзү үчүн каалаган нерсесин дин тууганы үчүн да кааламайынча ыйманы толук болбойт».** Бул төрт хадиси шарифтин биринчиси ибадат, экинчиси иш-аракет, үчүнчүсү адилет иштери менен саясат, төртүнчүсү адеп менен ахлак илимдеринин негизи болуп саналат».

39. Мухаммед алейхиссалам масун (корголгон) жана масум (күнөөсүз) болчу. Билип жана билбей, чоң жана кичине, кырк жашынан мурда жана андан кийин эч кандай күнөө кылган эмес. Эч кандай жаман аракети байкалган эмес.

40. Мусулмандарга намазда отурганда «Ассалааму алейка аййухан-набиййу ва рахматуллахи» - деп окуп, Мухаммед алейхиссаламга салам берүү буйрук кылынды. Намазда башка пайгамбарларга жана периштелерге салам берүүгө болбойт.

41. Аллаху таала ага: **«Сен болбогондо эч нерсени жаратпас элем»,** - деген.

42. Башка пайгамбарлар капырлардын жалааларына өздөрү жооп беришкен. Ал эми Мухаммед алейхиссаламга жабылган жалааларга Аллаху таала өзү жооп берип, аны коргогон.

43. Мухаммед алейхиссаламдын үммөтүнүн саны башка пайгамбарлардын бардыгынын үммөтүн кошкондогудан да көп. Алардан үстөм жана абыройлуу. Жаннатка бара тургандардын үчтөн

экиси ушул үммөттөн боло тургандыгы хадиси шарифте билдирилген.

44. Расулуллахка берилчү соолтор башка пайгамбарларга берилчү соолтордон канчалаган эсе көп.

45. Аны атын атап чакыруу, анын жанында бийик үн менен сүйлөө, алыстан ага кыйкырып сүйлөө, жолдо алдына өтүп алуу харам кылынган. Башка пайгамбарлардын үммөттөрү аларды ысымы менен чакырышчу.

46. Жабраил алейхиссаламды периште кейпинде эки жолу көргөн. Башка эч кайсы пайгамбар аны периште келбетинде көргөн эмес.

47. Ага Жабраил алейхиссалам жыйырма төрт миң жолу келген. Башка пайгамбарлардан эң көп Муса алейхиссааламга келген. Ага төрт жүз жолу келген.

48. Аллаху таалага Мухаммед алейхиссаламдын аты менен ант берүүгө болот, башка пайгамбарлар менен периштелердин аты менен берүүгө болбойт.

49. Мухаммед алейхиссаламдан кийин анын жубайлары менен башкалардын никелешүүсү харам кылынган, бул жагынан алардын момундардын энелери экендиги айтылган.

50. Кан менен нике жагынан болгон туугандыктын кыяматта пайдасы жок. Расулуллахтын туугандары мындан сырткары.

51. Расулуллахтын ысымын алуу дүнүйө менен акыретте пайдалуу. Анын ысымы коюлган чыныгы мусулмандар Тозокко киришпейт.

52. Анын бардык сөзү, бардык иши туура. Бардык өкүмү Аллаху таала тарабынан тастыкталат.

53. Аны сүйүү бардык адамга фарз. **«Аллаху тааланы сүйгөн адам мени сүйөт»,** - деген. Аны жакшы көрүүнүн белгиси: анын динине, жолуна, сүннөтүнө баш ийүү. Курани каримде: **«Мага баш ийсеңер Аллаху таала силерди сүйөт»,** - деп буюрулду.

54. Анын ахли байтин (туугандарын) жакшы көрүү важиб болуп саналат. **«Ахли байтиме душмандык кылган адам - мунафык»,**

- деген. Ахли байт – зекет алуусу харам болгон туугандары. Алар аялдары жана атасы Хашимдин тегинен чыккан момундар, Алинин, Укайлдын, Жафар Таййардын жана Аббастын (радыйаллаху анхум) тегинен чыккандар.

55. Сахабалардын баарын сүйүү - важиб. Расулуллах: **«Менден кийин сахабаларыма душмандык кылбагыла! Аларды жакшы көрүү – мени жакшы көрүү. Аларга душман болуу – мага душман болуу. Аларды таарынткан адам мени таарынткан болуп саналат. Ал эми мени таарынткан адам Аллаху тааланы таарынтат. Аллаху таала өзүн таарынткан адамды азаптайт»,** - деген.

56. Аллаху таала Мухаммед алейхиссаламга көктө эки жана жерде эки жардамчы жараткан. Алар – Жабраил, Микаил, Абу Бакр жана Омар (радыйаллаху таала анхум ажмаин.)

57. Аял-эркек, улуу жашта кайтыш болгон бардык адамдан кабырында Мухаммед алейхиссалам тууралуу суралат. «Раббиң ким?» деп суралганы сыяктуу «Пайгамбарың ким?» деп да суралат.

58. Мухаммед алейхиссаламдын хадиси шарифтерин окуу – ибадат. Окуган адамга сооп берилет.

59. Анын мубарек рухун алуу үчүн Азраил алейхиссалам адам келбетинде келип, ичке кирүүгө уруксат сурады.

60. Кабырынын ичиндеги топурак бардык жерден жана Каабадан жана Жаннаттардан да артык.

61. Ал кабырды биз билбеген өмүрдө тирүү. Кабырда Курани карим, намаз окуйт. Бардык пайгамбарлар да ушундай.

62. Ааламдын бардык жеринде Расулуллахка салават окуган мусулмандардын саламдарын уккан периштелер кабырына барып кабарлашат. Кабырын күнүнө миңдеген периште зыярат кылат.

63. Үммөтүнүн амалдары менен ибадаттары күн сайын таң эрте жана кеч ага көрсөтүлөт, аларды кылган адамдарды да көрөт. Күнөө кылгандардын кечирилүүсү үчүн дуба кылат.

64. Кабырын зыярат кылуу аялдарга да мустахаб. Ал эми башка кабырларды бир гана башка адамдар аз кезде жана мусулманга жараша турган кийим менен зыярат кылууларына болот.

65. Тирүү кезиндеги сыяктуу кайтыш болгондон кийин да дүнүйөнүн бардык жеринде ар дайым аны тавассул (себепчи, арачы) кылган, б.а., анын урматы үчүн тилек тилегендердин дубасын Аллаху таала кабыл кылат.

66. Кыямат күнү кабырынан эң биринчи болуп Расулуллах турат. Үстүндө Бейиштин кийими болот. Буракка минип махшар майданына барат. Колунда **«Лива-ул-хамд»** деген байрак болот. Пайгамбарлар менен бардык адамдар ушул байрактын астында турушат. Баары миң жыл күтүүдөн абдан чарчашат. Адамдар кезек менен Адам, Нух, Ибрахим, Муса жана Иса пайгамбарларга (алейхимуссалам барып, эсепке тартуунун башталуусу үчүн шапаат кылууларын тилешет. Алардын эч бири кечирим сурап, Аллаху тааладан уялып, корккондуктарын айтышат, шапаат кылуудан тартынышат. Кийин Расулуллахка барып жалынган кездеринде ал сажда кылып, дуба кылат жана шапааты кабыл болот. Алгач анын үммөтүнүн эсеби каралат, эң биринчи болуп Сырат көпүрөсүнөн ошолор өтөт, эң биринчи болуп Жаннатка ошолор киришет. Барган жерлеринин бардыгын нурландырышат. Хазрети Фатима Сыраткөпүрөсүнөн өтүп бара жатканда «Бардыгы көздөрүн жумсун! Мухаммед алейхиссаламдын кызы келе жатат», - делет.

67. Алты жерде шапаат кылат. Биринчиси, «Макам-ы Махмуд» деп аталган шапааты менен бардык адамдарды махшарда күтүп туруу азабынан куткарат. Экинчиси шапааты көп адамды Жаннатка киргизет. Үчүнчүсү азапка тартылууга тийиш адамдарды азаптан куткарат. Төртүнчүсү күнөөсү көп болгон момундарды Жаханнамдан чыгарат. Бешинчиси сообу менен күнөөсү тең болуп, Араф деп аталган жерде күтүп тургандардын Жаннатка барууларына шапаат кылат. Алтынчысы Жаннатагылардын даражаларынын көтөрүлүүсүнө шапаат кылат.

68. Расулаллахтын Жаннаттагы макамы **Васила** деп аталат. Бул жер Жаннаттын эң жогорку даражасы. Жаннаттагы бардык адамга бир-бирден талы созулган **Сидратул мунтаха** багынын тамыры ошол жерде. Жаннаттагыларга нимттар ушул бутактардан келет.

Истигфары

Пайгамбарыбыз алейхиссалам жаратылгандардын эң үстөмү болуу менен бирге Аллаху тааланы эң жакшы тааныган жана Андан эң жакшы коркчу. Хак таала аны күнөө кылуудан сактаса да ал ар дайым токтоосуз ибадат кылып, Аллаху таалага дуба кылып, истигфар айтчу. Түндүн алгачкы убактында (куптандан кийин) уктап, акыркы убактында ибадат кылчу.

Ибн Аббас (радыйаллаху анх) айтат: «Бир түнү момундардын энеси Хазрети Маймунанын (радыйаллаху анха) үйүндө конокто болдум. Расулуллах түндүн ортосуна чейин же бираз мурда же кийинки убакытка чейин уктады. Кийин ойгонуп отурду, колу менен бетин сыйпап уйкусун ачты. Туруп, асылып турган суу кумганын алып, даарат алды. «Али Имран» сүрөсүнүн соңку он аятын окуп, намазга турду. Мен да туруп, Расулуллах сыяктуу даарат алып, анын жанына барып намазга турдум. Расулуллах эки рекет намаз окуду. Кийин дагы эки рекет окуду. Андан кийин дагы эки рекет окуду. Кийин витир намазына турду. Андан кийин багымдат намазынын азаны чакырылганына чейин жатты. Кийин туруп, эки рекет намаз окуду да мечитке барып, багымдат намазынын фарзын окуду.»

Хазрети Айша (радыйаллаху анха) энебиз айтат: «Расулуллах алейхиссалам бир түнү уйкуга жаткан болчу. Ойгонуп: **«Йа, Айша! Уруксат берсең бул түнү Раббиме ибадат кылайын»,** - деди. Кийин турду. Курани карим окуп, ыйлады. Жада калса, аккан көз жашынан эки көзү суу болуп кетти. Ал окуусун уланта берди, окуган сайын мубарек көз жашы денесинин бардыгын суулады. Бул абал таңга чейин уланды.

Таң эрте Билал Хабеши (радыйаллаху анх) келип, жагдайды көрүп: «Ата-энем сизге курман болсун, йа, Расулаллах! Аллаху таала сиздин өткөн жана болочоктогу каталарыңызды кечирбедиби?» - дегенинде Расулуллах: **«Эй, Билал! Мен шүгүр кылуучу кул болбоюнбу, Аллаху таала бул түнү: «Көктөр менен жердин жаратылуусунда түн менен күндүздүн бири-биринен кийин келүүсүндө акыл ээлери үчүн арийге көптөгөн белгилер, ишаралар бар», - деген.** («Али Имран» сүрөсү, 189) **аяти каримасын түшүрдү»,** - деди.

«Муслимде» билдирилген хадиси шарифте болсо: **«Жүрөгүмө ошондой нерселер келет, ар күнү жана түнү булардан Аллаху таалага ирет истигфар кыламын» жана «Жүрөгүмдө** (илахий нурдун келүүсүнө кедерги боло турган) **парда пайда болот. Ошондуктан, күнүгө 70 жолу истигфар кыламын» жана «Аллаху таалага күнүнө 100 жолу истигфар айтамын»,** - деген.

Пайгамбарыбыздын алейхиссалам Аллаху тааладан корко тургандыгы ошончолук, каркылдап күлгөнү көрүлбөгөн.

Имам Тирмизинин Абу Зардан (радыйаллаху анх) алган хадиси шарифинде: **«Күмөнсүз, силер көрбөгөндөрдү мен көрөмүн. Укпагандарыңарды угамын. Көктө периштелер сажда кылбай турган төрт жагы тең бош орун жок. Валлахи, менин билгенимди билсеңер аз күлүп, көп ыйламаксыңар. Жолго түшүп, болгон үнүңөр менен Аллаху таалага жалбармаксыңар»,** - делген.

Абу Хурайранын (радыйаллаху анх) риваят кылган хадиси шарифинде Расулуллах: **«Эч кимди амалы Жаннатка алып барбайт»,** - деген. «Сизди дагыбы, йа, Расулаллах?» - деп суралганда: **«Ооба, мени да амалым Жаннатка алып барбайт. Бир гана Аллаху тааланын мээрими менен ырайымдуулугу мени жабат»,** - деген.

Ибн Омар (радыйаллаху анх) айтат: «Расулуллах менен бирге жыйналып отурганыбызда: **«Йа, Раббим! Мени кечир жана тообомду кабыл кыл. Сен тооболорду кабыл кылуучусуң жана ырайымдуусуң», - деп жүз жолу санап отурчубуз.»**

Анас бин Малик (радыйаллаху анх) Расулуллах **(саллаллаху алейхи ва саллам) дайыма «Аллахумма йа мукаллиб-эл-кулуб, саббит калби ала диник» деп айтып жүрчү»,** - дейт.

Тирмизинин Абу Саид-ил Худриден (радыйаллаху анх) жеткирген хадиси шарифинде Пайгамбарыбыз алейхиссалам мындай деген: **«Төшөккө жаткан кезинде үч жолу «Астагфируллах-эл азыйм аллази ла илаха илла хуал-хаййул-каййум ва атубу илайх» деп айткан адамдын күнөөлөрү деңиздин көбүгүндөй же Тамим аймагынын кумундай же бак жалбырактарынын санындай же дүнүйөнүн күндөрүндөй көп болсо да Аллаху таала анын күнөөлөрүн кечирет».**

Бухари менен Муслим хазреттеринин накыл кылгандары боюнча Расулуллах мындай истигфар айтчу: **«Аллахуммагфирли хатиати ва жахли, ва исрафи фи амри ва ма анта аламу бихи минни».**

(Аллахым! Сен билген жана менин билип же билбей, чектен чыккан каталарымды кечир).

«Аллахуммагфирли хазли ва жидди ва хатаи ва амди ва куллу залика инди. Аллахуммагфирли ва каддамту вама аххарту вама асрарту вама аланту вама анта аламу минни антал мукаддаму ва антал муаххару ва анта ала кулли шайин кадир».

(Аллахым! Тамашалап, чындап, унутуп жана билип жасоом мүмкүн болгон бардык кемчиликтеримди кечир. Аллахым! Мурун жана кийин, жашыруун жана ачык кылган, Сен билген бардык кемчиликтеримди кечир. Эң оболку менен эң соңку болгон – Сенсиң. Бардык нерсеге күчү жеткен - Сенсиң).

Шапааты

Пайгамбарыбыз алейхиссалам кыямат күнү үммөтүнө шапаат кылат, аларды кыйындык менен кайгыдан куткарат. Бир хадиси шарифте: **“Мага үммөтүмдүн жарымын Жаннатка кирүү менен шапааттын экөөнүн бирин тандоого уруксат берилди. Мен шапаатты тандадым. Анткени, ал кеңирээк. Аны бир гана динди кармангандар үчүн деп ойлобогула, ал ошол менен катар ката жазаган күнөлөр үчүн да...”,** - деди.

Абу Хурайрынын (радыйаллаху анх) жеткизген хадиси шарифинде Пайгамбарыбыз: **“Шапаатым, жүрөгү тилин тастыктагандай түрдө, ихлас менен “Ла илаха иллаллах” деп шапаат келмесин айткан адамга болот”,** - деген.

Кээ бир хадиси шарифтерде да мындай айтылган:

“Үммөтүмдүн ичинде ахли байтимди жакшы көргөндөргө шапаат кыламын”.

“Үммөтүмдүн чоң күнөө кылгандарына шапаат кыламын”.

“Сахабаларыма тил тийгизгендерден башка бардык мусулмандарга шапаат кыла аламын”.

“Үммөтүмдөн өз напсине зулумдук жасагандарга, напсилерине алдангандарга шапаат кыламын”.

“Кыямат күнү эң биринчи мен шапаат кыламын”.

“Шапаатыма ишенбеген адам ага жабыша албайт”.

Кыямат күнү суурду үйлөөнүн коркунучунан адамдар үйүлүп, көздөрүн кайда кароолорун билбей дабдырайт. Момундар менен капырлар махшар аянтына жөнөлүшөт. Бул кыямат күндүн катаалдыгын арттырган азап болуп саналат.

Бул кезде Аршты сегиз периште көтөрүп келет. Бир периште бир аттаганда жыйырма миң жылдык дүнүйөнүн жолун жүрөт.

Периштелер менен булуттар Арш-аъла орногонго чейин адам акылы жетпеген түрдө тасбих айтат. Ушундайча, Арш-аъла Аллаху тааланын ошол үчүн жараткан “ак жер”-ге орношот. Бул кезде Аллаху тааланын эч ким чыдап тура албаган азабынан баштар төмөн ийилет. Бардык адамдар кыйналып шапаат издешет.

Пайгамбарлар менен аалымдарды коркунуч бийлейт. Олуялар менен шейиттер Аллаху тааланын адам чыдагыс азабынан кыйкырышат. Алар ушундай абалда турганда күндүн шооласынан да өткөн шоола аларды ороп алат. Ансыз да күндүн ысыктыгына чыдай албай тургандар андан жаман кыйналат. Миң жыл ушундай турат. Аллаху таала тарабынан аларга эч нерсе айтылбайт.

Ушу убакытка адамдар алгачкы пайгамбар болгон Адам алейхиссаламга барышат, “Йа Адам алейхиссалам! Сиз кадырлуу жана абройлуу пайгамбарсыз. Аллаху таала сизди жаратып, периштелерди сизге сажда кылдырды. Сизге өз рухунан үйлөдү. Эсепти баштоо үчүн шапаат кылыңыз, Аллаху тааланын кандай өкүмү болсо да ыраазыбыз. Жана кайда барууну буйрук кылса ошол жакка баралык. Бардык нерсенин ээси жана кожоюну болгон Аллаху таала макулуктарына каалаганын кылсын”, - деп жалынышат.

Адам алейхиссалам мындай дейт: “Мен Аллаху таала тыюу салган бактын жемишин жедим. Ошондуктан, Аллаху таалада уяла-

мын. Бирок, силер Нух алейхиссаламга баргыла". Ушунтип миң жыл кеңешип турушат.

Андан кийин Нух алейхиссаламга барып: "Чыдай алгыс абалдабыз. Биздин өкүмүбүздүн батыраак чыгуусу үчүн шапаат кылыңыз. Бул махшар азабынан кутулалы", - деп жалынышат. Нух алейхиссалам аларга: "Мен Аллаху таалага дуба кылдым. Жер бетинде канча адам бар болсо, ошолордун бардыгы дубамдын себебинен сууга чөктү. Ошондуктан, Аллаху тааладан уяламын. Бирок, силер Халиллуллах болгон Ибрахим алейхиссаламга баргыла. Аллаху таала "Хаж" сүрөсүнүн акыркы аятында: **"Ибрахим** (алейхиссалам) **силер дүйнөгө келе электе силерге мусулман деген атты койду",** - деген. Мүмкүн, силерге ал шапаат кылат"- деди.

Дагы да өз арасында миң жыл акылдашат. Андан кийин Ибрахим алейхиссаламга барышат. "Эй, мусулмандардын атасы! Сиз Аллаху тааланын өзүнө халил кылган адамысыз. Бизге шапаат кылыңыз. Аллаху таала жаратылгандарга өкүмүн берсин", - дешет. Ибрахим алейхиссалам аларга: "Мен дүйнөдө үч жолу кинайа сөз айттым. Аларды айтып, дин жолунда күрөштүм. Эми Аллаху тааладан бул түрдө шапаат кылууга уруксат сурагандан уяламын. Силер Муса алейхиссаламга баргыла. Анткени, Аллаху таала аны менен сүйлөштү жана ага руханий жакындык көрсөттү. Ал силер үчүн шапаат кылат", - деп айтат.

Ушу маселе боюнча дагы миң жыл кеңешишет. Бирок, ошол убакытта абалдары андан да кыйын болот. Махшар жери өтө тараят. Андан кийин Муса алейхиссаламга барып: "Йа, Ибни Имран! Сиз Аллаху тааланын өзү менен сүйлөшкөн, Тоорат түшүрүлгөн пайгамбарсыз. Эсептин башталуусу үчүн бизге шапаат кылыңыз. Анткени, бул жерде турганыбызга көп болду. Бул жердеги сыгылыштан бут-буттун үстүнө чыкты", - дешти.

Муса алейхиссалам аларга: "Мен Аллаху тааладан Фараон элине алар унутпаган жаза берүүнү жылдар бою тиледим. Кийин келгендерге үлгү болууларын сурадым. Эми шапаат кылууга уяламын. Бирок, Хак таала - ырайым, мээрим ээси. Силер Иса алейхиссаламга баргыла. Анткени, мыкты билим жагынан расулдардын эң сахихи, марифат менен такыбаалык жагынан эң күчтүүсү жана даанышмандык жагынан эң жогоркусу - ал. Силерге ал шапаат кылат", - дейт.

Адамдар махшар азабынан кутулуу үчүн Иса алейхиссаламга барышат. «Сиз аллаху тааланын руху менен сөзүсүз. Аллаху таала сиз үчүн «Али Имран» сүрөсүнүн 45-аятында: **«Дүнүйөдө жана акыретте важих, башкача айтканда, өтө кадырлуу»,** - деди. Бизге шапаат кылыңыз», - дейт.

Иса алейхиссалам: "Менин коомум мени жана энемди Аллахтан башка илах деп кабылдады. Бул абалда мен кантип шапаат кыламын. Алар мага да сыйынышат, мени уул, Аллаху тааланы ата дешти. Бирок, силер бирөөнүн идиши болуп, ичинде нафакасы болбогонун жана ооздун мөөрлүү эмес экенин көрдүңөрбү? Пайгамбарлардын эң жогоркусу жана акыркысы Мухаммедге саллаллаху алейхи ва саллам баргыла. Анткени, ал дааватын менен шапаатын үммөтү үчүн дайындады. Анткени, коому ага көп жолу азап көрсөттү. Мубарек маңдайын жарды, мубарек тишин сындырды. Аны жинди деп айыпташты. Бирок, ал улуу пайгамбар алардын абройлууларынын эң абройлуусу, кадырлууларынын эң кадырлуусу эле. Алардын көрсөткөн ырайымсыз азаптарына Юсуф алейхиссаламдын туугандарына айткан **"Эми силердин айыбыңарды ашкерелөө жок. Архамуррахимин болгон Хак таала силерди кечирди"** деген аят менен жооп берген", - деди. Иса алейхиссалам пайгамбарыбыздын саллаллаху алейхи ва саллам үстөмдүктөрүн айткан кезде, адамдардын бардыгынын ага батыраак жеткиси келген.

Дароо Мухаммед алейхиссаламдын минбарына барышат. Ага: "Сиз хабибуллахсыз. Хабиб – арачылардын ичинде Аллахка эң жакыны. Бизге шапаат кылыңыз! Анткени, пайгамбарлардын алгачкысы болгон Адам алейхиссаламга бардык. Бизди Нух алейхиссаламга жиберди. Нух алейхиссаламга бардык. Ал Ибрахим алейхиссаламга жиберди. Ибрахим алейхиссалам Муса алейхиссаламга жиберди. Муса алейхиссаламга бардык. Ал Иса алейхиссаламга, ал бизди сизге жиберди. Йа Расулаллах саллалаху алейхи ва саллам! Сизден кийин барчу жер жок", - дешти.

Расулуллах алейхиссалам: **"Аллаху таала уруксат берип, ыраазы болсо шапаат кыламын",** - деди.

Сурадикат-и жалалга, б.а., жалал пардасына барды. Аллаху тааладан шапаат кылууга уруксат сурайт. Ага уруксат берилет. Пардалар алынат. Арш-аълага киришет. Сажда кылашат. Миң жыл

саждада болушат. Ошондон кийин Хак таалага ошончолук мактоолорду айтышат, аалам жаратылгандан бери мындай мактоолорду эч ким айткан эмес. Кээ бир арифтер Аллаху таала ааламдарды жараткан кезде алардын ушундай мактоолор айтууну буюрганын билдирген.

Махшарда адамдардын абалдары бара-бара кыйындай берет. Машакаттары менен кыйынчылыктары арта түшөт. Адамдардын ар бири дүйнөдө сактаган мал-мүлктөрүн моюндарына жүктөп алат. Төөнүн зекетин бербеген адамдын мойнуна төө жүктөлөт. Кыйкырып, ооруганы ошончолук чоң тоолордой болот. Уй, кой зекетин бербегендер да ошондой болушат. Алардын кыйкырган үндөрү асмандын күркүрөгөнүнө окшойт.

Эгер зекетин, б.а., үшүрүн бербегендердин мойнуна ошончолук эгин жүктөлөт. Эгиндин кандай түрүнөн бербеген болсо, ошол түрдө эгин жүктөлөт. Оор салмактын астында "ва вайла, ва сабура" деп кыйкырат (вайл – азап сөзү. Адам азапка чыдабаган кезде ушундай кыйкырат. Сабур сөзү куруган убакытта колдонулду).

Алтын, күмүш жана (кагаз) акча жана башка соода мүлктөрүнүн зекетин бербегендерге коркунучтуу жылан жиберилет. Алар кыйкырып: "Бул эмне?" - деп сурашканда periштелер: "Бул дүйнөдө зекетин бербеген мүлктөрүңөр", - деп жооп беришет. Мына, бул коркунучтуу абал "Али Имран" сүрөсүнүн 180-чи аятында: **"Дүйнөдө аягандары кыямат күнү моюндарына тагылат",** - деп билдирилген.

Дагы бир топ адамдын аврат жерлери жаракат болуп, ириң агат. Алардан чыккан жаман жыт айланасындагылардын тынын алат. Булар – зинакорлук жасагандар жана харам иш кылгандар.

Дагы бир топ адамдар бак бутактарына илинип турушат. Алар дүйнөдө ливата (гомосексуализм) жасагандар.

Бир топ адамдардын тилдери ооздорунан чыгып, көкүрөгүнө жетип өтө начар абалда болот. Адамдар аларды көргөнү келбейт. Алар – калпты айтып, жалаа жапкандар.

Дагы бир топ адамдардын курсагы тоодой болуп чоңоюп кетет. Булар дүйнөдө зарылсыз жана мамилесиз пайызга акча менен зат алгандар жана бергендер. Ушу сыяктуу харам иш кылгандардын күнөөлөрү өтө жаман түрдө ачылат.

Аллаху таала: **“Йа Мухаммед, башыңды саждадан көтөр! Айт, угулат. Шапаат кыл, кабыл болот”,** - деп буюрду. Расулуллах алейхиссалам: **“Йа, Раббим! Кулдарынын арасынан жаман менен жакшыларды ажырат. Убакыттары көпкө созулду. Ар кайсы күнөөлөрү менен Арасат жеринде маскара болду”,** - деди.

“Ооба, йа, Мухаммед!” деген добуш келди. Хак таала Жаннатка буйрук берет, ар түр зыйнаты менен зыйнаттанат. Арасат майданына алып келет. Ал ушунчалык жыпар жыттангандыктан беш жүз жылдык жолдо сезилет. Мындан көңүлдөр ырахаттанат. Рухтар тирилет. (Бирок, капырлар, муртаддар жана мусулмандарды кемсинткендер, жаштарды алдап, ыймандарынан тайдыргандар) жана жаман иш-аракет жасагандар Жаннаттын жытын сезишпейт.

Махшарда Хак таала Бейиш менен Тозокту алып келүүнү буйрук кылат. Ошол кезде Тозоктун коркунучтуу үнү чыгып, күркүрөп, от чачып, андан бүт асманды карайткан түтүн чыгат. Күрүлдөгөн добуш менен ысыктыгы адам чыдай алгыс болот. Адамдардын бардыгы буттары басып тура албай, тизелеп отура калышат.

Жада калса, пайгамбарлар менен расулдар да өздөрүн кармай алышпайт. Хазрети Ибрахим, хазрети Муса, хазрети Иса Арш-аъ-лага асылышат. Ибрахим алейхиссалам өзү курман кылган Исмаил алейхиссаламды унутат. Муса алейхиссалам тууганы Харун алейхиссаламды, Иса алейхиссалам энеси Хазрети Мариямды унутат. Бардыгы: “Йа Раббим! Бүгүн напсимден (өзүмдөн) башка башка эч нерсени каалабаймын”, - дешет.

Мухаммед алейхиссалам болсо: **“Үммөтүмө саламаттык бер, куткара көр, йа Раббим!”**- дейт. Ал жерде буга эч ким чыдап тура албайт. Анткени, Аллаху таала бул тууралуу “Жасиа” сүрөсүнүн 28-чи аяти каримасында: **“Бардык үммөтүң Хак тааланын коркунучунан тизелеп отурганын көрөсүң. Ар кими дүнүйөдө кылган иштеринин китебине** (эсебине) **чакырылат”,** - деп буюрган.

Аллаху таала Мүлк сүрөсүнүн сегизинчи аятында: **“Ачуу менен катаалдыгынан Нар (от) экиге бөлүнгөндөй болот”,** - деген.

Пайгамбарыбыз саллаллаху алейхи ва саллам чыгып, Тозокту токтотот. **“Кор болуп, залил болуп артка кайт! Сага түшкөндөр топ-топ болуп келгенге чейин”,** - дейт.

Жаханнам: “Йа Мухаммед! Мага уруксат бер. Анткени, сен мага харамсың”, - дейт. Арштан бир үн: “Эй Жаханнам! Мухаммед алейхиссаламдын сөзүн ук. Ага багын”, - дейт. Ошондон кийин Расулуллах Жаханнамды тартып, Арш-аъланын сол жагындагы бир жерине орноштурат. Махшардагылар Пайгамбарыбыздын ушу кайрымдуу аракети менен шапаатын бири-бирине сүйүнчү кылып кабарлашат. Коркунучтары бир аз басылат. “Анбия” сүрөсүндөгү 107-чи аяттын **“Сени ааламдарга ырайымдуулук иретинде жибердик”** деген мааниси ушу жерде ачыкка чыгат.

Жыйынтыктап айтканда, Расулуллах алейхиссалам алты жерде шапаат кылат. Биринчиси, **Макамы Махмуд** деген шапааты менен баардык адамды махшарда күтүп туруу азабынан куткарат. Экинчиси, көп адамды Жаннатка киргизет. Үчүнчүсү, азап тартуулары керек болгон адамдарды азаптан куткарат. Төртүнчүсү, күнөөсү коп болгон мусулмандарды Жаханнамдан чыгарат. Бешинчиси, сообу менен күнөөсү тең болуп, Араф деген жерде күтүп тургандарды Жаннатка киргизет. Алтынчысы, Жаннатагылардын даражаларынын көтөрүлүүсү үчүн шапаат кылат.

МУЖИЗАЛАРЫ

Сүйүктүү Пайгамбарыбыз Мухаммед алейхиссаламдын хак пайгамбар экенин көрсөтө турган күбөкөрлөр өтө көп. Аллаху таала: **«Сен болбогондо ааламдарды жаратпас элем»,** - деген. Бардык болмуштар Аллаху тааланын бар экенин, бир экенин көрсөтүү менен катар Мухаммед алейхиссаламдын хак пайгамбар экенин жана анын үстөмдүгүн көрсөтүүдө. Үммөтүнүн олуяларында пайда боло турчу кереметтердин бардыгы анын мужизалары болуп саналат. Анткени, кереметтер ага баш ийе тургандарда, анын жолу менен жүргөн адамдарда болот. Жада калса, бардык пайгамбарлар анын үммөтүнөн болууну каалагандыктан, бардыгы анын нурунан жаратылгандыктан алардын мужизалары да Мухаммед алейхиссаламдын мужизалары болуп саналат.

Сүйүктүү Пайгамбарыбыз Мухаммед алейхиссаламдын мужизалары заманга байланыштуу үчкө бөлүнгөн: Биринчиси, мубарек руху жаратылгандан баштап пайгамбарлыгы билдирилгенге (бисетке) чейинкилер. Экинчиси – бисеттен баштап кайтыш болгонго

чейинки мезгилдегилер. Үчүнчүсү – кайтыш болгондон баштап кыяматка чейин болгон жана боло турган нерселер. Булардан биринчилери **ирхас** деп аталат. Мунун ар кайсынысы көрүп же көрбөй акыл менен түшүнүлө турган мужизалар болуп экиге бөлүнөт. Бул мужизалардын санынын көптүгү ошончолук, эсебин билүү мүмкүн эмес. Экинчи бөлүмдөгү мужизалардын саны үч миңдей болгону билдирилген. Булардан машхур болгондорунун бир нечеси төмөндө билдирилди.

1. Мухаммед алейхиссаламдын мужизаларынын эң чоңу – Курани карим. Азыркыга чейин келген акындар менен адабиятчылар Курани каримдин жүйөөсүндө жана маанисинде таң калышкан. Анын бир дагы аятына окшой турган нерсе жаза албаган. Чечендик өзгөчөлүгү, жазылуу усулу адам сөзүнө окшобойт. Б.а., бир сөзү алынып ташталса же бир сөзү кошулса маанисиндеги асемдик бузулат. Биз сөзүнүн ордуна койууга башка сөз издегендер андай сөздү табышпаган. Тартиби арап акындарынын ырларына окшобойт. Өткөн жана келечекте боло турган көптөгөн нерселер тууралуу кабар берет. Аны окугандар менен тыңдагандар чарчашса тажашпайт. Аны окуп тыңдаган кезде адамдын дарттарын кетире тургандыгы көптөгөн тажрыйбалар менен аныкталган. Тыңдаган кезде жүрөктөрүндө коркунуч сезими пайда болуп, ушундан кайтыш болуп кеткендер да кездешкен. Канчалаган Ислам душмандары Курани каримди угуу аркылуу жүрөктөрү жумшарып, ыйман келтиришкен.

2. Бир күнү Пайгамбарыбыздын агасы Аббастын үйүнө барып, Аббас менен анын балдарын жанына отургузду. Алардын үстүн жамынгычы менен жаап: **«Йа, Раббим! Бул агам менен ахли байтимди жапканым сыяктуу Сен да аларды Жаханнам отунан корго»,** - деди. Дубалдан үч жолу «амин» деген үн угулду.

3. Бир күнү колуна бут кармап турган бир адамдан: **«Мына бул бут мага сүйлөсө ыйман келтиресиңби?»** - деп сурады. Ал адам: «Мен бул бутка элүү жылдан бери ибадат кылып келем. Эч качан мага сүйлөгөнүн көрбөдүм. Сага кандай сүйлөйт?», - деди. Мухаммед алейхиссалам: **«Эй, бут! Мен киммин?»** - деген кезде: «Сен Аллахтын пайгамбарысың» деген үн угулду. Буттун ээси дароо ыйман келтирди.

4. Расулуллах саллаллаху алейхи ва саллам бир талаада кетип бара жатканда үч жолу «Йа, Расулаллах» деген үндү укту. Үн чыккан жерди караса байланып турган кийикти көрдү. Анын жанында бир адам уктап жаткан экен. Кийиктен эмне каалап жаткандыгын сураганда: «Мына бул аңчы мени кармап алды. Каршыдагы тоодо эки бала элигим бар. Мени бошотсоңуз барып аларды эмизип келейин», - деди. Расулуллах: **«Сөзүңө туруп кайтып келесиңби?»** - деди. «Аллах үчүн сөз беремин, келбесем Аллаху таала мени азаптасын», - деди кийик. Расулуллах кийикти бошотту. Кийин бираздан кийин кайтып келди. Расулуллах аны байлады. Уктап жаткан адам ойгонуп: «Йа Расулаллах, бир буйругуңуз барбы?» - деди. **«Мына бул кийикти бошот»,** - деди Расулуллах. Адам кийикти бошотту. Кийик: «Ашхаду ан ла илаха иллаллах ва аннака Расулуллах», - деп кетип калды.

5. Тирмизи менен Насаи хазреттеринин «Сүнен» аттуу китептеринде мындай делинген: «Эки көзү тең көрүнбөгөн сокур адам келип, Йа Расулаллах, Аллаху таалага дуба кылыңыз! Көзүм ачылсын», - деди. Расулуллах ал адамга жакшылап даарат алууну, кийин **«Йа, Раббим, сага жалбарамын. Сүйүктүү пайгамбарың Мухаммед алейхиссаламды арачы кылып сенден тилеймин. Эң катуу сүйгөн пайгамбарым – Мухаммед алейхиссалам! Сизди василе (арачы) кылып Раббиме жалбарамын. Тилегимди сиздин урматыңыз үчүн кабылдоосун сураймын. Йа, Раббим! Ушул улуу пайгамбардын шапаатын тийгизе көр. Анын урматына дубамды кабыл кыл»** деген дубаны окуп айтты. Ал адам даарат алып, дубаны окуган кезде көздөрү ачылды. Бул дубаны мусулмандар дайыма окушуп, тилектерине жетип келишкен.

6. Бир аял белеке катары Расулуллах алейхиссаламга бир идиш бал жиберди. Расулуллах балды кабыл кылып, бош идишти кайтарды. Аллаху тааланын кудурети менен идиш балга толгон абалда кайтып келди. Аял келип: «Йа, Расулаллах! Эмне күмөн бар?» - деп сурады. **«Сенин белегинди кабылдады. Сага кайтып келген бал Аллаху тааланын сенин белегиңе берген берекеси»,** - деди. Аял кубанып балды үйүнө алып барды. Бала-чакасы менен ал балды айлар бою жеди. Эч азайбады. Бир күнү жаңылышып, балды башка идишке салып койду. Ошол идиштен жеп бүтүрүштү. Бул жагдай Пайгамбарыбызга айтылганда: **«Жиберилген идиште**

тура бергенде дүнүйө токтогонго чейин жешмек, эч азаймак эмес», - деди.

7. Үммөтүнөн көп адамдын деңиз аркылуу согушка бара тургандыгын жана Умму Хирам (радыйаллаху анх) деген сахаба аялдын ошол согушта боло тургандыгын кабарлаган. Хазрети Османдын халифалык кезинде мусулмандар кемелер менен Кипр аралына барып согушту. Ал аял дагы барды. Ошол жерде шейит болду.

8. Хазрети Муавияга: **«Бир күнү үммөтүмө башчы боло турган болсоң жакшылык кылгандарга сыяпат көрсөт! Жамандык кылгандарды кечир!»** - деди. Муавия Осман (радыйаллаху анх) кезинде Шамда жыйырма жыл бийлөөчү, кийин жыйырма жыл халифа болду.

9. Абдуллах ибни Аббастын энесин карап: **«Сенин бир уулуң болот. Туулган кезде мага алып кел»,** - деди. Баланы алып келген кезде кулагына азан менен коомат окуп, мубарек оозунун суусунан баланын оозуна сүрдү. Атын Абдуллах деп коюп, энесине берди. **«Халифалардын атасын ал, алып бар»,** - деди. Баланын атасы Хазрети Аббас муну угуп, себебин сураганда: **«Ооба, ошондой дедим. Бул бала халифалардын атасы. Алардын ичинде Саффах, Махди жана Иса алейхиссалам менен бирге намаз окуган бир адам болот»,** - деди. Аббаси мамлекетин көптөгөн халифалар башкарды. Алардын бардыгы Абдуллах бин Аббастын тегинен болду.

10. Агасынын баласы Абдуллах бин Аббастын маңдайына мубарек колун коюп: **«Йа, Раббим! Муну динде терең аалым кыл, хикмат ээси кыл! Курани карим илимдерин ага ихсан кыл!»** - деди. Ушундан кийин Хазрети Абдуллах бин Аббас бардык илимде, асыресе тафсир, хадис жана фыкых илимдеринде өз доорунун аалымы болду. Сахабалар менен табииндер бардык нерсени ошондон үйрөнүшчү. **«Таржуман-ул-Куран», «Бахрул-илм»** жана **«Раис-ул-муфассирин»** деген аттар менен таанымал болду. Ислам мамлекеттери анын шакирттерине толду.

11. Кызматчыларынан болгон Анас бин Маликке **«Йа, Раббим! Мунун мал-мүлкү менен балдарын көп, өмүрүн узун кыл. Күнөөлөрүн кечир»** деп дуба кылды. Убакыт өткөн сайын

мал-мүлкү көбөйө берди. Бакчалары жыл сайын жемиш берди. Көп баласы болду. 110 жыл өмүр сүрдү. Өмүрүнүн соңунда «Йа Раббим! Хабибиңдин мен үчүн кылган дубаларынын үчөөсүн кабыл кылдың, ихсан кылдың. Төртүнчүсү эмне болду?» - дегенде «Төртүнчүсү да кабыл болду, кайгырба» деген үндү укту.

12. Хижраттын үчүнчү жылы Расулуллах алейхиссалам Каттан согушунда бир талдын түбүндө жалгыз өзү жатканда Дасур деген бир күчтүү алп капыр кылыч менен келип: «Сени менден ким куткарат», - деди. Расулуллах: **«Аллаху таала куткарат»,** - дегенде Жабраил алейхиссалам адам кейпинде келип, капырды төшкө чапты. Ал кулап, кылычы колунан түшүп калды. Расулуллах кылычты колуна алып: **«Сени менден ким куткарат»,** - деди. «Мени куткара турчу сенден ашкан кайырлуу адам жок», - деп жалбарынды. Аны кечирип, бошотуп жиберди. Ал ыйман келтирип, башка көптөгөн адамдардын ыйманга келүүсүнө себепчи болду.

13. Расулуллах алейхиссалам бир күнү даарат алып, масысынын бирин кийип, экинчисине колун созгон кезде бир куш келип масысын алып асманга көтөрүлүп силкиди. Ичинен бир жылан түштү. Кийин куш масыны жерге таштады. Ушул күндөн баштап бут кийин кийимди кийээр кезде алгач силкүү сүннөт болду.

14. Хазрети Анас айтат: «Расулуллахтын мубарек жүзүн сүртүп жүрчү жүз аарчысы бар болчу. Ошону менен жүзүн сүртүп, кирдеген кезде отко таштачу. Кири күйүп, жүз аарчы күйчү эмес. Таптаза болуп чыкчу».

15. Ухуд согушунда Абу Катаданын (радыйаллаху анх) бир көзү агып түштү. Агып түшкөн көзүн Расулуллахка алып барды. Расулуллах алып келген көздү мубарек колу менен ордуна коюп: **«Йа, Раббим! Көзүн жакшы кыла көр»,** - деди. Бул көзү экинчисинен да жакшы көрө турган болду. Абу Катаданын (радыйаллаху анх) неберелеринин бири халифа Омар бин Абдулазиздин (радыйаллаху анх) жанына барат. Андан: «Сен кимсиң?» - деп сурайт. Ал бир ыр окуп, Расулуллах мубарек колу менен көзүн салып берген адамдын небереси экенин билдирет. Халифа бул ырды уккандан кийин ага илтипат көрсөттү.

16. Расулуллах алейхиссалам бир күнү Хазрети Фатиманын үйүнө учурап, ал-ахвалдарын сурады. Хазрети Фатима: «Атакем!

Үч күндөн бери балдарым менен эч нерсе жебедик. Ачтыкка сабыр кылуудабыз. Меники маанилүү эмес. Бирок, Хасан менен Хусейндин абалына кыйналамын», - деди.

Пайгамбарыбыз: **«Эй, Фатима! Жаным кызым! Сен үч күндөн бери ачсың. Мен болсо төрт күндөн бери ачмын»**, - деди. Неберелери Хазрети Хасан менен Хусейндин ачка экендиктерине катуу кайгырды.

Хазрети Али эмгектенип, табыш таап мубарек балдарына жей турчу нерселерди алып келүү үчүн жолго чыкты. Мединадан чыккан кезде бир кудуктун башына төөлөрүн сугарууга келген бир айылдык адамды көрөт. Анын жанына барып: **«Эй арап! Акыга төөлөрүңдү сугарткың келеби?»** - деп сурады. Тиги киши: «Ооба, мен да ошондой адам издеп жүргөн элем. Кааласаң кел, төөлөрүмдү сугар. Тарткан ар челегиңе үч хурма беремин», - деди. Хазрети Али макулдашып, суу тарта баштады. Тогуз челек тарткандан кийин челектин жиби үзүлүп, челек кудукка түшүп кетти. Муну көргөн тиги адам ордунан учуп туруп, Хазрети Алини бетке чапты.

Кийин тарткан сегиз челек суусу үчүн жыйырма төрт хурма берди. Бул абалга өтө капа болгон Хазрети Али колун кудукка созуп, челекти алды да кудуктун жанына коюп, ал жерден кетип калды. Колу ушунчалык терең кудуктун түбүнө кандайча жетти?... Же бул адам келе тургандыгы билдирилген диндин өкүлү бекен? Ушундай ойлорго баткан айылдык адам «Анын пайгамбары – хак пайгамбар. Ишендим», - деди.

Мындан мурда кылган чоң кылмышына өкүнүп, «Мындай адамга көтөрүлө турчу кол кесилип, сөөгү сындырылуусу керек», - деп колун кылычы менен чаап таштады. Колу катуу ооруганы менен көңүлү жай алган эле. Кесилген колун экинчи колуна алып Наби мечитине барды. Сахабалардан пайгамбардын кайда экендигин сурады. Кызынын үйүнө кеткенин билди. Хазрети Фатиманын үйүн сурап, ошол тарапка бет алды.

Ал кезде Пайгамбарыбыз неберелери Хазрети Хасан менен Хусейнди мубарек тизесине отургузуп, алып келинген хурмаларды жегизип отурган эле.

Айылдык адам кылган кылмышынын каталыгын ойлогон кезде жин тийип кеткен сыяктуу көз жашын төгө баштаган эле.

Ошентип, Хазрети Фатиманын үйүнө келип, эшигин какты. Ичинен ааламдардын мырзасы жүзүнөн нур чачып күндөй болуп сыртка чыкты. Айылдык адам Расулуллахты көрөр замат: «Ишендим, сиз Аллаху тааланын Расулусуз. Кылган ишиме өкүнөмүн, мени кечириңиз, йа Расулаллах», - деп жалынды.

Сүйүктүү Пайгамбарыбыз: **«Колуңду эмнеге кестиң»,** - деп сураганда: «Сизге ишенген мубарек жүздү урган бул кол менен жүрүүдөн уялганыман... Жаным сизге курман болсун йа Расулаллах», - деди.

Мээримдүүлүк дарыясы болгон сүйүктүү Пайгамбарыбыз ал адамдан кесилген колду алып **«Бисмиллахиррахманиррахим»** деп, кан шоргологон билеги менен бириктирди. Кол Аллаху тааланын уруксаты менен Пайгамбарыбыздын мужизасы катары мурунку калыбына келди. Аллаху тааланын бардык нерсеге күчү жетет.

АХЛИ БАЙТ
Үй-бүлөсү

Расулуллах саллаллаху алейхи васаллам Хазрети Хадича энебиз кайтыш болгондон кийин экинчи жолу элүү беш жашында Хазрети Абу Бакрдын кызы Хазрети Айша энебизге үйлөндү. Аллаху тааланын буйругу менен никеге турган болчу. Хазрети Айша энебиз менен соңку сегиз жыл өмүрүн бирге өткөрдү.

Калган аялдарына диний, саясый себептер менен же мээримдүүлүк кылуу, жакшылык жасоо ниети менен үйлөнгөн. Алардын бардыгы жесир калып, көпчүлүгү улгайган жашта болгон. Мисалы, Меккедеги капырлардын мусулмандарга көрсөткөн азаптары адам чыдагыс абалга жеткен кезде сахабалардын бир бөлүгү Хабашстанга хижрат кылган эле. Хабаш падышасы Нажаши христиан болчу. Мусулмандардан ар түрдүү суроолорду сурап, алган толук кандуу кемел жоопторуна таң калып, ыйман келтирген. Мусулмандарга көптөгөн жакшылыктарды кылды. Ыйманы алсыз болгон Убайдуллах бин Жахш кедейликтен кутулуу үчүн попторго алданып, муртад болгон, динин дүнүйөгө алмаштырып жиберген эле. Расулуллахтын эжесинин баласы болгон ал малун аялы Умми Хабибаны да (радыйаллаху анха) динден чыгып, бай болууга кыйнады. Бирок, аялы кедейлик менен өлүмгө ыраазы эке-

нин, бирок, Мухаммед алейхиссаламдын дининен чыкпай тургандыгын айткандыктан аны менен ажырашып кетти. Кедейчиликтен кыйналып өлгөнүн күтүп отурган эле. Бирок, аз убакыттан кийин өзү өлдү. Умми Хабиба (радыйаллаху анха) Меккедеги Курайштын ошол кездеги баш кол башчысы Абу Суфйандын кызы болчу. Расулуллах алейхиссалам ал кездерде Курайш аскери менен катуу кагылыш ичинде эле. Абу Суфйан Ислам динин жоюш үчүн болгон күчүн жумшап күрөшүп жаткан эле.

Расулуллах Умми Хабибанын ыйманынын күчтүүлүгүн жана башына түшкөн оор кайгысын укту. Нажашиге: **«Ошол жердеги Умми Хабибага үйлөнөмүн. Никемди кый. Кийин аны бул жакка жибер», -** деп кат жазды. Нажаши андан мурда мусулман болгон эле. Катта жазылгандарга урмат көрсөтүп, ошол жердеги мусулмандарды сарайына чакырып, дасторконун жайды. Хижраттын жетинчи жылы нике кыйылып, сыйлыктар берилди. Ушундайча Умми Хабиба (радыйаллаху анха) ыйманынын сыйына жетти, бай болуп, ырахат өмүр сүрдү. Анын аркасы менен башка мусулмандар дагы ырахаттыкка жетишти. Жаннатта аялдар күйөөлөрүнүн жанында боло тургандыктан ага Бейиштин эң бийик даражасы сүйүнчүлөндү, дүнүйөнүн бардык лаззаттары менен ниматтары бул сүйүнчүнүн жанында кичине болуп калды. Бул нике Абу Суфйандын алдыда мусулман болуу кадырына жетүүсүнө себеп боло тургандай кылып даярдалган эле. Ушундан көрүнүп тургандай бул нике Расулуллахтын акылынын, зээнинин, хикматынын, жакшылыгынын жана мээримдүүлүгүнүн деңгээлин көрсөтөт.

Экинчи мисал: Хазрети Омардын кызы Хазрети Хафса (радыйаллаху анха) жесир калган эле. Хижраттын үчүнчү жылы Хазрети Омар Хазрети Абу Бакрдан жана Хазрети Османдан «Кызымды аласыңбы?» деп сураганында алар ойлоно тургандыктарын айтышкан эле. Бир күнү Расулуллах (саллаллаху алейхи ва саллам) ошол үчөө жана башкалардын жанында турганда: **«Йа, Омар! Сен бир нерсеге капалуу сыяктуусуң. Себеби эмне?» -** деп сурады. Чыны идиштеги сыянын түсү оңой көрүнгөн сыяктуу Расулуллах алйхиссалам да бардык адамдын оюн бир караганда түшүнчү. Керек деп эсептесе сурачу. Ага, негизи эле бардык адамдарга чындыкты айтуубуз парз болгондуктан Хазрети Омар: «Йа Расулаллах! Кызымды Абу Бакрга жана Османга сунуштагам, алар албады»,

- деди. Расулуллах эң жакшы көргөн бул үч сахабасынын капа болууларын каалабай аларды кубантуу үчүн: **«Йа, Омар! Кызыңды Абу Бакрдан жана Османдан да кайырлуу адамга бергиң келеби?»** - деп сурады. Хазрети Омар аң-таң болуп калды. Анткени, Хазрети Абу Бакр менен Хазрети Османдан артык болчу адамдын жок экенин билчү. «Ооба, йа Расулаллах», - деди. Расусуллах алейхиссалам: **«Йа, Омар, кызыңды мага бер»,** - деди. Ушундайча Хазрети Хафса (радыйаллаху анха) Хазрети Абу Бакрдын жана Хазрети Османдын жана бардык момундардын энеси болду жана булар ага кызмат кылышты. Хазрети Абу Бакр, Хазрети Омар жана Хазрети Осман бири-бирине жакындай түшүштү.

Үчүнчү мисал: Хижраттын бешинчи же алтынчы жылында Мусталак тайпасынан алынган жүздөгөн туткундун арасында болгон Жувайрия (радыйаллаху анха) деген кыз ошол тайпанын башчысы болгон Харистин кызы болчу. Расулуллах аны сатып алып, азат кылып, өзү менен никесин кыйдырганда сахабалардын (алейхимуррыдван) бардыгы: «Биз Расулуллах алейхиссаламдын үйбүлөсүнүн, энебиздин туугандарын күң катары, кызматчы катары колдонуудан уялабыз», - деп бардыгы туткундарын азат кылышты. Бул нике жүздөгөн туткундун азат кылынуусуна себеп болду. Хазрети Жувайрия (радыйаллаху анха) бул окуяны ар дайым айтып, мактанып отурчу. Хазрети Айша (радыйаллаху анха): «Жувайриядан ашкан кайырлуу, берекелүү аял көрбөдүм», - дечү.

Мубарек жубайлары

Хатижа-тул-Кубра (радыйаллаху анха): Ал – Хувайлид бин Асад бин Абдил Узза бин Кусайдын кызы. Расулуллахтын алгачкы жубайы. Өтө бай, илимдүү жана өтө акылдуу эле. Бүт мал-мүлкүн Расулуллахка арнаган. 24 жыл жакшы кызмат кылды. Хижраттан үч жыл мурда 65 жашында Меккеде көз жумган. Эң алгачкы ыйман келтирген аял. Расулуллахтын бардык кыздарынын жана эки уулунун энеси.

Айша (радыйаллаху анха) айтат: “Пайгамбарды башка жубайларынан Хатижаны кызганганым сыяктуу кызганып көргөн эмесмин. Аны өзүм көргөн жокмун. Бирок, Пайгамбар ал тууралуу көп айтчу. Көбүнчө, кой сойгондо анын этинен Хатижанын жакында-

рына берип жиберчү. Хатижанын атын айта баштаса: “Дүйнөдө андан башка аял жокпу?” – дечү элем. Расулуллах болсо анын маанилүү иштерин атап: **“Ал менин балдарымдын энеси”,** - деп жооп берчү”.

Хазрети Айша (радыйаллаху анха): Расулуллахтын жубайы. Абу Бакр Сыддыктын кызы. Өтө акылдуу, зейиндүү, илимдүү, адептүү, тартиптүү аял эле. Адабият билими өтө күчтүү эле. Эсте сактап калуу жөндөмдүүлүгү күчтүү болгондуктан сахабалар көп нерсени андан сурап үйрөнүшчү. Аят аркылуу макталган. Ижтихады Хазрети Алиден башка болгондуктан Жамал окуясында Хазрети Али менен күрөшкөн сахабалардын катарында болгон. Хазрети Али шейит болгондо өтө катуу кайгырган. Шииттер аны Алини көрө алчу эмес деп айыптап жалаа жабышат. Ал эми: **“Алини жакшы көрүү - ыймандан”,** - деген хадиси шарифти Хазрети Айшанын өзү риваят кылган. Ошентип, аны сүйүүнү жана бардык адамдардын аны сүйүүсү керек экендигин билдирген. Хижраттан 8 жыл мурда туулуп, хижраттын 57-жылы Мединада кайтыш болгон. Айша (радыйаллаху анха) айтат: “Сахабалар Пайгамбарыбызга белектерин менин үйүмдө болгон кезинде алып келишчү. Ушундайча Расулуллахтын көңүлүн алууну каалашчу”. “Расулуллахтын жубайлары эки топко бөлүнүшчү. Биринчи топто мен, Хафса, Сафия жана Савда болчубуз. Экинчи топто Умму Салама жана калган жубайлары эле. Экинчи топтогу аялдар Умму Саламаны Расулуллахка жиберип, Пайгамбарыбыз сахабаларына “Белек бергиси келген адам Мен кайсыл үйүмдө болсом, ошол жерге алып келсин”, - деп айтсынчы дейт. Умму Салама ушуну айтканда **“Мени таарынтпагыла. Мага периште вахийди бир гана Айшанын үйүндө болгон убагымда алып келет”,** - дейт. Умму Салама: “Эй, Расулуллах! Сизди таарынтып коюудан Аллах сактасын. Тообо кылдым”, - дейт. Ал аялдар кийин Хазрети Фатиманы да ошол өтүнүч менен жиберишет. Ошол учурда: **“Эй, кызым! Менин жакшы көргөнүмдү** (Айшаны) сен да жакшы көрбөйсүңбү?”- деп айтат. Фатима (радыйаллаху анха): “Ооба”, - деп жооп берет. Пайгамбарыбыз: **“Андай болсо аны жакшы көр”,** - деп айтты”.

Савда бинти Зема (радыйаллаху анха): Савда бинти Зам’а – Расулуллахтын жубайы. Күйөөсү менен бирге ыйманга келип, Хабашистанга көчүп барышкан эле. Меккеге кайтып келишкенде

күйөөсү кайтыш болот. Расулуллах алгач Айшаны анан Савданы никесине алган. Хазрети Умардын халифалыгы кезинде дүйнөдөн кайткан.

Зейнеп бинти Хузайма (радыйаллаху анха): Ал көп ибадат кылып, көп садага берчү. Мурун Абдуллах бин Жахштын аялы болгон. Абдуллах – Расулуллахтын тай эжеси Умайманын баласы болуп, Ухуд согушунда шейит болгон. Зейнеп Расулуллах менен никелешүү бактысына ээ болгондон кийин сегиз ай өтүп кайтыш болгон.

Умму Салама (радыйаллаху анха): Чыныгы аты Хинд эле. Күйөөсү Абу Салама экөө Хабашистанга алгачкылардан болуп хижрат кылган. Абу Салама – Расулуллахтын тай эжеси Барранын уулу Убайдуллах бин Жахштын бир тууганы эле. Ал Мединада Ухуд согушунда алган жаракатынан кайтыш болгон. Умму Салама Абу Бакр менен Умардын никелешүү талаптарын кабыл албайт.

Расулуллах менен никелешүү бакытына ээ болот. Х.59 (м.678) жылы Мединада 84 жашында кайтыш болгон. Пайгамбарыбыздын жубайларынын арасында эң акыркы кайтыш болгон энебиз ушул киши эле.

Зейнеп бинти Жахш (радыйаллаху анха): Ал – Расулуллахтын тай эжеси болгон Умайманын кызы, Абдуллах бин Жахштын карындашы эле. Атасынын аты – Бурра. Исламды кабылдабагандыктан "Жахш" деп аталды. Зейнеп алгачкы ыйман келтиргендердин бири. Расулуллах алгач аны баласы сыяктуу болгон Зейд бин Хариса менен никелейт. Зейд Зейнептин укугун орундай албай турган болгондуктан экөө хижраттын 3-жылы ажырашат. Кийин Расулуллахтын өзү аны никесине алууну каалайт. Зейнеп аны укканда кубанганынан эки рекет намаз окуду. "Эй, Раббим! Сенин Расулуң мени каалайт. Эгер аны мени менен никесин жазсаң, мени ага Сен бер", - деп дуба кылат. Дубасы кабыл болуп, "Азхаб" сүрөсүнүн **"Зейд аны менен ажырашкандан кийин биз аны сага жубай кылдык"** деген 37-аяты түштү. Зейнептин никеси Аллах тара-

бынан кыйылгандыктан Расулуллах нике жөрөлгөсүн кылган жок. Зейнеп (радыйаллаху анха) ошол тууралуу ар дайым сыймыктанып, “Ар аялды атасы турмушка берет. Ал эми мени болсо Аллаху таала никеледи”, - деп айтчу эле. Ал кезде 38 жашта эле. Хижраттын 20-жылы 53 жашында кайтыш болгон. Өтө кайрымдуу киши болуп, садага берүүнү жакшы көрчү. Кол өнөрчүлүктө да чебер эле. Жасаган нерселери жана колуна түшкөн нерселерин баарын туугандарына жана кедейлерге таратчу. Халифа Омар (радыйаллаху анх) Пайгамбарыбыздын жубайларынын ар бирине он эки миң дирхамдан берчү эле. Ал болсо буларды алар замат баарын садага кылып берчү. Расулуллахтын өзүнөн кийин алгач кайтыш болгон жубайы болчу. Хазрети Айша аны көп мактаган. **“Жубайларымдын арасында мага эң алгач жете тургханы колу ачык болгону”** деген хадиси шариф анын биринчи болуп кайтыш боло тургандыгынан кабар берген. Анткени, эң көп садага берген жубайы ошол болчу. Француздун адепсиз акыны Вольтер Расулуллахтын (алейхиссалам) Хазрети Зейнеп энебиз менен болгон никелешүүсүн чындыкка терс сүрөттөп, жалааларга толо ыр менен пъеса жазган. Адабиятчы жана ойчул деген атка жарашпай турган ушул бир жаман чыгармасы үчүн чиркөөдөн кууган чоң душманы папанын көңүлүнөн чыгып, ага мактоо мазмунундагы кат жазган. Мусулмандардын халифасы Султан II.Абдулхамид хан бул пъесанын сахнага коюла тургандыгын угуп, Франция жана Англия өкмөттөрүнө ультиматум коюп, дароо мунун алдын алып, бүткүл адамзатын мындай ашкере адамгерчиликсиздиктен, уятсыздыктан куткарган.

Хазрети Сафийа (радыйаллаху анха): Ал - Хайбар яхудилеринин башчысы болгон Хуай ибни Ахтабдын кызы. Хайбардагы бир яхуди менен кудалашып коюлган эле. Кийин өтө бай адам Кенан бин Хакикке турмушка чыгат. Хижраттын 7-жылы Хайбар шаары согуштун натыйжасында мусулмандардын колуна өткөндө Сафийа да туткунга түшөт. Пайгамбарыбыздын ырайымы менен туткундан бошотулду. Ыйман келтирип, Расулуллах менен никеленди. Хижраттын 50 (м.670) жылы Мединада кайтыш болду.

Хазрети Маймуна (радыйаллаху анха): Ысымы Барра болчу, Пайгамбарыбыз аны Маймуна деп атады. Хайбар шаары алынгандан кийин Меккеге умрага барган кезде Маймунанын күйөөсү

кайтыш болду. Ага Расулуллах менен никелешүү мартабасы насип болду. 53 жылы (м.673) Меккеде ооруп калды. “Мени Меккеден чыгаргыла! Анткени, Расулуллах мени Меккенин сыртында дүйнөдөн кайтаарымды айткан”, - деген. Шаардан чыгарылгандан кийин Расулуллах менен никеси кыйылган жерде кайтыш болду.

Хазрети Марийа (радыйаллаху анха): Пайгамбарыбыздын алейхиссалам күңү болгон. Ыйман келтирип, Пайгамбарыбыз менен никеси кыйылды. Марийа (радыйаллаху анха) Мысырдагы Александриянын бийлөөчүсү Мукавкыстан белек катары жиберилгендиктен анын теги жана туулган жылы так белгилүү эмес. Расулуллахтын Хазрети Марийадан Ибрахим деген уулу болгон. Хазрети Марийа өтө салмактуу, тынч жана өзү менен өзү жүргөн адам эле. Хазрети Омардын халифалыгынын акыркы жылдарында 637 (х.16) жылы кайтыш болгон. Баки мазарлыгында жерге берилген.

Хазрети Райхана (радыйаллаху анха): Пайгамбарыбыздын күңү болуп жүрүп мусулмандыкты кабылдаган. Мединадагы яхудилердин Бани Курайза тайпасынан чыккан. Толук ысымы – Райхана бинти Шамъун ибни Йазид же Райхана бинти Зейд ибни Амр ибни Ханифа бин Шамъун бин Йезид. Туулган жылы так белгилүү эмес. Пайгамбарыбыздан мурда 631 (х.10) жылы Мединада кайтыш болду. Баки мазарлыгына жерге берилген.

Хадиси шарифте: **«Бардык аялдарыман менен үйлөнүүм жана кыздарымды турмушка берүүмдүн баары Жабраилдин** (алейхиссалам) **Аллаху тааладан алып келген уруксаты менен жүзөгө ашты», -** делген.

Расулуллах алейхиссаламдын көп айым менен баш кошуусунун эң маанилүү себептеринин бири – Ислам динин таратуу үчүн болчу. Хижаб аяты келүүдөн мурун, б.а., аялдардын жабык жүрүүсү буюрулуудан мурда аялдар да Расулуллахка барып, билбегендерин сурап билишчү. Расулуллах бирөөнүн үйүнө барса аялдар да келип отуруп, тыңдашчу жана пайдаланышчу. Хижаб аяты келип, аялдардын чоочун эркектер менен бир жерде отуруусуна, сүйлөшүүсүнө тыюу салынгандан кийин бөтөн аялдарды кабылда-

бады. Алардын билбеген нерселерин жубайы Хазрети Айшадан сурап билүүлөрүн буюрду. Келип сураган адамдардын көптүгүнөн аларга жооп берүүгө Хазрети Айша үлгүрө алчу эмес. Ушундай маанилүү кызматты жеңилдетүү жана Айша энебиздин (радыйаллаху анха) ишин оңойлотуу үчүн жубайларын никеледи. Аялдарга тийиштүү жүздөгөн назик маселелерди мусулман аялдарга өзүнүн мубарек аялдары аркылуу билдирди. Жубайы бирөө гана болгондо бардык аялдардын андан сурап билүүлөрү кыйын, жада калса, мүмкүн эмес болмок. Аллаху тааланын динин толук түрдө жарыялап, таратуу үчүн көп аялга үйлөнүү жүгүн мойнуна алды.

Балдары

Пайгамбарыбыздын үч уулу, төрт кызы, бардыгы жети перзенти болгон. Хазрети Фатимадан башкасынын бардыгы Расулуллахтан мурда кайтыш болушкан. Сүйүктүү Пайгамбарыбыздын теги Хазрети Фатима энебиз менен уланган. Неберелери Хазрети Хусейндин урпагы «сеййид», Хазрети Хасандын урпагы «шериф» деп аталат. Сеййиддер менен шерифтерге көрсөтүлгөн урмат – Пайгамбарыбызга урмат болуп саналат. Аларды жакшы көрүү соңку демде ыйман менен кетүүгө себеп болот.

Касым (радыйаллаху анх): Расулуллахтын үч уулунун улуусу. Ошондуктан Расулуллах Абул Касым деп аталды. Пайгамбарлыгынан мурун Меккеде дүнүйөгө келген. Энеси – Хадича (радыйаллаху анха). Он жети айлык кезинде көз жумган.

Зейнеп (радыйаллаху анха): Расулуллахтын кыздарынын улуусу. Пайгамбарыбыз отуз жаштагы кезинде дүнүйөгө келди. Пайгамбарлыктан мурда энеси Хадичанын небере иниси Абу Ас бин Раби менен турмуш курду. Абул Ас алгач ыйман келтирбеди. Бадир согушунда туткунга түшүп, аялын Мединага жиберүү шарты менен бошотулду. Өз тууганы менен бирге жиберсе да капырлар Зейнепти (радыйаллаху анха) жолдо артка кайтарышты. Расулуллах алейхиссалам Зейд бин Харисаны (радыйаллаху анх) Меккеге жиберип, Зейнепти (радыйаллаху анха) түнү Мединага качырып

жиберди. Абул Ас Худайбийа согушунан кийин ыйман келтирди. Зейнеп (радыйыллаху анха) ага кайрадан берилди. Хижраттын сегизинчи жылы отуз бир жашта кайтыш болду. Баласы Али Мекке алынган кезде Расулуллахтын төөсүнө учкашып алган эле. Зейнептин (радыйаллаху анха) кызы Уммаманы Хазрети Али өзүнө никеледи.

Рукаййа (радыйаллаху анха): Расулаллахтын экинчи кызы. Ал Пайгамбарыбыз отуз үч жаш курагында дүнүйөгө келген. Өтө сулуу болчу. Абу Лахабдын баласы Утба менен никеленди. «Таббат» сүрөсү келген соң Утба тойдон мурда ажырашты. Вахий келип, Хазрети Осман менен никеси кыйылды. Экөө бирге эки жолу Хабашстанга хижрат кылды. Жыйырма эки жашта Бадр согушунан мурда ооруп калды. Хазрети Османга Бадрга барбай аялына кызмат кылуу буюрулду. Бадр согушунун сүйүнчү кабары Мединага жеткен күнү жерге берилди.

Умму Гүлсүм (радыйаллаху анха): Расулуллахтын үчүнчү кызы. Абу Лахабдын экинчи уулу Утайбага никеси кыйылса да «Таббат» сүрөсү түшүрүлгөн соң тойлору боло электе ажырашты. Утайба Расулуллахка жаман сөздөрдү айтты. Расулуллах (саллаллаху алейхи ва саллам): «**Йа, Раббим! Ага жырткычтарыңдын бирин жибер»,** - деп баддуба кылды. Шамга бара жаткан жолунда Утайбаны арстан жарып өлтүрдү. Рукаййа (радыйаллаху анха) кайтыш болгондон кийин вахий келип, Умму Гүлсүм (радыйаллаху анха) Хазрети Осман менен никеленди. Хижраттын тогузунчу жылы кайтыш болду. Жаназа намазын Расулуллах окуп, жерге берген кезде кабырынын жанында туруп мубарек көзүнөн жаш акты.

Фатима (радыйаллаху анха): Расулуллахтын төртүнчү кызы, Хазрети Алинин жубайы жана Хазрети Омардын кайненеси. Никеси кыйылганда он беш жашта болчу. Махры төрт жүз мыскал күмүш болгондугу тууралуу **«Мавахиб-и ладуниййа»** аттуу китепте Севик согушунда жазылган. Бул 57, 14 мыскал алтын өлчөмүндө дегенди билдирет. Али (радыйаллаху анх) жыйырма бир жашта болчу. Алар Ахли Байт деп аталды. Ак жуумал, өтө

сулуу болчу. Хасан, Хусейн жана Мухсин деген үч баласы, Умму Гүлсүм жана Зейнеп деген эки кызы болгон. Расулуллахтын урпагы Фатимадан (радыйаллаху анха) тарады. Зейнеп Абдуллах бин Жафар Таййар менен никелешип, алардын Али жана Умму Гүлсүм деген балдары болду. Алар **шариф-и Жафари** деп аталышат.

Абдуллах (радыйаллаху анх): Расулуллахтын Хадича энебизден туулган акыркы уулу. Расулуллахка пайгамбарлык келгенден кийин туулуп, али эмчектеги кезинде көз жумган. Таййиб жана Тахир деп да аталган. Абдуллах көз жумганда Ас бин Ваил «Мухаммед абтар болду», б.а., теги кесилди деди. Аллаху таала Аска **«Инна атайна»** сүрөсү аркылуу жооп берди.

Ибрахим (радыйаллаху анх): Расулуллахтын уул балдарынын үчүнчүсү жана бардык балдарынын эң кенжеси. Гераклиус Мысыр бийлөөчүсү болгон Мукавкыс белек кылып жиберген Хазрети Марийадан туулган бала. Хижраттын сегизинчи жылы дүнүйөгө келип, бир жарым жашында көз жумду. Ал ооруп жатканда Расулуллах аны кучагына алып, мубарек көздөрүнөн жаш акчу. Кайтыш болгонунда күн тутулду дешти. Расулуллах (саллаллаху алейхи ва саллам) муну укканда: **«Ай менен күн Аллаху тааланын бар жана бир экендигин көрсөткөн эки макулугу. Бирөөнүн өлүүсүнө, тирүүлүгүнө байланыштуу тутулбайт. Аларды көргөндө Аллаху тааланы ойлогула»,** - деген. Ибрахим кайтыш болгондо: **«Йа Ибрахим! Өлүмүңө катуу кайгырдык. Көзүбүз ыйлап, жүрөгүбүз сыздады. Бирок, Раббибизди ачууланта турчу эч нерсе айта албайбыз»,** - деди.

Ахли байты

Сүйүктүү Пайгамбарыбыздын бардык үй-бүлө мүчөлөрү «ахли байт» деп аталат. Мубарек жубайлары, кызы Хазрети Фатима менен күйөөсү Хазрети Али жана алардын мубарек балдары Хасан менен Хусейн (радыйаллаху анхума) жана алардын да балдарынын бардыгы, ошондой эле, Пайгамбарыбыздын таза урпагына таандык болгон Хашим уулдары ахли байт болуп саналышат.

Аллаху таала Курани каримде ахли байт тууралуу мындай дейт: **«Аллаху таала силерден бардык кемчилик менен кирлерди кетиргиси келет жана силерди толук таза кылып тазалагысы келет»** («Ахзаб» сүрөсү, 33).

Сахабалар: «Йа, Расулаллах! Ахли байт кимдер?» - деп сурашты. Ошол кезде Имам Али келди. Расулуллах аны чапанынын астына алды. Кезек менен Фатима-туз-захра, Имам Хасан жана Имам Хусейн келди. Булардын ар бирин жанына алып: **«Мына, булар – менин ахли байтым», -** деди. Бул адамдар **Ал-и Аба** жана **Ал-и Расул** деп да аталат.

Пайгамбарыбыздын Ахли байтын сүйүү акыретке ыйман менен кетүүгө, акыркы демде саламатка ээ жетүүгө себеп болот. Ахли байтты жакшы көрүү – бардык момунга фарз. Расулуллах (саллаллаху алейхи ва саллам) бир хадиси шарифинде: **«Ахли байтым Нух алейхиссаламдын кемеси сыяктуу. Аларга баш ийгендер амандыкка жетишет. Калгандары куруйт», -** деген.

Ахли байти набавинин артыкчылыгы менен кемелдиги өтө көп. Санап бүтүү мүмкүн эмес. Аларды айтып жеткизүүгө, мактоого адамдын күчү жетпейт. Алардын мааниси менен улуулугу бир гана аяттар менен түшүнүлөт.

Имам Шафии хазреттери: «Эй, ахли байти Расул! Силерди жакшы көрүүнү Аллаху таала Курани каримде буюрууда. Намаздарында силерге дуба кылбагандардын намаздарынын кабыл болбоосу силердин кадырыңар менен даражаңарды көрсөтөт. Даражаңардын улуулугу ошончолук, силерге Аллаху таала Курани каримде салам айтууда», - деп, муну эң сонун түрдө билдирген.

Хазрети Анас мындай дейт: «Расулуллахтан: «Ахли байтиңизден эң көп кимди жакшы көрөсүз?» - деп суралганда **«Хасан менен Хусейнди», -** деп жооп берди».

Хазрети Абу Хурайра айтат: **«Расулуллахтын жанында элем. Хасан** (радыйаллаху анх) келди. **«Йа, Раббим! Муну жакшы көрөмүн. Сен да аны жакшы көр жана муну жакшы көргөндөрдү да жакшы көр», -** деди. Дагы бир жолу: **«Хасан менен Хусейн дүнүйөдөгү менин жыпар жыттарым», -** деди»

Пайгамбарыбыз алейхиссалам дагы мындай дейт:

«Өзүмөн кийин силерге эки нерсе калтырамын. Буларга жабышсаңар жолдон чыкпайсыңар. Биринчиси экинчисинен чоң. Биринчиси Аллаху тааланын китеби болгон Курани карим, көктөн жерге чейин созулган бекем жип. Экинчиси – Ахли байтым. Булардын экөө бири-биринен ажырайбайт. Буларга баш ийбегендер менин жолуман ажырайт.»

Хазрети Хасан менен Хазрети Хусейн ооруп калышкан эле. Пайгамбарыбыз Хазрети Али менен Хазрети Фатимага: **«Бул сүйүктүүлөрүңөр үчүн бир назир атагыла»,** - деди. Хазрети Али менен Хазрети Фатима энебиз жана Фыдда деген күңдөрү үч күндөн орозо кармоону атады. Хасан менен Хусейн хазреттери ооруларына шифаа табышты. Бирок, үйлөрүндө жей турчу эч нерсе жок эле. Хазрети Али бир яхудиден карызга арпа алды. Үчөө тең убада кылган орозолорун кармоого ниеттеништи. Арпанын бир бөлүгүн Хазрети Фатима үгүтүп, беш нан бышырды. Өздөрү беш киши болчу. Ооз ачар маал болгон эле. Ар биринин алдына бир бирден нан коюп, ооз ачууга отурушту. Бир кедей келип: «Йа ахли байти Расулуллах! Мискин, кедей мусулмандардын биримин. Мага жей турчу нерсе бергиле. Аллаху таала силерге Бейиштин сыйын берсин», - деди. Алар колдорундагы нанды ага садака кылып беришип, өздөрү суу менен ооздорун ачышты. Эртеси дагы орозо кармашты. Кызматчы дагы бираз арпа үгүтүп, дагы беш нан бышырды. Ооз ачар маалды нандарын алдыларына алып, ооздорун ачайын деп жатышканда бир жетим келди. Бешөө тең нандарын ошол жетимге берип, аны кубантып, өздөрү ооздорун суу менен ачып уйкуга жатышты. Эртеси дагы орозо кармашты. Калган арпаны да үгүтүп беш нан бышырды. Ооз ачар кезде бир туткун келип: «Үч күндөн бери ачмын. Мени заалымдар байлап, тамак беришпеди. Аллаху таала үчүн мага жардам бергиле», - деди. Бешөө тең нандарын ошого беришип, дагы да суу менен ооздорун ачышты. Ушундан кийин бир аят келип: **«Алар атагандарын орундашты. Узак жана үзгүлтүксүз кыямат күнүнөн корккондуктан катуу каалап турган тамактарын да мискин, жетим, туткундарга берди. Аларга биз буларды Аллаху тааланын ыраазылыгы үчүн жегиздик. Силерден кайтарым иретинде бир рахмат дагы, эч нерсе күтпөдүк, эч нерсе тилебейбиз дагы, деди. Ошондуктан, Хак таала аларга шарабы тахур ичирди...»** («Инсан» сүрөсү, 7-9, 21)

Абу Хурайра (радыйаллаху анх) айтат: «Пайгамбарыбыз: **«Силердин жакшыңар – менден кийин ахли байтыма жакшылык кыла турганыңар», -** деген».

Хазрети Али айтат: «Пайгамбарыбыз: **«Ахли байтыма жакшылык кылгандарга кыямат күнү шапаат кыламын». «Сырат көпүрөсүнөн буттары тайбай өтө тургандар – ахли байтымды жана сахабаларымды жакшы көргөндөр», -** деген».

Имам Раббани хазреттери билдирген бир хадиии шарифинде: **«Алини жакшы көргөн адам мени жакшы көргөн, ага душмандык кылган адам чынында мага душмандык кылган болот. Аны таарынткан мени таарынтат. Мени таарынткан Аллаху тааланы таарынткан болот», -** делинген.

Расулуллах алейхиссалам мындай деп буюрду: **«Аллаху таала мага төрт адамды жакшы көр деп буюрду. Аларды өзүнүн да жакшы көргөндүгүн билдирди».** «Алар ким? Аттарын айтасызбы?» - деп суралган кезде: **«Али ошолордон, Али ошолордон, Али ошолордон, Абу Зарр, Микдад жана Салман», -** деп жоопберди.

«Үй-бүлөм тууралуу мени таарынткандарга оор азап бар».

Бир хадиси шарифте да: **«Фатима – менин бир бөлүгүм. Аны таарынткан адам мени таарынтат», -** деген. Хазрети Абу Хурайра айтат: «Пайгамбарыбыз Хазрети Алиге: **«Фатима мага сенден да сүйкүмдүү. Сен мага андан да азизсиң** (кадырлуусуң)», **-** деди.

Дагы бир хадиси шарифте мындай делинген:

«Силерге Ислам динин алып келгендигим үчүн силерден эч нерсе талап кылбаймын. Бир гана мага жакын болгон ахли байтымды жакшы көрүүңөрдү каалаймын».

Ислам аалымдары ахли байтты жакшы көрүүнү акыретке ыйман менен кетүүнүн шарты деп санашкан. Аларда Расулуллахтын кичине бөлчөктөрү бар. Ахли байтты кадырлоо, урматтоо – ар мусулмандын милдети.

Улуу Ислам аалымы Имам Раббани (рахметуллахи алейх) айтат: «Атам захир батын илимдеринде, б.а., фыкых жана көңүл илимдеринде чоң аалым болгон. Ар дайым ахли байтты жакшы көрүүнү насыят кылчу. Бул сүйүү адамдын акыретке ыйман менен

кетүүсүнө көп жардамдашат», - дечү. Ал кайтыш болордо жанында болдум. Соңку маалында анын эсине анын насыятын түшүрүп, бул сүйүүнүн кандай таасир кылгандыгын сурадым. Кыйналып жатса да: «Ахли байттын сүйүүсүнүн дарыясында сүзүп жүрөм», - деди. Дароо Аллаху таалага шүгүр кылып, мактоо айттым. Ахли байтка болгон сүйүү ахли сүннөттүн казынасы болуп саналат. Акырет табыштарын ушул казына алып келет.»

Расулуллахтын ахли байты үчкө бөлүнөт: Несеб, теги аркылуу тууган болгондор. Ага эжелери кирет. Экинчи – таза жубайлары. Үчүнчүсү – жубайларынын чачын тароо, тамактарын бышыруу, бөлмөсүн жыйноо, кир жуу жана ошол сыяктуу үй чарбачылыгы менен алектенген кызматчы аялдар. Сырттагы иштерди аткарган, мечитте азан окуган Билал, Салман, Сухайб (радыйаллаху анхум) да Анын үйүнөн ичип-жечү.

Хазрети Фатима менен кыяматка чейинки балдары – ахли байт болуп саналат. Аларды күнөөкөр болсо да жакшы көрүү керек. Аларды жакшы көрүү, аларга көңүл менен, дене жана мал-мүлк менен көмөктөшүү, аларды урматтап кадырлоо ыйман менен жан тапшырууга себеп болот. (Сириянын Хама калаасында сейиддер үчүн сот мекемеси бар болчу. Бул мубарек үй-бүлөдөн туулган балдар эки күбөкөр аркылуу казынын алдында тиркөөгө алынчу. Бул иш британдыктардын берилген досу Мустафа Рашид Паша тарабынан токтотулган).

Расулуллахтын сахабалары

Пайгамбарыбыздын достору, аял же эркек, бала же эр жеткен мусулман Расулуллахты бир гана жолу көргөн болсо алар «сахиб» же «сахаби» деп аталат. Көптүк түрү «асхаб» же «сахаба» же «сахб» деп аталат. Пайгамбарыбызды мусулман болуудан мурда көрүп, Пайгамбарыбыз кайтыш болгондон кийин ыйманга келген же мусулман болуп, кийин муртад болгон (динден чыккан) адам сахаби болуп эсептелбейт. Сахаби болгондон кийин муртад болуп, Расулуллах кайтыш болгондон кийин кайрадан ыйман келтирген адам сахаби болот. Пайгамбарыбыз алейхиссалам жиндердин да пайгамбары болгондуктан жин сахабалар да болот. Асхабы кирам диний өкүмдөр маселесинде эң урматтуу, абыройлуу адамдар бо-

луп саналат. Анткени, алар Курани каримди Пайгамбарыбыздан үйрөнүп, өздөрүнөн кийинкилерге үйрөтүп түшүндүрүшкөн. Пайгамбарыбыздын кылган жана айткандары тууралуу маалыматтар алардын өз көздөрү менен көрүп, угуп жеткирген нерселерине таянат.

Мына ушулардын толук түрдө жеткирген өкүмдөрү хадиси шарифтердин негизин калаган. Исламда ижма-и уммат, б.а., аалымдардын сөз бирлиги бир гана сахабалардын доорунда гана толук түрдө жүзөгө ашкан. Ошондой эле сахабалардын бардыгы динде сөзү далил боло ала турчу, мужтахид аалымдар болуп саналат. Бардыгы кийинки келген мужтахиддерден жогору болуп саналат.

Ахли сүннөт аалымдары сахабалардын даражаларына карай аларды үчкө бөлүшкөн:

1- Мухажирлер: Мекке шаары алынуудан мурда Меккеден же башка жерлерден мекендерин, жакындарын таштап, Медина калаасына хижрат кылгандар. Алар Расулуллахтын жанына ыйман менен келген же келгенден кийин ыйман келтиришкен. Хазрети Амр бин Ас ошолордун бири.

2- Ансар: Медина шаарындагы же ушул шаарга жакын жерлердеги Авс, Хазраж деген эки арап тайпасынын мусулмандары ансар деп аталат. Анткени, алар Пайгамбарыбызга жана Меккелик мусулмандарга ар түрдүү көмөк бере тургандыктарын убада кылышкан жана убадаларын орундашкан.

3- Башка сахабалар: Мекке шаары алынган кезде жана андан кийин Меккеде же башка жерлерде ыйман келтиргендер. Алар мухажир же ансар деп аталышпайт, сахаба деп гана аталышат.

Сахабалардын эң жогору даражалуулары – Расулуллахтын төрт халифасы. Алардын бири-биринен үстөмдүктөрү халифа болуу кезеги менен мындай: Хазрети Абу Бакр, Хазрети Омар, Хазрети Осман жана Хазрети Али (радыйаллаху анхум). Алардан кийинкилери Ашара-и мубашшарадан, б.а., Жаннат менен сүйүнчүлөнгөн он адамдан, калган алтоо (Талха, Зубейр бин Аввам, Абдуррахман бин Авф, Саад бин Аби Ваккас, Саид бин Зейд, Абу Убайда бин Жаррах (радыйаллаху анхум) жана Хазрети Хасан менен Хазрети Хусейн.)

Төрт халифа жана ашара-и мубашшарадан кийин эң жогорулары биринчи мусулман болгон кырк адам. Алардан кийинкилер

– Бадр согушуна катышкан 313 сахаба. Алардан кийин Ухуд согушунда болгон 700 баатыр. Алардан кийинкилер – хижраттын алтынчы жылы бак алдында Расулуллахка: «Өлүм бар, бирок, кайтуу жок», - деп сөз берген 1400 адам. Бул келишим **«Биат-и Ридван»** деп аталат.

Сахабалардын саны: Мекке алынганда он миң, Табук согушунда жетимиш миң, Вада ажылыгында токсон миң жана Расулуллах кайтыш болгон кезде жер бетинде жүз жыйырма төрт миңден ашык сахаба болгон. Бул маселе тууралуу башка риваяттар да бар.

Сахабалардын акыркы кайтыш болгондору мына булар: Абдуллах бин Авфа (радыйаллаху анх), ал 705 (х.86) – жылы Куфада кайтыш болду. Абдуллах бин Йеср (радыйаллаху анх), ал 706 (х.88) – жылы Шамда, Сехл бин Саад (радыйаллаху анх) 709 (х.91) – жылы 100 жашында Мединада, Анас бин Малик (радыйаллаху анх) 711 (х.100) – жылы Меккеде кайтыш болгон.

Пайгамбарыбыз кайтыш болгондон кийин төрт халифа доорунда да сахабалар Ислам динин таратуу, жихад кылуу маселесинде сөздөрүндө турушту. Баары биригип жерлерин, мекендерин таштап, Арабстандан чыгып туш тарапка тарашты. Кеткендердин көпчүлүгү кайра кайтпай, барган жерлеринде өмүрлөрүнүн акырына чейин жихад кылышты жана Ислам динин жайышты. Ушундайча аз убакыттын ичинде көптөгөн мамлекет алынды. Алынган жерлерде Ислам тез тарады. Сахабалардын бардыгы адилеттүү болушкан. Исламды таратууда бардыгы орток болушкан. Курани каримди ошолор жыйнады. Хадиси шарифтерди Пайгамбарыбыздан ошолор жеткирди.

(Сахабалардын Ислам динине кылган кызматтарын, үлгү болорлук өмүрлөрүн, артыкчылыктарын, баарынын ысымдарын көрсөткөн көптөгөн китептер жазылып, басылып чыгарылган.)

Пайгамбарлардан жана жогору периштелерден кийин бардык жаратылган нерселердин эң үстөмү – сахабалар. Алардын ар кайсынысынын ысымын айтканда урмат менен айтуу керек.

Сахабалардын ар бири ушул үммөттүн бардыгынан үстөм. Мухаммед алейхиссаламдын пайгамбар экенине ишенген бардык адам, б.а., ар бир мусулман кайсы урпактан чыкса да Мухаммед алейхиссаламдын үммөтү деп аталат.

Сахабалардын үстөмдүгү менен артыкчылыгына катыштуу аяттарда мындай делинет:

«Силер – үммөттөрдүн кайырлуусусуңар» («Али Имран» сүрөсү, 110)

«Алгач мусулман болгондорго мухажирлер менен ансардын алдыңкы катарларына жана ошолордун жолундагыларга Аллаху таала ыраазы жана алар да Аллаху таалага ыраазы. Аллаху таала алар үчүн Жаннаттарды даярдады. Бул Жаннаттардын астынан өзөндөр агат. Алар Жаннатта түбөлүк калышат.» («Тообо» сүрөсү, 100)

«Мухаммед (алейхиссалам) – **Аллаху тааланын пайгамбары. Жана анын жанында болгондордун** (б.а., сахабалардын) **бардыгы капырларга каршы катаал. Бирок, бири-бирине карата мээримдүү. Аларды көбүнчө руку менен саждада көрөсүң. Алар бүткүл адамзатка** (дүнүйө менен акыретте) **бардык жакшылыкты, үстөмдүктү Аллаху тааладан тилешет. Ридванды** (б.а., Аллаху тааланын өздөрүн жактыруусун) **да каалайт. Көп сажда кылгандары жүздөрүнөн белгилүү болот. Алардын абалдары, кадырлары ушундайча Тооратта** (жана Инжилде) **билдирилген. Инжилде да көрсөтүлгөнүндөй алар эгинге окшойт. Ипичке бир саптан өсүп чыгып, калыңдап көтөрүлгөнү сыяктуу алар аз жана алсыз болуп туруп аз убакыттын ичинде айланага тарашты. Туш-тарапты ыйман нуруна бөлөштү. Бардык адамдар көчөттүн жагдайын көрүшүп, аз убакытта кандай өсүп кетти деп таң калышканы сыяктуу, ал-атагы таралып, көргөндөр таңыркап, капырлар ачууланышты»** («Фатих» сүрөсү, 29).

Сахабалар тууралуу кээ бир хадиси шарифтер:

«Сахабаларымды жамандабагыла. Сахабаларыман кийин келгендердин бири тоодой чоң алтын садага берсе да сахабамдын биринин бир арпа берип алган сообуна же анын жартысына да кол жеткире албайт.

Сахабаларым көктөгү жылдыздар сыяктуу. Кайсынысын ээрчисеңер да туура жолду табасыңар.

Сахабаларыма душмандык кылуудан сактангыла.

Аллахтан корккула! Аларды жакшы көргөн адам мени жакшы көргөндүктөн жакшы көрөт. Аларга душмандык кылган адам мага душмандык кылган болот. Аларды таарынткан мени таарынткан болот. Мени таарынткан арийне Аллаху тааланы таарынтат.

Үммөтүмдүн эң жакшысы менин заманымда болгондор. Алардан кийинки эң жакшылары – алардан кийин келгендер. Ал эми алардан кийинки жакшысы – ошолордон кийин келгендер. Мени көргөн жана мени көргөн адамды көргөн мусулманды Тозоктун оту күйгүзбөйт».

Бул аяти карималар менен хадиси шарифтер сахабалардын үстөмдүгү менен артыкчылыгын айкын көрсөтүүдө.

РАСУЛУЛЛАХТЫН КЭЭ БИР ЗАВАИД СҮННӨТТӨРҮ

Мубарек сакалы мене чачтары

Пайгамбарыбыздын мубарек чачы тууралуу Хазрети Анас бин Маликтен (радыйаллаху анх) суралды:

Расулуллах алейхиссаламдын мубарек чачы кандай эле?

Хазрети Анас мындай деп жооп берди:

Эки түрдүн ортосунда эле. Өтө тармал да эмес, өтө түз да эмес болчу. Экөөнүн ортосунда орточо деңгээлде эле. Узундугу кулагы менен далысынын үстүнүн арасында болчу.

Ибн Аббас хазреттери: «Пайгамбарыбыз алейхиссалам мубарек чачын мындайынын үстүнө түшүрчү. Кийин экиге бөлө турган болду», - деген.

Аалымдар: «Чачты эки жакка бөлүү Пайгамбарыбыздын сүннөтү. Анткени, ал кийин ушинте турган болгон. Маңдайдын үстүнө түшүрүүгө да, эки жакка бөлүүгө да болот. Бирок, эки жакка бөлүү үстөмүрөөк», - дейт.

Хазрети Айша Сыддыка энебиз айтат: «Пайгамбарыбыздын чачы жуммадан жогору жана вафрадан төмөн болчу.»Жумма деп далыга чейин жеткен чачты айтат. Вафра деп кулак астына чейин

түшкөн чачты айтат. Ошондо Хазрети Айшанын айтуусу боюнча Расулуллахтын чачынын узундугу кулагынан төмөн, бирок, далысына жетпеген болгон. Экөөнүн ортосунда болгон.

Кады Ияд хазреттери айтат: «Бул айтылгандарды корутундулаганда мындай болот: мубарек кулагы жагындагы чачы кулагынын жумшагына чейин түшчү. Арткы жактагы чачы далыларына жетчү.»

Мындай деп да айткан: «Кээ бир риваяттарда кулагына чейин түшкөн, кээ бир риваяттарда далысына чейин түшкөн дегендиктеринин себеби – бир кезде мындай эле, башка кезде мындай эле дегенди билдирет. Риваяттардын бардыгы дурус. Пайгамбарыбыз алейхиссалам мубарек чачын кээде өстүрүп, далысына чейин жетчү. Кээде кыркып, кулагынын жумшагына же кулагынын ортолоруна чейин жетчү».

Умму Хани айтат: «Пайгамбарыбыз бир кезде Меккеде бизге келген эле. Ал кезде төрт гадирасы бар болчу.»

«Гадира» чач бөлүгү дегенди билдирет. Б.а., мубарек чачын төрт бөлүк кылган эле дегенди билдирет.

Жыйынтыктап айтканда, Пайгамбарыбыздын чачы менен сакалы өтө тармал да, өтө түз да эмес, толкундуу болгон. Мубарек чачы узун болгон. Алгач көкүл коюп, кийин экиге бөлө турган болгон. Мубарек чачын кээде өстүрчү, кээде кыркып кыскартчу.

Эркек адамдын чачтарын такыр кылып кыруулары же чачтарын өстүрүп, тарап, экиге бөлүүлөрү сүннөт. Жагдайга, адатка, убакытка карай аракет кылуу керек. Чачты ороо, өрүү макрух болот.

Пайгамбарыбыз алейхиссаламдын мубарек сакалы тууралуу Хазрети Анас мындай деген: «Пайгамбарыбыздын мубарек сакалында агаргандары өтө сейрек эле. Мубарек чачы менен мубарек сакалындагы актардын саны 17 же 18-ден ашчу эмес».

Хазрети Абу Бакр Сыддык бир күнү:

Чачыңызга ак түшүптүр, йа Расулаллах, - деди. Ошондо Пайгамбарыбыз:

Мени Худ, Вакиа, Мурсалат, Амма йатасаалуна жана Иза-ш-шамсу кувират (Наба жана Таквир) сүрөлөрү агартты, - деген.

Б.а., бул сүрөлөрдө Жаханнам менен Жаннат абалдары көп айтылган. Үммөтүмдүн жагдайынын кандай боло тургандыгын ойлоп, чачым менен сакалымды агарттым деген.

Амр бин Шуайб: «Расулуллах алейхиссалам сакалынан четинен жана узундугунан кыскартчу. Тирмизи билдирген хадиси шарифинде Пайгамбарыбыз: **«Мурутун албаган, кыскартпаган адам бизден эмес»,** - деген», - дейт. Дагы бир хадиси шарифте: **«Сакал койгула жана мурутту жакшылап кыскарткыла»,** - делинген.

Ибн Абдул-Хаким мындай дейт: «Мурутту жакшылап алуу керек жана сакалды албоо керек. Мурутту жакшылап кыскартуу деген баарын кырып алып таштоо деген сөз эмес.»

Имам Набави хазреттери: «Мурутту кыркканда эриндин чети көрүнө тургандай кылып кыркуу керек, түбүнөн алып таштабоо керек», - деген.

Аалымдар муруттун үстүн алып, эки учун чыгарып өстүрүү туура деп эсептешпеген. Ибн Омар мындай дейт:

«Расулуллахка мажусилер коому тууралуу айтылды. Ошондо пайгамбарыбыз: **«Алар муруттарынын учун өстүрүшөт жана сакалдарын кырып таштайт. Андай болсо силер аларга тескерисин кылгыла»,** - деди».

Абу Умама: «Йа Расулаллах! Ахли китаб (китептүү капырлар) сакалдарын кыркат жана муруттарын өстүрөт», - дегенде Пайгамбарыбыз:

Силер мурутуңардын учун кыркып, сакалыңарды өстүргүлө, - деп буюрду.

Аалымдардын билдиргендери боюнча мурутту каштын узундугундай кылып кыскартуу сүннөт болуп эсептелет. Сакалды самайдагысы менен кошуп бир тутам кылып өстүрүү жана андан артыгын кыркуу сүннөт.

Сакалды бир тутам өстүрүп, бир тутамдан артыгын кыркуу сүннөт. Бир тутамдан кыска кылып кыркуу сүннөткө туура келбейт. Сүннөттү орундаймын деп (бир тутамдан) кыска сакал коюу бидат болот. Харам болот. Сакал коюу заваид сүннөт болуп саналат. Амри маруф кылуу үчүн, нафака табуу үчүн, фитнанын чыгуу-

сунун алдын алуу үчүн сакалды толугу менен алып таштоо жаиз болот жана зарыл болот. Булар сүннөттү таштоо үчүн үзүр (кечиримдүү себеп) болот, бирок, бидат кылуу үчүн үзүр болбойт.

*__Сүннет-и заваид__ – Пайгамбарыбыздын ибадат катары эмес, адат катары кылган нерселери. Заваид сүннөттөрдү таштоо макрух эмес. Пайгамбарыбыз алейхиссаламдын кийинүү шекили, жакшы нерселерди кылууну оң жактан баштоо сыяктуу нерселер заваид сүннөткө кирет.

Расулуллахтын жатуусу, уктоосу

Пайгамбарыбыз алейхиссалам төшөгүнө жаткан кезде оң тарабына жатып, оң колун оң жак бетинин астына койчу. Андан кийин:

“Аллахым! Өзүмдү сага тапшырдым. Жүзүмдү сага бурдум. Ишимди сага тапшырдым. Аркамды сага сүйөдүм. Мен сенин азабыңан коркуп, рахматыңан үмүт күтөмүн. Сенин ырайымдуулугуңан башка жашынган жер жок, сенин азабыңан башка сактана турчу нерсе жок.

Бир гана, сенин ырайымдуулугуңа сыйынабыз, сенин ырайымдуулугуң менен азаптан кутулабыз.

Мен сенин түшүргөн китебиңе жана жиберген пайгамбарыңа ишендим.

Эй Раббим! Бир жагымды сенин атың менен жерге койдум. Эгер рухумду кармап, алган болсоң, ага рахматың менен мамиле жаса.

Эгер аны бош жиберген болсоң, салих кулдарыңды коргогонуң сыяктуу аны да корго!

Аллахым! Мен сенин атың менен өлүп, сенин атың менен тирилем. Бизге ичирген-жедирген, бардык муктаждыктарыбызды өтөп, бизди коргогон Аллахка хамд болсун! Канча деген адамдар бар, алардын муктаждыктарын өтөй турчулары да, коргоочулары да жок. Аллахым! Кулдарыңды алдыңа жыйнаган күнү азабыңан мени сакта” деп дуба кылып, уйкудан туруп жатканда да: **“Бизди өлгөндөн**

кийин тирилткен, ал Аллахка хамд болсун. Кыямат күнү ага келебиз”, - дечү.

Пайгамбарыбыз төшөгүнө жаткан кезде: **“Көктөр менен жердин Раббиси, бардык нерсенин Раббиси болгон, дан менен урукту жарып өндүргөн, Тооратты, Инжилди жана Куранды түшүргөн Аллахым! Мен, бардык жамандык ээсинин жамандыгынан сага сыйынамын! Анткени, аны айдарынан кармап турган сенсиң”.**

Аллахым! Эң алгачкы – сенсиң. Сенден мурун эч нерсе болбогон. Акыркы да – сенсиң. Сенден кийин келген эч нерсе жок. Захир – сенсиң. Сенден башка эч нерсе жок!” - деп дуба кылчу.

Уйкудан ойгонгон кезде: **“Башка илах жок, бир гана сен барсың. Сени тасбих жана танзих кыламын. Аллахым! Күнөөлөрүмдү жалгооңду жана ырайымыңды тилеймин.**

Аллахым! Илимимди арттыр. Мага туура жолду көрсөткөндөн кийин жүрөгүмдү тайдырба! Улуу даражаңдан мага бир ырайымдуулук ихсан кыл. Анткени, кечирими эң көп болгон сенсиң, сен!” - деп дуба кылганы болгон.

Бара бин Азиб айтат: “Пайгамбарыбыз мага: **“Жаткан жериңе бара турган кезде намазга даарат алгандай даарат ал. Андан кийин оң жагыңа карап жат, анан “Аллахым! Өзүмдү сага тапшырдым. Жүзүмдү сага бурдум. Ишимди сага тапшырдым. Аркамды сага сүйөдүм. Мен сенин азабыңан, мээримдүүлүгүңөн үмүт күтөмүн. Сенден, сенин рахматыңан башка коргогон жер жок, сенин азабыңан башка сактанган нерсе жок. Бир гана сенин ырайымдуулугуңа сыйынабыз, сенин гана ырайымдуулугуң менен азаптан кутулабыз. Мен сенин түшүргөн китебиңе жана жиберген пайгамбарыңа ишендим” де!”**

Ошол түнү кайтыш болсоң Ислам боюнча кайтыш болосуң. Кимде-ким ушуну айтып, ошол түнү кайтыш болсо Ислам боюнча кайтыш болгон болуп саналат”, - деди.

Пайгамбарыбыз алейхиссалам: **“Силерден бирөө түндө төшөгүнөн туруп, кайра келип жаткан кезде төшөгүн үч жолу**

силкисин. Анткени, өзүнөн кийин эмне болгонун, эмнелердин келип төшөктүн үстүнөн орун алганын билбейт.

Төшөгүнө жатканда оңго карап жатсын. Оң жагы менен жаткан кезде “Аллахым! Сени тасбих жана танзих кылдым. Йа Раббим! Бир жагымды сенин атың менен төшөккө койдум. Сенин атың менен көтөрөмүн. Эгер рухумду кармап, алган болсоң ага ырайымдуулук жаса. Эгер кайра жиберген болсоң, салих кулдарыңды коргогонуңдай аны корго.”

Ойгонгон кезде дагы “Аллахка хамд болсун. Менин денеме саламаттык берди, рухумду мага кайра кайтарды жана зикир кылуу үчүн мага уруксат берди” десин”, - деген.

Пайгамбарыбыз көмкөрөсүнөн жаткан адам көрсө: **“Мына, бул – Аллах эч жактырбаган жатыш”,** - дечү.

Шарид бин Сувайддин билдиргени боюнча Пайгамбарыбыз көмкөрөсүнөн жаткан адамды көрүп, аны бутунун учу менен түртүп: **“Бул – улуу Аллах эң жактырбаган уктоо”,** - деген.

Уктап жаткан адам асхабы суффадан Абдуллах бин Тахфа деген адам болчу. Ал: “Мен эртең менен мечитте көмкөрөмөн уктап жатканда бирөө мени буту менен түрттү.

Бул ким? – деп сурады.

Мен Абдуллах бин Тахфамын, - дедим. Карасам Пайгамбарыбыз экен.

Бул жатыш – Аллахтын эң жактырбаган жатышы! - деп айтты”.

Пайгамбарыбыз алейхиссалам дааратсыз жүрчү эмес. Расулуллахтын даараткaнага барып, даарат албаганы көрүлгөн эмес.

Расулуллахтын отурушу

Ханзала бин Хызйам: “Пайгамбарыбызга барганда анын малдаш токунуп отурганын көрдүм”, - деген.

Жабир бин Самура пайгамбарыбыздын багымдат намазын окуган кезде күн чыкканга чейин намаз ордунда малдаш токунуп отурганын айтат.

Пайгамбарыбыздын бутун жыйналган адамдарга карай созуп отурганы эч качан көрүлгөн эмес.

Шарид бин Сувайд: “Пайгамбарыбыз алейхиссалам мага келген эле. Ал кезде мен сол колумду артыма койуп, колума тиренип отурган элем. Пайгамбарыбыз: **“Сен азапка учурагандардын отурушундай отурасыңбы?”** - деди. (Азапка учурагандар - яхудилер).

Каила бинти Махрама айтат: “Пайгамбарыбыз алейхиссаламды курфуса отурганын көрдүм. Анын ушундай хушу менен (ихлас менен, кемчиликсиз, башка нерсе ойлобой, берилип) отурганын көрдүм”.

(Курфуса – санды жерге коюп, тизени тик көтөрүп, курсака жабыштырып, колду буттун үстүндө байлап, айкаштырып отуруу).

Пайгамбарыбыз алейхиссалам тамак жеп отурган кезде карапайым түрдө отурчу. Ичке кирип жабынып алчу эмес, парданын артында отуруп да жечү эмес. Алдына табак менен дагы алып барылчу эмес. Пайгамбарыбыз алейхиссалам топурактын үстүнө отуруп, тамагын жерде дагы жечү. **“Мен кулдун отурганы сыяктуу отуруп, кулдун жегени сыяктуу жеймин. Мен бар болгону бир кулмун. Сүннөтүмөн терс айланган адам менден эмес”,** - деген.

Пайгамбарыбыз алейхиссалам Меккенин жогору жагындагы бир жерге тиренип, тамак жеп турганда Жабраил алейхиссалам келип: “Йа Мухаммед! Демек, сиз падышалар сыяктуу жейсиз?” - дегенде Расулуллах алейхиссалам жерге отура калган.

Пайгамбарыбыз алейхиссаламга бир күнү Жабраил алейхиссалам менен бирге мурун эч келбеген бир периште келди. Периште Расулуллах алейхиссаламга: “Раббиңиз сизге салам айтты жана сизге султан-пайгамбар менен кул-пайгамбар арасында бирин тандоого эрк берди. “Каалásаң сен үчүн пайгамбар-султан, кааласаң пайгамбар-кул болуу бар”, - деп буюрду”, - деди.

Жабраил алейхиссалам: “Тавазу көрсөтүңүз” (тавазу – карапайымдык) деп белги берген кезде Расулуллах: **“Пайгамбар-кул болоюн”,** - деп жооп берген. Ушундан кийин Пайгамбарыбыз эчкачан туруп жана бир нерсеге тиренип, жазданып тамак жеген эмес.

Расулуллахтын тамактануусу

Абу Жухайфа айтат: “Пайгамбарыбыз: **“Мен бир нерсеге таянып отуруп тамак жебеймин”,** - деди. Таянуунун үч түрү бар: Бир жагына таянуу, малдаш токунуу, бир колун таянып, экинчиси менен там жеш. Бул үчүнчүсү түрү туура эмес аракет деп саналат.

Пайгамбарыбыз тамакты үч манжа менен, сөөмөйү жана анын эки жанындагы манжалары менен.

Пайгамбарыбыз айтат:

“Тамактын берекеси тамактан мурда даарат алууда, тамактан кийин дагы даарат алып, кол жууда”.

“Кимде-ким колундагы эт, май жытын, идиш-аяктарын жуубай уктоого жатып, башына бир нерсе келген болсо өзүнөн башканы күнөөлөбөсүн!”

Пайгамбарыбыздын Гарра деп аталган бир идиши бар болгон. Шашке убакытында Духа намазын окугандан кийин ичине тирид тамагы салынган ошо идиш алып келинип ортого коюлчу. (Тирид – майда-майда нан менен көп эт арлаштырылып жасалган тамактын аты).

Мусулмандар тирид салынган идиштин башына жыйналган кезде, Пайгамбарыбыздын эки тизесине чөгүп отурганын көргөн бир бадави (чөлдөгү айыл адамы) “Бул кандай отуруш?”, - деди.

Пайгамбарыбыз: **“Күмөнсүз, Аллаху таала мени кичи пейилдүү кул кылды. Кана, четинен тамакты баштагыла! Төбөсүнөн, ортосунан жегенди таштагыла.**

Тамактын берекеси төбөсүндө, ортосунда. Бирөөңөр тамак жээр кезде табактын орто жагынан жебесин. Чет айланасынан жесин. Анткени, береке анын орто жагынан түшөт”, - деген.

Омар бин Абу Салама айтат: “Мен Пайгамбарыбыздын тарбиясында болгон бала элем. Тамак жегенде колум табактын ичине аралап кетчү. Пайгамбарыбыз алейхиссалам мага: **“Эй бала! Бисмиллах айт! Оң колуң менен же! Алдыңан же”,** - деди. Ошондон кийин ушинтип жей баштадым.

Пайгамбарыбыз алейхиссалам: **“Бирөөңдүн кызматчың тамагын дайындап алып келген кезде ал кызматчы тамактын ысыгына, түтүнүнө чыдаган. Аны да дасторконго бирге отургузсун, ал да жесин. Эгер тартынып, мындай кылбаса же тамак аз болсо колуна бир-эки үзүм салсын”,** - деген.

Пайгамбарыбыз эч кандай тамакты жаман деп санабаган, жииркенбеген.

Бир тамакты кааласа жечү, каалабаса жечү эмес, бирок, эч нерсе айтчу эмес.

Эң кичине жакшылыкка да урмат көрсөтчү. Эч кандай жакшылыкка жактырбоочулук жасачу эмес.

Кандай нимат болбосун жактырса мактачу эмес, жактырбаса жамандачу эмес.

Тамак ортого коюлганда Пайгамбарыбыз:

“Аллахумма барик лана фима рамактана вакина азабаннар. Бисмиллах” деп дуба кылгандан кийин тамак жээнү баштачу.

Хазрети Айша энебиз айтат: “Расулуллах алейхиссалам: **“Силердин бириңер тамак жээр кезде “Бисмиллах” десин, улуу Аллахтын атын айтсын. Тамактан мурун муну айтууну унутса “Тамактын башы менен акыры үчүн бисмиллах” десин”,** - деп буюрду”.

Умаййа бин Махшиддин билдиргени боюнча, бир адам бисмиллахты айтпай тамак жеп отурду, Пайгамбарыбыз ага карап турду. Тамактан бир үзүм калып, аны да оозуна салган кезде ошол адам **“Бисмиллахи аввалихи ва ахирихи”,** - деди. Пайгамбарыбыз алейхиссалам күлдү. Андан кийин: **“Шайтан аны менен бирге тамак жеп отурган эле. Адам Аллаху тааланын атын айткан кезде шайтан курсагында эч нерсе калтырбай жегенинин баарын кусуп таштады”,** - деди.

Пайгамбарыбыз алейхиссалам даарат менен гусулда, бут кийимин кийүүдө жана тарануруда мүмкүн болушунча оң жактан баштаганды жакшы көрчү, бир нерсе алган кезде оң колу менен алчу, бир нерсе берчү кезде оң колу менен берчү жана баштачу нерсесинин бардыгын оң жактан баштачу.

“Силердин бирөөңөр бут кийимин кийе турчу кезде кийүүнү оң жактан баштасын. Бут кийимин чечкен кезде дагы чечүүнү сол жактан баштасын.

Бут кийим кийерде оң бут буттардын биринчиси, чечерде оң бут буттардын акыркысы болсун”, - деген.

Абдуллах бин Омардын билдирүүсү боюнча: Пайгамбарыбыз алейхиссалам **“Силердин бирөөңөр тамак жээр кезде оң колу менен жесин. Бир нерсе ичкен кезде дагы оң колу менен ичсин. Анткени, шайтан сол колу менен жеп, сол колу менен ичет”,** - деген.

Салама бин Аква атасынан угуп билдиргени боюнча: “Пайгамбарыбыз алейхиссалам Ашжаъ уруусунан Буср бин Раийулир деген адамдын сол колу менен тамак жегенин көрүп, ага: **“Оң колуң менен же!”** - деп буюрду”.

Ошол адам: “Буга күчүм жетпейт, оң кол менен жей албаймын”, - деп алдады. Пайгамбарыбыз: **“Күчүң жетпей калсын! Буга оң кол менен жешке бир гана текеберлик менен мактанчаактыгы гана жол бербөөдө”,** - деди. Ушундан кийин ал адам оң колун оозуна көтөрө албас болуп калды.

Пайгамбарыбыз: “**Азиз жана Жалил болгон Аллах, желген нерсени жеп же ичилген нерсени ичип, ушул үчүн Ага шүкүрчүлүк кылган кулунан сөзсүз ыраазы болот”,** - деген.

Абу Саид-ул Худри айтат: Пайгамбарыбыз ичип-жегенде мындай дуба кылчу:

“Аллахума лиллахиллази атамана ва сакана ва жаална Муслимин” (Бизди ичип-жегизип жана мусулмандардан кылган Аллахка хамд болсун).

Абу Умамат-ул-бахилиинин билдиргени боюнча: Пайгамбарыбыз алейхиссалам тамагын жеп, дасторкон жыйналар кезде мындай дуба кылчу:

“Алхамду лиллахи касиран таййибан мубаракан фихи кайра макфиин вала муваддаин вала мустагнан анху Раббана” (Хамд Аллахка таандык)”.

Эй, Раббибиз! Биз сага өтө көп, бардык кемчиликтен пак, ичи берекеге толо, кайра кайтпаган, таралбаган хамд менен хамд кылабыз.

“Алхамду лиллахиллази кафана ва арвана гайра макфиин вала макфурин” (Бизге жеткиликтүү көлөмдө жегизген, ичирген, бизди кайра кайтарбаган жана ачкөз кылбаган Аллахка хамд кылабыз).

Абу Хурайранын билдиргени боюнча Пайгамбарыбыз тамак жеп болгондон кийин колун жуучу.

Пайгамбарыбыз дүйнөгө жана дүйнөлүк нерселерге маани берчү эмес.

Абдуллах бин Масуд айтат: “Пайгамбарыбыз алейхиссалам бир камыштан өрүлгөн төшөнчүнүн үстүнө жатып уктап калганда капталына изи түшүп калган болчу. Ойгонгондо капталын ушаладым. “Ата-энем сизге курман болсун, йа Расулаллах! Бизге айтсаңыз, төшөнчүнүн үстүнө бир нерсе салар элек”, - дедим. “Сизге бир жумшак төшөк дайындасак”, - дедик. Пайгамбарыбыз: **“Дүйнөгө таандык нерселер мага эмне үчүн керек? Менин дүйнөмө байланышым бир бактын астында бираз көлөкөлөп, аны таштап жолун уланткан адамдын абалына окшойт”,** - деди.

Абу Умамет-ул-бахилинин билдиргени боюнча Пайгамбарыбыз: **“Азиз жана жалал болгон Раббим мага Меккенин жерин алтын кылууга сунуш жасады. “Жок, йа Раббим! Мен бир күн ток болоюн, бир күн ач болоюн. Ач болгон кезимде сага кулчулук жасап, сени зикир кылайын. Ток кезимде сага шүкүрчүлүк кылайын” дедим”,** - деген.

Хазрети Айша энебиз айтат: “Пайгамбарыбыз алейхиссаламдын Мединага келгенден кайтыш болгонго чейин үйдөгүлөр үч түн катары менен буудай наны менен карындарын тойгузушкан эмес. Пайгамбарыбыз жана үйдөгүлөр көбүнчө арпа наны менен курма жечү жана булар да көп эмес эле.”

Расулуллах алейхиссалам кайтыш болоордон мурун соот көйнөгүн үйүндөгүлөрдүн тамагы үчүн Абу Шахма деген яхудиден алган бир “васк” же отуз “Са” өлчөлөрүндөгү арпага кепилге койгон.

Хазрети Айша энебиз: “Мухаммед алейхисалламды хак дин жана китеп менен пайгамбар кылып жиберген Аллахка ант кылып айта-

мын: Улуу Аллахтын пайгамбар кылып жиберген кезден баштап рухун алган кезге чейин өзү элек көрбөгөн, элекке эленбеген ундан жасалган нан да жеген эмес", - деген. "Андай болсо арпаны кантип жечү элеңиздер?" - деп сураганда "Кебегин (Уф!) деп үйлөчүбүз! ".

Пайгамбарыбыз алейхиссалам кайтыш болгонго чейин өзү дагы, үйүндөгүлөр да эки күн катарынан арпа нанына курсактарын тойгузган эмес. Валлахи, Пайгамбарыбыздын үйүндө кырк түн күтчүбүз, чырак да, бир от да жагылчу эмес. Айлар өтчү, Мухаммед алейхиссаламдын үйлөрүнүн эч кайсысында от жанып, түтүн көрүлгөн эмес.

Эки ай өтүп кетчү. Мухаммед алейхиссаламдын үйдөгүлөрү үчүн нан бышырылчу эмес, казанда тамак бышырылчу эмес.

Биз Асвадейинге, б.а., курма менен сууга тойгон кезибизде Расулуллах алейхиссалам кайтыш болду. Пайгамбарыбыздын курсагына бир күндө эки түрлүү даам кирген эмес, курмага тойгон кезинде нанга тойчу эмес, нанга тойгон кезде дагы курмага тойчу эмес. Мына, мени ыйлаткан да ушу", - деген.

Анас бин Малик: "Пайгамбарыбыз Аллаху таалага жеткенге чейин Хыванын үстүндө бир нерсе жегенин да, таза буудай унунан калама нан, козу этинен шишкебек көргөнүн да билбейм!" - деген.

(Хыван – тамак койгон стол сыяктуу нерсе.)

Абу Хурайра хазреттери Пайгамбарыбыздын "Аллахым! Мухаммеддин үй калкын өлбөгөндөй камсыз кыл! Мухаммеддин үй-ичинин ырыскысын өлбөгөндөй кыл" деп дуба кылганын билдирген.

Расулуллах алейхиссалам жеген нерсесин дасторкондо жечү.

Расулуллах алейхиссалам эч качан "тигини бышыргыла, муну бышыргыла" дечү эмес. Эмне бар болсо ошону жечү. Хазрети Айша энебиз айтат: «Пайгамбарыбыз алейхиссалам жаныма келип **"Жечүү нерсе барбы?"** деп сурачу. "Жок" десем, **"Андай болсо мен орозомун"** дечү».

Пайгамбарыбыз алейхиссалам бир күнү бизге келген эле. "Йа Расулаллах! Бизге бир белек келди", - дедим. "Ал эмне?" - деп сурады. "Хайс", - дедим. **"Бирок, мен орозо болуп турам",** - деди. (Хайс – курма, май арлаштырып жасалган тамак)

Пайгамбарыбыз халва менен балды, нан, курма, жашылча туурандыларын жакшы көрчү. Ага сүт алып келген кезде: **“Сүттө эки береке бар”,** - дечү.

Абдуллах бин Аббас айтат: “Халид бин Валид экөөбүз Пайгамбарыбыз алейхиссалам менен бирге таежем Маймуна бинти Харистин үйүнө бардык. Умма Хуфайд Пайгамбарыбызга уй майы менен сүт белек кылды. Эжем: “Белек кылынган сүттөн берейинби?” - деп сурады. Пайгамбарыбыз: **“Жарайт”,** - деди. Эжем барып, бир идиш менен сүт алып келди. Пайгамбарыбыз алып ичти. Мен пайгамбардын оң жагында элем. Халид бин Уалид сол жагында эле. Расулуллах сүттөн артканын мага берип: **“Сен ич. Кааласаң Халидке бер”,** - деди. “Мен сизден артканын ичүүдө эч качан, эч кимди өзүмдөн артык көрбөймүн”, - дедим. Андан кийин Пайгамбарыбыз: **“Аллах бир тамак жегенди насип кылган адам “Аллахумма барик лена фихи ва атамна хайран минху – Аллахым! Сен бул тамакта бизге береке ихсан кыл. Бизге андан кайырлуусун да жегиз” десин.**

Аллах сүт ичкизген адам да “Аллахумма барик лана фихи ва зидна минху – Аллахым! Сен бул сүт менен бизге береке бер” десин. Анткени, тамак менен суунун ордун сүттөн башка эчтеке баса албайт”, - деген.

Мединалык мусулмандар курмаларынын алгачкы бышкандарын жыйнап аны Пайгамбарыбызга алып келчү. Пайгамбарыбыз ал курманы колуна алып, береке дубасын окугандан кийин балдардын эң кичинекейлерин чакырып, ошолорго берчү. **“Бир үйдө курма болбосо ал үйдүн адамдары ач”,** - дечү.

Анас бин Маликтин билдиргени боюнча Пайгамбарыбыз алейхиссалам ашкабак тамактарын жакшы көрчү. Ичине ашкабак кошулган тамак алып келгенде ашкабагы алынып Пайгамбарыбыздын алдына коюлчу. Пайгамбарыбыз койдун этинин эң даамдуу эти арка эти экенин айтчу.

Умму Аййубдан “Расулуллах алейхиссалам сиздин үйүңүздө жети ай турду. Ал кандай тамакты жакшы көрчү эле?” деп суралды. Умма Аййуб: “Анын өзү үчүн белгилүү бир тамакты бышырууну сураганын, же жактырбаган тамагын жамандаганын көргөн жокмун. Ага хариса, кешкек жасап, ага жакканын көрдүк дагы, бул тамакты беш күндө, алты күндө, он күндө бир даярдачубуз”, - деди.

Абу Мусал-Ашаринин “Пайгамбарыбыздын тоок этин жегенин көрдүм” дегени билдирилген.

Пайгамбарыбыз алейхиссалам тамактын түбүндө калганын жегенди жактырчу. **“Кимде-ким табакта, идиште тамак жегенден кийин аны тазалап койсо, ал ошол адам үчүн истигфар кылат”,** - деген.

Пайгамбарыбыз жашыл курма менен бирге коон, бадыраң жечү. **“Мунун ысыктыгын анын сууктугу менен, анын сууктугун мунун ысыктыгы менен алмаштырабыз”,** - дечү.

Пайгамбарыбыздын мындай дегендиги дагы билдирилген: **“Эй Абу Зар! Эт бышырган кезде суусун көбөйт дагы кошуналарыңды дагы эскер, андан кошуналарыңа дагы бөлүп бер”.**

“Кошунасы ач отуруп, өз карынын тойдурган адам камил мусулман эмес”.

“Аллахка ибаадат кылгыла. Тамак бергиле. Саламдашууну жайгыла, Жаннатарга барасыңар”.

“Бир адамдын тамагы эки адамга жетет. Үч адамдын тамагы төрт адамга жетет. Төрт адамдын тамагы сегиз адамга жетет”.

Асма бинти Аби Бакр бышкан тамак кайнап бүткөнчө жана буусу кеткенге чейин жабык туруунa кеңеш берчү жана Пайгамбарыбыздын **“Анын берекеси ушунда”** дегенин уккам дечү.

Расулуллах Мекке алынган кезде агасы Абу Талибдин кызы Хазрети Уммуханинин үйүнө барган болчу. Андан **“Жей турчу бир нерсеңиз барбы?”** - деп сурады. Хазрети Уммухани: “Жок, бир гана катыган нан ушактары менен сирке суу бар. Бирок, аларды сизге берүүгө уялдым”, - деди. Пайгамбарыбыз: **“Аларды алып кел. Суунун ичине ушала. Туз да ала кел”,** - деди. Сирке суунун ошонун үстүнө куюп жегенден кийин Аллахка шүкүрчүлүк кылыды.

“Эй, Уммухани! Сирке суусу кандай жакшы кошмо! Сирке суусу бар үй кошмодон куру деп саналбайт”, - деди.

“Суулардын кайсынысы даамдуу?” - деп суралган кезде Расулуллах: **“Таза, салкын суу”,** - деген.

Пайгамбарыбыз алейхиссалам Буют-ус-сукиядан алып келген булак суусунан иччү. Буют-ус-сукиядагы булак Мединадан эки күндүк жерде болчу.

Пайгамбарыбыз: **“Силердин бириң бир нерсе жеген кезде оң колу менен жесин. Бир нерсе ичкенде дагы оң колу менен ичсин. Анткени, шайтан сол колу менен жеп, сол колу менен ичет”,** - деген.

“Силердин бириң бир нерсе ичкен кезде идиштин ичине үйлөбөсүн”, - деген. Желген жана ичилген нерселердин ичине үйлөөгө тыюу салган сыяктуу алтын, күмүш идиштер менен ичип жегенди дагы тыюу салган.

Пайгамбарыбыз алейхиссалам суу ичкенде бир кесе сууну эки-үч жолу дем алып иччү жана **“Бул пайдалуу жана суусунду тез кандырат”,** - дечү.

“Силерин бириң бир нерсе ичкенде тынымсыз бир дем менен ичпесин”.

“Төөлөр сыяктуу бир дем менен ичпегиле. Эки же үч жолу дем алып ичкиле. Андан кийин, ичкен кезде “Бисмиллах” жана оозуңарды идиштен алган кезде “Алхамдулиллах” дегиле”, - деген.

Навфал бин Муавия: “Пайгамбарыбыз алейхиссалам бир нерсе ичкенде үч жолу дем алчу. Биринчисинде бисмиллах деп Аллаху тааланын атын айтчу, акырында алхамдулиллах деп шүкүрчүлүк кылчу”, - деди.

Хазрети Айшанын билдиргени боюнча: Пайгамбарыбыз өзүнө арнап таң эрте кесеге куюлган жүзүм ширесин кечке иччү. Кечке куюлган жүзүм ширесин таң эрте иччү.

Тамактан мурун жана тамактан кийин кол жуу жана оң кол менен жеш жана оң кол менен ичүү Расулуллахтын адаты болчу. Тамактан мурун кол жууганда алгач жаштар, тамактан кийин алгач каарылар жуучу.

Табактын четинен жеш, өз алдынан жеш, сол тизесин жерге коюп оң тизесин көтөрүп отуруу – Расулуллахтын сүннөтү. Өтө ысык нерсени жебөө керек жана жыттабоо керек. Тамак жеп отур-

ганда эч сүйлөбөөнү Пайгамбарыбыз ылайык көрчү эмес. Ал отко табынгандардын адабы болчу. Жакшы нерселерди айтуу керек. Туз менен баштап, туз менен бүтүрүү Расулуллахтын сүннөтү жана шипаалуу иш.

Жеп-ичүү илимин үйрөнүү ибадат илимин үйрөөнүдөн мурун турат. Исламда алгач чыккан бидаттардын бири – тойгончо жеш. Күндө эт жеш жүрөккө оорлук түшүрөт. Аны периштелер жакшы көрбөйт. Этти аз жеш болсо ахлакты бузат. Дасторкондун, б.а. жайылган нерсенин үстүндө жеп жана муну жерге жайганы жакшы. Дасторкон териден жасалчу. Жашылчаларды таммакка кошуп жеген өтө жакшы. Жашылча тамагы жок дасторкон акылсыз карыяга окшоштурулган.

Имам Жафар Садык: “Малы менен баласы көп болуусун каалаган адам жашылча тамакты көп жесин”, - деген. Алгач дасторконго отуруу керек, тамакты андан кийин алып келүү керек. Пайгамбарыбыз: **“Мен кулмун. Кулдар сыяктуу жерге отуруп жеймин”,** - деген.

Ачка болбостон жебеш керек, көп жебөө жана дасторкондон тойбой туруп кетүү керек, таң калтырчу нерсе болбосо күлбөө керек. Пайгамбарыбыз: **“Жакшылыктардын башы – ачтык. Жамандыктардын башы - токтук”,** - деген. Канчалык ач болсо тамактын даамы ошончолук көп болот. Токтук адамды унутчаак кылат. Көңүлдү көр кылат, алкогольдуу ичимдиктер сыяктуу канды бузат. Ачтык акылды тазалайт, жүрөктү нурлантат.

Ачыктан ачык күнөө кылган, жаман адамдар менен бирге отуруп жеп-ичпөө керек. Кайнап бышкан тамактардын бетин жаап суутуу керек. Пайгамбарыбыз: **“Оң кол менен жеп, оң кол менен ичкиле”,** - деген. Пайгамбарыбыз нанды оң кол менен алып, дарбызды сол кол менен жечү. Нанды бир кол менен эмес, эки кол менен бөлүү керек.

Оозго сала турчу тамак үзүмү кичине болуу керек жана жакшылып чайноо керек. Оңду-солду, асманды карабай алдындагы тамакты кароо керек. Оозду чоң ачпоо керек. Дасторкондо колу-башын үстүнө сүртпөө керек. Жөтөлүп, чүчкүрчү кезде солго же артка кароо керек.

Чакырылбаган дастарконго отурбоо керек. Курсагы тойгондон кийин аны күнөө кылууга колдонбоо үчүн дуба кылуу керек. Мунун кыяматтагы эсебин ойлоо керек. Ибадат жасоого күч жыйноо ниети менен жеш керек. Курсак катуу ач болсо да жай жеш керек. Алгач чоңдор баштоо керек. "Ал, же" деп үчтөн көп айтып адамды кыйнобоо керек. Бирге жеген кезде коноктору тойбостон мурун тамактан колун тартпоо керек.

Расулуллах аз жеп, көп жебөө маселесине көп токтоду.

"Адамдын жүрөгү айдоодогу эгин сыяктуу. Тамак жамгыр сыяктуу. Ашыкча суу эгинди чириткени сыяктуу ашыкча тамак да жүрөктү өлтүрөт. **"Көп жегенди, көп ичкенди Аллаху таала жактырбайт",** - дечү.

Расулуллах ашказандын үчтө бирин тамакка, үчтө бирин суусундарга бөлүүнү кеңеш берди. Үчтө биринин абанын үлүшүндө, б.а., бош болуу эң төмөнкү даража болуп табылат. Эң жакшы даража аз жеш жана аз уктоо. Көп жеш – оорунун башы, аз жеш – ден-соолуктун башы. Бир адамдын тамагы эки адамга жетет. Конок үй ээсинен туз менен нандан башка эч нерсе күтпөөсү керек. Үй ээси конокко нан сунуп, колуна суу куюшу керек.

Халифа Харунуррашид коногунун колуна кумган менен өзү суу куйчу. Конокко анын жакшы көргөн нерсесин сунуу керек. Таза жерге түшүрүп алганын алып ага берүү керек. Жиийиркенсе мышыкка же башка жаныбарга берүү керек. Ушундайча үйдүн берекеси артат. Бул береке неберелерине чейин жетет. Жерге түшкөндөр жыйналбаган болсо шайтан жейт. Идиште түбүндө калган тамакты жыйнап, сүртүп жалоо сүннөт болот. Компот, айран сыяктуу нерселердин калдыктарына суу куюп, чайкап ичүү дагы чоң сооп. Табакта, кеседе ичилген нерсенин артканын калтырууга болот. Расулуллах момундан калган нерсени жегенди жактырчу.

Тамактан кийин тишти мисвак менен жана тиш тазалагыч менен тазалоо – Расулуллахтын сүннөтү. Тазалык болуп саналат. Тазалык ыйманды күчтөндүрөт. Тамактан кийин үй ээсине береке, рахмат менен магфират тилеп дуба кылынат. Андан кийин кетүүгө уруксат суралат. Чыгып бара жатканда үй ээлерин конокко чакырууну унутпоо керек.

Тамак жеп отурганда коркунучтуу, жийиркеничтүү нерселерди айтпоо керек. Өлүм, оору тууралуу айтпоо керек. Дасторконго келген тамактарга карабоо керек. Бир үзүмдү жеп жутпай туруп, экинчисин албоо керек. Тамак жеп отурганда бир нерсе үчүн, жада калса намаз үчүн дагы дасторкондон турбоо керек. Намазды андан мурун окуу керек.

Эгер дайын болгон тамактар сууй тургандай же болбосо бузула тургудай болсо жана намаз убакыты тамактан кийин окууга ыңгайлуу болсо, тамакты намаздан мурун жеш керек. Дасторкондон тамак алынгандан кийин туруу керек. Жол үстүндө, тике туруп, басып бара жатып жебөө керек.

Оозунан, колунан эттин, тамактын жыты чыгып турганда жатпоо керек. Балдардын да колун жуу керек. Тоюп жатпоо керек. Азык-түлүктү дүкөндөн өлчөп алуу керек. Эсепсиз көп албоо керек, ысырап болот. Тамактын идиштеринин бети жабык туруу керек. Өзөндөн, көлмөдөн эңкейип оозу менен суу ичпөө керек. Кумган-кумуранын оозунан да ичпөө керек. Кесенин сынык четинен дагы ичпөө керек.

Жайда салкын суусун ичүү керек. Расулуллах салкын шербет ичкенди жактырчу. Замзам сууну туруп ичүүгө болот. Жолоочу бардык сууну туруп иче алат деген. Ач карынга суу ичпөө керек. Сууну акырын, ууртап ичүү керек.

Расулуллах алейхиссалам бадырак (бышырылып кургатылган буудай) тамагын жакшы көрчү. Аны жасоону Пайгамбарыбызга Жабраил алейхиссалам үйрөттү. Ал адамга күч берет. Бардык пайгамбарлар арпа нанын жеген. Расулуллах ашкабактан жасалган даамдуу тамакты, мержимек шорпосун, аң жана кой этин жакшы көрчү. Койдун бут, көкүрөк жана далы жагын жакшы көрчү. Улактын далы этин жактырчу. Улак этинин сиңүүсү оңой. Бардык адамга жегенге болот.

Эркек малдын эти ургаачы малдан жана кара түстүү малдын эти ак түстүү малдын этинен оңой сиңет. Оңой сиңирүү жана лаззаты жагынан эттин эң жакшысы - кой эти, коендун эти дагы халал, Пайгамбарыбыз жеген. Коен эти заара чыгарат, артыгы уйкуну качырат. Куш, балапан эти бардык адамга жакшы. Үй куштарынын ичиндеги эң жакшысы - тооктун эти.

Пайгамбарыбыз: **“Сирке суусу кандай жакшы тамак”,** - деген. Сирке суусу - эң пайдалуу тамак. Курма да тамак. Б.а., нан менен желет. Жүзүм тамак дагы жемиш дагы болуп саналат. Жүзүмдү нан менен жеш сүннөт. Курманын өзүн гана жеш сүннөт.

Мейиз, жаңгак, бадам жеш сүннөт. Балда шипаа бар. Жетимиш пайгамбар балга береке тилеп, дуба кылган. Расулуллах алейхиссалам курманы өтө жакшы көрчү. Курмага коон, дарбыз кошуп жечү. Коон, дарбыз бөйрөктү тазалайт, баш ооруну кетирет. Ашказан-ичеги курттарын түшүрөт. Көзгө кубат берет. Расулуллах муздак шербеттерди жакшы көрчү. Күрүч палоо жеген кезде салават окуу керек.

Пайгамбарыбыз буурчакты (бобовый) кабыгы менен жешти мактады. Хаббатуссавда, б.а., содана дарттарга даба болот деди. Жаңгакты быштак менен жеш шифаа болот. Бул экөөнө эчнерсе кошпой өзүн жеш зыян болот. Бир нерсеге кошуп жеш керек. Жүзүмдүн данеги зыян. Пайгамбарыбыз жүзүм салкымын сол колуна алып, оң колу менен үзүп жечү. Айва жүрөктүн оорлугун кетирет. Ар бир коон, дарбыз, анарда бир тамчы жаннатын суусу бар. Бир анарды жалгыз жеш керек. Бир тамчысы да бош кетпөөсү керек. Анар жүрөк согушуна пайдалуу. Ашказанды күчтөндүрөт. Сыгып ичилсе өтө пайдалуу, ич катыганды кетирет. Инжир жүрөккө ырахаттык берет. Сайгылашууну, тамак сиңирүү органдарынын ооруларын кетирет.

Жашыл бадыраңды туз менен жеш, жаңгакты курма жана бал менен жеш – Расулуллахтын сүннөтү. Пайгамбарыбыз баклажанды мактаган жана зайтун майын кошуп бышыргыла деген. Кара отту да мактаган. Сельдерей унутчаактыкты кетирет. Заараны айдайт. Кан жана сүт болот. Боорду тазалайт. Артишок өсүмдүгү өттүн ташын ээритет, канды тазалайт, тамырлардын катуулугуна пайдалуу. Тердин жытын дагы кетирет.

Бир элге барган адамдын алгач бираз пияз жегени ден-соолукка жакшы. Пияз дененин микропторго каршы туруу күчүн арттырат. Пияздан кийин сельдерей жесе жаман жытты кетирет. Андыз да жыт кетирет деп айтылган. Расулуллахтын акыркы жеген тамагында пияз бар болчу. **“Пияз менен сарымсакты бышырып жегиле”,** - деген. Булардын жытынан периштелер тынчсызданат. Туруп заараны айдайт. Тамак сиңирүүнү жеңилдетет.

Расулуллахтын үй ичиндеги жана сырттагы абалдары

Пайгамбарыбыздын небереси Хазрети Хусейн мындай дейт: «Мен атамдан Расулуллахтын үй ичиндеги иштери жөнүндө сурадым. Атам мага буларды айтты:

Расулуллах (саллаллаху алейхи васаллам) үйүнө кирген учурдан баштап, убактысын үчкө бөлө турган. Биринчисин Аллаху таалага ибадат кылуу үчүн, экинчисин үйдөгүлөргө, үчүнчүсүн өзүнүн жеке иштерине бөлгөн. Өзү үчүн бөлгөн убактысында да эл менен алек болоор эле. Ал учурда анын алдына алдыңкы сахабалар келээр эле. Элге диний маселелерди алар аркылуу да жеткирип, элдин суроо- талабын эч качан жоопсуз калтырчу эмес.

Расулуллах үммөтү үчүн бөлгөн убактысында алардын көйгөйлөрү менен алек болуп, ар кандай суроолоруна жооп берчү, кийин: **«Бул сөздөрдү ушул жерде отургандар укпагандарга жеткизсин! Мага өзү келип суроо-талабын угуза албаган адамдын суроо-талабын мага силер жеткиргиле! Муктаждыгын айта албаган адамдын муктаждыгын мага жеткирген адамдын бутун Аллаху таала кыямат күнү сырат көпүрөсүнөн тайгызбай бекем** (туруктуу) **кылат»,** - деген.

Ал дайыма үммөтүнүн көйгөйлөрү, суроо-талаптары жана муктаждыктары менен алек болгон. Пайгамбарыбызга кандайдыр бир суроо-талабы менен барган адам алган жообуна толук кандуу түрдө канааттанып чыга турган».

Андан соң Хазрети Хусейн атасынан Расулуллахтын үйдөн сыртка чыккан кезде эмнелер менен алек болгондугун сураган. Атасы Хазрети Али (радыйаллаху анх) ага минтип жооп берген:

«Расулуллах (саллаллаху алейхи васаллам) сыртта жүргөн кезде жөнү жок маанисиз сөздөрдү сүйлөчү эмес. Ал мусулмандарга пайдалуу боло турган, алардын ортолорундагы ынтымакты, биримдикти бекемдей турган сөздөрдү сүйлөөр эле.

Сырттан келген уруу башчыларын, коноктторду жылуу тосуп алып, жылуу узатаар эле. Исламды кабыл алган ал уруулардын башчыларын өздөрүнө башчы кылып дайындай турган. Элди жа-

ман адаттардан алыс болууга, жакшылыкка чакыраар эле. Баарына жылуу маанай тартуулап, баарынын көңүлүн көтөрө турган.

Мубарек сахабаларынан бирөөсүн көрбөй калса, аны сураштырып ал-ахывалын биле турган. Жакшылыкты мактап, жамандыкты жерий турган. Анын ар бир иши орундуу эле. Мусулмандыктан адашпоолору үчүн ар качан эскертип турчу. Ар бир жагдайы белгилүү, ачык болчу.

Расулуллах (саллаллаху алейхи васаллам) ибадаттарын калтырбай, Аллаху таала ыраазы боло тургандай деңгээлде аткарган. Ал эч кимдин акысын тебелеген эмес. Өзүндө кимдир бирөөнүн акысы болсо, аны толук бере турган. Анын жолун жолдогондор адамдардын эң ардактуулары болушкан.

Анын назарында сахабаларынын эң ардактуусу муктаж адамдарга көңүлүн оорутпай жардам берген адам болгон. Ал Аллахтын ысмын эскермейинче отурчу да, турчу да эмес.

Мечитке же башка бир жерге чогулганда өзү үчүн белгилүү бир жерди белгилечү эмес. Буга тыюу салган. Кай жерде болбосун, чогулуп олтурган жамааттын жанына барып, четинен кай жер бош болсо ошол жерге отурган. Төргө өтчү эмес. Мубарек сахабаларына да ушундай болуу керектигин айткан.

Өзү менен бирге олтургандардын баарына өзгөчө көңүл бурган. Аны менен бирге олтургандардын ар бири Расулуллахтын алдында өзүнөн ардактуу адам жоктой сезишчү. Хазрети Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи васаллам) арыз-муңу менен келген адамдын муктаждыгын камсыз кылууга колунан келишинче аракет кылган. Эгер анын муктаждыгын камсыз кылуу үчүн колунда эч нерсе жок болсо, айласыздан анын көңүлүн жубата турган жылуу сөздөрүн, насаатын айтып узаткан. Анын адамдык асыл сапатына эч бир адам теңдеше алган эмес.

Мубарек сахабаларына абдан күйүмдүү ата сыяктуу болгон. Акы-укук маселесинде анын алдында баары бирдей болгон. Сүйүктүү Пайгамбарыбыздын (саллаллаху алейхи васаллам) сухбаты илим, ыйман, адеп жана сүйүүнүн сухбаты болгон. Анын сухбатында сахабалар үндөрүн эч качан бийик көтөргөн эмес. Ал жерде эч ким айыпталчу да, бирөөнүн кемчилиги ачыкка чыгарылчу да эмес. Сухбаттагылардын баары бири-бирин Аллах үчүн жакшы

көрүп, урматтап сыйлай турган. Алардын түшүнүгүндө эң жогору мартабалуу адам - эң такыбаалуусу болуп эсептелген. Баары тең абдан кичи пейил жана адамгерчиликтүү болушкан.

Алар өздөрүнөн улууларды урматтап, кичүүлөрдү ызаттай турган. Муктаж адамдарга жардам берип, чоочундарга жылуу мамиле жасап, аларды капырлардын кысымынан коргошкон.

Сүйүктүү Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи васаллам) адамдарга дайыма жылмайуу менен мамиле жасап, абдан кеңпейил, кечиримдүү жана айкөл болгон.

Эч ким менен талашып-тартышчу эмес. Эч качан кыйкырып, өйдө-төмөн жаман сөздөрдү сүйлөчү да, эч кимди айыптап көңүлүн түшүрчү да эмес. Ал абдан берешен болгон. Бирөөнүн айыбын көрсө аны эл алдында уяткарчу эмес. Үмүт менен келген адамды үмүтсүз кайтарчу эмес.

Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи васаллам) үч нерседен алыс турган:

-Адамдар менен талашып-тартышуудан,

-Көп сүйлөөдөн,

- Жөнү жок, пайдасыз нерселер менен алек болуудан.

Ал адамдардын үч нерсесине көз жумган:

-Эч кимди кемчилигин бетине айтып уяткарчу да, же аркасынан айыптачу да эмес.

-Эч кимдин кемчилик-айыбын ачып издештирчү эмес.

-Эч кимге өзүнө сооптуу болбогон иштер жөнүндө айтчу эмес.

Сүйүктүү Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи васаллам) сүйлөп жаткан кезде мубарек сахабалар төбөлөрүнө куш конуп алгандай, кулак-мурун кескендей тынч кулак салып угушкан. Сөзүн бүтүргөн соң суроолору болсо сурап жообун алышкан. Алар анын жанында эч качан талашып-тартышчу эмес. Ошондой эле анын жанында бирөөсү сүйлөп жаткан кезде экинчиси сүйлөчү эмес.

Мажилиске катышкандар бир нерсеге күлсө Расулуллах да алар менен кошулуп күлчү, бир нерсеге таң калса ал да аларга кошулуп таңданчу.

Алдына келген карыптардын айткан жаман сөздөрүнө сахабалары да өзү сыяктуу кылсын, үлгү алышсын деп чыдачу.

«Бир муктаж адамдын бир чарбасына көмөк сураганын көргөн кезиңерде анын муктаждыгын чыгарып жардамдашкыла», - деген.

Расулуллах алейхиссалам чындыкка жарашпаган мактоону кабылдачу эмес. Ушак, жалаа, жалган сыяктуу өзгөлөрдүн акысы тебеленип, адилетсиздикке жол берилбесе эч кимдин сөзүн бөлчү эмес. Өзгөлөрдүн укугуна кол салган адамдын сөзүн бөлчү же ал мажилистен туруп кетип калчу. Пайгамбарыбыздын үнсүздүгү төрт нерсеге байланыштуу болчу: хилм (чыдамдуулук), хазер (сактануучулук), такдир (тастыктоо, кадырлоо), тафаккур (ойлоо).

Такдири адамдарга тең кароосу менен угуусунда, тафаккур дүнүйө менен акырет иштерин ойлоосунда байкалчу. Чыдамдуулук менен сабырдуулук касиеттерди өз боюна сиңирген эле. Дүнүйөгө байланыштуу нерсеге кайгырчу эмес.

Сактануучулукта төрт касиети бар эле:

Эң жакшы нерсени Аллаху таалага моюн сунуу үчүн алчу.

Жаман нерсени оолак туруу үчүн таштачу.

Түшүнүгүн үммөтүнө пайдалуу нерсеге жумшачу.

Мээримдүүлүгүн үммөтүнүн дүнүйө менен акырет бакытын камсыз кыла турчу нерселерге төкчү.

Пайгамбарыбыз эч бир нерсе үчүн «жок» деген эмес. Кылгысы келген бир нерсе өзүнөн суралган кезде «жарайт» дечү, кылгысы келбеген нерсени сураганда унчукчу эмес, аны кылгысы келбегени анын ушул үнсүздүгүнөн белгилүү болчу.

Бардык адамдардын дүнүйө менен акырет бакыты үчүн болгон күчүн салчу. Бир согушта андан бардык капырлардын жок болуусу үчүн дуба кылуусу суралганда: **«Мен лаанат кылуу, адамдардын азап тартуулары үчүн жиберилбедим. Мен баарына жакшылык кылуу үчүн, адамдардын бакытка жетүүлөрү үчүн жиберилдим»,** - деди.

«Анбия» сүрөсүнүн 107-аятында Аллаху таала: **«Сени ааламдарга ырайымдуулук, жакшылык үчүн жибердик»,** - де-

ген. Ошондуктан, ал бардык адамдардын жакшылыгы үчүн болгон күчүн сарптачу.

Хинд бин Абу Хала Пайгамбарыбыздын басканы жөнүндө мындай деген:

«Пайгамбарыбыз басканда бутун жерден чыйрак көтөрчү. Эки жагына теңселчү эмес, кадамын кең таштачу. Бийик жерден түшүп келе жаткандай алдына карай ийилип, байсалдуу, эркин түрдө басчу.

Карагысы келген, карай турчу жагына толук бурулуп карачу.

Айланасына кандай болсо ошондой карачу эмес.

Жер бетине (төмөнгө) кароосу асманга караганынан узак болчу.

Баскан кезде сахабаларынын артынан басчу.

Бирөө менен жолуккан кезде биринчи өзү салам берчү».

Абу Хурайра хазреттери мындайча баян кылган:

«Пайгамбарыбыздан тез баскан адамды көрбөдүм. Басканда жер бети анын бутунун астында оролгондой болчу.

Биз анын артынан басып, ага жетүү үчүн кыйналчубуз. Пайгамбарыбыз болсо басып бара жатканда өзүн эч кыйначу эмес.

Анас бин Маликтин (радыйаллаху анх) билдирүүсү боюнча Расулуллах алейхиссалам бирөө менен кезиккенде мусафаха кылчу, ал адам колун тартмайынча Пайгамбарыбыз колун тартчу эмес, ал адам бетин терс айлантмайынча Пайгамбарыбыз андан терс айланчу эмес. (Мусафаха - эки адамдын кезиккен кезде колдору менен амандашып, бири-бирине кароосу деген сөз.)

Анас бин Малик (радыйаллаху анх) айтат: Пайгамбарыбыздан «Йа, Расулаллах! Кээ бирибиз кээ бирибизге ийилелиби?» - деп сурадык, **«Жок»,** - деди. «Кучакташалыбы?» - деп сурадык. **«Жок, бир гана мусафаха кылгыла!»** - деди.

Бара бин Азиб да Пайгамбарыбыздын **«Эки мусулман жолугуп, саламдашып кол алышса, экөө бири-биринен ажырай электен мурда күнөөлөрү кечирилет»** дегенин билдирген.

Пайгамбарыбыз көбүнчө ой үстүндө жүрчү. Сүйлөгөнүнөн үнсүз жүргөнү көп эле. Расулуллах орунсуз жерге сүйлөчү эмес. Сөзүн баштаганда да, аяктаганда да Аллахтын ысымы менен айтчу.

Сүйлөшкөндө кыска жана маанилүү сөздөр менен сүйлөчү. Анын сөздөрү ар дайым чын жана орундуу болчу. Пайгамбарыбыз сүйлөгөндө ашыкча да, кем да сөз айтчу эмес.

Эч кимдин көңүлүн калтырчу эмес, эч кимди төмөн саначу эмес, эч кимди төмөн саначу эмес. Эң кичине жакшылык болсо да урмат кылып, эч бир жакшылыкты жээричү эмес. Бир жакшылыкты жактыргандыгы үчүн мактачу эмес, жактырбагандыгы үчүн жээричү эмес.

Пайгамбарыбыз дүнүйө үчүн, дүнүйөлүк иштер үчүн ачууланчу эмес. Бирок, бирөөнүн акысы желе турган болсо анын акысын алмайынча эч нерсе анын ачуусунан ашып түшө алчу эмес.

Өзү үчүн ачууланып, өч алчу эмес. Бир нерсеге белги бергенде манжасы менен эмес колу менен белги берчү. Таң калган кезде колун терс каратчу, башкача айтканда, алаканы жогору карап турса төмөн, төмөн карап турса жогору каратчу. Сүйлөгөн кезде колун кыймылдатып, оң колунун алаканы менен сол колунун баш бармагынын ички жагына бир-эки жолу урчу. Ачууланган кезде тез ачуусун басып, билдирчү эмес.

Кубанып, шаттанган кезде көзүн жумчу. Эң катуу күлгөнү күлүмсүрөгөнү эле. Күлүмсүрөгөндө тиштери маржандай тизилип көрүнчү.

Абу Саид Худри айтат: «Расулуллах алейхиссалам малга чөп берчү. Төөсүн байлачу. Үйүн шыпырчу. Кой саачу. Бут кийиминин жыртылган жерин тикчү. Кийимин жамачу. Кызматчысы менен бирге тамактанчу. Кызматчысы кол тегирмен тартып чарчаганда ага жардамдашчу. Базардан үй муктаждыктарын алып, баштыкка салып үйүнө алып келчү. Кедей менен, бай менен, улуу менен, кичүү менен кездешкенде биринчи болуп саламдашчу. Алар менен мусафаха кылуу (кол алышуу) үчүн колун биринчи болуп сунчу.

Кулду, мырзаны, акты, караны бир көрчү. Ким чакырса чакырсын чакырылган жерге барчу. Алдына коюлган нерсени аз да бол-

со жеңил, төмөн саначу эмес. Жакшылык кылганды жакшы көрчү. Бардык адамдар менен жакшы мамиледе болчу. Кабагы жарык, жылуу сөздүү эле. Сүйлөгөндө күлчү эмес.

Кайгылуу болуп көрүнчү. Бирок, кабагы карышчу эмес. Кичи пейил болчу. Айбатту эле, караган адамда урман менен коркунуч уялачу. Бирок, орой эмес эле. Назик эле. Жоомарт эле. Бирок, ысрап кылчу эмес жана пайдасыз жерге бир нерсе берчү эмес. Ар кимге боор ооручу. Эч кимден бир нерсе күтчү эмес. Саадат, бакыт каалаган адам Ал сыяктуу болуусу керек.

Ар бир мусулман Расулуллахтын ушул касиеттерин өзүнүт үлгү кылуусу керек. Аллаху тааланын ахлагы менен ахлактануу ар бир мусулманга зарыл. Себеби, Сүйүктүү Пайгамбарыбыз: **«Аллаху тааланын ахлагы менен ахлактангыла!»** - деп буюрган.

Мисалы, Аллаху тааланын сыпаттарынын бири «Саттар». Б.а., күнөөлөрдү жашыруучу, жабуучу. Мусулман адам дагы дин бир тууганынын айып-кемчилигин жашыруусу керек. Аллаху таала кулдарынын күнөөлөрүн кечирүүчү. Мусулмандар дагы бири-биринин кемчиликтерин кечирүүлөрү керек. Аллаху таала карим, рахим. Б.а., лутуфу, ихсаны мол жана мээрими көп. Мусулман адам жоомарт жана мээримдүү болуусу керек. Бардык көркөм ахлактар дагы ушундай.

Расулуллах алейхиссаламдын көркөм мүнөздөрү өтө көп. Ар бир мусулман адамдын буларды үйрөнүүсү жана булар сыяктуу ахлактануусу керек. Ушундайча дүнүйөдө жана акыретте жамандыктардан, кыйынчылыктардан кутулуу жана Ал эки дүнүйө мырзасынын шапаатына жетүү насип болот.

Пайгамбарыбыздын кийген кийимдери

Пайгамбарыбыздын «хибарадан» тигилген бир кийими болгон. Хибара – пахта менен зыгыр жибинен токулган Йемен кездемеси. Пайгамбарыбыз хибара кийимин кийгенди жакшы көрчү.

Ошону менен катар Пайгамбарыбыздын Омандан алып келген эки «изары» бар болчу. Белден төмөн тагылган, балтырга чейин бутту жапкан жапкыч “изар” деп аталат. Пайгамбарыбыздын кыл-

дан токулган, төөнүн артма ээрине окшогон жапкычы да бар болчу. Аны кийип сыртка чыккан кездери да болгон.

Абу Бурда мындай деген: «Хазрети Айшанын үйүнө зыяратка барганыбызда бизге «мулаббада» делген кийим менен Йеменде жасалган калың бир изарды көрсөтүп, ант кылып: «Расулаллахтын алейхиссаламдын руху мына ушулардын ичинде алынды!» - деди».

Пайгамбарыбыз суук кыш түндөрүндө намаздарын өтө катуу да, өтө жумшак да кылып токулбаган жүн кездеме оронуп окучу.

Пайгамбарыбыз эркек момундардын белдерине такчу изарын бир гана балтырларына чейин жана андан саал төмөн түшүрүп тагууларына боло тургандыгын, бирок, томуктарына чейин жеткирбөө керектигин айткан.

Өздөрүн абыройлуу, бай көрсөтүү максаты менен изарларын жерге тийгизип сүйрөтүп жүргөн эркектерге кыямат күнү Аллаху тааланын рахмет назары менен карабай тургандыгын айтып, Жабир бин Сулаймга: **«Изарыңды бутуңдун жартысына, балтырыңа чейин көтөр, Андай кылбасаң томуктарыңа чейин жеткир. Жерге тийе тургандай кылып узартуудан сактан. Анткени, бул текебердиктин белгиси. Аллах текеберленгенди жактырбайт»,** - деп буюрган.

Ошондуктан, Абдуллах бин Омар изарын буттарынын жартысына чейин, башкача айтканда, балтырына чейин жеткирип, анын үстүнөн көйнөк жана рида кийчү (Рида - үстүнө жамынчу жабылга, шаалы.)

Пайгамбарыбыздын четтен келгендердин алдына кийип чыккан Хадрами шаалысынынузундугу төрт аршын, эни эки аршын, бир карыш, наркы бир динар болчу. Жашыл түстүү болчу.

Пайгамбарыбыздын бул шаалысы халифалардын доорунда түйүлүп, төрт бурчтуу кездеменин ичинде сакталып турчу. Халифалар аны Айт майрасдарында кийишчү.

Пайгамбарыбыздын Сухарда тигилген эки кийими бар эле. Сухар – Омандын бир айылы. Пайгамбарыбыздын сухарча тигилген бир көйнөгү дагы болгон. Сухар айылында тигилген көйнөк «Сухари» деп аталат. Пайгамбарыбыздын эң жакшы көргөн кийими камис (көйнөк) болчу. Камис – таза пахта жибинен тигилген көй-

нөк. Пайгамбарыбыздын көйнөгүнүн жеңинин узундугу билекке чейин болчу. Хабашстан падышасы Нажашинин Пайгамбарыбызга жиберген белектеринин арасында көйнөк да бар болчу.

Пайгамбарыбыздын эки кабат пахта жибинен токулган көйнөгү бар болчу. Сухул - Йемединин бир аймагы. Ал жерде бир кабат пахта жибинен токулган кездемеден тигилген кийимдер "Сухулия" деп аталат. Нажашинин Пайгамбарыбызга жиберген белектеринин арасында ич кийим да бар болчу.

Пайгамбарыбыздын ак кийими да бар болчу. Ал: **«Кийимдердин агын кийгиле. Тирүүңөр ак кийим кийишсин. Өлүүңөрдү да ак кепенге орогула. Анткени, ал - кийимдердин кайырлуусу жана жакшысы»,** - деген.

Пайгамбарыбыздын жашыл түстүү кийим кийгени да көрүлгөн. Абу Римсе Пайгамбарыбыздын эки кабат жашыл кийим кийгенин көргөнүн айткан.

Пайгамбарыбыз кызыл ала хулла да кийген. Бара бин Азиб: «Кызыл ала хулла кийген, чачы кулагынын астына жеткендердин ичинде Расулуллах алейхиссаламдан ашкан сулуусун көрбөдүм!» - деген. Пайгамбарыбыздын Жума менен Айттарда кийген кызыл чапаны да болгон. Ошондой эле, Йеменче тигилген чепкени да бар эле. Пайгамбарыбыз жеңинин оозу тар болуп келген Шамда тигилген чепкенин сапарга кийчү.

Пайгамбарыбыз Иран падышалары кийген «Тайлесан» кездемесинен тигилген, жакасы атлас, этегинин алдыңкы жана арткы эки ачык жагына жана жеңдерине атластан бедер салынган чепкенин согуштарда, жоо менен каршылашканда кийчү.

Хазрети Айша кайтыш болгонго чейин ошонун жанында болгон, бул чепкенди кийин Асма бинти Абу Бакр алган. Пайгамбарыбыз кийген бул чепкен жуулган сууга оорулуу адамдар жуунуп, шыпаа табышчу.

Думатул-жандал тайпасынын башчысы Укайдирдин өлтүрүлгөн бир тууганы Хасандын атлас кездемеден тигилген, коздолгон жерлерине алтын шырма менен курма жалбырактары кадалган чепкени Пайгамбарыбызга белекке жиберилген болчу.

Пайгамбарыбыз бул чепкенди кийип, минбарга чыгып бираз отурду да, эч сүйлөбөстөн минбардан түштү. Мусулмандар колдору менен чепкенди сыйпап көрүшүп, кооздугуна таң калышты.

Пайгамбарыбыз: **«Силер ушул чепкендин кооздугуна таң калып жатасыңарбы? Бул силерге абдан жактыбы?» -** деп сурады. Алар: «Биз мындан да жакшы, кооз кийим көрбөдүк», – дешти.

Пайгамбарыбыз: **«Бар болуум кудуреттүү колунда болгон Аллахка ант кыламын, Сад бин Муаздын Жаннаттагы жүз аарчысы силер көргөн чепкенден алда канча кооз жана жагымдуу!»** – деген.

Пайгамбарыбыз өзүнө белекке келген атлас чепкен кийип, намаз окуду. Намаздан келери менен аны тез чечип таштады.

«Бул такыбааларга жарашпайт!» - деди. Аны Хазрети Омарга жөнөттү. "Йа, Расулаллах! Аны чечүүгө эмне үчүн ашыктыңыз» деп сурагандарга: **«Жабраил мага муну кийүүгө тыюу салды»,** - деди. Хазрети Омар ыйлап келип: «Йа, Расулаллах! Сиз кийгиңиз келбеген нерсени мага бердиңиз. Аны эмне кылабыз?» - деди. Пайгамбарыбыз: **«Мен аны сага кийсин деп бербедим. Сатсын деп гана жибердим»,** - деди. Хазрети Омар аны эки миң дирхамга сатты.

Византия өкүмдары да Пайгамбарыбызга атластан жасалган, оймолору алтын жалатылган, узун жеңдүү бир тери кийим белек кылган. Пайгамбарыбыз аны кийгенде эл: «Йа, Расулаллах! Бул сизге асмандан түшүрүлбөдүбү?» - деп сурашкан.

Пайгамбарыбыз: аны мубарек сахабаларынын алдына кийип чыккан кезде алар: **«Бул силерге абдан жактыбы? Бар болуум кудуретинде болгон Аллахка ант кыламын, Сад бин Муаздын жаннаттагы жүз аарчыларынан биринин өзү мындан кайырлуу, сулуу»,** - деген.

Кийин ал кийимди Хазрети Жафар бин Абу Талибге жиберди. Хазрети Жафар аны кийгенде Пайгамбарыбыз: **«Мен аны сага кийсин деп жиберген эмес элем»,** - деди. Хазрети Жафар: «Аны кийбегенде эмне кылайын?» - деп сурады. Пайгамбарыбыз: **«Нажашиге жибер»,** - деди.

Пайгамбарыбызга «сиера» деп аталган жол-жол сары сызыктуу, алды-үстү менен бир кийим белек кылынган. Пайгамбарыбыз бул кийимди да Хазрети Алиге жөнөттү.

Хазрети Алинин аны кийгендигин көрүп, Пайгамбарыбыздын жүзүндө ачуунун белгиси пайда болду: **«Мен аны сага кийүү үчүн жөнөткөн жокмун. Жоолук үчүн аялдарга бөлүштүр деп жибердим»,** – деди.

Хазрети Али аны бөлүп, Пайгамбарыбыздын үй-бүлөсүндөгү аялдарга бөлүштүрүп берди.

Хабаштандын падышасы Нажаши Пайгамбарыбызга жөнөткөн белектеринин арасында Мысырда жасалган палто да бар болчу.

Пайгамбарыбыз жүндөн жасалган кара кийим да кийген.

Хазрети Айша: «Расулуллахка алейхиссаламга арналып кара жүндөн кийим жасалган эле. Аны кийип тердегенден кийин жүндүн жыты чыкканын байкады. Дароо аны чечип таштады. Анткени, Пайгамбарыбыз жакшы жыттарды гана жактырчу», - деген.

Хазрети Омар базарда, мечиттин алдына сатууга чыгарылган Сиера, Истебрак жибегинен тигилген асты-үстү сулуу бир кийимди көрүп, аны Пайгамбарыбызга алып келди. «Йа, Расулаллах! Мына муну сатып алып, Жума күндөрү, айттарда, четтен кишилер келгенде кийсеңиз», – деди. Пайгамбарыбыз: **«Бул - акыреттен насиби жоктордун гана кийими! Муну акыреттен насиби жоктор гана кийишет”,** – деди. Кийин өзүндөгү бир атлас чепкенди Хазрети Омарга жиберди. Хазрети Омар аны алып Пайгамбарыбызга келди. «Йа, Расулаллах! Сиздин «Бул бир гана акыреттен насиби жоктордун кийими. Аны акыреттен насиби жоктор гана кийишет» дегениңизди уктум. Аны мага жиберипсиз», - деди. Пайгамбарыбыз: **«Сен аны сатып муктаждыктарыңа жумшаарсың, аны пайдаланаарсың деп жибердим. Кийүүң үчүн жибербедим»,** - деди.

Пайгамбарыбыз: **«Атак менен мактануу үчүн кийим кийген адамга Аллах ал кийимин чечкенге чейин карабайт».**

«Кыямат күнү ага зыллат (кор боло турчу) **кийим кийгизет»,** - деген.

Бүрда – Йемендик сызыктуу кездеме болуп, Ихрам сыяктуу денеге оролот.

Калың жүн кездеме менен чапан да бүрда деп аталат. Сахл бин Саад айтат: «Расулуллахка бир аял өзү токуган бүрдасын алып келди. «Йа, Расулаллах! Мына муну өз колум менен токудум. Сизге алып келдим», - деди. Расулуллах керек болгондуктан аны кабылдады.

Ушул бүрданы оронуп жаныбызга келди. Жамааттан бирөө ага колун тийгизип:

- Йа, Расулаллах! Бул кандай көрктүү кийим! Муну мага бериңизчи, – деди. Расулуллах: «Жарайт», - деди.

Бираз олтурган соң үйүнө кайтты. Үстүндөгү бүрданы сураган кишиге берип жиберди. Жамааттагылар ага: «Мунуң эч туура болбоду! Сен Расулуллахтын кийип жүргөн, өзүнө кажеттүү нерсесин сурап алдың. Расулуллахтын эч кимдин колун бош кайтарбагандыгын билесиң, – деп аны айыпташты.

Ал адам: «Валлахи мен аны кийүү үчүн сурабадым. Өлгөндө кепеним болсун деп сурадым», - деди.

Чынында эле ал өлгөндө ошол бүрданы кепен кылды.

Кааб бин Зухайрга берген чепкени

Расулуллах (саллаллаху алейхи васаллам) Табукка барганда «Айла» элине бир ишенимдүүлүк, коопсуздук буйругун жазып берген кезде анын белгиси катары бир бүрдасын (бешмантын) да берген эле.

Абул Аббас Абдуллах бин Мухаммед ошол бүрданы алардан үч жүз динарга сатып алып, Аббас уулдары аны атадан балага мурас кылып калтырышкан.

Халифалар Айт күндөрү ошол бешмантты кийип, Пайгамбарыбыздын таягын колуна алып сыртка чыкканда элдин жүрөктөрүн үрөй бийлечү эле.

Атактуу араб акыны Кааб бин Зухайр кечирим суроо жана мусулман болуу үчүн Пайгамбарыбызга барып, ичинде «Күмөн жок,

Расулуллах туура жолду көрсөтүүчү бир нур, жамандыктарды жойуу үчүн суурулган Аллахтын өткүр кылычтарынын бири» деген саптары бар «Банат суад» касыйдасын (мактоо ырын) окуганда Расулуллах үстүнөн бешмантын чечип ага кийгизди.

Хазрети Муавия халифалыгы учурунда Кааб бин Зухайрга: «Расулаллахтын чепкенин бизге сат» деген кабар менен он миң дирхам жиберди. Кааб бин Зухайр: «Мен Расулаллахтын чепкенин кийүүдө өзүмдөн башканы артык санабаймын», - деп хазрети Муавиянын сунушун артка кайтарды. Кааб бин Зухайр кайтыш болгондон кийин хазрети Муавия аны Каабдын уулдарынан жыйырма миң дирхамга сатып алды.

Пайгамбарыбыздын Кааб бин Зухайрга берген мубарек чепкени халифадан халифага өтүп олтурган.

Амави (Омаяддар) султандыгы ыдырагандан кийин алгачкы Аббаси халифасы Абул Аббас Саффах бин Абдуллах бин Мухаммед аны үч жүз динарга сатып алды.

Халифалар аны майрамдарда кийишчү. Халифа Муктадир өлтүрүлгөндө каны тийип кирдеди. Аббасилер Мысырга барганда аны да алып барышты. Осмон султаны Султан Селим Мысырды багынтып, халифа болгон кезде Мысырдагы «Касиеттүү аманаттар»дын арасында бул бүрда дагы Стамбулга алып келинген.

Стамбулда Топкапы сарайында «Хырка-и саадат» бөлүмүндө көргөзмөгө коюлган бул бүрданын узундугу 1,24 см, кең жеңдүү, кара жүн кездемеден тигилген.

Чепкендин ичи ири токулган жүн кездеме менен капталган. Алдынын оң жагында 0,22x0,30 см өлчөмүндө жыртылган жери бар. Оң жеңинин да кем жерлери бар. Ар тарабы жыртылган.

Көптөгөн кездемелерге оролуп, 0,57x0,45x0,21 көлөмүндөгү үстүнөн ачылган капкагы бар алтын жашиктин ичине коюлган. Мубарек чепкендин ушул көлөмдө III. Султан Мурат тарабынан жасатылган алтын кутусу да бар. Ал чоң чеберчилик менен жасалып, асыл таштар менен кооздолгон.

Пайгамбарыбыздын «зафран» гүлү менен боёлгон жамынчысы бар болчу. Аны жубайларынын үйлөрүндө жамынчу. Хамиса - төрт бурчтуу, эки жагы оймолонгон кара калың кездеме. Пайгамбарыбыз оорубай турганда хамисанын үстүндө намаз окучу.

Хазрети Айшанын айтуусу боюнча Пайгамбарыбыз бир күнү хамисанын үстүндө намаз окуп отурганда көзү оймого түштү. Салам бергенден кийин: **«Бул хамисаны Абу Жахмга алып баргыла! Анткени, жаңы эле бул намазымда менин көңүлүмдү бөлдү. Мага Адый бин Каабдардан Абу Жахм бин Хузайфа бин Ганимдин Анбижаниесин алып келгиле»,** - деди.

Абу Жахм: “Йа, Расулаллах! Муну мага эмне үчүн жөнөттүңүз?” - деп сураганда Расулуллах: **«Намазда көзүм анын оймолоруна түштү»,** - деди. Бул хамисаны Пайгамбарыбызга Абу Жахм белекке берген эле».

Анбижан деп аталган калаада жүндөн, оймосуз токулган жамынгычты “Анбижание” деп атайт. Пайгамбарыбызга Хайбар олжосунан үлүш катары бир хамиса түшкөн болчу.

Пайгамбарыбыз эскире баштаган бул хамисанын үстүндө намаз окучу. Пайгамбарыбыз соңку ирет ооруганында кыйналган кезде ушул хамисаны тез-тез үстүнө жапчу. Кысылганда аны алып таштап, жүзүн аччу.

Мединанын топурагы нымдуу, кайрак болгондуктан бул хамиса Пайгамбарыбыз кайтыш болгондо кабырынын алдына жайылган.

Медина шаары нымдуу жерде орун алгандыгы үчүн Пайгамбарыбыз көз жумган соң ошол хамиса анын кабырынын астына төшөлгөн.

Бани Дар уруусунан Хани бин Хабиб хижраттын тогузунчу жылы Мединага келгенде Расулуллахка шырмалуу кийим белек кылган.

Пайгамбарыбыз бул кийимди агасы хазрети аббаска берди. Хазрети Аббас: “Муну эмне кылайын?” - деп сурады. Пайгамбарыбыз: **«Алтынын чыгарып жубайыңа кооздук кыл же сатып үй-бүлөңө сарпта! Атласын да сатып, кунун ал!»** – деп буюрду. Хазрети Аббас бул кийимди яхудилердин бирине сегиз миң дирхамга сатты.

Анас бин Малик мындай деген: «Король Зиязан отуз үч картаң ургаачы төөгө сатып алган бир хулланы (асты-үстү кийим) Пайгамбарыбызга белек кылган, Расулуллах алейхиссалам аны кабылдаган».

Исхак бин Абдуллах бин Харис: «Расулуллах алейхиссалам жыйырма тогуз чакты жаш төө берип сатып алынган бир хулланы Зиязанга белек кылды», - деген.

Хулла деп Йемен кездемесинен же башка кездемеден асты-үстү бар, эки жуп кийимди аташат. Жалгыз кийим хулла деп эсептелбейт.

Нажаши жиберген алтын шакек

Хабаш бийлөөчүсү Асхаманын Пайгамбарыбызга жиберген белектеринин ичинде көзү хабаш ташынан жасалган алтын шакек да бар болгон. Пайгамбарыбыз Абул-Астын кызынын кызы Умаманы чакырып: **«Эй, кызым! Мына муну сен так!»** - деди.

Эркектерге күмүш шакек гана тагынууга болоорун, ал эми алтын, темир жана жезден жасалган шакек тагынууга тыюу салынганын Пайгамбарыбыз өзү айткан. Өзү да күмүш шакектен башка шакек тагынган эмес.

Пайгамбарыбыз шакегин адатта оң колуна тагына турган. Сахабалардан сол колуна да тагынганын көргөндөр болгон. Сол колго да тагынуу жаиз. Чыпалакка же анын жанындагы аты жок манжага тагылат. Айт күндөрү тагынуу мустахаб (жакшы) иштердин катарынан орун алат. Ал эми шакекти элге көрүнүү үчүн, мактануу үчүн тагынуу арам болуп эсептелет.

Бир күнү Нуман бин Башир колуна алтын шакек тагынып алып Пайгамбарыбыздын алдына келди. Пайгамбарыбыз ага: **«Жаннатка кире электе эмне үчүн Жаннат кооздугун тагындың?»** – деди. Ал анан темир шакек тагына баштады. Муну көргөн Пайгамбарыбыз: **«Эмнеге Жаханнамдын буюмун тагынып жүрөсүң?»** - деди. Нуман бин Башир темир шакекти чечип коло шакек такты. Муну көргөн Расулуллах: **«Эмнеге сенден буттун жытын сезип турам?»** - деди. «Кандай шакек тагайын, йа Расулаллах?» - деп сурады. **«Күмүш шакек тагууңа болот. Салмагы бир мыскалдан** (4,8 гр) **ашпасын жана оң колуңа так»,** - деди.

Амр бин Шуайб айтат: «Расулуллах алтын жана темир шакектерди чечтирчү. Күмүш шакектерди тагынууга каршы болчу эмес».

Пайгамбарыбыз Парс падышасына, Византия цезарына жана Хабаш бийлөөчүсүнө кат жаздыргысы келгенде ага адамдар:

- Йа, Расулаллах! Алар катты мөөрү болбосо окушпайт! – дешти.

Ушуга байланыштуу Расулуллах бир күмүш шакек жасатып, көзүнө үч катар кылып, “Мухаммадур Расулуллах” деп жаздырды. Мөөр шакектеги ар жазуу төмөндөн жогору карай:

«Мухаммед» бир катар,

«Расул» бир катар,

«Аллах» бир катар, бардыгы үч катар болуп жазылды.

Пайгамбарыбыздын күмүш шакегинде таш, хабаш ташы болуучу

Бул күмүш шакектин көзүнүн да күмүш болгондугу риваят кылынат.

Амр бин Саид Пайгамбарыбыздын жанына келген эле. Пайгамбарыбыз анын колундагы шакекти көрүп: **«Бул колуңдагы шакек эмне?»** – деп сурады. Амр бин Саид: «Йа, Расулаллах, бул бир халка! Муну мен жасадым», - деди. Пайгамбарыбыз: **«Накышы** (ойуусу) **кандай?»** - деп сурады. Амр бин Саид: «Мухаммедур Расулуллах», - деди. Пайгамбарыбыз: **«Кана, көрөйүн»,** - деди. Расулуллах ал шакекти алып Жеке мөөрү катары колдонду жана башка адамдардын шакектерине «Мухаммедур Расулуллах» деп жазууларына тыйуу салды.

Пайгамбарыбыз кайтыш болгондо манжасында ушул мөөр шакек болгон. Пайгамбарыбыз мөөр-шакегин сол колунун чыпалагына таккан. Аны оң колуна тагынган учурлары да болгон.

Пайгамбарыбыз (саллаллаху алейхи васаллам) шакегинин бетин элге көрсөтпөй алакан жагына айлантып ала турган. Ажатканага кирээрде шакегин чечип койгон.

Пайгамбарыбыздын бул шакегин көз жумган соң Хазрети Абу Бакр, андан соң Хазрети Омар, Хазрети Омардан кийин Хазрети Осман халифа болуп турган кездеринде тагынышкан.

Хазрети Осман халифалыгы учурунда күндөрдүн биринде Арис кудугунун жанында ошол мөөр шакекти манжасынан чыгарып, колунда кармап олтуруп кудукка түшүрүп жиберген. Кудуктагы суунун баары чыгарылып, үч күн бою изделген. Бирок, ал шакек ошол бойдон табылбай жок болуп кеткен. Шакектин үстүнө жазуу жазуу Пайгамбарыбыздан кийин да уланды. Хазрети Абу Бакрдын шакегинде «Нимал-кадир Аллах» (Аллахтын күчү бүт нерсеге эң сонун жетет), Хазрети Омардыкында «Кафаа бил-мавт ваа-изан йа Омар» (Насаат катары өлүм жетиштүү), Хазрети Османдын шакегинде «Ла-насбиранна» (Албетте сабыр кылабыз), Хазрети Алинин шакегинде «ал-Мулку лиллах» (Бардык мүлк Аллахка гана таандык), ал эми Хазрети Хасандын шакегинде «ал-Иззату лиллах» (улуулук Аллахка гана таандык), Хазрети Муавиянын шакегинде «Раббигфир-лии» (Раббим кечире көр), Ибни Абу Лайланыкында «ад-Дунйа гарурун» (дүнүйө алдамчы), Имам Азам Абу Ханифанын шакегинде болсо «Кул-ил хайру ва илла фаскут» (Же жакшы сөз сүйлө, же сүйлөбө), Имам Абу Юсуфтун шакегинде «Ман амила би ра-йихи надима» (өз ою менен аракет кылган адам өкүнөт), Имам Мухаммеддин шакегинде «Ман сабера зафера» (Сабыр кылган жеңишке жетет), Имам Шаафинин шакегинде «ал-баракату фил-канаа-а» (Береке канаатта) деп жазылган эле. Алар шакектерин мөөр катары колдонушчу.

Пайгамбарыбыздын төшөгү

Пайгамбарыбыздын төшөгүнүн сырты териден жасалып, ичи курма буласына толтурулган болчу. Өзү да, жубайы да ошого жатчу. Башына койгон жаздыктын да сырты териден жасалып, ичи курма буласы менен толтурулган болчу.

Хазрети Айша энебиз айтат: “Жаныма Ансар коомунан бир аял келди. Расулуллахтын төшөгүн көрүп, кийин ичине жүн салынган төшөк жиберди. Расулуллах жаныма келип: **“Бул эмне?”**- деп сурады. “Йа Расуллалах! Ансардан баланча деген аял келген эле. Төшөгүңүздү көрүп, ушуну сизге жибериптир”, - дедим. **“Муну дароо ага кайтарып бер”,** - деп буюрду.

Бирок, мен аны кайтарып берген жокмун. Ал төшөктүн үйдө турушун кааладым. Расулуллах алейхиссалам сөзүн үч жолу кайта-

лады. Андан кийин: **“Валлахи, эй Айша! Кааласам Аллах алтын менен күмүш тоолорун менин жанымда жүргүзөр эле”,** - деди. Пайгамбарыбыз алейхиссаламдын көпчүгү да калын жүндөн жасалган болчу.

Бир түнү жаныма келген кезде ошо көрпөчөсүн эки бүктөп салган элем. Ошонун үстүндө уктады. Андан кийин: “Эй, Айша! Бул түнкү төшөгүм эмне үчүн мурункудай эмес”, - деп сурады. “Йа Расулаллах! Аны кабаттап салдым”, - дедим. “Сен аны мурункудай кылып сал”, - деди.

Дагы да хазрети Айша айтат: “Курайыштыктар үчүн Меккеде бийик төшөк үстүндө жаткандан артык нерсе жок эле. Расулуллах Мединага келип, Абу Аййубдун үйүнө түшкөн кезде ага: “Эй Абу Аййуб! Силерде бир бийик төшөк жокпу?” - деп сурады. Абу Аййуб ага: “Жок, валлахи”, - деди. Ансардан Саад бин Зурара муну угуп, Расулуллахка тирегичтери жыгачтан жасалган, бети талынан токулган, өрмө менен катталган төшөк жиберди.

Расулуллах өз үйүнө көчкөнгө чейин ошого жатып жүрдү. Кайтыш болгонго чейин ошонун үстүндө уктап жүрдү.

Расулуллах алейхиссалам кайтыш болгондо жуулуп кепенделгенден кийин ушу төшөктүн үстүнө жаткызылып жаназа намазы окулган болчу. Калк өлүүлөрүн тосууга ошону бизден сурап алчу. Абу Бакр менен Омардын да жаназалары ошо менен алып барылды.”

Хазрети Айша айтат: “Расулуллахтын бир өрүлгөн төшөнчөсү бар болчу, түндө ошонун үстүндө намаз окуп, күндүз төшөп калк менен бирге отурчу”.

Расулуллахтын аса таягы

Пайгамбарыбыз Жума күндөрү хутба окуганда таякка же саадакка, жолчулукта саадакка таянчу.

Пайгамбарыбыз таякка таянынуунун пайгамбарга таандык ахлактан экенин айтып, өзү таякка таянып, таякка таянууга кеңеш берчү.

Муавиа бин Аби Суфйандын халифалыгы кезинде Расулуллахтын аса таягы Садул Каразиде болгон.

Муавиа бин Аби Суфйан хижреттин элүүнчү жылы ажылыкка барат. Пайгамбарыбыздын мечитиндеги минбарды кулатып, Шамга алып кеткиси келет.

Садул Каразидеги аса таякты суратат. Жабир бин Абдуллах менен Абу Хурайра барып ага: "Эй момундардын эмири! Расулуллахтын миннбарынын коюлган жерден алынуусу дагы, аса таяктын Шамга алып барылуусу дагы туура эмес", - деди. Ошондон кийин хазрети Муавиа аларды таштап, кечирим сурады.

Абдуллах бин Үнайсты пайгамбарыбыз мечиттен үйүнө алып барып ага бир аса таяк берип: **"Бул таякты өзүңдө сакта, эй, Абдуллах бин Унайс",** - деди.

Абдуллах бин Унайс ошол таяк менен калктын алдына барган кезде, адамдар андан: "Бул кандай таяк?" - деп сурашты. Ал: "Муну мага Расулуллах алейхиссалам берди жана өзүмдө сактоону буйруду",- деди. Абдуллах бин Унайска: "Расулуллахтын жанына барсаң муну сага эмне үчүн бергенин сура", - деди.

Абдуллах бин Унайс пайгамбарыбызга барып: "Йа Расулуллах! Бул таякты мага эмне үчүн бердиңиз?" - деп сурады. Пайгамбарыбыз: **"Бул кыямат күнү арабызда бир белги болот. Ошол кезде жанната адамдардын таякка таянгандары өтө аз болот. Сен буга Жаннатта таянасың",** - деди.

Абдуллах бин Унайс аны кылычы менен бирге кармап, жанынан таштачу эмес. Өлөр алдында ал таякты денеси менен кепининин арасына салууну осуят кылды. Осуяты орундалды.

Пайгамбарыбыздын алып жүргөн жети нерсеси

Пайгамбарыбыздын алейхиссалам бир аршын узундукта же андан да узун бир михжани бар болчу. "Михжан" деп учу ийилген таякты айтат. Пайгамбарыбыз Хажарул асвадды алыстан ошо менен ишарат кылып көрсөтчү.

Пайгамбарыбыз төөгө минген кезде аны алдына асып алчу. Пайгамбарыбыздын "Уржун" деп аталган бир мыхсаррасы (асасы)

да бар болчу. Пайгамбарыбыз Бакиулгаркадга барганда аны алып жүрчү, ошого таянып отурчу, колунда айлантып жүрчү. Пайгамбарыбыздын ошо мыхсарраны кармап туруп хутба айткан кездери да болгон.

Пайгамбарыбыздын тоо жыгачынан жасалган Мамшук деп аталган чыбыгы да бар эле.

Хазрети Осман Пайгамбарыбыздын чыбыгын алып, минбарда хутба айткан кезде Жахжах бин Саид же Жахжах бин Кайс Хазрети Османдын колунан чыбыгын алып, тизеси менен бүгүп, сындырды. Калк Жахжахка кыйкырышты. Хазрети Осман минбардан түшүп, үйүнө кетти.

Ушундан кийин Аллах Жахжахтын колуна же тизесине котур оорусун жиберди. Жахжах Хазрети Осман шейит болгондон кийин бир жылга жетпей котурдан өлдү.

Пайгамбарыбыз өзү менен бирге тарак, күзгү, мисвак, гүл майы, сурма жана кайчы алып жүрчү, аларды сапарда, кооптуу жерлерде да дайыма алып жүрдү.

Хазрети Айша: Согуштарга Расулуллахтын гүл майын, тарагын, күзгүсүн, эки кайчысын, сурма салгычын жана мисвагын даярдачумун“, - деген.

Ошондой эле Хазрети Айша: “Сапарда жана кооптуу жагдайда Расулуллах жети нерсени: 1. Гүл майы чынысы, 2. тарагы, 3. күзгүсү, 4. сурма салгыч, 5. мисвагы, 6. эки кайчысы, 7. Чач бөлгөн сөөгүн жанынан таштачу эмес”, - деген.

Пайгамбарыбыз күнүнө сакалын эки жолу тарачу.

Анас бин Малик: “Расуллалах тез-тез чачына гүл майын сүрчү, сакалын суу менен тарачу”, - деди.

Тартипке, ирееттүүлүкө чоң маани берчү

Пайгамбарыбыз тазалыкка, тартипке чоң маани берчү. **“Кимдин чачы бар болсо, ага жакшы карасын”,** - дечү. Пайгамбарыбыз мечитте отурган кезде чачы ирээттелбеген бирөө ичке кирди. Пайгамбарыбыз: **“Бул адамдын чачын жаткызчу гүл майы да**

жокпу?”, - деп, аны дароо сыртка чыгарып, чач-сакалын иреттөөнү колу менен ымдады. Ал адам чачын жаткызып, кайра келгенде пайгамбарыбыз: **“Силердин бүрөөңөрдүн ушундай келгени жакшыбы же чачы-сакалы шайтан сыяктуу шалбырап келгени жакшыбы?”,** - деди.

Пайгамбарыбыз сакалынын четин жана узундугунан бир аз кыскартчу (кырдырчу). Жума намазына чыгаарда мурутун кыскартып, тырмагы өссө алчу. Мусулмандарга да кыскартууну буйрук кылчу.

Пайгамбарыбыз күзгүгө караган сайын Аллахка шүгүрчүлүк кылып, **“Аллахым! Келбетимди сулуу кылып жаратканың сыяктуу кулк-мүнөзүмдү дагы көркөм кыл”,** - деп дуба кылчу.

Пайгамбарыбыз ар кеч сайын уктабастан мурун көзүнө үч жолу сурма сүрчү. Сурманы оң көзүнө үч жолу, сол көзүнө үч жолу сүрчү. **“Сурма сүргүлө. Анткени, ал көздү нурландырат, кирпикти өстүрөт”,** - дечү.

Ислам аалымдары ар адамдын сурманы эмдөө үчүн сүрүүгө болоорун, кооздук үчүн сүрүүгө болбой турганын айтышкан. Жамал (көркөмдүк) жана зыйнат (кооздук) сөздөрүн бири-бири менен чаташтырбоо керек. Жамал – көрксүздүктү кетирүү, токтоо болуу жана шүкүрчүлүк кылуу үчүн ниматты көрсөтүү дегенди билдирет. Көрсөтүү үчүн, мактануу үчүн ниматты көрсөтүү жамал болбойт, текеберлик болот.

Расулуллах мисвак колдонууга катуу маани берчү. Аны ар дайым жанында алып жүрчү. Пайгамбарыбыз: **“Эрак багынын чыбыгын мисвак кылгыла”,** - деп буюрчу. Мисвак оозго жакшы жыт берет. Расулуллах: **“Ал менин жана менден мурунку пайгамбарлардын мисвагы”,** - деген.

Пайгамбарыбыз алейхиссалам: **“Эгер үммөтүмө кыйындык келтирбесем ар намаз үчүн мисвак колдонууну аларга буйрук кылмакмын”,** - деген.

“Мисвак колдонууңарды абдан кеңеш кыламын”.

“Мисвак – ооздун тазалыгы жана Раббимдин ыраазылыгы”, - деген.

Пайгамбарыбыздын үйгө киргенде алгачкы иши – тишин мисвактоо болчу.

Пайгамбарыбыз мисваксыз уктабоочу, ойгонгон кезде алгач кылган иши – тишин мисвактоо болчу. Пайгамбарыбыз түндө тахажжуд намазына турган кезде дагы тишин мисвактачу.

Хазрети Айша: “Пайгамбарыбыз алейхиссалам ойгонгон кезде даараттан мурун мисвак колдонбогон кези болгон эмес”, - деген.

Пайгамбарыбыздын кылычтары

Пайгамбарыбыздын тогуз кылычы бар болчу: Атасынан калган, Масур деп аталган кылычты Пайгамбарыбыз Мединага хижрат кезинде алып жүргөн.

Абд деп аталган кылыч: Бул кылычты Пайгамбарыбызга Саад бин Убада белек кылган. Пайгамбарыбыз бул кылычты Бадр согушуна алып барган.

Зулфикар: Курайш мүшриктеринен Мунаббих бин Хажжаждын же Ас бин Мунаббихтин кылычы, Бадр согушунда олжо иретинде алынган. Сыртында бир нече кертилген жерлери болгондуктан Зулфикар деп аталган. Сабынын башы, боонун курчоолору жана чынжырлары күмүштөн болгон.

Пайгамбарыбыз кайтыш болгондон кийин Хазрети Аббас, Хазрети Абу Бакрга сураныч билдирип, Зулфикарды Хазрети Алиден алгысы келгенде Хазрети Абу Бакр: “Мен бул кылычты ар дайым анын колунан көрдүм. Аны тартып алууну туура деп санабайбым”, - деди. Хазрети Аббас аны Хазрети Алиде калтырды.

Расулуллахтын найзалары булар: Пайгамбарыбыз Бани Кайнука яхудилеринен үч найза олжо алган болчу.

Расулуллахтын найзаларынын бири Мусви, экинчиси Мусна деп аталчу. Ошону менен катар Пайгамбарыбыздын Байза деп аталган чоң харбеси жана Аназа деп аталган найзадан кичирээк бир харбеси бар болчу. (Харбе – найзадан кичирээек куралдын аты) Наба деп да аталган бул харбени Хабаш бийлөөчүсү Зубайр бин Аввамга берген болчу. Пайгамбарыбыз Хайбер согушунан кайтып келе жатканда аны Зубайр бин Аввамдан алды.

Хабаш бийлөөчүсү Асхама Пайгамбарыбызга үч найза жиберген. Пайгамбарыбыз алардын бирин өзүнө алып, экинчисин Хазрети Алиге, үчүнчүсүн Хазрети Омарга берген.

Билал Хабаши Пайгамбарыбыздын найзасын Орозо Айт менен Курман Айтта намаз окулган жерге дайыма алып барып, Расулуллахтын алдына кадап койчу.

Пайгамбарыбыз Айт намазын ошого бет буруп окутчу.

Пайгамбарыбыз кайтыш болгондон кийин Билал Хабаши ошол найзаны айттарда Хазрети Абу Бакрдын алдында кармап жүрүп, намаз окуй турчу жердин алдына кадачу.

Хазрети Абу Бакрдан кийин Хазрети Омар, андан кийин Хазрети Осман доорунда бул милдетти азанчы Садул Караз дал ушундай кайталады. Медина бийлөөчүлөрүнүн кезинде дагы ушундай уланды.

Пайгамбарыбыздын жаалары, калкандары

Пайгамбарыбыздын алты жаасы болгон. Алардын ичиндеги Равха, Байза, Шафра деп аталган үчөө Бани Кайнука яхудилеринен олжо болуп түшкөн болчу. Сафра жаасы Наб багынан жасалган болчу. Катум деген жаа да Наб багынан жасалган жана Ухуд согушунда сынган, кынык түрүндө Катада бин Нуман алган. Ошону менен катар Садад, Завра деген жаалары да болгон.

Пайгамбарыбыздын үч калканы бар болгон. Залук – үстү жагында кочкордун башы тартылган калкан. Бул калкан Пайгамбарыбызга белеке тартууланган. Бирок, Пайгамбарыбыз калканда сүрөт болгондуктан анча жактырган эмес. Таң чыкканда Аллаху таала ал сүрөттү калканынан өчүргөн эле.

Пайгамбарыбыздын жети соот кийими болгон.

Затулфудул деп аталган соот кийимин Саад бин Убада Пайгамбарыбызга Бадр согушуна чыгаарда белек кылган. Сагдийа, Фыдда деген соот кийимдер Пайгамбарыбыз Бани Кайнука яхудилеринен олжого алган куралдардын арасында болгон.

Пайгамбарыбыз Ухуд согушунда Фудул менен Фыдданы кабаттап кийген.

Пайгамбарыбыздын соот кийиминин астында жана аркасында күмүш эки чынжыр болгон. Сагдийа деп аталган соот кийим Давуд алейхиссаламдын Жалут менен согушканда кийген тарыхый мааниге ээ соот болчу.

Пайгамбарыбыз кайтыш болгон кезде соот кийимдеринин бири Бани Зафарлерден Абушшахм деген яхудиден отуз са арпага кепилге калтырылган болчу. Ал соот Затулфудул болчу.

Калган соот кийимдери болсо Затулуишан, Затулхаваши, Бадраа. Хырнык деп аталат.

Пайгамбарыбыздын туулгаларынын биринчиси Мувашшах деп аталат. Ал Бани Кайнука яхудилеринен олжо болуп түшкөн эле.

Зуссубуг же Зуссусуб же Машбуг деп аталган туулгалар, Пайгамбарыбыздын Ухуд согушунда кийген туулгасы сынып, эки чыгыры бетине баткан болчу. Пайгамбарыбыз Меккени алган кезде дагы башында туулгасы болгон.

Расулуллахтын туулары менен желектери

Пайгамбарыбыздын желеги кара, туусу ак түстө эле. Мухаммед бин Касымдын азат кылган кулу Юнус бин Убайд: “Мухаммед бин Касым Расулуллах алейхиссаламдын желегин суроо үчүн мени Бара бин Азибке жиберди”, - деген.

Бара бин Азиб кара жана төрт бурчтуу ак-кара сызыкты жүн кездемеден болгонун билдирген.

Бул желек Хазрети Айшаныкы, үстү төө артпасы сыяктуу, саймалары жүндөн токулган, кара түстүү эле. Укаб деп аталчу.

Пайгамбарыбыздын желеги Хазрети Алиде болчу. Пайгамбарыбыз Хайбар согушунда: **“Желекти ушундай бир эр адамга беремин, ал Аллах менен Расулун жакшы көрөт. Аллах менен Расулу да аны жакшы көрөт”,** - деген жана Хазрети Алини чакырып желегин берет.

Аллаху таала Хайбар жеңишин Хазрети Алиге насип кылган. Пайгамбарыбыздын туусунда **“Ла илаха иллаллах Мухаммадур расулуллах”** деген жазуу бар болчу.

Расулуллах Харрар сапарында Саад бин Аби Ваккаска ак түстүү туу байлаган эле.

Хазрети Алини Йеменге жиберип жатып, найзанын учуна сэлде байлап: **“Туу ушундай болот!”** - деп буюрган. Тууну бир гана аскер кол башчысы кармачу жана өзү менен алып жүрчү. Абва, Ваддан согуштарында Расулуллахтын ак туусун Хазрети Хамза, Буат согушунда Саад бин Аби Ваккас, Курз бин Жабир ул Фихрдин көз салуусунда Хазрети Али, Зулусайра согушунда Хазрети Хамза алып жүргөн.

Расулуллах Бадр согушуна чыгып жатканда ак тууну Мусаб бин Умайрга берген, Хазрети Али Расулуллахтын алдында жүрүп, кара тууну (Укабды) алып жүргөн болчу.

Пайгамбарыбыздын ак туусун Бани Кайнука согушунда Хазрети Хамза, Каркаратулкудр, Ухуд, Бадрулмавид согуштарында Хазрети Али, Хендек согушунда Зейд бин Хариса алып жүргөн.

Расулуллах алейхиссалам Меккени дагы ак туу менен барып басып алган.

Табук жүрүшүндө эң чоң туусун Хазрети Абу Бакрга жана эң чоң желегин Зубайр бин Аввамга карматып жүргөн.

Пайгамбарыбыздын минген аттары

Пайгамбарыбыздын Мединада Бани Фазаралардан бир айылдык адамдан он укйа (1283 граммдык мурунку замандагы өлчөм бирлиги) күмүшкө сатып алган, чөл калкы Дарис деп, Пайгамбарыбыздын өзү Сакб деп атаган алгачкы аты болду. Ухуд согушунда ошого минген.

Сакбдын эрининде ак тагы бар болчу. Алдынкы оң бутунан башка буттары тизеге чейин ак түстүү эле. Сакб жакшы жүргөн, жорго болгон. Жүргөндө суудай акчу. Пайгамбарыбыз Мүртажиз деген атын Бани Муррелерден бир айылдык адамдан сатып алган. Муртажиз өтө көрктүү ат эле жана ал ыр айткандай кишенечү.

Лизаз деген жылкысын Пайгамбарыбызга Александрия падышасы Мукавкыс белек кылган. Лизаз ылдам чуркаган ат болгон. Заиб деген атты пайгамбырыбызга Фаруа бин Умайр-ул-Жузами белек кылган. Зариб өтө күчтүү жана мыкты ат болгон.

Лахифти (же Лухайф) Пайгамбарыбызга Рабиа бин Абу Бара-ул-Калби белек кылган. Лахифтин куйругу жерге тийгендей узун болгон. Ясуб – Пайгамбарыбыздын аттарынын ичиндеги эң жакшы аты болгон. Муравих – ат чабууга чапкан ат болгон, Убайд бин Ясир аны Пайгамбарыбызга Табукта белекке тарткан. Муравих чапканда желдей жүрчү.

Мирвах – хижраттын онунчу жылы Мединага келген Бани Раха өкүлдөрү Пайгамбарыбызга белек кылышкан ат. Аны Пайгамбарыбыздын алдында жүргүзгөн кезде Пайгамбарыбызга абдан жаккан болчу.

Вард деген атты Пайгамбарыбызга Тамими Дари белек кылган. Варддын түсү тору болчу. Пайгамбарыбыз аны Хазрети Омарга белек кылып берген. Хазрети Омар Вардга минип, Аллах жолунда согушту.

Пайгамбарыбыз үч атын ат жарышына чыгарчу. Зарибдин чабарманы Сахл бин Саад, Лизаздын чабарманы Абу Усейд Саиди болчу. Лизаз эң алдында, андан кийин Зариб, анын артынан Сакб жүрчү.

Расулуллахтын эшеги менен качыры да болгон. Александрия падышасы Мукавкыс Пайгамбарыбызга бир боз качыр менен эшек белек кылган. Качыр Дулдул, эшек Яфур же Уфайр деп аталган. Исламда алгач кездешкен ак качыр Дулдул болгон. Пайгамбарыбыз Хайбер согушунда ошо ак качырды, Хунайн согушунда башка боз качырды минген. Пайгамбарыбыз качырын тебинип Хавазиндерге чабуул жасамакчы болгондо Хазрети Аббас тизгинден, Абу Суфйан бин Харис болсо үзөңгүсүнөн кармап, Пайгамбарыбыздын жоонун арасына кирүүсүнө тоскоол болууга тырышкан. Хайбар согушунда Яфурдун үстүнө ээр токулуп, башына курма талчасынан нокто салынып, Пайгамбарыбыздын ага да мингендиги айтылат.

Пайгамбарыбыз вада ажылыгынан кайтып келгенде Яфур өлүп, Дулдул пайгамбарыбыз кайтыш болгондон кийин Хазрети Алиге калган. Дулдулга Хазрети Али шейит болгонго чейин минди, андан кийин Харети Хасан, андан кийин Хазрети Хусейн, андан кийин Хазрети Мухаммед бин Ханафийе минген. Дулдул Хазрети Муавия кезине чейин өмүр сүрөт.

Расулуллахтын төөлөрү

Кусва: Пайгамбарыбыздын Жара жана Адба деп дагы аталган бул төөсү Бани Кушайр Кааб бин Рабиа бин Амирлердин же Хурайш бин Кабтардын жаныбарларынан болгон, Хазрети Абу Бакр аны төрт жүз дирхамга сатып алып, ошол баага Расулуллахка өткөзгөн. Хазрети Абу Бакрдын аны Пайгамбарыбызга белек катары бергендиги тууралуу да айтылат.

Пайгамбарыбыз Мединага Кусва менен хижрат кылган. Худайбийа умрасына да ошону менен барды. Меккени да ошону менен барып алды. Пайгамбарыбыз Кусваны жарышка салчу, эч кандай төө андан аша алчу эмес. Дегени менен, бир айыл адамы эки жашар төөсү менен жарышка катышып, андан озуп кетет.

Пайгамбарыбыз Вада ажылыгында Арафат хутбасын Кусванын үстүндө отуруп айткан. Кусва Хазрети Абу Бакрдын халифалыгы кезинде Баки мазаратына бош жеберилди. Ошол жерде жайылып жүрүп өзү өлүп калган.

Абу Жахлден олжо катары алынган төө:

Пайгамбарыбыз Бадрда Абу Жахлдин атактуу төөсүн баш колбашчысы акысы катарында алган болчу. Худайбийа умрасына чейин ошо төө менен дагы согушка чыкчу. Ал төөгө умра үчүн курмандык белгисин салды. Мушриктер жүз төө берип, аны алгылары келген. Пайгамбарыбыз: **“Эгер курмандык мал деп белгилебегенибизде тилектериңерди орундамак элем”,** - деди.

Саан төөлөр:

Пайгамбарыбыздын Зулжард жана Жамма деген жайыттарында жайылган Ханна, Самра, Урайс, Садийа, Багум, Йасира, Дабба деген жети төөсү болгон. Пайгамбарыбыздын үй-бүлөсү ошолордун күндө кечке саалынган эки идиш сүтү менен күн өткөрчү. Бирок, Пайгамбарыбыз кайтыш болгон кезде алардын эч кайсысы калган эмес эле.

Пайгамбарыбыздын ыйык үйү

Пайгамбарыбыз Мединада мечитин салдырган кезде мечиттин жанына кирпичтен эки бөлмө салдырган, анын үстүнө курма жыгачы жана бутактары менен жаптырган.

Хазрети Айшанын бөлмөсүнүн эшиги мечитке барган жолго карачу. Хазрети Савда үчүн салынган бөлмөнүн эшиги мечиттин үчүнчү эшиги болгон Ал-и Осман эшигине карачу.

Пайгамбарыбыз башка аялдарды алгандан кийин бөлмөлөрдүн саны артты жана алар Хазрети Айшанын бөлмөсү менен кыбыла арасында, б.а, мечиттин чыгыш тарабында салынды. Бөлмөлөрдүн бир бөлүгү кирпичтен, бир бөлүгү таштан салынды.

Кээ бирлери курма бутактарынан (Багдат тибинде) жасалып, ылай менен сыланган жана төбөсү курма бутактары менен жабылды.

Хасан бин Абулхасан айтат: "Мен эр жеткен кезимде Расулуллахтын үйүнө кирип, колумду созгондо колум төбөсүнө жеткен болчу. Расулуллахтын бөлмөсүнүн бастырмасы соор багы же арча багынын үстүнө өрүлгөн кыл токумадан турчу".

Имам Бухаринин билдиргени боюнча: "Расулуллахтын үйүнүн эшиги халкасыз болуп, эшикти каккан адам саадактын учу менен какчу".

Мухаммед бин Хилал менен Атаул-Хорасани да Пайгамбарыбыздын жубайларынын бөлмөлөрүн көргөн, алардын курма бутактарынан жасалганын жана эшик катары кара кылдан пардалары болгонун айткан.

Давуд бин Кайстын көрүп айтуусу боюнча бөлмөлөрдүн эшиктен-эшикке чейин ар биринин туурасы 6-7 зира (бир зира 48 см) көлөмүндө, ичтен тереңдиги он зира болчу.

Хазрети Савда бөлмөсүн Хазрети Айшага осуят кылган. Хазрети Сафийанын бөлмөсүн кайтыш болгонго чейин туруу шарты менен валилери (өкүлү болгондору) жүз сексен же эки жүз миң дирхамга Муавия бин Абу Суфйанга саткан.

Халифа Абдулмаликтин Пайгамбарыбыздын жубайларына таандык бөлмөлөрүнүн мүлк кылынып мечитке кошулуу тууралуу буйругу Мединада окулган күнү адамдар көз жаштарын төгүп, мединалыктар пайгамбарыбыз кайтыш болгон күндөгүдөй көз жаштарын төгүшкөн эле.

Саид бин Мусаййад да: "Валлахи, алардын ошол калыбында калууларын катуу каалар элем. Медина калкынын жаштары жана Мединага сырттан келгендер Расулуллахтын кандай нерселер менен күн өткөргөндүгүн көрүп, адамдар мал-мүлктөрүн көбөйтүүгө жана ошолорго мактанууга кызыгышмак эмес эле", - деп бул жолдогу капасын билирген.

Расулуллахтын вакфка салган мүлктөрү

Исламдагы алгачкы вакф Ухудда шейит болгон яхуди аалымы, абдан бай адам болгон Мухайрыктын Пайгамбарыбызга тапшырылуусун осуят кылган, Пайгамбарыбыз кабылдап, вакфка салган 1- Мисаб, 2- Сафийа, 3- Далал, 4- Хусна, 4- Бурка, 5- Аваф, 7- Машраба деген жети бакча болуп саналат.

Пайгамбарыбыздын Мединадагы фонддору жалпы Мухайрыктын буюмдарынан курулат. Ибн Хумайд айтат: "Халифа Омар бин Абдулазиз Мухайрыктын вакфка салган курма боолорунан курманын алып келүүсүн сураган эле. Бир табак курма алып келинди".

Омар бин Абдулазиз: "Абу Бакр бин Хазм мага мындай деп жазды: Бул курма Расулуллахтын кезинен калган курма багынан жана Расулуллах андан жечү", - деди дегенде: "Эй момундардын амири! Муну биздин арабызда үлүштө", - дедим. Үлүштөдү. Ар бирибизге тогуздан тийди.

Омар бин Абдулазиз: "Мен Медина башчысы катарында курма багына барганда курмасынан жедим. Андай даамдуу курма жеген эмесмин", - деди.

Амр бин Мухажир айтат: "Расулуллахтын буюмдары Омар бин Абдулазиздин жанындагы бир бөлмөдө турчу, өзү күндө барып көрүп турчу. Курайштыктардан келип жыйналгандарды да ошол бөлмөгө коюп, аларга карап: "Мына, Аллахтын силерди өзү аркылуу кадырлуу кылган адамдын мурасы", - дечү. Алар:

1. Бир даана курма жалбырагынан өрүлгөн төшөк,
2. Бир даана бети териден жасалган, ичи курма булалары менен толтурулган жаздык.
3. Бир даана чоңураак кыш табак.
4. Бир даана суу кесеси.
5. Бир даана кийим.
6. Бир даана кол тегирмен.
7. Бир даана жебе сооту.
8. Бир даана көрпө.

Бул көрпөгө Расулуллахтын башынын мубарек тери сиңген, андан керемет жыпар жыт чыкчу.

Омар бин Абдулазиз ооруган кезде ошонун суусу менен жуунуп, шифаа тапчу. Омар бин Абдулазиз мединалык табиин аалымы, имам, факих, мужтахид жана сүннөттү жакшы билген адам болгон. Энеси – Умму Асым бинти Асым бин Омар бин Хаттаб эле. Ал адилеттик менен такыбалыкта үлгү адам болгон.

Имам Шафии: “Хулафа-и рашидин бешөө: 1) Абу Бакр, 2) Омар, 3) Осман, 4) Али, 5) Омар бин Абдулазиз” (радыйаллаху анхум) дечү. Омар бин Абдулазиз адилеттикте Хазрети Омардын, такыбаалыкта Хасан-ул Басринин, илимде Имам Зухринин жолун карманган.

Ислам дини

Ислам - Аллаху таланын Жабраил деп аталган периштеси аркылуу сүйүктүү пайгамбары Мухаммед алейхиссаламга жиберген, адамдарга дүнүйө жана акыретте ыракат жана бактылуу болууларын камсыз кылган эрежелер. Бардык жогору даражалар, пайдалуу нерселер Исламияттын ичинде. Эски диндердеги көрүнгөн-көрүнбөгөн бардык жакшылыктарды Исламият өз ичине жыйнаган. Бардык бактылуулуктар, ийгиликтер Исламда. Ал - жаңылбаган, адашпаган акылдар тарабынан кабыл кылына турган негиздер менен ахлактардан турат.

Жаратылышында кемчилик болбогон адамдар андан баш тартпайт, жек көрбөйт. Ислам дининин ичинде эч кандай зыян, сыртында болсо эч кандай пайда жок жана болушу да мүмкүн эмес. Исламияттын сыртында кандайдыр бир пайда издөө, закымдан суу күткөн сыяктуу. Исламият мамлекеттерди өнүктүрүүнү, адамдар-

дын руханий, дене жана пикир жагынан эркин жашоолорун камсыз кылууга чакырат. Аллаху тааланын буйруктарына урмат көрсөтүүнү жана бардык жандууларга мээримдүү болууну талап кылат.

Исламият – дыйканчылыкты, соода-сатык жана искусствону сөзсүз түрдө буйрук кылат. Илимге, техникага, индустрияга чоң маани берет. Адамдардын бири-бири менен жардамдашуусун, бири-бирине кызмат кылуусун каалайт. Өз кол астындагы адамдардын, балдардын, үй-бүлөнүн жана элдин акыларын жана башкаруу жолдорун үйрөтүүдө; өмүр сүрүп жаткан адамдардын, өткөн адамдардын, дүнүйөгө эми келе турган жандардын акылары менен жоопкерчиликтерин белгилөөдө. Ал - саадат-и дарайнды (дүнүйө менен акырет бактылуулугун) өз ичине жыйнаган.

Исламият адамдардын руханий жана материалдык жетиштүүлүк деңгелин эң толук түрдө камсыз кылуучу принциптерди алып келген. Адамдардын укуктары менен милдеттерин кең көлөмдө тартиптеген. Кыска кылып айтканда, Ислам дининин ыйман, ибадат, мунакахат (нике, үй-бүлө), муамалат (карым-катнаш), укубат (жаза) негиздери бар.

Ыйман

Ыйман - Расул-и акрам саллаллаху алейхи васаллам хазиреттеринин Аллаху тааланын пайгамбары экендигине жана Анын тарабынан тандалган, кабар берүүчү наби экендигин туура билип, ишенип айтуу, Анын Аллаху таала тарабынын кыска билдиргендерине кыска, толук билдиргендерине толук ишенүү жана колдон келишинче калима-и шахадатты тили менен да айтуу. Бакубат ыйман мындай болот: оттун күйгүзө тургандыгына, жыландын чагып өлтүрө тургандыгына кандайча шексиз ишенген сыяктуу, Аллаху тааланы жана сыпаттарын улуу деп билип, Анын ыраазычылыгына жана дидарына умтулуп, азабынан качуу жана ыйманды мрамордун бетине жазылган жазуу сыяктуу көңүлгө бекем орноштуруу.

Шексиз-күмөнсүз ишенүүбуз керек болгон ыймандын алты шарты бар: Биринчиси – Аллаху тааланын важиб-ул-вужуд, чыныгы мабуд жана бардык нерселердин жаратуучусу экендигине ишенүү. Дүнүйө жана акырет ааламында болгон бардык нерсени материя-

сыз, замансыз жана теңдешсиз жоктон бар кылган бир гана Аллаху таала деп ишенүү. Бардык жогору даражалар, бардык кемел сыпаттар Ага гана таандык. Анда эч кандай кемчилик, эч кандай жаман сыпат жок. Каалагынан жасай алат. Жасагандары өзүнө же башкасына пайдалуу болуу үчүн эмес. Кандайдыр бир пайда көрүү үчүн жасабайт. Ошону менен катар бардык иштеринде дааналыктар, пайдалар, лутуфтар, ихсандар бар.

Кулдарына жакшы нерсени, пайдалуу нерсени берүүгө, кээ бирине сооп жазып, кээ бирин азаптоого мажбур эмес. Өзүнө каршы чыккандардын бардыгын Бейишке жиберсе, бул Анын жоомарттыгына жарашат. Моюн сунуп, ибадат кылгандардын бардыгын Тозокко жиберсе адилетине каршы болбойт. Бирок, мусулмандарды, ибадат кылгандарды Бейишке жибере турганын, аларга чексиз ниматтар, жакшылыктар бере турганын, ал эми капырларга Тозокто чексиз азап бере турганын убада кылган. Ал берген сөзүнөн кайтпайт. Бардык жандуулар ыйман келтирип, кулчулук кылса да Ага эч кандай пайдасы тийбейт. Бүткүл аалам капыр болуп, жолдон тайып, каршы чыкса да Ага эч кандай зыяны жок. Ширктен, куфурдан башка кандайдыр бир күнөө кылып, тобо кылбай өлгөн адамды кааласа кечирет. Кааласа кичине эле бир күнөө үчүн дагы азап берет. Капыр жана муртад болуп өлгөндөрдү эч качан кечирбей турганын, аларга чексиз азап бере турганын билдирген.

Мусулман жана ахли кыбыла (Каабаны кыбыла деп билген адам) болуп бирок, ишеними Ахли сүннөт ишенимине туура келбеген жана тообо кылбай өлгөн адамдар Тозокко ташталып азап көрсө да, мындай бидатчылар Тозокто түбөлүк калбайт.

Аллаху тааланы дүнүйөдө көз менен көрүү жаиз. Бирок, Эч ким көргөн эмес. Кыямат күнү махшар аянтында капырларга жана күнөөсү көп болгон мусулмандарга азабы жана ачуусу менен, салих мусулмандарга жакшылыгы жана көркөмдүгү менен көрүнөт. Мусулмандар Аллахты Бейиште жамал сыпаты менен көрүшөт. Ыйман келтирбегендер мындан куру калышат. Жиндердин да куру кала тургандыктары тууралуу кабар бар.

Аллаху таала үчүн күндүз-түн жана убакыт деген маселе жок. Аллаху таалада эч кандай мааниде эч кандай өзгөрүш болбой тургандыктан мурда мындай болгон, келечекте мындай болот деп айтууга болбойт. Аллаху таала эч бир нерсенин сүрөтүнө кирбейт. Эч

бир нерсе менен бирикпейт. Аллаху тааланын карама-каршысы, окшошу, шериги, жардамчысы, коргоочусу жок. Энеси, атасы, баласы, жубайы жок. Бардык адамдарга алардын жүрөк тамырынан да жакынырак. Бирок, Анын хазыр болуусу, бардык ааламдарды курчап туруусу, бирге жана жакын болуусу биз ойлогондой эмес. Анын жакындыгын аалымдардын илими жана зээни, олуялардын кашф жана мушахадасы аркылуу түшүнүүгө болбойт. Мунун сырын адамдын акылы тушүнө албайт. Аллаху таала заты менен сыпаттарында бир, эч биринде өзгөрүш, башка нерсеге айлануу деген сыяктуу нерселер болбойт.

Аллаху тааланын ысымдары чексиз. Миң бир ысымы бар деп айтылат. Б.а., ысымдарынан миң бирин адамдарга билдирген. Мухаммед алейхиссаламдын désininде алардын токсон тогузу билдирилген. Алар “асма-и хусна” деп аталат.

Ыймандын алты негизинин экинчиси – периштелерге ишенүү. Периштелер – дене, материя болуп саналат. Жеңил, назик, газдан да жеңил. Нурдан жаратылган, тирүү, акылдуу. Адамдардагы жамандыктар периштелерде жок. Алар бардык нерсенин сүрөтүнө кире алышат. Газдар суюктукка жана катуу затка айлана алганы, катуу затка айланганда бир формага кире алганы сыяктуу периштелер да сонун формаларга кире алышат. Периштелер улуу адамдардын денелеринен чыккан рухтар эмес. Христиандар периштелерди ошондой рухтар деп ойлошот. Энергия, кубат сыяктуу материясыз да эмес. Байыркы философтордун айрымдары ушундай пикирди карманышкан.

Периште (малак) - элчи, кабар берүүчү же кубат дегенди билдирет. Көпчүлүк түрү “малаика” деп айтылат. Периштелер бардык жандуулардан мурда жаратылган. Ошондуктан китептерге ыйман келтирүүдөн мурун периштелерге ыйман келтирүү керектиги билдирилди. Китептерге ишенүү пайгамбарларга ишенүүдөн мурун келет. Курани каримде да ишенүү керек болгон нерселердин ысымдары ушул тартип менен билдирилген.

Периштелерге мындайча ыйман келтирилет: Периштелер – Аллаху тааланын кулдары. Аллахтын шериги эмес. Периштелер Аллахтын кыздары эмес. Капырлар менен мушриктер ушундай деп ишенген. Аллаху таала периштелердин баарынан ыраазы. Алар Аллаху тааланын буйруктарына моюн сунушат. Күнө кылышпайт.

Аллахтын буйруктарына каршы чыгышпайт. Эркек жана ургаачы болуп бөлүнүшпөйт. Үйлөнүшпөйт. Балдары болбойт. Өмүр сүрүшөт (б.а., тирүү). Аллаху таала адамдары жарата турганын айткан кезде: **“Йа, Рабби! Жер бетинде бүлүк, тартипсиздик орнотуучу жана кан төгүүчү маклуктарды жаратасыңбы?”** – деген сыяктуу периштелердин залла деген суроолору алардын масум, күнөөсүз болууларына зыян тийгизбейт.

Жаратылгандардын ичинде эң көбү бул – периштелер. Алардын санын Аллаху тааладан башка эч ким билбейт. Көктөрдө периштелер ибадат кылбаган жер жок. Көктөрдүн бардык жери руку менен саждадагы периштелер менен толо. Көктөрдө, жерде, өсүмдүктөрдө, жылдыздарда, жандуу-жансыздарда, жамгыр тамчыларында, дарактардын жалбырактарында, ар бир молекулада, ар бир атомдо, ар бир реакцияда, ар бир иш-аракетте, бардык нерселерде периштелер аткаруучу милдеттер бар. Бүт жерде алар Аллаху тааланын буйруктарын орундашат. Алар Аллаху таала менен жараткандарынын ортосунда арачы болуп саналат. Айрымдары башка периштелердин башчысы болушу мүмкүн. Айрымдары адамдардын пайгамбарларына кабар алып келет. Айрым адамдардын көңүлүнө жакшы ой салат, андай ой “илхам” деп аталат. Айрымдарынын адамдардан, башка жаратылган маклуктардан кабары жок, Алар Аллаху тааланын дидарынын алдында эстеринен айрылган. Ар биринин белгилүү бир орду бар. Ошол орундарынан кетишпейт. Бейиш периштелери Бейиште. Алардын улусунун аты – **Рыдван.** Тозок периштелери **Забани** деп аталат. Алар өздөрүнө буюрулган милдетти Тозокто аткарышат. Деңиздин балыкка зыяны болбогондой, Тозоктун оту аларга зыян тийгизбейт. Тозок забанилеринин улуусу он тогуз даана. Эң чоңунун аты **Малик.**

Ар бир адамдын жакшылыгы менен жамандыгын, бардык иштерин жазуучу, экөө түндө, экөө күндүзү келүүчү төрт периште **Кираман катибин** же **Хафаза** периштелери деп аталат. Хафаза периштелеринин булардан башка экени туралуу да билдирилген. Оң жактагы периште сол жактагы периштенин башчысы жана жакшы иштерди жазат. Сол жактагы периште жамандыктарды жазат.

Кабырда капырлар менен күнөөкөр мусулмандарды азаптоочу периштелер жана сурак суроочу периштелер бар. Сурак суроочу периштелер **“Мункар жана Накир”** деп аталат. Мусулмандардан сурай тургандар **“Мубашшир** жана **Башир”** деп аталат.

Периштелер бири-биринен жогору болот. Эң жогорулары төртөө. Алардын биринчиси – **Жабраил** алейхиссалам. Анын милдети – пайгамбарларга вахи алып келүү, буйрук менен тыюуларды билдирүү. Экинчиси – “Сур” деген кернейди үйлөй турган **Исрафил** алейхиссалам. Сурду эки ирет үйлөйт. Биринчи үйлөгөндө Аллаху тааладан башка жандуу нерселердин бардыгы өлөт. Экинчи жолу үйлөгөндө бардыгы кайта тирилет. Үчүнчүсү - **Микаил** алейхиссалам. Анын милдети – арзанчылык, кымбатчылык, жут, молчулук, бардык нерселерди кыймылга келтирүү. Төртүнчүсү – **Азраил** алейхиссалам. Адамдардын рухун алуучу периште ушул периште. Ушул төрт периштеден кийин туруучу периштелер төрт топко бөлүнөт. **Хамала-и Арш** деп аталган периштелер төртөө. Кыяматта сегиз болот. Илахи хузурда (Аллахтын алдында) болгон периштелер **Мукаррабин** деп аталат. Азап периштелеринин чоңдору **Карубиян** деп аталат. Ырайым периштелери **Руханиян** деп аталат. Булардын бардыгы периштелердин жогорулары болуп саналат. Мусулмандардын салихтери менен олуялары периштелерден абзел жана жогору болушат. Периштелер күнөөкөр жана фасык мусулмандардан абзел болуп саналат. Ыймандын алты негизинин үчүнчүсү - Аллаху таала жиберген китептерине ишенүү. Аллаху таала бул китептерди периштелер аркылуу кээ бир пайгамбарлардын кулагына айтып, кээ бирине жазуу түрүндө жеткирсе, кээ бирин периштесиз угузуу жолу менен түшүргөн. Бул китептердин бардыгы Аллаху тааланын сөзү. Абадий (түбөлүк, соңу жок) жана азалий (башталышы жок) болгон сөздөр болуп, макулук эмес. Алар периштелердин же болбосо пайгамбарлардын сөздөрү эмес. Аллаху таала түшүргөн китептердин бардыгы хак жана туура.

Курани карим бардык китептерди насх кылган, алардын өкүмдөрүн жойгон. Курани каримде кыяматка чейин эч качан ката, унутулуу, көбөйүү жана кемчилик деген сыяктуу нерселер болбойт. Курани каримде мурдагы жана келечектеги бардык илимдер бар. Ошондуктан ал бардык китептерден жогорусу жана эң баалуусу. Расулуллах алейхиссаламдын эң чоң мужизасы – Курани карим болуп саналат. Бардык адамдар менен жиндер жыйналып, Курани каримдин эң кыска сүрөсү сыяктуу бир сөз айтууга аракет кылса, андай сөздү эч качан айта албайт.

Самави (асмандан түшүрүлгөн) китептердин бизге билдирилгендеринин саны жүз төрт. Мындан он сухуф адам алейхиссаламга, эллүү сухуф Шис (Шит) алейхиссаламга, отуз сухуф Идрис

алейхиссаламга, он сухуф Ибрахим алейхиссаламга түшүрүлгөндүгү белгилүү. Тоорат Муса алейхиссаламга, Забур Давут алейхиссаламга, Инжил Иса алейхиссаламга жана Курани карим Мухаммед алейхиссаламга түшүрүлгөн.

Ишенүү керек болгон шарттардын төртүнчүсү - Аллаху тааланын пайгамбарларына ишенүү. Аллаху таала пайгамбарларды адамдарга туура жолду көрсөтүү үчүн жиберген. Жаратылышы, мүнөзү, илими жана акылы жагынан пайгамбарлар замандаштарынын эң улуусу, жогорусу, кадырлуусу болушкан. Алардын эч кандай жаман кулк-мүнөзү, жаман кылыктары болгон эмес. Пайгамбарларда “исмат” деген сыпат болот. Алар пайгамбар болуудан мурда да, кийин да эч кандай күнөө кылышкан эмес. Пайгамбарларда пайгамбар экендиктери билдирилгенден кийин дүлөйлүк, сокурдук сыяктуу кемчиликтер болбойт. Ар бир пайгамбарда төмөндөгү жети сыпат бар экенине ынануу керек: **Аманат** (аманатка кыянат кылбоо), **сыдк** (чынчыл), **таблиг** (билдирүүчү), **адилдик** (адилеттүү), **исмат** (күнөөсүз), **фатанат** (акылдуулук), **амнул-азл** (пайгамбарлыктан чыкпайт).

Жаңы дин алып келген пайгамбарлар **“Расул”** деп аталат, адамдарга өзүнөн мурда келген динди насыйхат кылган пайгамбарлар **“Наби”** деп аталат. Аллахтын динине чакыруу ишинде Расул менен набинин аткара турган кызматтарында айырмачылык жок. Пайгамбарларга ишенүү – алардын бири-биринен ажыратпай, баарын тең алардын баарын садык, чынчыл экенине ишенүү дегенди билдирет. Алардын бирине гана ынанбаган адам алардын эч бирине ынанбаган болот.

Пайгамбардык касиетине көп эмгектенүү, көп ибадат кылуу, ачка калуу же азап тартуу аркылуу кол жеткизүү мүмкүн эмес. Жалгыз гана Аллаху тааланын тандоосу жана каалоосу менен болот. Адамдардын дүйнөдөгү жана акыреттеги иштери пайдалуу болушу үчүн жана зыяндуу иштерден сактанып, туура жолдо жүрүп, ырахатка жетүүлөрү үчүн пайгамбарлар аркылуу диндер жиберилди. Пайгамбарлар Аллахтын жолунда өзүнө душманчылык кылган заалым адамдардын келтирген зыяндарына, күлкү-мазактоолоруна карабастан, Аллахтын ынануу жана амал кылуу үчүн жиберген буйруктарын үгүттөөдө душмандарынан корккон эмес. Аллаху таала пайгамбарлардын чынчыл экенин көрсөтүү үчүн аларды

мужизалар менен колдогон. Бул мужизаларга эч ким каршы чыга алган эмес. Бир пайгамбарга моюн сунуп, ага ишенген адам ошол пайгамбардын үммөтү деп аталат. Кыямат күнү пайгамбарларга өз үммөттөрүнөн күнөөсү көп болгондорго шафаат кылууга уруксат берилет жана шафааттары кабыл болот. Үммөттөрүнөн аалым, салих, олуя болгондорго да шафаат кылууга Аллаху таала уруксат берет жана алардын шафаатын аллаху таала кабыл кылат. Пайгамбарлар алейхимуссалавату ват-таслимат кабырларында биз билбеген түрдө жашоодо. Кутту денелери топуракта чирибейт. Ошондуктан дагы хадиси шарифте: **"Пайгамбарлар кабырында намаз окушат",** – деп билдирилген.

Пайгамбарлардын көздөрү уйкуда болгону менен алардын көңүл көздөрү ачык болот. Пайгамбардык милдетин орундоодо жана пайгамбардык артыкчылыктары жагынан бардык пайгамбарлар бирдей. Жогоруда көрсөтүлгөн жети сыпат баарында бар. Пайгамбар пайгамбардык милдетинен чыгарылбайт, бошотулбайт. Олуялар олуялыгын жоготушу мүмкүн. Пайгамбарлар алейхимуссалавату ват-таслимат адамдардын арасынан тандалат. Жиндерден, периштелерден жана аялдардан адамдарга пайгамбар болбойт. Жин менен периштелер пайгамбарлардын даражасына чейин көтөрүлө албайт. Пайгамбарлардын бири-биринен өзгөчөлөнүп турган жактары бар. Мисалы, үммөттөрүнүн көптүгү, элинин көптүгү, илиминин кеңири жайылгандыгы, мужизаларынын көп жана үзгүлтүксүз болушу сыяктуу өзгөчөлүктөр жагынан эң жогору турган Мухаммед алейхиссалам болуп эсептелет. Улул-азм деп аталган пайгамбарлар калган пайгамбарлардан жогору жана расулдар да набилерден жогору болот.

Пайгамбарлардын анык саны белгилүү эмес. Алардын 124 миңден көп экендиги айтылат. Алардын ичинен 313 же 315и Расул. Алардын баарынын жогору болгон алтоо Улул-азм пайгамбарлар деп аталышат. **Улул-азм** пайгамбарлар: Адам, Нух, Ибрахим, Муса, Иса жана Мухаммед (алейхимуссалату вассалам).

Ибрахим алейхиссалам - халилуллах, б.а., Аллахтын адал досу. Анын жүрөгүндө Аллаху таалага болгон махабаттан башка эч нерсе жок эле. Муса алейхиссалам - калимуллах, анткени, ал Аллаху таала менен сүйлөшкөн. Иса алейхиссалам – рухуллах жана калиматуллах, анткени, анын атасы болгон эмес. Бир гана **"Бол"** деген

Аллаху тааланын буйругу менен энесинен дүйнөгө келген. Мындан башка Аллаху тааланын даанalыкка толо сөздөрүн угузуп, аларды адамдарга жеткизген.

Бардык жаратылыштардын жаратылуу себеби болгон жана адамзаттын эң жогорусу, эң урматтуусу, эң жакшысы болгон Мухаммед алейхиссалам – хабибуллах болуп саналат. Анын Хабибуллах экенин жана жогору даражасын көрсөтүүчү нерселер өтө көп. Ошондуктан дагы ага “жеңилди”, “кыйрады” деген сөздөр колдонулбайт. Мухаммед алейхиссалам Кыяматта эң биринчи кабырдан турат (тирилет). Бейишке баарынан мурда кирет. Көркөм мүнөзүн, ахлагын айтып же санап бүтүрүү мүмкүн эмес.

Кыямат күнү бардык пайгамбарлар анын туусунун көлөкөсүнүн астында болот. Аллаху таала ар бир пайгамбарга “Жараткандарымын ичинде жакшы көрүп, тандаган, хабибим Мухаммед алейхиссаламдын пайгамбар боло турган доорго жетсеңер, ага ыйман келтирип, жардам бергиле!” деп буюрду. Бардык пайгамбарлар дагы үммөттөрүнө ушуну осуят кылып, буюрду. Мухаммед алейхиссалам **Хатам-ул анбийа,** б.а., андан кийин эч кандай пайгамбар келбейт.

Ыйман келтирилүүсү зарыл болгон алты шарттын бешинчиси - акырет күнүнө ишенүү. Акырет адамдын өлгөн күнүнөн башталат. Кыяматтын аягына чейин уланат. Кыяматтын качан боло тургандыгы тууралуу бизге билдирилген эмес. Анын башталыш убактысын эч ким биле албайт. Бирок, Пайгамбарыбыз (алейхиссалам) бир нече белгилерин билдирген. “Хазрети Махди келет, Иса (алейхиссалам) асмандан Шамга түшөт. Дажжал чыгат. Йажуж – Мажуж деп аталган коом бардык нерсени талкалайт. Күн батыштан чыгат. Чоң жер титирөөлөр болот. Дин илимдери унутулат. Фасыктык, жамандык көбөйөт. Динсиз, адамгерчиликтен узак, ар-намыссыз адамдар бийликке келет. Аллаху тааланын буйруктарын аткарууга тыюу салынат. Бардык жерде харам иштер жасалат. Йеменден бир от чыгат. Асман жана тоолор майдаланып талкаланат. Күн менен ай карайат. Деңиздер бири-бирине аралашып, кайнап, суусу тартылат”.

Күнөө кылган мусулман “фасык” деп аталат. Ислам динине ишенбеген жана диндин буйруктарына маани бербеген адам “капыр” деп аталат. Фасыктар менен капырлардын бардыгы кабырда

азапка дуушар кылынат. Буга ишенүү керек. Өлгөн адам кабырга коюлгандан кийин биз билбеген түрдө тирилип, амалдарына жараша ырахатын көрөт же азап тартат. Мункер жана Накир деп аталган эки периштенин коркунучтуу адам кейпинде мазарга келип сурак сурай тургандыгы тууралуу хадистерде ачык айкын билдирилген. Кээ бир аалымдардын айтуусу боюнча кабыр суракатары кээ бир ишеним маселелеринен суралат, кээ бирлеринин айтуусу боюнча бир канча акаид маселесинен (ыйман маселесинен) суралат. Ошондуктан,балдарыбызга: "Раббиң ким? Диниң эмне? Кимдин үммөтүсүң? Китебиң эмне? Кыбылаң кайда? Ишеним жана амалда мазхабың кайсы?" – деген суроктардын жоопторун үйрөтүүбүз кажет. Ошол суроолорго дүйнөдө ахли сүннөт жолунда болбогондордун жооп бере албай тургандыгы **"Тазкира-и Куртуби"** китебинде жазылган. Жооп бергендердин кабыры кеңейип, ага Бейиштен бир терезе ачылып, Бейиштеги жерлери көрсөтүлөт. Периштелер ага жакшылык кылышат, кубанычтуу кабарлар айтышат. Туура жооп бере албай турган болсо, темир токмоктор менен урушат. Үнүн адамдардан жана жиндерден башка бардыгы угат. Кабыры тарайып, денесин кысат. Тозоктон бир терезе ачылып, Тозоктогу бара турган жерин көрүп, Сурак күнүнө чейин азап тартат.

Өлгөндөн кийин кайрадан тирилүүгө ишенүү – шарт. Эт менен сөөк чирип, топурак, газга айлангандан кийин, кайрадан жыйналып, рух денеге кирип, мазардан турат. Ошондуктан, бул убакыт **"Кыямат күнү"** деп аталат.

Жаратылган жандуулардын бардыгы **Махшар майданында** жыйналат. Ар бир адамдын амал дептери учуп ээсине келет. Аларды Аллаху таала жүзөгө ашырат. Ушулардын боло тургандыгы тууралуу Аллаху тааланын Расулу кабар берген. Анын айткандары туура. Алардын баары милдеттүү түрдө жүзөгө ашат.

Жакшы адамдардын амал дептерлери оң жагынан, жаман адамдардын амал дептерлери аркасынан же сол жагынан берилет. Жакшы, жаман, чоң, кичине, ачык, жашыруун кылынган бардык амалдар дептерге жазылган болот. Кираман катибин периштелери билбей турган иштер адам мүчөлөрүнүн билдирүүсү жана Аллаху тааланын билдирүүсү менен белгилүү болуп, бардык нерседен суракка тартылат. Махшарда Аллаху тааланын каалаган жашыруун нерсеси ачыкка чыгат. Периштелерден: **"Асманда, жерде**

эмне кылдыңар?" - деп, пайгамбарлардан: **"Аллаху тааланын буйруктарын анын пенделерине кандай жеткирдиңер?"** - деп, адамдардан: **"Пайгамбарларга кандай моюн сундуңар, милдеттериңерди кандай орундадыңар? Бири-бириңердин укуктарыңарды кандай коргодуңар?"** - деп суралат. Махшарда ыймандуу болуп, жакшылык кылган адамдар сый-урматка бөлөнүп, жамандык кылган адамдар оор азапка учурашат.

Аллаху таала каалаган ыймандуулардын күнөөлөрүн кечирүүсү мүмкүн. Аллахка шерик кошуу жана куфурдан башка бардык күнөөлөрдү кааласа кечирет. Кааласа кичинекей күнөөлөрдөн улам да азап берет. Мушрик жана капырларды эч качан кечирбей турганын билдирген. Китептүү, китепсиз капырлар, б.а., Мухаммед алейхиссаламдын бүткүл адамзаттын Пайгамбары экендигине ишенбеген, ал билдирген өкүмдөрдүн бирөөсүн болсо да жактырбаган адамдар ошол абалдары менен өлө турган болсо, сөзсүз түрдө Тозокто түбөлүк азап чегет.

Кыямат күнүндө амалдарды өлчөй турган, биз билбеген өлчөө куралы – **"Мизан"** (тараза) бар. Жер да, асман да бир тарабына бата тургандай өтө чоң болот. Сооп жагы жарык, Арштын оң жагында, Бейиш тарабында. Күнөө жагы караңгы, Арштын сол жагында, Тозок тарабында. Дүйнөдө жасалган иштер, айтылган сөздөр, ой-пикир, көз караштар ошол жерде көз менен көрүлө тургандай абалга келтирилет. Сооптуу иштер жарык, ал эми күнөөлөр караңгы, жийиркеничтүү түс алып, таразага тартылат. Бул тараза дүйнөдөгү таразага окшобойт. Оор жагы жогору көтөрүлөт. Жеңил жагы төмөн түшөт деп айтылган. Ахли сүннөттүн кээ бир аалымдары бир нече тараза болот деп айтышкан.

Сырат көпүрөсү болот. Сырат көпүрөсү Аллаху тааланын буйругу менен Тозоктун үстүнө курулат. Адамдардын бардыгына ошол көпүрөдөн өтүү буюрулат. Ошол күндө бардык пайгамбарлар: "Эй, Раббим, амандык бер!" - деп жалбарышат. Бейишке бара тургандар көпүрөдөн оңой өтүшөт. Алардын кээ бири чагылгандай, кээ бири желдей ылдам жана кээ бири чапкан аттай тез өтөт. Сырат көпүрөсү кылдан ичке, кылычтан өткүр. Бул дүйнөдө Исламды кармануу да ушуга окшош. Исламды толук кармануууга аракет кылуу – Сырат көпүрөсүнөн өтүү сыякту. Бул жерде напси менен күрөшүп, анын азгыруусуна берилбей, ошол кыйынчылыктарга сабыр кылгандар

сыраттан оңой жана жеңил өтүшөт. Ислам динин туура карманбай, напсине баш ийгендер Сыраттан кыйынчылыктар менен өтүшөт. Ошондуктан, Аллаху таала Исламдын билдирген туура жолун **“сырат-и мустаким”** деп атаган. Аталыштардын бири-бирине окшоштугу Ислам жолун кармануу Сырат көпүрөсүнөн өтүү сыяктуу экендигин көрсөтөт. Тозокко бара тургандар Сыраттан өтө албай, Тозокко түшүшөт.

Пайгамбарыбыз Мухаммед Мустафа саллаллаху алейхи васалламга таандык **“Кавсар”** деген көл бар. Чоңдугу бир айлык жолдой. Суусу сүттөй аппак, даамы керемет. Тегерегиндеги чынылардын саны жылдыздардын санынан көп болот. Андан бир жолу ичкен адам Тозокто болсо да кайра суусабайт.

Шапаат хак. Тообо кылбай кайтыш болгон мусулмандардын чоң-кичине күнөөлөрүнүн кечирилүүсү үчүн пайгамбарлар, олуялар, салих кишилер, периштелер жана Аллаху таала тарабындан уруксат берилген башка кулдары да шапаат кылышат жана шапааттары кабыл кылынат.

Бейиш жана Тозок азыр да бар. Бейиш жети кат асмандын үстүндө. Тозок болсо бардык болмуштун астында. Сегиз Бейиш, жети Тозок бар. Бейиш жерден, күн жана асмандан да чоң. Ал эми Тозок күндөн да чоң.

Ишенүүгө тийиштүү алты нерсенин алтынчысы - тагдырга, жамандык менен жакшылыктын Аллаху тааладан экендигине ишенүү. Адамдарга келе турган жакшылык жана жамандык, пайда жана зыяндын баары Жараткандын жазуусу менен жүзөгө ашат. Аллаху тааланын бир нерсенин болуусун эзелтеден каалоосу **“тагдыр”** деп аталат. Тагдырдын, башкача айтканда, болуусу каалаган нерсенин бар болуусу **“каза”** деп аталат. Тагдыр менен каза сөздөрү бири-биринин ордуна колдонула берет.

Бардык жандуулардын, өсүмдүктөрдүн, жансыз нерселердин, катуу, суюк, газ түрүндө бардык нерсенин, асмандагы объекттердин, молекуланын, атомдордун, электрондордун, электромагниттик толкундардын козголуусу, химиялык жана физикалык кубулуштар, ядро реакциялары, энергиялык алмашуулар, физикалык кыймылдар, пенделердин жакшы жана жаман иштери, дүйнө жана акыретте жасаган иштеринен жоопко тартылуулары – бардыгы

Аллаху тааланын илиминде эзелтеден бар эле. Аллах эзелтеден чексиз акырына чейин бар боло турган заттарды, алардын сыпаттарын, кыймыл-аракеттерди, кубулуштарды эзелдеги илимине ылайык жаратууда. Адамдардын жакшы-жаман, эрктүү-эрксиз бардык иштерин, мусулман болууларын, капыр болууларын Аллаху таала жаратат. Жаратуучу, бар кылуучу тек гана Ал. Себептердин таасири менен жүзөгө аша турган бардык тиричилик Анын жаратуусу менен болот. Бардык нерсени бир себеп менен жаратууда.

Мисалы, от күйгүзөт. Бирок, күйүүнү жараткан - Аллаху таала. Оттун күйгүзүү менен эч кандай тийешеси жок. Ал эми, Аллаху тааланын адаты (белгилеген мыйзамы) боюнча бир нерсеге от тиймейинче күйүүнү жаратпайт. От тутануу температурасына чейин ысытуудан башка эч нерсе кылбайт. Органикалык заттардын курамындагы көмүртекти, суутекти, кислородду бириктирип, электрондорду алмаштыра турган от эмес. Акыйкатты көрүүгө кудурети жана илими жетпегендер буларды от аткарат деп ойлойт. Күйгүзүүчү, күйүү реакциясын жүзөгө ашыруучу от эмес. Кислород да эмес. Ысыктык да эмес, электрондордун аралашуусу да эмес. Күйгүзгөн - бир гана Аллаху таала. Ал булардын бардыгын күйүүнүн себептери кылып жараткан. Илими жок адам “от күйгүзөт” деп эсептейт. Илим илгерилеген сайын себеп деп эсептелген нерселердин аркы жагында башка канча деген себептердин бар экендиги аныкталууда, илимдердин сырын билген, акыйкатты толук көргөн пайгамбарлар жана алардын жолундагы илим дарыясынан ичип канган Ислам аалымдары азыркы кезде көпчүлүктүн күйгүзүүчү, бар кылуучу же болбосо жаратуучу деп ойлогон нерселердин алсыз, бир фактор, себептер экенин; чыныгы Жаратуучунун Аллаху таала экенин айтышууда. Күйгүзө турган – Аллаху таала. Ал отсуз деле күйгүзө алат. От менен күйгүзүү – адаты. Күйүүсүн каалабаса, от ичинде да күйбөйт. Ибрахим алейхиссаламды от ичинде да күйгүзгөн жок. Аны өтө жакшы көргөндүктөн адатын бузду. Аллаху таала кааласа, бардык нерсени себепсиз, адатсыз да жаратмак.Отсуз күйгүзөр эле, тамаксыз тойгузар эле. Ал эми, пенделерине жакшылык кылып, бардык нерсени бир себеп менен байланыштырды. Белгилүү бир нерселерди белгилүү бир куралдар менен эрежелер менен жаратууну каалады. Иштерди, жумуштарды себептер менен ороду. Ушинтип кудуретин себептердин артына жашырды. Анын бир нерсени жаратуусун каалаган адам

ошол нерсенин себебине жармашып, тилегине жетет. Мисалы, чыракты жаккысы келген адам ширенкени колдонот. Зайтун майын алгысы келген адам сыгуу куралын колдонот. Башы ооруган адам даары ичет, Бейишке кирүүнү каалаган адам Исламга моюн сунат, өзүн пистолет менен аткан, уу ичкен адам өлөт, тердеп туруп суу ичкен адам ооруйт, күнөөгө батып куфур кылып ыйманынан айрылган адам Тозокко кетет. Ким кандай себепке жармашса, ошол себеп аркылуу натыйжага ээ болот. Мусулман аалымдарынын китептерин окуган адам Исламды үйрөнүп, сүйүп, мусулманчылыкты кабыл кылат. Динсиздердин арасында чоңойгон, алардын сөздөрүн тыңдаган адам динден алыс болот. Динде сабатсыздардын көпчүлүгү ыймансыз болот. Адам кайсыл багыттын унаасына түшсө, ошол багытка карай кетет.

Аллаху таала өз иштерин эрежелер менен, себептер менен жаратпаганда, эч ким эч кимге муктаж болмок эмес. Ар ким керек болгон нерсесин Аллахтан сурап, эч бир чара көрмөк эмес. Андай кезде адамдар арасында башчы, кызматкер, жумушчу, өнөрпоз, шакирт, устаз сыяктуу адамдар арасындагы мамилелер жоюлуп, дүйнө жана акыреттин тартиби бузулмак. Сулуу менен көрксүз, жакшы менен жаман, күнөөсүз менен күнөөкөр арасында айырмачылык калмак эле.

Ислам мусулмандардан Пайгамбарыбыздын (саллаллаху алейхи васаллам) ишенгени жана көрсөткөнү сыяктуу ыйман келтирүүнү каалайт. Пайгамбарыбыз бир гана ыйманды билдирген. Сахабалардын бардыгы Анын билдиргенине ылайык ишенген, ишенимде айырмачылыктары болгон эмес. Пайгамбарыбыз алейхиссалам кайтыш болгондон кийин адамдар Ислам динин сахабалардан угуп, сурап үйрөнүштү. Бардыгы бирдей ыйманды үйрөттү. Алардын Пайгамбарыбыздан жеткизген бул ыйманы **ахли сүннөт акыйдасы** деп аталды. Сахабалар радыйаллаху анхум бул ыйман илимдерине өз ойлорун, философтордун сөздөрүн, жеке каалоолорун, саясий көз караштарын жана ушул сыяктуу башка нерселерди аралаштырган эмес.

Сахабалар бардык нерседе кемел даражада болгон Аллаху тааланын кемчиликтен узак көрүү, Анын билдиргендерине каршы чыкпай кабыл кылып ишенүү, муташабих (мааниси ачык болбогон) аяттардын тавилине берилбөө... сыяктуу касиеттери менен ыйман-

дарын Пайгамбарыбыздан үйрөнгөндөй сакташкан. Исламдагы ыйман негиздерин сураган адамдарга таза, анык жана негизги калыбында үйрөтүп, насаат кылышкан.

Сахабалардын Расулуллахтан жеткизген бул насаатты ошол калыбында, эч нерсе кошпой жана алып салбай кабылдап, ишенген, алардын жолунда болгондор **ахли сүннөт вал жамаат тобу,** ал эми туура жана акыйкат Ислам жолунан тайгандар **бидат топтор** (адашкан, бузулган топтор) деп аталат.

Сахабалардын бардыгы мужтахид болгон. Алар диний билимдерди түздөн-түз Расулуллахтан алышкан. Аны түздөн-түз көрүүнүн, сухбатына катышуунун аркасынан пайда болгон руханий кемелдикке, жогору даражаларга жетишти. Нипсилери мутмаинна (тарбияланган) болуп, ар бири ыкылас, адеп жана илимде сахабалардан болбогон аалым жана олуялар жете албаган даражаларга жетишти. Ар биринин туура жолдун жылдыздары экендиги хадиси шарифтерде билдирилди. Баарынын ыйманы, акыйдасы бир болгон. Алар аяттарда жана хадистерде билдирилбеген маселелер боюнча ижтихад кылып, өкүмдөр чыгарышты. Ар бири амалда жеке мазхаб ээси болушкан. Көбүнүн ижтихаддарынан чыгарган өкүмдөрү бири-бирине окшочу. Ижтихаддары жыйналып, китепке жазылбагандыктан мазхабдары убакыт өтүп унутулуп кеткен. Ошондуктан дагы азыркы убакытта сахабалардын туш келген бирөөсүнүн мазхабына багынуу мүмкүн эмес.

Исламды сахабалардан үйрөнгөн табиин (экинчи урпак) жана табииндерден үйрөнгөн таба-и табиндерден (үчүнчү урпак) дагы диний илимдерде көтөрүлүп, мутлак мужтахиддик даражасына жеткен улуу имамдар жетилип чыккан. Булар дагы амалда мазхаб ээлери болушкан. Ар биринин ижтихаддарынан пайда болгон өкүмдөр ошол аалымдын мазхабы деп аталган. Бул аалымдардын да көпчүлүгүнүн мазхабы китепке жазылбагандыктан унутулду. Бир гана төрт имамдын ижтихаддары шакирттери тарабынан китептерге жазылып, сакталып калды жана мусулмандардын арасында жайылды. Жер бетиндеги бардык мусулмандарга туура жолду көрсөтүүчү жана Ислам динин өзгөрүүдөн, бузулуудан сактап калган ошол төрт имамдын биринчиси Имам Азам Абу Ханифа, экинчиси Имам Малик бин Анас, үчүнчүсү Имам Мухаммед бин Идрис Шафии, төртүнчүсү Ахмед бин Ханбал (рахматуллахи таала алейхим ажмаин).

Ахли сүннөт акыйдасында болгон ошол төрт имамдан Имам Азамдын жолу Ханафи мазхабы, Имам Маликтин жолу Малики мазхабы, Имам Шафиинин жолу Шафии мазхабы, Имам Ахмед бин Ханбалдын жолу Ханбали мазхабы деп аталган. Азыркы тапта бир мусулмандын Аллаху тааланын ыраазычылыгына ылайык иш жана ибадат кыла алуусу жалгыз ушул төрт мазхабдын бирине багынуу аркылуу гана жүзөгө ашат.

Ибадаттар

Биринчиси – шарттарына жана фарздарына ылайык күндө беш ирет, убагы киргенде намаз окуу. Намаздарды фарздарына, важибдерине жана сүннөттөрүнө амал кылып, көңүлдү Аллахга берип, убактысын чыгарып албай окуу керек. Курани каримде намаз **"Салаат"** деп аталган. Салаат сөзү сөздүктө адамдын дуба кылуусу, периштелердин истигфар кылуусу, Аллаху тааланын мээримдүүлүк, ырайымдуулук кылуусу дегенди билдирет. Исламда салат дегени – илмихал китептеринде көрсөтүлгөндөй, белгилүү кыймыл-аракеттерди жасоо жана белгилүү нерселерди окуу дегенди билдирет. Намаз окуу ифтитах такбири менен башталат. Атап айтканда, эркек кишилер колдорун кулактарына көтөрүп, киндик астына түшүрүп жатканда "Аллаху акбар" деп айтат. Акыркы отурушта башты оң жана солго буруп, салам берүү менен аякталат.

Экинчиси – мал-мүлкүнүн зекетин берүү. Зекеттин мааниси тазалык, мактоо жана жакшы, сонун абалга жетүү дегенди билдирет. Исламда зекет деген сөз – өзүнө кажет болгон нерселерден артып калган жана нисаб деген белгилүү бир өлчөмдө зекет мүлкү бар болгон адамдын мүлкүнүн белгилүү бир бөлүгүн Курани каримде сыпаттары көрсөтүлгөн мусулмандарга берүү дегенди билдирет. Зекет сегиз түрлүү адамга берилет. Төрт мазхабда дагы төрт түрлүү зекет мүлкү бар. Алтын жана күмүштүн зекети, соода мүлкүнүн зекети, жылдын жарымынан көбүндө жайытта болгон төрт буттуу малдардын зекети жана жерде өскөн нерсенин зекети. Бул төртүнчү зекет "ушур" деп аталат. Жерден түшүм алынган замат ушур берилет. Калган үч зекет нисаб өлчөмүнө жеткенден кийин бир жыл өтүп берилет.

Үчүнчүсү – рамазан айында күн сайын орозо кармоо. Орозо кармоо "савм" деп аталат. Савм сөздүктө бир нерсени бир нерседен

коргоо дегенди билдирет. Исламда шарттарын орундап, рамазан айында күн сайын үч нерседен оозун коргоо дегенди билдирет. Бул үч нерсе – жеш, ичүү жана жыныстык жакындык. Рамазан айы көктө хилалды (жаңы айды) көрүү менен башталат. Календар менен алдын ала эсептөө аркылуу башталбайт.

Төртүнчүсү – алы жеткен адамдын өмүрүндө бир жолу ажыга баруусу. Жол коопсуз жана дени сак болуп, Мекке-и мукаррама шаарына барып келгенге чейин артында калган балдарынын күн көрүшү үчүн жете турган мүлкүнөн артып калган акча менен ошол жерге барып келе алган адамдын өмүрүндө бир жолу ихрам менен Кааба Муаззаманы таваф кылуусу жана Арафат аянтында турушу – фарз болуп саналат.

Бешинчиси – Аллаху тааланын динин таратууга аракет кылуу, б.а., жихад кылуу. Жихадга даярдануу – ибадат.

Мунакахат: Үйлөнүү, ажырашуу, нафака... сыяктуу бөлүмдөрү бар.

Муамалат: Соода-сатык, жалдоо, чарбачылык, пайыз, мурас.... сыяктуу бөлүмдөрдөн турат.

Укубат: Жазалар. Бешке бөлүнөт. Кысас, уурулук, зина, кафз, мутад болуунун жазалары.

Ахлак

Ислам дини жакшы мүнөздүү, жакшы ахлактуу болууну, напсини жаман кылыктардан тазалоону, көркөм мүнөздүү болууну, ар тараптан ар-намыстуу болууну буйрук кылат. Бул илимдер менен жолдорду үйрөтүүчү илим **тасаввуф** деп аталат.

Ден-соолукка тийиштүү илимди медицина илими үйрөтө турган болсо, жүрөктүн, рухтун жаман мүнөздөрдөн арылуусун тасаввуф илими үйрөтөт. Жүрөк (көңүл) ооруларын белгилери болуп эсептелген жаман иштерден алыс кылып, Аллах ыраазычылыгы үчүн жакшы иштер менен ибадаттар кылууну камсыз кылат.

Ислам дини алгач илим үйрөнүүнү, анан үйрөнгөндөрүнө ылайык амал менен ибадаттын жасалуусун жана булардын баарын Ал-

лах ыраазычылыгы үчүн жасоо керектигин, кыскача илим, амал жана ыкыласты буйрук кылат. Адамдын руханий көтөрүлүүсү, дүнүйө жана акырет бактылуулугуна жетүүсү бир учактын учушуна окшотулса, ыйман менен ибадат анын денеси, жана мотору сыяктуу болот. Тасаввуф жолунда илгерилөө дагы мунун энергия булагы, б.а., бензини. Максатка жетүү үчүн учак керек болот. Так-тап айтканда ыйман менен ибадатка кол жеткизилет. Кыймылдай баштоо үчүн б.а., учуу үчүн дагы кубат б.а., тасаввуф жолунда илгерилөө керек.

Тасаввуфтун эки максаты бар. Биринчиси – ыймандын жүрөктө орун алуусу жана күмөндүү нерселердин таасирине берилбөөгө жетүү. Акыл менен, далилдер менен күчөтүлгөн ыйман мындай мыкты болбойт. Аллаху таала Курани каримде “Раад” сүрөсүнүн 28-чи аятында мындай деген: **“Жүрөктөргө ыймандын сиңүүсү, орун алуусу бир гана зикир аркылуу болот.”** Зикир ар бир иште жана арбир кыймыл аракетте Аллаху тааланы эске алуу дегенди билдирет.

Тасаввуфтун экинчи максаты – фикх илимдери менен билдирилген ибадаттарды чын жүрөктөн каалап аткарууга жана напси аммарадан (тарбияланбаган напсиден) пайда болгон жалкоолуктарды, кыйынчылыктарды кетирүүгө кол жеткизүү. Ибадаттарды оңой, чын жүрөктөн аткаруу жана күнөө иштерден жийиркенип, алыс болуу бир гана тасаввуф илимин үйрөнүп, ушул жолдо илгерилөө аркылуу жүзөгө ашат. Тасаввуфтун максаты ар ким биле бербеген нерселерди көрүү, кайыптан кабар берүү, нурлар, рухтар жана таң калаарлык түштөрдү көрүү эмес. Тасаввуф аркылуу кол жеткизиле турган марифаттарга, илимге жана халдарга жетүү үчүн алгач ыйманды түзөтүү, Исламдын буйруктары менен тыюуларын үйрөнүп, ушуларга ылайык амал, ибадат кылуу керек. Ансыз деле, бул үчөөнү аткармайынча жүрөктүн тазалануусу, жаман мүнөздөрдөн арылуусу, напсинин тарбиялануусу мүмкүн эмес.

Мухаммед алейхиссаламга баш ийүү

Мухаммед алейхиссаламга моюн сунуу – анын жүргөн жолу менен жүрүү деген сөз. Анын жолу – Курани карим көрсөткөн жол болуп саналат. Бул жол **Ислам дини** деп аталат. Ага баш ийүү үчүн

алгач ыйман келтирүү керек, мусулмандыкты жакшылап үйрөнүү керек. Кийин парздарды орундап, харамдардан сактануу керек. Андан кийин сүннөттөрдү орундап, макрухтардан сактануу керек. Ушулардан кийин мубах нерселерден да ага баш ийүүгө аракет кылуу керек.

Ыйман келтирүү - бул сүйүктүү Пайгамбарыбызды ээрчип, түбөлүк бакыттын босогосун аттап ичкери кирүү деген сөз. Аллаху таала аны бүткүл адамзатын түбөлүк бакытка чакыруу үчүн жиберген жана «Саба» сүрөсүнүн 28-аяти каримасында: **«Эй, сүйүктүү Пайгамбарым! Сени дүнүйөгө бардык адамдарга түбөлүк бакытты сүйүнчүлөө жана ошол бакыт жолун көрсөтүү үчүн жиберемин»,** - деген.

Мисалы, ага баш ийген бир адамдын күндүз бир мезгил уктоосу ага баш ийбей бир нече түндү ибадат менен өткөрүүдөн канчалаган эсе кадырлуу болот. Анткени, «кайлула» кылуу, б.а., түштөн мурда бираз жатуу – Расулуллахтын адаты болчу. Мисалы, анын дини буюргандыктан Айт күнү орозо кармабоо жана жеп-ичүү динге моюн сунбай жылдар бою кармалган орозолордон кадырлуу. Анын дининин буйругу менен кедейге берилген зекет – өз каалоосу менен тоодой алтын садага берүүдөн артык.

Бир күнү Хазрети Омар (радыйаллаху анх) багымдат намазын жамаат менен окугандан кийин жамаатты карап, жамааттан бир кишини көзгө учурата албагандан кийин ал адамдын кайда экендигин сурады. Сахабалар: «Ал түнү бою таңга чейин ибадат кылат. Эми уктап калган чыгар», - дешти. «Аттиң, түнү бою уктап, багымдат намазын жамаат менен окуганы жакшыраак болор эле», - деди.

Исламга баш ийбестен кыйынчылык тартып, напсилери менен күрөшкөн адамдар напсилери кордошсо да Исламга шай кылбагандыктан анын кадыры жок. Эгер бул иштерине акы алтын болгондо дүнүйөдө бир канча табыштан башка нерсеге кол жеткизе алышпайт. Болбосо бул бир нече табыштын бедели болгонундай дүнүйөнүн өзүнүн куну менен бедели жок. Булар мисалы жөнөкөй жумуш кылган жумушчуларга окшойт, бардык адамдардан көп иш кылышат жана чарчашат, бирок, айлыктары кылган жумуштарына татыбайт, өтө аз. Исламга багынгандар болсо асыл таштар менен баалуу алмаздан менен алектенген зергерлер сыяктуу. Алардын

жумушу аз, табышы көп. Кээде бир сааттык жумуштары жүз миңдеген жылдын табышын курайт. Мунун себеби мында: Исламга шай кылынган амалды Аллаху таала кабыл кылат, ыраазы болот, өтө жактырат.

Муну китебинин бир нече жеринде билдирген. Мисалы, «Имран» сүрөсүнүн 31-чи аятында: **«Эй сүйүктүү Пайгамбарым! Аларга айт, эгер Аллаху тааланы жакшы көрсөңөр жана Аллаху тааланын да силерди жакшы көрүүсүн кааласаңар мага баш ийгиле. Аллаху таала мага баш ийгендерди жакшы көрөт», -** делген.

Мухаммед алейхиссаламга баш ийүү – Исламдын өкүмдөрүн жактырып, кубана-кубана орундоо жана анын буйруктарын жана Исламдын кадырлаган баалуу нерселерин, аалымдарын, салихтерин жогору деп билип, урматтоо жана анын динин таратууга аракет кылуу деген сөз. Динине баш ийгиси келбегендерди, жактырбагандарды, маани бербегендерди төмөн санoo деген сөз.

Исламга ылайык болбогон нерселердин эч бирин Аллаху таала жактырбайт. Жактырылбаган нерсеге сооп берилеби? Тескерисинче, жазага себеп болот.

Эки дүнүйөнүн бактысына жетүү – бир гана эки дүйнөнүн мырзасы болгон Мухаммед алейхиссаламга баш ийүүгө байланыштуу. Ага баш ийүү үчүн ыйман келтирүү жана Ислам өкүмдөрүн үйрөнүп, туура орундоо керек.

Акыретте Тозоктон кутулуу бир гана Мухаммед алейхиссаламга баш ийгендерге насип болот. Дүнүйөдө кылынган бардык жакшылыктар, бардык ачылыштар, бардык абал менен илимдер Расулуллахтын (саллаллаху алейхи ва саллам) жолунда болуу шарты менен гана акыретте пайдасы тийет. Аллаху тааланын пайгамбарына баш ийбегендердин кылган бардык жакшылыктары дүнүйөдө калат жана акыретинин кыйроосуна себеп болот. Б.а., жакшылык сыяктуу көрүнгөн алдамчы закымдан башка нерсе болбойт.

Мухаммед алейхиссаламга толук жана кемчиликсиз баш ийүү үчүн аны толук жана кемчиликсиз жакшы көрүү керек. Толук жана жетилген сүйүүнүн белгиси – анын душмандарынан оолак болуу жана аны жактырбагандарды жакшы көрбөө. Ашыктар сүйүктүүлөрү үчүн эсин жоготуп, буйруктарынан бир кадам да чы-

гышпайт. Башка багыттагылар менен бир жерде боло албайт. Эки карама-каршы нерсенин сүйүүсү бир жүрөктө боло албайт.

Бул дүнүйөнүн жакшылыктары өткүнчү жана алдамчы. Бүгүн колдо бар нерсе эртең башкалардын колунда болот. Акыретте колго келе тургандар болсо чексиз жана ал табылгалар ушул дүйнөдө жыйналат. Бир нече күндүк өмүрдү эгер дүнүйө менен акыреттин эң кадырлуу адамы болгон Мухаммед алейхиссаламга баш ийүү менен өткөрсөк түбөлүк бакыт жана кутулуудан үмүт күтүлөт. Ага баш иймейинче кылынган бардык жакшылык, кайрымдуулук ушул дүнүйөдө калат, акыретте эч нерсе колго тийбейт.

Ага баш ийүүнүн кымындай бөлүгү бардык дүнүйө ниматтары менен акырет бакыттарынан канчалаган эсе артык. Адамзаттын өзгөчөлүгү менен абырою ага баш ийүүсүндө. Расулуллахка баш ийүү үчүн мусулмандардын ахли сүннөттүн төрт мазхабынын биринде болуулары негизги шарт. Пайгамбарыбызга ыйман келтирип, алып келген нерселерин тастыктоо, аны жакшы көрүп моюн сунуу, насыяттарын кабыл кылуу, ага урмат көрсөтүү парз болуп эсептелет. Бул маселе боюнча Аллаху таала: **«Андай болсо Аллаху таалага жана анын умми набиси болгон Расулуна ыйман келтиргиле, ага баш ийгиле, ошондо туура жолду тапкан болосуңар».** («Араф» сүрөсү, 158).

«Ким Аллаху таалага жана Анын пайгамбарына ыйман келтирбесе, акыйкатында (билсин), **биз ал капырлар үчүн катуу от даярдадык»,** - деп буюрган.

Расулуллах алейхиссалам да мындай деген: **«Аллаху тааладан башка илах жок экенине күбөлүк кылып, мага жана менин алып келгендериме ыйман келтиргенге чейин адамдар менен** (капырлар менен) **согушуу мага буюрулду. Алар буларды кылган кезде мусулмандык акысынын жазасы** (тышында), **мал-мүлктөрү менен жандарын менден куткарат.** (Ичтериндеги жашыруун жагдайлардын) **эсебин Аллаху таала көрөт».**

«Мага ким баш ийсе Аллаху таалага баш ийген болот. Ким мага каршы чыкса, Аллаху таалага каршы чыккан болот. Менин буйругума баш ийген адам мага баш ийип, ал эми буйругума каршы чыккан адам мага каршы чыккан болот».

«Мага моюн сунган жана мен алып келген нерселерге моюн сунган адамдын абалы менен мага каршы чыгып, мен алып

келген нерселерди жокко чыгарган адамдын абалы мынабул адамга окшойт: (ал адам) **бир адам үй салдырган,** (адамдарга сыяпат катары) **сонун, ар түрдүү тамактарды даярдаган, адамдарды тамакка чакырууга бирөөнү милдеттендирген. Тамакка чакырууну кабылдаган адам үйгө кирет жана даярдалган даамдардан каалаганынча жейт. Чакыруусун кабылдабаган адам болсо үйгө кире албайт жана даярдалган тамактардан жей албайт. Үй** – (Расулуллахтын дааватын кабылдаган такыбаалар үчүн даярдалган) **Жаннат.** (Аллаху таалага жана Анын ниматтары менен толгон Жаннатка) **чакырган адам – Мухаммед** (алейхиссалам). **Ким Мухаммедге (алейхиссалам) каршы чыкса Аллаху таалага каршы чыккан болуп саналат. Мухаммед** (алейхиссалам), **өзүн кабылдаган, тастыктаган момундар жана өзүн жокко чыгарган капырлар кылып адамдардын арасын ажыратуучу».**

«Менин сүннөтүмө жана менден кийин Хулафа-и рашидиндин (төрт халифанын) **сүннөтүнө жабышкыла. Ага болгон күчүңөр менен жана дыкат жармашкыла.** (Динде, Курани каримде, ижмаи умматта жана кыясы фукахада болбой) **кийин чыгарылган нерселерден качкыла. Анткени,** (динде) **кийин чыгарылган нерсе – бидат болуп саналат. Ар бир бидат – адашуу болуп саналат.**

Анас бин Маликтин (радыйаллаху анх) Расулуллахка баш ийүү тууралуу жеткирген бир хадиси шарифинде Расулуллах (саллаллаху алейхи ва саллам) мындай деп буюрган: **«Ким менин сүннөтүмдү орундаса** (аны менен амал кылуу аркылуу жайса), **мени тааныткан болот** (менин кадырымды арттырган, буйругумду орундаган болуп саналат). **Мени ушундайча кубанткан адам Жаннатта мени менен бирге».**

Пайгамбарыбыз Билал бин Хариске (радыйаллаху анх) мындай деген: **«Бир адам Исламда сүннети хасана** (жакшы бир адат чыгарса) **жасаса анын сообуна жана аны кылгандардын соопторуна жетет. Бир адам Исламда суннати сайиа** (жаман бир адат) **жолун ачса анын күнөөсү жана аны жасагандардын күнөөлөрү ага берилет».**

Омар бин Абдулазиз (рахметуллахи алейх) мындай деген: «Расулуллах жакшы жол салды. Андан кийин халифалары жолдорду ачты. Расулуллахтын сүннөтү менен жана андан кийинки халифа-

ларынын сүннөттөрү менен амал кылуу – Аллаху тааланын китебине ылайык амал кылуу болуп саналат. Аллаху таалага жана Пайгамбарыбызга баш ийүү – Аллаху тааланын динин күчтөндүрүү. Исламды бузууга жана өзгөртүүгө эч кимдин акысы жок. Сүннөткө каршы чыккан адамдардын сөздөрү менен амал кылуу жаиз эмес.

Пайгамбарыбыздын жана сахабаларынын сүннөттөрүнө баш ийгендер – туура жолду тапкандар. Булардан кимиси көмөк сураган болсо көмөккө жетти. Кимде ким сүннөткө каршы чыгып, анын менен амал кылбаса мусулмандар жүргөн жолдон башка жолго түшкөн болуп саналат. Аллаху таала ал адамга жаман иштерди жасатып, Жаханнамга таштайт. Жаханнам – эң жаман жер».

Пайгамбарыбыздын жана сахабаларынын сүннөттөрү менен жүргүсү келген адамдын алардын жолун тикеден тике өздөрүн көрүп үйрөнгөн Имам Азамга жана Имам Азамды көргөн калган үч мазхаб имамдарына (рахметуллахи таала алейхим ажмаин) баш ийүүсү керек.

Ахмед бин Ханбал (рахметуллахи алейх) айтат: «Бир күнү бир жыйында болгон элем. Алар чечинип сууга түшүштү. Мен: «Ким Аллаху таала жана акырет күнүнө ыйман келтирсе мончого (аврат жерлерин жаппай) кирбесин» деген хадиси шарифке баш ийип, чечинбедим. Ошол түнү түшүмдө бир адам: «Эй, Ахмед! Сага сүйүнчү! Анткени, Аллаху таала сени Расулуллахтын сүннөтүнө баш ийгениң үчүн кечирди. Сени имам кылды. Адамдар сага баш ийишет», - деди. «Сиз кимсиз?» - деп сураганымда: «Жабраилмин», - деп жооп берди».

Адам ар бир ишинде Расулуллахка (саллаллаху алейхи ва саллам) баш ийбесе мусулман боло албайт. Аны өз жанынан артык жакшы көрбөсө ыйманы толук болбойт. Ал – бардык адамдардын жана жиндердин пайгамбары.

Ар кылымда өмүр сүргөн бардык элдердин ага баш ийүүлөрү – важиб. Ар мусулмандын анын динине жардамдашуусу, анын мүнөзүндөй мүнөзгө ээ болуусу, анын мубарек ысымын көп айтуусу, ысымын айтканда жана укканда урмат кылып салават айтуусу, мубарек дидарын көрүүгө ашык болуусу, алып келген Курани карим менен динин жакшы көрүп, урматтоосу керек.

ХРОНОЛОГИЯ

571 Мухаммед алейхиссаламдын дүнүйөгө келүүсү (12-рабиул-аввал – 20-апрель 571).
Сүт энеси Халима ханымга берилүүсү.

574 Сүт энеси тарабынан Меккеге алып келинип, энеси Амина ханымга тапшырылуусу.

575 Энесинин кайтыш болуусу
Чоң атасы Абдулмутталибге берилүүсү.

577 Чоң атасы Абдулмутталибдин кайтыш болуусу жана абасы Абу Талибге аманат кылынуусу.

578 Атасынын бир тууганы Абу Талиб менен Сирияга сапары жана Бусрада динбашы Бахиранын анын соңку пайгамбар экендигин түшүнүүсү.

583 Атасынын бир тууганы Абу Талиб менен Сирияга сапары жана Бусрада динбашы Бахиранын анын соңку пайгамбар экендигин түшүнүүсү.

588 Абасы Зубайр менен Йеменге баруусу.

595 Хазрети Хадичанын соода кербенин башкарып Шамга баруусу.

596 Хазрети Хадича менен үйлөнүүсү.

606 Кааба-и шарифтин оңдоо иштеринде Хажар-и Асвадды ордуна койуу.

610 Хира үңкүрүндө алгачкы вахийдин келүүсү.

613 Үч жыл бою жашыруун түрдө динге чакыргандан кийин Сафа чокусуна чыгып ачык түрдө Исламга чакырууну баштоосу.

615 Мусулмандардын Хабашстанга хижрат кылуулары.

616 Хазрети Хамзанын мусулман болуусу.
Хазрети Омардын мусулман болуусу.

619 Хазрети Хадича менен Абу Талибдин кайтыш болуусу**.**

620 **Миражга чыгуусу.**
Биринчи Акаба анты.

621 Экинчи Акаба анты**.**

622 **Меккеден Мединага хижрат**.

623 Бадр согушу жана жеңиши.
Кыбыланын Масжиди Аксадан Кааба-и Муаззамага алмаштырылуусу.
Мечиттин алдына кедейлерди баш калкалатуу үчүн «Суффанын» жасалуусу.
Хазрети Айша менен үйлөнүүсү.

624 **Кызы Хазрети Рукаййанын кайтыш болуусу.**
Хазрети Фатима менен Хазрети Алинин үйлөнүүсү.

625 Ухуд согушу.
Хазрети Хамзанын шейит болуусу.
Хазрети Хасандын төрөлүшү. (Рамазан айында)
Хазрети Хусейндин төрөлүшү. (Шабан айында)
Хазрети Омардын кызы Хазрети Хафсага үйлөнүүсү.

627 **Хандек согушу.**

628 Худайбийа келишими.
Падышалар менен бийлөөчүлөргө Исламга чакыруу каттарынын жиберилүүсү.
Хайбардын алынуусу.

629 **Мута согушу жана жеңиши.**

630 Меккенин алынуусу.
Кызы Хазрети Зейнептин кайтыш болуусу.
Баласы Хазрети Ибрахимдин дүнүйөгө келүүсү.
Баласы Хазрети Ибрахимдин кайтыш болуусу.

632 **Вада (коштошуу) хутбасы менен жүз миңден ашуун сахабаларына кайрылуусу.**
Жаннат-ул Баки мазарын зыярат кылуусу.
Кайтыш болуусу. (8-июнь, Шейшемби)

Колдонулган адабияттар

- **Курани карим**
- **Тафсири Мазхари** – Санауллахи Панипути
- **Тафсири Куртуби** – Имам Куртуби
- **Тафсири Байдави** – Кады Байдави
- **Тафсири Кабир** – Фахруддин Рази
- **Тафсири Хасин** – Алауддин Багдади
- **Рухул Байан** – Исмаил Хаккы Бурсави
- **Сахих Бухари** – Имам Бухари
- **Сахих Муслим** – Имам Муслим
- **Сунани Тирмизи** – Имам Тирмизи
- **Муватта** – Имам Малик
- **Муснад** – Имам Ахмед бин Ханбал
- **Ал-Мужамуссагир** – Имам Табарани
- **Ал-Мусаннаф** – Имам Абдурраззак
- **Ал-Мусаннаф** – Имам инб Аби Шайба
- **Сиратун-Наби** – Ахмед бин Зайни Дахлан
- **Ас-Сийарул-Кабир** – Имам Мухаммед
- **Шархус-Сийарул-кабир** – Имам Сарахси
- **Шифаи Шариф** – Имам Тирмизи
- **Далаилун-Нубувва** – Мавлана Абдуррахман Жами
- **Меарижун-Нубувва котормосу** – Алтыпармак Мухаммед Эфенди
- **Кисаси Анбиа** – Ахмед Жавдат Паша
- **Мирати Каинат** – Нишанжызада Мухаммед Эфенди
- **Мавлиди Шариф (Василатун-нажат)** – Сулейман Челеби
- **Исбатул-Нубувва** – Имам Раббани
- **Мактубати Имам Раббани** – Имам Раббани
- **Мактубати Масумийа** – Мухаммед Масум Фаруки
- **Итикаднама** – Мавлана Халиди Багдади
- **Ихйа-у улумид-дин** – Имам Газали
- **Кимйа-и Саадат** – Имам Газали
- **Ат-Табакатул-Кубра** – Абдулваххаб Шарани
- **Тарихул-Ислам** – Имам Захаби